RADU THEODORU

VVLTVRVL

2

RADU THEODORU

Vulturul

ROMAN
Volumul II

Coperta şi ilustraţiile: *Stihi Bogdan*
Redactor : *Elsa Grozea*
Tehnoredactor: *Duţă Andrei*

EDITURA MILITARĂ BUCUREŞTI

PLANUL BIZANTIN

CARTEA ÎNTÂI

DESPRE DIPLOMAŢIE

CAPITOLUL ÎNTÂI

1

Fulger joacă pe loc, trage în zăbală, nechează alintat, ţine urechile ciulite, se lasă pe crupă într-un cabraj abia schiţat, îi pune pinten şi armăsarul arab dăruit de boier Ivaşcu Golescu la Crăciun îşi scutură coama, bate de trei ori cu copita în pământ, după care împietreşte cu nările în vânt, stârnind murmurele de admiraţie ale ofiţerilor de roşii, ca şi strigătele vesele ale cazacilor. Bat clopotele «cetăţii de scaun a Gherghiţei», cum le place logofeţilor şi diecilor lui de cancelarie să scrie în josul hrisoavelor, vestind duminica a cincea a postului Paştelui, a cuviosului Vasile Mărturisitorul şi Sfintei Maria Egipteanca. Roşii de Gherghiţa chemaţi de la muncile câmpului stau aliniaţi pe două rânduri, până-n şleahul Teleajenului. Sotniile de cazaci, i-au rămas doar două, cei trei sute de săcui pedeştri, haiducii balcanici cu căpitanii lor mustăcioşi, duhnind a usturoi, sunt aliniaţi sub steaguri în piaţa târgului, în faţa caselor domneşti spoite alb, şindriluite proaspăt, îngropate în florile de cais şi-n cele albe de prun! Primăvara lui 1596 a izbucnit dintr-o dată din zăpezi, veselă şi aromitoare, mustind în mlade de răchită, înnebunind luncile cu miresmele ei aţâţătoare, răscolindu-l în aşternutul sihastru, scoţându-l în cerdac să asculte stolurile de cocori trecând pe sub luna argintie îmbrobodită în nori subţiri, străvezii; ori să soarbă mirosul de ape puhoite, grele de mâl; ori să audă mugurii plesnind şi sevele urcând în trunchiurile roditorilor. A încălecat în destule nopţi, ca să gonească pe drumeagul Târgşorului, s-o găsească în zori pe Tudora, caldă de somn şi de vise, s-o hăcuie necruţător şi lacom, s-o bântuie şi să se lase bântuit de ea, ca apoi, cu cal de schimb mereu înşăuat în grajd, să se-ntoarcă şi să intre în divan aşa cum a descălecat, plin de sudoare, ars de soarele darnic, cu chipul răvăşit de nesomn şi dragoste.

A mutat curtea şi oastea la Gherghiţa, după Bobotează. Pe Stanca şi pe copii i-a trimis la Plăviceni, la moşii. Au să vină aici, după semănat. De Paşti. La Târgovişte i-a fost frică. Frică să nu cadă în ghearele turcilor, pentru că pământenii au întors faţa de la el, se mişcă greu, ori nu se mişcă; ba buzoienii, când a trimis cazacii să ridice birul, au chemat turcii de peste Dunăre, i-au prins pe cazaci şi i-au vândut robi spahiilor… Aici, în inima roşiilor de Gherghiţa, nevătămaţi de «legătura» din iarnă, se simte în siguranţă. Într-o noapte poate strânge o mie de săbii credincioase. Tulnicele. Trâmbiţele. Signor Vicenzo

Bombardier Mantovano aflat în dreapta suitei, îşi ridică bastonaşul suflat cu argint. Cele zece falconete de pe zidul de apărare al caselor domneşti trag salva de bun venit. Între şirurile de roşii, la poarta palăncii care înconjoară târgul Gherghiţei, se arată căpitanul Mîrzea, călăuzind cazacii care călăresc în rânduri de şase, cu suliţele la picior, având în frunte toboşarii îmbrăcaţi în coantăşe roşii. În faţa toboşarilor şi-a pus calul în pas spaniol un ofiţer voinic, îmbrăcat leşeşte. Poate să fie colonelul Walenty Walawsky, despre care i-a scris Mîrzea din timp. Dincolo de crupele lucioase ale cailor gărzilor senghesuie lumea pestriţă care urmează oştirea. Neguţători de grâne şi ovăz, telali, şelari, răchieriţe şi pităriţe, arcaşi şi săbieri, cârpaci şi croitori, fierari şi codoaşe, apoi copiii, nevestele roşiilor, târgoveţele, crâşmarii şi hangii purtând ploşti agăţate în vârful furcilor de lemn, ori năframe albe, ori cununi de grâu legate cu cordeluţe roşii; călugăraşii veniţi pentru pricini, preoţimea care curge spre Snagov, unde se va ţine sinodul de mâine pe care i l-a cerut mitropolitului; olteni colţoşi care stau zile-ntregi în faţa caselor domneşti să-i judece cu Buzeştii, ori cu vreo monastire, cărăuşii de slujbă la oaste, aude cocoşii voinicindu-se prin ogrăzi, albinele şuvoind pe deasupra suliţelor, cucii veniţi înainte de vreme, vrăbiile gureşindu-se, e cald şi-l învăluie mireasma de pământ reavăn zbicit în soare. Îi e dor sfâşietor să iasă călare în ţarină, să vadă plugarii răsturnând brazda untoasă, plină de râme grase, să descalece, să frământe pământul în pumn, să vadă berzele şi să doarmă pe luncă. Marele logofăt Theodosie Rudeanu îşi împinge calul lângă el.

— Îmi veniră răbojarii, măria-ta, din toată Muntenia.

— Şi?

— Sinan a prădat tot ce s-a ţinut de sămânţă. N-au oamenii ce pune-n pământ.

Priveşte dincolo de sotniile care s-au pus la trap bătut, în cerul albastru, pur şi diafan. Repetă pentru sine, nevenindu-i să creadă: «N-au oamenii ce pune-n pământ»…

— L-a pedepsit Dumnezeu pentru fărădelegile lui, că i-a luat sufletul acum o săptămână, măria-ta.

— A murit Sinan, Rudene?

— A murit acum o săptămână, măria-ta.

— Şi mi-o spui aşa, de-a-ncălare şi-abia acum?

— Abia acum o clipă îmi veni iscoada, doamne.

Cazacii execută o voltă pe stânga, astfel încât umplu piaţa Gherghiţei şi locul de cătare al roşiilor. Toboşarii cazaci răpăie onorul. Trâmbiţaşii domneşti sună: *Fiţi gata pentru cătarea măriei-sale.* Soarele cade pe arme, frângându-se în aşchii strălucitoare. A murit Sinan, cea mai temută căpetenie osmană. A murit Sinan cel care a pustiit Ţara Românească, care i-a îngenuncheat pe imperiali, care-a făcut să

tremure tot orientul, bătrânul leu al împărăţiei, Cogea Sinan paşa. Revede într-o fulgerare de imagini ieşirea lui de la Topkapi Saray, primirea la Sinan, marele vizir, îi simte şi acum privirea scurmându-i măruntaiele, măreţia posacă şi sceptică, surâsul rău când i-a spus *poartă-te în aşa fel, beyule, încât să nu mă sileşti să te cert, cum l-am certat pe fratele tău, Petru voievod,* îl revede la Călugăreni, între spahioglanii înveliţi în piei de pantere şi tigri, măreţ sub tuiuri şi bairace, ah, Sinan i-a dat într-un fel măsura propriei lui forţe, propriei lui măreţii. Sinan, Cogea Sinan paşa a murit. Se simte dintr-o dată trist. Pustiit. Jefuit. Poleacul îşi scoate sabia. Vine la galop. I-o prezintă. Spune ceva, nu aude din pricina alămurilor, ridică topuzul de voievod din aur încrustat cu rubine, lasă frâu şi Fulger îl poartă în fuleuri făcute aproape pe loc, prin faţa şirurilor de cazaci care strigă slavă şi moarte bizurmanilor şi cărora le spune:

— Bun venit la curtea noastră crăiască, nobili şi viteji cavaleri!

Grăbeşte şi scurtează ceremonialul cu care şi-a impus să primească oştenii ademeniţi de recrutorii lui, trimişi în săcuime, Balcani, Polonia şi Ucraina încă din iarnă. «A murit Cogea Sinan paşa». Atât de repede după ce-a murit stăpânul care l-a dizgraţiat, bicisnicul de Amurat căruia leul împărăţiei i-a închinat toate biruinţele. Ce destine crâncene. Sultanul a murit sleit de cadâne, de viciu şi tâmpenie; generalul a murit în exil, poate de bătrâneţe, poate de inimă rea… Dacă partida lui Andronic ar reuşi să-l impună pe Ibrahim, omul păcii, organizatorul petrecerilor noului sultan… Salve de artilerie. Cazacii îşi descarcă pistoalele. Se face multă zarvă războinică, toate par a fi aşa cum îi plac inimii lui, zâmbeşte rău, îl opreşte pe Fulger lângă ofiţerul poleac şi fără nicio ceremonie îl îmbrăţişează de-a călare, stârnind alte strigăte de slavă, alte salve de pistoale şi veselia zgomotoasă a sotniilor.

2

Colonelul Walenty Walawski spălat şi dichisit, îmbrăcat într-o tunică albastră, subţire, de mătase, cu mânecile despicate până la umeri, încinsă cu brâu de mătase roşie, curtenitor, cu mustăţile blonde căzute păgân până aproape de piept, poartă tonsura tipică a şleahtei – părul retezat pe frunte şi la ceafă şi ciripeşte mereu după slăvitul obicei al nobililor din stepă. Mesele sunt întinse în Livada Domnească, sub pruni şi sub caişi. Vivandierele le-au acoperit cu feţe de masă albe, împodobite cu arnici. Roabe turcoaice şi tătarce aduc bucatele, ajutate de ţigăncile curţii. Porţile livezii sunt deschise, astfel încât vede din capul mesei petrecerea căzăcimii şi a lefegiilor în piaţă, unde la ruguri uriaşe se frig hălci din boii tineri aduşi de la Plăviceni pentru oaste. Trei care ale păhărniciei, fiecare ducând o butie de patru sute de vedre, împodobite cu ramuri de salcie vin trase de boi moldoveneşti

cu coarnele poleite şi jugurile pline de cordeluţe. Theodosie Rudeanu a stabilit un ceremonial aspru, chiar şi în tabără. Îi urmăreşte toate manevrele cu care-l încercuie, terorizat de amintirea celor spuse de Chisar, la spovedania cutremurătoare dinaintea descăpăţânării. Îl regretă pe Chisar, războinic nobil, cutezător, cinstit şi inteligent, după cum îl regretă pe Sinan. Odată cu aceşti doi duşmani de moarte, morţi, se simte mai singur, mai pustiit, cu toate că marii lui boieri, verii şi nemoteniile îl împresoară zi şi noapte cu grija, cu linguşelile, cu făţărniciile lor. Theodosie Rudeanu vorbeşte despre el ca despre un Mesia. Îi sileşte pe toţi cei care vin în divan să-i vorbească în genunchi, lucru peste firea oamenilor, care se simt umiliţi. I se-apleacă de atâta proslăvire şi-n el se ruşinează. Se pare că vărul Theodosie a cucerit-o pe Stanca, prin Sima. La Bobotează Stanca şi-a lăpădat masca de mironosiţă. A luat în unghii jupâniţele tinere, pentru că prea s-au sulemenit, nu le mai ajunge ce ţes în război, se-mbracă numai în mătăsuri veneţiene, îşi umbresc ochii şi-şi mişcă şoldurile ca alea din taverne. A căşunat pe nevasta celui de al doilea spătar, Negre, când a auzit-o vorbind italieneşte cu signor Mantovano şi cu Marcu. A cerut să i se mărească iatacul, a cumpărat covorărie, şi-a comandat podoabe la Veneţia şi Cairo, dintr-odată s-a vrut doamnă, cunoscută, dar mai ales temută. Asta l-a rănit. L-a ars cu fierul roşu. Când a trimis-o la Plăviceni – a sărit la el să-l sfâşie. C-o sihăstreşte acolo, să-şi facă el de cap cu nevestele ăstora, care vrând s-ajungă în dregătorii, îi împing femeile în aşternut. Ori s-o aducă pe curva de Tudora la Târgovişte, să şi-o facă doamnă… A plecat cu Sima, blestemându-l cu o mie de blesteme băloase. Stă în jilţul sculptat, simte iarba fragedă sub tălpile cizmelor, cobzarii cântă sub un prun vechi, nins de flori până-n poale, toată livada e plină de ciripit, de zbârnâitul cobzelor, de glasurile mesenilor şi el se simte străin, pentru că s-aude prea multă vorbă străină, ofiţerii de roşii stând undeva, la a treia masă, cu nasurile vârâte-n talgere, tăcuţi, ca şi când i-ar apăsa primăvara asta nebună, cu văzduhul limpede şi aromitor… Buzeştii l-au trimis pe Stroe la moşii. Au rămas ei, Preda şi Radu să-l vegheze, să nu-i lipsească nimic. Din ghenar până astăzi au cumpărat pământ de aproape o sută de mii de aspri. El cu mâna lui le-a întărit cumpărăturile, cu care i-au împresurat moşiile olteneşti, strângându-l în chingi, punându-i zăbală de aur şi-acum călărindu-l mieros prin divane, cerând şi mereu cerând şi el, împuns cu pinten de aur, dându-le şi mereu dându-le, pentru că el însuşi cumpără sate şi fălci de moşie şi ei i le întăresc ca martori în divan şi roata asta a cumpărăturilor, odată pornită, se-nvârte şi se-nvârte, din ce în ce mai ameţitor şi cu cât se-nvârte mai repede, cu atât el se simte mai însingurat în mijlocul acestei curţi strălucitoare, muiată în aur, care-l slăveşte şi preaslăveşte, comparându-l numai cu Alexandru Machidon, ori cu Achile, spunându-i «părintele nostru» şi

«mântuitorule». O albină zumzăie pe deasupra. Roteşte de câteva ori cu elitrele strălucind în soare. Se lasă pe o petală de cais. Hărniceşte acolo, fără să-i pese de el, de gloria lui, de slava lui. Ciuleşte urechea la conversaţia pe care i-o face Theodosie Rudeanu colonelului Walenty Walawski şi brusc revine la realitate, acea realitate aparent secundă, necunoscută celor mai mulţi dintre meseni; dar care, de fapt, este realitatea primă, realitate care-l hărţuie, care-l îngrijorează, din pricina căreia se află în tabăra de la Gherghiţa, realitatea tăioasă, cu zece mii de feţe, mincinoasă şi perfidă care este politica. În februarie Sigismund a fost la Praga. La Bachcisaray, în Crimeea, cel pe care şi l-ar fi dorit aliat, Ghazi Ghirai, este ţinta intrigilor Înaltei Porţi care vrea să-l înlăture, pentru c-a trimis solie în Ţara Românească. Când i-a sărutat mâna, căpitanul Mîrzea i-a şoptit «veşti de taină, măria-ta». Şi Mîrzea a stat două luni în Polonia şi-n Ucraina, la curţile cneazului Constantin de Ostrog. Tot el a fost acela care a dus scrisoarea regelui Sigismund de Wasa, la Cracovia. Rememorează scrisoarea pe care-o ştie inutilă, pe care n-ar vrea-o inutilă. Jocul luciditătii extreme cu dorinţele şi speranţele îl secătuieşte.

> *Ştie măria-ta cât am avut de îndurat în ţara mea săracă de la păgânul cel sângeros, potrivnicul sfintei cruci şi fiind strâmtorat de dânsul, n-am avut unde să cer ajutor, decât de la Dumnezeu cel atotputernic.*

Îi propunea lui Wasa o alianţă. Nu cu gândul c-o va accepta, când Polonia este prietena tradiţională a înaltei Porţi împotriva Habsburgilor; dar cu gândul că regele va media o alianţă cu Ieremia al Moldovei, ori îşi va retrage trupele de aici.

— Măria-ta, şopteşte Theodosie Rudeanu, războinicul poleac îţi vorbeşte de întâmplări pe care te roagă să binevoieşti a le cunoaşte.

Se-ntoarce spre colonelul cu ochii albaştri şi cu semne de fier în umărul obrazului stâng.

— Chemările la oaste ale măriei-tale au pătruns până-n inima stepelor, acolo unde sunt aşezările cazacilor de registru. Ele au venit după ce slava şi gloria măriei-tale au fost cântate la focuri.

Colonelul se-apleacă în chip de omagiu. Îi răspunde, ducându-şi mâna la inimă. Walenty Walawski, pe care-l preţuieşte dintr-o privire, după arme şi felul cum îşi poartă trupul la 30 de taleri pe lună, rămânând să-şi dovedească onoarea pe câmpul de luptă, povesteşte că a pornit să-şi cucerească gloria luptând cu bizurmanii, după un lung conciliabul avut cu pan Andrei Tarnowski. El, colonelul, este mare moşier poleac, dăruit cu sate căzăceşti în Ucraina, pentru slujbele lui militare. S-a însurat cu o căzăciţă, lucru care a adus excluderea lui din şleahtă. De trei ani doarme pe cuptor. I-a ruginit sabia. I-au ruginit ciolanele. Camarazii lui spun pe la petreceri că Walenty Walawski a

îmbătrânit în vizuina lui din bârne. Pregătea tocmai o năvală asupra ailurilor tătare răsărite la trei zile de marş în stepă, când l-a cunoscut la iarmarocul din Kamenez-Podolski pe căpitanul măriei sale, Mîrzea. De atunci s-a legat între ei un asemenea prieteşug, încât nu l-a mai putut părăsi. Şi-a lăsat căzăciţa grea cu al şaptelea moştenitor şi cu toate interdicţiile marelui hatman Ian Zamoyski, a strâns aceşti o sută cincizeci de războinici, a căror sabie şi dorinţă de luptă le oferă singurului căpitan vrednic de stimă cavalerească.

Urmăreşte atent vorbirea colonelului. Nu reuşeşte să descopere nimic din ceea ce ar fi dorit să afle. S-ar putea ca războinicul să fie ceea ce spune că este. După cum s-ar putea să fie o iscoadă a lui Zamoyski. Ori a regelui. Ori a amândurora. Mănâncă de post, cum mănâncă de post toţi ai lui. Ridică cupa. I-o oferă colonelului, care rămâne stană. Se întâmplă acel miracol urmărit cu maliţie de Radu Buzescu, care-i spune că are puterea să fascineze, are puterea vechilor magi, a dovedit-o în faţa călăului, a dovedit-o în lupte, o dovedeşte faţă de Stroe, faţă de jupânesele curţii – colonelul se ridică, îngenunche, o primeşte în amândouă mâinile, ca pe un potir sacru, o înalţă deasupra capetelor arătând-o esaulilor săi, apoi ridicându-se, o duce la buze şi o gâlgâie până-i răsuflă în fund. În clipa când o lasă de la gură, toboşarii aşezaţi în cerdac răpăie scurt de trei ori. Cornistul de slujbă sună *Darul măriei-sale.* Din beciul unde se ţine postelnicia ies postelniceii cu vigurile de postav măsurate pentru o sută cincizeci de luptători, cu pielea pentru cizme şi mătasea de cămăşi, cu cioltarele, frâiele, pintenii şi cele de trebuinţă războinicilor. Postelnicul al treilea vine cu registrele de înscriere, vistiernicul al treilea cu băşicile de bou pecetluite în care se află lefurile pe-o lună înainte, iar slugerul al treilea cu registrul de înscriere la tain. Slujbaşii aranjează mesele pentru strigarea şi înscrierea noilor veniţi. Esaulii îşi aliniază oamenii luându-i din piaţă, în vreme ce al doilea vistiernic, îmbrăcat de ceremonie, se pleacă adânc în faţa colonelului Walenty Walawski, poftindu-l să viziteze cu voia măriei sale odăile care i-au fost rezervate, războinicii urmând să doarmă în tabăra de care şi corturi. Se sună ridicarea de la masă a voievodului. Cazacii nou veniţi, aliniaţi în faţa dregătorilor îl firitisesc strigându-i vorbe războinice. Îl fac şoim şi-i zic bogdaproste. Boierii îl urmează după rang să-şi bea cafelele şi să-şi mănânce şerbeturile.

— Lasă-l, vtori vistiernice, pe acest pan în tovărăşia noastră. Ţi-l trimitem mai târziu.

— La poruncă, măria-ta.

Theodosie Rudeanu deschide alaiul, călăuzindu-l pe treptele abrupte de stejar. Spune că aceste curţi sunt cele ostăşeşti, din tabără, Cetatea de scaun fiind dăruită cu toate frumuseţile şi harurile, lucru care, vizibil, îl încântă pe colonel. Voievodul regretă că se desparte de

soare, de tihna plină de miresme a livezii. Oftează. Va trebui iarăşi să-şi ascută spiritul. Să pună întrebări pe muchie. Să-l abandoneze pe acest războinic poate cinstit şi înflăcărat de cauza creştină, întrebărilor meşteşugite ale marelui logofăt, necesităţii acesteia dureroase, disperate, de a şti totul, mai ales când acest tot se referă la Polonia. Odaie largă, joasă, văruită, cu divane şi perne, cu scoarţe pe pereţi şi arme, cu ferestrele înguste, mai mult crenele decât ferestre, apărate cu obloane din stejar groase de-o palmă domnească, duşumele frecate cu paie, linişte şi tihnă.

— Aş vrea să aflu ce se-ntâmplă cu sinodul de la Brześć, Radule, îi spune Buzescului.

— Are vreo legătură cu sinodul de mâine, măria-ta?

— Ar putea avea.

— Neica mă-ntreabă dacă nu era bine să ne sfătuim cu cele de mâine, măria-ta.

— Este treabă duhovnicească, Radule, în care puterea laică n-are niciun amestec.

Radu Buzescu se-nclină scurt. Colonelul povesteşte cum a trebuit să ocolească punctele de supraveghere ale marelui hatman, Moldova, unde se ştie că Ieremia Movilă a întors până acum trei polcuri de cazaci de registru care voiseră să se înroleze sub steagurile măriei sale şi că numai în Transilvania au putut trece nestingheriţi. Apoi, fără ca nimeni să i-o ceară, spune că regele nu-l iubeşte pe Zamoyski, dar că face ce spune Zamoyski, pentru că marele hatman are cu el toată şleahta şi că nobilul pan Andrei Tarnowski îi urează măriei sale izbânzi strălucitoare împotriva bizurmanilor.

3

Înserarea dulce de aprilie trage peste livadă văluri de lumină trandafirie. Se aud paşii gărzilor. Strigările crainicilor care fac cunoscute noilor veniţi regulile stricte ale vieţii de tabără. Voievodul ascultă neatent cum cel care se va bate în sabie va fi spânzurat, cum cel care va prăda pe neguţători va fi bătut cu vergile în faţa polcului său, apoi nu mai aude nimic, pentru că Theodosie Rudeanu închide geamurile, Radu Buzescu întinde harta şi căpitanul Mîrzea îl priveşte mirat, neobişnuit să dea un raport de taină în faţa boierilor.

— Te-ascultăm, căpitane…

Apasă pe ascultăm, astfel încât Mîrzea să înţeleagă ce este de înţeles. Că el, voievodul, nu mai poate ascunde sfatului său de taină, veştile pe care i le aduce un mesager încercat ca Mîrzea. Însingurarea interioară îl face lacom de ceea ce ascund oamenii. Dincolo de oboseala căpitanului său credincios ghiceşte gânduri nemărturisite. Gânduri pe care toţi ceilalţi oşteni de pământ le-ascund, le dospesc în ei, singur căpitanul Gheţea din Cremenari mărturisindu-le prin

neascultarea sa. Are să-l pedepsească. Aspru şi fără cruţare. Se încrâncenează în el. Căpitanii lui nu văd dincolo de ţarinele lor. Stau prea mult cu călcâiele lipite de pământ, să poată vedea peste gard şi-n vreme.

— Cum s-au făcut strigările la oaste în Polonia, căpitane?

— În târgurile şi satele din Pocuţia, nu m-au lăsat să strig, doamne. Mi-au pus gărzi care m-au dus din castel în castel, până-n stepe. Mi-a spus un castelan pe care-l cunosc, pan Liubomir de Mukatschewo, că este poruncă regală să se ardă toate *Diario* şi ştirile despre luptele măriei tale; că cel ce va fi prins răspândind asemenea *Diario* i se va tăia dreapta; iar cel care va răspândi aceste veşti prin viu grai, îi va fi scurtată limba.

— Regele Sigismund îşi dă arama pe faţă, măria-ta, spune Theodosie Rudeanu.

— Nimic n-o să-l înduplece să-şi schimbe gândurile, doamne. Are prea mare bătaie de cap cu Şvezia, cu rutenii, cu ucrainenii, acolo mocneşte răscoala, panii sunt străini acolo şi măria-ta prea ai tulburat apele aici, unde poleacii vedeau o ieşire… Nu uita, doamne, că niciodată catolicismul n-a îngăduit ortodoxia.

Să fie o aluzie la lupta dintre Zidari şi Închinători? Ieremia Movilă aparţine Zidarilor. Zamoyski de asemenea. Amândoi ştiu că el este Închinător al *Iglisiei*.

— Măria-ta. La Orhei, Ieremia Moghilă trage barcazuri, stâlpi şi scânduri pentru poduri peste Nistru.

— Pod, ori poduri, căpitane.

— Poduri, măria-ta. Oştenii spun că vreo şase. Radu Buzescu taie, pe hartă, Nistrul la Orhei cu şase poduri.

— Altceva?

— Nikifor Parasios a fost dus la Brześć împotriva ordinului regal, de către cneazul Constantin.

— Ai ajuns acolo?

— Am ajuns în chip de neguţător tătar.

— I-ai vorbit?

— Da… Era ca ameţit de izbânzile oratorice. Ortodocşii l-au cerut staroste al adunării. Cneazul Constantin m-a luat între curtenii lui. Am fost la trei dezbateri, măria-ta.

— Şi?

— Nikifor Parasios o să-şi piardă capul, dacă nu şi l-a pierdut până la acest ceas!

— De ce?

— Pentru că şi-l joacă fără înţelepciune, de dragul biruinţelor de-o clipă. În numele patriarhului de Constantinopol i-a afurisit pe toţi ierarhii care-au semănat unia. L-a batjocorit şi afurisit, de s-a cutremurat sala pe mitropolitul Mihail al Kievului. Papistaşii au sărit

să-l ucidă în sinod. Ortodocşii au dat drumul poporului, care-a năvălit în palat, i s-a-nchinat şi l-a scos de-acolo în triumf, purtându-l în litieră, ca pe-un sfânt.

— Şi Petre Skarga?

Căpitanul tace.

— Şi Petre Skarga repetă, ştiind dinainte răspunsul, pentru că au mai venit iscoade şi ştiri din Polonia.

— A adus litvanii, a adus arieni din…

— Şi Petre Skarga, căpitane Mîrzea?

Căpitanul îl priveşte scurt cu ochii lui verzi, piezişi, de jumătate tătar.

— Petre Skarga, doamne, i-a strigat în faţă că nu ortodoxia l-a adus la Brześć…

— Dar ce altceva l-a adus?

— Măria-ta…

— Mai limpede.

— Nikifor Parasios este iscoada măriei tale. Trimisul măriei tale sănvrăjbească popoarele majestăţii sale regelui, spre a cădea mai lesne sub sabia pe care le-o pregăteşti şi sub jugul pe care însuşi cneazul Constantin de Ostrog îl ţine tupilat sub poalele dolmanului.

— Şi?

— A fost şi este mare tulbureală după aceste vorbe. Şleahticii au tras sabia, călărind noaptea prin Brześć cu facle. Au dat foc la casele ortodocşilor, strigându-le că sunt slugile măriei tale. Au făcut şi vărsare de sânge. Rutenii au prins câţiva şleahtici, i-au ras, le-au vârât cartofi fierbinţi în cur i-au tăvălit prin smoală şi prin fulgi. Au ieşit încăerări în stradă. Au murit oameni.

Ascultă livid. Astea nu le ştia. Zidarii lucrează subţire. Ştie că misiunea lui Nikifor Parasios este compromisă.

— Acest Petre Skarga ar putea să nu mai fie, spune Theodosie Rudeanu, privind harta pe care Radu Buzescu a desenat câţiva călăreţi trecând unul din podurile de peste Nistru, de la poleaci la moldoveni.

— Nu-mi stropesc mâinile cu sângele duşmanilor mei, decât în luptă, şopteşte, aducându-şi aminte de prezicerile şi mărturisirile Chisarului…

— Facă-se voia măriei tale, spune Theodosie Rudeanu.

— Altceva, căpitane Mîrzea?

— Prieteni ai mei de la Praguri mi-au răspuns că în stepe, între Crâm şi Nipru, s-au arătat turmele de iepe de muls şi ailurile tribului Şiurakiül, ceea ce-nseamnă că Hoarda pregăteşte un război. Sigur, vor trece două luni, ori trei, până când se vor paşte turmele şi se vor strânge trupele; dar tot atât de bine pot trece două, ori trei săptămâni, măria ta.

— Cam pe unde se văd ailurile, întreabă alb.

— Între ţărmul mării şi curganele vechi.

Tăcere. Se aud vrăbiile piuind a somn. Toţi ştiu încotro se-ndreaptă Hoarda, când ailurile din cercetare urmează ţărmul Mării Negre.

4

În jocul cu sfetnicii săi a-nvăţat că este cu atât mai liber de ei, cu cât ştie mai mult şi mai multe decât ei. Radu Buzescu crede că hanul îşi va arăta credinţa către suzeranul de la Istanbul, călcând legătură de prietenie cu Ţara Românească. Theodosie Rudeanu s-a arătat neliniştit de întorsătura neplăcută pe care-o dă Petre Skarga sinodului de la Brześć. I-a concediat pe toţi, spunându-i lui Mîrzea că la straja întâia vrea să vadă tabăra. Stă în jilţul tras în faţa ferestrelor, privind amurgul într-o părăsire de sine dureroasă. Simte cu acuitate plasa de fier pe care i-o pregăteşte Zamoyski, mai mult decât regele Poloniei. Ce rost au podurile pe care Ieremia le durează peste Nistru la Orhei, decât să uşureze trecerea armatei polone, cu artilerie, căruţe şi cavalerie grea cuirasată? Împotriva cui se va-ndrepta acea armată? Amurgul se-nceţoşează. Livezile stau albe, duioase şi sfielnice în noaptea care cade tainic şi alinător din cerul pur, încă luminos acolo sus, în împărăţia desăvârşirilor. O răgace se izbeşte de geam, pocnind sec. Liliecii şi-au început zborul frânt. Îl simte pe Simion în odaie. Îl doare crâncen neînţelegerea lui Zamoyski. Să fie atât de orbit de Zidari, încât să nu vadă interesele largi ale creştinătăţii cărora el le serveşte indirect, cu riscul capului? Ce motive blestemate, oculte are să se înverşuneze lupeşte? Se sleieşte în el, aducându-şi aminte de răscoalele cazacilor ortodocşi împotriva panilor catolici şi poloni; de prezenţa lui Nikifor Parasios; de tulburările rutenilor de care nu este străin. De ce-ar vrea să fie Zamoyski înţelegător şi faţă de ce să fie înţelegător? Faţă de cei care văd în ortodoxie scutul care să oprească întărirea Poloniei la Nistru şi Nipru? Îşi clănţăne dinţii. Zarurile au fost aruncate. Tot ce poate să facă, tot ce-a intuit că poate face este să-ntârzie cât mai mult ciocnirea cu oştirea cuirasată a hatmanului. Dacă ar putea crede în jurămintele mieroase ale tătarilor. Dacă ailurile s-ar revărsa peste Podolia, căzându-i lui Zamoyski în spate…

— Măria-ta.

— Te-ascult.

— Signor Mantovano.

— Închide obloanele… Îl aştept.

Simion închide obloanele. Aduce de-afară două sfeşnice grele din fier lucrat cu ciocanul. Împinge o ladă mare de zestre, ridică chepengul pe care-l masca, şi din coridorul subteran care leagă casele domneşti cu lunca Prahovei se-arată pălăria cu boruri largi a inginerului său, omul care face, pe lângă pirotehnie, astronomie şi construcţie de cetăţi; o diplomaţie subţire prin agenţii italieni de la

Praga, Viena şi Roma… Signor Vicenzo Bombardier Mantovano se saltă în odaie. Cizmele îmbrăcate în botine de pâslă. După ce face reverenţele la care ţine cu sfinţenie, scoate de sub pelerină o geantă de piele, pe care-o depune pe masă.

— Te rog să stai, signore… Te-ascult.

Mantovano îi dă lui Simion pălăria şi pelerina. Rămâne într-un pieptar negru de piele, peste care şi-a trecut eşarfa cu spada. Scoate de sub mâneca tunicii din catifea neagră un lănţug brăţară, pe care sunt prinse cheile cu care deschide lacătele genţii.

— Voi face o sinteză măriei tale, din toate acele acte diplomatice în posesia cărora am intrat şi care se referă într-un fel sau altul la politica măriei tale…

Voievodul îi descifrează, dincolo de vorbirea căutată, gândul acela straniu care l-a făcut să fugă din Italia şi să găsească aici, la curtea lui săracă în binefacerile civilizaţiei, posibilitatea să-şi scrie cărţile la adăpost de silniciile Inchiziţiei. Poate pentru că-i dă această posibilitate; ori poate pentru că s-au înţeles în privinţa conceptului de libertate şi demnitate umană; ori pentru aceste lucruri luate împreună, signor Mantovano a ieşit din indiferenţă, organizând cu geniul pe care-l au italienii pentru intrigă reţeaua prin care respiră aerul Europei.

Cu glas jos, cantabil Vicenzo Bombardier Mantovano se fixează în câteva puncte ale Europei: Roma, Viena, Praga. Spune că a aflat de la vărul său, generalul Giovanni Francesco Aldobrandini…

— Care-l are pe frati-su secretar de stat.

— Acela. Cardinalul Cinzio Aldobrandini, la Roma, monseniore… Am aflat totul despre vizita principelui Sigismondo, la Praga.

— Ascult cu reculegere veştile despre protectorul meu, signore.

Spune, după cum ştie şi măria-sa, că alaiul princiar a ajuns la Praga în primele zile ale lui februarie. Cum a ajuns la Curtea imperială principele a căzut bolnav.

— Ce neîndemânare…

— Medicii au crezut la început că este vorba de o *febra maligna* şi *pedecha*. La 8 februarie s-a dovedit că este (citeşte de pe o hârtie scoasă din geantă) *die rechten Kindsblattern*… Adică vărsatul copiilor şi nu un *morbus periculosus*.

Voievodul nechează în barbă.

— Asta-i mai lipsea, pe lângă zvonurile pe care Curtea le măcina din august.

— Şi-a răscumpărat neîndemânarea de a se fi îmbolnăvit, prin alaiul impunător cu care s-a prezentat, monseniore…

Praghezii aşteptau să vadă ceva mai deosebit decât alaiul signorului Radu Buzescu, despre care şi astăzi se vorbeşte pe stradă, în taverne şi-n cancelariile diplomatice.

— Şi?

— Generalul Aldobrandini a rămas dezamăgit. N-a fost prezentat niciun trofeu valoros. Am aici o copie după lista celor din alai.

Îi întinde o hârtie scrisă cu cerneală neagră:

> *Ihre Fürstliche Gnaden Pferdt 26, Personen 20. Die Papstliche Botschajt Pf. 18, P. 18. Herr Josica Canzler 18–16. Herr Cornis Gaspar Hauptmann zu Hust 12–12. Herr Pancratius Sennyei Hofmeister 10–10. Herr Teörök István 8–6. Pater Alphonsus Cariglia. Homonnai Mundschenk, Keglevics Fürschneider, Leibdoktor 10–8. Summa: Pferdt 102, Personen 90.*

— Gândesc monseniore, că nu este rău să ştiţi care sunt nobilii acestui alai, adică cei care se bucură de prietenia principelui.

Da! Cancelarul Josica este primul pe listă. Acest Josica, preacatolic în aparenţă, care nutreşte planuri mari şi care este prea isteţ să nu vadă de unde-i poate veni apărarea de gelozia şi ura nemeşimii, care nu-l suferă în intimitatea principelui, care-i teme influenţa şi care-i sapă mormântul.

— Pot spune măriei tale, că principele a făcut o deosebit de rea impresie la curte. Este considerat din cale afară de mândru şi orgolios, nestatornic şi copilăros. Vărul meu spune că la curte se vorbeşte să fie ajutat totuşi, ca nu cumva, din orgoliu rănit, să treacă de partea turcilor.

Scoate din geantă un teanc de hârtii. S-a obişnuit de câteva luni să vadă la răstimpuri aceste copii de pe scrisorile diplomaţilor şi nu-şi face nicio iluzie în legătură cu taina propriilor lui scrisori şi acte diplomatice. Mantovano îşi continuă raportul cu glas egal. Cosimo Capponi nu este nicio rudă cu acest Cosimo Capponi al nostru – i-a scris lui Granduca di Toscana despre tragerea în ţeapă a voievodului Ştefan Răzvan, despre faptul că *«…quattrocento Ungheresi furono fatti schiavi da Moldavi e Polachi»…* că *«in Timisuar son arrivati ottomila Turchi»,* dar mai ales subliniază acest Cosimo Capponi atitudinea sfidătoare a cancelarului Josica, ura lui împotriva italienilor de la curtea din Alba Iulia şi faptul că joacă rolul adevăratului principe… *«che cento Taliani; e S.A. tanto buono, taceva alle sue arrogante parole»… «e chiara cosa è che il Giosica, cancelliere ha da rovinare lui e il Regno».*

Se confirmă deci că Josica totuşi joacă rolul cel mai important la curtea de la Alba Iulia. N-a greşit vorbindu-i de naţia lui, de limba pe care-a învăţat-o sugând la ţâţa mamei, de Florica pe care-ar vrea s-o mărite cu acel fecior care dincolo de averea şi numele lui ar putea statornici legături fidele între Ţara Românească şi Ardeal. *«Ognuno obedisce a lui con la cavezza a le gola e per forza, e che lui habbi fatto qualche gran cosa a S.A. poi che gli è omnipotente, et è pure un»…*

— De ce te-ai oprit, signior Mantovano?

— Acest Cosimo Capponi nu-i iubeşte prea mult pe valachi, măriata.

— Nu numai el, bravul meu gentilom. Nu numai el. Te ascult.

— *«et è pure un povero valacho»*…

— *Un povero Valacho,* repetă scrâşnit. *Un povero Valacho*… Eu oare nu sunt *un povero Valacho?*… Ce sunt şi eu altceva decât *«un povero Valacho»* care năzuieşte dincolo de puţinătate, la împlinirea în libertate? În demnitate? Doamne, Dumnezeule… *Un povero Valacho!*.

Ţâşneşte din scaun. Taie odaia cruciş şi curmeziş, cu paşi repezi, frângându-şi mâinile. Îşi revine. Se aşază în jilţ, privindu-l pe Mantovano cu ochi atât de crânceni, încât condotierul îi adresează lui *Iddio* un gând de penitenţă, aducându-şi aminte cum, la venirea în această ţară a fost răpit de oamenii acestui voievod pe care-l iubeşte într-un fel cu totul straniu, a fost vârât într-un sac şi zvârlit în beciurile de tortură ale monastirii Snagov, arătându-i-se prin această metaforă că nu are de ales decât două căi: slujirea autocratului cu credinţă, ori sfârşitul în acel beci monstruos, demn de imaginaţia Inchiziţiei.

Îşi drege glasul, alungind imaginea veche trezită din uitare de privirea crâncenă a voievodului. Relatează cu glas egal conţinutul instrucţiunilor papei Clemente Ottavo *«a Monsignor Vescovo di Caserta destinato nuntio estraordinario all' Imperatore, al Re di Polonia et il Principe di Transilvania per collegarsi insieme contro il Turco nella guerra d'Ungheria, et si adduconogli motivi per la guerra»*…

Voievodul mârâie ceva nu prea distins la adresa farsorului de la Roma. Ştie că după obiceiul lui, Vicenzo Mantovano va reveni cu ştiri amănunţite şi diverse care vor lămuri scrisorile citite până acum. Că aceste ştiri vor închega adevărul asupra timpului său şi poate, cine ştie, vor putea schiţa un adevăr posibil mâine. Înainte de a urca în scaun trăia cu voluptate în prezent. Savura clipa şi ceasul. Astăzi prezentul este doar răgazul viitorului. El stă în bezna care-l desparte pe astăzi de mâine şi tentează stihiile, încercând să le pună la hamul gândurilor lui… Ar vrea să fie Daureţiu. Ori să nu fie nimeni şi nimic, decât zburdatul bănişor de Mehedinţi cu gândul la ibovnice, la fân şi la turme. Şi-atunci exista un mâine. Nici cel mai umil supus al lui nu se poate lipsi de mâine. Ascultă dintr-o dată atent, pentru că sfântul părinte a înţeles la fel de bine la Roma, ceea ce a înţeles şi el la Gherghiţa. Papa îi recomandă nunţiului Benedetto Mandina să-l convingă pe *il Cancelliere* că aduce *un grave pregiuditio alla Christianità* dacă scoate Moldova din Ligă.

— Sfântul Părinte ar trebui să primească o solie a măriei tale.

— Te-ai însărcina s-o conduci?

— *Iddio!* Niciodată… Prinţul Marcu ar putea-o face cu cea mai mare grandoare. Povestea tragică a voievodului Petre Cercel este vie la

Roma şi trăiesc în Italia foarte mulţi din prietenii săi, literaţii şi oamenii de spadă.

— Să ascultăm înţelepciunile sfântului părinte.

Se gândeşte că papa n-a ajuns singur la aceste idei. Că Dionisie Rally şi-a avut rolul său, ajutat de călugării catolici din Raguza, poate influenţat de ţipetele lui Sigismund şi de scrisoarea dură pe care el însuşi i-a trimis-o prin Ioan de Marini Polii. Ciuleşte urechea când Mantovano citeşte:

> *«…I felici progressi contro Sinam, la cacciata dell'esercito nemico oltre al Danubio, et la presa delle tre principali piazze della Valacchia: Tergoviste, Bucchoreste et Giorgiu»…*

Instrucţiunile sunt limpezi. Să convingă Polonia să intre în Ligă. Să se unească cu Sigismund şi împăratul Rudolf. Sfârşitul instrucţiunilor este de căpitan de oşti, de strateg abil, nu de cap al bisericii catolice. Se-nflăcărează, pentru că el însuşi a văzut lupta împotriva otomanilor într-un asemenea cadru european:

> *«…potrà anco riferire, che Sua Beatitudine sta con tutto il pensiero, procurando di ridurre a pace, li Re di Francia et di Spagna, per poter adoprare anco le forze loro in questa guerra, si come non cessa di sollecitare li Venetiani a muoversi in si buona congiuntura, nè abandonarà mai sino all' ultimo fine l'una o l'altra prattica, si come confida in ogni modo di far portare a primo tempo qualche travaglio al nemico nel arcipelago per necessitarlo a distaccare le forze et li pensieri suoi in più parti».*

Se duce la harta Europei lăsată de Filippo Pigafetta. Vorbele papei prind viaţă, cu atât mai mult cu cât el însuşi gândise o cruciadă la care să participe trupele regelui Franţei şi Spaniei pe uscat, flotele Veneţiei şi Genovei pe mare, şi-n care să-şi asume rolul cel mai primejdios, acela de a ataca, mereu în fruntea acestei cruciade, de a călăuzi oştirile pe drumurile atât de cunoscute ale Balcanilor… Stă plecat deasupra hărţii. Aude vântul în parâmele şi-n vergile flotelor, clăbucitul valurilor sub chile, tropotele răsmiilor de călăreţi, dragoni poleaci şi reiteri nemţi şi cavaleri francezi, ori hidalgo spanioli, ori condotieri italieni – aude oştile lui, superba lui călărime uşoară trecând Dunărea înot, cu legături de trestie legate la şei, haiducii sârbi şi martologii bulgari, kefalohoriile în arme, toată această umanitate disperată, sărăcită, robită a Balcanilor, eliberându-se, vede strălucind minaretele aurite ale Constantinopolului, limpezimile albastre, de zmalţ ale mării Marmara – uită că se află la Gherghiţa, trăieşte clipa aceea de vis până la secătuire, apoi izbucneşte în râs. Râde rău şi sălbatic şi nebuneşte. Face un salt. Smulge dintr-o panoplie un hanger. Îl înfige cu atâta putere în harta Europei, încât lama de oţel întâlnind

tăblia mesei, zbârnâie.

— Vorbe, signor Mantovano!… Vorbe!… Numai vorbe!

Diavolul nestăpânirii îl înhaţă în ghearele lui. Se lasă în voia nebuniei acesteia a vorbelor nebune, pline de injurii, de scârnă, a vorbelor pe care le-a măcinat în el de când a trecut Sigismund munţii, vorbe pline de sudoarea marşurilor, mirosind a sânge şi-a carne hăcuită, a fum de incendiu şi-a robi, a prădăciune şi-a siluire, vorbe şi ele, vorbe dar nu ca ale papei, vorbe pline de ţărâna mormintelor proaspete, bântuite de duhul nebuniei. Spune c-a văzut ajutorul Sfinţiei sale care acum laudă luptele din *Valacchia*, o sută de călăreţi fanfaroni, conduşi de-un Silvio Piccolomini şi urmaţi de un cronicar gutos, plătit să-mpăuneze această oştire de bâlci cu cuvinte zornăitoare şi minciuni sforăitoare, îngâmfaţi şi dedaţi mai mult cu asalturile în sălile de scrimă, decât cu cele ale zidurilor de cetate; îi împroaşcă pe «mâncătorii de broaşte» cu cuvinte scârnave, pentru că n-au stat la asediul Lipovei să-i ajute neputinciosului de Sigismund să ia o dată acea cetate blestemată, apoi spune că Sigismund aşa cum este el, bolnăvindu-se de vărsatul copiilor înaintea audienţei la Împăratul Romanilor, este singurul principe preacatolic care şi-a pus viaţa în joc, ajutându-l cu fapte, nu cu vorbe; pe care-l cinsteşte şi iubeşte, indiferent că şi-a nuntit nevasta, ori a lăsat pe seama altuia obligaţia asta plicticoasă; îl blestemă pe Zamoyski şi spune că-i va reteza el penele de struţ de pe cască şi-o să i le vâre-n fund, abia atunci o să arate a cocoş, nu acum şi altele asemenea.

Se opreşte brusc. Îşi şterge obrazul cu mâneca, nu ca un nobil, îşi dă seama imediat, ci ca un plugar trudit.

— Iartă-mă, signor Mantovano… Şi uită… Lasă-mi scrisorile. Şi spune-mi cât aur au costat vorbele şi gândurile acestor puternici ai zilei… Le vreau numai pentru mine şi-nţeleg să le plătesc cu mâna mea.

— Aştept încă un curier de la Alba Iulia, monseniore… După aceea…

Face cele trei reverenţe, la ultima măturând duşumeaua cu pana pălăriei. Simion apărut din nefiinţă ridică chepengul. Vicenzo Bombardier Mantovano dispare în subterană. Simion trage lada de zestre la locul ei. Smulge hangerul din masă. Îl aşază în panoplie. Lumânările îşi fâlfâie lumina, aruncând pe zidurile spoite alb umbre fantastice.

5

I-a rămas pe retină şi-n el tot imaginea zorilor. Steaua Ciobanului strălucind verzui în cerul satinat. Văzduhurile pline de har, tremurând în limpezimi feciorelnice. Livezile înflorite suav, mirosul iute de fum, zările străvezii, miresmele de grâu înfrăţit, de ierburi crescute

năvalnic, de tabără ostăşească – apoi mugetele vitelor cerându-se la apă, nechezatul cailor legaţi la conoveţe; strigătele străjilor şi totul învăluit ca-ntr-o vrajă în duioşia legănătoare a primăverii. Theodosie Rudeanu a ţinut morţiş să se urce în carâta aurită. Că nu se cuvine unui voievod să se arate feţelor bisericeşti călare, împintenat şi găitănat. I-a adus aminte de ceremonialele fraţilor Simion şi Fabio Genga, de care chiar domnia sa, marele logofăt, râdea cu gura până la urechi şi pe care ei toţi le-au călcat cu slobodă veselie. A-mbrăcat o tunică neagră de catifea, lungă până la genunchi, cambrată pe talie, despicată în spate să nu-l supere în şa, închisă cu nasturi din argint. Pantalon de călărie, tot negru, cizmă neagră cu pinten de argint, gugiuman mic cu surguci din pene albe de egretă, prinse într-o montură din diamante. Simion l-a pregătit pe Sultan, ghicind că nu va vrea să meargă la Snagov în carâtă, ca obezii. Bucuros că l-a reîntâlnit, gelos pe Fulger şi pe ceilalţi cai de şa, pe care-i bate cu picioarele şi-i muşcă, Sultan merge în buiestru lin, trăgând pe nări, cu voluptate, aerul proaspăt al dimineţii. Îl imită pe Sultan, încântat că nu s-a lăsat înghesuit în carâtă, că nu-i picură nimeni în urechi litania otrăvitoare a intrigilor de curte. Îl aude pe principele Marcu călărind aproape. Aude tropotele suitei, tot marele divan al ţării, tropotele gărzilor, vede vag siluetele călăreţilor care deschid alaiul şi se bucură de acest drum prin prospeţimea dimineţii, ca de o evadare.

După plecarea lui Mantovano a trecut, în hronicul pe care şi-l ţine cu mâna lui, rezumatul tuturor scrisorilor, ajutat de Marcu, care i-a tălmăcit ceea ce singur n-a putut să-şi tălmăcească. La miezul nopţii şi-a dat seama că-i datorează italianului nu aur, ci recunoştinţă. Scrisorile repartizate pe partide au făcut lumină de jur împrejurul Ţării Româneşti. Ştie pe ce lume trăieşte. Papa i-a scris o scrisoare şi lui Josica *Dilecto filio Stephano Josicae cancellario principis Transilvaniae.* Papa doreşte o ligă numai catolică. Evită orice referire la cei care au dus de fapt greul războiului. Deocamdată acţiunile Sanctităţii sale îi sunt mai mult decât favorabile. O scrisoare a lui Filippo Pigafetta către secretarul Belisario Vinta, expediată în drum spre casă cu cavalerii toscani, îl acuză pe Zamoyski de faptul că nu s-a trecut Dunărea în urmărirea turcilor înfrânţi. Are ochi şi nas bun acest învăţat reumatic. Numeşte intrarea lui Zamoyski în Moldova *L'accidente di Moldavia*, care *ha fatto perdere il coraggio a tuti quei populi…* Nu strică nici consideraţiile:

> *«anzi è gran pericolo, che Michele Vaivoda di Valachia non si parta dalla sua amicitia, et si ritacchi col Turco».*

N-a rămas surprins citind că: *si sono trovate lettere di Michele al re di Polonia, col quale tiene stretta practica.* Cine-i vinde scrisorile? N-a avut decât doi curieri. Pe Petre Armeanul şi pe Mîrzea. Desigur unul dintre

diecii regali. Cine poate vinde scrisorile stăpânului său, decât cel de la care el însuşi cumpără tainele curţilor? Asta nu strică. Demonstrează că şi-l vrea pe rege prieten în slujba creştinătăţii. S-au prins patentele lui Ştefan Báthory de Somlyõ, vărul principelui, către secui, îndemnându-i la răscoală. Ştefan Báthory stă fugit la curtea lui Ieremia, la Iaşi, de unde unelteşte în săcuime, sperând ajutorul de oaste al lui Zamoyski. Este fidel turcilor. Le spune săcuilor că sultanul este gata să ia Ardealul sub ocrotirea sa. Patentele au fost trimise în Ardeal însoţite de scrisoarea lui David Veres, omul de credinţă al săcuilor, fugit şi el la Iaşi. Se încrede în căpitanul Albert Király. În frater Ştefan şi-n toată nemeşimea măruntă care-a luptat sub comanda lui… Prezenţa lui Ştefan Báthory la Iaşi îl nelinişteşte, cu atât mai mult cu cât ştie ura pe care săcuii o nutresc faţă de Sigismund. Un Ardeal turcesc, ori sub suzeranitate turcească, o Moldovă fidelă Porţii, înseamnă moartea Ţării Româneşti. De la Praga, Cosimo Concino îi scrie lui Granduca di Toscana despre convorbirea lui cu Ştefan Josica. Sigismund vrea să asalteze Lipova şi Temişoara. La Istanbul jocul lui prin Andronic Cantacuzino, la ideea sugerată de mitropolitul Dionisie Rally, a prins teren mai curând decât se aştepta. Pietro Marini, spionul veneţienilor, i-a trimis lui Alessandro Bonacolto, la Veneţia un raport amănunţit şi fantezist, prin care el, Mihai vodă, ar fi vorbit cu Sinan paşa, făgăduindu-i că dacă-i obţine steag de domnie de la sultan, îi restitue toate armele, artileria ce-i luase pe câmpul de luptă, îi dă 200000 de taleri şi un nepot drept ostatec.

«…per certa lettera, che scrisse Tartarkan (l-a amestecat şi pe Gazi Ghirai, lucru excelent, care va da de gândit veneţienilor, papii şi prin el împăratului Rudolf) *a Sinan Bassà, di essergli stato proferto da Mical Principe di Valachia che, se şi vuole lasciare nel principato che darà per ostaggio uno nepote, ritornando loro le armi et artillaria prese a Sinan Bassà, con due cento mila scudi d'avantaggio»…*

Nu se putea o recunoaştere mai limpede a prezenţei lui în această cruciadă. Bravul Pietro Marini anunţă şi trimiterea noului domn învestit în Ţara Românească de sultan cu oşti turceşti, spre Moldova. Iscoadele spun că deocamdată oştile se adună greu la Adrianopole şi că la Varna stau la ancoră zece galere cu provizii, ceea ce înseamnă că pretendentul va trece în Moldova prin Dobrogea şi vadul de la Obluciţa. Iată că nu s-a dovedit greşit gândul de a sta în tabără la Gherghiţa şi a avea sub steaguri oşti în leafă, lăsându-le pe cele de pământ să are şi să semene… Cu cât şleahul de pădure se-nfundă sub stejarii bătrâni, înfrunziţi proaspăt, cu atât simte mai puternic izul de sevă şi adierile mirosind a apă şi a peşte, strecurate pe sub frunzeturi. Soarele s-a ridicat în slava de borangic. S-au pornit mierlele. S-au pornit grangurii. Cântă cucii ca nebunii. E un ciripit şi-o veselie şi-o hărnicie de zburătoare, de-i cântă inima. Consideră că cea mai

importantă copie adusă de Mantovano este aceea făcută la Roma după scrisoarea cardinalului Cinzio Aldobrandini către Caetano Camillo nunzio di Spagna, în care-l acuză pe Zamoyski de a fi primejduit pacea publică prin intrarea lui în Moldova, făcându-şi-l duşman pe Sigismund, stricând alianţele catolice, rupându-se de interesele creştinătăţii. Scrisoarea este lungă şi demonstrează că împotriva lui Zamoyski s-a creat o opinie catolică, în fruntea căreia stă papa. Cardinalul pomeneşte de o scrisoare a marelui hatman adresată papei, prin care acesta se disculpă pentru ocuparea Moldovei, spunând că totul a fost făcut din raţiuni militare şi că, de fapt, el a oprit înaintarea tătarilor spre apus, lucru care este cu totul adevărat. Cardinalul Aldobrandini se nelinişteşte de slăbiciunea lui Sigismund şi a Casei de Austria după acest război în care aceştia au *ottenute vittorie quasi miracolose,* spunându-i nunţiului din Spania că, dacă polonii se unesc cu turcii şi tătarii, situaţia împăratului romanilor şi a principelui Transilvaniei este pecetluită. Gândul acesta îl înspăimântă şi pe el. Iată de ce este nevoie ca disputele religioase să-l reţină pe hatman în Polonia. Iată de ce sunt necesare răscoalele cazacilor, ale rutenilor. «Dumnezeu să mă ierte» îşi spune, iertându-l pe cardinalul Cinzio Aldobrandini că nu pomeneşte nicio vorbă despre Ţara Românească şi domnul ei. Hulit de întreaga lume catolică, Zamoyski nu se va mişca din Polonia. Cel puţin anul ăsta. Îl ţine acolo şi sinodul de la Brześć, unde nu şi-l poate lăsa de izbelişte pe binecredinciosul Petre Skarga. Ipoteza este confirmată de rapoartele iscoadelor militare. Deocamdată nu se concentrează nicio oştire polonă în Pocuţia. Dimpotrivă. Cancelarul a autorizat înrolarea cazacilor sub steagurile lui. Câinele bătrân vrea să prindă doi iepuri deodată. Va scrie papei că-l ajută cu oaste pe capul răscoalei de la Dunărea de jos, dovedindu-şi pe de o parte zelul preacatolic; pe de altă parte scapă de cazacii gata să se răscoale împotriva Reczei Pospolita, eliberându-şi mâinile, pentru a-i putea sugruma pe ruteni. Oricum, el este liber să-i judece pe turci. Întâi are să-i judece pentru că au trimis un pretendent cu oaste. Nu ştie încă cine este nemernicul. Are să-l lovească în Dobrogea, atunci când s-o ferici c-a ajuns în apropierea tronului visat. Are să facă o năvală peste Dunăre, prin care să-l silească pe noul sultan să-şi arate gândurile. Năvala de peste Dunăre va ţine aprinsă flacăra răscoalei balcanice, îi va da temei de propagandă mitropolitului Dionisie Rally, va atrage din nou atenţia Europei asupra Ţării Româneşti şi va motiva cererea de ajutor militar adresată lui Rudolf, despre care Radu Buzescu a vorbit la Praga, răspunzându-i-se în termenii absconşi ai diplomaţiei că o încercare n-ar putea fi decât privită cu înţelegere. Are senzaţia c-a găsit adevărul. Atât de limpede încât se simte dintr-o dată despovărat de gânduri. De-o mare libertate interioară. Ştie, ca de atâtea ori în ultimii ani, că a descoperit însăşi fiinţa evenimentelor,

raţiunea lor ascunsă, ceea ce le smulge din nefiiţă şi le dă contur, nume, spaţiu şi timp. Kalaha. Deshala. Sat. Avidya. Mahat. Poate de la Zamolxis şi acel prinţ indian Kirano Kuyula ot Saka ot Lahor, asupra căruia nu şi-a găsit vreme să mediteze, să vadă, să înţeleagă. Poate împreună cu Teodoricus rex, Atanarihai rex, Io Radu Nigru voievod, Carol Sicilianul; Nicodim, o lume începând din Ibisinia, trecând prin Memphis, prin Aheieia lui Thales şi Pitagora, amândoi zugrăviţi în soborul filozofilor pe pereţii bisericilor moldave, ajungând în Iliria şi Siria şi-n Cetatea de piatră a soarelui şi a lui Zamolxis, profetul primei propagande memphitice şi-acum el sortit să dezlege din nefiinţă faptele care se vor numi şi număra mâine. Kalaha. Deshala. Îl trezesc din reverie dangătele tânguioase ale clopotelor de la sfânta monastire a Snagovului, vibrând grav sub frunzeturile proaspete ale codrului.

6

Nu-şi aduce aminte să fi trăit cu atâta intensitate vreo dimineaţă de primăvară. Trâmbe fluide de lumină cad printre goruni, transformând codrul într-o biserică imensă, plină de miresmele vieţii vegetale. Văzduhul vibrează, suprasaturat de zgomotul răsmiilor de fiinţe pornite să-şi împlinească soarta. Din trestiişurile verzi, mlădioase şi foşnitoare care-nconjoară lacul se desprind pânze uşoare, sidefii de pâclă străvezie, dincolo de care, pe luciul verzui al apelor, plutesc ca-n vrajă lebedele. Totul pluteşte în basm şi-n veşnicie. Are acut sentimentul straniu al veşniciei, al imuabilului. Valuri de răcoare purtate de zefir dinspre lac poartă mireasmă de seve şi ape grele de peşte. Caii dracului îşi zbârnâie elitrele în soare. Bobocii de nufăr se răsfaţă suav între frunzele mari, cărnoase şi lucii. Iarăşi bat clopotele, zvonul de aramă fugind pe apă tânguios, învăluindu-l în dulci melancolii, deznodându-i gândurile, limpezindu-l şi purificându-l. Are atâta nevoie de puritate şi credinţă. Are atâta nevoie de răgaz şi meditaţie. Este atât de însetat de adevăr. Doreşte atât de aprig s-ajungă la originea lucrurilor. Turlele monastirii străfulgeră în soare. Răsar din codri şi ape zvelte, nu ca o implorаţie, mai curând ca un gând temerar al omului, adresat dumnezeirii. Poate ca un gest conştient al humei spre scânteia divină a gândului. Poate o chemare a trecătorului, adresată veşniciei. Poate un simbol al acestor două firi ale omenescului: cea muritoare şi cea nemuritoare. Poate toate acestea la un loc şi altele încă, rămase în taină. Iese din reverie, pentru că şleahul se varsă domol în Snagov, pe podişca împodobită cu ramuri verzi, lângă care este tras podul umblător, acoperit cu scoarţe. Lângă podişcă s-au aliniat gărzile. Undeva spre dreapta s-a alcătuit un fel de iarmaroc. Butcile şi carâtele cu coviltir ale egumenilor veniţi la sinod, călugăraşi, ţărani cu ouă şi lapte, cu prăsilă de găină albă, ori pestriţă pleşuvă, ori cocoş roşu, vede un asemenea cocoş voinic, cu coada

seceră, gulerat, împintenat, cu ochi aurii şi creastă de sânge pe care-l ţine subsuoară un moş. I se face poftă de iarmaroc, cu toate că trag toate clopotele Snagovului, şi pe ostrov, în faţa podiştii şi aceea împodobită cu ram, vede soborul arhieresc în care strălucesc odăjdiile mitropolitului. Descalecă scurt, fără să aştepte să i se ţină scara. Descalecă şi boierii. Rămân călare numai gărzile care se aliniază în continuare, pe două rânduri, cu vârful suliţelor strălucind în lumina fragedă. Din câţiva paşi ajunge în iarmaroc. Frământă în nări mirosul ştiut. De cai şi baligă, de catran şi coviltir, de curelărie şi stofe ţinute prin lăzi. Se opreşte în faţa moşului cu cocoşul. Un moş posmăgit, desculţ, cu o cămaşă ca spuma, numai petece, încinsă cu un curmei, barba aspră, sură, pliscos şi chior.

— Bună să-ţi fie inima, moşule.

— Nu strica soborul, măria-ta, şopteşte Theodosie Rudeanu. Şi aşa nu te-aşteaptă arhiereii cu prea mult duh duhovnicesc.

Se face că nu-l aude.

— Bune să-ţi fie gândurile, măria-ta.

Tresare. Moşul îl priveşte dintr-o rână, cu-n ochi verde. Pe celălalt nu-l are. Simte cum se strânge în jurul lui iarmarocul acela improvizat.

— Frumos cocoş!

— Frumos. Din sămânţă veche, din vremea măriei sale Ţepeş Vodă.

— Îl vinzi?

— Ba! L-am scos să cunoască lumea.

— Cum adică?

— Bine. Să vadă şi el cine-i jumuleşte găinile şi să bage la cap.

— E un cocoş fermecat, moşule.

— Dacă-i din sămânţă de cocoş de pe vremea lui Ţepeş Vodă, Domnul să-l fericească…

— De unde eşti?

— Din Turbaţi, măria-ta.

— Aha! Cum împliniţi slujbele la sfânta monastire?

— Ca nişte turbaţi ce sântm, doamne…

— Adică nu le-mpliniţi.

— Nu!

— Sunteţi îndărătnici şi răi.

— Nu răbdăm biciul grecoteilor cu camilafcă, doamne. E drept.

— Nu credem că Domnul Isus Hristos să le fi dat călugăraşilor vreun zapis să asuprească poporenii, doamne.

E una ochioasă şi voinică, în fote şi-n iie, cu două raţe într-o coşniţă. Îi ştie pe ăştia din Turbaţi, sat închinat monastirii. Câţiva călugări în rantii cenuşii bat cruci cuvioase. Iarăşi clopotele. Şi toaca mărunţind subţire. Şi glas de cântare bisericească.

— N-a dat zapis nici dăbilarilor măriei tale, care-au început să fure

şi cloştile de pe ouă, doamne.

— Cum te cheamă, moşule?

— Ilie Cocoş, măria-ta.

— Ai limba lungă.

— Mi-o lungiră nevoile.

Lasă cocoşul pe jos. Se aude un murmur de admiraţie. Cocoşul voinic cât un curcan bate din aripi, cutcurigeşte, îşi zbârleşte penele de pe gât şi se găinăţează. Are pene verzi şi galbene şi aurii şi albastre, lucioase, o coadă măreaţă şi răşchitoarele cu cângi.

— Dacă-i dai un aspru, ţi se-nchină, măria-ta.

— Dă-i vel logofete un galben, să mi se-nchine şi stăpânul.

Theodosie Rudeanu aruncă un galben pe traista moşului aşternută jos. Cocoşul îl priveşte când c-un ochi, când cu celălalt. Dă ocol galbenului. Îl încearcă cu vârful pliscului. Bate din aripi, se-nchină vel logofătului, ia galbenul în cioc, îl duce moşului călcând falnic, după care cutcurigeşte voiniceşte în hazul curţii şi al gărzilor. Moşul îşi freacă galbenul de bărbie.

— Cu galbenul ăsta am să mă răscumpăr, măria-ta… Vin la curte, la Gherghiţa, să mă primeşti mai mare peste poiata cu găini.

— Să nu vii fără cocoşul ăsta înţelept.

— Nu vin… Mai dă-i un galben să-ţi aducă noroc.

— Mai dă-i patru, vel logofete…

— Aolică, măria-ta, da' raţele mele? Că fac nişte ouă şi sunt iubeţe şi măcăitoare, cât zece.

Femeia îl priveşte îndrăzneţ în lumini. E albă, plină de nuri şi veselă. Îi porunceşte lui Theodosie Rudeanu să lase pe cineva care să târguie tot iarmarocul. Vite, păsări, tot ce-o fi. Se îndreaptă spre podişcă, surprins de îndrăzneala ăstora din Turbaţi. O îndrăzneală aprigă, cu vorbe-n doi peri, usturătoare. Urcă pe podul plutitor. Constată că înaltul sobor arhieresc a uitat să pună jilţ pe acest pod, aducându-i aminte că puterea lumească încetează acolo unde au rămas gărzile. Îşi aduce aminte cum a venit la Snagov cu Racea, în cel dintâi an de domnie, când s-a rupt podul şi s-au înecat ţiganii robi cumpăraţi de egumenul Calist, mai mult roabe frumoase, păzite de curteanul Răzbici. Se ducea la Tudora, plin de umilinţele cu care-l bântuiau cămătarii turci… Călugăraşii lopătari trag la vâsle, podul plutitor alunecă lin, aude apa lacului foşnind sub tălpile luntrilor, câteva lişiţe se-ntorc cu târtiţele în sus, trec trei lebede spre ostrov, şi peste coada lacului săgetează un cârd de raţe sălbatice. Ostrovul e-nflorit. Caişi şi pruni şi cireşi timpurii. Albine zumzăitoare şi iarăşi senzaţia stranie a desprinderii de pământesc şi imediat, de plutire a celuilalt Mihai, Închinătorul, pe lângă trupul părăsit pe podişca vopsită albastru, acoperită cu scoarţe şi-nconjurată de bărbile Buzeştilor, ale celorlalţi mari boieri, care stau gravi în măreţia puterii

lor lumeşti, în vreme ce pe deasupra, prin cerul diafan şi tânăr trec ţipând câţiva lari albi. Dăngătele, corul puternic, caişii înfloriţi, o altă lume, ieşită din lume, în care se nasc cugetările, în care miniaturiştii îşi găsesc răgazul să-mpodobească cărţile de rugăciuni, copiştii să le copie, tipografii să le tipărească şi astfel ortodoxia răspândită din monastiri să dobândească nu numai fiinţa spirituală, ci şi politică. Este prea lucid, prea dureros de lucid să nu ştie ce vrea de la biserică. Prea lucid să nu înţeleagă că dacă *Iglisia* este forţa nevăzută a unui principiu străvechi, forţa văzută a aceluiaşi principiu poate fi biserica văzută şi ortodoxă. Când podul plutitor acostează, el ştie că momentele de reverie au trecut şi că realitatea l-a înhăţat din nou în ghearele ei necruţătoare.

Utrenia slujită de mitropolit şi cei doi episcopi Luca de Buzău şi Theofil de Râmnic în biserica plină de egumeni şi preoţi, are o solemnitate care nu-i scapă. Stă în jilţul în care poate-a cugetat Ţepeş, Templierul care-a trădat Templul pentru dreapta slujbă făcută Ţării Româneşti. La intrarea în biserică s-a oprit o clipă să admire splendoarea uşilor sculptate în basoreliefuri, împodobite cu ghirlande de frunze şi flori în maniera şcolii de sculptură în lemn iniţiată de Lucas Moser şi Schiihleik, din Suabia, acum aproape 150 de ani. A văzut-o pictată pe Doamna Chiajna, căreia greu i-ar putea găsi asemănare, poate numai Lucreţia Borgia să-i fi putut sta alături. L-a văzut pe Mircea Ciobanul – lumina intra eterată prin ferestrele cu geamuri de Veneţia – a revăzut mormintele feciorilor jupânesei Marga, tăiaţi de Mircea voievod: Udrea, Radu, Barbu şi Crăcea. Mormântul jupânesei îndurerate, călugărită cu numele de Eufrosina. Drame vechi, neuitate, care-i aduc aminte cu strângere de inimă şi disperare de drama Chisarilor. Îndepărtează de la el acest gând dureros, care-l sapă cu viermele îndoielii. Îndoială asupra drepturilor puterii de a nimici orice nu-i este pe plac, îndoială asupra dreptului puterii de a împărţi bogăţia, ori sărăcia, viaţa, ori moartea, şi alte îndoieli, mai adinci, cărora îi este frică să le spună pe nume, să le desprindă din bezna în care colcăie şi-n nefiinţă. L-a revăzut pe vicleanul înţelept care-a lost Neagoe Basarab, în poleiala aurului, aşa cum s-a iubit să fie reprezentat întru nemurire. S-a închinat la lespedea lui Ţepeş, auzind murmurul stârnit de acest gest. Apoi cântările l-au desprins din nou din prezent. S-a părăsit din nou pe sine, în jilţul domnesc lucrat în lemn de trandafir, lăsându-şi spiritul să pătrundă în timp, ori să se ridice deasupra timpului. Cu o stranie perseverenţă îi revin într-o altă memorie, foarte veche, imagini de la a doua Iniţiere şi dintr-o dată, fără niciun efort, vede în lumină Cetatea de piatră a Carpaţilor unde făceau popas vechile popoare ale căror regi erau ei înşişi iniţiaţi, poate se iniţiau în Tibet, ori poate preoţii acelui rege indian din Lahore îi iniţiau în câmpiile vaste şi-n pustiurile Asiei – trimiţându-i să afle

marele adevăr la preoţii lui Zamolxe. Iar aceştia le arătau drumul Romei, cetatea desfrâului, care-a pus sub sabie poporul lui Zamolxis, îi trimiteau asupra Romei să răzbune sacrilegiul; valuri de călăreţi ai răsăritului, după valuri de călăreţi, sortiţi de Marea religie să calce Roma în copitele cailor. Cetatea de piatră, Ţara lui Zamolxis, locul unde regii răsăritului dezlegau taina goanei lor spre apus. Poate aici, în acest jilţ îmbibat de gândurile şi spiritualitatea vechilor voievozi, unii dintre ei mari iniţiaţi, a desluşit Ţepeş aceleaşi tainice adevăruri.

Este uşor şi fluid, aude alte glasuri vorbind într-o limbă mai veche decât franca, timpul se pierde pe sine însuşi, iar el se câşligă în acest fără-nceput şi fără de sfârşit, găsindu-se într-o fiinţă cu Totul… Pomii au trunchiurile spoite cu var. Sunt săpaţi la rădăcină. Sinodul se ţine dincolo de zidurile chiliilor, în grădinile de pe ostrov, sub bolţi de viţă şi trandafiri timpurii abia împupiţi. De o parte puterea laică, adică el în jilţ domnesc şi divanul; în faţa lui mitropolitul, cu cei doi episcopi în stânga şi dreapta, înconjuraţi de egumeni şi preoţi. Mitropolitul Eftimie nu este nici pe departe un păstor blând cum se arată în divanul domnesc. Cu o viclenie subţire, i-a dat rând la vorbă lui «Kir Luca episcop Buzăului», care-a tuşit cu graţie în podul palmei, nevorbind altuia decât lui, voievodului. În clipa când Kir Luca s-a închinat mitropolitului şi-apoi lui, voievodului, l-a văzut în spatele vlădicii pe Dionisie Rally, ca o umbră, în spatele lui Dionisie Rally pe Andronic Cantacuzino şi-n spatele aceluia, arhonţii din Fanar, patriarhul, Sfântul Munte şi toată ţesătura intereselor bisericii greceşti, pentru că, Kir Luca vorbeşte de fiinţa spirituală a bisericii ortodoxe născută în oraşul lui Constantin cel Mare, fiinţă desăvârşită prin dogme şi sinoade, ridicată deasupra popoarelor, carele nu ele desăvârşesc ortodoxia, ci ortodoxia le desăvârşeşte pre ele, înălţindu-le deasupra stavilelor pe care le ridică limbile deosebite, porturile şi obiceele, întru Fiinţa dumnezeiască nemărginită şi veşnică. Că ortodoxia este veşnicia acestor popoare, ea purcezând de la Tatăl, care-a hărăzit un păstor trecător turmei sale, aşezându-l în oraşul lui Constantin. Că aşa precum duşmanul păgân are un singur Profet şi un singur urmaş al profetului pe pământ, întinderea puterii musulmane nefiind ţărmurită de hotarele poporului lui Osman, ci de înseşi graniţele credinţei, acest lucru ducând la strălucirea şi atotputernicia islamului; aşa şi ortodoxia, spre a se elibera pe sine, Sfântul Mormânt şi popoarele creştine subjugate, trebuie să pornească de la ortodoxie în sine, nu de la unul sau altul dintre slujitorii ei. Cuvântarea lui Kir Luca «episcop Buzăului» este rostită în două limbi. În slavonă, când are de lămurit idei obişnuite, în greacă când recurge la citate şi subtilităţi dogmatice. Pe deasupra trec albinele zumzăind înţelept. Se duc după dulceaţa florilor şi vin la stupi să facă miere. Pentru asta n-au nevoie să-i aducă în discuţie pe Mihail Psellos, ori să citeze la un sinod

versurile lui Hristofor din Mitilene, îndreptate acum şase veacuri împotriva monahismului ignorant şi lacom. Kir Luca nu este albină. Cu o uşurinţă retorică pe care i-o invidiază, sare din veac în veac, până la Grigore Palamas, misticul propovăduitor al hesychasmului. Aici aduce laude împodobite vieţii monahiceşti, spunând că numai ea este capabilă să asigure comuniunea cu dumnezeirea, prin cufundarea în hesychia, rugăciunea extazului. Preda Buzescu urmăreşte zborul albinelor cu ochi de gospodar. Prinţul Marcu zâmbeşte perfid.

— Ne-nchinăm în faţa ştiinţei filozoficeşti a sfinţiei sale, spune cu glas puternic Kir Theofil «episcop al Râmnicului», în româneşte, dar sfântul sinod s-a strâns să judece viaţa monastirească şi monahicească din această Ţară Românească…

— Să nu ne pierdem în ritorică, Kir Luca, adaugă blajin, în greceşte, mitropolitul. Despre învăţăturile lui Palamas şi, dacă vrei, ale lui Varlaam cel persecutat de patriarhie pentru elogiul adus raţiunii, ori despre Manuil Hrisoloras, putem vorbi la şcolile noastre mitropolitane. Ce are de spus sfinţia ta în legătură cu aşezările noastre monahiceşti. Kir Luca evită răspunsul direct, începe lupta ritoricească declamând cu glas tremurător Psalmul 103 al lui David. Soarele de primăvară hoinar şi vesel umblă pe bolta limpede în care plutesc berzele. Varsă lumină albă peste pomii înfloriţi. Dincolo de glasul episcopului se aude cloncănitul găinilor şi zumzetul albinelor. Se gândeşte la bietul Nikifor Parasios, care a avut nebunia să creadă că va putea opune retorica şi citatele din cărţile filozofilor, politicii necruţătoare a lui Zamoyski. Soarta lui acolo, la sinodul din Brześć se joacă între viaţă şi moarte, nu între biruinţă ori înfrângere oratoricească. Se ridică de lângă mitropolit în rantie neagră, voinic, cu barbă de patriarh, sură, cu nasul lui coroiat şi sprâncene stufoase, de palicar, episcopul Theofil Râmniceanu. Se face o linişte înfricoşată. Câţiva egumeni greci, rotunjori, tăvăliţi parcă prin untdelemn, se cotesc pe tăcute. Episcopul a stârnit ura înaltului cler al patriarhiei prin judecăţile lui limpezi şi prin aceea că în întreaga episcopie a Râmnicului nu s-a sfinţit un singur egumen străin; iar darurile către Sfântul Munte sunt mai mult decât sărace. Când spune cu glas de tunet:

— Nu pentru a ne dovedi ştiinţa într-ale filozofiei ne-am adunat aici, ci pentru a scoate în lumina adevărului obiceele care-au încăput în sfentele monastiri, carele nu sănt den porunca sventei pravile…

Câteva feţe bisericeşti trase sub bolţile de vie abia înmugurite, somând dulce sub potcapuri, tresar ca opărite. Theofil Râmniceanul spune subţire că dacă Kir Luca şi-a presărat vorbirea cu psalmi şi ziceri filozoficeşti, el va-ncepe cu una din Pildele din vechiul Testament şi anume cu Pilda 4/15 care «pre rumâneşte» sună aşa:

— Bea apa din fântâna ta şi din izvoarele puţului tău.

Foială între egumenii greci.

— Ma ţe ziţe sfinţia ta? Limba ortodoxiei…

— Limba ortodoxiei este limba poporului care se-adapă din izvoarele puţului său, bubuie glasul episcopului. Sunt vremuri de obidă, când singura nădejde a unui popor rămâne limba pe care-a învăţat-o sugând la ţâţa maicii. Uitaţi-vă la bulgari. Uitaţi-vă la sârbi. Au ajuns să trăiască numai în cuvânt.

Episcopul se stăpâneşte. Ochii negri înfundaţi sub sprâncenele stufoase îi caută ochii. Parcă a mai auzit glasul acesta bubuitor şi stăpânitor, altundeva decât slujind liturghiile… Cine poate şti dacă Theofil Râmniceanul nu i-a vorbit Închinătorului cu rangul 31 despre vechile taine ale *Iglisiei*. Episcopul aruncă vorbe grele despre obiceiurile intrate în monastiri, aceste cetăţi ale cugetului neamului. Boierii le iau daruri bogate, fără voia soborului. Nici voievozii nu se lasă mai prejos când este vorba să le spolieze. Călugării care greşesc fug din monastire în monastire… Îl urmăreşte atent, după cum întregul sinod îl urmăreşte. Vede feţe schimnice sub comănace, feţe pe care s-a tipărit adânc harul cucerniciei, după cum vede şi feţe cu nimic duhovnicesc pe ele, lacome şi bântuite de poftele cărnii, pleznind de trai bun şi făţărnicie. Episcopul Theofil trece dintr-odată la rosturile monahismului. În afara credinţei şi ascezei. La rosturile, lui de cultură şi reculegere spirituală, la temeiurile lui de păstrător al artelor, gândirii şi limbii neamului pe care-l slujeşte, vorbeşte numai româneşte şi când egumenii greci îi cer să vorbească în limba bisericii, le spune că măcar din pioşenie pentru cei care-i hrănesc, ar fi trebuit să le-nveţe limba. Teoriei episcopului Luca despre supremaţia ortodoxiei, îi răspunde că ortodoxia nu poate trăi decât prin popoarele ortodoxe. Lucrul se vede mai ales astăzi, când asuprirea păgânului a nimicit puterea popoarelor ortodoxe din această parte a lumii şi când toate nădejdile acestora, ca şi veniturile patriarhiei stau în Ţara Rumânească, slobodă prin sabia voievodului ei, prin sângele vărsat şi prin biserica ei. Dincolo de adevărurile spuse brutal de Theofil Râmniceanul vede ţesătura politică a *Iglisiei*, cum dincolo de cele spuse de Kir Luca, a văzut ţesătura arhonţilor, cei care visau supremaţia Helladei, ascunzând-o în patrafirul ortodoxiei. Dintr-o dată, fără nicio pregătire, episcopul Theofil trece la egumenii străini numiţi de dregători, ori de vlădici, nu aleşi de soborul monastiresc, care încap în jilţuri prin mite şi făţării, să se-mbogăţească pe ei şi nu viaţa monahicească, care ascund veniturile monastirii, ori îl scot din ţară. Ca prin farmec egumenii greci înţeleg totul. Se aud proteste. Theofil se-ntoarce spre locul de unde vin. Parc-ar fi popa Stoica. Boierii chicotesc în bărbi.

— Se-ncinseră sfintele obraze, spune tare Preda Buzescu.

Mitropolitul bate cu cârja în aleea prundită. Prin cireşii bătrâni îşi fac de cap grangurii şi ciocănitorile. Călugăraşi tineri aduc tablale cu

şerbeturi şi pocale cu apă. Umblă desculţi să-şi arate smerenia. Voievodul gustă şerbetul de trandafir ştiind că fiecare din cei doi episcopi, care văd ortodoxia, unul înhămată la interesele bizantine, celălalt numai la interesele Ţării Româneşti, au dreptate din punctul lor de vedere şi că, şi unul şi altul pot sluji deopotrivă gândul acela tainic al lui, pe care-l trecuse în catastif sub titlul de «Pohta Bizantină»… Rămâne dăruit acestui gând, pentru că egumenii şi fruntaşii bisericii care vorbesc în sinod, nu fac altceva decât să ţină hangul celor doi episcopi, sub privegherea şireată a mitropolitului. Se face că-i ascultă, ascultând atent doar frământurile din el însuşi, frământurile gândurilor ajunse la un liman, după zbaterea iernii. Se lasă apoi toropit de căldura blândă a soarelui, de miresmele acestai colţ de rai, de lumina suavă şi gingăşia culorilor, simţindu-se odihnit şi recules. Glasurile egumenilor se-amestecă în cloncănitul galiţelor, totul este de-o nesfârşită pace şi tresare atunci când mitropolitul îl pofteşte în arhondărie să se scrie învăţăturile acestui sinod. Călcând prundişul auriu cu cizmele, rememorează spusele celor doi episcopi. Ştie că-i va da câştig lui Theofil Râmniceanul pe care-l aude călcând haiduceşte în spatele mitropolitului. În stăreţie călugării pisari, pene de gâscă, călimări, hârtie de scris, umbre dulci şi reculegere.

— Sfântul sinod vrea să oprească puterea domnului şi a divanului ţării la porţile monastirilor, sfinţia ta, spune aşezându-se în jilţul de la capătul mesei.

— Acolo de unde începe puterea lui Dumnezeu, măria-ta.

— După câte-am auzit, astăzi din gura episcopului Theofil…

— Să lăsăm soborul să judece aceste fapte, doamne. Mitropolitul pe care-l credea prea bătrân să i se-mpotrivească se arătă dintr-o dată în lumina puterii lui duhovniceşti. Episcopul Theofil roagă să fie ascultată pravila pe care o supune judecăţii domneşti. Este limpede că pravila a fost ticluită împreună cu mitropolitul. După ce se sfârşeşte cetania, Theodosie Rudeanu spune hotărârea divanului pe care-o întăreşte cu măreţie posacă jupan Preda Buzescu. Călugăraşii aştern masa, înfăţând-o cu pânzeturi de cânepă mirosind a tămâie şi levănţică. Se aduc piftii de plătică, vestita plătică de Snagov, platouri de argint cu saramură de crap, oale de pământ cu murtături iuţi, varză, mere murate, conopide şi ardei. Mitropolitul cere voie ca episcopul Theofil şi domnia sa marele logofăt Theodosie Rudeanu să se retragă şi să scrie pravila de la-nceput. Ciuguleşte din piftia de plătică, spunându-şi că episcopul Theofil are mai multă dreptate decât i-ar da. Este o linişte prielnică coborârii în sine aici, în stăreţie, care trebuieşte apărată de profanatori. Se cuvine unui voievod să vadă toate feţele vieţii şi să dea cugetului ce este al cugetului. Să-i lase slobozi pe gânditori, să aducă harul gândirii lor pe care, dacă poate, să-l împletească în cununa lui de laur. Se vorbeşte cu smerenie. Marcu

îi şopteşte:

— Monastirile ar fi universităţile Ţării Rumâneşti, măria-ta, dac-ar ieşi din dogme.

— Poate nu s-a gândit nimeni, încă, să le scoată din dogme, prinţule.

Ospăţul cuvios nu prinde la marii boieri. Toţi se smeresc în ei, de faţa lumii, pentru că, în divanul dinaintea sinodului, când s-a supus cererea mitropolitului ca puterea laică să n-aibă niciun amestec în monastiri, au sărit ca arşi. Preda Buzescu a strigat că în monastirile boiereşti, înzestrate din averea lor, a marilor boieri, înde se duce destulă snagă, pe care le apără ei, le îngrijesc şi zugrăvesc, le împodobesc şi hrănesc, se cuvine ca tot ei să-şi aleagă egumenii şi soborul. Au ţinut-o morţiş până când le-a spart vrerea prin Theodosie Rudeanu. Au ieşit din divan, bufnind. Nu le-a trecut nici acum, dar n-au riscat afurisenia bisericii. Înregistrează greu trecerea timpului. Cunoaşte pe de rost pravila ticluită acum două zile, aşa că atunci când se reaşează în sinod, urmăreşte ca-n vis cum se lungesc umbrele cireşilor înfloriţi şi cum alunecă lebedele pe azurul luciu al lacului.

«Cu mila lui Dumnezeu, creştin Mihail Voievod (creştin a fost adăugat de acest iscusit şi din ce în ce indispensabil mare logofăt Theodosie Rudeanu)… Dat-am domnia mea aciastă învăţătură a domniei mele tuturor sfentelor monastiri den toată ţara domniei mele, aşişderea şi sfentei şi dumnezeeştii monastiri ce se chiamă Cozia…

> …Întăi, când se va întâmpla a mearge domnul sau boiariul la sfenta monastire pentru blagoslovenia, să aibă a milui şi a întări, iar nu să caute să ia de la monastire sau să îngreuiaze monastirea cu nimic, nici dar să nu ia, fără ştirea săborului şi fără blagoslovenia tuturor…
>
> Aşişderea pentru egumenie, de va trebui schimbare egumenului atuncea să aibă voie săborul monastirii să aleagă, să pue pre cine vor pofti, iar alţii nimeni, nici domnu, nici vlădică, nici dregătoriu, nici altu boieriu într'acesta să nu să amestece… …căci era rele obiceiuri în sfentele monastiri, pentru veniţii dentr-altă parte carii începea la monastiri cu mite şi cu făţării şi nu era vrednici de preoţie… nici cruţa monastirea să o întărească, ci numai ei strângea tot venitul monastirii şi după acia fugia den monastire şi lăsa monastirea în sărăcie».

Murmure dezaprobătoare în partea călugărilor şi egumenilor greci. Apoi celelalte învăţături aspre care se-ncheie cu:

> «întărit-am şi am pecetluitu cu mare blestem şi înfricoşată îngrozire, cine va îndrăzni a sparge această tocmeală a sfentului săbor, domnu sau arhiereu sau boiaru, să fie blestemat de Domnul Dumnezeu şi de 318 părinţi ce au fost

la Nicheia… …şi să-i spargă Dumnezeu într-această lume trupul, iar în veacul ce va să fie, sufletul»…

Episcopul Theofil Râmniceanul citeşte cu glas de trâmbiţă a Ierihonului. Cuvintele cad sonore în lumina pură a după-amiezii de primăvară. Atunci, când ajunge la blestem, se aude dintre ziduri un alt glas, poate mai puternic şi mai răsăcinos, care-l face pe mitropolitul Eftimie să bată trei cruci îndesate şi să scape cârja arhierească, aurită.

— Ascultaţi lucrul acesta, voi carele mâncaţi pe cel lipsit şi prăpădiţi pe cei nenorociţi din ţară…

Freamăt în sinod. Bărbi vârâte-n alte bărbi. Potcapuri legănându-se ca-n spulber. Se cutremură. Glasul pare ieşit de sub lespezile mormintelor din biserica monastirii.

— Voi care ziceţi, când va trece luna nouă, ca să vă vindem grâul şi sabatul, ca să deschidem grânarele, să micşorăm efa şi să mărim siclul şi să strâmbăm cumpăna ca să înşelăm…

O umbră nesfârşită ieşită de nu se ştie unde. Un behăit ironic de capră. Şi linişte.

— Omul drept, spune cineva.

Iese pe aleea cu prundiş o arătare noduroasă, lungă, desculţă, cu picioare negre şi pielea solzoasă, cu barba plină de melci şi muşchi şi frunze, cu plete sălbatice legate într-un nod, apoi împletite, îmbrăcat cu rantie de sac, numai petece, după care sare din tufele de coacăze o capră neagră, cu ochi galbeni de diavol. Omul se sprijină într-o cracă. Are dinţi de lup şi ochi parşivi, verzi, plini de otravă.

— Apoi vom cumpăra pre cei nevoiaşi pe argint şi pre sărac pe o păreche de încălţăminte şi vom vinde codine în loc de grâu.

Domnul a jurat pe slava lui Iacov:

Niciolată nu voi uita niciuna din faptele lor!… Vine până-n faţa lui. Are mâini late, cu degete rădăcinoase, unghiile-căngi negre, pute a ţap şi-a bălării, se pleacă într-un fel de închinăciune şi-i spune:

— Irod de irozi, rânduieşte ce ai de rânduit casei tale, precum Sanherib, cel ucis de fiii săi Advamelec şi Şareţer pe când se ruga la Ninive, dumnezeului său Nisroc. Fugi în ţara Ararat, căci Ierusalimul nu va fi dat ţie, amin!

Capra neagră ţopăie de trei ori pe loc. Îşi ridică coada, lepădându-şi măslinele pe prundişul auriu. Arătarea râde căpreşte. Capra behăie omeneşte. O iau unul după altul, omul înainte, capra urmându-l, spre marginea lacului, fără să bage în seamă sinodul. Sosesc grabnic călugăraşi cu cădelniţe. Mitropolitul tremurând din toate mădularele, cădelniţează locul, flancat de cei doi episcopi. Din pridvorul stăreţiei se aude un cor fraged de învăţăcei cântând Plasmul 146 a lui David «Lăudaţi pre Domnul! Laudă suflete pre Domnul!»

Ziua de primăvară s-a făcut cioburi. I se pare că arătarea care acum se depărtează pe luciul Snagovului într-o luntre neagră, a ieşit din

negrele taine ale sufletului său. Îi cere mitropolitului să-l mărturisească după vecernie şi răgaz ca până atunci să se retragă întru cugetare şi reculegere, în stăreţie şi să nu fie tulburat.

Sus, în slavă, roteşte lin o gaie.

7

— Au mai domnit şi alţi voievozi, în tihnă, fără să-şi secе ochii pe bucoavne, ca tine. Fără să-şi secătuiască vistieria, să ia de la gura copiilor lor, ori să lase ţara în sapă de lemn ca să ţină oşti în leafă. Mihai, Mihai, visele sunt una, domnia alta. Te rupsăşi de casă, mă surghiunişi la Plăviceni, să trăieşti trai dulce cu toate paţachinele, ai slăbit, îţi ard ochii, parc-ai fi nebun.

Poate că Stanca are într-un fel dreptate. A căzut la Gherghiţa la trei zile după sinod, plină de otravă. A dat casele domneşti cu dosul în sus, a ţinut ferestrele deschise, a pus să se scoată aşternuturile la soare, să iasă din ele duhoarea de muieri stricate, a afumat odăile şi l-a pus pe popa Prohor să le stropească cu aghiazmă. Pe urmă s-a strâns curtea, au venit de la moşii carâtele cu boieroaicele şi Stanca s-a prins în urzeala mărunţişurilor femeieşti. L-a oprit pe episcopul Theofil Râmniceanul la curte, până după Paşti, în noaptea sfântului mucenic Simion şi a cuviosului Acachie l-a chemat aici în odaia asta căreia puterea îi hărăzeşte o ieşire de taină, aşa cum fiecare cetate a puterii are două feţe; aceea cu care se arată mulţimii şi cealaltă, din umbră, a urzelilor. Episcopul Theofil a venit prin intrarea de taină, învoindu-se astfel, poate a doua oară, să intre în jocul politicesc. Au vorbit de tractatele vechi, de la Mircea cel Mare, de altele mai noi, de valabilitatea lor juridică, de capitulaţii şi tractatele de comerţ, de statutul Făgăraşului şi instituţiile politice ale Europei, episcopul Theofil fiind un învăţat subţire, care l-a mustrat pentru uşurinţa cu care judecă în divan pricinile de pământ, dezmoştenind satele în favoarea boierilor din divan. L-a ascultat, înţelegând că până la această judecată ţine cuprinderea episcopului.

— Cât despre Balcani, i-a spus Theofil, am poruncit călugărilor de la Hurezi, Cozia şi Govora să copie «Coborârea Maicii Domnului în iad» în bulgăreşte şi sârbeşte. La iarnă au să treacă Dunărea pe gheaţă şi au să propovăduiască cuvântul măriei tale.

— Ai putea fi pârât că mergi cu masalienii, urmaşii popii Bogomil, sfinţia ta, i-a spus…

Episcopul a tăcut, sfredelindu-l cu privirea. Într-un târziu:

— Iar măria-ta ai putea fi judecat pentru că, dornic de putere, mergi cu toate puterile uitând fântâna şi izvoarele ei.

— Care fântână şi care izvoare, sfinţia ta?

— Fântâna neamului şi izvoarele din care-şi trage veşnicirea. Glia. Limba. Dreapta judecată după pravilă.

— M-am păgubit pe mine de averile neamului meu?

— Te-ai păgubit, măria-ta şi-ai să te păgubeşti, până când ai să ajungi cerşetor la uşile împărăteşti.

— Fără niciun folos?

— Asta este taina lui Dumnezeu. Să nu-l ispitim din nefiinţă.

— Ai să-mi dai şi alte învăţături?

— Cu voia măriei tale, da.

— Te-ascult în reculegere.

— Cine-şi păzeşte gura, îşi păzeşte sufletul, cine-şi deschide buzele mari aleargă spre pieirea lui. Ori încotro ar cădea copacul, fie spre miazăzi, fie spre miazănoapte, în locul în care cade, acolo rămâne. Iar cine se uită după vânt, nu va secera, spune Eclesiastul…

— Am să rămân în singurătate să-mi tălmăcesc aceste învăţături.

— Rămâi în lumea din care-ai purces şi vei greşi mai puţin.

— Crezi că domnia m-a făcut să-mi pierd minţile?

— Te-a făcut să uiţi că vârful stejarului nu poate sta în slava luminii şi-n adierea dulce a zefirilor, dacă rădăcinile n-ar sta înfipte în humă, sorbindu-i puterea.

— Mă judeci?

— Te judec odată cu ţara.

A vrut să-l uite pe Theofil Râmniceanul după cum a vrut să-l uite pe cel cu capra, desculţul de la Snagov. Nu poate. Neuitarea este pedeapsa pentru cei puternici, cărora limbile le aduc numai osana. Azi-noapte au venit doi olăcari. Unul de la Dionisie Rally, aducând două veşti. La Adrianopole s-au strâns o mie de ieniceri, într-o noapte cu furtună uskocii au cucerit cetatea Kliss din mâna turcilor. Flacăra răscoalei balcanice a ajuns să ardă pe malurile Adriaticei… Uskocii cer ajutor. Trupele musulmane se îndreaptă asupra lor din toată Serbia. Veneţienii pregătesc o flotă care nu s-a aflat încă dacă-i va ajuta pe uskoci ori pe turci. Al doilea olăcar confirmă vestea lui Dionisie Rally în legătură cu oştirea care se strânge la Adrianopol… Bat clopotele. Cazacii trag cu sâneţele. Cântă şi ţistue cintezii, fluieră mierloii prin livezi, e soare din belşug şi de afară se aud roţile butcilor boiereşti trase la scară. A venit duminica Floriilor-cu scaun de judecată între sate, pe apa Prahovei. Îl bântuie un duh de pribegie şi pustnicie. Stă în faţa oglinzii îmbrăcat în dolman de purpură, cu guler alb de cacom, încheiat în nasturi din diamante şlefuite cu piele de rechin la Cairo. Din diamantele cumpărate la Malta, acum zece ani. Ori poate cincisprezece. Cum zboară timpul. Îşi trece degetele prin barba aspră, neagră, sârmoasă, înspicată cu fire albe. Au şi ieşit firele albe. I s-au adâncit ridurile de sub ochi. I-au căzut ochii în fundul capului, îi ard, s-a uscat tot şi s-ar putea ca Stanca să nu greşească prea mult. Episcopul Theofil Râmniceanul nu ştie că pentru el Ecleziastul nu mai are taine. Nici – «Mersul tuturor lucrurilor», nici «Deşărtăciunea

tuturor lucrurilor», nici «Averea şi cinstea sunt tot deşărtăciuni» şi că, în nopţile de veghe, din ce în ce mai dese, se luptă cu Ecleziastul, cu îndoielile pline de bale pe care acesta le strecoară în suflet, pentru că el, Mihail omul, crede.

— În ce? întreabă chipul ascetic din oglindă, bărbatul împodobit în purpură, domnul măreţ în straiele lui de voievod.

— În fântână şi-n izvoare, îşi răspunde, invadat dintr-odată de bucuria veselă a duminicii Floriilor care urcă la el prin glasurile voioase şi cântate ale boieroaicelor, prin ciripitul aripatelor, strigătele aspre ale hotnogilor şi tropotele nerăbdătoare ale călărimilor. Îşi unge mustaţa cu ulei de aloe, parfumat. Vătaful Simion îi aduce eşarfa de mătase şi sabia bătută-n nestemate. Pe treptele cerdacului aude paşii grăbiţi şi tineri ai prinţului Marcu.

8

La ieşirea din biserică, vede prigoriile săgetând legănat văzduhurile pline de har. Pintenii colonelului Walenty Walawski zornăie înfocat, undeva prin preajma stolului de jupânese îmbrăcate în hetaia, cu iile cusute în râuri de mărgăritare. Tot medeanul din faţa Bisericii Gherghiţei e plin de carâte cu pologuri din piele galbenă, ori roşie, de butci vopsite în culori vesele, îmbrebenite cu înfloriturі meşteşugite având spiţele galbene, ori roşii, ori verzi; la care sunt înhămaţi povodnici cu coamele şi cozile împletite, cu clopoţei de argint la gâtare şi copitele date cu catran, cai voinici, focoşi, abia ţinuţi în hăţuri de surugiii purtând pieptare de piele cu semnele heraldice ale boierilor. Oamenii de arme şi pajii plimbă caii de călărie ai curtenilor cu ranguri înalte. Cai arabi, ori moldoveneşti, cu pieptul lat, grumajii scurţi, chişiţa subţire, gătiţi cu valtrapuri ţesute în fir de aur, cu şei persieneşti având arcadele sculptate în fildeş, ori lucrate în filigran de argint. Aşteaptă încălecaţi căpitanii de haiduci, esaulii cazacilor. Marele vornic Ivan Norocea i-a poftit la o întrecere de arme, la o halcă şi un turnir. Sunt roşii de Gherghiţa, pe steaguri, încălecaţi, cu suliţa la picior şi flamurile coadă de rândunica fâlfâind vesele. În gura şleahului Ploieştilor sunt trase carele cu butii de vin pentru aldămaşuri, cu flamurile Buzeştilor pe suliţe scurte, legate de loitre. Cobzari şi alăutari, gurişti orbi, vivandiere şi târfe boite, cu ţâţe aproape goale, răchierіţe şi pitărіţe, bragagii şi salepgii, călugări cerşetori, geambaşi. Trece o saca stropind şi domolind praful uşor, de primăvară. Se aud râsete şi chiote şi măscări ostăşeşti, apoi bat clopotele, detună pivele, feciorii de roşii pun foc la săcăluşe şi el iese din pridvor obsedat de imaginea pajului care l-a străjuit pe boier Ivaşcu Golescu în strană – un tânăr înalt şi mlădiu, cu plete corbene inelate, oacheş, care l-a fulgerat cu ochi mari, adumbriţi, aducându-i aminte de noaptea Crăciunului şi de viflaimul acela cumplit.

Tobele şi trâmbiţele sună «încălecarea măriei sale». Comisul Radu Florescu, aricit tot în bărboi, mai mult retras pe la hergheliile domneşti, decât făcând slujbă la curte, i-l aduce pe Sultan, gătit cu frâu de aur şi şa înaltă, arăbească, din safian, cu montura din aur încrustat cu turcoaze, scăriţe late, tot din aur, lucru care-l face pe colonelul Walenty Walawski să nu-şi mai zornăie pintenii pe lângă jupâniţe şi să laude în versuri latineşti splendorile curţii şi măreţia voievodului. Încalecă. Încalecă şi marii boieri. Îl vede pe Ivaşcu Golescu urcat într-o butcă verde, cu polog din piele roşie, cu barba lui de Dumnezeu strălucind în soare, simte o duioşie filiala pentru acest bătrân care-l divinizează, pune pinten şi-n buiestru călăreşte până la el.

— Mă bucur că te văd vere, biv vel vornice.

În dreapta butcii, călare, cu căciula trasă pe-o sprinceană, tânăr şi-ncruntat, pajul.

— Domnul fie lăudat că-ţi aud glasul, măria-ta… Lasă-mă să-ţi sărut mâna cea necruţătoare. Mâna care ne aduse slavă nevisată.

Se ridică tremurând. El se frânge în şa, îi cuprinde umerii şi-l sărută pe frunte. Pajul scoate un «ah», i se-nchină şi spune cu glas de copil:

— Şezi uşurel, unchiule.

— Să mi-l dai la oaste, biv vel vornice, să-şi mai dreagă glasul.

Râde şi pleacă în buiestru. Îi trec prin faţă două călăreţe, călărind femeieşte, chemate de cornul de argint ale vornicului doamnei Stanca. Mlădii, râzând, tinere pline de nuri. Surorile Greceanu, gemene, fiicele biv vel spătarului Greceanu, după care a înnebunit colonelul Walawski, care le face serenade şi le-ncurcă şi nu ştie care este Smaranda şi care este Cătălina, una dintre ele, nu ştie nici el care, se zice c-ar fi ibovnica prinţului Marcu. I-a poruncit lui Marcu să nu-ncurce aici, să-şi ţină roabe ţigănci câte vrea, ori turcoaice, ori tătăroaice pentru că-l hărăzeşte unui alt destin. Marcu şi-a dat cuvântul de ostaş că sunt vorbe. Îi place din ce în ce mai mult prinţul Marcu. Trece în fruntea alaiului. Stanca şi copiii stau în carâta aurită, primită de la Jigmond Báthor. Se duce la carâtă, i se-nchină Stanchii care se-mbujorează de plăcere, făgăduindu-i din ochii negri, mari şi-ncondeiaţi o noapte scurtă. Apoi se-mpietreşte-n chipul de voievod care iese între sate, să judece pricinile mari, să vadă cum îşi trag roşii la sorţi ogoarele pentru la toamnă şi să dea drumul la iarmarocul mare al Gherghiţei, după datină şi pravilă. Se gândeşte cât de amăgitoare este bucuria Floriilor şi cât de scurtă. Toţi bărbaţii aceştia voinici, strălucitori în hainele şi armele lor, vor purcede la luptă peste cel mult o săptămână. Ei vor fi aceia care vor trece Dunărea călare, înot, în taina nopţii, năzuind să lovească cetatea sfântă a musulmanilor dintre Dunăre şi Balcani, Babadagul. Atunci când oştirea hărăzită să-l doboare se va închina lui Allah, mulţumindu-i pentru tihna drumului.

Oştirea va fi condusă de Marcu. Prinţul nu ştie, după cum niciunul dintre bărbaţii care-şi iubesc nevestele, ori ibovnicele, care-şi ară ogorul, ori care-şi ridică casă din chirpici, nu ştie soarta care-l aşteaptă. Îi este hărăzită lui şi mucenicia acestei ştiinţe. Poate mai grea decât oricare osândă a trupului, ori a cugetului.

Între sate.

Lunca înmiresmată a Prahovei pe dreapta. Imaşul gherghineţenilor, larg, cât le trebuieşte hergheliilor de oşteni călare şi slobozi. Scrâncioabe. Tabără de care. Neguţători, tătari, saşi, unguri, făgărăşeni cu sticlărie şi pielărie, sibieni şi mocani, plăieşime, moşneşime, dughene de scândură cu covorării şi mărgelării, olari tocmai de la Oboga, ori de la Hurezi – ăştia au ridicat într-o prăjină o cahlă mare de trei palme domneşti, din care parcă cutcurigeşte cocoşul de Hurezi, sărari veniţi de la ocne, cu carele pline de sare pisată, ori bolovani sleiţi pentru vite; lingurari şi dogari, săbieri şi arcaşi, clopotari cu clopote mici, de argint, ori mai mari din aramă; fierari cu lacăte cât doi pumni zdraveni, curelari cu hamuri, şelari cu şei şi căpestre, carâtari strigând în gura mare şi lăudându-şi carâtele, ori telegile uşoare, cu loitre din lese; ori carele mari, de negoţ, cu pologuri şi două inimi, cu roţi ferecate făcute să bată drumurile Liovului; ori ale Nürnbergului; ori ale Dubrovnikului – gelepi turci, numai temenele, ori interpuşii lor bulgari; iconari sârbi, dulămari de la Avrig, cojocari de la Porceşti; lume pestriţă, gălăgioasă isnafuri din Bucureşti, Târgovişte şi Buzău; rucărence cu marame şi vălituri, cu butii şi doniţe, câmpulungeni, mălăieri de la baltă cu peşte uscat:

— Ia peştele pă mălai, ia peştele pă mălai!

Cămile, cai, boi moldoveneşti, ori ardeleneşti, catâri, măgari, oi, totul într-o rumoare de glasuri, de chemări, de strigăte şi mugete de oameni şi animale de-a valma, mărfuri din răsărit şi din apus, geamgii raguzani şi geamgii turci, un moş truchios, care dacă pune mâna pe plug, trosnesc coarnele, căţărat pe un car cu coşciuge date din proaspăt la rindea, strigând cântat:

— Viaţa-i o părere.

Cine-i înţelept îşi cumpără vara sanie şi iarna car.

Lacra cât trăieşte, să n-ajungă la mila neamurilor.

Luaţi, am de toate mărimile, pentru toate gusturile şi toate pungile.

Se opreşte lângă nişte care moldoveneşti acoperite cu pânză de sac, cu boii dejugaţi, culcaţi lângă proţape, câte şase boi de car. Oameni vânoşi, cu bărbile rase, cum se fudulesc moldovenii. Bat închinăciuni sumeţite.

— De unde veniţi, neguţătorilor?

— Di la Rujinoasa, mariia-ta.

— Mă cunoaşteţi?

— Ti cunoaşti şi soarili.

— Ce-aveţi de neguţat?
— Piatrî di moară di la Hârlău.
— S-o văd.

Oamenii se caţără pe care ca la asalt. Au mişcări iuţi, ostăşeşti. Îi vine să plângă c-un ochi. Să râdă cu celălalt. Iscoade de-ale lui Moghilă. Moldovenii dau jos pânza de sac. În cele patru care, câte două roţi de moară în fiecare car, în adevăr din piatră de Hârlău, cunoscută în tot răsăritul. Le cumpără pe loc, în temenelele iscoditoare ale neguţătorilor. Unul dintre ei are mâinile îngrijite, prea îngrijite pentru un neguţător de la Ruginoasa. După ce trece, îl ajunge Theodosie Rudeanu, care-i cere îngăduinţa să cumpere, el şi Buzeştii, celelalte pietre de moară, şoptindu-i că i-a luat sub priveghere pe neguţători, încă de la Buzău.

Sub stejarul lui Ţepeş, arbore bătrân, cu crengile răsucite şi noduroase, descalecă. Vede jilţul împodobit cu mladă de salcie tăiată astăzi, cu care de Paşti se vor împleti cununile de busuioc şi siminoc de pus la icoane. Scoarţa oltenească, jilţul doamnei, laviţele acoperite cu scoarţe şi velinţe pentru divan şi mulţimea tăcută – se izbeşte de mulţimea tăcută a poporenilor care înconjoară stejarul lui Ţepeş. Bărbaţi, mulţi bărbaţi, femei cocoţate în care şi-n stânga, ţinând jalbele-n proţap, cu cei doi popi răpănoşi, îi recunoaşte pe diavolii de la Pleniţa şi Păstae care se judecă de peste douăzeci de ani cu Buzeştii. I-a văzut şi Stroe Buzescu, venit de la moşii cu veşti bune, care-i suduie de lucruri sfinte. Trâmbiţele sună descălecarea şi aşezarea măriei sale în jilţul de judecată. Deasupra, în stejarul lui Ţepeş, fluieră pe-ntrecute un mierloi. Dedesubt, umbră uşoară, rară, prin care cade albastră lumina de Florii. Îi ajută Stanchii să se aşeze, dându-i mâna. Marele spătar îşi ia locul cu spata de aur pe umăr. Se îndeplineşte ceremonialul din vechime pentru asemenea ieşiri ale voievodului, între poporeni.

Mitropolitul binecuvântă mulţimea. Marele vornic a oprit iarmarocul, vine la galop, aşază vornicii pentru strigări, ocoleşte încă o dată la galop stejarul, descalecă şi i se-nchină, spunând că se poate începe divanul, dacă măria sa a chibzuit aşa. Iese în faţă marele armaş Udrea Băleanul. Bate de trei ori cu buzduganul în pavăză. Îşi face strigările.

— Să staţi în cuviinţă. Să veniţi după chemări. Să spuneţi adevărul. Să nu lepădaţi vorbe de ocară potrivnicilor voştri. Să nu luaţi numele Divanului în deşert. Să… Să…

Rosteşte o mie şi una de oprelişti cu glasul lui bolovănos, amenin ţând mulţimile cu buzduganul. S-a aşezat divanul, cu mitropolitul în frunte, avându-i în spate pe cei doi episcopi. S-au aşezat pe perne puse pe zăbălul verde al fâneţii, jupânesele şi curtea doamnei în stânga jilţului acesteia. Gărzile de vânători domneşti, în

ceapcănele lor ca pucioasa s-au înţepenit impasibile în spatele jilţurilor. Altădată, nu cu multă vreme în urmă, mulţimile îl sorbeau într-un fel straniu, el însuşi simţindu-se topit în suflul şi-n freamătul lor. Îl neliniştește distanţa dintre divan şi pământeni. Îl neliniştesc străjile multe, încoifate, cu cămăşi de zale, adică cei trei sute de săcui mustăcioşi, cu archebuzele la picior, care cotesc copiii înghesuiţi să vadă. Îl neliniştesc şirurile de căpitani şi ofiţeri de haiduci, de cazaci de registru, de trabanţi, unii în platoşe, cu coifuri de oţel, alţii în dolmane sau coantăşe şi dolmane sângerii, care vorbesc în toate limbile răsăritului, fără să-nţeleagă că duminica asta a Floriilor anului 1596 este de fapt o duminică a plângerii, o duminică a cutremurării.

Marele armaş şi-a isprăvit opreliştile şi poveţele. Trâmbiţaşii sună începerea scaunului de judecată şi chemarea împricinaţilor. Vornicul al doilea strigă să se-nfăţişeze Stan, logofăt din Săvineşti, popa Finta, călugărul şi fiul lui Stanislav cu fraţii săi Radu şi Stoica, Tudor fiul lui Mânea, apoi Bojin din Botenii de Sus, cu toată ceata lui.

— Aici, se aud glasuri aspre, mohorâte.

— Stoica, cu toată ceata lui, tot din Boteni.

— Aici.

Sunt strigaţi de vornicei şi aprozi un Radu cu toată ceata, Stroe cu toată ceata.

— Şi-i poftim încă aici în faţa măriei-sale şi a divanului, pe Manea paharnicul din Boteni şi pe Drăghici din Stupineni, martori.

A stat în scaun de judecată, poate de sute de ori ca domn, a stat de alte sute de ori ca bănişor de Mehedinţi, dar parcă niciodată nu l-a secat la lingurică şi nu l-a asprit vreo judecată, aşa cum îl îngreţoşază judecata asta de Florii. Ar fi vrut să fie aiurea. La Plăviceni s-asculte Oltul din cerdac. În poienile de la Târgşor, să-i facă Tudora poala căpătâi. Undeva departe şi fără gânduri, oh, dacă s-ar putea fără gânduri. Iată-i îngenunchind. Mitropolitul ridică evanghelia. Îi pune să jure că vor spune adevărul în faţa lui Dumnezeu şi-a oamenilor. Marele vornic îi întreabă ce pricină i-a făcut, să-şi lase ogoarele şi să vină la judecata domnească.

— Birurile şi dabilele, măria-ta, spune un moşnean scund, ciung de stânga.

Tresare. I se pare c-a mai auzit glasul ăsta. Strigând slavă. Ori «nu ne lăsa măria-ta». Ori numărând: «O sută! O sută unu! O sută doi! Optsute optzeci şi doi! Nouă sute nouăzeci şi nouă!» Paşii aceia de la Călugăreni. Ştie că intuiţia lui nu-l înşală.

— Eşti cetaşul Bojin care l-ai spart pe Riza Kurşuncu la Călugareni?

— Cu voia măriei-tale.

— Ce-i Bojinule? Ce năcaz te-aduse cu toată ceata… Tu nu eşti Gligore, arcaşul?

— Eu sunt, măria-ta.

— Unde-ţi lăsaşi stânga, Bojine?

— La Brăila, doamne. O dădui chezaş pentru războaiele măriei-tale.

— Ale tale nu fuseră?

— De!

Marele vornic îl strigă pe Stan logofătul din Săveşti, care spune în glas mare să fie auzit, cum au venit la el Manea paharnic din Boteni şi Radu postelnic fratele lui Manea, rugându-l să cumpere nişte ocine de la nişte cetaşi din Boteni, care-au căzut în rea foamete şi-n lipsă de nevoie pentru cheltuiala pe urma lui Sinan paşa. El, Stan logofătul din Săveşti, i-a întrebat de ce nu cumpără ei ocinele acelea, fiind din acelaşi sat cu vânzătorii, aşa cerând datina.

— Este adevărat? întreabă marele vornic Ivan Norocea, bătând cu toiagul în pământ.

— Adevărat, răspund cei doi, Manea paharnic şi Radu postelnic.

— Adevărat, răspund ursuz cetaşii.

Îl vede pe unul dintre ei, bărbos, adulmecând văzduhurile. Tace şi se-ntăreşte în măreţia puterii lui domneşti, cea dumnezeiască şi deasupra pământenilor. Numai mierloiul din ramuri nu ţine seamă de această putere, pentru că fluieră ca o haimana şi se găinăţează pe cinstitul potcap al lui Kir Luca, miniaturistul, episcop Buzăului… Ceremonia vânzării i se pare nesfârşită. Satul este umblător pe bătrâni, fiecare ceată ştie din ce moş se trage, pe unii i-au împuţinat războaiele, cei rămaşi au ocine sporite şi cu curelele de pământ ale celor răposaţi, alte cete au sporit, dumicându-şi «bătrânul», partea lor la cea dintâi împărţire a moşiei de obşte. Depun mărturie popa Finta călugărul şi fiul său, popa Stanislav cu fraţii Radu şi Stoica, precum că ei l-au rugat pe Stan logofăt să cumpere aceste ocini, Ştiindu-l vecin bun şi om de ispravă, să nu intre în Boteni boieri străini, de departe, necunoscuţi şi răi. După aceşti martori ascultaţi în reculegere de tot divanul, de toate cetele şi de mulţimile de săteni, marele vornic ia mărturiile cetaşilor megieşi, care primesc să rămână în bună vecinătate cu noul stăpân. Bojin acela ciung se leagă să-şi slujească stăpânul, se leagă şi ceilalţi, unul dintre ei trântindu-şi căciula ţurcănească de pământ şi strigând că s-a vândut vecin, gata cu ceata lui Stroe călăraşul, au ajuns robi pe ocina lor după ce şi-au dat sângele pentru vodă. Este prins de doi armăşei şi bătut cu buzduganele. Stan logofăt, ajutat de doi oameni bătrâni, plăteşte fiecărui cetaş banii cu care s-au tocmit – oamenii îi numără în căciuli, îi strâng în băşici de bou şi aşteaptă deoparte ca diecii divanului să scrie actul de vânzare a ocinelor şi libertăţii lor.

Din toată mulţimea de săteni se ridică un val greu, surd şi ameninţător, în clipa în care marele vornic îi strigă pe Buzeşti drept cumpărători şi din nou pe cei din Boteni, pe cei din Gropşanu şi din Corbeni drept vânzători.

— Nu-i mai satură Dumnezeu.

— O să-i sature pământul.

— E a paişpea cumpărătură în două luni.

— O s-ajungem să ne târâm de-a îmboulea.

— Nu mai suntem oameni.

— Boierii s-amestecă-n toate, ca mărarul.

Marele armaş bate cu buzduganul în pavăză. Îi potoleşte greu. Întoarce spre el ochii bulbucaţi, aruncându-i o privire descumpănită. Tot divanul e speriat de cumpărăturile Buzeştilor. Războaiele i-au îmbogăţit. Aruncă asprii cu sacul. Aşa că Bojin şi ceata lui şi ceilalţi din Boteni, care şi-au vândut o parte din ocine lui Stan logofăt, vând grosul satului Buzeştilor, ieşiţi din divan şi aşezaţi în faţa mitropolitului, sărutând evanghlia cu smerenie, în murmurul dezaprobator al boierimii muntene, care se vede cu Buzeştii în inima ţării, între Bucureşti şi Târgovişte. Toată foaia asta îl sleieşte şi-l încrâncenează.

— Ce vă tulbură, boieri dumneavoastră?

— Silnicia, măria-ta.

— Care silnicie, biv vornice Mitrea?

— Nu le-ajunge Oltenia, măria-ta? La ce-i laşi să intre între moşiile noastre? Ori ne pui dulăi să ne aţină pe mărgini?

— Ne vindem cui vrem noi, spune Bojin.

— Şi pe alţii n-aţi găsit, bă sărăntocilor?

— Ştim că măcar domniile lor ne-or apăra cu sabia, fără să se scape în nădragi, când or auzi c-au dat turcii. Asta-i.

— Măcar dreptul să ne alegem stăpânii să ne rămână.

— Eşti lacom şi înnodat la baierile pungii, boier Mitreo. Scoţi şapte piei de pe rumânii domniei tale.

— Mă, coate goale. Vă lapăd zece mii de aspri pe tot ce-aveţi.

Cetaşii râd într-un dinte. Unul dintre ei strigă mulţimii:

— Ia auziţi ia, cu ce vrea să procopsească Botenii, boier Mitrea, mă… Cu zece mii de aspri.

Sudălmi. Chiote. Măscări, unele scârnave. Marele vornic anunţă cu glas mare că cei patru cetaşi: Bojin, Stoica, Radu, şi Stroe, au vândut ocinele lor pentru 16700 de aspri gata, pentru un cal bun (darul voievodului) care costă 750 de aspri şi pentru un bou, preţul lui fiind 350 de aspri. Preda Buzescu face semn să-i vină vătaful cu pungile de bani. Începe numărătoarea. Oamenii îşi iau banii, îşi cheamă muierile să-i lege-n băşici. Preda Buzescu îi cheamă pe ei, pe martori şi aldămăşari să bea aldămaşul, că este de unde, să simtă şi ei ce stăpâni au, să nu se ruşineze, că n-au încăput pe mâna unor asupritori şi maţe fripte.

— Aolică, băăă, strigă cineva dintre cei din Pleniţa, intrarăţi în gura lupului şi n-o să vă scape decât moartea.

Stanca stă nemişcată, priveşte-n gol, îi şopteşte că prea-i îndeasă pe Buzeşti şi el nu cumpără moşii în Muntenia, când slavă Domnului are de unde, ţăranii vânzându-şi ocinele pe capete şi fiind bucuroşi a se ştie sate domneşti, scutelnice de gloabe. Îl smuceşte pe Pătraşcu, care umblă să-nţepe o vaca domnului cu vârful sabiei. Vede chipul negru de mânie al episcopului Theofil, atunci când marele vornic strigă în faţa divanului pe cei din Pleniţa şi Păstae. Judecata dintre aceştia şi Buzeşti ţine dinainte de Petre Cercel. Pleniţenii au pierdut-o de nu se ştie câte ori, cerând lege peste lege, Buzeştii i-au năvălit cu oşti, ăia nu s-au lăsat, au adus turci de la Nicopol, i-au snopit pe logofeţii boiereşti, au crescut vite şi porci prin bălţile Dunării, le-au tocmit cu gelepii şi cu neguţătorii bulgari – aşa că acolo este un iad, un focar de nesupunere şi lui i-ar conveni să-i bată la tălpi pe tulburătorii aceia de ape. Privind însă faţa episcopului, ascultând de un glas lăuntric pe care nu şi-l cunoştea şi cunoscând că în vreme pleniţenii n-au alt sfârşit decât tot în moşiile Buzeştilor, îşi spune că ce-a pierdut în sufletul mulţimii lăsându-i pe Buzeşti să cumpere Botenii, poate câştiga amânând judecata cu Pleniţa şi Păstae. Când cei din Pleniţa îşi ridică jalbele în proţap şi pornesc cântând spre divan, sătenii rup lanţul trabanţilor şi dau fuga până pe linia armăşeilor.

— Lăsaţi-i, porunceşte, văzând gărzile plecându-şi halebardele.

— Nu te văzurăm decât cu sabia însângerată, măria-ta.

— Aici nu prea umblaşi prin sate.

— Te-mbrobodiră roşii de la Gherghiţa.

— Mai curând codanele, doamne, decât bărboşii ăştia.

— Cum staţi cu sămănăturile?

— Acolo unde ne găsiră turcii gropniţele, stăm rău.

— Dacă nu ne calcă tătarii anul ăsta, ne ridicăm.

— Şi dacă ne mai slobozi frâiele, că ne-ai pus la pământ, măria-ta.

Asta era de când lumea. Sămânţa, brazda, holda, truda secerătorului, moara şi de la-nceput şi-ntr-o veşnicie. Cei de la Pleniţa. Negrim. Cu dolame noi, în opinci, cu săbii la şold, cu pene de cocoş la căciuli. Îi ştie pe de rost. Şi pe Pardos chiorul, hoţul de cai care fură tabunurile din toată raiaua Nicopolului, îi trece Dunărea noaptea şi-i vinde în Haţeg, cu ceata lui, şi pe Albu, pe Sutilă, pe Cioroviţă, pe popa Radovan, cumnatul popii Stoica, alt haiduc cu potcap, el însuşi hoţ de cai nedovedit şi se zice hoţ de fete, pe Ivaniţ, meşter în potrivit vinurile, pe Iun, neguţătorul satului şi alţii pe care nu-i ştie. Feciori cu mustaţa abia înspicată. Marele vornic îi cheamă de faţă pe Buzeşti. Preda, galben şi brobonit de mânie, ăştia târându-l mereu prin judecăţi, Stroe spunând că are să-i calce-n copitele calului şi Radu tăcut, foarte atent la felul cum începe judecata, mirat că însuşi voievodul cere cărţile vechi, doveditoare, de la ceilalţi voievozi bătrâni.

Ştie pe dinafară toate argumentele unora şi altora. Buzeştii au cărţi de moştenire de la Vlad Călugăru şi Radu Vodă carele au pierit la Râmnic şi cartea lui Vlad vodă Spânzuratul şi cartea lui Pătraşcu Vodă «tatăl domniei mele». Iar cei din Pleniţa au cărţile lui Mircea vodă Ciobanul, care i-a fugărit pe Buzeşti, le-a împărţit moşiile şi i-a întărit pe aceştia întru slobozenie, pentru a sfâşia puterea Buzeştilor. Procesul a-nceput după întoarcerea Buzeştilor din pribegie. A fost câştigat de ei în faţa «răposatului Petru voevod, fratele domniei-mele». Se reface întreaga procedură. Popa Radovan minte de-ngheaţă apele. Se jură neruşinatul pe cruce că Buzeştii au cărţi strâmbe, lucru care-l face pe Preda să se-nece de mânie, apoi să aibă bătaie de inimă şi să ceară un pocal cu vin, ca să-şi vină în fire. Mersul judecăţii este ascultat cu evlavie. Gărzile şi-au părăsit atitudinile hieratice. S-au îngrămădit peste divan. Totul a devenit apropiat ca o judecată de familie. În clipa în care marele vornic face să circule cărţile împricinaţilor (oamenii pipăie peceţile vechi ale voivozilor, apăsate în ceară roşie, ori verde, le sărută şi se-nchină) are revelaţia situaţiei lui militare. Zâmbeşte rău pentru că până şi Marcu l-a-ndopat cu cărţile de tactică militară ale inginerilor, care descoperind eficacitatea artileriei împotriva cetăţilor şi a archebuzei împotriva cuirasei, au redus arta militară la nişte socoteli de gambaş, calculând la nesfârşit câte arme de foc trebuie unui regiment, ca să poată opri o şarjă de cavalerie, sau câte lovituri de tun, ca să poată dărâma un zid de o grosime dată. Au uitat de marii căpitani ai vechimilor, care făceau războiul pentru politică, ori politica pentru război.

Ştie că Zamovski şi Ieremia nu se vor mişca în acest an. Lumea catolică îi va împiedica. Sigismund va lupta împreună cu imperialii. Lui îi rămân Balcanii. Un teritoriu care i-ar înghiţi câteva zeci de mii de călăreţi. Pentru care ar trebui să poată trece Dunărea cu convoaie, cu mii de căruţe cu făină, cu corzi de arce, cu tunuri şi muniţie. Ori el n-are decât 3000 de călăreţi sub arme şi aceia lefegii. Slavă Domnului… Cu aceştia trei mii şi cu alţi trei mii, la mare nevoie, călăreţi de pământ, trebuie să dovedească lumii balcanice că-şi ţine cuvântul faţă de ea, că nu rămâne nesimţitor la fapta minunată a uskocilor care-au cucerit Klissul, acesta fiind semnalul pentru un nou război cu turcii, a fi un război fulgerător, în care-şi va încerca sotniile aduse de Walenty Walawski şi noii căpitani de haiduci balcanici. Aude vag cum jurătorii recunosc peceţile de pe cărţile Buzeştilor şi cum logofătul Theodosie Rudeanu citeşte din «Hronicul» ţării domniile, domnii, anii când au domnit, să se dovedească cea mai mare vechime a cărţilor înfăţişate judecăţii. Aude că cei din Pleniţa şi Păstae, au rămas de ruşine în faţa divanului şi a jurătorilor. Îl cheamă pe Theodosie Rudeanu, spunându-i să convoace sfat de război, numai cu căpeteniile oştirii de pământ în noaptea de Sân'Gheorghe, la trei

ceasuri după vecernie şi să amâne judecata cu cei din Pleniţa.

— N-am auzit bine, măria-ta? şopteşte marele logofăt… De ce s-o amânăm, când au rămas de ruşine în faţa divanului, a nu ştiu câta oară? Le dăm nas, doamne.

— Fă după poruncă.

— Şi Buzeştii?

…Buzeştii ascultă privind în gol, hotărârea domnească citită tare de marele logofăt urcat pe o buturugă scorburoasă.

> «Şi am cetit domnia mea toate cărţile pre rând… naintea a tot divanul domnii méli şi naintea tuturor dregătorilor domnii méli. Deci domniia mea n-am vrut că să las să rămăe aşa dăşărţi săteni Plinăceanii di legi naintea domnii méle, ci le-au pus domnia mea zi, ca să aducă cărţile… iar când au fost la soroc, ei iarăşi n-au adus nicio carte… ci iar le-am pus domnia mea şi al treilea soroc pentru cărţi, care va fi în iunie 15 la curgerea anilor de la Adam 7104. Aşa că nu i-am lăsat pe sătenii Plenicianii ca să le fie osteneala lor în zadar, ci le-am dat domnia mea légi, ce să jure cu 12 boiari».

Aprozii reiau fiecare cuvânt şi-l strigă mulţimii. Marele armaş spune:

— Aşa să fie şi nu altfel! după care trâmbiţaşii sună «ieşirea din divan a mărie-sale», răspândind, în cleştarul străveziu al duminicii Floriilor, cascadele de sunete metalice şi sărbătoreşti.

9

Noapte de primăvară, subţire şi străvezie, duioasă şi plină de melancolie. Halcáua şi turnirul din duminica Floriilor au fost pline de strălucire ostăşească. Hotnogul de roşii Calomfir a săgetat din goana calului o gutuie aruncată în sus. Steagul de roşii al stegarului Năbădaie a sărit în formaţie de şase, garduri unse cu păcură şi arzânde. Principele Marcu în cuirasă de condotier, lucrată la Florenţa care l-a acoperit de sus până jos în oţel albăstrui, s-a luptat cu suliţa de turnir cu colonelul Walenty Walawsky şi el în cuirasă, cu aripi de lebădă albă la spate. La întâia ciocnire şi-au rupt suliţele. A doua a fost atât de cumplită, încât li s-au rupt chingile şeilor la amândoi, calul lui Walawski s-a poticnit, aruncându-şi cavalerul la pământ, unde a căzut în zornăit de fier, scoţând un nouraş de praf. A căzut şi Marcu, dar ţinându-se de frâu, a putut rămâne în picioare, spre bucuri-a ciripitoare a stolului de jupâniţe, care i-au trimis năframe, batiste şi coşuleţe cu zaharicale. Cazacul Stepan, aşa era cunoscut de roşii, a călărit ca un diavol, sărind în picioare pe şa, încălecând şi descălecând din galop, trecând din şa pe sub burta calului iarăşi în şa, uimindu-i pe poporeni cu dibăcia. I-a răsplătit regeşte pe luptători.

Amânarea judecăţii dintre Buzeşti şi sătenii Pleniţeni a întors faţa mulţimilor spre el. Radu Buzeseu a-nţeles şi i-a şoptit c-a făcut bine ce-a făcut. I-a rămas în minte agerimea pajului biv vel vornicului Ivaşcu Golescu care s-a-ntrecut la tăiatul păpuşilor de cârpe, tăind zece din zece cu dreapta şi nouă din zece cu stânga. Când a venit să-i sărute mâna şi să-şi primească darul în genunchi, i-a văzut linia gâtului, arcuită, s-a-nfiorat şi-a ştiut că este fecioară. Avea în ea atâta puritate şi sălbatică feminitate, încât l-a secătuit.

— Să-mi stai prin preajmă, paj frumos, i-a spus.

— Cu voia măriei-tale, i-a şoptit pajul.

Stroe Buzescu a râs puternic, strigând că dacă măria sa ar avea numai zece paji ca acesta, ar cuceri împărăţiile fără sabie. Stanca era departe, în carâtă, a văzut, dar n-a auzit. Poate amintirea pajului cu genele plecate – şi-a adus aminte vorbă cu vorbă povestirea lui Stroe, când a fost la Goleşti – cu profilul pur, speriat şi tremurând de încordare, l-a scos în cerdac, făcându-l s-o caute pe Aldebaran, steaua înţelepciunii. Când şi-a dorit o femei a luat-o, prea puţine stându-i împotrivă. Domn fiind, vraja lui a crescut, adăugându-i-se puterea care putea lămuri o pricină de moştenire, de vie, de val, ori de moară. Şi n-au fost puţine ibovnicele de-un ceas, ori de o săptămână. Ori cele de la popasuri. Ori roabele frumoase, înainte de a fi împărţite pe la moşii. Ori văduvele pe care Stroe Buzescu, ca un dulău de vânătoare, le găsea întristate, dar dornice de viaţă; cernite, dar cu sânii arzând; smerite, dar chinuite de dorul Sabatului. După ce l-a fiert şi tot ajunul de Sân'Gheorghe, Stroe i-a pus cum o cheamă pe şoimană: Erina Golescu. Rămâne la curte până după Paşti. Are capul plin de un Mihai cavaler, luptător neîntinat, aşa cum l-a cântat unchi-su, boier Golescu, orbul. Şi-a dorit-o fierbinte, dar nu pentru trup. Şi-a dorit-o să-i dezmierde sufletul, s-o asculte cântând pe sub livezi, să-l facă să uite că este domn şi trecut de jumătatea vieţii. Şi-a dorit-o ca un balsam, sfielnică şi fără prihană, întrupare a purităţii, popas de suflet. N-a ieşit două zile, să n-o vadă şi să-şi stăpânească acest capriciu nelalocul lui. Azi dimineaţă au plecat oile la stânile din munte. A stat cu roşii, cât le-au afumat să le cureţe de boli. Ieri oştenii şi muierile lor au împodobit toată Gherghiţa cu verdeaţă, neuitând casele domneşti. Casele, porţile, coşarele vitelor, saivanele domneşti. Aseară a aşteptat cu Stanca vitele venind de la păşune, după datină. Le-au aşteptat în uşa coşărcilor cu oul nefiert, căldăruşa cu apă, brazda verde şi focul de bălegar peste care-au petrecut fruntea ciurdei, copiii petrecându-şi-o pe-a lor: să nu fure nimeni laptele vacilor.

Se lasă dezmierdat de acest nu ştiu ce plin de suavă tristeţe. Stelele licăresc verde în uraniscul nesfârşit. Îşi aduce aminte de călătoria lui pe cămile, împreună cu o caravană siriană şi Nikifor Parasios, la Damasc să cumpere covoare, mătăsuri de Hama ţesute cu aur, şi arme,

pentru Andronic Cantacuzino. Acolo, sub cerul deşertului, legănat de pasul cămilei, cu uraniscul înstelat feeric deasupra capului, a avut sentimentul nimicniciei lui omeneşti, aşa cum îl are şi acum, dorind-o alături, nu pe înţeleapta şi secătuitoarea Tudora, ci pe această Erina necunoscută.

Galop scurt. Foiala străjilor în foişoarele de deasupra porţilor. Un glas răguşit, cu tărăgănarea făgărăşenilor.

— Cavalerul Gligor Taflan de Mândra, la măria sa voievodul Mihail al Ţării Rumâneşti.

Vede peste vârful de pari ascuţiţi şi cioburi de sticlă al zidurilor trei călăreţi. Oftează. Se ridică din jilţ.

— Adu-l la mine pe acest cavaler rătăcitor, Simioane, şopteşte, auzind zgomotul uşor al paşilor vătafului la capătul cerdacului, unde poate şezuse de veghe, fără să mişte.

Intră în odaia pregătită pentru sfatul de război din noaptea asta. Patru sfeşnice gonesc umbrele prin colţuri. Masa de stejar pe care este aşternută harta Balcanilor, de la Dunăre până-n valea Mariţei. Douăsprezece jilţuri. Tronul lui, la capul mesei. Cavalerul Gligor Taflan de Mândra? Nu şi-l aduce aminte. Marcu?… Unde este Marcu?

— Aici sunt, doamne!

Iarăşi a vorbit tare. Ce obicei păcătos. Principele Marcu se desprinde din umbra sobii de zid.

— Te-am văzut tulburat, măria-ta.

— Şi n-ai vrut să-mi fie ruşine de mine, pentru că nu-mi pot ascunde gândurile?

— Am vrut să te reculegi, doamne.

Tânărul îşi ţine umărul lăsat în jos, lovitura suliţei lui Walawski i-a zguduit oasele.

— Cum te simţi?

— Gata la poruncă.

— Stai în stânga mea.

A-nvăţat să primească olăcarii, în clipa în care-au descălecat. Asta nu numai că-l ajută să primească veştile înainte de a fi descusuţi de alţii, dar dă omului care-a făcut să crape câţiva cai sub el măsura cinstei şi a importanţei lui, făcându-l să nu mai pălăvrăgească prin cancelarii. Cavalerul Gligor Taflan de Mândra este un bărbat spătos, chior, având o basma neagră de mătase petrecută peste ochiul stâng, poartă pieptar de piele, pantalon de piele, cizme cu carâmbul înalt şi dolamă avrigenească. La brâul lat poartă sabie zdravănă de Făgăraş şi pistoale. Îngenunche. Îi sărută dreapta, cu buzele arse de goană.

— Nu te cunoscui până acum, cavalere Taflan. Eşti feciorul boierului Taflan, de la Mândra?

— Ba! Cu voia măriei-tale, frate îi sunt.

— Nu fusăşi cu oastea princepelui..

— Nu! Că io nu mă am bine cu Sigismund. Sunt slobod de iel.

Cavalerul povesteşte rar, că este neînchinat, nefiind vasalul nimănui, drept pentru care trăieşte greu pe ocina lui, dar trăieşte. Îl mai ajută cancelarul Josica, pentru că, după nişte mătuşi, sunt şi rude. Îl slujeşte în mare taină. Acum trei zile a picat noaptea la hodăile lui, unde scosese caii la păşunat, şi l-a trimis într-o goană la măria sa, cu nişte scrisori atât de tainice, încât le-a cusut la brâu şi l-au trecut cei din Măru peste munţi, pe sub Păpuşa, să nu-l adulmece străjile de la Bran. Îşi scoate brâul. Îi taie căptuşeala cu jungherul. Scoate scrisorile, spunând că s-a pornit un vânt aspru peste ei, cei închinaţi din veci Ţării Româneşti, şi anume umblă vorba că papa i-a cerut principelui să-i facă papistaşi de voie, de nevoie.

— Cu turmele cum staţi?

— Rău! Că nu ne mai lasă să păşunăm în hotarul şi munţii cetăţii.

— Cu sămănăturile?

— Cu voia lui Dumnezeu, bine.

— Treceţi turmele în munţii de dincoace. Vă dau porunci către plăieşi.

— Aşa o facem din veci, măria-ta. Mai cu voie, mai fără voie… Îţi dau mulţamu nost'.

Desface scrisoarea scrisă pe hârtie subţire, foşnitoare. Cancelarul îl anunţă prin fraze retoriceşti, aduse din condei, că el îi rămâne un prea devotat supus, îi spuse că la Praga serenissimul său stăpân n-a dobândit ceea ce dorea, că mâhnita sa stăpână a fost trimisă în cetatea Făgăraşului, «tot aşa cum a binevoit să vină la noi», zâmbeşte ponciş la această aluzie străveche făcută asupra matrimoniului lui Sigismund, şi că-şi ia asupra lui cinstea de a-l anunţa înaintea cancelariei că serenissimul a poruncit Conventului Clujmânăstur să-l introducă pe «sfetnicul său Mihail, voievodul Ţării Româneşti» în stăpânirea moşiilor din satele Badoc, Lujerd, Chidea şi Derja în comitatul Dobâca, dăruite pentru slujbele lui credincioase. Drept pentru care alătură copia poruncii princiare. Îşi trece privirea peste copia documentului scris în latineşte, constatând că megalomania lui Sigismund nu s-a potolit cu toate înfrângerile lui politice, ori intime.

> *Sigismundi Báthori Transylvaniae, Moldaviae, Valachiae transalpinae principis mandatum ad requisitore, Conventus de Kolos Monostra, ut «cum noshonorificum habentes respectum fidei et fidelium servitiorum Spectabilis, Magnifici Domini Michaelis, regni nostri Transalpinensis Vayvodae, et consiliarii nostri, Serenitati nostrae exhibitorum et impensorum, ac în futurum quoque exhibendorum»… idem Michael Vayvoda…*

Îi dă copia lui Marcu, care-i şopteşte:

— Abia acum a-nţeles ce-nseamnă să te aibă pe măria-ta prieten şi pe Ieremia, duşman.

Citeşte mai departe scrisoarea lui Josica. Îşi stăpâneşte tremurul mâinilor. Josica scrie că prin oamenii lui, slujindu-l pe voievodul care i-a înfierbântat inima şi i-a înaripat gândurile cu faptele-i măreţe, a prins la Warszawa o scrisoare către Rudolf II. *Sacrae Caesareae et Hungariae ac Bohemiae Regiae Maiestati etc… Domino, Domino nostro clementissimo* scrisă la îndemnul regelui, ori poate numai al cancelarului Zamoyski de către Andrei Jerin, episcopul de Breslau şi Adam G. Poppel de Lobkowitz, prin care se expune situaţia în legătură cu misiunea lor de a face o confederaţie cu Polonia, împotriva turcilor. Senatorii dietei sunt de părere ca Moldova să rămână mai departe sub ocrotirea Poloniei; iar împăratul să numească alt domn în Ţara Românească, măria sa fiind urât de turci. Ar trebui, spun cei doi soli imperiali, să fie convins «cu bune vorbe» să abdice în interesul Uniunii. Numai abdicând s-ar putea găsi o soluţie la Polonia să mărească numărul oştilor din Ţările Române, cu gândul la o confederaţie împotriva turcilor. Să ia aminte măria sa cu ce tertipuri diplomatice umblă cancelarul, ori regele, ori amândoi împreună, făcând jocul turcilor prin Ieremia Movilă. Neputându-l înfrânge cu armele, turcii încearcă această manevră, prin însuşi şeful coaliţiei antiotomane, împăratul Rudolf II. El, Josica, va trimite la Praga un om de încredere, care să arate sorgintea ideii cu abdicarea şi prostia celor doi soli, care s-au făcut vrăjmaşii creştinătăţii şi ai apărătorului ei de la Dunărea de Jos. Trimite şi o copie a acelei scrisori stupide, s-o aibă măria sa la mână şi aşteaptă veşti de la măria sa, ca să ştie cum să lucreze pentru binele măriei sale.

Citeşte cutremurat de scârbă, pe sărite, gândurile politice ale celor doi diplomaţi, plătiţi din greu cu zloţi de Zamoyski. Aici este numai mâna lui Zamoyski, care-i răspunde pentru trimiterea la Brześć a lui Nikifor Parasios. Simte marginea prăpastiei. Negurile ameninţătoare ale viitorului. Ştie că este ţesut de intrigi şi că nu cunoaşte nici a suta parte din aceste intrigi cu tot sistemul lui de iscoade, diplomaţi străini plătiţi, scribi de cancelarii în slujba lui, prieteni şi susţinători.

Alteram, ut ille Vallachiae Vaievoda Michael … observă că savanţii scribi de lătinie scriau după ureche atât numele ţării, cât şi al lui *qui hodie rerum potitur, bonis rationibus adductus, aliquantispe cederet et Maiestate Vostra Caesarea alius Voievoda nominaretur.*

Se face alb. Ţâşneşte din jilţ şi-l înjură pe Rudolf cu vorbe scârnave, cu toate că nici nu primise scrisoarea, îl înjură numai la gândul că un bicisnic ca el s-ar putea gândi să-i ceară să lase tronul, tronul pe care-l moştenise în virtutea unui drept veşnic, pe care şi l-a întărit cu faptele şi prin voinţa ţării, se sugrumă de atâta obrăznicie, îşi smulge gulerul coantăşului din copci şi-i spune cavalerului Gligor Taflan de Mândra că va fi mulţumit de acest drum, după cum va fi mulţumit şi cancelarul Josica. Cavalerul se retrage speriat… Voievodul se opreşte

în mijlocul odăii.

— Dacă nu ţinem umăr în umăr, ăştia sunt în stare să ne vândă, şi cenuşa din vetre…

Se aud tropote. Pinteni. Un nechezat aspru de armăsar. Principele Marcu vâră scrisorile în sân. Voievodul se aşază.

— Vino în dreapta mea, cavalere. Ascultă, dar nu vorbi.

— Sunt mormânt, măria-ta.

Când vătaful Simion anunţă că s-a strâns sfatul de oaste şi deschide uşa, voievodul zâmbeşte prietenos marelui logofăt, care cu o reverenţă sublimă face loc Buzeştilor.

10

— Nu mulţimea, ci tăria şi limpezimea cugetului va fi puterea noastră de nebiruit, setea de libertate deplină în care faptele să cinstească gândirea şi gândirea să fie cinstită de fapte, libertate de a te purta cum simţi şi să simţi cum te porţi. A fost destulă vreme în care ne-am schimonosit sufletele, credinţele şi gândurile, să părem ceea ce nu suntem, să spunem ceea ce nu gândim şi să nu gândim ceea ce credem că nu mai ajungem să spunem în veci de veci, din veci de veci, ştiind că numai sângele vărsat chezăşuieşte binefacerile libertăţii şi că numai popoarele care-au avut harul şi puterea de a se jertfi pe ele au putut rămâne ele însele în timp şi peste timp; iar măreţia noastră stă în măreţia puterii de jertfire, căci astăzi auziţi glasul meu care strigă vouă, nu în pustiu strigă, sculaţi-vă şi priviţi, sământa aruncată de voi care-aţi arat cu sabia şi-aţi semănat trudind în sudoare de sânge şi-aţi boronit cu grapă de oase, iată, sământa a-nfrăţit şi-a legat rod până-n Peloponez şi până-n zidurile Klissului, cel mântuit de uskoci, iată, adevăr zic vouă, am prefăcut fapta în duh şi duhul în faptă; iar răzmeriţa este acest duh al mulţimilor, pe care cetăţile şi ienicerii islamului să-l simtă, dar să nu-l vadă; duh al împotrivirii tuturor împotriva stăpânului sângeros, care nevăzut fiind să nu poată fi ucis prin oţel, care să vină din toate părţile şi de nicăieri, stricând podurile şi arzând grânele oştilor, să-nece dubasurile care urcă pe Dunăre cu oşti şi de mâncare, să aprindă fâneţele, să-i ucidă pe cei plecaţi în pradă răzniţi de gros, flacără să fie până-n Balcani şi dincolo de ei; acesta, căpitanii mei, este gândul meu şi pentru acest gând pe care voi l-aţi făcut faptă v-am chemat la ceas de taină, în sfat de război, să nu zică Europa că ne-am culcat pe lauri şi ne-am mulţumit să ne câştigăm numai pentru noi slobozenia, uitând de omenie; să nu zicem noi înşine, judecându-ne faptele, că ne-am lăsat orbiţi de biruinţe, uitându-ne jurămintele mai vechi şi… boscorodind ca babele pe cuptor, am rămas doar cu amintirea bărbăţiei noastre, să nu ne judece urmaşii noştri, a căror judecată va fi dreaptă şi nesilnică; ci să rămânem pildă a vrerii şi-a cinstii faţă de-un gând mare şi strălucitor,

dovedind tuturor că suntem în stare să ne dăruim unei credinţe nobile, biruindu-ne carnea şi că puţini fiind, ştim că trecem în nemurire prin puterea cugetului nostru, prin măreţia faptelor noastre, pe care le veşnicim nu din fudulie deşartă, ci din credinţă adâncă în dreptatea lor.

— Amin! şopteşte Radu Buzescu tranfigurat şi-ngenunche, privind cu teamă figura iluminată a voievodului, a acestui bărbat trunchios, căruia i s-au adâncit trăsăturile şi care acum are-n el ceva de vizionar, făcându-l să nu mai semene cu el însuşi, ori poate numai acum fiind el însuşi până la fund.

— Amin! repetă toţi ceilalţi, îngenunchind.

Se încheagă în odaia de sfat o linişte înfricoşată în care vorbele voievodului răsună încă, având în ele rezonanţe tulburătoare. Când se ridică, Radu Buzescu este scăldat în sudori.

— Aşezaţi-vă, spune voievodul răguşit…

Îşi lasă fruntea în palmă, să-şi ascundă emoţia. Se recâştigă pe sine. Ştie că este lucid acum – stăpân pe vorbe. Dar mai ales pe gânduri.

— Am cugetat la răzmeriţă şi războaiele noastre (ar vrea să spună numai «ale voastre» dar nu-şi poate face o asemenea nedreptate). Am cugetat la starea islamului. Iată gândurile mele.

Vorbeşte cu glas stăpânit. Theodosie Rudeanu îl ascultă cu ochii închişi, mirându-se de bogăţia suplimentară a informaţiilor… Asta dovedeşte că voievodul nu i s-a dat pe mână în întregime. Mihai este mai dibaci decât îl credea. Stroe Buzescu spune din când în când «pe toţi îi tai, doamne», spre hazul fratelui său, Radu Buzescu, care memorează totul, cu gândul ca în chiar noaptea asta să treacă totul în «Hronicul Buzeştilor», înţelegând că de fapt acest sfat de război determină campania anului 1596, dându-i prin geniul militar al voievodului un caracter neîntâlnit în Europa, cel mult asemănător cu marile campanii ale antichităţii, dar cu infinit mai multe implicaţii politice şi în netă inferioritate de mijloace faţă de mijloacele de care au dispus marii căpitani ai lecturilor lui de tinereţe. Se lasă fermecat atât de elocinţa voievodului, cât mai ales de raţiunea lui militară. Mihai spune foarte sec că oştirea otomană are epoci de glorie atunci când are în frunte un mare sultan sau un mare vizir ca Sinan paşa. Că pusă pe jaf, ascultă greu de paşii puşi ei înşişi pe jaf, că este de temut, dovadă că imperialii suferă mereu înfrângeri şi că astăzi o conduce un sultan moale, corupt de femei şi plăceri; iar marele vizir este ca şi când n-ar fi, moartea lui Sinan lipsind înalta Poartă de un căpitan în faţa căruia au tremurat trei continente.

— A rămas Hasan paşa, măria-ta, spune căpitanul Mîrzea.

— Nu l-am uitat şi n-am să-l uit, căpitane! Călugărenii mi-au dovedit că nu este bine să ne lovim cu turcii, oaste cu oaste. Oricâtă vitejie şi iscusinţă am avea, este greu să credem că vom birui luptând

unul împotriva a şaisprezece, ori a douăzeci. Nu mai mârâi, Stroe. Nu toţi pot strivi trei tigve dintr-o lovitură de ghioagă, ca domnia-ta.

Stroe Buzescu se-nroşeşte de plăcere. Preda Buzescu moţăie, făcându-şi cruce cu limba-n gură. În postul Paştelui, el ticălosul se desfată c-o răchieriţă de la Piteşti, meşteră la pat, care-l stoarce de salbe şi de snagă şi pe care n-o poate izgoni, blestemata, mai ales după ce se scaldă în lapte de măgăriţă, ca regina din Saaba, de i se catifelează pielea şi-i luceşte ca fildeşul vechi, scoţându-l din minţi. Trage cu urechea, pentru că Mihai spune cât de greu se poate hrăni şi îndestula cu pulbere şi ghiulele oastea turcului pe toată întinderea Balcanilor şi-a vechii Ungarii, aşa că războiul lor va fi un război împotriva convoaielor de aprovizionare, nevăzut, iscat din senin, prin atacuri fulgerătoare asupra chervanelor turceşti şi a caravanelor, jumătate pradă dându-se pământenilor bulgari, ori sârbi; jumătate trecându-se Dunărea şi aducându-se la Târgovişte; caii, boii, cămilele, armele şi hainele fiind ale oştenilor învingători.

— Până acum l-am aşteptat pe turc să intre în ţară, să robească după plac, să prade, să ardă şi pustiiască. Ne-am legat de glie, l-am lovit aici. De-acum încolo îl vom căuta noi, dincolo de Dunăre, acolo unde se crede bine păzit şi tare.

Vede limpede întreaga campanie dusă în spatele armatei otomane din Ungaria, angajată cu imperialii. Toate drumurile tăiate, detaşamente mici adăpostite şi informate de localnici căzând peste garnizoanele turceşti, distrugând prin foc tot ce nu se poate încărca pe cai şi căruţe, posibilitatea de a aduce dincoace de Dunăre pe rumânii din valea Timocului, sate bulgăreşti şi sârbeşti cu toate vitele lor de muncă. Paşalele din raiale, puse pe căpătuială, se urăsc, se gelozesc între ele, se vor ajuta greu, nu-şi coordonează mişcările. Vor sta închişi prin cetăţile lor tari de la Vadin, Nicopole şi Silistra, neaventurându-se împotriva unui duşman nevăzut, care atacă noaptea şi se topeşte înghiţit de duhurile întunericului.

— Şi cu ce oaste vrei să duci la capăt planul măriei-tale?

— Acum, cu lefegiii, că s-au cam îngrăşat, vel logofete Rudene.

— Şi mai târziu?

— După ce ştim ce fac tătarii care vin pe ţărmul mării, cu oastea voastră şi cea domnească, vere Radule.

— Lasă-ne să strângem roada anului ăsta, că suntem pe drojdie, doamne.

— Şi moşiile domniei au nevoie să fie strânse, vel postelnice Preda. Aşa că să fiţi gata, cu care, cu hrană, cam pe la sfinţii arhangheli Mihail şi Gavril, când are să fie gata şi oastea domnească.

— Să nu ne apuce ploile.

— Avem gromovnic bun. Şi calendarul de ceapă a ieşit bine. Are să fie uscat.

— Să fie pe voia măriei-tale, spune Preda Buzescu. Ne-am juruit să te slujim, te slujim cu credinţă. Vom fi în scări la poruncă.

Mai are un dinte pe Mihai, de când le-a dat ălora alt soroc, cu toate că mezinul l-a îmbrobodit cu tot felul de presupusuri diplomaticeşti. Îl strânge cizma nouă din piele, nu l-a pus pe Rugină să le poarte până se lasă, a vrut s-o ucidă pe Filoteia piteşteanca, gătit cu cizmele noi şi-acum îi ies ochii din cap de durere.

Se face iarăşi linişte aspră, aşa cum se face după fiecare sfat de război, când fiecare din ei simte gustul oţelului sfâşiindu-le carnea, gustul sângelui şi simt moartea fâlfâindu-şi aripile negre prin preajmă. Voievodul le priveşte feţele împietrite, pe care lumina fâlfâită a lumânărilor aruncă culoarea galbenă a cadavrului. Se-nfioară. Marele vornic Ivan Norocea spune că este bine să se mai scoată lefegiii din ţară. Sunt tulburători de tihnă, stricători, aleargă prin sate după muieri. Din partea vorniciei, totul are să fie gata de Sfântul Mare Mucenic Dumitru. Dacă va fi soare din belşug, va fi gata şi păhărnicia cu toate viile, afară de cele domneşti de deal, unde domnia sa marele paharnic Radu Şerban are să lase strugurii să se îndulcească, pentru vinurile târzii, care-i plac măriei sale. Radu Buzescu întreabă unde are să tragă domnia şi bănia nutreţul pentru cai şi cele trebuincioase trecerii Dunării, să ştie şi Buzeştii unde să pregătească taberile.

Voievodul închide ochii. Şopteşte:

— Dac-aş şti-o de pe acum, m-aş asemui cu Dumnezeu…

Radu Buzescu face o reverenţă adâncă. Mihai are deci rezerve. Mai are rezerve. Poate a prins ceva din negocierile lor cu Mihnea Turcitu. E bine să tacă şi să aştepte.

— Slugeria, postelnicia, armăşia să pregătească totul pentru 1500 de călăreţi. Porniţi convoaiele spre Brăila, a doua zi de Paşti. Iar pe domniile voastre, vă poftesc după slujba Învierii la un botez nemaivăyâzut… Căpitane Mîrzea, ai să duci cazacii şi haiducii, să le încerci virtutea în Dobrogea. Găteşte-te de drum şi luptă, binecredinciosule al meu.

Ca întotdeauna marele armaş Udrea Băleanul se ciorovăie cu marele spătar Calotă Bozianu pe proviant, pe căruţe, pe atelaje, mândoi se jură că n-au nimic, că războiul i-a pustiit, că făurăriile lucrează încet, fonderiile toarnă un tun în o sută de ani şi mascalţonul ia banii vistieriei de pomană, apoi tabără amândoi pe zgârcitul de nou mare vistiernic Andronie, care este de zece ori mai zgârcit decât fostul mare vistiernic Theodosie Rudeanu, aici de faţă. N-au potcoave, n-au caiele, n-au gresii pentru săbii, n-au praf de puşcă, n-au pastramă, n-au făină, nu le-a mai rămas decât sufletul…

— Şi bărbile, mârâie voievodul. În par vă pun capetele, dacă a doua zi de Paşti, în zori, nu văd cu ochii mei chervanele.

— Eşti un tiran, mărite, aia eşti, bombăne marele armaş Udrea

Băleanul, privindu-l cu ochi drăgăstoşi şi blânzi.

— Ne scoţi sufletele. Ai să ne laşi în sapă de lemn, boscorodeşte marele spătar Calotă Bozianu.

Bate din palme. Se arată copiii de casă cu făclii.

— Să mergem să ne rugăm Sfântului mare mucenic Gheorghe şi s-ascultăm deniile, le spune. Şi să-l cunoaşteţi pe straşnicul cavaler Gligor Taflan de Mândra.

Cavalerul şi marii boieri îşi fac reverenţele de rigoare. Copiii de casă luminează drumul cu făcliile. Când ies în cerdac, începe să mărunţească toaca. Miroase a fum, a fraged şi cireşi înfloriţi, se simte uşurat, obosit şi ştie că pentru totdeauna viaţa lui va sta sub semnul neliniştilor lăuntrice, care nu întotdeauna îşi vor găsi cuvintele şi sensurile, dar care, întotdeauna, vor face din el un bântuit. Toaca cântă şi se dezmiardă şi dinspre biserică se aud glasurile puternice ale celor doi episcopi slăvindu-l pe Cel de sus, domnind atotputernic deasupra lumii acolo unde gândurile lui se ridică pline de chemări sfâşietoare.

11

— I-ai dat prea mult frâu slobod popii Stoica, măria-ta…

— Te temi că nu i-l mai pot strânge, vere Radule?

— Mai mult mă tem de pilda lui, decât de el. S-au îmbătoşat toţi cnezii de peste Olt.

— N-ai învăţat încă să desparţi şi să judeci despărţit, pe de o parte firea adâncă a lucrurilor şi pe de alta firea şi dorinţele oamenilor, care sunt mai mult decât vor şi cred robii vremii lor şi mult mai puţin decât vor şi cred stăpânii vieţii lor. Lasă-l să zburde. În ţarcul pe care şi-l durează singur. Dincolo de ţarc…

— Suntem noi! Plecat la acest gând adânc al măriei-tale.

— Te ţii deoparte, tăcut şi rănit în mândria ta… De ce?

— Să te pot sluji mai bine, doamne.

— Cum?

— Păstrându-mi privirea limpede. Văzând totul cu ochii mei, nu prin slava ta.

— Crezi că alţi ochi văd altfel?

— N-am cutezat a zice.

— Dar ai gândit-o.

— Cu voia măriei-tale.

— Vrei să zici că s-a prăsit la curte un sobor de lingăi, care ridicându-mi osanele vor să-mi ascundă adevărul?

— Poate!

— Că norii de tămâie mă fac să văd totul ca prin ceaţă?

— Tu ai spus-o, doamne.

— Că Stanca ar vrea să împart boieriile după urâţenia ori

frumuseţea nevestelor, fiicelor şi nepoatelor curtenilor mei? Ălora cu muieri chioambe şi slute, boieriile mari, de pe lângă scaun. Ălora cu muieri frumoase şi isteţe să le-mpart surghiunul…

— Maria mea e frumoasă şi n-am băgat de seamnă să nu mă vrea doamna pe lângă măria-ta.

— Te-ai născut pentru treburi politiceşti, vere Radule. Te-aş vrea dus la Praga, să vezi dacă Rudolf nu poate să ne dea lefile pentru cinci mii de reiteri. Vistieria mea se sleieşte şi-a voastră e aproape goală, după cumpărăturile astea de moşii. C-aţi cumpărat jumătate din Oltenia şi-acu vă-ntindeţi şi peste Olt.

— Astea-s vorbele dulci ale cumnatului nostru, Theodosie.

— Îl pizmuieşti?

— El pe noi!

— Nu crede.

— Îţi grăbi mâna să retezi capul Chisarului… Fuse un sfat rău şi pripit.

— Nu mi-l aminti. Azi-noapte, la înviere, crezui să-l văd ridicându-se din lacră, întinzându-mi capul însângerat pe care-l ţinea în mâini. Zâmbea, îi picura sângele din gâtul zdrenţuit, apoi s-a făcut că şi l-a pus la loc şi mi s-a-nchinat. Când să se ridice, capul s-a desţânat, vezi bine, nu se lipise acolo cum trebuie, s-a rostogolit pe duşumea până la picioarele mele şi mi-a zis cu buzele ale vinete: «Hristos a-nviat, măria-ta». A venit şi trupul, cu lumânarea în. dreapta, să-i dau lumină.

— Cum i-ai dat pajului boierului Golescu. A vrut să ia lumină de trei ori şi de trei ori n-a putut lua. Până nu i-au apucat măria-ta mâna albă, i-ai strâns-o şi i-ai dat lumină.

— Ai ochi buni, Radule.

— Care veghează asupra stăpânului lor.

— Lasă-mă în reculegere…

— Când să plec la Praga, doamne?

— Mâine. Astăzi. Acum.

— Singur?

— Cum vrei.

— Ce trebuie să ştie Rudolf?

— Că numai Mihai Vodă poate ţine Dunărea de Jos. Că numai Mihai Vodă poate tăia convoaiele pentru oştile musulmane care luptă împotriva lui Rudolf. Că Zamoyski este omul turcilor, care nu va uita în veci dorinţa Habsburgilor de a domni în Polonia, nici războiul cu arhiducele Maximilian, nici faptul că împăratul năzuieşte spre gurile Dunării. Că toate propunerile lui nu sunt decât curse, menite să-ntârzie întărirea aliaţilor Sfântului Imperiu. Că unelteşte împotriva mea şi-a lui Sigismund, prin Ieremia Moghilă.

— Când să mă întorc?

— Când crezi că începe să creadă şi el, o sutime din făgăduielile pe

care ţi le face.

— Înainte de Sfinţii arhangheli Mihail şi Gavril?

— Înainte. Domnul cu tine. Văd limpede prin norul de tămâie. Cu cât e mai gros, cu atât văd mai limpede. Cu cât se cădelniţează mai tare, cu atât aud mai bine glasurile de dincolo de clinchetul cădelniţelor. Şi să nu mi-l mai aduci aminte pe Chisar. E visul meu rău şi pedeapsa mea. Înainte de a pleca, spune-i pajului aceluia căruia îi tremură mâinile când ia lumină de la domnul său să se-ntoarcă la Goleşti. La curte nu trebuie să-ţi tremure nici mâna, nici geana. Sunt prea mulţi ochi care văd şi ce nu trebuie. Prea multe urechi care aud ce nu s-a spus niciodată. Prea multe limbi gata să tăvălească în noroi curăţenia, şi dintr-un porc murdar, gata să facă un înger. Umblă sănătos. Am să-ţi reped ştiri despre izbânzile mele în Balcani. Fă-le să se tipărească prin foile acelea guralive şi mincinoase, după care se dau în vânt apusenii… Haide… Ai stârnit şi aşa prea mulţi pizmaşi… Să vedem şi această minune a popii Stoica din Fărcaşele Mehedinţiului.

— Amin.

Doi călugări răpănoşi, cu poalele anterielor fâlfâind, bat toaca, dându-şi ochii peste cap. Trece o barză peste lunca Prahovei, cu aripile întinse, sucindu-şi capul să vadă ce se-ntâmplă jos. Alaiul domnesc intră între două şiruri de paveze rotunde, deasupra cărora, de sub coifuri, sticlesc ochii piezişi ai ienicerilor înrolaţi cu jurământ de credinţă pe Coran. Au oţelurile lustruite. Poartă încălţări noi. Sunt bărbieriţi, armele strălucesc „sunt semeţi, au tuiuri noi şi, văzuţi pe câmpul de luptă sub steagurile lui, vor face să se nască o mie de zvonuri. Călăreţii tătari, trei sute la număr, stau adunaţi pe cai, având-l căpitan pe Tudor Maldăr şi căpităniţă pe principesa Nurbanu, şi ea călare, îmbrăcată în cămaşă subţire de zale, cu coif şi pavăză, stând semeaţă pe-un cal alb, lângă calul negru corb al soţului ei. Zefirul venind de aiurea desfată legănător panaşele, surguciurile, tuiurile roşii, steguleţele albastre ale roşilor de Gherghiţa. Meterhaneaua îşi face cântările militare, peste care se înstăpâneşte glasul tânguios al buciumelor şi-al cornilor… În zori s-a repezit în tabăra căzăcimii. Totul este gata de drum. Mai poartă şi-acum în nări mirosul de copită arsă, se potcoveau caii, de fier înroşit, de mălai de mei şi făină de grâu, de carne pusă la afumat, zecile de mirosuri cunoscute ale taberii înainte de a porni la drum. Zefirul prinde cosiţa principesei Nurbanu, fluturând-o, ori dezmierdând-o. Ce dragoste deznădăjduită la aceştia doi. Îşi pizmuieşte căpitanul pentru povestea lui aprigă de dragoste şi luptă. Trece în buiestru cu mantia voievodală căzând pe crupa lui Sultan, urmat de curte şi gărzi, de carâtele de la curtea doamnei, pentru că vrea să-i dea Stanchii mulţumirea acestei străluciri, care s-o consoleze pentru multele lui necredinţe care s-astupe gura lumii şi să-l ferească pe el însuşi de ispita cumplită ieşită

în cale în straiele pajului boierului Golescu. Călăreşte acolo unde-i face semn marele armaş, în stânga vadului spre Drăgăneşti, unde pe celălalt mal sunt trase oişte-n oişte carele cu polog ale oştirii popii Stoica. Nu se vede ţipenie dincolo de apă. Nici caii de la atelaje nu se văd. Curtea galopează mărunt, să-şi ocupe locul în spatele lui. Văzduhurile au gust amărui de zeamă de salcie, sunt albastre şi tremurătoare, pline de fluieratul mierlelor şi grangurilor, de ciripitul vrăbiilor şi-al sticleţilor, de uguitul turturicilor şi de altceva, nedesluşit şi neliniştitor, o tristeţe dulce şi nesfârşită, o destrămare plină de dor, s-ar tot duce pe luncă şi nu ştie unde, trec carâtele pline de jupânese de partea dreaptă a vadului, apoi nişte cornişti, ascunşi în lunca înhorbotată verde şi fraged, sfâşie cerul cu cornii. Rândurile odelor de ieniceri se desfac. De undeva din spatele pavezelor ies oşteni turci, ieniceri şi pedestrime yaya, cu şalvarii făcuţi ferfeniţă, desculţi şi spre mirarea curţii pletoşi şi bărboşi. Mărşăluiesc conduşi de popa Stoica, el însuşi în şalvari, dar cu potcap, ţinând în dreapta crucea-măciucă, ghintuită şi ferecată. Se alinie în faţa lui, rămânând nemişcaţi, cu scuturile la piept şi iataganele la umăr. Îl urmăreşte pe popa Stoica, acest ghiuj care-ar trebui răspopit şi care-a găsit calea să-şi păstreze libertăţile lui şi ale fărcăşenilor, jucându-se cu focul. Poate că-l rabdă nu atât pentru virtuţile lui războinice, cât pentru faptul că ţinând Fărcaşele slobode şi satele moşneşeşti din jos de Balş şi de pe Olteţ, îngrădeşte pofta Buzeştilor de a coborî la Dunăre şi a ajunge vecini de hotar cu moşiile lui de pe Olt.

— Să trăieşti, măria-ta.

— Să trăieşti, popă Stoico! Ce vrei de la mine şi de ce m-ai chemat în luncă în zi ’ntâi de Paşti?

— Să-ţi aduc mărturie, precum Ioan Botezătorul a dat mărturie trimişilor fariseilor.

— Adu-mi-o!

— Scrie la Evanghelia după Ioan că aceia i-au pus următoarea întrebare: «– Atunci de ce botezi dacă nu eşti Hristosul, nici Iile, nici prorocul?» Drept răspuns Ioan le-a zis: «– Eu botez cu apa, dar în mijlocul vostru stă unul pe care voi nu-l cunoaşteţi. El este Acela care vine după mine – şi care este înaintea mea; eu nu sunt vrednic să-i dezleg cureaua încălţămintelor lui»… Amin, zic vouă, credeţi şi-l urmaţi pe acesta, care se va călăuzi după legile Domnului, Dumnezeu şi care va plăti mântuirea voastră cu sângele lui, precum Hristosul… Iar voi, sărmanilor, voi, bă, Iovilor, voi care v-aţi pierdut Ţara Făgăduinţii prin silnicia mai marilor voştri (se-ntoarce spre cei trei sute de zdrenţăroşi înarmaţi, ridicând crucea-măciucă deasupra capului), voi născuţi din păcatul mamelor voastre, lăpădaţi straiele mincinoase care acoperă neputinţele voastre şi treceţi să vă dau harul meu prin sfântul botez, măria-sa dându-vă ocine în târgul şi cetatea

Bucureşti, ca s-o păziţi şi să vă ţineţi zilele acolo, ca nişte binecredincioşi… Amin!

— Amin, spun cei trei sute de oşteni cu priviri halucinate, ori disperate, pentru că popa Stoica i-a smuls din credinţa lor oarbă, vârâtă în ei de imami, aducându-şi aminte cum au fost smulşi de la vetrele părinţilor, când erau prunci, şi cum au fost turciţi, ori poate alte aduceri-aminte, cu sate date pradă focului, cu mamele sfârtecate de iatagane ori târâte de păr, ori altceva pe care el nu-l ştie, ori nu-l bănuie, dar care pluteşte pe deasupra acestor năpăstuiţi.

— Hai bă, jos şalvarii. Rămâneţi goi, aşa cum vă aduce soarta pe lume… Smeriţi-vă voi cei puternici, gândiţi-vă la această viaţă trecătoare şi vă-nchinaţi, că nu se ştie ce drumuri ale surghiunului vă aşteaptă…

Ienicerii şi pedestraşii se dezbracă, după ce şi-au aşezat în faţă scuturile şi armele. Rămân goi, acoperindu-şi smerit cu palmele partea bărbătească.

Popa Stoica intră în Prahova. Un călugăraş îi dă mănunchiul de busuioc. Un cor de călugăraşi iţit pe după carele de pe celălalt mal cântă «Botezându-te tu, Doamne». Iovii intră în Prahova sub ochii reci ai ienicerilor rămaşi în rânduri. Îi crede pe cei goi sub soarele primăvăratec dornici să-şi găsească o ţară, după ce şi-au pierdut-o pe-a lor de două ori. Popa Stoica îi strigă pe rând, pe numele lor creştin, îi ştie pe toţi:

— Bă Nasibe, te lepezi de satana?

— Mă lapăd de satana.

— Închină-te!… Aşa…! Sărută crucea.

Fonfăie pe nas, tare şi limpede:

— Botează-se robul lui Dumnezeu Ioan, în numele Tatălui şi Fiului şi sfântului Duh, amin!…

În Prahova sunt tot felul de Nasibi, Faizi, Ahmeti, cu trupuri pline de cicatrice, unii mai tuciurii, alţii mai albi, care după ce sărută crucea-măciucă devin Ioni şi Gheorghe şi Gavrilă şi Zaharia şi Mihai, sunt destui Mihai, ies Gheorghii botezaţi în Prahova pe malul dinspre Drăgăneşti unde stau în priveală şi-n cruceală satele de dincolo de Prahova, călugăraşii îi ung cu sfântul mir, popa Stoica n-are vreme, le rotunjesc pletele şi bărbile sălbatice, au ieşit ca din pământ stolniceii oştirii cu catastifele şi haine de ferentari de Bucureşti, strigându-i pe Ion Suleyman, pe Gheorghe Kaykilar, pe Ştefan Ergun sau Petre Onos, el gândindu-se că timpul va desăvârşi această faptă a popii Stoica, această picătură, umană, tragică şi sfâşiată, care se va topi în marea poporenilor. Vor găsi aceştia botezaţi văduvele celor pe care poate cu mâna lor i-au hăcuit şi se va-mplini ursita dintotdeauna a vieţii de a călca moartea cu viaţă, aşa cum a izbucnit năvalnică şi triumfătoare primăvara aceasta, îngropând în verdeaţă şi-n fluieratul grangurilor

care-şi durează cuibul, morţii din sufletul lui: Chisarii, oştenii, tinereţile, dragostele…

I se-nceţoşează privirea. Oh! N-a-mbătrânit. Primăvara este de vină, cu duioşia ei amăruie. Îl aude pe Radu Buzescu ca dintr-o mare depărtare spunându-i că boierul Ivaşcu Golescu a plecat azi dimineaţă la Goleşti, trimiţindu-i vorbă că nu se simte bine şi c-ar vrea să se stingă la conacul stirpei lui. Rămâne în şa, pustiu. Simte o undă de lacrimă sub gene. «– Poate-i mai bine aşa», îşi spune în vreme ce popa Stoica, călare de data asta, aduce peste Prahova un steag de ferentari cu prapori şi fuşture, oameni cu feţele aspre, războinice, călcând apăsat, cu mintenele ude, sună cornii, bat tobele, popa Stoica este tot numai rânjet, jupânesele strigă ceva, îşi flutură năframele şi marele armaş îi iese înainte popii poruncindu-i să vegheze asupra ferentarilor domneşti, care-au fost împroprietăriţi în lunca Bucureştioarei, dăruindu-i-se loc de han, de moară şi vad de negoţ, pentru slujbele lor credincioase.

Vin carele slugeriei cu mieii tăiaţi. Cele ale păhărniciei cu butiile de vin. Aprozii strigă în toată lunca poftirea la ospăţ pe iarbă verde, pe care-o face măria-sa curţii sale, oştirii şi poporenilor.

Descalecă, îndreptându-se spre mesele aşezate pe picioare de salcie, cu o durere surdă în el tot. Poate acest botez. Poate primăvara. Poate Erina Golescu.

CAPITOLUL AL DOILEA

1

— Nu de iezuiţi am lipsă, vere Radule! Nu de această iscoadă cu fuste am nevoie! I-am cerut împăratului oşti. Dacă n-are oşti să-mi dea, i-am cerut bani. Spania geme de aur. Se zice că împăratul Filip este cel mai bogat împărat de pe pământ. Liga Sfântă a fost ridicată de el. Până când vor măriile lor serenissime să scoată castanele din foc cu mâna noastră?

Cei patru făclieri se-apleacă să dea la o parte hoitul unui ienicer hăcuit la gât, căzut în pragul de piatră al donjonului central.

— Lăsaţi-l aşa! Simioane… Sună să se adune sfatul de oaste. Să vină toţii căpitanii. Adu-mi chărţile.

Îşi vâră sabia în teacă. Undeva în noaptea muncită de tunete şi iluminată de fulgere albăstrii, se aud trosnetele pistoalelor şi ale muschetelor, urletele luptătorilor şi horcăielile muribunzilor. Poate a fost nedrept cu Radu Buzescu întors de la Praga numai acum două săptămâni, tocmai bine să se bată nebuneşte la Buzău cu oştirea turco-tătară-moldavă, trimisă în grabă să ajungă la Agria, peste trupul Ţării Româneşti. Radu Buzescu îşi ţine sabia udă de sânge în mână… Este îmbrăcat în cămaşă de zale, are trăsăturile căzute şi-l priveşte mirat, ca şi când n-ar fi înţeles o iotă. Sunt ei doi în sala gărzilor cetăţii Turnu, stăpânită mai mult de turci decât de domnii ţării, pe care-a luat-o cu asalt în noaptea asta cumplită, pentru a pune mâna pe toată linia Dunării. Lângă uşa grea din stejar ferecat zac câţiva ieniceri de cetate. Se aud gemete. Din doi paşi este lângă cei căzuţi. Ceva se mişcă sub grămada de morţi. Făclierii răstoarnă hoiturile.

— Aolică, măiculiţă… îmi intră sângele ăstora în gură.

Nişte mustăţi ciupelite. O căpăţână ca o gutuie plină de sânge.

— Ce vă hliziţi, bă, spune arătarea, încercând să se ridice de jos… Sunt eu, curteanu Răzbici, ăl de cuceri Turnu cu sabia goală. Veniraţi la pomană şi la de-a gata, dalcaucilor.

— Rea gură ai, Răzbiciule… Scoal’ de-acolo, să nu răceşti la târtiţă.

Curteanul Răzbici dă să se scoale. Cade la loc, în balta de sânge.

— Iartă-mă, doamne, da’ nu pot. Mă găuriră ăştia de-i vezi laţi…

Dă ochii peste cap şi leşină. Îngenunche la căpătâiul curteanului său. N-are decât doi plumbi în umărul drept. A pierdut sânge. Îi smulge nasturii coantăşului. Undeva, pe-aproape, troznesc câteva focuri de pistol. Radu Buzescu iese în coridorul duhnind a sânge.

Voievodul desface un turban (ienicerii nici n-au avut vreme să-şi pună coifurile) şi, îndemânatic, leagă rănile Războiciului, cunoscut în oştire pentru îndemânările lui de iscoadă, dragostele neîmpărtăşite şi lăudăroşeniile lui sfruntate.

— Duceţi-l să-l vadă bărbierul meu…

Zăngănit de oţele. Sare în uşă, smucindu-şi sabia. Radu Buzescu luptă cu doi ieniceri uriaşi. Un al treilea, ieşit dintr-o bortă tainică, sare să-i împlânte hangerul în spate. Nimereşte cu pieptul în sabia lui. Simte vârful oţelului pătrunzând în carne. Râşcâind o coastă. Ienicerul apucă lama cu amândouă mâinile. Urlă. Radu Buzescu sare înapoi, prilejuind intrarea în luptă a doi făclieri. Îl vede pe cel care se prăbuşeşte cu sabia voievodului intrată până-n gardă, Două focuri de pistol. Cei doi ieniceri rămân o clipă drepţi, surprinşi de plumbii care i-au lovit la mir, punându-le câte-o pată roşie pe frunte. Se prăbuşesc fără un scâncet.

— Baba Novac!

— La poruncă, măria-ta, spune turceşte bărbatul înalt, vârându-şi pistoalele în brâul lat din piele. Coridorul se umple de tropotele haiducilor sârbi. Aleargă pe scări, cu jungherele în dinţi şi săbiile la mână.

— Răzbunăm Klissul, doamne. Nu-i opri.

— Facă-se voia ta, Baba Novac.

Radu Buzescu înghenunche. Îi ia mâna şi i-o sărută.

— Sunt robul măriei-tale, şopteşte.

— Eşti robul dorinţelor gândurilor tale… Pe mine slujeşte-mă cu dreaptă credinţă.

Radu Buzescu vede ochii cumpliţi ai ienicerului, holbaţi a moarte, cu pupila încă vie, în care se oglindesc luminile faclelor. Omul bate din picioare, zvâcneşte, horcăie, îl năpădeşte pe gură un şuvoi de sânge înspumat, apoi înţepeneşte. Radu Buzescu îşi spune că putea fi el în locul ienicerului. Îl scaldă sudori reci. Îi este dor cumplit de trupul Mariei, de nopţile lor demente, de sânii ei arămii, de carnea ei sălbatică şi nedomolită. Îşi lasă fruntea pe mâna păroasă a voievodului, mirosind a sânge şi sudoare de cal.

2

Le-a spus blestemaţilor să nu arunce hoiturile în apă. Ciuleşte urechea. Aude paşii apropiindu-se de crenele. Icnetul celui care ridică hoitul. Linişte. Plescăitul bufnit al apei din şanţul cetăţii. La iarnă are să-ngheţe. Apele mari din primăvară, după dezgheţ, au să care în Dunăre ce-a rămas nemâncat de peşti şi neputrezit. Odaia pârcălabului pute a seu de oaie şi-a blănuri. Simion i-a cărat aici toate lucrurile pe care le ia cu sine la război. Lucruri familiare, care-i îndulcesc singurătatea din ce în ce mai aspră. Tetrapodul pe care stă biblia lui

grecească, cu scoarţe de catifea albastră, legată în aur, încrustată cu rubine. Măsuţa şi scaunele florentine, pliabile, acoperite cu blănuri de vulpe. Sfeşnicele, tripticul, pe masă penele şi cerneala, terfelogul de însemnări şi socoteli, adică tot ce ţine de intimitatea lui, de permanenţa lui în vârtejul campaniilor de fiecare an. În vatră ard câţiva butuci zdraveni, abia putând să domolească frigul umed al nopţii de noiembrie şi celălalt frig, ieşit din bolovanii cu care Mircea Bătrânul, ori alţii dinaintea lui, au zidit cetatea Turnului, de strajă Dunării. Stă plecat deasupra hărţii luminată de sfeşnicul cu patru braţe şi flăcările focului. A recucerit în doi ani, tot ce-au pierdut voievozii vechi în două sute de ani. Brăila. Giurgiu. Turnu. Îşi poate concentra oştirea în orice punct al malului românesc, liber şi nestânjenit. În noaptea asta a spulberat cea din urmă organizaţie militară şi administrativă otomană de pe pământul ţării. Cea din urmă ameninţare directă şi cel din urmă cap de pod al turcilor… L-a lăsat pe Theodosie Rudeanu să ducă treburile domniei la Târgovişte… Se simte obosit şi liber. În sfârşit se simte liber. Priveşte linia Dunării pe care signor Mantovano a şi pictat steagurile Ţării Româneşti deasupra tuturor cetăţilor. Simion îl anunţă pe Radu Buzescu şi fra Angelico Bonacolti…

— Să mai aştepte, Simioane… Pregăteşte-mi-l pe Sultan. Pe Fulger găteşte-l să treacă Dunărea.

— Măria-ta?!

— S-au strâns barcazele?

— După poruncă.

— Să fie gata de trecere, aşa cum s-a hotărât în sfatul de oaste…

De foarte aproape, dintr-una din sălile cetăţii, se aude cucurigul unui cocoş. Atât de puternic, de ostăşesc, încât se-nveseleşte, gândindu-se la obiceiul acesta al oştenilor lui, de a-şi căra cocoşii cu ei la război, să le vestească ceasurile nopţii şi, mai mult decât asta, să le aducă aminte de poiata lor cu galiţe şi de viaţa de acasă. Îi face semn vătafului să-i aducă oaspeţii. Radu Buzescu şi-a schimbat coantăşul pe un surtuc din blană de râs, lung, peste care şi-a încins centura de piele roşie cu sabia. Fra Angelico Bonacolti are aerul unui spadasin veneţian, prost travestit în emisar pe jumătate laic, pe jumătate eclesiast. A cam început să se satureze de toţi aceşti italieni pripăşiţi pe la toate curţile, ducând după ei sforile de care trage Sanctitatea sa. Fra Angelico Bonacolti, figură văzută pe galerele Veneţiei, ori Genovei, smeadă, cu două cicatrici în umărul obrazului şi-n arcadă, niciuna făcută bătând mătănii, cu bărbiţă neagră, încreţită cu fierul, şi glas dulce de tenor, execută trei reverenţe afectate spunând că Iddio l-a învrednicit cu această misiune pentru a vedea, cu ochii lui, pe unul dintre cei mai mari căpitani, condotier al cărui nume a ajuns plin de strălucire la toate curţile, cu nimic mai prejos decât căpitanii

antichităţii. Cu voia măriei sale, a tras spada alături de cavalerul Radu Buzescu, la cumplita şarjă de la Buzău, văzând tot atunci, pentru întâia oară în viaţa lui, chipurile sălbatice ale *tartarilor* şi mărturiseşte că i-a trebuit multă bărbăţie să-nfrunte norul de săgeţi, laţurile, săbiile şi strigătele lor cumplite.

Că nu se aştepta ca după victoria strălucită principele să călărească trei zile şi-n noaptea asta, pe furtună, să ia cu asalt zidurile unei atât de înspăimântătoare fortăreţe, cu douăzeci şi două de tunuri – le-a numărat pe toate – şi cu garnizoană de patru sute le «ianiciarii» dintre care două sute şi cinci, sunt prizonieri.

— Se pare că are boala cifrelor acest prea sfânt senior, domnia-ta.

— Ca toţi cei de la curtea împăratului.

Radu Buzescu tălmăceşte, într-o italiană aleasă, răspunsul voievodului, care-l pofteşte pe Fra Angelico Bonacolti, îmbrăcat în pantalon din piele neagră, cu surtuc din acelaşi material, având cusută pe piept, deasupra inimii, o cruce din mătase albă, purtând spada uriaşă agăţată de o eşarfă din piele galbenă şi pe un umăr pelerina din stofă uşoară, pe care-o aruncă de colo, colo cu multă graţie, îl invită la hartă, pentru o discuţie strategică.

— Spune-i strategică, vere. Asta are să-l facă fericit.

Fra Angelico se apropie zornăindu-şi pintenii giganţi, agăţaţi la cizmele padovane, cu carâmbii răsfrânţi.

Când italianul îşi aşază pălăria cu pană de struţ pe garda frigării aceleia, îi este lehamite de acest mod stupid şi îngust în care un împărat care s-a proclamat campionul luptei antiotomane şi şeful Ligii Sfinte încearcă să facă politică. Jocul trebuie dus până la capăt. Probabil neavând un general care să-l reprezinte, Rudolf i-a trimis un inginer, un condotier, un iezuit, un diplomat şi un agent comercial, toţi cinci răspunzând la numele de Fra Angelico. Fiecare se reprezintă pe sine la cât se preţuieşte pe sine. Îi face lui Fra Angelico Bonacolti o expunere a situaţiei militare a Ligii, începând din primăvară, de când caii au avut ce paşte şi oştile s-au înfruntat începând din Croaţia până în Dobrogea. În primăvară Sigismund Báthory a atacat Temişoara, cu toată oştirea, fără niciun succes. În schimb tătarii au trecut Carpaţii, călăuziţi de poloni prin Ungaria de sus, au prădat întregul Banat la sânge, a doua oară în trei ani, având acolo douăzeci de mii de călăreţi. Fra Angelico pune degetul înmănuşat pe Buzău.

— Aici?

— Aici noi am oprit întăririle pe care le cerea paşa de Temişoara.

— Ascult cu luare-aminte, mărite principe, şopteşte Fra Angelico, privindu-l dintr-odată cu nişte ochi profunzi, plini de nelinişti şi înţelegere.

Se stăpâneşte. Îi explică cum efortul principal al turcilor s-a făcut în primăvară la Agria sau Erlau, cum spun austriecii, loc spre care s-a

îndreptat însuşi sultanul. Cum el a-nţeles să ajute Liga, slăbind spatele duşmanului, interceptându-i căile de comunicaţie, aţâţând răscoala în spatele armatei de operaţiuni. Prin oamenii lui de încredere a aflat că cel mai mare căpitan otoman după Sinan paşa, Hasan paşa, se îndrepta pe la 15 mai spre Sofia, să iasă în calea sultanului, cu un convoi de chervane ducând arme, pulbere, proviant, haine şi alte bunuri. Cam două mii de care şi harabale, ca şi cinci sute de cămile de povară. L-a trimis pe căpitanul său de haiduci Baba Novac peste Dunăre să-l atace pe Hasan paşa, să taie escorta şi să întoarcă convoiul spre Târgovişte.

Tace. Se aud butucii pocnind în vatra de bolovani. Se pleacă peste hartă, arătându-i lui Fra Angelico un loc între munţii peste care este desenat un vultur zburând cu o cruce în cioc.

— Aici pe valea Iskârului, între stânci şi-n singurătăţile de la Meća dupka, a păţit Hasan paşa a doua ruşine din pricina oştilor mele, ajungând la stăpânul său numai cu şalvarii pe el…

Îi este greu să mai vorbească de atacurile popii Stoica la Vidin şi Cladova, ale lui Mîrzea la Babadag, unde l-a pierdut pe căpitanul Velişco, şi unde cazacii şi tighecenii au spulberat oastea turco-tătară chemată de Ieremia, pentru că are senzaţia că vorbeşte în gol, că vorbele lui pline de tropotele călărimilor, de focuri de tabără, de chemările disperate ale bulgarilor şi sârbilor, de satele arzânde şi prădate, de toată această realitate umană cumplită, cad într-un gol imens, cad în noaptea de noiembrie şi-n tenebrele ei umede, pierzându-se acolo fără niciun ecou. Îi povesteşte străinului îşi repovesteşte sieşi, tragedia Klissului, căzut victimă jocului scârbos al veneţienilor. Cum a fost asediat de paşa de Bosnia cu zece mii de oşteni. Cum viceregele spaniol din Neapole a trimes corăbii în ajutor, dar acestea au fost oprite de flota republicii Sfântului Marcu. Cum la Corfu, prelatul Atanasie l-a implorat în genunchi pe comandantul Venetian să ajute Klissul, mai ales că generalul croat George Lencovici va încerca să rupă asediul cu ajutorul imperialilor. Dar cum toate astea au rămas vorbe în vânt. George Lencovici a fost înfrânt, Klissul luat cu asalt şi uskocii arşi de vii, tăiaţi cu fierăstraele, bătuţi în piroane, jupuiţi de vii, opăriţi şi martirizaţi.

Aruncă harta pe masă cu un gest nestăpânit de furie.

— Acum nicio lună, arhiducele Maximilian şi principele Sigismund Báthory au fost nimiciţi de sultan la Kerestes. Au pierdut o sută de tunuri, pe lângă avuţiile din tabără. Pe lângă oştimea ucisă. Şi-atunci?

— Am fost şi eu la Kerestes, abia şopteşte Fra Angelico Bonacolti.

Îşi deschide surtucul. Cu gestul simplu şi soldăţesc al răniţilor, îşi scoate cămaşa de mătase din nădragi. Deasupra pântecului este legat cu feşe pline de sânge închegat. Zâmbeşte alb.

— După această lecţie de strategie, rog pe alteţa voastră să-mi

îngăduie să mă retrag. Vreau să judec în linişte, îngrijit de hirurgul meu, fra Bastiani.

— Îmi pare rău, cavalere… Vei pierde o faptă ostăşească pe care n-o vei mai vedea decât aici.

— Şi care se cheamă?

— Trecerea Dunării călare.

— Madona! Şi când asta, *signor mio!*

— Acum!

Fra Angelico Bonacolti îşi reface ţinuta, după care se-nchină cu o strâmbătură de durere.

— Dispuneţi de viaţa mea, *signor mio!*

3

Nori cenuşii, zdrenţuiţi, plutesc jos peste crenelele donjoanelor. Vântul dezlănţuit şuieră în hampa drapelului. Aduce stropi de ploaie care-i biciuie obrajii. Se aud valurile Dunării izbind piciorul cetăţii. Aude loviturile surde ale dubasurilor lovite cu bordul în podişca schelei. Plesnetul orgoanelor cu care sunt ancorate cele patru galere de Dunăre venite de la Brăila sub comanda căpitanului Morunmare. Trebuie să fie două după miezul nopţii. Printre laţele de nori vede strălucind stins câte-o stea. O frântură de clipă, îşi strânge pelerina de camelot în jurul trupului. Se abandonează vântului nebun care-nfăşoară Turnu vechi, vrând să-l smulgă din temelii, să-i spulbere bolovanii în întuneric, vântul nebun venit din Bulgaria peste coamele valurilor, vântul nebun care-l spală de gânduri şi-l purifică.

Podişca cetăţii răpăie înfundat sub copitele cailor care trag carele cu merindea cetăţii. Nu i-a spus lui Fra Angelico Bonacolti că Baba Novac a prins la Plevna neamul vestit al lui Mohamed Mihalogli al cărui strămoş s-a luptat cu Ştefan cel Sfânt al Moldovei, neam care şi-a făcut o glorie din a pustii Ţările Româneşti şi a se amesteca în toate urzelile schimbărilor şi descăpăţânărilor de domni. Îi ţine ferecaţi în cetatea de la Poenari, să-i aibă zălog la un ceas de nevoie. Nu i-a povestit de păţania lui Hasan Socoli pe care l-a lăsat astă iarnă să vină până aproape de Târgovişte, ca apoi să cadă asupra lui din codri, să-l spulbere cu toată oştirea lui, iar pe el să-l trimită sultanului, după ce s-a răscumpărat cu cincizeci de mii de sultanini, şi i-a jurat credinţă pe Coran. L-a trimis în chip de diplomat privat şi se pare c-a făcut treabă bună, dacă astăzi Ibrahim, omul păcii, este pentru a doua oară mare vizir în răstimp de cinci luni. Într-o fulgerare vede licărind o clipă un stol de lumini pe Dunăre. Ori poate dincolo, la cetatea Nicopolului. Zarurile au fost aruncate. Gândul acela tainic şi măreţ pe care l-a botezat «Pohta Bizantină» a-nceput să se întrupeze. Cavalcada lui Baba Novac până sub zidurile Sofiei a adeverit spusele mitropolitului Dionisie Rally. Drumurile Balcanilor pot deveni libere printr-o singură

lovitură cutezătoare de sabie…

— Şi pe urmă, întreabă noaptea vânzolită de furtună, noaptea tăvălită cumplit, izbită de zidurile vechi pe care le simte sub degetele crispate sfredelite de vechime, ciobite de ghiulele, îmbibate de sângele asalturilor zadarnice, ori biruitoare.

Se pleacă peste crenele, primind în obraji spulberul umed al furtunii. Nu se poate depărta de maica Dunăre. Ar fi să repete greşeala otomanilor, veche de la Soliman Magnificul. Să-şi lungească convoaiele, lăsându-şi spatele descoperit. Lăsând Ţara Românească la voia lui Ieremia. A tătarilor. A uneltitorilor fugiţi cu boier Dan în Polonia, despre care Theodosie Rudeanu a prins de veste că s-au întors pe la conacele lor. Travestiţi în neguţători… Cu tătarii şi akingiii din Dobrogea în flancul stâng, cu paşii de Bosnia, Belgrad şi Temişoara, în flancul drept, sultanul poate organiza încă mulţi ani jocuri feerice de artificii pe Bosfor, fără să se teamă că Mihai Vodă va ataca Istanbulul… Este atât de conştient de acest adevăr dureros, încât îl podidesc lacrimile. Numai un mitropolit exaltat ca Rally, uneltind prin tainiţile din Târnovo, poate să-şi închipuie un asalt al Constantinopolului cu oştirea Ţării Româneşti şi a răsculaţilor balcanici. Se află aici la Dunăre să-l silească pe sultan la pace. Nu vrea să şi-o mărturisească, dar, într-un fel îi este ruşine că ţine vie o nădejde zadarnică. Şi-o ţine vie în el, lăsându-se ameţit de vise nebuneşti. O ţine vie în bieţii oropsiţi de dincolo de Dunăre, hărăzindu-i martirului.

— Am, Dumnezeule, acest drept?

Norii se-nvolburează din ce în ce mai jos. Vântul geme şi chiuie, şi şuieră între zidurile şi turnurile de piatră. Ştie că se va răscumpăra pe sine, riscându-se pe sine. Că numai aşa se poate plăti de tot ceea ce a făcut să pâlpâie în sufletele obijduiţilor din Balcani, de tot ceea ce el nu va putea-mplini decât printr-o minune.

4

Sala gărzilor. Principele Marcu, Radu Buzescu, marele paharnic Radu Şerban, marele vornic Ivan Norocea, cu barba de patriarh stropită cu sânge, halucinat, crâncen, cu pofta de a ucide scurgându-i-se din priviri, marele spătar Calotă Bozianu, marele armaş Udrea Băleanu, hărtăniţi de luptă, pentru că fiecare s-a-nghesuit să urce la ziduri înaintea tuturor, mânaţi de gândul că săvârşesc o faptă care-i va linişti în mormintele lor pe cei vechi. Şi căpitanii. Mîrzea, care a ajuns cel dintâi, nevăzut şi neauzit, cu o şeică pe Dunăre, de unde şi-a aruncat gheara de pisică şi frânghia cu noduri, urcând la crenele şi înjunghiind straja. Deli Marcu Dubrovniki. Baba Novac, bărbatul prea frumos, căruia turcii i-au smuls şi spart toţi dinţii, lăsându-l cu gura pungă. În mijloc Dimo – omul lui şi-al mitropolitului – bulgar de la

Ermenlui, explicându-i căpitanului Morunmare unde este locul în care galerele au fund adânc şi pot trage la mal, astfel încât să intre în gura Vitului şi să-şi descarce tunurile, chiar în noaptea asta. Morunmare, puţintel pirat, chior, în surtuc de piele roşie, legat cu basma tot roşie, purtând cercel rotund de aur în urechea stângă şi o pereche de pistoale turceşti la brâu, îşi prăjeşte mâinile păroase la focul din vatră, lângă care fra Angelico se pare că se despăduchează.

— Pe-o mie de moruni morţi, fără cârmaci cunoscător al locului, nu merg, măria-ta. E furtună. Înseamnă să mă vâre valurile-n mal. Mă vând blestemaţii tocmai la Alger. Abia aşteaptă Capudan paşa să-i pic în undiţă.

— Mai bine-ţi zicea Limbălungă, bă, Morunmare.

— Vorbesc cam greu cu ăştia care stau în baliga cailor.

— Dimo! Ai cârmaci pentru galere?

— Am da' nu-i place chiorului, măria-ta.

— Unde-i?

— Hei! Selim!

Morunmare sare de lângă vatră, smulgându-şi pistoalele.

— Îl ucid până n-apucă să spurce ochii măriei tale… E un vânzător scârnav… O lepădătură, un fecior de târfă.

Marele armaş tuşeşte într-un anume fel, destul de explicit ca Morunmare să se potolească. Dimo împinge în faţă un fel de eunuc buzat, pe jumătate îmbrăcat turceşte, desculţ, vânăt de frig, soios, care rânjeşte tâmp.

— E cel mai bun cârmaci de pe Dunărea de mijloc, măria-ta.

— Eşti gata, Morunmare?

— Gata, doamne… Mergi cu mine? Ţi-am gătit loc de hodină.

— Nu merg cu tine. Îl duci pe marele vornic, pe jupan Radu Buzescu, pe marele armaş şi pe marele spătar după cum am hotărât. Rămâi în gura Vitului, până vine la tine olăcar cu acest inel. Uită-te bine şi să nu faci nimic altceva, decât ţi-am poruncit.

— Mă-nchin. Sunt gata.

— Duceţi-vă.

— Şi măria-ta? întreabă marele vornic.

— Am să vin şi eu… Stai. Vere Radule, pofteşte-l cu tine pe fra Angelico.

— Nu vrea.

— Rămâne aici?

— Te-nsoţeşte.

— Facă-se voia lui.

Sunt lumânări care fâlfâie o lumină puţină, galbenă. Sunt flăcările mocnite ale focului. Este miros greu de bărbaţi care-au călărit trei nopţi, nu s-au spălat şi nu s-au primenit. Miroase dulceag a oameni hăcuiţi, a moarte şi-a sânge. Împarte poruncile, urmărind în gând

drumul şi misia fiecăruia din credincioşi. Morunmare are să debarce în gura Vitului tunurile cu atelajele, merindea şi praful de puşcă. Escorta, o mie de călăreţi, are să treacă Dunărea înot, condusă de Baba Novac, cam în dreptul unde se varsă Oltul. Au să se-ntâlnească mâine seară în lunci la Dzorno. El are să treacă Dunărea înot, cu cinci mii de călăreţi, roşii, cazaci şi curteni. Au să se-ntlânească tot în lunca Osâmului şi tot mâine noapte. Dincolo de târgul şi cetatea Nicopolului, Dimo i-a trimis vorbă că s-au strâns ca la cinci mii de ieniceri şi spahii, au legat tabără şi aşteaptă drum pentru Ţara Românească. Este singura oştire turcească de la Vidin până la Tulcea, în afara garnizoanelor de cetate. Este bine să se ştie la Stambul că nu rabdă nicio concentrare de oşti în apropierea hotarului. A-nvăţat în aceşti ani că singurul argument în politica faţă de Înalta Poartă este sabia.

— Dumnezeu cu voi, le spune.

Căpeteniile îngenunchează. S-au călit. Când pornesc la război, pornesc zăcuţi, plini de ură, au ceva cumplit în ei, poate că s-au săturat; ori poate că sunt dornici să se izbăvească prin sabie; ori poate că mereu ameninţaţi de fier, caută să scape de frica morţii, căutând-o cu nebunia aceea rece şi lucidă a luptătorului de meserie. Trece prin faţa fiecăruia. Îi ridică de subţiori şi-i sărută pe frunte.

Zăngănit de pinteni. Facle. Străji. Porunci. Undeva, un nechezat sălbatic de cal. Spulberul vântului. Plescăitul valurilor. Au rămas mai puţini. Prinţul Marcu îşi cheamă robul negru. Acesta îi aduce chitara. Face câteva acorduri. Începe să cânte cu glas plăcut, bărbătesc şi tânăr, vechiul cântec de oaste «Călăraş 'nalt şi voinic»… Paharnicul Radu Şerban îi ţine hangul. Vătaful Simion spune din prag:

— Suntem gata, măria-ta.

5

Plouă pieziş. Valurile se sparg de mal, împroşcându-l cu stropi. Descurcă din negurile vălătucite târâte peste Dunăre formele celor patru galere ieşite travers pe sforul apei. Aude plescăitul valurilor sub prove, scârţâitul lopeţilor, un nechezat de cal, înăbuşit în căciula călăreţului. Putea fi acolo, în chioşcul căpitanului, la adăpost şi uscat. Îi simte de jur-împrejur şi mult în urmă pe cei cinci mii de călăreţi sortiţi să-nfrunte furtuna. Sultan întinde gâtul. Adulmecă noaptea. Necunoscutul… Se bate peste şolduri. L-a pătruns frigul. Se deschide la copcile gulerului. N-a mai rămas aici decât bărbatul soldat, singura ipostază pe care şi-o iubeşte. Departe de orice prefăcătorie. De orice compromis. Îl pătrunde mirosul de cai uzi, de mâl, de peşte şi toamnă. Încep să curgă din noapte şi de pe ţărm tot felul de şoapte.

— Stegarul Otobâcu gata de trecere.

— Căpitanul Dochian e gata.

— Tighecenii la poruncă.

— Căzăcimea gata… *Pahibel biszurmanom!*

Ascultă vorbele şoptite cu un fel de încrâncenare sălbatică şi triumfătoare. Vede capetele cailor, călăreţii mai apropiaţi dându-le ocol, încercând legăturile burdufelor, cineva înjură că i s-a dezumflat un burduf şi cere legături de trestie, altcineva îi spune că este un porc, pentru că aşa a fost porunca, câte două burdufe de cal şi doi snopi de trestie, dar că-i mai bine să umbli după pradă, decât să te gândeşti c-ai să treci Dunărea de-a-ncălare, pe o vreme vrăjmaşă ca asta. Furtuna se vaicără în sălciile de pe mal. Crengile se lovesc plângând şi gemând. Vine Marcu, trăgându-şi calul de frâu. Ieşit din neguri cu burdufele legate la oblânc şi snopii de trestie în dreptul pântecului, să ţină spinarea deasupra valurilor, calul lui Marcu pare o arătare de groză. Îl urmează alţi doi călăreţi, cu caii la mână. Poate distinge silueta îndesată a marelui paharnic şi cea subţire a lui fra Angelico.

— Gata, măria-ta!

— Toate steagurile, Marcule?

— Toate.

— Paharnice Radule!

— Şi noi, doamne.

— Pe inima Sfântului Anton din Padova, este de necrezut!

— Ce anume, fra Angelico?

— Că totuşi această nebunie va avea loc, prinţe.

Înţelege foarte bine ce-i spune fra Angelico lui Marcu. Controlează legăturile snopilor la chingă. Legăturile burdufelor. Sultan bate pe loc în cioafla, de pe mal. Are o clipă de ezitare. Poate a venit de undeva din urmă, din grămada neagră a călăreţilor şi cailor pe care-i aude răsuflând pripit. Vrea să asculte răspunsul lui Marcu.

— Poate că ceea ce numeşti nebunie, fra Angelico, noi să numim înţelepciune.

Râde. Încalecă. Sultan se-nţepeneşte. Îi simte muşchii încordaţi,

— Gata, Simioane.

Simion scoate un ţipăt lugubru de bâtlan bătrân şi misoghin. De undeva, de pe apele răscolite de furtună, răspund alte ţipete de bâtlani şi lari. Peste puţin se văd săltând pe valuri luntrile şi dubasurile care vor escorta coloana.

— Cu Dumnezeu înainte, spune tare, slăbind frâul.

— Cu Dumnezeu înainte, repetă hotnogul Caloian.

— Cu Dumnezeu…

Rugăciunea şi imboldul se pierd din om în om. Nu le mai aude. Sultan, adulmecă valurile. Dă un pas înapoi. În clipa aceea, aude şi-nţelege totul. Aude miile de inimi bătând sub coantăşe, aude frica dospind în oameni, scârţâitul şeilor, foşnetul trestiilor uscate, clănţănitul dinţilor, frânturile de rugăciune, aude ura, aude gemetele celor pe care i-a pustiit Sinan, fornăitul cailor neliniştiţi de apropierea

fluviului biciuit de vânt şi de ploaie, aude gemetele învinşilor de la Kerestes şi-nţelege că numai înfrângându-se pe sine poate să-i stăpânească pe alţii – dă pinten şi Sultan intră voiniceşte în valuri, pierzând într-o clipă fundul. Când înţelege că burdufele îi ţin capul deasupra fără niciun efort şi snopii îl cumpănesc pe valuri, armăsarul nechează liniştitor, înotând puternic spre mijlocul apei. Ori Sultan îi trece nebunia acestei înfruntări, ori el i-o trece lui Sultan, pentru că-l simte turbat şi vesel, lăsându-se dus de valurile care-i stropesc deopotrivă. Îşi ţine urechile ciulite şi din când în când scoate sunete ciudate. Apa i-a intrat în cizme. Un val pieziş îl udă până la briu. Are senzaţia că este lipsit de jumătatea de jos a trupului. O şeică vâslită de doi lopătari trece în aval.

— Vezi să nu loviţi caii, le spune.

N-aude răspunsul zdrenţuit de furtună.

Vede doar crestele înspumate ale valurilor, urechile lui Sultan şi simte de jur-împrejur stihiile dezlănţuite, vântul îl orbeşte, norii îi trec peste surguci, totul este beznă şi spaimă neomenească, o mare de întuneric şi-o nesfârşire de ape învolburate, peste care pluteşte într-o singurătate a morţii. Se-ntoarce-n şa, atât cât să nu-l dezechilibreze pe Sultan. Toată Dunărea este plină de puncte negre tivite cu spumă. Malul a rămas în urmă. O dungă pe zarea căzută. Atât. Simion i-a trecut în stânga. Marcu se luptă să-i treacă în dreapta.

— Nu-ţi sili calul, îi strigă.

E ud până la piept. E ud tot, hainele i se lipesc pe trup, fleoşcăie şi i se pare că nu mai aparţine acestei lumi; ori că nu mai aparţine lumii de până acum. Dintr-odată timpul pune stăpânire pe el, pentru că nu mai există nimic decât timpul în nesfârşirea de valuri care-ncearcă să-l smulgă din şa, ori să-l cufunde pe Sultan, se luptă să se dezlipească din cleiul ucigător al nefiinţei, să rămână încordat în şa – ăsta care trece lunecat şi pieziş este marele paharnic care strigă după luntre:

— Ohee, luntrea!… Legaţi, bă frâul tălianului cu otgonul şi trageţi-l după voi…

— Oheee!

— Eee!…

— Luntreaaa!

Se cheamă luntrile. În stânga. În dreapta. În urmă. Prea devreme. Nici n-au ajuns încă la mijlocul Dunării. Sultan zvâcneşte egal, încordat, nechezând din când în când a îmbărbătare. Îl bate pe gâtul ud. Poate doreşte acum locul uscat şi adăpostit de pe galera «Rândunica», kioşcul lui Morunmare, uscat şi luminat de opaiţ. Dar Dimo? Dimo este într-un barcaz, undeva pe valuri, înainte, i se pare că vede bordul barcazului şi ce-ar fi dacă Dimo îi duce plocon lui Fatih Şubesi paşa, care-a tăiat cei cincizeci de priveghetori pe care i-a trecut Dunărea cu luntrile să pregătească locul de tabără şi-acum îi aşteaptă

să iasă la mal sleiţi, să-i ia în iatagan şi să-i vândă robi, iar pe el să-l lege de-un măgar orb şi să-l ducă plocon sultanului?! Îşi spune că noaptea asta de groază îl zdrobeşte. Se smulge din el, rămânând să se zbată în valuri, ud şi îngheţat, să primească palele de ploaie şi vânt în obraz, să-l audă pe Marcu îndemnându-şi calul cu glas răguşit şi să vadă cum curg pe Dunăre capetele cailor şi călăreţilor intraţi în apă mai sus de locul unde-a intrat el, apoi să-şi facă cruce cu limba-n gură şi să simtă o căldură năvălindu-l de la inimă, când aude un glas plăcut şi răguşit cântând undeva pe-aproape.

«Moşneşel cu chica-n vânt
Daolică, da'
Şi cu barba pân' la brâu
Daolică, da'…

6

Dintr-odată vântul cade. Trestiişurile foşnesc încă, apoi se face o linişte de moarte. Trec şi zdrenţele de nori, albi pe cerul lăptos de zori în care străluceşte vie Steaua Ciobanului. Iese în gura colibii de stuf, unde Dimo i-a pregătit din vreme culcuşul. Gol, desculţ, înfofolit în miţa ciobănească a lui Dimo, mirosind a zăr şi-a fum. Râpa e adâncă, cu malurile pline de mărăciniş, sălcii şi arini. Se văd făclierii pitiţi pe malul Dunării, făcând semne călăreţilor. Sultan înfăşurat într-o pătură uscată îl simte. Vine lângă el, îşi vâră capul sub miţă, îl adulmecă la subţiori gâdilându-l cu răsufletul cald, îl împinge cu fruntea şi aşteaptă să-l scarpine între urechi.

— Lingău bătrân ce eşti, îi şopteşte şi-l sărută pe botul catifelat, mirosind a iarbă.

Călăreţii ies din Dunăre pe pachete. Câte patru. Câte zece. Vin în trap, acolo unde-i strigă priveghetorii.

— Steagul lu' Năbădaie!

— Aici!

— Treci la foc. Usucă-te. Snopii pune-i ici. Burdufurile desumflă-le şi bagă-le la dăsagă.

— Aolică, muică, ce vreme păgână.

— Se-necă al' di Cănănae, frati-miu.

— Uite-aşa se ducea pă valuri, cu ochii holbaţi, vânăt şi umflat… Ptiu…

— Doamne, iartă-i pe toţi.

— Ce s-aude, paharnice Radule?

— Mai sunt trei steaguri pe apă, măria-ta.

— Se văd?

— Se văd… Îi luară luntrile la mijloc. Pe unii îi traseră la mal. Pe alţii îi urcară în dubasuri.

— Să-mi aduci socoteala pierderilor… Să se usuce… Să doarmă… Să n-aud larmă.

E sleit. Şuba îi ţine cald. Intră în colibă. Fra Angelico se lasă doftoricit de prinţul Marcu. Spune că nu vrea să-l stânjenească pe măria-sa şi că va dormi în altă colibă de pescar. Italianul are o rană de suliţă, care-a obrintit.

— Lasă-l, Marcule, să-l vindece Simion… Spune-i că-i dau doftorul meu şi-i răsplătesc curajul împărţind cu el acelaşi acoperiş… Tu vino la sfat, dacă te mai ţin curelele.

Barcazurile şi luntrile descarcă sacii cu pesmet, pastrama şi brânza. Începe să se învedereze. Odată cu zorii se naşte o ceaţă câlţoasă, deasă şi oarbă. Cei din urmă călăreţi au ieşit la mal. Râpa care dă în malul Dunării şerpuie plină de apă şi trestiiş, până spre bălţile Belensko. Călăreţii goi, cu hainele agăţate de mărăcini, înveliţi în pături, îşi buşumă caii, aprind focurile, împart merindea, îşi fac dăsagii, unii mai neruşinaţi se scaldă, ori umblă după peşti pe la răgălii. Toată râpa e plină de oameni, de cai, de grămezi de şei, de hotnogi care aleargă cu sau fără treabă. Paharnicul Radu Şerban a trimis priveghetori călări spre Nikopole şi dincolo de Ermenlui, a scos la capetele râpei câte-o strajă de două sute de călăreţi, uzi aşa cum au ieşit din Dunăre; până când poate să-i schimbe cu roşii de Vede, care se pârpălesc la focuri şi se plâng că n-au să tragă un gât de rachiu. Stă pe şa, înfofolit în miţă. Simion l-a înfăşat pe fra Angelico atât de bine, încât sfinţia sa sforăie vitejeşte în fundul colibei. Nu se ştie dac-a mai dormit vreodată pe trestie şi-n şubă, dar oricum s-a ţinut bine şi el este dispus să-i arate încă o dată cum arată un steag de spahii pornit la şarje. Toate poruncile au fost date. Tabăra este ascunsă, focurile nu se văd, pierderile sunt puţine, zece călăreţi, dintre care trei cazaci, care nu se ştie dac-au intrat în Dunăre, ori s-au rătăcit pe la Turnu – dacă turcii n-au să descopere galerele din gura Vitului şi convoiul artileriei cu Baba Novac, atunci se poate spune că această din urmă campanie din anul acesta s-a-ncheiat cu izbândă. Focul de trestie şi uscătură arde vesel; Simion prăjeşte pastrama trasă pe ţăpuşe. Oamenii de arme omoară cepele roşii, de Târgovişte, cu pumnul, pe arcadele şeilor. Se bucură de ceaţa deasă, care va ţine galioanele de la Nikopole la ancoră. Turcii n-au zor la Turnu, numai dacă nu se vor fi văzut flăcările împuşcăturilor, sau nu va fi scăpat careva cu luntrea.

Aude un oftat. Se-ntoarce. Câţiva oameni. Bărboşi. În zdrenţe. Arătări sălbatice, cu ceaţa agăţată de bărbi şi căciulile flenduroase, în opinci sparte umplute cu paie. Lângă ei, Dimo… Ar fi vrut să se-n toarcă în el, după spaimele de azi-noapte. Aude şi acum valurile plescăindu-i la piept. E şi acum ameţit de legănatul şi plutitul şi învârtejitul de pe Dunăre. Poate nici nu l-au părăsit spaimele, nu s-au lăpădat de el, pentru că nu s-a părăsit pe sine, în somn. Nu-i vine să

creadă că simte sub talpa goală pământul ud şi căldura bună a focului.

— Ce-i, Dimo?

— Oamenii ăştia sunt din Ermenlui, măria-ta.

Flenduroşii cad în genunchi. Îşi bat frunţile de pământ. Gem. Rămân acolo în lut.

— Şi ce vor?

— Îngăduie-le să treacă apa, dincolo. Vor să-ţi fie şerbi. Să scape de urgia de-aici.

Unul, nu poate vedea decât o gură ştirbă şi nişte ochi căzuţi în fundul capului, spune româneşte că de când s-a sculat măria-sa, turcii i-au potopit pe mălureni. Şi nu numai pe mălureni. Pusul la fum, bătutul la tălpi, răpitul copilelor, al vitelor şi-al bucatelor este viaţa lor de fiecare zi. Nu mai pot sta în bordeie. Au fugit prin bălţi, unde se ţin cu peşte şi rădăcini. Vara îi ucid ţânţarii şi frigurile. Iarna sunt vânaţi ca iepurii. Mai ales cei care sunt bănuiţi de iscoade.

Ascultă totul ca de foarte departe. A redevenit domn. Aşa gol, desculţ, vârât în miţă ca Ion Botezătorul… Ca din pământ a ieşit logofătul Achim, care şi-a pus călimările lângă şa şi pe şa şi-a întins hârtia de scris. Simion îi întinde frigăruia în care sfârâie pastrama. Cel care vorbise înghite în sec. E atâta foame în ochii lui, încât mirosul de pastramă îi face rău.

— Scrie-i porunca mea pârcălabului Negură. Să-i primească pe cei aduşi în numele binecredinciosului nostru Dimo… Vite aveţi?

— Trei vaci ascunse în bălţi, măria-ta.

— Cu toate ale lor şi să le dea parte din luncă şi din câmp, după porunca mea, să fie închinaţi cetăţii Turnu doar cu posadă şi scutiţi de biruri cinci ani, până-şi încropesc viaţa. Să fie scrişi la priveghetorii de Dunăre… Duceţi-vă cu Domnul şi rugaţi-vă pentru mântuirea voastră şi-a mea…

Cei din lut şi de lut vin asupra lui, îi sărută piciorul gol, plâng şi se bat cu pumnii în piept.

Acolo unde i-au atins talpa cu buzele simte o rană adâncă şi dintr-o dată este umil şi ar vrea să fie cerşitor şi orb şi surd, undeva la o chinovie. Se gândeşte la liniştea albastră şi străvezie a Snagovului, la piersicii şi cireşii înfloriţi, apoi dintr-odată vede, gâtul feciorelnic al Erinei Golescu, buzele răsfrânte, ochii adânci şi-ngenaţi, îl sfâşie dorul şi-i spune paharnicului Radu Şerban care-l priveşte cu ochii lui verzi şi rotunzi şi bulbucaţi să poruncească dubasurilor să intre în bălţi şi să treacă dincolo, la noapte, pe cei miluiţi.

Marele paharnic Radu Şerban începe să numească ordinea de marş, căpeteniile aripilor, ale cercetaşilor şi străjilor şi-atunci abia vede că toţi aceştia s-au strâns lângă focul lui şi-l privesc ciudat, altfel decât pe domnul lor, cu nişte ochi adânci şi atât de plini de dragoste încât se-nspăimântă.

Altă dată ar fi îmbrăcat haine turceşti (fiecare steag are haine turceşti pentru iscoade într-un sac) şi cu Dimo, Simion şi Mîrzea ar fi intrat în tabăra lui Fatih Şubesi paşa, întipărindu-şi în minte fiecare amănunt… Caii îşi ronţăie ovăzul din traistele petrecute pe după urechi. Dimo i-a călăuzit azi-noapte până-n lunca Osâmului. Călăreţii şi-au înfăşurat copitele cailor în zdrenţe. Au trecut la un ceas de cale mai jos de tabăra turcească, fără să-ntâlnească ţipenie. Totul pare pustiu, locurile sunt parcă blestemate şi l-a apăsat o singurătate dureroasă, ca şi când ar fi umblat pe celălalt tărâm. Cu cât s-au apropiat de Dzorno, cu atât a fost mai atent a prindă un semn al taberei boierilor. Nici miros de fum. Nici nechezat de cal. Nici străji. Când linia neagră a luncii a ieşit din întuneric, a lătrat o vulpe. Aproape că n-a luat-o în seamă, tresărind cu mâna la sabie, când din faţa lui Sultan s-au ridicat nişte umbre, punându-i suliţele în piept. Erau oltenii Buzescului trecuţi Dunărea călare, odată cu haiducii lui Baba Novac… A schimbat doar calul. Şi-a tras peste cizme botforii de pânză cu talpa de pâslă, şi-a scos pintenii şi-a plecat în iscoadă, împreună cu Marcu, Radu Buzescu, Dimo şi Simion, cu o gardă de zece vânători călări. Dimo i-a scos printre arăturile de toamnă, în partea de apus a cetăţii Nikopolului. Au lăsat garda cu caii într-un pâlc de arini, la un izvor. Au mers pe lângă un gard de mărăcini şi porumbe gândindu-se la credinţa lui Dimo, la tăria acestei credinţe şi la ceea ce îi dăduse naştere. De oriunde se puteau ridica ieniceri care să-i lege înainte de a zice amin. Dacă nu s-a îmbrăcat în turc să intre în tabără, a făcut-o gândindu-se că nu aici şi acum se joacă soarta ţării şi aducându-şi aminte de poveţele înţeleptului Neagoe. Ar fi fost o nebunie să rişte. Dar de văzut cu ochii alcătuirile taberei, trebuia să vadă, cu toate că marele vornic l-a ţinut de rău, făcându-l neascultător şi vrăjmaş sie însuşi. Dimo ştia şi sălaşele cu câini şi potecile dintre pământe şi locul fiecărui pom din grădinile Nikopolului. A găsit tabăra dincoace de târgul glogozit sub zidurile cetăţii, cu spatele sprijinit pe palanca târgului – pământ bătut, pari ascuţiţi, şanţ cu apă – cu aripa stângă pe şleahul mare de la Debovo-Plevna, înconjurată cu harabalele ienicerilor, având în faţa lor un şanţ şi un val de pământ întărit cu mărăcini. Dincolo de harabale erau întinse corturile mari ale ortalelor şi rumegau cămilele şi bivolii. Ascunşi într-o viroagă au văzut străjile. Purtau archebuze şi păzeau tunurile peste care cădea, lucie, lumina rece a nopţii de noiembrie. Radu Buzescu i-a şoptit că Fatih Şubesi o să le ia sânge din belşug, mai ales dacă vor şarja dinspre Osâm, trecând sub focul artileriei de pe zidurile cetăţii. A stat acolo în rovină, lipit de pământul plin de brumă, mirosind a toamnă, înţelegând iscusinţa războinică a celor doi paşi, cel din cetate fiind punctul tare, cel din tabără fiind aripa de manevră, oricând putând

învălui un atac, fie pe dreapta, fie pe stânga, în aşa fel încât să-i strângă pe atacatori între ienicerii archebuzieri, Dunăre şi cetatea inexpugnabilă. Diavoli să fi fost călăreţii şi nu le rămânea decât să sară în Dunăre, vânaţi de pe zidurile cetăţii şi bordul galioanelor din port. L-a ferit Dumnezeu de ispita de a se lăsa în grija hărţilor, iscoadelor şi planurilor de bătălie făcute în sfatul de oaste, închinând pocalele şi vorbind de «Strategicon», ori de alte tractate învăţate. I-a rămas în nări mirosul de rovină, de ţărnă, de ierburi şi bălării pişcate de brumă. I-a cerut lui Dimo să aducă în tabără, până-n zori, treizeci de harabale mari, de chervanagii, de la martologii din Muselievo, ori de unde ştie el. L-a văzut prin întunericul spălat de luna nouă, făcându-se alb. I-a sărutat mâna, fără o vorbă. Radu Buzescu a socotit tot ce se putea face împotriva taberei. Şarje călare în zori, ori în amurg, noaptea ori când iernicerii îşi fierbeau pilaful; şarje de cavalerie cu jumătate din oştire, cealaltă jumătate năvălind pedestruită; năvală la aripa dreaptă, ori la aripa stângă şi de fiecare dată înjura ungureşte, spunând că cetatea apără tabăra şi tabăra apără cetatea, că Dunărea le apără pe amândouă şi cel mai bine ar fi să năvălească la Plevna, să prade totul până la Vidin şi să se-ntoarcă până nu dau ninsorile, tabăra lui Fatih Şubesi fiind cea mai blestemată capcană, întinsă cu bună ştire voievodului, căruia chiar Fatih Şubesi i-a trimis ştiri despre existenţa lui la Nikopol, să-l atragă peste Dunăre şi să-l nimicească. Poate şi asta. Radu Buzescu nu ştie că iscoadele lui cele mai de credinţă au cercetat malul bulgăresc de la Nikopol la vale, până la Belene şi Svistov şi de la Nikopol la deal până la Zagražden, Ostrov şi Objahovo, fără să găsească decât garnizoanele obişnuite ale forturilor şi cetăţilor. Că Plevna pustiită de Baba Novac în mai, are câteva mii de ieniceri, dar n-are călărime şi că singura putere călare este la Rusciuk, prea departe să poată sări în ajutorul Nikopolului. Poate avea dreptate că Fatih Şubesi i-a întins o cursă. Fraţii paşalei acesteia crude şi sălbatice, au căzut la Călugăreni. Dar cursele, ca şi săbiile, au două tăişuri. Nu se ştie de unde-au adus boierii lui aceste câteva harabale cu polog, pline cu paie de orz, unde-şi fac somnul. Poate să fie ceasul patru după miezul nupţii… Se-nveleşte în şuba lui Dimo plină de purici mari, săltăreţi, bucuroşi c-au dat de carne proaspătă, bine hrănită, purici turceşti, lacomi de sângele lui şi fără ruşine. Aude ronţăitul liniştit al cailor. Se umple de mirosurile cunoscute ale taberei, de zgomotele familiare şi-adoarme visând că-i ţine lui Tartaglia o lecţie de srategie.

8

Zorii. Lăptoşi. Iarăşi ceţuri, umezeală rece şi tabăra strânsă. Călăreţii, toţi cei şase mii în coloană de zece, legând copitele cailor cu bucăţi de saci umplute cu paie, ori cu zdrenţe. Poruncile hotnogilor

trec din om în om. Cine nu leagă copitele va fi spânzurat. Cine pierde legăturile pe drum, va primi o sută de vergi… Oamenii stau mahmuri. Îi simte şi-i aude înjurând soldăţeşte ceaţa asta afurisită, care-i orbeşte.

— Dacă nu vine Dimo, ce facem, măria-ta?

— Trăim şi vedem, vel vornice. Simioane… Cât o să ţină ceaţa?

— Încă două ceasuri, măria-ta.

— Simion ăsta s-a-nţeles cu stihiile?… Dacă l-ar auzi papistaşii, l-ar arde pentru vrăjitorie.

Radu Buzescu încearcă să risipească temerile. Stau toţi în jurul lui, în cuirase uşoare de piept, cu coifurile rotunde brobonite, sprijiniţi în săbii, tăcuţi, vârâţi în ei înşişi, aşa cum sunt totdeauna când ies din hotarele ţării. Îşi spune că sunt încă prea ţărani, prea legaţi de moşie, de ocină şi că n-au încă nimic din soldăţescul Europei, bântuită de la un capăt la altul de lefegii, care n-au alt Dumnezeu în afara spadei şi nicio credinţă în afara archebuzei. Au fost doi căpitani de-ai pământului, care-au înţeles adânc, cum trebuie purtat războiul împotriva necredincioşilor. Iancu de Hunedoara şi Ţepeş. Ei au văzut dincolo de Dunăre tot spaţiul balcanic, cu toate implicaţiile politice şi militare. Marcu povesteşte, fiind vorba de ortodoxie şi catolicism, despre lupta guelfilor şi ghibelinilor, care-au împărţit cetăţile italiene în două partide, acum nu se ştie câte veacuri, care-a împărţit familiile, a aţâţat fratele împotriva fratelui şi ale cărei urmări nu sunt stinse nici astăzi… De ce-o spune? Cu ce tâlc?… Freamăt spre străjile din fruntea coloanei.

— Iată, vel vornice, că Dimo îţi risipeşte temerile, spune fără să se întoarcă, recunoscând paşii grei ai bulgarului.

Dimo a adus treizeci şi cinci de harabale, unele cu polog, altele fără. Cincisprezece sunt trase de săteni. Martologii au fost jefuiţi la sânge. Acestea au rămas în urmă. Alte zece sunt trase de bivolii bolnavi ai cetăţii Nikopol, lăsaţi în grija sătenilor sub semnul pedepsei cu moartea. Celelalte sunt trase de vacile ţinute prin păpurişuri.

— Am auzit, măria-ta.

Din ceaţă se-alege făptura crăcănată a hotnogului Năbădaie, cunoscut în călărime pentru iscusinţele sale într-ale măscărilor şi prinderii de limbă. Unii zic că poate fura cloşca de pe ouă, fără ca cloşca să simtă ceva şi că atunci când prinde străjile cu arcanul, acestea-l întreabă dacă le-a adus pilaful.

Vine şontâcăind prin ceaţă fra Angelico Bonacolto, învelit în pelerină. Spune că totul i se pare o halucinaţie şi-ntreabă ce rol va avea în ziua de astăzi, pentru că presimte o mare bătălie.

— Să stea de-a dreapta mea, să vadă şi să-i spună împăratului Rudolf pentru ce am nevoie de reiterii lui… Mîrzeo! După poruncă. Du-te, Năbădaie. Când eşti gata, îmi spui. La cai, boieri

dumneavoastră… Să-l credem pe Simion şi să binecuvântăm legătura lui cu stihiile, dacă o are… La cai…

Ceilalţi s-au învăţat să nu-ntrebe nimic, atunci când el nu-i întreabă nimic.

— Vel vornice, dă-i prinţului Marcu harabaua cu darurile mele. Du-te, Marcule, şi când eşti gata vesteşte-mă. Haide, Dimo… Dacă treci Dunărea, îţi dau moşie, moară şi te scriu în rândurile curtenilor.

— Rămân prea supus măriei-tale, da' ocina mea este aici, doamne!

Ceaţa trece peste şirurile de călăreţi înlemniţi în şei. Încalecă. Boierii se duc la trap să-şi ia steagurile sub comandă. Fra Angelico îşi trage calul în dreapta. Marele spătar Calotă Bozianu în stânga. În faţă, necunoscutul. Ceaţa. Buna credinţă a lui Dimo.

— Lasă-mă să reped o strajă de vârf, măria-ta, se roagă marele spătar.

— Avem ceaţa, Boziene… La drum!

Călăresc prin neguri, ca şi când ar călări prin lumea de dincolo. Şeile umezite nu scârţâie. Săbiile ţinute sub braţ nu lovesc scăriţele şi catarămile. Timpul se pierde pe sine, aşa cum s-a pierdut când a trecut Dunărea. Călărind prin ceaţă, în tropotul înfundat al călărimilor lui de frunte, are sentimentul forţei… Sentimentul puterii lui de domn şi stăpân, al unei puteri inteligente şi conştiente de ea însăşi, de scopurile cărora serveşte. Copaci fantomatici ies şi se topesc în ceaţă. Câte-o cumpănă de fântână. Slab, parcă venind din toate părţile, un cucurigit bătăios. Cineva înireabă bulgăreşte: – Cine-i acolo? îi răspunde o voce uscată de femeie: – Taci Nicolai! E ceaţa… Voi intraţi în bordei, prăpădiţilor. Tufe de ciulini pline de apă. Şi iarăşi ceaţa, reducând lumea la urechile calului. O cămilă moartă. Dimo o ia la stânga şi el recunoaşte pâlcurile de copaci, rovina şi pădurea pe lângă care au trecut azi-noapte.

— Şleahul ăsta iese-n tabără, măria-ta… Eu mă duc.

— Du-te Dimo şi să te-ajute Dumnezeu.

Dimo descalecă. Vine cu calul de frâu. Îi sărută cizma, mâna, îşi lasă fruntea pe inelul lui şi fără o vorbă încalecă şi se pierde în ceaţă. O coloană de călăreţi îl depăşeşte la pas lung. Baba Novac se pleacă-n şa şi-i spune turceşte să n-aibă nicio grijă. Pe şleahul Ermenluiului n-o să scape nici vrabia. Haiducii sârbi şi bulgari se topesc în pâcle. Unii îi fac semne prietenoase cu mână. Alţii stau cocârjaţi în şei, cărându-şi ura şi singurătatea. După ce trec, ia rovina în lung, până-n capătul ei dinspre tabăra lui Fatih Şubesi. Urcă până-ntre arini. Descalecă. Îl sileşte pe Sultan să se culce. Calotă Bozianu îşi culcă iapa lui roaibă, făcând-o curvuliţă atunci când îşi aşază capul pe grumazul lui Sultan. Sultan primeşte alintarea frecându-şi botul de botul catifelat al iepii. Smulge un mănunchi de iarbă, ţinându-l între buze, de unde iapa îl culege gingaş. Se tupilează la rădăcina arinilor, înduioşat nefiresc de

prietenia celor două animale, ascultându-l boscorodind pe marele spătar care-nlemneşte când aude mugetul înfuriat al unui cămiloi zădărit din lene, ca şi sudălmile cumplite ale cămilarului, care se jură pe tatăl său, că mai bine se lasă tras în ţeapă decât să conducă trei mascuri blestemaţi, când se ştie că Allah a dat binecredincioşilor cămila pentru folosinţă şi numai capetele proaste ale coloneilor au putut alcătui o caravană din mascuri. Ceaţa şi liniştea dimineţii fac ca aceste vorbe spuse la două sute de paşi să se audă limpede. Fra Angelico Bonacolto nu-şi poate culca fugarul. Îl lasă în rovină, cu caii gărzilor. Ascultă atent zgomotele din tabăra turcească, şoptind un *Madonna.* Răpăie tobele. Trâmbiţele sună adunarea căpeteniilor, pentru porunci. De foarte departe vin sunetele trâmbiţelor de la cetate şi de pe vasele militare. Apoi se aude, slab, chemarea sălbatică a hogii din minaretul târgului:

— *La ilâha, Illî Allâhu va Muhâmmadun rasululââhi!…*

Nu e alt Dumnezeu afară de Allah şi Mohamed este trimisul său.

Se gândeşte că această credinţă strâmtă şi obtuză va fi până la urmă pieirea osmanilor, nelăsându-i să primească nimic, de la nimeni, închizându-i în vreme, ca-ntr-un mormânt. O pală de vânt venită de la Dunăre mişcă ceţurile agăţate în crengile desfrunzite. Ridică ochii şi vede soarele, alb şi rotund, plutind undeva spre răsărit, vede creştetul valului de neguri rostogolindu-se sub cer, apoi ropotul unor cai porniţi la trap mare, zăngănitul zalelor şi clinchetul cunoscut al suliţelor izbind scăriţele.

— Caraulele, măria-ta.

Din rovină răzbate ţistuitul speriat al unei cinteze. Îşi pune mâna înmănuşată pe braţul lui Fra Angelico, arătându-i şleahul mărginit de tufe de porumbe, în lungul cărora se preling două şiruri de umbre. Din ceaţă răzbat din ce în ce mai limpede tropotele cailor, zăngănitul armelor şi glasurile călăreţilor.

— Sunt pe puţin treizeci, şopteşte marele spătar.

— Ai urechea tânără, Boziene… Bine că-mi adusei aminte… Mai lasă-i pe călăraşi să răsufle. Îi strânsăşi în chingi, de rămaseră goi…

— Co mână dai, cu zece apuci, măria-ta… Dumnezeu să te mai înţeleagă… Şi-acu taci, că nu se mai aude nimic.

Linişte. Un nechezat prelung, chemător. Şi de foarte aproape, un glas aspru şi stăpânit:

— Pe barba profetului, dacă blestematul de Rahmi nu ne primeşte în cetate… Tu Erdogan, luminoasă să-ţi fie faţa, du-te la Ermenlui şi spune-i bătrânului să-mi trimeată fata cu o basma de mei. O iau de nevastă şi-i dau pe ea două bivoliţe bune de lapte, Dacă nu mi-o trimete până mâine noapte, îl trag în ţeapă…

— Alah cu tine, stăpâne.

— Şirin… Vezi ce se aude acolo… Parc-ar veni neguţători. Dacă

sunt, ia vamă în numele meu.

— Allah cu tine, stăpâne…

Tropote. Unele se sting spre stânga. Altele pe şleahul mare, spre Debovo, de unde se aude scârţâitul îndepărtat al unor care, plesnet de bice şi strigătele surugiilor. Într-o clipă îşi vede tot planul dat peste cap de porunca cine ştie cărui timariot lacom de pradă. Înainte de a face o mişcare, pe şleahul povârnit se arată la trap bătut un călăreţ înzăoat, cu scut rotund, urmat de alţi câţiva călăreţi, zgâriind ceaţa cu suliţele. Umbrele oamenilor lui s-au topit sub tufani. Vântul se înteţeşte aruncând valurile de pâclă peste rovină. Aşteaptă încordat călăreţul care se-apropie drept spre locul unde stau gărzile de vânători domneşti. Un nechezat. Calul turcului cabrează scurt. Totul se petrece într-o învălmăşeală de pâcle, de zale zăngănind, de strigăte ucise-n căciuli. Fiecare cal şi călăreţ osman este năpădit din două părţi. Câte doi oameni de arme prind caii de dârlogi, trăgându-i în viroagă, în vreme ce alţi doi trag călăreţii din şei, înainte de a putea pune mâna pe arme. Căpetenia osmană se rostogoleşte în luptă, încercând să-şi înjunghie atacatorii. Lama înconvoiată a hangerului străluceşte scurt. Marele spătar face un salt, apucând turcul de încheietura mâinii. Se rostogolesc amândoi până lângă fra Angelico care protestează. Într-o clipă cei zece călăreţi sunt dezarmaţi, dezbrăcaţi de mantiile din camelot şi legaţi de mâini, de picioare şi la gură. Vântul îngrămădeşte ceaţa în rovină. Deasupra străluceşte soarele.

9

Se pare că abia când fra Angelico şi marele spătar văd chervanul de harabale îndreptându-se spre tabăra lui Fatih Şubesi înţeleg totul.

— Fuse greu, Boziene, dar pricepuşi până la urmă.

— Eşti Satana, nu om şi mai puţin voievod. Ce să fac să te scap din ghearele nebuniei?

— Când mă vezi trăgând sabia, dai năvală în tabără cu roşii, cazacii şi vânătorii. Călăraşii repezi-i să-nconjoare tabăra şi târgul, afară din bătaia tunurilor.

— Luăm prinşi?

Întrebarea rămâne fără răspuns.

— Cum arăt?

— Turc adevărat. Păzeşte-ţi pielea singur, măria-ta, dacă nu mă laşi să ţi-o păzesc eu.

Voievodul încalecă. Se-nveleşte în pelerina roşie a turcului. Şi-a pus coiful aceluia, Simion s-a-mbrăcat şi el într-o pelerină. Fra Angelico de asemenea, cu o lăcomie nestăvilită de aventură. Îi însoţesc şapte vânători călări travestiţi. Iese din viroagă la trap. Soarele alungă cele din urmă văluri de ceaţă. Donjoanele Nikopolului strălucesc în lumina diafană, de toamnă. Tabăra ienicerimii e plină de forfotă. Cămilarii şi

bivolarii mână animalele la râu, strigând şi pleznind din bice. Se văd focurile ostalelor, santinelele, odele de ieniceri la treburile mărunte ale zilei. Pe şleahul mare, dincolo de câteva bordeie păcătoase, de nişte grădini cu dovleci nestrânşi, trece chervanul condus de Dimo şi păzit de câţiva călăreţi osmani. Dă pinteni, Sultan o ia la galop uşor, tăind pieziş peste grădinile părăginite. Scoală un iepure din culcuş şi se sperie, nechezând în botjocură după ce-l vede fugind cu nădejde. Se gândeşte că n-a stat încă de vorbă temeinic cu Radu Buzescu. Că Erina Golescu trebuieşte măritată şi uitată înainte da o fi cunoscut. Că fra Angelico este foarte bun călăreţ, dar se ridică prea mult în şa, obosindu-şi calul. Călăreţii osmani care însoţesc chervanul, acel Şirin trimis să ia vamă înaintea paşii Fatih, cu oamenii lui îi ies în întâmpinare la galop mare. Îşi pleacă obrazul în piept să nu i se vadă barba, ascunzându-şi-l în gluga mantiei. Călăreţii osmani vin cu săbiile trase şi ochii holbaţi. Dimo îşi vede de drum, călare pe calul pintenog al lui Năbădaie. Îşi trage sabia cu stânga, pune pinten şi când se repede la călăreţul din frunte, aude glasul lui Marcu ocărându-i pe ăştia care n-au văzut barba măriei sale şi nu l-au cunoscut pe Sultan cu tarhatul lui de luptă! Călăreţii se-nvălmăşesc. Face o jumătate de voltă pe dreapta, tîrându-i pe toţi spre coada chervanului, unde se alcătuiesc în strajă pe trei rânduri. Marcu îi arată de sub coiful turcesc faţa tinerească plină de încredere.

— Ce-ai făcut cu turcii?

— I-am aruncat într-o râpă, măria-ta.

— Eşti repede la mână, Marcule.

— Plătesc, doamne…

— Nu intra odată cu Dimo. Spune-i să se ducă singur… Unde-s tunurile?

— În a treia, a patra şi a cincea. Falconetele sunt într-a noua, după poruncă.

— Prea arătoşi caii lui Năbădaie… Nu prea seamănă a povodnici veniţi de la Dubrovnik.

— În schimb bulgarii seamănă.

Pe lângă chervan, sprijiniţi în furci şi-n coase, bulgarii care-au tras harabalele. Trenţăroşi. Cu chicile pline de paie. Bărboşi. Alţii în dolame, cu suliţe de carpen şi ciubote, semeţi. Martologii sărăciţi şi obijduiţi după ce s-au răsculat. Care-au scăpat. Rămân în urmă. Îi sărută mâna. Se duc la locul lor, îndesându-şi căciulile pe ochi.

— Unde-i Năbădaie?

— Sub vigurile de mătase. El cu încă şase. Zice că-l prinde viu pe Fatih.

— Câte lovituri ai de fiecare tun?

— Cinci.

— Opreşte harabalele din urmă. Harabaua cu tunul, întoarce-o a

poată trage peste palancă. Nu-ţi scoţi sabia decât atunci când ajungi în tabără. Ochii mari şi nu te lăsa târât de patimă.

— Sărut mâna, unchiule.

Marcu pleacă la trap, lăsându-l secătuit. I-a spus unchiule, întâia oară de când l-a oprit la curte. Parcă i-ar fi spus tată, ori bâcule, ori altceva foarte apropiat şi cald şi omenesc. O învălmăşeală scurtă la mijlocul chervanului. Una din harabale se răsneşte pe dreapta cu caii speriaţi, sărind pe loc, abia stăpâniţi de surugiii şi însoţitorii bulgari. Larmă. Strigăte. Înjurături în toate limbile Balcanilor… Până la intrarea păzită a taberei mai sunt trei sute de paşi. Ienicerii de gardă îşi arată chervanul. Trâmbiţaşul de zi cheamă garda, răspândind în văzduhul auriu sunetele vesele ale trâmbiţei. Dimo ridică mâna. Chervanul se opreşte scârţâind şi trosnind din toate încheieturile, semn că harabalele sunt încărcate. Până când Dimo ajunge în tabăra turcească, în răgazul plin de lumina aurie prin care trec fire unduioase de mătasea morţilor, cercetează împrejurimile liniştite, ca şi când abia atunci le-ar vedea. În stânga viroaga năpădită de arinişul în care gorunii îşi păstrează frunza aurie, cei câţiva nuci în strai galben, perii învâlvoraţi, colibele nemernice, bordeiele, drumeagurile dintre silişti, adică pământul cotropit al Bulgariei, de-o pustietate jalnică şi-o tristeţe care-i chirceşte inima. Tabăra cu ale ei ostăşeşti, gărzi, cai, cămile, bivoli, fumuri ridicate sul în cerul albastru, târgul glogozit în jurul cetăţii, ramătul mulţimilor de oşteni, donjoanele, Dunărea strălucindu-şi oglinzile şi-n zare, fumuriu, ţărmul Ţării Româneşti. Are senzaţia că ţărmul acela este la mare depărtare, că nu-l va mai ajunge niciodată, că dincolo de apă se-ntâmplă lucruri cumplite, uneltirile duşmanilor dinlăuntru s-au împlinit şi Fatih Şubesi a fost folosit doar ca să-l atragă peste Dunăre cu oştirea, lăsând scaunul fără apărare. Îşi trece mâna peste ochi. Mănuşa mirosind a sudoare de cal, scorojită, îl aduce la realitate. Fra Angelico spune că numai normanzii imaginau asemenea planuri de luptă şi aveau nebunia să le împlinească. Se ridică în scărîţe. Gărzile îl însoţesc pe Dimo cu alai vesel, ridicând halebardele şi făcând semne chervanagiilor. Şirul lung de harabale ducând falconete şi tunuri mici încărcate cu zburături de plumb tocate mărunt, cu tunarii culcaţi lângă ele, acoperiţi cu stofe, blănuri, saci cu piei tăbăcite şi cordovănii; ori câte douăzeci de luptători de-ai lui Năbădaie, cu săbiile goale în mână, culcaţi unul peste altul, acoperiţi cu fân şi peste fân aşezate şube de Râmnic, ori alte marchitănării uşoare; intră în tabără. Se aud strigătele de bucurie ale turcilor. Poate n-au mai văzut un chervan atât de mare şi bogat, de când au plecat la război. Urmăreşte febril în imaginaţie ce se întâmplă cu Dimo. El însuşi, de zeci de ori în anii de neguţătorie a intrat în taberele osmane găsite în Anatolia, ori în Siria, ori în Balcani, conducându-şi chervanul până în faţa cortului paşalei… Marcu întoarce harabaua cu tunul cel

de 30 de libre, îndreptându-i codârla spre corturile gărzii. Câţiva bulgari proptesc roţile cu pietroaie. Celelalte cinci harabale pline cu oşteni, abia acoperiţi cu şube, câte treizeci, adunaţi unul în altul, îşi fac loc spre intrarea taberei din care ienicerii au împins deoparte cel trei harabale din Bursa care-o închideau. Fără nicio poruncă, călăreţii înfăşuraţi în pelerinele turcilor intră în formaţie de lance, acel «cuneus» de care fac atâta caz scriitorii militari adepţi ai cavaleriei. Zâmbeşte rău, trăgându-şi gluga peste coif. Ce dracu face Dimo? Nu poate vedea nimic în tabără. Şleahul care-o străbate prin mijloc este plin de ienicerime. Mai sunt o sută de paşi. Se văd bine şalvarii verzi ai gărzilor de la tunuri… Vede un lar trecând peste cetatea Nikopolului, jos şi pieziş… Apucă garda sabiei dată pe gresie de Simion. Fra Angelico, palid, cu buzele strânse, stă chircit în şa, Marcu bate cu palma gâtul încordat al calului, are un rânjet strâmb care-l urâţeşte ciudat… O bubuitură. Alta. A treia. Răcnete. Pune pinten. Smuceşte sabia. O ridică fulgerând-o în soare. Legendele nehrănite se ofilesc şi mor… Sultan galopează furios. Îşi potriveşte fuleurile. Vântul goanei care-i smulge, gluga aducându-i mirosul nesuferit al cămilelor, strigătele cumplite de luptă, ordinele răcnite ale bulucbaşilor şi-acum zăngănitul armelor, pentru că harabalele au pornit la galop, intră năvalnic în tabără şi roşii lui Năbădaie sar din ele ca diavolii, căzând peste gărzile înlemnite. Vede cu coada ochiului puhoiul de călăreţi ţâşnind dintre arinii rovinei într-o trâmbă neagră. Aude ropotul cumplit al miilor de copite. Săbiile strălucesc într-o cascadă de fulgere sclipitoare. Este el, războinicul. Este el, voievodul. Este el, destinul. Destinul care se-nmulţeşte din el însuşi. – Isuuus, strigă sălbatic când trece peste trupurile ienicerilor seceraţi de oştenii lui Năbădaie, împungând din goană, în gât, cel dintâi ofiţer care se repede la el cu iataganul ridicat.

10

Mii de focuri în tabăra cucerită. Mii de focuri de jur-împrejurul cetăţii, frângându-şi sclipirile de sânge în apele Dunării. Cer senin, cu stele înalte şi reci. Târgul roind de masalalele patrulelor, ale târgoveţilor beţi, muieri neruşinate cu ţâţele goale, trăgând oştenii pe uliţele puturoase, duhnind a lături, femeile din tavernele portului dănţuind aproape goale în jurul focurilor în care se-aruncă catastifele târgului, bârfelniţele iluminate cu lampioane colorate, soldaţi cărând pilote, ori covoare în ţipetele şi blestemele turcoaicelor bătrâne, alţii ducând lighiane şi ibrice de argint, alţii mânând bivoliţele scoase din grajdurile gelepilor, o lume de beci şi mizerie răscolită, aţâţată, hoituri trase din drum, cu sângele închegat pe obraz, câte-un ochi holbându-şi albul pe care cade pentru o clipă lumina unei facle, câini clefăind prin întuneric măruntaiele acelor morţi ai nimănui, mârâind şi-ncăierându-

se, tunarii beţi trăgând cu tunurile lui Fatih Şubesi în poarta cetăţii, ori distrându-se cu salve îndreptate asupra hampei de pe donjonul central, la care flutură majesluos steagul verde al sultanului. Ghiulele înroşite trec peste cetate, desenând curbe de foc în întuneric. Se aud înjurăturile ienicerilor de la crenele şi măscările cu care răspund tunarii ascunşi prin grădinile de lângă şanţul cetăţii. Are mii de oşteni pe care-i ţine călare de aproape o lună. Sunt cazacii, stătuţi şi nărăvaşi, care şi-au adus din Dobrogea roabe tătarce pentru aşternut; dar care acum gonesc după turcoaice, trăgând cu pistoalele pe uliţi şi prin grădini.

Paşa Fatih Şubesi a scăpat doborându-l pe Dimo din şa, când acesta a vrut să-l împuşte. Văzând oştenii sărind dintre vigurile de stofă pe care le vămuia, a încălecat pornind-o la galop spre cetate, unde s-au închis odată cu el aproape o mie de ieniceri. Vin mereu în tabără harabalele pline cu capetele ienicerilor ucişi pe câmpurile Nikopolului, prin păpuriştile rovinelor şi prin lunca Dunării. I-au ucis haiducii sârbi ai lui Baba Novac. I-au ucis sătenii bulgari cu ţăpoaiele. I-au ucis călăreţii domneşti, gonindu-i spre Osâm, ori spre Debovo. Stă în faţa cortului somptuos a lui Fatih Şubesi paşa, uitându-se la coloana lui Baba Novac care vine la pas obosit, cântând un cântec de vitejie, în care se slăvesc isprăvile lui Mihai Beyul şi ale căpitanului său curajos Novac, Baba Novac. Unii poartă făclii. Fiecare călăreţ duce câteva capete de turci în plasa pentru fân agăţată la şa. Este o noapte a răzbunării. O acceptă din raţiuni politice. Toate paşalele de la Dunăre, sarayul şi sultanul trebuie să-nţeleagă că nu pot cântări domnia Ţării Româneşti decât cu capetele lor. Socotitorii şi diecii numără şi trec în catastife capetele clădite în purcoaie de o sută… în jurul cortului s-a făcut linişte. Oştenii s-au tras dincolo de faclele care luminează acest loc cumplit al judecăţii. Se aud chiote. Daiarale bătute în neştire. Zgomot de tingiri lovite una de alta, behăitul unui cimpoi şi un trâmbiţat ruginit, hohotitor.

— Ce-i asta, Marcule, întreabă alb.

— Năbădaie, măria-ta…

Marcu sleit, cu falca atârnându-i ca unei gloabe de saca. În cercul de lumină al faclelor intră hotnogul Năbădaie, beat criţă, ciufulit, ducând de funie un măgar orb. Pe măgar ceva semănând a turc. Oşteni şi târgoveţi cu dairale, cu trâmbiţe, cu tobe, tingiri, cimpoaie şi cobze, muieri despletite, halucinate, cu pieptul gol, zgîriate, unele în şalvari de muselină, dansând lubric din buric… Năbădaie se ploconeşte de trei ori. Desfăcut la piept, c-o rană sângerândă în frunte.

— Ţi-l adusei pe Fatih Şubesi paşa, să ţi se-nchine, doamne.

Alaiul de nebuni ridică torţele. De pe spinarea măgarului chicoteşte tâmp o babă cu turbanul somptuos de paşa, având surguci din pene de egretă, prins în pafta de diamante. Poartă caftanul aurit al lui Şubesi –

găsit de Năbădaie în cort – şi-l desface cu un gest obscen, arătându-şi sânii seci, fleşcăiţi, atârnându-i până la buric. Muierile bete se bat cu pumnii în piept. Se prăbuşesc la pământ. Îşi izbesc fruntea de ţărână. Se târăsc în patru labe, îi înconjoară cizmele cu braţele, se ridică pe el ca şerpoaicele, îl fac Mesia şi-l roagă în albaneză, în greacă, în sârbă, şi în armeană, să le ia cu oastea, au să fie ale oştirii cât vor mai avea carnea tare şi sânul plin, au să spele, au să gătească, au să despăducheze şi să facă poftele oştenilor – ţipete isterice, hohote de plâns, ele cu cărnurile strivite de mateloţi şi mercenari, duhnind a sudoare şi-a uleiuri de curtezane, aproape siluindu-l în văzul haiducilor, gărzilor, şi-al ochilor holbaţi ai tigvelor stivuite, intră Simion cu biciul în ele, îl despresoară de braţele care-l înlănţuie şi-l pipăie, femeile îşi sfâşie zdrenţele, se tăvălesc pe jos, gărzile aruncă găleţi cu apă peste ele, le înţeapă cu vârfurile fuşturilor, ducându-le la harabalele cu răniţi. Năbădaie se-nchină cotoroanţei care chicoteşte pe măgarul gătit cu valtrap roşu, spunându-i să se ţină bine c-o duce s-o arate celor din cetate. Poate o va recunoaşte Fatih Şubesi şi va veni să intre în straiele lui aurite…

Alaiul zgomotos şi dezmăţat se pune în mişcare, coborând din nou spre târg. De undeva, din întunericul speriat al corturilor ocupate de gărzi, se ridică un cântec bărbătesc intonat de doi baritoni.

Maria sa Vodă Mihai
De oşteni e ocolit
Oşteni ţapeni şi vârtoşi
Români tineri şi vânoşi

Corul de tenori şi başi:

Oşteni ţapeni şi vârtoşi
Români tineri şi vânoşi.

Se-adună căpitanii. Marii boieri. Vin călare.

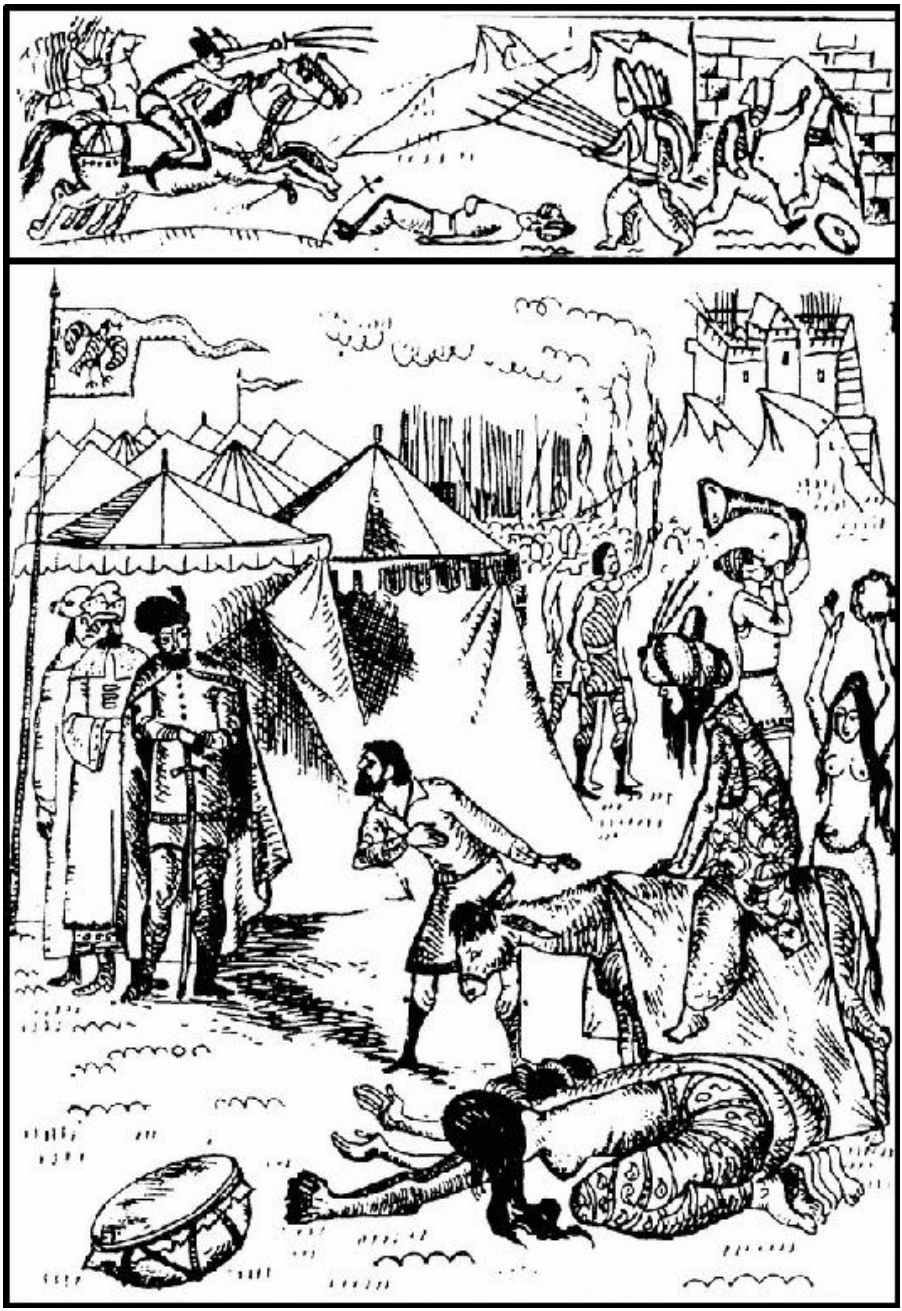

Descalecă. Se-aşează lângă el, în tăcere. Corul creşte. Dintre corturi ies legănându-se vînătorii călări. Se ţin de brâie, cu căciulile tuflite pe sprânceană, înaintea lor se leagănă cobzarii şi alăutarii, corul bărbătesc, puternic, spală noaptea asta crâncenă şi împătimită, plină de sânge şi scârnă omenească. O spală şi-o limpezeşte, dându-i dintr-o dată demnitate şi măreţie.

Şi voinici d-ai Oltului
Cum îi place codrului
Lungi de mână
Tari de vână
Toţi porniţi pentru pricină…

Au feţe aspre. Unii le au tăiate. Vin legănându-se, ţinându-se de brâie. Cântă puternic, risipindu-i temerile. Cântă puternic fără să bage în seamă purcoaiele de capete, cântă ca o mărturie a dreptăţii lor, ca o mărturie a dreptăţii oamenilor de dincolo de ape, ape acum pline de vâlvorile focului şi de luciul argintiu al lunii ridicate în ariile cerului, cântă bărbăteşte şi cântecul îl fură, îl răpeşte din el însuşi, îl întăreşte şi-l risipeşte din el în văzduhurile martirizate de strigătele biruitorilor, de horcăitul muribunzilor, de gemetele lubrice ale târfelor de port, împreunate cu soldaţii lui.

Corul vânătorilor călări îi slăvesc calul şi armele:

«Căluşelul lui
puiul leului,
Suliţa lui
falca zmeului»…

Îşi pofteşte căpitanii şi boierii la ospăţul biruinţii, aşternut pe tobele ienicerilor lui Fatih Şubesi paşa, prinzând în el tot răsufletul vântului venit de pe Dunăre, încărcat cu miresmele triste ale toamnei.

CAPITOLUL AL TREILEA

1

I se pare c-a văzut turlele cetăţii Sebeşului şi clopotniţele bisericilor ieşind din ninsoarea deasă, liniştită, căzând în pânze fumurii odată cu înserarea încenuşită, apăsând cerul deasupra acestei lumi stranii, cunoscută din vremea tinereţii. Poate a fost numai o năzărire chemată din nefiinţă de glasul episcopului Theofil Râmniceanu, care a coborât din veac în veac până la Decebal, care ştie pe dinafară citate întregi din diplomele regilor unguri, ale cărturarilor de pretutindeni şi care de la Cozia până aici i-a descurcat fir cu fir tainele istoriei Transilvaniei. Carâta pusă pe tălpici la Brezoi, cu acoperişul din piele de viţel vopsită galben, tapiţată cu brocat veneţian sângeriu, brodat cu vulturii împărăteşti bizantini, alunecă în trapul celor şase cai, legănându-se lin. Stau amândoi în şubele din blana de urs, înveliţi cu pături de camelot peste care s-au aşternut alte blăni de urs. Îi este cald şi-i place acest drum de iarnă, făcut la chemarea lui Sigismund Báthory. În noaptea aceea nebună de la Nikopol, au venit în tabără, ieşiţi din păduri cinci sute de bărbaţi din Pind şi Macedonia, vlahi şi albanezi, fioroşi, înarmaţi cu şuşanele şi iatagane, ascultând de un cătunar mustăcios, Gherasim Theodoru, spunându-i că s-au ridicat la chemările tainice ale mitropolitului Dionisie Rally, coborând cu toate ale lor, muieri, copii şi vite, să treacă Dunărea şi să-l slujească. Cătunarul Gherasim Theodoru i-a dat o iconiţă săpată în lemn de măslin. La lumina faclelor s-a recunoscut pe sine în chip de arhanghel Mihail, cu sabie de foc în stânga. Iconiţa avea săpat în cele patru colţuri literele *Iglisiei*. Privind vacile şi oile încărcate cu bagajele acestor Închinători, a meditat la puterea ideii. Cinci sute de capi de familie şi-au părăsit satele din munţi azvârlindu-se conştienţi într-o aventură cumplită. Să străbaţi toţi Balcanii din codru în codru, din munte în munte, cu copii de ţâţă şi femei grele de rod, năzuind să găseşti la capătul drumului un pământ liber, înseamnă să fii călăuzit precum Moise în pustie, de gândul izbăvirii… Era prea tare credinţa lor să nu se împlinească. I-a trecut Dunărea cu barcazele păzite de flota lui Morunmare şi le-a dat silişti în hotarul Bucureştilor, cu scutiri de biruri pe zece ani. Pe Gregorovici Armeanul, întors cu vestea întemniţării lui Nikifor Parasios, l-a trimis la arhiducele Maximilian. Sigismund începuse să cocheteze cu emisarii sultanului. Acest foarte dubios arhiduce bătut de Zamoyski; care nu-l văzuse cu ochi buni pe

marele învăţat Nicolaus Olahus şi nu vedea cu ochi buni neamul acelui învăţat, trebuia să ştie adevărul despre faptele de la Dunăre. Fra Angelico Bonacolto a plecat la Praga, bine plătit pentru curajul lui ostăşesc, având însoţitori câţiva iezuiţi de-ai lui Girolamo Estorga. A jurat pe inima Fecioarei că va obţine nu numai patru mii de reiteri, dar că va avea de la Rudolf, comanda lor, pe care o va pune la picioarele «Machedonului», «atletului şi neînfricatului Achile, care întruneşte într-o singură fiinţă, vitejia fără prihană a acestuia, cu înţelepciunea şi viclenia lui Ulisse». Zăpezile se-ntristează umplându-se de umbrele înserării. Se aud înfundat clinchetele zurgălăilor de la gâtarele cailor. Scoate capul din carâtă. Vede spinările călăreţilor din gardă săltând în şeile înalte. Din urmă vine carâta lui Marcu, trasă de roibii din care ies aburi; 20 noiembrie, de ziua Sfântului Grigorie Decapolitul, într-o vineri, (ţine minte că sâmbătă, de ziua Intrării în Biserică a Maicii Domnului, a venit Tudora la Târgovişte, îşi cumpărase o casă cu livadă spre Ialomiţa, a petrecut cu ea ceasuri dulci şi Tudora l-a iscodit viclean despre anume paji care vin să i se-nchine la curte, apoi i-a spus că şi ei i se închină destui paji, aşa că lucrurile merg din ce în ce mai bine) deci vineri a căzut la curte consilierul intim a lui Sigismund, Ştefan Bodony, un bărbat plăcut prin ştiinţă şi cumpătare. L-a întrebat ce vrea să-nsemne fraza: «…dacă Sigismund se împacă şi se-nchină turcilor, îi voi fi eu în loc, păgân şi turc destul», pe care măria-sa a rostit-o la sărbătorirea victoriei de la Nikopol, pentru că serenissimul mai bine şi-ar tăia dreapta, decât s-o ridice împotriva magnificului său domn Mihail… Ştefan Bodony nu s-a purtat ca un sol. S-a purtat ca un prieten îngrijorat şi temător, vorbindu-i de dezastrul sufletesc al principelui rănit în orgoliul lui cel mai intim din pricina bolii, de dezastrul căsniciei, care-i aduce complicaţii politice, Habsburgii cerându-i insistent să explice de ce-şi ţine soţia în exil, jignind o foarte nobilă familie germană; i-a vorbit de afacerile moşiilor dăruite de principe, magnificului său aliat, cele din comitatul Dobâcăi, care vor fi gata să-şi plătească datoria faţă de seniorul lor, la Crăciun şi-n a treia zi, la ospăţul de rămas bun i-a făcut poftirea să petreacă Crăciunul la Alba Iulia, ca cel mai scump şi cinstit oaspete al pricepelui Sigismund Bátory… N-a fost chip să se-nţeleagă în divan, dacă să plece, ori nu. Stroe Buzescu l-a bocit ca pe mort, aducându-i aminte cum acelaşi Jigmond Bator l-a sugrumat în închisoare pe tutorele său (când a făcut isprava asta n-avea decât nouăsprezece ani), cum l-a otrăvit pe Aron Vodă, răpindu-l chiar din scaunul lui; i-a adus aminte de felul cum un om ca Zamoyski a făcut să fie întemniţat Nikifor Parasios. Au fost mulţi de părerea lui Stroe. Mai ales cei care nu cunoşteau iţele diplomaticeşti. Cei cinstiţi, ca vel spătarul Calotă Bozianu, ori vel armaşul Udrea Băleanul. Pentru a le stinge îngrijorarea pe de o parte; iar pe de alta pentru a fi bine păzit,

i-a luat cu el şi-acum, probabil vel armaşul sună din cornul de zimbru, ordonând strângerea rândurilor şi pregătirea făcliilor. L-a mai luat pe Radu Buzescu, cunoscător al curţii de la Bălgrad, având ibovnică o înaltă doamnă din nobilimea acelei curţi. L-a lăsat la Târgovişte pe Theodosie Rudeanu, ca avându-l pe Stroe peste oştire şi Preda Buzescu în divan să ucidă în faşă, orice mişcare dinăuntru, luptele din vară şi toamnă aducând liniştea din partea turcilor şi tătarilor. Un olăcar de la Andronic Cantacuzino i-a vestit izbânda lui Ibrahim în divanul sultanului. A doua zi după ce-a primit şeşberul de mare vizir, Ibrahim a cerut pace la Dunăre cu Michaly bey, spunându-i sultanului că dacă-i trimite steag de domnie, el Ibrahim, va obţine ca fiul beyului să vină ostatec la saray, garantând astfel această pace. N-a isprăvit bine noul mare vizir şi imbrohorul l-a scuipat, făcându-l şacal vândut celui mai crâncen duşman al islamului. Andronic i-a scris c-a fost nevoie de gărzi să potolească scandalul, dar că cel dintâi pas şi cel mai greu, fusese făcut. Se pare că şi sultana Hasechi este favorabilă păcii, acum, după ce Sinan a murit.

— Pătraşcu ostatec?…

— De ce mârâi, măria-ta?… Căzuşi în gânduri care-ţi tulbură cugetul. Te întunecaşi la faţă, tăcuşi şi plecaşi undeva, departe de-aici…

— Ai rămas la cartea lui Ioannes Zonaras «Epitomie a Istoriei», sfinţia ta.

N-avusese de gând să-l ia cu sine pe episcop. Venise de la Piteşti, pe drumul vechi al Loviştei, ocolind Râmnicul. Poruncise popas la Cozia. Din tinereţe a fost atras de monastirea Cozia, de măreţia ei sălbatică acolo în valea vuitoare a Oltului, dar mai ales de faptul că Mircea Bătrânul şi-o alesese loc de veci. Poate măreţia solemnă a Coziei se trage de la măreţia voievodului cu care-a-nceput alt leat de istorie, bărbat iscusit mai ales în treburile diplomaticeşti, folosind pentru domnie atât puterea ascunsă a ordinului Dragonului, cât şi pe cea a *Iglisiei*, prietenia preacatolicului rege Sigismund de Luxemburg, cât şi pe a lui Musa, râvnitorul fiu al lui Baiazid Ildârâm. Pe când se ruga, îngenuncheat lângă lespedea mormântului, simţind duhul lui Mircea bântuind întunericul bisericii, văzându-l coborând din fresca pe care tremura sfios lumina lumânărilor, s-a arătat din tainiţă un bărbat pe jumătate soldat, pe jumările cleric bizantin, îmbrăcat în odăjdii din solzi de aur, încins cu brâu din paftale încrustate cu email şi turcoaze, purtând în loc de mitră un coif străvechi, rotund, cu apărătoare de ceafă şi obrăzare dintr-o singură bucată, având în loc de panaş o cruce din aur masiv, aşa cum tot coiful era din aur lucrat în reliefuri care reprezentau un balaur cu cap de lup, rânjindu-şi colţii. Omul acela măreţ s-a-nchinat în faţa uşilor împărăteşti. Ţinea în stânga o sabie străveche, în dreapta o cruce. A intrat în altar şi s-a topit ca un duh.

La miezonoptica slujba a slujit-o Theofil episcopul Râmnicului… Se-ntunecă. Călăreţii aprind făcliile. Câte două la înaintaşi, două la lăturaşi, două la încheietori. În lumina lor fumegoasă se văd fulgii plutind des şi tăcut. Umbrele fantastice ale călăreţilor, cailor şi săniilor se-amestecă pe zăpada scânteietoare. Din când în când pe obrazul episcopului cade câte-o pată de lumină roşietică, smulgându-i profilul din umbre… I se pare că obrazul episcopului este cioplit în lemn de nuc, că are trăsăturile lustruite de veacuri. Se zgribuleşte în blănurile de urs, ascultând fascinat glasul acesta, el însuşi lemnos, care de fapt aparţine veşniciei, nevorbind despre cele lumeşti, ci despre cele veşnice vorbind.

— Nu numai Ioannes Zonaras povesteşte acest lucru, dar şi alţi scriitori din acea vreme cum sunt Kedrenos şi Skilitzes, trăitori în domnia lui Vasilie II Bulgarogtonul. Acestuia a venit să i se-nliine acel Iula, domn şi voievod al Transilvaniei, fiind el creştinat întru ortodoxie şi plecând de la Bizanţ cu episcopul Ierotei, care să-i păstorească turma. Adu-i aminte principelui de acest înaintaş al său. Se va încânta aflând despre străvechea legătură a Bălgradului cu Bizanţul pe care-l visează şi ziua, cu ochii deschişi.

Se chirceşte în el. Ce vrea să spună stafia ieşită din temeliile Coziei? Ce vor să spună toţi aceştia, ieşiţi mereu din câte-o temelie. La Dealu! La palatul domnesc! Episcopul vorbeşte mai mult şoptit. Vorbele lui se ţes cu pânzele de nea, cu tropotele înfundate ale cailor, cu clinchetul înăbuşit al zurgălăilor. Vorbeşte de lupta care s-a dat între papalitate şi biserica răsăriteană, una voind să smulgă pe urmaşii dacilor din credinţa veche, cealaltă să-i păstreze ca fiind hotarul de miazănoapte al lumii ortodoxe. Pomeneşte de vechile drepturi ale românilor…

— Când ai să-i ceri să aşeze episcopia în drepturile ei vechi, nu i-o cere ca pe-o favoare; ci ca pe un drept străvechi, fiul meu.

Se abandonează, aşa cum s-a abandonat sub gluga de Închinător, la cea din urmă iniţiere. De unde ştie episcopul de acest lucru, care n-a fost pus în sinod şi nici mitropolitului, dacă nu el, episcopul, a fost acela care l-a iniţiat în rangul 31?! Episcopul spune să-i pomenească lui Sigismund de diploma regelui Andrei III, care chema dieta la Bălgrad scriind *Universis nobilibus, Saxonibus, Syculis et Olahis in partibus Transsylvanis,* deci, în acea vreme mai marii românilor din acest olat fiind în dietă şi având libertăţile lor, ca şi ceilalţi locuitori, iar astăzi?…

— Se cuvine să-i aduci aminte, măria-ta, că în vremea urmaşului Drăgoşeştilor, voievodul Bartolomeu Dragfi, episcopul Ioanichie de Bălgrad, ia sub grija sa arhierească pe maramorăşeni. Şi că nu se cade ca un prinţ luminat ca el, care-şi caută pilde în vechimea elină, să nu stea deasupra înaintaşilor săi.

Se-ntâmplă un lucru ciudat. De unde plecase spre curtea lui

Sigismund plutind parcă într-o ceaţă, hotărât să-i smulgă subsidii pentru oştire, să-l întărească în poziţia lui antiotomană, să vadă ce se poate face ca Polonia să nu se mai amestece în treburile lor şi să nu-i ameninţe din Moldova, voind să-i ceară prinţului salvconducte pentru libera trecere a solilor lui la Rudolf, pe măsură ce episcopul Theofil vorbeşte i se pare că totul se răstoarnă în el şi-n gândurile lui, dobândind dintr-o dată o altă înfăţişare. El văzuse numai interesele mărunte şi de-o clipă ale domniei. Episcopul îi deschide în timp, peste timp şi peste munţii Cetăţii de piatră, o altă lume, cu rosturi străvechi, cu înţelesuri de-o adâncime care-l înspăimântă. I-a încredinţat lui fra Angelico Bonacolto o scrisoare către Rudolf, îşi aminteşte textul cuvânt cu cuvânt, prin care-l roagă pe împăratul romanilor, să nu pornească cumva împotriva lui Sigismund, chiar dacă i se va părea şovăitor în politică, ci dimpotrivă, neascultând intrigile curţii polone, care vrea să slăbească Liga şi să aplice la Dunăre vechiul dicton al părinţilor noştri: «divide et impera», să se gândească la slujbele lui credincioase şi să-l influenţeze prin sfaturi nu prin arme, lucru care ar fi o nenorocire pentru alianţa antiotomană – «…chiar dacă V-ar fi greşit cu ceva să-i arătaţi părintească îndurare şi să nu respingeţi un atât de bun servitor al măriei voastre şi al întregii creştinătăţi»… Episcopul citează din scrisoarea de reînnobilare a regelui Ferdinand de Habsburg către marele învăţat Nicolaus Olahus. Vorbele cad parcă din cerul negru, cad odată cu ninsoarea, foşnind pline de înţelesuri răscolitoare. Regele Ferdinand de Habsburg îşi motivează atribuirea blazonului – un inorog – şi prin vechimea neamului care-şi zice pe limba lui *romani,* ştiut fiind că se trage de la Roma, neam lăsat în Dacia Transalpină să lupte, din care au vlăstărit mulţi conducători vestiţi… Regele îl aminteşte pe Iancu de Hunedoara, *tatăl vestitului rege Matei.*

— Asupra acestor, fapte, oameni şi vremuri, ar trebui să poposeşti cu tihna şi nelinişitea gândului, măria-ta, să-ţi fie judecata rotundă şi dospită cu temeiul cel de-o fiinţă cu fiinţa…

Dintr-o dată se aud clopotele. Dangăte grele, clătinătoare, ucise sub ninsoare. Apoi se aude cornul căpitanului Caloian (a fost voia sa şi a oştirii să se ridice Caloian, hotnogul vânătorilor călări la rang de căpitan domnesc, cu trei roţi de moară în Bucureşti drept răsplată pentru dreapta lui slujbă şi vitejească)… Sfâşie noaptea cu chemări tânguioase, cerând deschiderea porţilor cetăţii, pentru măria-sa Io Mihail, domnul Ţării Româneşti.

2

Caii nechează, simţind miros de grajd. Făcliile gărzii îşi aruncă lumina pe zidurile cetăţii Sebeşului. A-nceput să viscolească. Fulgii trec în trâmbe. Trâmbiţaşii din turlele porţii mari îşi cheamă

pârcâlabul. La crenele ies făclieri, archebuzieri şi arbaletieri, unii în zale, alţii în cojoace. Tropot de cai. Din vârtejul orbitor al viscolului ţâşneşte calul negru al Buzescului, care se pleacă pe sub pologul carâtei şi-i spune că toţi boierii au încălecat şi să nu se mânie că saşii îşi ţin porţile închise cu toate că umblătorii vestitori au pregătit cele de cuviinţă. Are barba plină de fulgi. Peste gulerul de vidră, alt guler alb de nea. Pleacă la galop, înconjurat de făclieri. Peste puţin îl aude cum bate cu buzduganul în poarta cetăţii, acoperită cu plăci de fier. Crezuse că drumul de iarnă la Sigismund o să-l despovăreze după un an de încercări istovitoare. Monetăria domnească nu prea are aur, aşa c-a îndoit numărul robilor turci şi tătari care muncesc în minele de la Baia de Aramă şi Bratilovo. Cu arama scoasă a bătut asprii noi, fără putere de cumpărare astăzi, când satele sunt sărăcite; dar poate la anul cu puterea celor vechi, mai ales dacă Ibrahim va putea să impună pacea. Lefegii nu vor să-şi primească lefurile decât în taleri, de aur împărăteşti… Voise să scape de grija lefurilor plătite atât de greu, de grija lui ieri, dar mai ales de grija lui mâine… Destinul l-a dus la Cozia. Putea s-o ocolească. L-a dus la Cozia unde-l pândea acest glas al timpului, cu barbă de episcop şi privire de haiduc. Acest glas care i-a reamintit că domnul trecător nu este decât o voinţă a neamului netrecător, o clipă dintr-o veşnicie, o-mplinire în astăzi a întregului şir de ieri… Odată cu mantia voievodală şi-a pus pe umeri strivitoarea povară a răspunderii… Doamne, Dumnezeule, ce vesel tropăise la buiestru pe calul lui pag, acum nu se ştie câţi ani, tropăise în faţa chervanului cu mătăsării şi mirodenii aduse de la Dubrovnik, intrase în Sebeş într-o zi de târg, trăsese la hanul «La motanul înţelept», unde Ingeborg cea latră în şolduri, cu coadele lăsate peste pieptul dolofan gata să-i ţâşnească din laibăraşul negru de catifea îl primea întotdeauna c-un râs vesel, avea afurisita nişte dinţi albi şi umezi şi nişte ochi albaştri străvezii, o ţinea zgripţa de hangiţă să facă patul drumeţilor cu punga plină, care pofteau odaie cu un singur pat, cântau nişte ţigani în târgul Sebeşului; oborul de vite era plin de boi ungureşti şi moldoveneşti, de cai săseşti zdraveni, buni pentru harabale, înalţi, cu crupa rotundă, de berbeci şi oi ţurcane şi merinos aduse de păcurarii jinari, ori poienari, îmbrăcaţi în alb, veniţi la târg cu muierile lor falnice, purtând cuţitul la obială – era un soare şi-o tinereţe în el…

Trâmbiţele. Lovituri rare de gong. Clopotele…

De ce şi-o fi părăsit marele învăţat Nicolaus Olahus meleagurile moşilor săi, să se ducă în Ţările de Jos, lângă o regină străină şi n-a rămas aici să-şi slujească neamul? Strigăte de vivat. Puternice. Răsunând sub bolţi. Scârţiitul porţilor uriaşe, de lemn, placate cu fier. Huruit de tobe. Călăreţi cu făclii venind în goană şi strigind «Trăiască măria-sa, voievodul nostru»… Călăreţul din frunte sare din şa. Înoată

prin zăpadă până la carâtă. Îşi scoate căciula din blană de vulpe, cu fireturi din aur.

— Aga Lecca, întors de sub zidurile cetăţii Oradea, din porunca măriei-tale.

Aga Lecca, albanezul, cu nasul lui coroiat peste mustaţa de palicar, îi sărută mâna.

— Am ajuns la Sebeş măria-ta, cu o mie trei sute de călăreţi şi ăştia nu vor să-mi vândă nutreţ, nici ovăz, nici făină, cu toate poruncile căpitanul general.

— Ce-ai făcut cu ăi două sute, care lipsesc?

— Am numai doisprezece morţi, măria-ta O sută optzeci şi opt sunt la sănii. Răniţi. Bolnavi. Mai mor pe drum.

— Să nu moară. Cum îţi cinstişi steagul, ago?

— Numai noi ştim să luptăm cu tătarii, doamne… Avurăm cinste de la serenissim. Şi răsplăţi.

Trâmbiţe. Patru şiruri de lăncieri călări iau la mijloc convoiul domnesc. Fiecare al treilea om poartă făclie. Sunt cuirasieri greci din regimentul căpitanului general, care şi-au pus cuirasele de piept peste dolmanele îmblănite. Rămâne mirat când cuirasierii se pun în marş, fără ca niciuna din căpeteniile cetăţii, ori ale garnizoanei să-i facă întâmpinarea. Se pare că aceşti negustori de cârnaţi se cred mai mult decât sunt, tratându-l ca pe vasalul lor. Tălpicile carâtei se freacă de bolovanii caldarâmului. Bolţi de piatră, străjeri cu facle, arbaletieri şi archebuzieri. Carâta trece pe sub turnul porţii. Îl cheamă pe Radu Buzescu, care-i călăreşte în dreapta. Radu Buzescu se pleacă în şa.

— Unde ne duc ăştia, vere Radule?

— La cetate, măria-ta.

— Întoarce-i. Poposim la «Motanul înţelept». Nu vreau să văd pe nimeni… Ai înţeles?

— Mai mult decât trebuie, măria-ta.

Intră în târg. În toate ferestrele sfeşnice cu lumânări aprinse. Casele săseşti, cu drugi de fier la geamuri, cu porţile negre închise, ursuze sub zăpezi, cu ferestrele iluminate, par desprinse dintr-un basm.

— Ce vrea să-nsemne asta, sfinţia-ta? Nu se vede ţipenie de om?

Uliţa strâmtă dă în piaţa bisericii. Cuirasierii lărgesc şirurile. Aici o grămadă de sănii cu coviltir, pâlcuri de cai acoperiţi cu păturile, făclii, focuri şi furnicarul negru al oştenilor lui. Îi cunoaşte după căciuli. Când văd convoiul intră în rânduri, strigă: – «Să trăieşti măria-ta!» Agită faclele… Iată mulţumirea lui Sigismund. Îi ţine în zăpadă, ca pe ciumaţi. Trage de cordonul legat de mâna vizitiului. Se descotoroseşte de blăni. Sare jos, în zăpada pufoasă. Boierii descalecă, trecând frâiele oamenilor de arme şi pajilor. Până când să facă front cuirasierii, trece dincolo de ei, între oşteni. Îi vede vineţi de frig, nespălaţi, cu fumul focurilor de popas îmbâcsit în pori. Un cornist căţărat pe oiştea unei

harabale sună «intraţi în rânduri pentru cătarea măriei-sale». De sub pologurile de rogojină şi pânză se ridică un cor de vaere. Aga Lecca stă în faţa oştenilor, cu căciula în mână, lăsându-se nins.

— Ăştia suntem, măria-ta.

— De ce n-ai ridicat corturile, ago?

— Nu ne-o îngăduie pârcălabul… Ne-a lăsat să dormim numai o noapte în cetate.

Oamenii stau în rânduri. Ninge peste ei. Caii n-au nutreţ. Stau cu capetele plecate, osteniţi. Copiii de casă îl înconjoară, ţinând făcliile deasupra capetelor, să fie văzut. Vine un ofiţer de cuirasieri.

Cu calul la mână. Vorbeşte răguşit, repede, scuipă cuvintele printre dinţii sparţi.

— Spune că măria-ta eşti aşteptat de chiar căpitanul general, în poarta castelului şi nu se cade să faci doamnele să se neliniştească.

— Tălmăceşte-i cuvânt cu cuvânt. Nobleţea căpitanului general stă în politeţea lui. Atât. Încalecă, du-te la castel şi cere iertare nobilelor doamne, dar mă văd silit să-mi îngrijesc singur oştenii, care nu şi-au precupeţit sângele slujindu-l pe serenissim… Ai grijă să putem sta toţi la «Motanul înţelept»…

Radu Buzescu încalecă. Porneşte călăuzit de ofiţerul de cuirasieri. Aga Lecca îl priveşte speriat, atunci când îi spune printre dinţi: – Ago, ago, îţi dădui oştenii nu să-ţi faci ţie glorie şi să aduni răsplăţi, numai să slujeşti creştinătăţii ţi-i dădui. Într-o clipă să văd corturile ridicate. Să se ducă slugereii la frau Sukanek şi să târguie zece boi… Astă-seară să se petreacă. Câte-o oală de vin fiert cu mirodenii de fiecare oştean. Am să vă trimit fân şi ovăz. Când sunteţi gata de petrecere, vii şi mă chemi. Sunt la «Motanul înţelept».

Îi spune agăi că vrea să cerceteze răniţii. Să fie pregătită scama, feşile şi apa caldă, ca să-i vază hirurgul lui. Hotnogii strigă să se ridice corturile. Dintr-o dată, toată piaţa se-nsufleţeşte. Se aud chiuituri. Oamenii rup rândurile.

— Dacă era după albanez, aici îngheţam, măria-ta!

— Îşi găsise skipetaru ogeac cald…

Se urcă în carâtă cu sentimentul apăsător al ruperii de oastea lui, aşa cum îl chinuie din seara aceea de Crăciun, când i s-a mărturisit Chisaru şi când l-au blestemat cojanii, când i-au sfâşiat inima şi mumă-sa, Tudora, s-a prăvălit la picioarele preotului aceluia îndârjit, acoperindu-i-le cu cosiţa şi rugându-l să nu-i afurisească feciorul. Ştie că nimic nu mai poate renaşte oastea ţării. A lipsit-o de pământ, singura ei raţiune de a fi. Şi-a apărat ocinele din vremuri străvechi. Astăzi nu mai are ce-şi apăra; iar el este cel dintâi domn care cutează s-o înlocuiască prin oaste de lefegii. Îl încearcă o furie uscată împotriva albanezului. Are vag sentimentul că-l sluţeşte să se căpătuiască, că a greşit fundamental lipsindu-se de sprijinul oştirii de

pământ. Carâta trece pe sub bolta scundă de «La Motanul înţelept», hurducându-se peste bolovanii caldarâmului. Sub boltă arde chior un fânar din fier forjat. Frau Sukanek înfofolită în şalul de lână strigă la slugi, cu glas bărbătesc, aprig. Convoiul de carâte trage în curtea înconjurată de clădirea hanului, de grajduri şi coşare. Înainte de a coborî din carâtă, căpitanul Caloian a pus stăpânire pe han. Gărzi la porţi, la uşi, la grajduri, făclieri, copiii de casă gata de slujbă. Frau Sukanek îi face temenele din prag. E înconjurată de patru fete tinere, cu bonete albe de lână, cu fuste creţe, bluze albe cu mânecile scurte şi laibăraşele negre, lucioase care le strâng sânii, sunt roşii în obraz, chicotesc şi se uită îndrăzneţ la oştenii plini de fireturi. Frau Sukanek îl conduce în odaia mare, de oaspeţi, unde-l aşteaptă apa caldă, ligheanul de porţelan alb şi patul larg, cu polog. Focul arde în soba de zid, lăsată cu uşiţa deschisă. Aceiaşi amoraşi zugrăviţi pe tavan. Aceiaşi pereţi spoiţi albastru. Simion goneşte fetele venite să-i slujească stăpânul. Se spală îndelung, bucurându-se de apa fierbinte. Se lasă în mâinile vătafului, care-l buciumă ca pe-un armăsar de luptă, îi potriveşte barba şi mustăţile, i le dă cu uleiuri de Eghipt şi-i scoate hainele din cufărul de piele: cămaşa cu guler şi manşete din dantelă spaniolă, pantalonii albi din lâniţă flandreză, coantăşul roşu, cu ceaprazuri din fir, cizmele înalte din piele galbenă, pintenii de aur, mantie de camelot. Din curte se aude guiţatul purceilor înjunghiaţi, cotcodăcitul găinilor, glasul vesel al slujnicelor. Îşi îmbracă coantăşul, spunându-şi că-i va da o lecţie aspră căpitanului general care trebuia să-i iasă înainte, la o mie de paşi în faţa cetăţii, nu să-l ţină la porţi, ca pe un vasal. Se pare că cea mai grea boală de care suferă aceşti nobili este trufia… Şoapte pe săliţă. Un «stai» puternic. Glasul căpitanului Caloian cerând să intre.

— Intră, căpitane, intră… Ce te-aduce?

Căpitanul Coloian, crăcănat, de atâta slujbă călare, cu obrazul crestat de sabie şi de ani, cu pliscul coroindu-i-se deasupra mustăţilor atârnându-i până sub fălci îi spune că un neguţător sas se roagă în taină de măria-sa să-l primească fără să fie văzut. Stă în han de trei zile şi zice că-l aşteaptă pe voievod, din însăşi porunca măriei-sale. Drept încredinţare a spus parola. Aldebaran.

— Unde-i neguţătorul acesta înţelept, căpitane Caloian?

— În săliţă, măria-ta.

— Lasă-l să intre. Pune străji la capătul scărilor. Să nu urce nimeni, până nu iese de la mine acest om de taină.

Se priveşte în oglinda ciobită într-un colţ, aşa cum o ştie dintotdeauna. Căpitanul Caloian deschide uşa, lăsându-l să intre pe preacinstitul Marcu Schonkabunk, omul lui din Braşov, îmbrăcat în straie de neguţător, ţinându-şi în mână pălăria neagră, săsească, cu gardinele mari, ridicate în sus. A încărunţit şi s-a cocârjat Marcu

Schonkabunk, acest luteran înveterat, care-i cunoaşte pe toţi tipografii din cele şapte oraşe săseşti şi nu numai pe tipografi şi pe pastori; dar mai ales îi cunoaşte pe cei câţiva bancheri ai curţii din Praga, cu care se află în legături de afaceri.

— La poruncă, măria-ta, spune într-o românească limpede Marcu Schonkabunk, plecându-se adinc.

3

S-ar putea să fie un obsedat. S-ar putea să nu mai vadă decât domnia, să nu mai poată gândi nimic esenţial în afara ei. I-au amorţit oasele în jilţul masiv din nuc sculptat, acolo unde l-a prins somnul spre zori când a plecat de la el, în taină desăvârşită, îmbrăcat în rândaş, nobilul săcui Petru Domokos, trimis de frater Ştefan de la Ciuc, să-l întâlnească înainte de a ajunge la Bălgrad. Zorii încenuşiţi şi lingavi se preling peste acoperişurile caselor săseşti cu un cat, cernându-se odată cu ninsoarea. Îl doare capul. Are în gură gust de cenuşă şi fiere. Îi face impresia că drumul la Sigismund, pe care şi-l dorise desbăerat şi vesel, s-a înfundat într-o încâlcitură de hăţişuri negre, într-un drum dincolo de Styx, pe tărâmuri necunoscute şi pline de primejdie. Marcu Schonkabunk, omul lui de încredere din Braşov şi săsime, are bunul simţ al unui neguţător dibaci, împletit cu spiritul unui cărturar, cunoaşte îndeaproape breslele săseşti, nu pune prea mare preţ pe puţinii nobili şi oameni de arme saxoni şi prin legăturile lui la Praga şi Viena a dobândit o bună cunoaştere a felului în care se judecă treburile Europei la curtea împăratului Romanilor. Aseară, după ce-a petrecut cu oastea întoarsă de la Oradea, petrecere în care s-a amestecat şi căpitanul de lefegii Tibor Székely pe care aga Lecca îl ţinuse de căpitan general, cerându-şi scuze vagi pentru primire, încercând s-o dreagă prin cele două sănii cu fân oferite agăi; s-a retras la odaia de «La Motanul înţelept», fără să accepte ospăţul la care era aşteptat… Aici l-a primit pe Schonkabunk, care i-a spus că Sigismund uzurpă toate drepturile saxonilor, că persecuţia religioasă pe care-a dezlănţuit-o îl face urât atât de saxonii lutherani, cât şi de ungurii calvini, că în vremea din urmă a-ntrecut orice măsură şi duce o politică duplicitară: ba vrea să părăsească tronul şi agenţii lui lucrează la Praga să-i obţină un ducat în imperiu, pe viaţă; ori se vede principele unei coaliţii antiotomane şi-atunci sporeşte toate dările, fără asentimentul dietei. Cu uşurinţa unui diplomat, Marcu Schonkabunk a trecut la legăturile dintre cele şapte oraşe, cărora le zicea cu mult patos Siebenbürgen şi Ţările Româneşti, făcând aluzie cu mult tact la nemulţumirile celor din Braşov şi Sibiu (el le zicea Kurona, ori Kronstadt şi Hermannstadt) pentru tăierea căii de negoţ cu Orientul prin Nikopol, pentru scăderea comenzilor de clopote, tunuri şi vase de argint, dar mai ales pentru concurenţa pe care-o fac

armurierilor, atelierele din Kosice. Pe măsură ce Marcu Schonkabunk devenea el însuşi, apărând interesele comunităţii saxone, a putut să înţeleagă adevărul celor şapte oraşe, care existau numai în măsura în care îşi puteau vinde mărfurile în Ţările Româneşti. Marcu Schonkabunk i-a spus că sunt furnizorii domnilor şi marilor boieri, de sute de ani şi vor să rămână ce-au fost, fără concurenţa celor din Boemia, ori din Slovacia, care-şi au pieţe asigurate la Nürnberg, la Liov şi-n apusul îndepărtat. I-a amintit de greşelile lui Ţepeş, care-a ars şi tras în ţeapă pe neguţătorii braşoveni, lucru care nu i-a fost de niciun folos. A trecut cu uşurinţă de la saxoni la arhiducele Maximilian, zugrăvindu-i-l ca pe un om slab, temător, mereu înfrânt pe câmpul de luptă din pricina şovăielilor sale, mereu râvnitor la un tron cât de mic, cum este cel al Ardealului de pildă, apoi s-a oprit la împărat, la Rudolf, care este bolnav, preocupat de astronomie mai mult decât de politică şi de ceasornicărie mai mult decât de treburile imperiului, pe care le-a trecut arhiducilor, fraţii săi. Este dispus să plece la Praga cu banul Mihalcea, care are poate toate calităţile unui om de oaste, dar n-are nici măcar o calitate din cele necesare unui diplomat. Este de-o mândrie bolnavă, poruncitor, lesne se mânie şi aruncă vorbe pline de dispreţ şi ameninţare.

S-a simţit pustiu şi singur spre miezul nopţii, când Marcu Schonkabunk s-a retras să-şi schimbe înfăţişarea şi să-şi ducă lucrurile la sania marelui ban Mihalcea, cu care va călători la Bălgrad şi apoi la Praga, cu misiunea de a stabili legături directe între măria-sa împăratul şi măria-sa voievodul; dar mai ales de a obţine plata pentru cel puţin patru mii de lefegii. Dincolo de nestatornicia lui Sigismund, iată avându-i la pasurile munţilor pe saxonii lutherani, gata să sprijine tălmăcirea cărţilor sfinte în româneşte, dacă acest lucru i-ar ajuta să poată lupta împotriva iezuiţilor şi le-ar spori câştigul şi tot atât de gata să-l vândă, dacă le-ar sta în calea negoaţelor şi-a afacerilor, aşa cum l-au vândut pe Ţepeş, şi nu numai pe el. O lume de neguţători scârţari, închisă între zidurile cetăţilor şi-n dosul porţilor negre, placate cu fier, ferecată în ea însăşi să poată vieţui aici, pe pământ străin, unde-a aruncat-o soarta. Ce rol are de jucat în planurile lui? În mâine? În viitorul mai îndepărtat?… Simion i l-a adus pe Petru Domokos şi odată cu el altă lume, lumea săcuilor, care nu de puţine ori a năvălit asupra Prejmerului, ori Hărmanului, ori Braşovului, trecând prin sabie tot ce-a prins din goana cailor, lume siluită de Bathoreşti şi de biserica nobiliară, vlăguită, dar dârză, cum dârz s-a arătat cavalerul Domokos din dosul mustăţilor lui uriaşe, proaspăt scoase de pe papiote, care-a pus un genunchi pe duşumeaua gălbuie frecată cu paie, i-a sărutat mâna şi i-a spus că în Ciuc toată săcuimea aşteaptă doar porunca, ori să vadă focurile în vârful Ciucaşului… În Scaune sunt sute de judecăţi în care se despoaie săcuimea de vechile privilegii… Scrisorile de

aţâţare ale lui Veres şi-ale celuilalt câine râios, Andrei Báthory, sunt arse prin pieţe şi-n biserici. Săcuimea îl plânge pe căpitanul Albert Király căzut în dizgraţia tiranului. N-au mai ajuns în Scaune chemările la oaste ale măriei-sale, pentru că recrutorii sunt înşfăcaţi de gărzile tiranului… În fiecare duminică, la ieşirea din biserică, când se fac strigările la oaste şi se semnează contractele cu recrutorii, satele sunt pline de cuirasieri, ori de banderiile nobiliare… Mulţi cavaleri săcui au trecut în Ţara Românească, ascunşi în chervanele cazacilor, veniţi din Polonia pe la Hust şi Bistriţa. Ce veste să ducă el, viteazul Domokos Peter săcuimii, după această întâlnire cu măria sa, de care-i leagă gândul libertăţii pentru care gând ei, săcuii, au luptat cu credinţă şi-au murit sub steagurile măriei-sale?! Domokos Peter nu-i propune niciun târg, aşa cum cu multă abilitate i-a propus Marcu Schonkabunk. Vor să-şi dobândească libertatea cu sabia. Vor să-l slujească cu sângele lor. Oricând găseşte la ei adăpost şi trei mii de săbii credincioase… Sigismund Báthory vrea să lase tronul unui Habsburg. Asta înseamnă pieirea săcuimii. Măria-sa este cel mai îndreptăţit să i-a acest tron, fiind seniorul Amlaşului şi Făgăraşului, al unei bune părţi din comitatul Dobâcăi şi alesul Scaunelor săcuieşti. Domokos Peter, cu toate că era numai mustăţi şi pinteni, avea o judecată tăioasă, soldăţească, fără ocolişuri diplomaticeşti. A adus cu el a doua lume a acestor meleaguri, cărora episcopul Theofil Râmniceanul le descifrase tainele. La Boiţa l-au aşteptat făgărăşenii, avrigenii, cei din Porceşti şi de pe Târnave. Cavaleri şi boiernaşi, oameni slobozi şi păcurari, l-au aşteptat cu preoţime şi daruri, cu prapuri, cu pâine şi sare, gătiţi sărbătoreşte, ducând icoanele *Iglisiei*, poate câteva mii de călăreţi, care l-au însoţit prin Tălmaciu şi Şelimberg până la porţile Sibiului. Tresare când trâmbiţele din tabăra agăi sună strângerea corturilor şi pregătirea pentru drum. Simion intră morocănos, numai în ciorapii de lână. Aduce cana de cositor din care ies aburi… Se scoală greoi din jilţ. Îl doare capul, este mahmur şi nu-i face nicio plăcere să se ducă la Bălgrad, la Sigismund. Se adună din ce în ce mai multe poveri pe umerii lui. Toată ţesătura de interese, urile pritocite de veacuri, destinele acestor lumi şi uri şi interese care-l năvălesc şi-i asupresc gândurile, care-l văduvesc de el însuşi, cărora li s-a băgat slugă, care-i macină nopţile, care-şi caută o dezlegare pentru astăzi prin el, toţi Schonkabunkii şi Domokosii, toţi Mihalcii şi Buzeştii, toţi Andronicii şi Paleologii, şi Cantacuzinii, şi Ibrahimii, şi acest Zamoyski şi Habsburgii – se-mpietreşte, se duce la fereastră, ridică perdeaua – ninge liniştit, unduitor, oştenii strâng corturile, îndeasă fânul în săniile cu răniţii şi bolnavii, să le fie cald, strâng baliga, ridică conoveţele, totul se face repede, la cazanele steagurilor se fierbe terciul de dimineaţă – unii îşi potcovesc caii, alţii cârpesc chingile, ori botforii şi săsoaicele înfofolite în broboade de lână, ori în

scurteici din blană trag după ele cărucioarele pline cu slănini, cu oale de murături, cu brânzeturi şi pâini mari rotunde, aburinde, le trag şi le aşază în marginea taberei, trecând peste poruncile date de căpitanul de lefegii, pentru că Mühlbach acest Sebeş săsesc – este oraş liber şi lor nu le poate porunci decât bürgermaisterul, necum un căpitan calvin, lefegiu peste lefegii voievodului catolic. Se bucură văzându-i pe ostaşii agăi, tocmindu-se cu săsoaicele. Unii le ciupesc de şolduri. Alţii le bat peste crupe. Trece o patrulă de lăncieri. Trâmbiţele sună deschiderea porţilor cetăţii. Neguţătorii scot obloanele grele din uşile dughenilor, în vreme ce calfele şi ucenicii rânesc zăpada de pe scări şi uliţă.

— Se răceşte apa, măria-ta, mârâie Simion.

Se face ziuă de-a binelea şi clopotele bisericilor vestesc sonor vremea rugăciunii de dimineaţă.

4

O nelinişte necunoscută, plină de fiori şi cutremurare, un sentiment religios plin de durere şi de măreţie, glasuri fremătătoare le trecutului pe care el îl cunoaşte din cele două iniţieri şi altceva inexplicabil, care-l face să uite tertipurile cu care Fabio Genga, *ministro di camera* şi fratele lui, Simion Genga, *cameriero maggiore del serenissimo*, i-au smuls asentimentul ca principele şi curtea să nu-l aştepte în faţa porţilor cetăţii, ci în faţa catedralei unde-şi dorm somnul de veci cei doi eroi, Iancu de Hunedoara şi fratele său, Ion de Hunedoara. Cer senin şi pur de decemvrie. Arborii cercelaţi şi-nchiciuraţi. Zăpezile strălucitoare, orbitoare, lumina căzând pe cuirasele gărzilor, jucându-se în panaşele din pene de struţ, roşii ori verzi, ori albastre; în zmeuriul dolmanelor şi-n argintul brandenburgurilor. Căpitanul conte Layos Segney îi călăreşte în dreapta, solemn sub morionul căptuşit cu blană de veveriţă. Întâlnirea a avut loc, poate simbolic, în castelul lui Martinuzzi de la Vinţul de Jos, unde Segney l-a aşteptat cu cei doi maeştri de cremonie şi patruzeci de carâte pentru curtea sa, printre care se afla şi carâta lui Sigismund, aurită, cu armoriile Báthoreştilor pe un ecuson de argint lucrat în filigran şi încrustat cu emailuri. N-a fost nevoie de nicio subtilitate să-nţeleagă că Sigismund joacă un joc dublu. Pe de o parte vrea să-l măgulească, primindu-l afară din palat, ca pe un egal, vrea să-l menajeze şi să-i arate recunoştinţa, pe de alta doreşte să demonstreze curţii şi dietei că este seniorul atotputernic al voievodului. I-a trimis caritele puse pe tălpici, ca să nu vadă între zidurile cetăţii lui de scaun vulturii bizantini de pe tapiţeria carâtei domneşti. A trimis patruzeci de carâte, ca să-i împuţineze curtea călare, care ar fi fost prea impunătoare. Ceremonialul cere ca în fiecare carâtă să fie un boier însoţit de un nobil de la curtea princiară. Doar el, voievodul, călătoreşte singur, în carâta tapiţată cu mătase

brodată în fir de aur, ascultând cu o tresărire tainică şi o nelinişte dureroasă strigătele de bun venit ale cetelor de iobagi – bătrâni cu pletele albe retezate pe umeri, în cojoace întoarse pe dos, muieri în caţaveici, bărbaţi clădiţi din belşug – pâlcuri, pâlcuri în gerul uşor, i se strigă: – „Să trăieşti măria-ta”, se feresc de caii cuirasierilor, se descoperă şi se-nchină, aude vânătorii domneşti care-i fac garda schimbând vorbe aşezate cu iobagii – „Iarnă bună, grâu la primăvară, mă oameni”; ori altele asemenea, de semănături, de vite, de preţul câblei, ori al găleţii – totul curge în trapul lin al celor şase cai albi gătiţi cu hamuri roşii, în tropotul gărzilor şi-n zăngănitul armelor, în clinchetul sonor al clopoţeilor de argint, sub cerul albastru şi senin, pe sub arborii vechi din marginea drumului, gătiţi cu strălucirea rece a aşchiilor de gheaţă.

Podul de pe Murăş. Cea dintâi salvă a artileriei de pe zidurile plumburii ale cetăţii. Gogoloaiele de fum alb-cenuşiu ridicându-se deasupra donjoanelor. Turlele catedralei, ale bisericilor, frontoanele palatului, flamurile fluturând pe hampele lor, casele târgului risipite sub dealul cetăţii, târgoveţi şi cete mari de ţărani în straie de sărbătoare, strigându-l, urându-i bun venit. A doua salvă de artilerie când convoiul strălucitor urcă dealul spre porţile deschise larg, cu grila ridicată. Vede archebuzierii încremeniţi la crenele. Artileriştii la posturile lor din donjoane. Trâmbiţaşii purtând peste platoşe pelerine scurte, roşii, aliniaţi în faţa porţilor. De la pod la porţi, două şiruri de gărzi călări, banderiile principelui cu steagurile vasalilor, cuirasierii grei nemişcaţi pe caii lor uriaşi. Ascultă freamătul oştirii princiare când vede trofeele de război pe care le poartă gărzile lui: tuiurile tătăreşti şi sangiak-alemurile smulse în luptele din vară şi din toamnă; trofee de care oştirea nu s-a bucurat anul ăsta, dimpotrivă, pe care ea a trebuit să le lase în mâinile oştirii musulmane pe câmpul de luptă de la Kerestes. Carâta trece pe sub bolţile porţii, la pas. Şirurile de toboşari răpăie onorul. Corniştii şi trâmbiţaşii îl preiau, împrăştiindu-l în văzduhul sticlos. Vede limpede cum comandantul bateriei din donjonul central îşi ridică spada, ca numai după o clipă s-o lase în jos şi tot atunci să răzbubuie a treia salvă de artilerie. Carâta trece prin faţa unor tribune acoperite cu pânză albastră, decorate cu armoriile marilor nobili pictate pe eşarfe lungi, ornate cu crengi de brad şi ienupăr. Tribunele sunt pline cu doamne gătite în mantiile blănite, cu capişoanele tivite. Atunci când îşi scoate gugiumanul din samuri, salutându-le cu un gest galant, doamnele prevenite după informaţiile pe care i le trimitea Josica, că vor tebui să suporte un urs sălbatic, îi răspund printr-o foarte vie fluturare de batiste colorate şi printr-un fel de cor de ciripituri, care i se pare măgulilor… Plăcerea aceasta galantă îi este de scurtă durată. Se crispează sub mantia voievodală de purpură, brodată cu vulturii. În faţa catedralei se află o tribună mai

înaltă decât celelalte, gardată de trei catarge pe care flutură steagurile Ardealului, Ţării Româneşti şi Moldovei (ce vanitate deşartă), drapată cu mătase roşie, în care-l vede foarte bine pe Sigismund ridicându-se din jilţul voievodal şi făcându-i semne prieteneşti, odată cu o femeie împodobită cu o diademă strălucitoare, care nu poate fi decât surghiunita Maria Cristierna. Perfidul vrea să-l oblige să urce scările tribunei şi astfel să-l umilească în faţa întregii curţi a Transilvaniei, a întregii ei nobilimi, a dietei şi-a oştirii. Trâmbiţaşii din gardă, aliniaţi pe zece rânduri în faţa tribunei îşi ridică trâmbiţele, făcându-le să scânteieze. Se sună prelung o chemare, care după protocol ar trebui să fie «întâlnirea principilor». Carâta opreşte în dreptul unui covor imens. Pajii sar de pe scăunelul din spate, deschizând portiera. Aude freamătul care trece prin tribune. Rămâne în carâtă, galben, gata să sfâşie. Ce ticăloasă şiretenie. Freamătul din tribune creşte. Nu poate rămâne la nesfârşit în carâtă. Cu atât mai mult cu cât acolo sus, în tribună, îl aşteaptă o principesă din Casa de Austria. Jignind-o, l-ar jigni pe împăratul Rudolf. Pajii apucă poalele mantiei. În clipa când iese din carâtă, ascultă cu o bucurie sfâşietoare cornul gărzii lui, sunând «slujba măriei-sale». Ca din pământ răsare principele Marcu, îmbrăcat în mantia de prinţ, albastră, brodată cu corbul Ţării Româneşti, Radu Buzescu muiat în aur şi episcopul Theofil în odăjdiile grele cu mitra episcopală şi cârja aurită, urmaţi de ceilalţi mari boieri din carâtele cele mai apropiate şi de zece vânători cu săbiile la umăr.

— Să-l cinstim întâi pe Dumnezeu, măria-ta, spune episcopul Theofil, zâmbindu-i şi mai apoi pe domnul acestei cetăţi…

I se-nchină episcopului, căruia îi ies în întâmpinare prelaţii curţii. Îşi scoate singur gugiumanul, îşi desprinde tot singur mantia voievodală din paftaua bătută-n diamante, gărzile deschid drum, episcopul Theofil binecuvântă tribunele, prinţul Marcu şi Radu Buzescu urcă scările acoperite cu covoare şi el, cu mâinile înmănuşate unite pentru rugăciune, cu capul descoperit, smerit, se-ndreaptă spre catedrală, înconjurat ca prin farmec de prelaţi catolici, nobili, copii de cor şi paji.

5

— Să-mi îngăduie măria-ta… Aşa! Această cută se poartă aici pe dreapta şi-nseamnă că purtătorul este gata să-şi apere cu dârzenie toate gândurile şi toate cuceririle.

— N-am venit la Alba-Iulia să cuceresc pe nimeni, iar gândurile mele sunt frăţeşti, domnule cancelar.

— N-aţi venit să cuceriţi pe nimeni, măria-voastră şi de pe acum aţi cucerit inimile simţitoare ale nobilelor noastre doamne, cărora nu le-a scăpat nici felul curtenitor în care le-aţi salutat, nici felul cum l-aţi umilit pe principe silindu-l să-i aducă omagiul său lui Dumnezeu,

alături de măria-voastră, în loc să-şi satisfacă orgoliul prin umilinţa lui Achile.

Policandrele şi sfeşnicele în care ard lumânări de ceară îşi reflectă luminile în oglinzile de Veneţia care căptuşesc salonul apartamentului pus la dispoziţia lui de cancelarul Josica în palatul ridicat nu departe de palatul princiar. Dincolo de ferestrele din sticlă şlefuită de Murano, se-nserează. Culori liliachii flutură în cerul de iarnă. Sobele de porţelan, pântecoase, încălzite cu aerul cald care vine prin ţevi de argilă de la cuptoarele din beci, răspândesc o căldură plăcută. Cancelarul Josica îi potriveşte pelerina scurtă, spaniolă, din purpură, fără să facă nicio taină din antipatia lui pentru Sigismund. A slăbit, nasul i s-a subţiat, ochii i-au căzut în fundul capului. Îi spune că balul de astă-seară este dat în onoarea voievodului, că vor fi prezente cele mai frumoase femei ale principatului, care nu sunt şi cele mai virtuoase, sperându-se ca măcar una să ajungă la patul voievodului şi de aici la tainele lui, că îl vor înconjura cu spioni, care cu tot rangul lor nobiliar tot spioni rămân, că Sigismund după dezastrul de la Kerestes îl gelozeşte până la ură pe învingătorul de la Nikopol, Babadag şi Plevna, interzicând orice *Diario,* ori *Avizo* care publică faptele lui de arme; că el, cancelarul este bănuit de legături cu voievodul transalpin şi tocmai pentru că este bănuit, voievodul este găzduit la cancelar, pe motivul că, fiind de acelaşi neam şi vorbind aceeaşi limbă, măria-sa se va simţi ca acasă, în schimb s-au plătit gras câţiva slujitori, dintre care şi intendentul, pentru a afla tot ce se-ntâmplă şi a face rapoarte amănunţite de trei ori pe zi, lucru care l-a scârbit cu desăvârşire. Cancelarul cu cearcăne adinci la ochi îl priveşte în oglinda cu ape albăstrii, şoptindu-i gâtuit:

— Cu multe umilinţe am ajuns măria-ta unde-am ajuns, multă ură am adunat din aceste umilinţe şi multă înţelepciune.

Se deschide o uşă mascată în lambriserie. Apare un valet care se-nclină în tăcere şi căruia cancelarul îi spune ceva în ungureşte. Din anticamera parchetată se aud şoaptele boierilor. Intră Simion, lăsând uşa deschisă. Principele Marcu îmbrăcat într-un costum florentin somptuos, cu spada uşoară de ceremonie la şold, îşi face reverenţele. Valetul dispare prin uşa tainică.

— Unele din zidurile casei mele au urechi, măria-ta… Carâtele sânt trase. La palat sunteţi aşteptat. Fiţi galant cu principesa. Asta va face impresie bună la Praga. Fiţi înţelept cu nunţiul Alfonso Carrillo. Asta se va şti la Madrid. Măguliţi-l pe nunţiul Germanico Malaspina.

— Asta îmi va aduce mulţumiri de la Roma.

Josica face o reverenţă.

— Nu-i uitaţi pe căpitanii Gaspar Sibrik şi Gaspar Kornis, pe Moise Székely şi Stefan Czáki, dulăii principatului. Omagiaţi-o pe contesa Ana Bornemisza, fără să dansaţi cu ea. Principele vă va fi

recunoscător, fără să devină gelos. Feriţi-vă de cei doi fraţi Genga, duşmanii mei de moarte. De altfel am să fiu pe lângă măria-voastra. Dacă vorbesc de starea vremii, se cheamă că un subiect politic nu-şi are locul.

— Mă-ngrozeşti domnule cancelar.

— Vă pun la picioare slujbele mele credincioase, măria-voastră.

Îşi stăpâneşte un zâmbet acru. Curtea lui Sigismund nu poate fi mai abilă în intrigi nici decât sarayul, nici decât curtea Ţării Româneşti. Sau poate se înşală? Josica i-a spus la masă, între două zâmbete, că din clipa când l-a umilit pe principe, intrând în catedrală, în loc să urce la tribuna unde trona Sigismund, curtea s-a-mpărţit în două tabere, care nu fac decât să scoată la iveală duşmănii mai vechi… O parte dintre curteni şi dintre clerici, care-l stimează pentru victoriile lui militare, nobili mai mărunţi, ori scăpătaţi, războinici sătui de jertfele inutile impuse armatei de Sigismund, funcţionari de dietă şi cancelarie striviţi de impozite, au văzut în gestul voievodului Transalpin un semn de nesupunere şi mândrie, pe care ei, vasalii principelui poate-l visează, şi-l doresc, dar nu-l pot face decât cu preţul capului. Ceilalţi, marii nobili, episcopul Napragy Demeter, înaltul cler s-a ofensat de moarte, considerând actul «văcarului» drept o instigare la rebeliune, cu atât mai mult, cu cât sute de iobagi valahi au ieşit din sate, venind «să-şi vadă voievodul» şi cu cât la Alba-Iulia se găseşte de trei zile o delegaţie de clerici ortodocşi, care întruneşte preoţi din toate comitatele… Cancelarul pare mistuit de patimi stăpânite de-o viaţă, izbucnind acum atât de violent, încât îşi dă seama de drama lui. Din nobilimea măruntă a consuetudinarilor români, s-a-nălţat la rangul de cancelar al principatului, stârnind toate urile şi toate geloziile. Ce planuri urzeşte şi de ce? Are o încredere ciudată în omul acesta în care de fapt nimeni nu trebuie să se încreadă. Radu Buzescu se înclină uşor, făcându-i semn că are veşti proaspete. Se alcătuieşte alaiul. Banul Mihalcea, spătarul Calotă Bozianu şi armaşul Udrea Băleanul sunt singurii boieri care poartă caftane uşoare de catifea, fără mâneci şi hangere persieneşti în brâiele de mătase. Ceilalţi sunt îmbrăcaţi după moda italiană, fiecare după moda cetăţii unde-şi are neguţătorii, agenţii de bancă şi furnizorii. Cancelarul conduce alaiul pe scările largi din marmoră. Marcu îi şopteşte că şi-a găsit prieteni în garda italiană a principelui. Că în timpul slujbei *Te Deum laudamus* i s-a prezentat un cavaler, Carlo Magno, scutier al principesei, spunându-i că este admiratorul măriei-sale, căruia vrea să-i slujească, considerând această slujbă ca pe cea mai înaltă favoare. Atât domnul Balthazar Walter cel tânăr, silezianul, cât şi maestro Pigaffeta, dar mai ales cavalerii care s-au întors din Valachia acum o săptămână, au adus cele mai minunate ştiri despre luptele purtate peste Dunăre, înflăcărându-i inima.

Uşierii în livrele deschid uşile palatului. Îl izbeşte gerul uşor, mirosul de fum, strălucirea torţelor purtate de pedestraşii cuirasaţi care-i dau onorul, lovind gărzile spadelor de cuirase; Radu Buzescu îl ajută să se urce în carâtă.

— Astăzi după-amiază a sosit, la Vinţ, un ceauş al paşii de Belgrad, măria-ta… Am poruncit căpitanului Caloian să-şi ţină oamenii în arme, caii înşeuaţi…

— Nu urcaţi, măria-voastră? întreabă cancelarul din partea cealaltă a carâtei.

6

Făclieri. Jocuri de artificii. Puzderie de artificii roşii, albe şi verzi trase de artificierii de pe platforma unui donjon de aripă. Toate ferestrele palatelor nobiliare iluminate cu câte trei sfeşnice, a trei lumânări fiecare. Numărul trei. Al Dragonului. Al Templului. Al Zidarilor liberi. Ce caută ceauşul la Vinţ? Să-i fi întins Sîgismund o capcană? Ce poate fi mai lesne decât să-l aresteze după bal, ori chiar acolo şi ce-ar putea face căpitanul Caloian cu vitejii lui împotriva celor o mie, ori două mii de oşteni ai lui Sigismund? Împotriva porţilor închise şi vegheate de archebuzieri? Şi ce ştie acest Josica, ori ce nu ştie şi n-a adulmecat cu nasul lui de cancelar, gata să plătească cu capul orice indiscreţie, sau orice neprevedere? În faţa palatelor ard focuri mari, în jurul cărora stă strânsă servitorimea nobililor. Bărbaţi şi femei cască ochii la jocurile de artificii şi-l aclamă când carâta princiară intră în lumina focurilor.

— Cine-i ceauşul de la Vinţ şi de ce-a venit, domnule cancelar?

— Maica Domnului, şopteşte cancelarul, închinându-se după ortodoxie, de la dreapta la stânga. Ce ceauş măria-ta şi iartă păcătosului neştiinţa care-l va costa capul?

— Se pare că nu rămân dator sfaturilor pe care mi le-ai dat… Ai oameni pe-aproape?

— Ţin două banderii de haţegani şi una de archebuzieri slovaci, măria-ta.

— N-ar strica să le poţi ridica în arme, chiar din noaptea asta.

— Măria-ta m-ai luat prea repede şi mi-am pierdut cumpătul… Nu te gândi la rău. Principele n-o va face din mândrie, ori din onoare, nu că poate n-ar vrea-o. Dar s-ar dezonora în faţa Europei. Or, nu ţine la nimic, atât cât ţine la ceea ce spun curţile despre el.

— Oricând se pot găsi pricini care să dovedească vina mortului… Ţine banderiile în arme şi fă în aşa fel încât gărzile mele să străjuiască sălile, alături de gărzile lui

Sigismund… Cine mă va sluji aici, şi-acum?

— În afară de mine, nimeni. Mâine, poate saşii, dacă ieşim învingători. Săcuii măriei tale când vor auzi…

— Îţi joci, capul, cancelare!

— Având Ardealul, Moldova şi Bulgaria, măria-ta, vei fi cel mai puternic monarh al creştinătăţii… Iată palatul acestui principe necopt,

plin de ură, exaltat şi nestatornic…

Gărzile ridică făcliile deasupra coifurilor. Lumina fâlfâită le cade pe trăsăturile soldăţeşti, împietrite. Pe lamele spadelor. Pe cuirase. Lumină cu reflexe roşietice, de sânge. Artificiile urcă în cerul sticlos, globi luminoşi trăgându-şi trena fosforescentă deasupra turlelor negre ale catedralei unde-şi doarme somnul de veci, acel urât de nemeşime, Iancu de Hunedoara, căruia i-a aprins astăzi patru lumânări mari, rugându-i pe clericii sfântului lăcaş să le schimbe când ard până la jumătate, zi şi noapte, cât va fi oaspetele cetăţii. Jerbe de scântei. Mari buchete incandescente desfăcându-se în cer. Jerbe de lumină sfâşiind noaptea.

— Îmi place feciorul domniei tale, cancelare. Mi se pare învăţat, cumpătat şi dăruit ca bărbat.

— Mă plec adinc în faţa acestei laude nemeritate. E adevărat că şi-a făcut studiile la Padova, apoi la Praga, trecându-şi doctoratul cu maeştri vestiţi, dar are încă de învăţat. Curţile îşi fac planurile de pe acum, în legătură cu prinţesa Florica, fiica măriei-tale, care este considerată una dintre cele mai bune partide din această parte a Europei… Am ajuns, măria-ta… Niciodată n-am urcat aceste trepte cu atâta demnitate şi curaj, cu cât le urc călcând în urma măriei-tale. Vă sunt rob, doamne, pe viaţă.

Voievodul îşi scoate mănuşa. Îşi pune mâna pe mâna cancelarului Josica. Asudată. Rece. De mort. Se-nfioară. Pajii deschid portierele. Gărzile înşirate pe treptele de marmoră dau onorul cu halebarda. Trâmbiţaşii din balcoane fac cunoscut cetăţii Alba Iulia sosirea lui la palat. Cei doi fraţi Genga au irosit destulă imaginaţie, ca tot fastul acesta să se desfăşoare aidoma cu cel de la curţile regilor din apus. Se linişteşte. Nu gândul că Sigismund n-ar fi în stare să-l vândă sultanului, aruncându-l în lanţuri şi scoţându-l din Ardeal pe la Lipova sau că n-ar fi mai uşor să-i trimeată numai capul, chezaş pentru gândurile lui de pace. Se linişteşte la gândul că are să-l înfrunte peste câteva clipe. Că dacă Sigismund n-a făcut-o cât a stat la Josica, acum este prea târziu s-o mai facă. Vor fi aici ambasadorii papei şi ai împăratului, spionii şi agenţii curţilor italiene, nunţiul regelui Filip, constructorul acestei Sfinte ligi, adică plasa pe care Sigismund ţesând-o pentru Mihai Vodă, a căzut singur în ea.

Urcă treptele cu alaiul strălucitor al curţii lui, în vreme ce căpitanul general, în ţinută de ceremonie, face onorurile palatului.

7

— Ai intrat ca un duh al bărbăţiei în acest palat bântuit de spaime, magnifice domn Mihail… Ah! Priveşte! Priveşte această scenă mitologică, dar vai, atât de actuală!… Cum îţi plac versurile?… Dar muzica?

— Spune-i, Marcule, că muzica este cu adevărat frumoasă…

— Am să-i spun că este divină, măria-ta… Şi că versurile sunt pline de simţire…

Prinţul Marcu (cum seamănă din profil cu Petru Cercel) se pleacă între tronul pe care străluceşte Maria Cristierna şi tronul lui Sigismund. Spune lucrurile atât de bine, încât Sigismund îşi scoate de pe degetul mic un inel pe care străluceşte un solitar superb şi i-l dă, înroşindu-se de plăcere.

— Spune-i magnificului domn Mihail, că nicio laudă nu mă putea mişca mai adânc, decât aprecierea domniei sale… Iată, doamnă, că se află pe această lume şi oameni care să preţuiască sincer talentele mele, îi spune prinţesei… Te rog urmăreşte aria flautelor… Ah! Pietro Busto este un muzicant desăvârşit… Iar Battista Mosto cel mai bun capelmaistru din lume…

Voievodul îi vede vârful pantofului din mătase de Granada, bătând tactul. Îl copleşesc miresmele aţâţătoare care năvălesc din corsajul decoltat al principesei Maria Cristierna, în stânga căreia stă. Principesa poartă pe cap, deasupra coafurei, o diademă din diamante. Gâtul delicat, alb, i se desprinde graţios din gulerul gofrat, înalt, tot numai dantelă. Sala uriaşă luminată de candelabre şi policandre de cristal, în care sutele de lumânări îşi răsfrâng clipirile, aruncând lumini tandre în ochii rimelaţi ai femeilor. Histrionii îmbrăcaţi într-un fel de costume antice, ele mai mult dezbrăcate, ostenesc cu multă aplecare să povestească crâncena trădare a unei Elene plină de nuri, blondă, aşa cum este blondă principesa Cristierna. Stăpânul şi domnul ei, foarte mustăcios, întors oblojit din nişte războaie îndepărtate, pe jumătate roman, pe jumătate cruciat, o împroaşcă cu ocări şi o ameninţă cu o spadă cât o frigare. Flautele se tânguie dureros. Unele doamne îşi şterg colţul ochilor cu batistele. Sigismund îşi scoate batista de dantelă din garda scobită a spadei, trecându-şi-o gingaş peste frunte. Flautele îşi tânguie durerea din care răzbesc accente bucolice, pline de dulci tristeţi. Se întâmplă nişte efecte pirotehnice, care umplu sala de pocnete şi de flăcări verzi care-o cuprind pe infidelă. Histrionul oblojit ţâşneşte din flăcări, rostind într-un fel de latină pe jumătate spaniolă un fel de capucinadă, în care, înţelege vag, este vorba de soarta cumplită a femeilor infidele…

— Ce prostie, spune foarte limpede, în italiană, un cavaler chipeş, măsliniu, aşezat la picioarele estradei pe care sunt cele trei tronuri sub baldachinul de catifea roşie, cu franjuri şi ciucuri de aur…

Sigismund se face livid. Maria Cristierna se pleacă spre el şi-i spune dinapoia evantaiului:

— *Finis coronabit opus…*

Oftează şi-l priveşte cu ochi albaştri, reci şi îndepărtaţi. Histrionii îşi fac graţiile, culeg aplauzele şi se retrag, în timp ce lacheii şi pajii

strâng scaunele…

— Ce surpriză, spune Sigismund, aplaudând.

Pe uşile larg deschise intră vânătorii din garda călare, cu săbiile trase, conduşi fără nicio sfială de căpitanul Caloian. Dublează flecare gardă a principelui. Se aude pasul cadenţat pe dalele de marmoră. Zornăitul pintenilor. Căpitanul Caloian, în coantăşul din catifea verde plin de fireturi împletite în şnur din argint, se postează lângă un akroterion pe care este sculptat, în marmoră, un faun.

— Ce surpriză, repetă Sigismund, plecându-se spre el, prin faţa principesei.

— *Ut ita dicam*, şopteşte Maria Cristierna, măria-ta, magnifice domn Mihai, ai de gând să pui în practică unele gânduri urâcioase la adresa stăpânului meu?

— Marcule, spune-i principesei că nu vreau decât s-o slujesc cu sabia atunci când va fi nevoie, aşa cum am slujit-o când şi-a celebrat nunta. Gărzile mele alături de gărzile voastre, principe Sigismund, spun ceea ce trebuie să spună pizmaşilor noştri şi uneltitorilor…

— Ah! Politica, suspină Maria Cristierna… Oferiţi-mi braţul magnifice, să vă prezint doamnele mele.

Subliniază «doamnele mele» cu un surâs tăios. Muzicanţii din balconul lor atacă o foarte spumoasă cantilenă. Îi oferă braţul principesei, care-şi aşază mâna gingaşă deasupra lui. Coboară de pe podium, aruncând o privire scurtă cavalerului care spusese «ce prostie», şi care-i face trei reverenţe graţioase.

— Carlo Magno, încă n-ai învăţat să te porţi la curte, prietene, asta are să te coste. Magnifice, acesta este cavalerul Carlo Magno, comandor al Calatravei, *escudero mio*…

— Şi cel mai mare admirator al talentelor mele, spune acru Sigismund Báthory, răspunzând cu o înclinare de cap, reverenţelor adânci ale scutierului strălucitor, care-ndrăznise să-şi spună părerile atât de nepoliticos.

— *Imo pectore*, alteţă serenissimă.

Îşi spune că acest Carlo Magno este un bărbat. O vede pe Maria Cristierna roşind uşor sub fardul din alb de plumb cu care şi-a dat faţa şi sânii. O trompetă sună metalic trei note înalte. Toţi cavalerii îşi oferă braţul doamnelor. Pe una din uşile mascate cu draperii de catifea îşi fac apariţia cei doi nunţii. Alfonso Carillo şi celălalt, cu fruntea îngustă, ochii căzuţi în fundul capului, care nu poate fi decât Germanico Malaspina, îmbâcsit de minciunile intrigile, calomniile şi aurul lui Zamoyski. Poartă ciorapi violeţi, tunici negre şi tichii violet. Probabil n-au vrut să asiste la piesa decoltată, al cărei autor îi prezintă cu emfază curtea sa. Cancelarul Josica, apărut nu se ştie de unde în stângă stăpânului său, tălmăceşte numele, titlul nobiliar şi faptele pe care Sigismund le laudă acru. Defilează prin faţa lor (Maria Cristierna

continuă să-şi apese braţul pe braţul lui) conţi şi contese, baroni şi baronese, căpitani de toate armele cu doamnele lor, unii poartă pe cap acel iubit *cul d'assiette* conoidal, cu pene de egretă sau fără pene, alţii au părut prins la spate cu *arcelets,* sunt îmbrăcaţi în tunici spaniole cu mineci bufante (Marcu îi şopteşte că aici moda Henric III se concurează cu moda Filip II şi că numai cavalerii aceia răpciugoşi, bolnavi de morvă, mai păstrează moda cavalerimii vechi; traduce asta în italiană şi Maria Cristierna îşi muşcă buzele să nu râdă) unele negre, altele violet, ori roşii, ori albastre, toate însă cu guler alb, festonat; asortate cu pantalon bufant, cu bufa mult deasupra genunchiului, din atlas roşu, ori verde, cu pliuri din brocat de aur, purtând ciorapi din tricot de mătase; iar doamnele care-şi odihnesc braţele albe, înmănunşate, pe braţele cavalerilor mustăcioşi, cu corsajul tăiat *en penseron,* strălucitoare sub revărsarea de diamanticale, albe sub albul de plumb, sulimenite, fac reverenţe uşoare, sorbind-o cu ochi hulpavi pe exilata lor prinţesă şi-şi pleacă genele rimelate atunci când el le caută privirea.

— Ah, şopteşte principesa din dosul evantaiului din pene de struţ… Cum vă place, magnifice, această doamnă. Priviţi-o cu atenţie şi mărturisiţi-mi entuziasmul măriei-voastre!…

Prinde schima făcută de cancelarul Josica.

— Aflându-mă lângă pura măriei tale frumuseţe (o spune în italiana lui împiedicată şi plină de levantinisme, apasă pe pură şi din nou Maria Cristierna roşeşte) ce pot spune de oricare altă femeie, alteţă?

— Principesă, te rog să ştii că magnificul nostru domn Mihail. Este unul din cei mai redutabili cuceritori…

— Poate de tabere otomane, alteţă…

Doamna contesă Ana Bornemisza, strălucitoare în rochia de tafta verde, acoperită cu dantelă valoneză, cu buclele roşcate căzându-i pe umerii de zeiţă, cu ochi mari, verzi, este adusă de unchiul său, contele Ianos Horvath de Kövár, fiind văduvă de aproape doi ani, contele Arpad Bornemisza căzând vitejeşte în luptele din jurul Timişoarei. Femeia are ceva de Venus şi de Cotis. Emană voluptatea din fiecare mişcare. Îi prinde privirea alunecându-i pe lângă el, spre locul unde Radu Buzescu îi spune prinţului Marcu cum l-a văzut într-o pictură pe Don Juan de Austria şi ce cuirasă purta acela în lupta de la Lepanto. Contesa Ana Bornemisza se făgăduieşte toată în acea privire, care nu scapă ochilor albaştri ai principesei.

— Sărmanul meu principe, oftează Maria Cristierna. În clipa aceea principele face un pas înainte, oferindu-şi mâna soţiei lui Fabio Genga, *ministro di camera*.

— Iată, magnifice, perla curţii mele şi într-un fel supusa măriei-tale. Doamna Velica Genga, fiica unuia dintre favoriţii curţii de la Târgovişte.

I se pare că se face un gol îngrozitor în jurul lui. Că rămâne el însuşi despuiat în faţa acestei curţi princiare. Nu vede altceva decât femeia pictată în cabinetul de lucru de la Târgovişte, cu sâni dumnezeieşti, plutind pe norii diafani, femeia despre care unii spuneau că este regina Henrieta de Navara, celebra regină Margot, alţii că este sultana Hasechi şi alţii că este Velica, fiica marelui vornic Ivan Norocea. Aude vag glasul uşor tăios care spune în batjocură parcă:

— A măriei-tale, cu supunere, Velica…

— O cunoaşteţi pe această doamnă cu adevărat stranie, magnifice?

— Am mulţi supuşi peste hotarele ţării, principesă. Cred c-am văzut-o când era copilă… Vă rog, onoraţi-mi curtea şi boierii. O vorbă bună şi un zâmbet pentru bătrânul acela arţăgos, care este marele ban Mihalcea Caratzas… Faceţi-mi acest favor, alteţă.

Prinţul Marcu începe prezentarea curţii lui. Face un efort dureros să n-o caute din ochi pe Velica Genga. Velica. Dumnezeule. Cât de mult s-a schimbat. Îşi scoate batista din mâneca tunicii simple, de brocart sângeriu. Se stăpâneşte. Maria Cristierna îl trece pe marele ban lui Sigismund şi din câţiva paşi iscusiţi îl duce spre locul gol rămas între cele două curţi. Îi arată cu evantaiul o nişă în care tronează bustul lui Sigismund Báthory şi-i spune cu aerul că laudă lucrarea în marmoră:

— Amor şi Hymeneu nu fac casă bună cu mine şi prinţul meu. Mă tem pentru viaţa unui cavaler şi-mi încredinţez onoarea în mâinile celui care şi-o ştie câştiga glorios pe câmpurile de luptă.

Rămâne surprins, se-nclină adânc şi-n clipa aceea muzica atacă primele măsuri din cântecul «Iată inima mea, preafrumoaso»…

…Cancelarul Josica se arată un diavol al rafinamentului. Este desigur vorbit cu Radu Buzescu şi principele Marcu. Toţi trei manevrează cu supleţe grupurile care se alcătuiesc şi se desfac, dar mai ales îl manevrează pe Sigismund prin contesa Ana Bornemisza, care, privită mai cu stăruinţă, seamănă cu Tudora. Lacheii poartă cupe cu băuturi răcoritoare, pe tăvi de argint. Josica l-a dat pe mâna căpitanilor Gaspar Kornis, Moise Székely şi Ştefan Bocskay. Cu multă curtenie îşi amintesc campania contra lui Sinan Paşa. Josica tălmăceşte sârguincios vorbele acestor soldaţi, care nu se sfiesc să spună că principatul lor după bătălia de la Kerestes stă ca frunza pe apă. Îşi amintesc cu nostalgie de povestirile înflăcărate ale lui Albert Király despre bătălia miraculoasă de la Călugăreni. Ştefan Bocskay spune că soldaţii sunt totdeauna pe măsura generalilor şi generalii pe măsura soldaţilor.

— Iar domniile voastre pe măsura Europei, le spune, lucru pe care mi l-aţi dovedit din plin în anul trecut şi pe care s-ar putea să mi-l mai dovediţi.

Josica se retrage cu căpitanii care-i fac reverenţe recunoscătoare. Rămâne o clipă singur, în mijlocul sălii, sub policandrul cel mare. O

vede pe Velica lângă Sigismund, alături de Fabio Genga. Un nor de bucle negre strălucitoare, împânzit cu stele de diamant. Înaltă cât Fabio Genga, mai înaltă decât Sigismund, cu formele voluptoase ale femeii de douăzeci şi cinci, ori poate douăzeci şi şapte de ani, oacheşă şi cu ceva măreţ, de regină antică.

— Omagiul unui cleric, războinicului glorios, şopteşte cardinalul Alfonso Carillo, înclinându-şi foarte uşor capul nobil, cu trăsături severe de hispan.

Îşi stăpâneşte un oftat. Dorise arzător să fie în preajma Velicăi. Poate n-a văzut-o niciodată, ori a văzut-o la curtea lui Petru Cercel, poate a visat-o, ori a ghicit-o în chipul Erinei Golescu, poate a aşteptat-o de-o viaţă, poate destinul lui zbuciumat i-a însemnat calea spre Alba Iulia cu chipul acestei zeiţe. Prinţul Marcu se-nclină graţios, gata să-l slujească. Iată-l pe adevăratul conducător al principatului, iezuitul Alfonso Carillo, omul celui mai puternic rege al lumilor, căutându-l în locul principelui, care povesteşte pe ton ascuţit câtorva cavaleri italieni, ultima partidă de palone pe care i-a câştigat-o lui Simon Genga. Alfonso Carillo îl întreabă cum i se pare curtea tânărului său stăpân.

— Strălucită, monseniore… Strălucită.

Cu o nouă schiţă de reverenţă, monseniorul îl pofteşte într-un fel de nişă, cu două colonade în stil toscan şi un arc de boltă *lancéolé*. Nu prea adâncă, ridicată deasupra sălii cu două trepte, unde pe o canapea tapiţată cu mătase de Granada, stă nunţiul Germanico Malaspina. Din spatele unei draperii apare cancelarul, spunindu-i zâmbitor în italiană:

— Măria-voastră a avut dreptate. Se pare că mâine vom avea ninsoare.

Avertismentul cancelarului îl face dintr-o dată atent. Călătoria lui la Alba Iulia nu este una de plăcere. O simte în privirea tăioasă a nunţiului Germanico Malaspina, care se ridică de pe canapea cu vădită rea-voinţă. Alfonso Carillo îl întreabă dacă prezenţa a doi prelaţi catolici nu este supărătoare pentru un stăpânitor (se fereşte să-i spună titlul voievodal, cutra de iezuit, ştie ca şi mine pe cine slujim fiecare şi o să vedem până la urmă, dacă cancelarul a avut sau nu dreptate) un stăpânitor care-şi apără cu atâta înverşunare credinţa, răsăriteană.

— Voiaţi să spuneţi «schismatică» monseniore, îi răspunde zâmbind.

Cancelarul Josica se face livid.

— Voi aţi spus-o, alteţă!

— Greşiţi. Nu sunt o alteţă… (Cardinalul spusese asta latineşte. Nu-l lasă pe Marcu să-i traducă. Îi răspunde lui Alfonso Carillo în greaca veche, învăţată cu Nikifor Parasios, evocând minunile bizantine.) Sunt un voievod!

Îi explică originea cuvântului, circulaţia lui în răsăritul Europei, semnele heraldice ale marilor voievozi. Germanico Malaspina este

destul de certat cu greaca veche şi nici Alfonso Carillo se pare că nu străluceşte în conversaţie. Răspunsurile sunt greoaie şi nesigure.

— Spuneaţi că-mi apăr credinţa cu înverşunare, monseniore. Cu mult mai puţină înverşunare şi vărsare de sânge creştinesc, decât alţi stăpânitori…

Un moment de tăcere glacială. Cancelarul dă ochii peste cap.

— Adică fără niciun rug, fără să se-ntâmple ce se-ntâmplă aiurea…

— Poate vreţi să precizaţi unde, domnule voievod?

— Două titluri care nu merg împreună, monseniore… Altă paranteză în care îi explică răbduriu sensul românesc al cuvântului «doamne», sensul de curte al formulei «măria-ta», spunând că fiecare curte a Europei are formulele ei de ceremonial, dar că el se simte foarte bine între doi prinţi ai bisericii în această ipostază neceremonioasă, aşa că acceptă şi formula «domnule voievod», considered această discuţie ca un foarte interesant mijloc de cunoaştere, scutit de rigorile unei audienţe pe care în altă situaţie ar fi fost obligat s-o acorde eminenţelor lor, scurtă desigur, pentru că un voievod este totdeauna încărcat de treburi politice şi militare. Observă cu plăcere rea cum tenul uscat al monseniorului Alfonso Carillo se acoperă de sudoare şi cum Germanico Malaspina zâmbeşte perfid. Prin acelaşi loc pe unde intrase cancelarul, apare *escudero* Carlo Magno. Face o reverenţă adâncă. Îşi cere iertare, dar se pare că principesa Maria Cristierna vrea să încredinţeze astă-seară caduceul, măriei sale voievodului Mihail. Îi pomeneşte afabil monseniorului Alfonso Carillo de humorul ofiţierului spaniol, care după ocuparea fără luptă a oraşului Doullens, – anul trecut, monseniore, când luptam cu Sinan paşa – şi când oştile catolice ale sacrei majestăţi, regele vostru, veniseră împotriva regelui Henric IV al Franciei a tăiat patru mii de creştini francezi, spunând că n-are nicio vină că orăşelul acela avea atâţia locuitori. Dacă erau mai puţini, erau desigur tăiaţi mai puţini… Îi mai spune că în Ţara Românească n-a fost nimeni tăiat, spânzurat sau ars pe rug pentru credinţa sa, ci numai pentru faptele sale. Apoi îl întreabă curtenitor despre starea sănătăţii regelui preacatolic, despre starea Spaniei (toată Europa vuise în vară când statul spaniol îşi decretase falimentul, vistieria regală nefiind în stare să plătească împrumuturile făcute de la marii bancheri, bonurile de tezaur declarându-se nule. Invincibila Armada costase douăzeci de milioane de ducaţi trimişi de englezi pe fundul Mării Mânecii) şi despre starea lui don Alonso Perez de Guzman, duce de Medina-Sidonia, marele amiral al Armadei, a cărui ştiinţă militară spune c-o studiase cu un căpitan din marina genoveză. Era ştiut în toată Europa că după ce regele Filip l-a jignit crunt pe marchizul de Bazan, amiralul Armadei în construcţie şi acesta a murit pe loc de inimă, ducele de Medina-Sidonia a fost numit mare amiral al flotei. Atunci el a compus o foarte

jalnică scrisoare, cerându-i lui Filip să-l desărcineze, spunând că se pricepe «foarte puţin la războaie şi deloc la navigaţie». Fără să-i lase timp monseniorului să răspundă, îi spune nunţiului Germanico Malaspina că-l ştia în Polonia şi-n graţiile concelarului Zamoyski.

— Un om de geniu, domnule voievod, care prin oratorul său Petre Skarga a zdrobit erezia în sinodul de la Brześć.

— Prin lupte oratorice şi teologicale monseniore sau cu ajutorul gărzilor? În adevăr este nevoie de mult geniu să poţi lovi prin spate coaliţia creştină, să dai călăuzi hanului tătarilor, să-ţi deschizi hotarele, Hoardei, să conduci Hoarda până la Oradea, atunci când oştile cumnatului tău luptă pentru cruce la Dunărea de jos.

Cancelarul Josica, alb, îl priveşte halucinat. S-a uşurat. Cei doi popi negri plini de ură, cu jignirea învăluită în vorbe mieroase se uită la el şi nu le vine să-şi creadă urechilor. Probabil de foarte multă vreme adevărul nu le mai gâdilase timpanul. Se-ntoarce spre Alfonso Carillo, care i se-nclină cu mâna pe crucea de aur pe care-o poartă la piept, agăţată de un lanţ din platină. Îi spune că a venit la Alba Iulia să găsească raţiunea lumii creştine şi unitatea ei (o spune în aceeaşi greacă aleasă în care Aristotel şi Platon îşi scriseseră operele). Lumea musulmană are un singur conducător şi un singur vis de cucerire. Ce-i spune lumea creştină? Războaiele religioase care sfâşie marile regate, ca cel al Franciei?! Ori acest război dintre Spania şi Francia? Ori acest zel prootoman al lui Zamoyski? Kerestes nu este un semnal de alarmă? Victoriile lui nu pun nimic Europei?

Îl fixează pe cardinal fără nicio reticenţă. Citeşte în ochii aceia profunzi, încercănăţi, o aprobare mută, repede acoperită de pleoapele grele.

— Monseniore Alfonso Carillo, soarta sacrului imperiu roman se joacă de data asta la Dunărea de jos, acolo unde noi credem în dreptul nostru de a ne închina Dumnezeului strămoşilor noştri, la sărbătorile lor şi unde cuvântul libertate este închis în fiecare inimă…

Se-nclină.

— Sunt al domniei voastre, *escudero* Carlo Magno şi-al principesei căreia mă declar supus preaplecat…

Candelabrierii schimbă al doilea rând de lumânări. Prinţul Marcu, înconjurat de doamnele curţii, este decretat de contesa Ana Bornemisza cel mai mare specialist în metoposcopie şi chiromanţie. Le-a ghicit frumoaselor doamne în cutele frunţii şi-n palmă, şoptindu-le la ureche trecutul, prezentul şi viitorul. Îi spune lui Radu Buzescu că nobilele doamne aplică cu severitate acel cod vestit al manierelor elegante *«Lois de la galanterie française»,* care scrie: *«Il faut aussi se faire laver le visage presqu' aussi souvent»* şi că parfumurile şi sulimanurile nu vor putea niciodată înlocui baia turcească de la Târgovişte.

Voievodul o vede pe contesa Ana Bornemisza scăpându-şi evantaiul,

pe care i-l ridică curtenitor Radu Buzescu. Vede mâinile lor atingându-se şi căutându-se. Ştie acum de unde primeşte Radu Buzescu daruri gingaşe şi scrisori tainice şi cui trimite daruri scumpe şi scrisori pline de întrebări. Sigismund Báthory îi ia braţul. Îi spune că se bucură nespus că i-a acceptat invitaţia. Îi jură că n-a vrut să-l jignească aşteptându-l în tribună şi că a primit lecţia, pentru a câta oară, cu lipsa de pizmă pe care trebuie s-o vădească un cavaler atunci când îşi recunoaşte greşeala. Vina o poartă blestemaţii lui maeştri de ceremonii italieni, care mereu confundă curtea de la Alba Iulia cu un ştiu ce curte italiană. Se bucură că s-a întreţinut cu monseniorul Alfonso Carillo. Josica i-a raportat că Germanico Malaspina s-a retras, jignit de vorbele magnificului domn Mihail. Ah, cât ar vrea şi el să-l jignească pe acest cotoi al cardinalului trădător, acest văr Andrei Báthory care a-ncercat prin o mie şi una de tertipuri să-l încornoreze şi, neputând frânge castitatea principesei, a fugit la Zamoyski şi acum la Ieremia, căutând să-i smulgă tronul. Nu ştie că acea canalie care necinsteşte sutana i-a cerut împăratului, odată cu tronul, şi mâna Mariei Cristierna?… Peste două zile va fi o mare vânătoare în codrii de pe Arieş. Se va vâna mistreţul cu suliţa. Principesa este o amazoană vestită. De aceea i-a dăruit cetatea Făgăraşului. Să se poată ocupa în voie de vânătorile ei. Crăciunul va fi sărbătorit cu mult fast. Va fi un bal mascat, dar mai întâi va fi un mare concert de orgă şi vocal, la reuşita căruia are şi el o parte de vină. Blestematul de paşă de Belgrad…

— El ţi-a trimis ceauşul care aşteaptă la Vinţ?…

Faţa lui Sigismund plină de coşuri, face o schimă ciudată.

— El… în fiecare săptămână primesc un ceauş care-mi aduce în dar o spânzurătoare, o săgeată, un hanger, un pocal, un lanţ cu belciug şi o scrisoare plină de linguşiri, în care sunt făcut fiu rătăcit şi chemat să mă întorc la împăratul meu.

Larmă. Principesa Maria Cristierna foşnindu-şi poalele largi, în formă de clopot aşezate pe vertugadin, ţinând-o de mână pe Velica Genga, urmate de o ceată gălăgioasă de curteni, spune că prinţul Marcu este un vrăjitor, compune cele mai frumoase dizene din câte s-au auzit la vreo curte, pe care le dedică cu o galanterie perfectă doamnelor şi că acum a compus nişte letrii atât de suave, încât îi roagă pe cei doi voievozi să lase treburile grave pentru altă dată şi să asculte madrigalul pe care prinţul i l-a dedicat ei. Se face un cerc în mijlocul căruia lacheii aduc un ghiordez ţesut în culori vii. Prinţul Marcu îi face Mariei Cristierna trei reverenţe, cărora principesa le răspunde graţios cu o singură reverenţă. Un muzicant aduce ghitara. Alţi patru cu viori şi ghitare îl înconjoară pe trubadurul îngenuncheat în mijlocul ghiordezului. După câteva acorduri, prinţul cântă în italiană, pe o melodie dulce, napolitană, un cântec omagial în care

este vorba de frumoasa, dalba şi sfielnica principesă Maria Cristierna, această Diana a codrilor şi înţeleaptă Athena, menită de cer să fie cucerirea cea mai de preţ a viteazului cavaler care-şi înfruntă destinul cu superbitatea eroilor antici, numit Sigismondo.

8

Vântul ţiuie în streşinele palatului cancelarial, amestecându-şi glasul cu glasul pasionat al cancelarului Josica. Bărbatul îmbrăcat elegant, păstrând manierele de curte, este un torturat. În cele câteva zile de când îi este oaspete, Josica şi-a jucat aproape toate cărţile. Este fiul neamului care l-a dat pe Iancu de Hunedoara şi pe cel mai mare rege al Ungariei, Matei Corvin. Şi Iancu de Hunedoara şi regele Matei au greşit atunci când au contat pe catolicism, lucrul acesta asigurându-le o putere efemeră. El, Josica, a învăţat din drama lor, ca şi din drama lui Nicolaus Olahus, care n-a pregetat să scrie cunoscutul epitaf pe crucea fratelui său:

«Eu care zac în această hrubă, Matei zis Valahul
Jude pe vremuri am fost, şi-n Orăştie primar,
Ţara de peste Carpaţi a strămbunilor, dintr-o vestită viţă
Viaţa-mi dădu; fost-am doar oaspe aici»…

L-a citit cu multă osârdie pe Neagoe Basarab, căruia îi şi traduce «învăţăturile» în latineşte. Deviza lui secretă, pe care-o mărturiseşte voievodului este acest citat din Neagoe: «Nu fiţi ca pasărea aceea care se numeşte cuc, care-şi dă ouăle ei altor păsări care scot puii ei, ci fiţi ca şoimul şi păziţi cuibul vostru». Renegarea lui este aparentă. Lucrează pentru binele neamului său. De aceea l-a şi îndemnat pe Sigismund să-l prindă pe Aron Vodă al Moldovei şi să-l închidă la Vinţ, unde el însuşi l-a otrăvit.

— Să fie acesta cel mai mare păcat pe care să-l ceară Domnul de la sufletul meu, măria-ta şi sfinţite vlădică Theofil.

Vlădica Theofil ascultă mărturisirile cancelarului cufundat în el însuşi. Lumânările îşi aruncă luminile pe tăbliile credenţului Henric II, pe care sunt sculptate soarele şi luna, pe biroul din trei corpuri bogat împodobite, lucrat în lemn de trandafir, deasupra căruia tronează un glob al pământului reprodus după globul lui Martin Behaim din Nürnberg. Descifrează în lumina gălbuie, *Oceanus Indicus Occidentalis, Circulus Equinoctialis, Oceanus Meridionalis* şi *Circulus articus*. Trebuie să-şi mărturisească, nu fără pizmă, că Josica este tot ceea ce-şi poate dori un principe în materie de sfetnic. Cancelarul ridică uciderea lui Aron Vodă nu la raţiunea de stat, ci la aceea, ameţitoare, de raţiune a neamului. Spune că Aron era pus să distrugă Moldova, s-o secătuiască, pentru a se-mbogăţi pe sine şi apoi a se pune la adăpost în Silezia, unde agenţii lui tratau cumpărarea unei moşii a statului, ca şi a

câtorva case de comerţ, în pragul falimentului. Or, el Josica, crede nestrămutat în steaua măriei-sale voievodului Mihai, care după răscoala din 1593 avea nevoie de o Moldovă condusă de un voievod viteaz şi priceput în ale armelor. Acesta a fost Răzvan.

Îl ascultă cu lăcomie, pentru că nimeni până în noaptea asta nu i-a descris, cu atâta bogăţie şi pătrundere, situaţia politică a Europei. Fotoliul este comod, odaia de lucru a cancelarului îmbietoare la meditaţie, rafturi cu volume *in folio* legate în piele roşie, având titlurile scrise într-un *cartoccio,* azuriu, statuete de bronz reprezentând cele şapte muze, glasul jos al cancelarului insinuant şi într-un fel pervers, pentru că leagă tot ce spune despre Spania, ori Francia, ori Sfântul imperiu, de Ţara Românească şi de Ardeal, insinuând că numai legăturile de sânge pot asigura astăzi regilor, stăpânirile lor. Aduce pilda Casei de Austria care pe vremea lui Carol Quintul, tatăl regelui Filip II, a stăpânit de fapt Europa, luându-şi deviza atât de sfidătoare: A.E.I.O.U., adică *«Austriae est imperare orbi universo»*. Spune că stăpânitorii nu pot merge împotriva propriilor lor popoare, punând visele lor de mărire deasupra acestora, pentru că aceasta este cea mai sigură cale a ruinării statului. Stă în picioare lângă fotoliul episcopului Theofil. Vorbeşte alb, în şoaptă. Din salonul de-alături răbufnesc câteodată glasurile boierilor de slujbă astă-seară. Îl recunoaşte pe al marelui armaş care vrea să facă prinsoare, pe un cal arab de şa, că boier Radu Buzescu nu poate fi găsit până mâine la zece ceasuri, după cum nu poate fi găsit nici prinţul Marcu, până când intră de slujbă cu garda. Cineva râde gros şi se bate cu palmele peste centură. Josica şopteşte cum a stors Filip, Spania, vânzând şaptezeci de mii de slujbe (îl priveşte lung, oftează, dă ochii peste cap, fără să îndrăznească să-l mustre, cu toate că într-un fel îi dăduse de-nţeles că nu se va împotrivi unei uniri a Florichii cu fiul lui învăţat, deci că într-un fel sunt de pe acum cuscrii), cum a măturat pătulele ţăranilor, ca să-şi poată construi Armada şi cu toate astea, Spania este la al treilea faliment European, după care, desigur, nu va veni decât prăbuşirea totală. Asta a făcut ambiţia politică nemăsurata a regelui Filip. Ambiţia lui catolică n-a sfârşit mai bine. A dus-o pe regina Maria Stuart la eşafod, acum nouă ani. A ridicat Ţările de Jos în arme, împotriva tuturor Tribunalelor de sânge şi a amintirilor crâncene lăsate de ducele de Alba. I-a adus nenumărate înfrângeri în Franţa. Ce i-a folosit masacrul de la Harlem, unde spaniolii au ucis toată populaţia oraşului? La ce-a slujit arderea celor şase sute de mauri, meşteri, artizani şi ţărani, la Sevilla? La ce i-a slujit asasinarea lui Wilhelm de Orania, încercările de a-l ucide pe Henric IV? La nimic. Protestantismul şi-a făcut drum acolo unde sufletele au fost pregătite să-l primească şi duşmanca lui de moarte, cea mai puternică regină a protestanţilor, Elisabeta a Ingliterei, a triumfat. Ce-a făcut acest rege pentru el însuşi? A-ngropat de tinere

patru regine. Pe infantele Don Carlos, pe jumătate nebun, care muşca sânii doicilor până la sânge, care-şi jugănea curtenii şi ardea de vii animalele curţii, l-a ucis în chinuri cumplite, asistând nevăzut la agonia lui. Acum zace putrezind de viu, îi ţâşneşte sângele din piele, nimeni nu se poate apropia de hoitul lui plin de puroi şi sunt sigur, măria-ta, că noaptea nu poate închide ochi din pricina zecilor de mii de oameni arşi de el în biserici şi pe ruguri, tăiaţi mişeleşte, spânzuraţi şi ridicaţi în ţeapă. A stârpit el erezia? A făcut el din Spania altceva decât o ruină?

— Vorbeşti, cancelare, de parcă pe domnia-ta te-ar fi ars pe rug.

— Nu pe mine, doamne, ci gândurile şi visele mele.

— Te-ascult.

— L-a lăsat pe bicisnicul de Rudolf fără ajutor. În loc de bani, flotă şi oşti, îi trimete sfaturi, filfizoni de curte şi nunţii apostolici. Îţi spun toate astea măria-ta, să te feresc de a crede că Rudolf mai poate ceva şi că sfântul imperiu mai înseamnă altceva decât un nume. Măria-ta te încrezi prea mult în acest împărat puţin la minte, bântuit de pasiunea lui pentru mecanică. Regina Elisabeta a Ingliterei este în pace cu turcul, asmuţindu-l asupra Spaniei prin Mediterana. Joacă o carte tare la Cracovia. Henric al Franciei abia şi-a târguit regatul. N-are nimic cu turcul, nu-i suferă pe Habsburgi, ochii lui sunt numai pentru Francia secătuită de războaiele religioase… Am un cavaler acolo, cu trecere pe lângă Diana de Valois, văduva mareşalului François de Montmorency. Este o femeie care face cât zece cancelari. Dar este o Valois. Iar Henric IV este cel dintâi rege Bourbon. Cel dintâi Bourbon, când cei din familia Valois au domnit în Francia din 1328. Să se gândească măria-ta la Dăneşti şi Mirceşti… Nu cred că spre apus se pot îndrepta ochii măriei-tale:

— Dar încotro, cancelare?

— Aici doamne…

Cancelarul face o reverenţă adâncă. Vântul scutură cercevelele. Se deschide un panou din lambriserie.

— Vine, şopteşte cineva, din întuneric, în româneşte.

Cancelarul Josica îşi îndreaptă gulerul.

— Vine principele, prin tunelul de taină. Vrea să mă prindă uneltind… Ah, măria-ta, cărui principe bicisnic m-a silit soarta să-i slujesc… Am să-l aduc la măria-ta şi are să te găsească în clipe de reculegere…

Îi sărută mâna. Dispare prin gangul tainic. Placa de lemn ornată cu capul Athenei se-nchide fără niciun zgomot. Episcopul Theofil Râmniceanul îşi prefiră mătăniile, cu ochii întredeschişi. Şopteşte:

— Cancelarul îţi este credincios, măria-ta, după cum a rămas credincios sfintei noastre biserici. El l-a proteguit pe stareţul Ioan de Prislop, căruia vrei să-i încredinţezi păstorirea turmei tale de peste

munţi.

Ascultă glasul epscopului, cu ochii închişi torturat de tot ce cunoaşterea lui dobândise în aceste zile la curtea Bălgradului. Nu numai adevărul crud al Europei sfâşiată de războaiele prosteşti dintre catolici şi protestanţi, a Europei mucenicită de Inchiziţie, a luptei surde dintre arhiducii, fraţii lui Rudolf, îl descurajează şii arată singurătatea lui; dar mai ales acest Sigismund Báthory îl descurajează şi-l însingurează cu teatrul pe care-l joacă, ca cel din urmă dintre histrionii lui… A adus-o pe Maria Cristierna din exil, s-o aibă aici drept pavăză şi momeală. Îşi aminteşte ochii albaştri ai principesei, plini de groază, când i-a implorat ajutor pentru cavalerul ei. Ce taine cumplite au făcut-o să i se mărturisească, fără să-l cunoască, neştiind dacă îi va primi cererea sau nu, dacă o va trăda sau nu?… Bătrânul Albert Király este şi el în dizgraţie, surghiunit la moşia din Scaunele săcuieşti, oricând gata să fie ucis, cum a fost ucis cancelarul Kovacsöszy, tutorele lui Sigismund. El nu şi-a pătat mâinile cu sângele nici unuia dintre curteni, iar moartea Chisarului nu el a dorit-o şi nu el a impus-o. Au fost acolo temeiuri adânci, venite din veac, de care poate nu este străin nici cuvioşia sa Theofil, episcopul Râmnicului… L-a cutremurat seninătatea cu care Josica şi-a luat asupra lui sângele lui Aron Vodă. Ce rol a jucat, în această tragedie, Velica?… Velica Genga, care din noaptea banchetului s-a şters de pe faţa pământului, ca şi când l-ar urî pentru moartea fostului ei soţ, ori pentru ce altceva, pentru moartea fratelui ei, pentru risipirea oaselor lui? Şi cum să ajungă glasul lui la curţile regilor şi ce să spună el acelor regi, înglodaţi în sânge până la genunchi, sfâşiaţi de rivalităţi familiale, care poate nici nu ştiu unde este Dunărea de jos şi cărora le pasă de poporul Ţării Româneşti, tot atât cât le-a păsat de cel al insulei St. Dominique, care la venirea lui Cristoforus Columb avea trei milioane de capete şi după un sfert de veac, mai avea treizeci de mii, dacă este să creadă rapoartele arătate de Josica. Îl încearcă o tristeţe surdă, se simte străin de el însuşi, însingurat şi pustiu. Aude ca de departe glasul episcopului Theofil, citind molcom din Matei 22, 23 «Vai de voi, cărturari şi farisei făţarnici! Pentru că voi daţi zeciuială din izmă, din mărar şi din chimen şi lăsaţi nefăcute cele mai însemnate lucruri din lege: dreptatea, mila şi credincioşia; pe acestea trebuie să le faceţi, şi pe acelea să nu le lăsaţi nefăcute».

Uşa se deschide larg şi marele armaş, cu barba aricită, cu buzduganul la şold, întreabă măreţ dacă măria-sa binevoieşte să-l primească pe voievodul Jigmond Báthor, ca pe un frate, fără ţeremonie… Înainte de a-i răspunde, intră principele îmbrăcat în sutană neagră de iezuit, congestionat, întrebând latineşte dacă nu-l supără; dar mai ales mirându-se că nu-l găseşte aici pe credinciosul lui Josica, căruia i-a poruncit să fie o gazdă îndatoritoare. Vede, pste

creştetul ciufulit al principelui, statura atletică a scutierului principesei, Carlo Magno. Sigismund se interesează de cartea pe care-o comentează magnificul domn Mihail.

— Biblia, măria-ta, spune episcopul Theofil.

Face o închinăciune şi se duce, obligându-l pe marele armaş să-nchidă uşa. Sigismund Báthory se aruncă în fotoliul părăsit de episcop. Cercetează odaia cu privirea speriată a ochilor lui bulbucaţi. Miroase a parfum. Gulerul alb, scos peste gulerul sutanei, îi da aerul unui teolog tânăr şi hirsut.

— Pot să vorbesc în italiană, magnifice?

— Dacă măria-voastră are curajul să piardă câte-un cuvânt din cele ce-mi vor fi dăruite, da.

— Curtenia voastră, magnifice, nu este mai prejos de vitejia voastră… Mi-au spus-o doamnele curţii. Mă faceţi gelos.

Sigismund îşi trage fotoliul lângă fotoliul lui. Priveşte-încremenit flăcăruile sfârâitoare ale lumânărilor. Îl izbeşte liniştea profundă a valahului. Cântase cu Pietro Busto două piese de Janequin, apoi Palestrina pe care-l invidiază şi târziu, când a-nserat, Cabezón. De două nopţi, ca s-o evite pe Maria Cristierna, chefuieşte cu Csáki şi curtea italiană. Situaţia creată de padre Alfonso Carillo este imposibilă. Maria Cristierna putea foarte bine rămâne în exilul ei princiar la Făgăraş, unde şi-a făcut o viaţă mai mult decât plăcută. Îşi roade unghiile, amintindu-şi cu lux de amănunte graţiile pe care le-a risipit să-l cucerească pe valah. Îl zdrobeşte umilinţa. Prezenţa valahului, pe care-o caută cu disperare, fără să-şi poată explica de ce, îi creează o stare nelămurită de euforie virilă. Padre l-a consiliat să-i smulgă valahului un act, ori promisiunea de a nu încheia pacea cu turcii, fără să-l avertizeze. Unde este blestematul de renegat, canalia de Josica, fără care nu mai poate face niciun pas, acest trădător care pactizează cu valahul împotriva intereselor stăpânului său?! Simte că nu se mai poate stăpâni. Toate acestea întrec puterile lui. Izbucneşte într-o explozie de cuvinte în care se caută cu disperare.

— Ah, magnifice, singurul meu vis, singura mea dorinţă, este să-mbrac pelerina cavalerilor rătăcitori. Să colind Europa propovăduind cruciata pe care domnia-ta s-o conduci la Dunăre. Să fiu cuvântul şi gândul înaripat al domniei-tale. Să vorbesc mulţimilor în graiul cântecului. Să sun din tocsin la porţile castelelor. Să chem de la amvon, în numele Domnului Dumnezeu, împotriva tiranului păgân. Este singura viaţă care mi se potriveşte. Singura viaţă demna de un cavaler…

Îi prinde amândouă mâinile. Pare rătăcit, bântuit de duhuri, se uită cu teamă de jur-împrejur şi-i spune amestecând ungureasca, italiana şi latina, că este urât de moarte în propriul lui principat. Padre Alfonso Carillo vrea să facă jocul Sfintei Ligi prin el, fără ca Sfânta Ligă să-l

ajute cu bani şi oşteni. Moşiile sunt secătuite. Nu mai are braţe de muncă pentru minele de aur, pentru cele de fier, pentru ocne. Nobilimea îi refuză oştirea. Dieta îi refuză ajutoarele băneşti. Arhiducele Maximilian lucrează cu Maria Cristierna la răsturnarea lui.

— *Abyssus abyssum invocat*, şopteşte cu buze albe, tremurânde.

Zgomot de glasuri. Marele armaş îşi vâră bărboiul pe uşă, anunţându-l pe cancelarul Josica. Voievodul constată că Sigismund Báthory îşi revine mai repede decât se putea aştepta de la un om tulburat, care-i produce o milă stranie, amestecată cu spaimă. Parcă niciodată nu s-a înspăimântat mai rău de soarta hotarului dinspre miază-noapte, decât ascultându-l şi văzându-l acum pe cel care ţine scaunul Ardealului. Sigismund îşi aranjează gulerul alb. Se lasă în fotoliu, degajat, încercând un zâmbet care nu-i stă rău. Îi face semn vel armaşului Udrea Băleanu. Cancelarul Josica intră zăngănindu-şi pintenii. În timpul de când a ieşit pe uşa tainică, s-a schimbat de haine. Poartă cizme, pantalon şi plastron de piele, are încă zăpadă în rama cizmelor şi este roşu de ger, ca şi când acum ar fi descălecat.

— Iată-te, în sfârşit, domnule cancelar…

— La porunca alteţei-voastre.

— Porunca mea a fost, dragă Josica, să nu-ţi părăseşti magnificul oaspete nici ziua, nici noaptea… Se vede că-n ultima vreme te-ai cam dezobişnuit să-mi asculţi ordinele… Asta are să te coste capul, scumpul meu favorit.

Voievodul urmăreşte jocul principelui, tonul ascuţit şi tăios cu care îşi rosteşte ameninţarea, ca şi râsul copilăresc în care-o-nvăluie. Îşi spune că Sigismund şi-a învăţat foarte bine rolul de principe şi că şcoala iezuită îşi îndreptăţeşte faima. Josica, alb vânăt, spune că-şi dă capul din toată inima, dacă învinuirile ce i se aduc sunt adevărate. De fapt el a fost în slujba ambilor voievozi. Adică a dat cele din urmă porunci pentru vânătoarea de mâine, la care participă o sută de invitaţi şi pentru care doamnele i-au scos sufletul, voind să ştie cu ce vor vâna măriile lor, ce costume vor purta, ce culoare au caii şi cioltarele, mănuşile şi panaşele, ca să-şi poată asorta toaletele şi să strălucească cum se cuvine. Sigismund se-nflăcărează. Va fi o vânătoare magnifică, demnă de cel care, cum se şopteşte aici, ucide urşii cu pumnalul, acolo în munţii Ţării Transalpine.

— Mă bucur de vânătoarea de mâine; dar mai mult mă bucur de vizita alteţei voastre de acum. Sunt de patru zile oaspetele curţii, onorat cu mult fast, dar nu numai pentru serbări graţioase mi-am lăsat scaunul împovărat de grijile domniei mele…

Sigismund se ghemuieşte în fotoliu. Josica răsuflă adânc, mulţumindu-i din ochi. Voievodul bate din palme. Când vel armaşul cere poruncă, îi spune să vină boierii de slujbă, la sfat… Se aud murmure. Răzbate clinchet de pinteni. Recunoaşte paşii energici ai

Radului Buzescu şi cei uşori ai prinţului Marcu. Vel armaşul îşi dă poruncile. Gărzile zornăie din arme în faţa uşii. Intră principele Marcu, în coantăşul roşiilor din catifea smeurie, cu fireturi din şnur de aur, Radu Buzescu în dolmanul albastru al oştilor Craiovei, spătarul Calotă Bozianu în platoşă de argint, semn că este de slujbă, marele armaş de asemenea cu platoşă de oţel, semn că oricând poate împlini pedepsele poruncite de domnul său. Sigisniund îşi roade unghiile. Îl impresionează neplăcut aceşti oşteni curtenitori, dar asprii, pe care-i ghiceşte devotaţi domnului lor şi care-l pun în inferioritate, cel puţin numerică, la el acasă.

— Măria-ta principe Sigismund, am venit la chemarea pe care mi-ai făcut-o, să punem la cale trebile dinlăuntru şi din afară ale domniilor noastre.

Spune asta în româneşte, făcându-i semn lui Marcu să tălmăcească. Se aude ceasul din turla palatului princiar bătând de zece ori. Cancelarul Josica spune că discuţia nu poate avea decât un caracter privat, pentru că în Ardeal nu se poate lua nicio hotărâre privind politica ţării, fără consultarea Statelor generale şi aprobarea dietei. Sigismund ar fi dorit ca la acest conciliabul să participe şi cardinalul Alfonso Carillo, căpitanul Ştefan Bocskay, care cunoaşte starea armatei princiare, alţi câţiva căpitani cunoscători ai oştilor oraşelor, şi aprovizionării, ai oştilor de lefegii, starea actuală a ţării fiind complicată şi el neavând niciun drept să se angajeze dincolo de…

— Este vorba de politica măriei-tale faţă de pacea cu sultanul, ori faţă de război… De politica măriei-tale faţă de sacra majestate a Sfântului imperiu roman. De politica măriei-tale faţă de coroana Poloniei. De politica măriei-tale faţă de Ieremia Moghilă al Moldovei, faţă de vărul măriei-tale, cardinalul Andrei Báthory… Io, Mihail voievod, vreau să spun măriei-tale ceea ce am chizbuit cu sfatul marilor boieri, să rog pe măria-ta să chibzuiască cu Statele generale, dieta şi sfetnicii măriei-tale, în liberă tihnă şi pace, apoi să stăm faţă-n faţă şi să hotărâm ce este mai bine pentru ţările noastre şi creştinătate. Să ne legăm prin jurământ în faţa mormântului lui Iancu de Hunedoara dacă ne-nţelegem şi să ducem acel jurământ la îndeplinire, aşa cum însăşi măria-ta o vrei, pentru slava cea veşnică şi… onoarea cavalerească.

Sigismund Báthory îl priveşte disperat. El aude vântul opintindu-se în geamurile de Murano, prinse în cercevele de plumb, îl aude şuierând ascuţit sub streşini şi se gândeşte nu să-l jefuiască pe acest bicisnic de tronul lui, ci să-i întărească onoarea, pentru că gândul şoptit de Josica, al unui regat al vechii Dacii i s-a-nfipt în inimă, îl simte acolo ca fiind al lui însuşi şi nu al lui, ci al vremii lui şi al celor mai adânci orânduiri fireşti, îşi aduce aminte de cea din urmă iniţiere, de sfaturile episcopului Theofil pe drumul Sebeşului, intuieşte

adâncimea şi vigoarea acestui gând – se uită la globul lui Martin Behaim şi-l ascultă pe episcopul Theofil al Râmnicului, cerându-i voievodului să participe la sinodul clericilor valahi şi la instalarea episcopului lor, aşa cum cancelaria voievodală a binevoit să aprobe, în urma rugăminţii măriei-sale, voievodului Mihai, sinod şi instalare care vor avea loc a doua zi de Crăciun.

9

Salvele de artilerie fac să zăngăne vitraliile sălii tronului. Lumina soarelui de ianuarie intră în trâmbe prin lucarne, căzând pe cuirasele gărzilor. Patricienii saxoni în costume imitând moda curţii de la Praga, solemni, evită vizibil contactul cu nobilimea maghiară şi cu cei câţiva nobili secui retraşi sub statuia voievodului Bartholomeu Dragfy. Principele Marcu trage cu urechea la ceea ce vorbesc într-o latină ecleziastică doi nobili maghiari de stil vechi, cu mustăţi hunice căzându-le pe brandenburgurile dolmanelor roase de molii.

— Tronul acela este pentru vasalul acestui principe degenerat, care mi-a ucis nepoţii ca un Borgia nesătul de sânge şi de averi.

— *Beati pauperes spiritu*, conte… De la sfaturile lui Carillo, a ajuns să roadă ciolanul pe care i-l întinde *«Il Valacho»*…

— *Video lupum*, baroane.

Se apropie bătând temenele un fel de diac de curte întâlnit în antecamera cancelarului Josica, despre care a auzit spunându-se că este cel mai bun copist de texte, făcut de una din bucătărese cu un rob ţigan foarte drag tatălui cancelarului, cu numele ciudat de Johannes Lupus, îndesat, cu gâtul vârât între umeri, sur la tâmple, cu mutră de codoş libidinos, care trăia cu una din proxenetele curţii, o matroană deşelată, Cavaleria Doliban. Unsuros, îmbrăcat într-un fel de anteriu pe jumătate laic, pe jumătate de iezuit, acest Johannes Lupus se ţinuse scai de el, recitându-i tirade întregi din dramele lui don Luis de Gongora y Argote, cu o emfază stupidă, scâlciind spaniola pe care-o rostea ţigăneşte. Prin Cavaleria Doliban, voise să-i ofere «distracţie princiară vrednică de magneficienţa sa, aşa cum îi aferă excelenţei sale domnului Demetrius Cristici, superintendentul grajdurilor, ori excelenţei sale domnului Gabranius intendentul domnului Demetrius Cristici, cel care îi duce geanta la marile ceremonii rupestre»… Un ofiţer din banderia hunedoreană a cancelarului i-a atras atenţia că acest Johannes Lupus este cel mai ticălos informator al Sfântului Oficiu şi că tipăreşte la Braşov, pe banii luaţi din proxenitism şi delaţiune, un fel de «Aviso» pornografic şi de şantaj, cu care s-a-mbogăţit. Drept urmare Johannes Lupus a fost azvârlit din apartament de robul lui, maurul Husein, care l-a şi crestat la o ureche pentru a ţine minte cum să se înfăţişeze altă dată unui prinţ. Acum îi manevrează pe cei doi nobili, care-i întorc spatele cu un dispreţ

suveran.

Nu-l miră nimic, sau mai corect, nu-l mai miră nimic, după ce-a slujit ca condotier în Florenţa, Padova, Ravenna şi Roma. S-a-ntors în Ţara Românească în compania căpitanului Silvio Piccolomini, mânat de nostalgie. De o sfântă dorinţă să ştie ce gândeşte voievodul Mihai de tatăl său adorat, principele strălucit care-a fost Petre Cercel, a cărui amintire stăruie şi astăzi, vie şi nealterată la Florenţa şi Veneţia. Mărinimia şi cavalerismul voievodului, drama lui, splendoarea actelor lui, l-au cucerit. Îi pare rău că-i este nepot şi că această rudenie de sânge pe care voievodul o subliniază cu flecare ocazie, nu-i permite să-l slujească ca simplu scutier… Într-o noapte, controlând gărzile la asediul Giurgiului, l-a găsit pe Mihai îngenuncheat în cortul de serviciu, rugându-se. Atunci i-a făcut jurământul de credinţă pe sabie şi biblie. A fost o noapte cumplită în care-a descifrat până la fund singurătatea acestui bărbat, care şi-a luat pe umeri, conştient, povara renaşterii Ţării Romaneşti. Îl slujeşte şi-l va sluji cu dreaptă credinţă, până la capăt. Viaţa de condotier, cei doi ani petrecuţi în Navarra şi Castilia, l-au ajutat să descifreze aici, la Alba Iulia taine la care voievodul n-ar fi ajuns niciodată. Amanta lui Radu Buzescu, contesa Ana Bornemisza, l-a prezentat contesei Adelaida Szombor de Kükülo… Iar Carlo Magno… Bravul Carlo Magno, cu care s-a bătut de trei ori în duel, ultima dată în Colle oppio la Roma, când i-au arestat pe amândoi gărzile Vaticanului şi când din duşmani, devenind prieteni au tăbărât pe cei patru guarzi elveţieni, lăsându-i laţi în Foro Traiano, mărturisindu-şi dragostea lui pentru Maria Cristierna, bucuros că-l vede în curtea idolului său, apoi împuşcat pe la spate în timpul vânătorii, găsit de voievod zăcând în sânge sub o tufă de alun, ridicat de doi vânători din gardă şi scos din pădure în cea mai mare taină, adăpostit în bordeiul unui iobag, disperarea Mariei Cristierna şi tot ce-a urmat după vânătoarea tragică; hărţuiala cu Sigismund, târguielile până noaptea târziu, izbucnirea pătimaşă a lui Mihai care-a strigat în consiliul secret că n-a venit aici să audă vorbe, fiind sătul de ele până-n gât, ci a venit să-ncheie un tratat pentru salvgardarea ţărilor lor şi ideii de cruciadă. Astăzi şi acum ceremonia publică a despărţirii în faţa Statelor generale şi dietei după ce tratatele secrete au fost semnate de cei doi voievozi în faţa monseniorului Alfonso Carillo şi cancelarului Ştefan Josica, pentru curtea ardeleană şi a lui şi a clucerului Radu Buzescu pentru curtea Ţării Româneşti. Va trebui să se despartă mâine de Adelaida. Domnul conte Szombor de Kükülo se declară vrăjmaşul oricărei culturi. Are un singur cult. Pe al lui Bachus. Şi o singură pasiune. A Dianei. Adelaida îl citeşte pe Lope de Vega Carpio, omul care a înnebunit Madridul şi-l frecventează pe Pierre de Bourdeille seigneur de Brantôme, lăsându-se cucerită de ale sale «vieţi» ale damelor ilustre şi damelor galante… Dacă n-ar fi văzut

ochii voievodului în clipa când Velica Genga a trecut călare învăluită într-un nor de zăpadă răscolită, s-ar fi îndrăgostit iremediabil de această, amazoană superbă. A auzit-o seara, după vânătoare, recitându-i voievodului din Cântarea Cântărilor:

«Vă rog fierbinte, fiice ale Ierusalimului
nu stârniţi, nu treziţi dragostea,
până nu vine ea!…»

La care voievodul i-a răspuns cu glasul lui profund, bine timbrat, pe care se obşnuise să-l audă chemând numele lui Isus în timpul luptelor, ori răcnindu-şi poruncile, ori insinuant şi ironic în timpul divanelor:

«M-am pogorât în grădina cu meri,
să văd verdeaţa din vale
să văd dacă a înmugurit via,
şi dacă au înflorit rodiile.»

Velica, în vreme ce în mijlocul curţii caselor de vânătoare, la lumina faclelor şi a focurilor, vânătorii lui Sigismund scoteau măruntaiele mistreţilor şi pregăteau frigările:

«Via mea, care este a mea, o păzesc eu.
Ţine-ţi, Solomoane, cei o mie de sicli
şi două sute fie celor ce păzesc rodul.»

Voievodul şi-a înfipt jungherul în inima mistreţului pe care-l injunghease sub ochii Mariei Cristierna, inimă adusă în sângele ei de către un scutier. Fabio Genga, apelpisit de frig, cu nasul stacojiu, a-ncercat să dreagă scena comică al cărei erou fusese. Serpentinul muschetei se udase în zăpadă, turma de gligani dăduse peste el, îl răsturnase şi-l scurmase cu râturile, era plin de vânătăi, şi spunea că magnificul domn Mihai tămăduieşte uşor bolile de inimă, după cum se poate vedea.

«Ce frumoase îţi sunt picioarele, în încălţămintea, ta, fată de domn…
…Pântecele tău este un pahar rotund,
de unde nu lipseşte vinul mirositor;
trupul tău este un snop de grâu,
încins cu crini…
Până şi un împărat ar fi înlănţuit de pletele tale!…
Statura ta este ca finicul
şi ţâţele tale ca nişte struguri.
Îmi zic: «Mă voi sui în finic,
şi-i voi apuca crăcile»!
Atunci ţâţele tale vor fi ca strugurii din vie,
mirosul suflării tale ca al merelor»

Velica Genga a ascultat privindu-l pe voievod în ochi.

— Ce-ţi spune magnificul domn Mihail, scumpa mea doamnă, s-a smârcâit Fabio Genga, *ministro di camera.*

— Recită în limba părintelui meu, un vechi cântec de vânătoare, stăpâne.

Trâmbiţaşii din balcon sună intrarea pajilor. Pe uşile din stânga şi dreapta celor două tronuri de sub baldachin îşi fac apariţia două rânduri de scutieri şi heralzi în cuirase, purtând steagurile banderiilor princiare. Prinţul Marcu se grăbeşte să-şi ocupe locul din stânga tronului rezervat domnului său, lângă care se aşază cu măreţie, muiaţi în aur, curtenii, boierii şi gărzile.

10

Ceasul din turla catedralei catolice bate două după miezul, nopţii. Geamurile de Murano au făcut flori de gheaţă. Ieri au plecat la Vinţ săniile cu bagaje. Cancelarul Josica a primit tot ieri veşti despre sănătatea cavalerului Carlo Magno. Rana obrintită a fost arsă cu fierul roşu. Cavalerul îmbrăcat în uniforma gărzii călare este vegheat chiar în Vinţ de două doftoroaie. Mâine au să-l încarce într-o sanie din chervan şi au să-l pornească spre Sebeş.

— Acum doi ani s-au întâmplat două lucrui despre care se va scrie în istorii, măria-ta.

— Care sunt acelea, cancelare?

— Călugărenii şi moartea lui Torquato Tasso.

— Eşti puţin trist şi puţin filosof, Josica.

— Meditez pe marginea acestui veac zbuciumat. S-ar putea să-l încheie măria-ta, renăscând din cenuşă marele regat antic, al Daciei. S-ar putea ca măria-ta să-i câştigi onoarea risipită pe lucruri mărunte de regii aceştia zăluzi.

— Eşti un curtean desăvârşit, cancelare.

— Nu-mi lua, doamne, drept lingăveală de curte, aceste gânduri fierbinţi, de care nu mă pot vindeca, decât atunci când mi se va lua capul.

— Păzeşte-ţi-l. Toată curtea lui Sigismund vrea să te lecuie astfel.

— Ai văzut-o şi măria-ta?

— Îi batjocoreşti pe fraţii Genga. Îi struneşti pe nobili. Le ţii socotelile datoriilor până la para. Ai oşti puternice. Sigismund se teme de tine. Când stăpânul ajunge să se teamă de sluga sa, tremur pentru capul prietenului meu, Josica.

— Este singura răzbunare a neamului meu, doamne. Lasă-mi-o până la capăt.

— Fie voia ta, om necăjit.

Josica i-a mucul lumânării cu o mucarniţă de argint. Îi spune că episcopul Demeter Napragy a cerut o audienţă secretă principelui, de

cum a văzut săniile cu lemnărie urcând colina pe care veghează ruinele vechii episcopii. A cerut să nu se îngăduie asemenea blasfemie şi asemena sfidare. Cum de-a îngăduit principele ca sub geamurile palatului său să se ridice un lăcaş al schizmaticilor, ca o sfidare adusă catedralei catolice şi luptei Sfântului Scaun pentru stârpirea ereziei…

Întoarce cu un deget globul lui Martin Behaim. Josica i-a adus aici în camera de lucru toate hărţile pe care le avea în palat. Harta Africii care ilustrează *Cosmographia* lui Ptolomeu, o hartă a lui Cristoforus Columb *Viziune hipotetică a drumului Chinei prin est*, câteva stampe copiate după *Atlasul catalan* şi după *Le Livre des Merveilles*… Josica se zbate să trăiască în apele veacului, să soarbă aerul veacului, cum îi place să spună. El a fost în ziua a doua de Crăciun la sinodul clerului ortodox din Transilvania, care s-a ţinut în biserica episcopală cu acoperişul spart, fără uşi şi ferestre, cu tencuiala rasă cu săbiile, mirosind a ud de cal, a baligă, şi a oaie, unde oştenii din patrule îşi ţineau caii şi unde-şi adăposteau turmele slugile episcopiei catolice când le prindeau ploile şi furtunile. A pus să se spele piatra de mormânt a lui Aron vodă, să se aprindă lumânări la căpătâiul victimei planurilor lui Josica, gândindu-se că acesta este cel dintâi hrisov al domniei lui Mihai voievod în spiritul Cetăţii de piatră. Josica spune că în 1592 a murit Alessandro Farnese, omul lui Filip în Ţările de jos, îi arată planurile palatelor Fontainebleau, Tuilleries şi Louvre, ridicate nu de multă vreme de regii Franţei, adică aparţinând veacului, şi spune c-a primit o scrisoare de la sir Francis Bacon baron Verulam, care-i răspunde la câteva întrebări în legătură cu natura puterii.

— Cancelare, spiritul acela al veacului de care vorbeşti, pentru mine începe mereu cu ziua de mâine. Ce veşti ai de la solia mea?

Josica se frânge în fotoliu, ducându-şi mâinile la piept, în semn de supunere.

— Ai dreptate, doamne. Pentru măria-ta totul începe mereu cu ziua de mâine… Înţeleg cu atât mai bine, cu cât eu însumi ţi-am povestit tragedia regelui Filip, care-a năzuit să fie el însuşi, acest veac… Unde-a ajuns, s-a văzut… Banul Mihalcea şi sasul Schonkabunk au ajuns cu bine la Cluj. Au tras la hanul «Căprioara Dianei», unde le-a căutat vorba un nemeş mărunt, Sigismund Forgach, pe care-l ştiu spion în slujba generalului imperial Georgio Basta. Banul Mihalcea i-a tras un picior în dos, după ce Sigismund Forgach l-a făcut vulpoi bătrân. A ieşit scandal. Gărzile oraşului au restabilit liniştea, când Marcu Schonkabunk a arătat salvconductul semnat de principele Sigismund Báthory.

S-a obişnuit prea mult cu aceste două feţe ale lucrurilor, să se mai mire că un spion i-a provocat solia plecată cu tot fastul şi însoţită de toate binecuvântările lui Sigismund. Când şi-a trimis soliile în taină, nu erau provocate public, dar riscau să fie prinse de gărzi. Astăzi

gărzile îi apără solii, în schimb spionii şi provocatorii vor face tot ce vor putea să smulgă măcar un dram din tainele ei. Îl cuprinde o spaimă superstiţioasă la gândul că cel dintâi domn care odihneşte în veci în biserica episcopiei pe care el o reântemeiază, a murit de otravă. Şi-l reaminteşte pe Ştefan Răzvan cerându-i oaste. Îl vede limpede chinuindu-se în ţeapa gătită de Ieremia Moghilă, privind deznădăjduit descăpăţânarea fratelui său. Planurile lui Josica au sfârşit cu aceste două morţi cutremurătoare. Cum au sfârşit planurile lui Filip? Şi unde este adevărul stăpânirii, adevărul treburilor politiceşti?

Are şi-acum gustul amar al despărţirii de Sigismund. Un biet bicisnic… Un biet bolnav pe care destinul i l-a hărăzit vecin şi aliat. Mai cinstit în nebunia lui decât nobilii intriganţi, gata să se vândă celui care plăteşte mai bine. Împreună cu nunţiul Alfonso Carillo a reuşit să-l facă să semneze scrisoarea către sultan, prin care-i oferea pacea, în condiţiile vechilor capitulaţii. Când va afla Rudolf că Transilvania şi Ţara Românească încheie pacea cu sultanul, va privi altfel rolul acestora în ansamblul Sfintei Ligi. Josica îi cere autorizaţia să folosească veniturile moşiilor oferite de Sigismund în comitatul Dobâcăi, atât pentru restaurarea episcopiei, cât şi pentru cumpărarea de arme de foc din Bohemia şi Slovacia. Ce va fi căutat Cristoforus Columb, dincolo de ocean? Oare numai drumul Indiilor şi al Chinei? Numai setea de glorie şi înavuţire? N-a răspuns el unei chemări mai adânci, răscolitoare, pe care-a auzit-o şi Filip regele Spaniei, pe care-a auzit-o Tasso şi Michelangelo, Josica şi Ştefan Răzvan, uskocii şi Dionisie Rally, pe care-o aude el, chemare căreia Josica îi spune atât de bine, glasul veacului?

Josica îngenunche în faţa lui. Are trăsăturile bântuite de patimă, răscolite de tot ce-a ascuns faţă de domnul său şi pizmaşii săi şi slugile sale. Îl compătimeşte pentru soarta care i-a hărăzit mucenicia tăcerii. Cancelarul îşi dezbumbă surtucul. Scoate un medalion, prins de un lanţ din aur. I-l întinde privindu-l cu ochii mari, plini de nelinişti. Nu se putea să fie altfel. Recunoaşte filigranul în arabescuri fine al Închinătorilor din Efes, care-nchide chipul Pantocratorului şi încifrează în glagolitice iniţialele *Iglisiei*.

— Jur pe această sfântă icoană să-ţi fiu credincios şi dincolo de mormânt, măria-ta. Te voi chema aici, ca pe un izbăvitor, ca pe un sfânt, ca pe un Decebal… Primeşte-mi jurământul şi dă-mi acolada. Sunt vasalul, robul şi pavăza măriei-tale.

Îl ridică de subţiori, sărutându-l pe amândoi obrajii. Fără o, vorbă îşi scoate inelul cu vulturul imperial cizelat în platină, trecându-l pe inelarul cancelarului.

— Suntem singuri sub stele, Josico şi numai credinţa noastră ne poate mântui… Du-te. Jurământul ţi-a fost primit. Mă cere liniştea.

Lasă-mă să-mi adun gândurile.

— Mai ai patru ceasuri de hodină, doamne.

— Nu mai am nicio clipă, cancelare.

Josica îi sărută mâna. Tresare când simte frigându-l lacrimile acestui bărbat care duce pe spatele lui cocârjat destinele principatului Transilvaniei. Iată că s-a sfârşit ospeţia lui la Bălgrad. Ar putea spune că s-a născut a doua oară, într-o lume pe care-o cunoştea, fără s-o-nţeleagă. Azi-noapte Radu Buzescu a-nsoţit-o pe Maria Cristierna, călare, la Vinţ, să-şi vadă ibovnicul. Era nebună, îmbrăcată nemţeşte, cu dolman bărbătesc şi căciulă sub care-şi vîrâse cosiţa. Viaţa-şi cere drepturile ei veşnice şi libertatea de a fi ea însăşi, dincolo de lanţurile cu care o leagă stăpânii pământului.. Filip al Spaniei. Elisabeta a Ingliterei. Amurad al înaltei Porţi… Rudolf al Sfântului Imperiu Roman. Sanctitatea sa papa Clemente Ottavo…

S-a făcut frig. Kalaha. Numără. Deshala… Arată… Tezele marilor vlahii. Cetatea de piatră. Ţara Soarelui. Okale mie o vimi a om.

Un ciocănit uşor la uşa unde străjuie Simion. Intră prinţul Marcu, încercănat, mirosind a dragoste şi-a nebunie tânără.

— Am văzut lumină, unchiule.

— Veghez, nepoate.

— Să mă ierte Dumnezeu şi mătuşa Stanca, dar…

— Dă-mi-o…

— Simte că-i tremură mâna de nerăbdare. Marcu îi întinde o scrisoare şnuruită, pecetluită cu ceară albastră pe care este imprimată o inimă. O deschide pripit.

Citeşte în elina veche.

«Dacă eşti cu adevărat cel ăşteptat, întoarce-te.
Pune-mă ca o pecete pe inima ta,
ca o pecete pe braţul tău,
căci dragostea este tare ca moartea,
şi gelozia este neînduplecată ca locuinţa morţilor.

Jarul ei este jar de foc,
o flacără a Domnului.»

Lumânarea sfârâie. Lumina fâlfâie speriată. O stinge. Marcu l-a lăsat singur. E liniște. Se duce la fereastră. Pe unde gheața n-a acoperit-o, vede cerul sticlos, stelele licăritoare, noaptea de ianuarie și ochii tainici, adinci, neliniștitori ai Velicăi. Ceasul episcopiei catolice bate rar ora trei a dimineții. Kalaha! Numără! Clipele, ceasurile, anii, veșniciile! Kalaha! Kalaha! Bang! Kalaha!… Bing!… Kalaha!…

…« Pune-mă ca o pecete pe inima ta,
căci dragostea este tare ca moartea
și gelozia este neînduplecată ca locuința morților…»

Se destramă în tăcerea nesfârșită a nopții, cotropit de durerea surdă a împărtășirii.

— «*Dacă ești cu adevărat cel așteptat, întoarce-te!*»

Gărzile de la poarta cetății Bălgradului strigă nopții că acolo este liniște și pace, toată lumea putând să doarmă legănată de vise.

CARTEA A DOUA

SECETA!

CAPITOLUL ÎNTÂI

1

— Să fie stăpânirea de la Dumnezeu, Marcule? Să-l fi dat Dumnezeu lumii pe Filip, ca pe-o pedeapsă, ori pe Ginghis Chan, s-o ardă pe ruguri, s-o pună în jug, s-o tragă în ţeapă, s-o vândă, s-o spulbere, să despartă muma de prunc şi tatăl bătrân de feciorii lui; ori totul nu este decât nebunia puterii, credinţa stăpânilor că ei sunt unşii lui Dumnezeu, şi credinţa supuşilor că lor li se cuvine toată amărăciunea vieţii, după cum celorlalţi li se cuvin numai desfătările. Marcule, Sigismund e nebun şi-n nebunia lui va ucide Transilvania, va ucide Ţara Românească şi Moldova o va ucide, bicisnicul, şi nicio minte limpede nu va cuteza să-i smulgă sceptrul, după cum nici eu nu voi cuteza a o face, pentru că el este unsul Domnului, după cum eu însumi sunt unsul Domnului şi Domnu mă va pedepsi pentru această fărădelege, că el a dat păstor turmei sale – şi ce dacă se cheamă Ginghis, ori Caligula, ori Filip Preacatolicul – Marcule, nebunul acela m-a slujit pe lângă împărat, uite, citeşte asta şi pentru slujba lui mă cheamă acum la dietă, când turcii adună scânduri şi vase la Cladova şi Nikopol, când seceta usucă ogoarele, când tot ce-am visat pentru creştinătate se poate-mplini în câteva luni, la dietă să se-mpopoţoneze cu isprăvile lui diplomaticeşti, să-mi spună *magnifice* şi *spectabile*, să pierdem vremea cu focuri de artifiţii, să dănţuim şi să jucăm palone, sau să ascultăm muzică de Palestrina – Marcule, tu m-auzi, băiatule?

— Te-aud, măria-ta. Ştii doar că politica este singurul joc fără reguli, în care jucătorii au voie să facă orice, ca să câştige. Îl citeşti pe Machiavel în fiecare seară. El este zeul curţilor, şi cu har; ori fără; Sigismund îşi joacă rolul de principe-histrion.

Prinţul Marcu citeşte suretul după *«Postulata serenissimi principis Transylvaniae a Sacra Caesarea Regiaque Majestate pro expeditione huius anni 97 contra Turcam»*. La punctul 3: *«Pro Michaele woiwoda Transalpinensi petit Serenissimus princeps pecuniam, saltem ad sex millia singulorum equitum solutionem mensualem ad fl. 5 computandum»*.

Postulatul are şase puncte, atâtea câte s-au stabilit la Alba Iulia în consiliul secret. Sigismund a fost de data asta loial. După cele şase puncte urmează *Consilium Serenissimi principis Transylvaniae de futura expeditione contra Turcam*, alcătuit frază cu frază de voievod, astă-iarnă la Alba Iulia, un adevărat tratat de strategie şi politică, de fapt argumentul hotărâtor atât în pledoaria lui Sigismund, pentru a primi

ajutor, cât şi în pledoaria banului Mihalcea, care şi-a susţinut tezele în faţa arhiducelui Maximilian, câştigându-l pentru ideile strategice ale voievodului şi mai apoi în faţa împăratului, care l-a primit cu onoruri, într-o audienţă prelungită şi unde barba lui patriarhală şi felul tăios în care şi-a prezentat cererile, se spune au impresionat plăcut pe baronii nemţi şi neplăcut curtea italiană, obişnuită cu diplomaţi abili şi onctuoşi.

Voievodul, într-o rantie călugărească de şiac vechi, desculţ, cu barba netunsă, cu ochii febrili, mari, parcă mai mari aşa căzuţi în găvane, s-a retras în chilia din spatele paraclisului de când Florica şi Pătraşcu s-au îmbolnăvit de-o boală rea, necunoscută, cu fierbinţeli care i-au doborât şi acoperit de bubuliţe roşii, supurânde. Doamna Stanca îi veghează zi şi noapte. Nu boceşte, nu mănâncă, nu vede, nu aude. L-a gonit pe hirurgul curţii care-a vrut să le ia sânge şi să le dea să bea apă caldă, bătându-l cu furca. A trimis în munţi după o doftoroaie cunoscută în toată plăieşimea. Voievodul posteşte, doarme pe scândură şi i-a mărturisit că boala copiilor este pedeapsa dumnezeiască pentru dragostea lui păcătoasă pentru Velica Genga. L-a doborât de tot ştirea că şi Marula, fiica din flori cu Tudora, s-a-mbolnăvit de aceeaşi boală necunoscută. Aleargă nopţile de la Târgovişte la Târgşor, îşi vede copiii, se-ntoarce-n chilie, unde un călugăr necunoscut îl flagelează de trei ori pe zi. Într-o seară, înainte de vecernie, l-a oprit să asiste la pedeapsa trupească pe care şi-a impus-o drept penitenţă. Când şi-a lepădat rantia, a rămas gol, un trup sculptat parcă de Divinul, cu fiecare muşchi în relief, proporţionat şi suplu, vârstat de lovituri, pentru că blestematul de călugăr nu şi-a cruţat voievodul nici atunci, biciuindu-l până i-a plesnit pielea.

Mihai deschise ochetele unui vitraliu. Intră lumina crudă a sfârşitului de martie, uscată şi grăunţoasă, o dată cu izbucnirea clopotelor Târgovişte, implorându-l pe Dumnezeu să aducă ploaia.

— Te-aşteaptă sfatul de taină, măria-ta.

— Dac-ar putea sfatul de taină să-nduplece stihiile, să se strângă nourii şi să vină ploaia binefăcătoare, Marcule. Dac-ar putea unsul Domnului să stăpânească stihiile şi cu degetele sale să alunge pojarul copiilor săi, precum regii cei vechi, ori proorocii. Iată-l pe unsul Domnului în toate neputinţele lui omeneşti… Priveşte-l… Dacă-ţi va fi hărăzită domnia, adu-ţi aminte de neputinţele lui Mihai voievod.

Prinţul îngenunche la picioarele voievodului. I le cuprinde cu braţele. Mihai îl ridică de subţiori, sărutându-l pe frunte cu buze uscate, seci.

2

Voievodul ascultă glasul bine timbrat al marelui logofăt Theodosie Rudeanu care-a tălmăcit toate epistolele logofeţiei, suretele scoase

prin cancelarii de dieci plătiţi, rapoartele iscoadelor, agenţilor diplomatici, oficiilor de negoţ, bancherilor de la Viena, Islanbul, Veneţia şi Genova. Marele logofăt s-a mai îngrăşat. De când a ţinut domnia în locul lui poartă coantăşele după croiul celor voievodale, şi-a lăsat mustaţa să crească, vorbeşte din gât şi priveşte printre gene. Radu Buzescu stă înfundat în jilţ, privind surâzător femeia diafană pictată pe zidul cabinetului de lucru şi care nu este Velica decât dacă vrei să fie Velica. Poate este totuşi Henrieta. Ori Hasechi. Când s-au întors de la Alba Iulia, episcopul Theofil Râmniceanul l-a întrebat pe cine l-ar lăsa domn, dac-ar fi să moară peste două ceasuri, Pătraşcu fiind nevârstnic şi Marcu neputând urma la tron. A spus fără să se gândească prea mult: paharnicul Radu Şerban. Episcopul l-a binecuvântat, cerându-i să-l ierte pentru necuviinţă. Paharnicul Radu Şerban este de atunci în sfatul de taină. Slugile au lăsat deschis pe undeva. Se simte intrând aerul vâscos, lipicios, care-l sugrumă. Theodosie Rudeanu înşiră faptele semnalate de scrisorile diplomaticeşti. Drept urmare a refuzului voievodului de a se prezenta la dietă, căpitanul Moise Székely cu trupele este rechemat la Braşov printr-o poruncă grabnică a principelui Jigmond Bathor.

— Asta-nseamnă?

— Patru steaguri de călăreţi mai puţin, măria-ta.

— Din câte, paharnice?

Se-ncheagă tăcerea grea, apăsătoare care subliniază din ce în ce mai des aceste sfaturi de taină.

— Din douăsprezece, doamne.

— Asta-i tot ce am, acum când turci sunt la Cladova şi Nikopol?!

— Tot, măria-ta.

— Şi-mi ia patru steaguri de cuirasieri? Acum? Pentru că nu mă duc la dietă să joc pe vasalul preasupus?

Nu răspunde nimeni… Într-un târziu, Theodosie Rudeanu:

— Cred că-ncepe să se simtă la Bălgrad, lucrătura ambasadorului inglez, măria-ta, care i-a îmbrobodit pe ambasadorii împăratului, episcopul Martin de Oradea şi Adam Gall Poppel, de care ţi-am vorbit.

Voievodul tace. Se-ncăpăţânează să tacă în aceste sfaturi de taină, pentru că se simte călcând desculţ pe-un tăiş de sabie, ridicat undeva în cer, deasupra lumii. Ia de pe măsuţa de abanos scrisoarea dictată lui Theodosie pentru arhiducele Maximilian şi tălmăcirea ei în ungureşte. Citeşte distrat:

> «Voinţa sultanului fiind să facă un pod peste Dunăre la Nikopol, acum prin satele dimprejur se lucrează la scândurile ce trebuiesc la acel pod. Ienicerii sosesc întruna acolo, câte 600 şi mai bine pe fiecare zi. Eu am oameni de încredere printre ei, care îmi dau de ştire orice află despre mişcările lor… Scriu despre acest lucru măriei-tale, cu rugămintea că de va voi măria-ta să pornească

ceva, pornească de cu vreme, lăsând ori ce alt lucru la o parte, văzând de acest lucru, căci de vom aştepta pornirea păgânilor, făcându-şi drum, mişcarea noastră va fi apoi târzie fără îndoială, căci de vor pune mâna pe vaduri, aruncând poduri peste ele, nu ştiu cine le vor sta împotrivă…

Ce mă priveşte pe mine, ori trăesc, ori mor, nu sunt împotrivă în niciun lucru, păzind zilnic că unde vor începe să grămădească scândurile şi lemnele de pod, să le dau foc cu ajutorul lui Dumnezeu… Dar nu numai atât aş face dacă aş avea oameni şi bani, dar aş încerca lucruri şi mai mari…»

Nu el a gândit scrisoarea asta, ci celălalt, Mihai neliniştitul, Mihai veşnic gata să sară în şa, neobositul acela războinic, pentru că el, cel de astăzi, este un schimnic pârjolit de viaţă, dezgustat de jocul obositor al puterii, un biet tată cu inima îndurerată, neputincios în faţa suferinţelor copiilor lui, neputincios în faţa propriilor lui patimi…

Theodosie Rudeanu aşteaptă ca voievodul să-şi mântuie citania. Poate spune că a reuşit să stabilească un echilibru în divanul Ţării Româneşti, scoţându-l din joc pe voievod şi lăsându-l în scaunul domnesc ca pe un judecător suprem. Le lasă Buzeştilor faima de războinici şi mari nobili ai curţii, ca şi costul acestor titluri care se ridică la câteva sute de mii de galbeni pe an.

— Visezi cu ochii deschişi, vel logofete. Ce alte veşti te fac să zâmbeşti aşa mieros, că până acum îmi strepezişi dinţii cu citania…

— Veştile nu sunt în puterea mea, doamne. Bune sau rele, datorinţa mea este să ţi le înfăţişez aşa cum sunt.

A strâns sfatul de tainã pentru cã banul Mihalcea, după doi ani de hărţuieli diplomaticeşti a reuşit să smulgă împăratului ordinul de plată pentru patru mii de lefegii. Asta înseamnă că poate lăsa ţara să se refacă. Că vistieria secătuită cu plăţile lefegiilor se va restabili, că nu va fi silit să mai întindă mâna nici la Buzeşti, zălogindu-le toate moşiile domniei, nici la bancherii străini, care cer dobânzi până la 12%, ori au pretenţia să ia în arendă vămile, băile de aramă şi sare, cărăuşia pe uscat şi pe apă, mulgându-l de dobânzi întreite, aşa cum a păţit-o Petru Şchiopul al Moldovei, care nu scapă de creditori nici în pribegie. În clipa când au să-i vină lăzile cu bani, împăratul i le va trimite la trei luni şi administratorii imperiali, va putea ataca Balcanii. A lucrat singur nopţi întregi pe hărţile dăruite de Josica. În vreme ce cancelarul are să ţină Transilvania, el are să ridice Bulgaria şi s-o cureţe de garnizoanele turceşti până la Adrianopole. Dionisie Rally îi scrie că la zece creştini se află în Bulgaria un turc. Iată, în sfârşit, şi o veste bună. Theodosie Rudeanu are un suret după o scrisoare a nunţiului Germanico Malaspina – îşi aduce aminte felul în care cei doi cardinali l-au primit la Alba Iulia, trecându-l prin sita lor iezuită către legatul papal Enrico Caetano. Cardinalul Andrei Báthory s-a dus la

Varşovia, cuprins de dor filial pentru mama sa, bătrâna doamnă Margareta Maylat, sora fostului voievod al Transilvaniei, Ştefan Maylat… Şi Maylaţii tot valahi înnobilaţi şi trecuţi la Roma veche, din altă sămânţă decât Josica, mai vânzători şi mai uituci ai obârşiei. De fapt a vrut s-arunce praf în ochii lumii. A cerut audienţă secretă la rege, cerându-i Moldova pentru frati-su, Ştefan, şi Transilvania pentru el. Regele să aranjeze aceste domnii cu împăratul Rudolf şi cu sultanul. Marele logofăt îşi trage sufletul. Paharnicul Radu Şerban îl priveşte nemişcat, cu ochii lui de bufniţă.

— Ajunserăm departe, doamne, dacă scaunele astea se neguţează între puterile lumii. Nu băgai de seamă până acum şi abia de acum încolo încep să mă tem.

— De ce să te temi, Şerbane?

— De ziua de mâine. Dar mai ales de anii de după noi.

— Ai auzit, prinţule Marcu, ce-a spus vel paharnicul!

— Am auzit şi-am înţeles, măria-ta.

— Acum poate o să-nţelegeţi mai bine de ce doresc o putere de neînfrânt, aici la Dunărea de jos. Paharnice, ce oaste-mi poţi da de azi în trei zile?

— Pentru război, cele opt steaguri de lefegii, doamne.

— Coboară-le către Turnu. Mie dă-mi două sute de curteni.

— Greu, măria-ta. I-ai adus în sapă de lemn. Şi-au vândut caii, să poată plăti birurile.

I se pune o pâclă pe ochi. Se simte bătrân, frânt, gârbovit.

— Două sute de săbii, vel paharnice… N-ai două sute de săbii, dintre curteni?

— N-am, măria-ta.

Rămâne în jilţ, nevrând să-nţeleagă. Intră vătaful Simion, ducând o căţuie în care ard ierburi cu miros iute. Afumă colţurile odăii, cercevelele de fier, cărţile din bibliotecă.

— Au început să moară vitele de foame, măria-ta, şopteşte Theodosie Rudeanu.

— Dacă nu plouă până în zece zile, o să fie foamete mare şi ciumă, măria-ta, spune Radu Şerban.

— Până sâptămâna viitoare toată curtea să fie gata de drum. Vel paharnice!

— Poruncă.

— Stai în priveghere la Turnu cu lefegiii. Faci muştru, jocuri de halca, aşa fel încât să fii văzut de pe celălalt mal. Îmbraci sălciile, strângi posadnicii, duminica, îi întrarmezi, aduni bulgarii fugiţi de dincolo, faci zarvă şi la fiecare trei zile, primeşti cu salvă de artilerie, câte două-trei steaguri de lefegii pe care le roteşti din cele ţinute undeva mai sus de Turnu. Să ştie iscoadele că-ţi vin oşti proaspete. Nu strică să laşi priveghetorii să treacă Dunărea cu şeicile. Să mai dea foc

la barcazuri. La galere. Pe seceta asta au să se aprindă unele de la altele.

— Cu doamna şi copiii ce faci, măria-ta? Îi laşi aici?

— Îi iau cu mine, vere Theodosie.

— Ai să-i omori. Nu-ţi face păcate.

— Voia lui Dumnezeu. Plecăm în Oltenia. Să fiţi gata cam în 3 a lui Prier. Nu mă mai tulburaţi, decât dacă… Lasă-mi ştiricarul, vel logofete. Duceţi-vă… Marcule!

— Doamne.

— De când plăteşte împăratul lefile?

— De la iunie zi'ntâi, măria-ta.

— Iunie zi'ntâi! Doamne, Dumnezeule, du-ne Doamne până la zi'ntâi de iunie şi iartă-ne pentru sărăcia şi neputinţele noastre.

La un semn discret al marelui logofăt, prinţul Marcu şi marele paharnic se ridică, ieşind toţi trei în vârful picioarelor. Voievodul rămâne surpat în jilţ, gândindu-se că va scăpa comoara lui Ţepeş, că va trece de la el şi acest pahar şi că regele Sigismund de Wassa al Poloniei nu l-a trimis la plimbare tocmai la Roma pe cardinalul Andrei Báthory din zel apostolic. Andrei Tarnowski i-a repezit ştiri printr-un esaul de cazaci, că hotărârea lui Rudolf de a-l subsidia, a răsturnat toată politica lui Zamoyski şi că nu peste multă vreme va primi alte veşti mai bune.

— Vere Radule.

— Sunt de-o veşnicie lângă măria-ta. Poruncă!

3

Theofil episcopul Râmnicului îşi ridică glasul acoperind tăcerile cutremurate ale mulţimilor grămădite între Biserica Domnească a Basarabilor şi Biserica lui Neagoe şi a doamnei sale Despina. Peste Curtea de Argeş trec norii de lăcuste pârâind din elitre. Tot cerul este roşu sângeriu, soarele pluteşte alb, descărnat, învăluit în pulberi cenuşii, pulberi cenuşii stârnite de vânturile uscate care-l bântuie cu duşmănie de unsprezece zile, de când a plecat din Târgovişte invadată de lăcuste, şoareci şi lilieci, de unsprezece zile de când se târăşte la Bucureşti şi de-acolo la Argeş, cu cei doi copii aiurind în leagănele purtate de cai, cu Stanca halucinată, pierdută; pulberile care se-aşează peste bordeie şi târguri, care i-au intrat în ochi şi-n urechi, pe care le macină în dinţi odată cu azima, ori le soarbe sleite în apa stătută a puţurilor, apele au secat, vadurile sunt doar bolovani albi, lucind în soarele nemilos, lăcustele cad pe umerii oamenilor, pe acoperişurile de şindrilă, pe prispe, îi cad în păr, acoperă pulberea drumului, una mare, cenuşie se aşază pe mâna păroasă a episcopului, el stă îngenuncheat la răspântie, desculţ, cu barba crescută, în rantia de şiac, Stanca s-a prosternat alături, desculţă şi ea, acoperind

obrăjoarele copiilor, prinţişorilor, cu cosiţa ei neagră, acum înfuiorată, îmbâcsită de praf – bat clopotele, bat a spaimă şi-a urgie, muierile hohotesc – argeşence uscate, sfârlogite, aude – Doamne, iartă-ne; – Doamne, tinde mila ta spre noi; – Doamne, nu ne lăsă; – Doamne, cu ce ţi-am greşit; – Văleu că plângem cu lacrimi de sânge şi tot nu te înduri de noi, Tiranule… aproape s-a uitat pe sine în aceste unsprezece zile de apocalipsă şi se-ntreabă bătându-şi fruntea de pulbere, strivind greţos lăcustele cu fruntea, se-ntreabă până unde sunt marginile suferinţei omeneşti şi dacă are suferinţa omenească vreo margine.

Se ridică din pulberile încinse. Îi vede din nou pe cei douăzecişipatru de bătrâni cu plete albe, cu bărbi de Dumnezei, ducând prăznicarele celor două sfinte biserici domneşti. Îl vede pe cel care duce prăznicarul Cuviosului Vasile Mărturisitorul, semănând aidoma cu sfântul zugrăvit pe icoană, are un picior de lemn şi-l priveşte aprig c-un singur ochi, din care curg lacrimi mari, tăindu-i un vălău alb prin colbul care i s-a aşternut pe faţă. Muierile au obrajii de scoarţă. Li se vede, holbat, doar albul ochilor. Chipurile oamenilor sunt chipuri de lut. Vântul uscat, fierbinte, poartă vârtejuri de praf şi lăcuste ducându-le în soarele de plumb topit.

— Odoarele mamii, copiii mamii, luminile mamii, se tânguie Stanca scâncit.

Totul s-a prăbuşit într-o noapte cleioasă, vâscoasă, care-l înăbuşă şi usucă, nu mai este el, nici nu suferă, nici nu gândeşte, priveşte cu ochi goi epitrahiile cu broderiile lor de aur înnegrit, prapurele sfinţite, tripticele emailate şi aurite, toate odoarele celor şapte Biserici aduse în dar bisericilor domneşti, peste care cad roiurile de lăcuste, vede ulmii, stejarii şi plopii sfârlogiţi, goi, cu crengile muşuroite de trupurile uscate ale lăcustelor, vede cerul plin de pulberi vântuite, soarele înotând în zoaiele cenuşii, ar vrea să se smulgă din el şi-l cuprinde o disperare a neputinţei care-î ridică din piept un hohot sfâşietor de plâns.

— Odoarele mamii!… Copiii mamii!… Luminile mamii!…

— Când a rupt Mielul cea dintâi dintre cele şapte peceţi, m-am uitat şi-am auzit pe una din cele patru făpturi vii zicând cu un glas ca de tunet: «Vino şi vezi!»

Glasul înalt al episcopului, el însuşi smerindu-se desculţ şi fără odăjdii, în anteriu de şiac, ceva din acest glas răzbate prin crusta de disperare, acolo unde s-a crezut întotdeauna el însuşi «I s-a dat o cunună şi a pornit biruitor şi ca să biruiască»…

Mulţimile de lut îngenuncheate în pulberi se clatină lărmuitor.

Femeile îşi lasă frunţile în pământ. Bărbaţii îşi acoperă ochii cu palmele. Au venit cu miile, din toţi munţii, din toate dealurile, din vale de pe Argeş, din sus de pe Topolog, să se roage… Se face pârtie

spre Biserica Domnească. Vine pe-acolo o arătare cocoşată, şchioapă, sprijinindu-se într-un crăcan, învăluită într-o maramă albă de borangic, plină de negi, revărsată în iia bătută cu fluturi de aur, încălţată cu opinci. Se îndreaptă către episcopul Theofil:

— Azi-dimineaţă m-a căutat pustnicul din Sihăstria Vidrarului şi mi-a zis să mântui feţii voievodului. Apoi către acesta: Tu eşti maică, voievodul?

— Eu, mătuşă Ghionoaie.

— Mă cunoşti, ai?

— Te cunoscui odinioară, la nişte masluri.

Ghionoaia se-nghesuie în el. Miroase proaspăt a săpunariţă şi busuioc. Vede lângă ea, în rândurile argeşenilor, un bărbat frumos, îmbrăcat moşnean, cu plete negre căzându-i pe umerii cămăşii, încins cu brâu, purtând cizme şi sabie. Lângă el o argeşeancă dăruită în vălituri ca spuma, ţinând un copil în braţe. Bărbatul îl înfruntă din priviri. Îl recunoaşte. Căpitanul Pădureţului, Radu Gheţea, nesupusul. Ghionoaia o ridică pe Stanca de subţiori.

— Eşti doamna ţării şi eşti proastă cât o sută, fa… Ia copiii d-acilea, din praf şi din lăcuste, că dau ortu. Să-i ducă la mine, în capul târgului. Să vii cu mine. Ţi-i scap, că-s sărmănei şi nevinovaţi. Vinovat este tiranul, care umplu ţara de gloabe şi străini. Auzi tu, te cunoscui după ochi. Îţi joacă viclenia în ei, ca la vipere. Ghionoaia are glas bărbătesc, mustăţi şi din negi îi ies fire lungi şi creţe de păr. Stanca îi pupă mâinile. I le udă cu lacrimi. Nimeni nu ştia cine este cu adevărat Ghionoaia. Tărgile pe care zac copiii sunt luate de gărzi. Ghionoaia bate oştenii cu crăcana.

— Mai repede, trântorilor, că vă prefac în stană de piatră… Hai, mironosiţo cu mine să-ţi veghezi odoarele.

O ia înainte, deschizându-şi drum spre capul unei uliţe prăvălatice, coborâtoare din codri. Doamna şi litierele purtate de oşteni o urmează în tăcere.

*

Poate a trecut o clipă, ori poate au trecut veşnicii de când l-a-nfruntat Ghionoaia, bătându-şi joc de smerenia lui, când dintr-odată s-a ridicat asupra Curţii de Argeş un croncănit de moarte şi-un fâlfâit de aripi şi-o vânzoleală cumplită de păsări negre. Dinspre miazăzi, de peste turlele vechilor curţi domneşti, au năvălit din văzduh stoluri de ciori şi stoluri de corbi, stoluri de

stăncuţe şi de coţofene printre care zburau, nebune, stoluri de grauri, învălmăşiţi cu mierle. S-a umplut cerul de croncănit. Stolurile când urcau spre slavă, când se prăbuşeau peste case, vânturând lăcustele cu aripile, lovindu-le cu ciocurile, vânându-le şi risipindu-le. Cineva a-nceput să cânte: «Mărire, Doamne ţie», pe româneşte, urmat de glasurile uscate ale mulţimilor. Stă lângă episcopul Theofil care priveşte cerul cu ochii holbaţi de groază şi încântare. Are bărboiul plin

de lăcuste, râde, şopteşte: Ghionoaia, ea are puteri asupra necuvântătoarelor, spune un «Doamne milueşte-ne», apoi îi prinde braţul, şuierându-i la ureche:

— Ascultă, fiule, şi te smereşte.

De undeva, de foarte departe, se rotogoleşte prin văzduhul negru plin de croncănitul stolurilor, duruitul unui tunet. Cei douăzeci şi patru de bătrâni ridică prăznicarele cu mâinile lor veştede şi strigă:

— Ad-o, Doamne!

Stolurile se-nvolbură, acoperind soarele. Pe urmă se aude un chiţăit lacom şi din turlele bisericilor domneşti, de prin poduri şi locuri vechi, ies liliecii. Trec peste case, zboară frânt pe deasupra mulţimii. Se ridică spre stolurile de ciori şi corbi. Cad din înalt şi-i vede cum intră la loc în turle. Duruitul tunetelor se-ndeasă. La marginea dinspre Piteşti a târgului, se ridică neagră, săgetată de trăsnete albastre, coama unui nour.

> *«… Şi a venit grindină şi foc amestecat cu sânge, cari au fost aruncate pe pământ; şi a treia parte a pământului a fost ars şi a treia parte din copaci au fost arşi şi toată iarba verde a fost arsă»…*

Nu-l mai ascultă pe episcopul Theofil. Ascultă huruitul tunetelor şi plesnetul trăsnetelor şi vântul dintr-odată rece şi nu vede decât nourul negru călărind cerul dintr-o margine în alta.

Stolurile de ciori şi de corbi, de grauri şi de stăncuţe, cad pe-o aripă, se lasă purtate de furtună, se vânzolesc pe vânturi şi pier în întunericul de smoală care-nvăluie Curtea de Argeş. Soarbe adânc aerul mirosind a scânteie şi fum, aerul rece, tăios şi aspru.

Vântul de gheaţă bate praporii. Vrea să-i smulgă din coadă. Epitrahiile fâlfâie nebune. Vântul vrea să despoaie oamenii. Smulge şiţa din acoperişuri. O poartă pe deasupra târgului. Trăsnetele biciuie catapeteazma cerului.

— Nu te mai smeri, măria-ta, spune episcopul Theofil Râmniceanul, luptându-se cu vântul care-i răvăşeşte barba şi pletele, care i le curăţă de lăcuste şi de praf… Înalţă-te să te vadă poporenii stăpânind stihiile pe care le-ai robit puterii tale domneşti.

Se înalţă în rantia umflată, gata să-l lase gol. Ridică spre cer amândouă mâinile, primind pe obrajii subţiri, cei dintâi stropi de ploaie.

4

Gogoloaie albe, miţoase, norii alunecă peste munţi. Oltul hăuie între bolovani. Mierlele fluieră pe-ntrecute. Totul este proaspăt şi tânăr şi vesel. Îşi spune că adevărata înţelepciune stă în firea lucrurilor şi că oamenii trudesc din greu să strice firea lucrurilor şi s-o alcătuiască

după ceea ce cred ei c-ar trebui să fie această fire. La Jiblea o ia pe drumul Oltului. Curţile par pustii. Un moş uitat de moarte, moţăie la soare pe-o prispă, doar în ismene şi cămaşă. Un porc negru râmă în balta de lângă fântână. Cireşele au ieşit din ghioc. Trec Oltul cu podul plutitor. Podarul n-are mâna stângă şi piciorul drept. Lălăie un cântec de alean, e bărbos, se uită-n apă, ori în cer şi când dă să-ncalece, îi apucă frâul, îi ţine piciorul şi-i spune:

— Să trăieşti, măria-ta… Sunt arcaşul Şaptefraţi… Mă ciopliră osmanii, după cum vezi, pe la Babadag, în iarna lui ’95. Te cunoscui şi tac…

Îi dă vamă arcaşului Şaptefraţi, patru ţechini de aur, Câte unul de om. Câte unul de cal.

— Mă duc să mă-nchin la Cozia, arcaşule. Îmi scăpară copilaşii de boală.

— Auzii, măria-ta. Să ţi-i apere Dumnezeu. Cu ţechinii ăştia îmi cumpăr doi boi… Şi dacă nu te cunoşteam?… Şi dacă nu-mi luam inima-n dinţi?… Aolică, doamne, ne cam uitaşi pe noi, arcaşii…

— Mai smoleşte-ţi luntrile, c-ai să te duci la fund, Şaptefraţi. Când ai vreun necaz, vino la curte. Eşti rumân?

— Ba! Moşnean!

— Rămâi sănătos.

— Umblă cu bine, măria-ta! Şi zici să vin la curte?

— Vino!

Parcă i-ar fi dator lui Şaptefraţi. L-au cioplit bine la Babadag. Poate când au încercat să ia cetatea cu năvala. «Hai fraţi, hai fraţi, la năvală daţi». Dac-ar fi avut tunuri, poate scăpa Şaptefraţi necioplit de iatagane. A cui e vina? E în firea lucrurilor?! Ce mai fluieră mierlele. Şi grangurii… E-n firea lucrurilor! E-n firea lucrurilor… Să rămână Şaptefraţi olog şi ciung. Şaptefraţi de şapte ori câte şapte. De şaptezeci de ori câte şapte. De şapte sute de ori câte Şaptefraţi. I-a părăduit Sinan pe cei de şapte sute de ori câte Şaptefraţi. Mireasmă ameţitoare de salcie verde. Vede turla rotundă a Coziei ridicându-se deasupra zidurilor groase, crenelate. Deasupra frunzişului verde şi foşnitor şi plin de mustul pământului. N-au ajuns până aici lăcustele. N-a ajuns până aici seceta. De aici încolo, spre Loviştea şi Lotru şi crestele munţilor, începe Cetatea de piatră. Clopotele. Rar. Cu dangăt adânc, venit din neuitare. În faţa bolniţei, pe tăpşanul de către Olt, iarmaroc. Care ungureşti cu trăgători deshămaţi; căruţe uşoare din Ţara Lotrului; harabale săseşti cu coviltire de piele, ori căruţe de Făgăraş cu loitrele vopsite albastru, ori verde, încondeiate de izvoade roşii; forfotă de călugăraşi ducând în spate dăsagii milelor, focuri încropite sub codârle; câţiva sameşi domneşti cu paftale de argint la căciulile ţurcaneşti pălite pe-o sprânceană; plăieşi, şelari, tarabe cu braşoveni; lauri de lacăte şi de zăvoare; ţiglari şi lingurari; rudari de la Horezi,

tăbăcari de la Porceşti; larmă, tocmeală, forfotă. O să-l cunoască vreunul, aşa cum l-a cunoscut Şaptefraţi. Se strică iarmarocul… Asta-i liniştea şi reculegerea pe care şi-o dorise. Trece la pas prin oborul de vite. Vede carele săracilor de la Ocna, pline cu drobi de sare, strălucitori. Un geambaş măsliniu, cu cizme noi, roşii, mustaţă pe oală, cu hanger la brâul cusut cu mărgele, dă la praştie trei cai dintr-odată. Pune ochii pe-o iepşoară scundă, rotunjoară în crupă, cu trapul lin. Îi spune lui Simion să-i cumpere icpşoara, că are capul mic şi pieptul lat şi gâtul scurt, îi place cum se leagănă şi Simion îi spune printre dinţi că iepşoara e umflată cu ţevia şi că-l cunoaşte pe Miroslav Duşici, parşivul de geambaş. Şi hoţ de cai de la Cladova, care a fost însemnat cu fierul în beciurile armăşiei, atunci când a fost prins, vânzând la Târnovo, cai domneşti furaţi de pe câmpul de luptă.

— Prinde-l şi adu-mi-l la stăreţie… Fă-l de ocară, să-l cunoască sameşii, dac-o mai scăpa de gâde.

O ia în buiestru spre poarta monastirii, cu liniştea abia încropită, fărâmată. Miroslav Duşici de la Cladova, tocmai la iarmarocul Coziei… La Cladova unde s-adună ienicerimea, barcazurile şi scândurile pentru plute. Tresare când cineva îi apucă dârlogii şi-i spune cu vorbă domoală, ardelenească:

— Bună să-ţi fie inima, călătorule… Poate-ai vrea să-ţi târgui o pereche de cizme ori o dolamă avrigenească… Ha!?

Cavalerul Gligor Taflan de Mândra, înfăşurat în dolamă. Alături, zâmbindu-i cu toată dantura strălucitoare, purtând dolama cu graţie, cavalerul Carlo Magno, scutierul principesei Maria Cristierna. Descalecă dintr-un salt. Cavalerul Gligor Taflan şi-a lăsat barbă. S-a îmbrăcat în straie ţărăneşti, cum l-a-mbrăcat şi pe comandorul Calatravei. Îl pofteşte să-i vadă marfa întinsă pe păturimiţoase şi-i şopteşte că l-a pornit în graba mare cancelarul Josica, a-l scoată din primejdie de moarte pe Carlo Magno şi să-i aducă măriei-sale veşti de mare taină şi însemnătate… Că aici este cu ochii pe el o iscoadă a episcopului Demeter Naprágy travestit în neguţător de cufere: – ăla cu carul tras sub ulmu trăsnit. Poruncă, măria-ta, că te-o fo scos Dumniezo în calea me… Mă gândeam cum să scapu de ista şi zo ia că-l miruiam în deseară şî-m făceam păcate, că nu-mi place decât cu sabia în luptă direaptă…

L-a scăpat pe Gligor Taflan de Mândra de ispita uciderii aproapelui, lucru care se pare îi prieşte crâncenului cavaler aşezat cuviincios sub icoane, în paraclisul monastirii. Nu voia să ştie nimeni de drumul lui spre sihăstria lui Daureţiu. Întâlnirea cu Gligor Taflan şi Carlo Magno l-a smuls din sine, aducându-l la realitate. Trăise c-a-ntr-un coşmar lunile de secetă. Simion a strâns toţi plăieşii şi slujitorii domneşti aflaţi la iarmaroc. L-au prins pe Miroslav Duşici, l-au arestuit pe Gligor Taflan şi Carlo Magno, pe iscoada lui Naprágy şi încă zece moşneni,

câţiva neguţători saşi şi doi poleaci. Au fost grămădiţi cu toţii în beciurile adânci şi umede ale Coziei. Stareţul s-a supus poruncii domneşti, mormăind în barbă. Fusese la sinodul de la Snagov, sentărise în stăreţie şi după pravila nescrisă a bisericii, dac-ar fi murit episcopul Râmnicului, ar fi fost ales episcop ca unul ce era stareţ al Coziei. Arestuiţii au fost cercetaţi pe rând, cu multe strigăte din partea oamenilor stăpânirii, care urlau că sunt iscoade ale păgânilor şi hoţi de cai. Celor nevinovaţi li s-a dat drumul. Carul lui Taflan a fost tras în curtea din dos a monastirii, iar arestuiţii ascunşi în paraclis. Iscoada lui Naprágy şi Miroslav Duşici au fost porniţi la Vâlcea, cu poruncă să fie slobodă iscoada, dar pusă sub priveghiul agiei; iar Miroslav Duşici să fie căznit până va spune adevărul, după care să fie dat pe mâna marelui logofăt Theodosie Rudeanu. Înserarea curge lină şi albastră în paraclisul lui Mircea Voievod Bătrânul. Vuietul Oltului domesticit de grosimea zidurilor vine dintr-o depărtare de timp şi se duce în altă depărtare de vreme, copleşindu-l. Vede ţărmurele înalt prin geamul gros, prins în ramă de plumb. Vede culorile amurgului zugrăvind sălciile şi arinii. Se chirceşte în el, ascultându-l pe Gligor Taflan de Mândra care-i povesteşte cum l-a ascuns într-o peşteră din muntele Ludişor pe seniorul Carlo Magno, hrănindu-l cu lapte de oaie până s-a vindecat (Carlo Magno stă într-un jilţ, i se uită în ochi, zâmbeşte fermecător şi din când în când spune româneşte: – Gligor fratele meu este el… Ne-am făcut noi frate de cruce…), cum a fost chemat lângă Lipova de cancelarul Josica, lăsându-l pe Carlo Magno în grija ciobanilor, pentru că banderiile lui Sigismund răscoleau comitatele, căutându-l. Se spunea că archebuzierii şi trabanţii principelui au înconjurat mahalaua italiană din Bălgrad, scotocind până şi-n privăţi; iar Fabio Genga (numele îl loveşte peste obraz) şi frati-su, Simon, au scotocit buduarul Mariei Cristierna, dulapurile cu haine, inspectând toate cameristele, trăgându-le de păr, să vadă dacă nu au perucă; de asemenea au controlat grăjdarii, vizitiii, gărzile. Se zice că Sigismund a pus să fie ucis cu biciul vânătorul care şi-a greşit ţinta. Cancelarul Josica îl conjură pe măria-sa voievodul să nu spună nimănui, nici celor mai apropiaţi sfetnici, ceea ce va auzi de la cei doi cavaleri, cărora le-a încredinţat nu numai planurile sale politice; ci şi onoarea, averea şi viaţa sa şi alor săi. Este bine să nu afle boier Radu Buzescu care are legături de amor la curte şi care oricât de mare gentilom ar fi şi plin de onoare, într-o nebunie a dragostei ar putea vorbi. Cavalerul Gligor Taflan de Mândra se leagănă ca într-o litanie. Lumina sfârşită a amurgului îi cade pe obrazul şănţuit, peste legătura neagră care-i acoperă ochiul stâng, săpându-i-l în memorie. Carlo Magno, măsliniu, cu nasul vulturesc ieşindu-i dintre sprâncenele stufoase, îşi arată cei 40 de ani pe care-i are şi pe care fardul şi lumina candelabrelor i-a ascuns la prima lor întâlnire. Ciuleşte urechea. Ambasadorul

cancelarului Josica şi-a învăţat pe dinafară poruncile seniorului său. Cu toate că Gligor Taflan de Mândra vorbeşte în şoaptă, cu toate că şoaptele cavalerului îl ajung învălmăşite cu vuietul Oltului spălând stâncile şi ţărmurile, cu şuierul aspru al vântului de primăvară ţiuind în clopotniţa paraclisului, i se pare că vorbele solului de taină detună, auzindu-se până la Bălgrad şi Târgovişte.

— Mai întâi: l-am conziliat pe Sigismund zi şi noapte să-şi lase tronul şi să-şi caute mântuirea sufletului în sânul bisericii, ceea ce va face foarte curând, după cum se dovedeşte şi-n epistola informatorului Sigismondo della Torre către cardinalul Cinzio Aldobrandini, pe care-o dau la mâna măriei-tale, ştiind că am făcut prin copistul meu o copie, care copie pleacă la Roma; iar scrisoarea adevărată vine la măria-ta.

— Al doilea: Sigismund vede în măria-ta pe cel care-l va urma, temându-se de uneltirile cardinalului Andrei Báthory care vrea să-l despartă de Maria Cristierna şi s-o ia sieşi de soţie, o dată cu averile şi veniturile ei din Styria.

— Al treilea: partea diplomatică şi politică a legalităţii stăpânirii măriei-tale, o voi susţine eu prin agenţii mei; dar mai presus o va susţine, la Praga şi Roma, cavalerul Carlo Magno, omul împăratului, care va adeveri prin viu grai credinţa care ţi-o poartă.

Abia termină Gligor Taflan al treila punct şi cavalerul Carlo Magno îngenunche la picioarele lui.

Spune în italiană, amestecând cuvinte româneşti:

— Viaţa mea vă aparţine, *signor mio*… Sunteţi stăpânul pe care l-am căutat la toate curţile şi nu mi l-am găsit până astăzi. Dispuneţi de mine. Inteligenţa, experienţa, curajul şi onoarea mea sunt ale măriei-tale.

Şopteşte cuvintele, le rosteşte cu chibzuinţă şi răceală, stă cu fruntea nobilă ridicată, are-n privire un foc mocnit, ceva aspru şi definitiv care-l cutremură. Nimic din fanfaronada şi maimuţărelile fraţilor Genga… Îl ridică de subţiori. Îl îmbrăţişează frăţeşte şi-l sărută pe frunte. Gligor Taflan de Mândra îşi trece podul palmei peste ochiul teafăr.

— Al patrulea, spune cu glas răguşit: Maria Cristierna este roasă de dorinţa puterii. Vrea să domnească, să-şi răzbune umilinţele, dar coaliţia nobiliară n-o vrea. Coaliţia se teme de turc, de împărat, de Zamoyski, de măria-ta.

— Al cincilea: măria-ta să stai gata cu oştile cu începere din luna lui august, zece zile, când te va chema ori dieta, ori Haţegul, ori săcuimea. S-o iei înaintea lui Maximilian; ori a lui Andrei Báthory.

— Al şaselea: Dacă n-o iei înaintea lui Andrei Báthory, acesta va veni de la Trotuş, unde aşteaptă cu oaste polonă şi moldovenească, că doamna lui Ieremia Movilă este Elisaveta Csomortány, adică Ciomârtan, români trecuţi la legea Romei, care şi-au uitat stirpea, este

rea şi curveşte cu oricine-i poate aduce mărire şi avere soţului ei şi e otrăvitoare şi plină de fiere şi ea umblă să-l ridice în scaun pe cardinal, ca acesta să-i ridice neamul, că are fraţi în Ardeal care mă duşmănesc pe mine, cancelarul. Şi tot ea umblă cu plocoane la Istanbul, să scoată steag de domnie în Ţara Românească pentru hatmanul Simion Movilă, fratele domnului Ieremia Movilă. Şi tot ea, curvând cu Ian Potocky pe de-o parte, iar pe de alta cu ceauşul Ali Faud, îi asmuţă asupra măriei-tale, fiindu-ţi cea mai aprigă duşmancă, mai aprigă decât o muiere a cărei dragoste ai lepădat-o.

Cancelarul Josica ori este atoateştiutor, ori este un mare cunoscător al sufletului omenesc, altfel neputând rămâne cu capul pe umeri atâţia ani în slujba lui de cancelar, urât de nemeşime, urât de popimea catolică, fecior al unui neam oropsit, astăzi urât şi temut de însăşi principele său. A fost Elisaveta Moghilă, Elisaveta aceea trupeşă, cu sânii cărnoşi, rotunzi şi fierbinţi, c-o aluniţă sub urechea dreaptă, pe care-a cunoscut-o la castelanul din Wiehezka, lângă Cracovia, unde l-a dus pan Andreas Tarnowski la o petrecere de neuitat, dată în subteranele sculptate în grotele de sare! De ce şi-ar ascunde adevărul, faţă de sine însuşi? Ea a fost! Soţia boierului Ieremia Moghilă, pribeagul, aciuit la curtea lui Zamoyski. L-a-nvăluit fierbinte la o polcă. Bolţile de sare străluceau dumnezeieşte în lumina făcliilor şi-a candelabrelor. Elisaveta i-a strâns mâna, i se vedeau buzele cărnoase sub masca de catifea şi i-a spus să nu lipsească de la vânătoarea de a doua zi, bucurând-o să-şi audă limba părinţilor ei. Vorbea amestecând polona cu cuvinte ungureşti şi româneşti. L-a grămădit într-o colibă de pădurar, după ce-a rămas în urma vânătorilor, secătuindu-l. Era nesăţioasă, cu carnea vârtoasă, şi striga sălbatic, se lupta să-l îndepărteze după ce-şi lăpădase straiele şi rămăsese dalbă şi goală şi voinică, a răpus-o şi-a dumicat-o până când a-nceput să-i sărute mâinile şi să plângă de plăcere… Seara, la masă, a venit Ieremia de la Katowice. S-au cunoscut. Au vorbit de negoaţe. Au vorbit de politică. Era înţelept, viclean, îşi stăpânea limba, avea averi în Polonia, vorbea leşeşte uşor şi curgător. Noaptea, mai spre zori, s-a trezit cu Elisaveta în pat, încă înfierbântată de îmbrăţişările lui Ieremia. I-a spus să n-aibă grijă, că Ieremia doarme somn fermecat. Când a mijit de ziuă i-a spus să ducă nişte scrisori boierului Luca Stroici, la Moldova şi când s-o-ntoarce să intre în curtea lui Ieremie, că-l face căpitan de oaste şi mai târziu hatman în Ţara de jos, unde are ea moşie şi unde are să vină vara, singură, când are să fie doamna Moldovei. I-a spus să nu amestece dragostea d-o noapte cu politica şi că n-are drum la Moldova. Seara a jucat polca numai cu pania Valentina Duszniki, văduvioara, fulgerat de privirea mocnită a Elisavetei. Avea 29 de ani şi voia să schimbe trupul plin şi nesătul al Moviloaiei, pe trupul gingaş al Dusznikăi. În zori pleca şi poate nu se mai întorcea niciodată.

— Al şaptelea: Să-mi dai de ştire negreşit ce-ai hotărât măria ta, dar mai întâi să vorbeşti cu săcuii, să stea gata de luptă, că abia aşteaptă să se ridice la chemarea măriei tale.

— Al optulea: Să-ţi dea Dumnezeu sănătate şi putere; tărie de cuget să-mplineşti faptele pentru care eşti sortit şi chemat. Iar dacă voi pieri eu, am pierit slujindu-te pe măria-ta şi slujind unui gând înfricoşat. Şi să fiu atunci nebaţjocorit; iar alor mei să le fii stăpân îndurător. Josica, al măriei-tale închinător. Amin!

Cavalerul Gligor Taflan de Mândra încheie mărturisirea cutremurătoare cu glas jos de rugăciune, ori de prohod. Se-nfioară ca de-o presimţire neagră. Îşi face trei cruci largi şi spune amin, în vreme ce din zidurile paraclisului se desprinde răpăitul dulce de toacă şi tânga clopotului chemând la vecernie.

5

Zorii mătăsoşi se bănuie limpezi şi sidefii pe creasta muntelui Cozia, ori mai sus, în cerul pe care străluceşte încă Steaua Ciobanului. După miezonoptica l-a trecut Oltul călugărul podar, blagoslovindu-l pentru evlavia lui Gligor Taflan de Mândra pleacă să treacă munţii Cibinului şi s-ajungă-n Răşinari, unde-l aşteaptă la biserică, în noaptea învierii, un călugăr al episcopului Ioan al Bălgradului. Se va duce la Bălgrad în chip de monah. Carlo Magno îl aşteaptă la Cozia, în chiliile de taină săpate sub arhondaric. Vrea să plece la Roma prin Raguzza. Îl va trimite cu un chervan al lui Paulo Giorgio. Totul rămâne undeva, într-o amintire veche şi aproape uitată. Iepşoara bate ţărmurile Oltului la trap ţăcănit. E o părere de potecă, şerpuind sub luncă, pe sub pâclele alburii şi reci agăţate în crestele arinilor. Prin ariile cerului trec ape de lumină sângerie, văzduhurile nu s-au desprins din noapte şi somn. Aripatele n-au văzut încă ziua. Arborii străvechi îşi ţin frunzeturile în nemişcarea fermecată a faptului de zi. Nu adie fir de vânt. Doar Oltul, neliniştitul, băsmuie şuvoindu-şi apele. Călăreşte în vraja adâncă a singurătăţilor de la-nceputul veacurilor. I se înrourează barba, ca şi când i-ar fi crescut iarbă pe obraji. I se-nrourează sprâncenele, ca şi când i-ar fi năpădit găvanele, rădăcinile şi mlada şi ovăsciorul şi obsiga. Strânge frâul. Jos, sub mal, se adapă un cerb, cu sorbituri lungi, lacome. Nu l-a auzit. Nu l-a văzut. Ori dacă l-a văzut, l-a simţit al locului. Poate este un cerb fermecat care călăuzeşte călătorii spre inima codrilor. Simţise de multă vreme nevoia singurătăţii. Acea singurătate adâncă în care cugetul se limpezeşte pe sine până când ajunge să se contopească cu începutul tuturor lucrurilor. Destinul lui nu este cel al găsirii adevărului prin meditaţie. Alţii sunt fericiţi. Destinul lui este să găsească adevărul vremii prin faptă. Ce stranie legătura lui cu *Iglisia!* Nimic care să-l îndemne făţiş la o hotărâre sau alta. Nimic care să-i stânjenească mişcările şi vrerile. Şi totuşi se simte

într-un fel mult mai subtil, mult mai perfid, robul ei. Sau robul unor împrejurări vechi şi străvechi care-i hotărăsc prin puterea veacurilor, hotărârile pentru astăzi, dar mai ales cele pentru mâine. Solia lui Josica n-a făcut decât să limpezească în fapt ceea ce ştia de multă vreme. Peste Dunăre, Dionisie Rally şi visul lui bizantin. Peste munţi, Josica şi poruncile vechi ale Cetăţii de piatră.

— Încotro, voievoade? şopteşte în barba plină de rouă.

Cad trâmbe de lumină alb-albăstruie prin frunzeturi, se leagănă crengile de merişor şi de corn pline de flori galbene, se revarsă miresmele de verdeaţă proaspătă şi de munte acoperit cu pajişti, se gândeşte vag la destinul lui zbuciumat, apoi ajunge la «Poarta lepădării de sine», trei bolovani uriaşi, doi în picioare, al treilea, mai mult o lespede, aşezată deasupra, unde descalecă, slăbeşte chinga, scoate zăbala, o bate pe Fatima pe gât, o scarpină pe burtă, o trage de urechi şi-i şopteşte: aşteaptă-mă. Fatima nechează uşurel. S-apucă să pască lacom. Pe bolovanul din stânga al Porţii sunt săpate, în glagolitică, literele *Iglisiei*. Pe bolovanul din dreapta, un soare cu douăsprezece raze. Îşi scoate dolmanul, căciuliţa, îşi trage cizmele, îşi scoate ciorapii. Rămâne în cămaşă şi-n nădragii de piele, desculţ. Trece pe sub Poartă, lepădându-se de trufia lui de voievod şi stăpân. Dincolo de Poartă sunt trei castani domestici, rotunzi şi-nfloriţi. Trei lespezi de cremene, închipuind trei trepte şi alte patru lespezi de gresie care urcă la un portic alcătuit din blocuri de stâncă, acoperit cu iederă. Se aşază pe cea dintâi lespede de cremene. Închide ochii. Priveşte în sine însuşi. Se loveşte de o pânză neagră-cenuşie, tremurătoare, plină de scame şi aude nişte vaere surde, nişte tânguiri şi nişte scrâşnete; totul este numai întuneric învârtejit şi geamăt, nu ştie dacă întunericul în care rătăceşte este al lui, ori al lumii dinafara lui, i se pare că veşniciile sunt întunerec şi el se destramă în aceste veşnicii şi-l cuprinde o teamă nebună să nu se piardă pe sine, vrea să strige, să se smulgă din această nefiinţă în negru, nu poate scoate un scâncet, nu poate rosti niciun cuvânt, pentru că a uitat cuvintele şi totuşi ştie că este în negru şi-n vaer, apoi aude: *Kalaha* şi dintr-o dată găseşte numerele: unu, doi, trei, până la şapte. Simte sub tălpi lespezile de cremene, mai reci şi mai lucii, tocite şi scobite, simte apoi lespezile de gresie tăioase, atât de tăioase, încât îi sfârtecă picioarele fierbinţi; întunericul începe să se destrame şi-n lumina roşietică, plutindu-i în jur vede spinările cămilelor legănându-se, vede lăzile legate cu chingi încrucişate deasupra cocoaşei, vede covoarele care acoperă cămila albă din fruntea caravanei, deşertul unduind până-n zare, cufundat în lumina alb-roşiatică, usturătoare, are nisip în dinţi, în urechi, în nări, pleoapele îl frig, buzele i s-au uscat, cerul gurii i s-a uscat şi pe covoarele cămilei albe sunt bătute în urzeală semnele *Iglisiei* care-nconjoară un lanţ de munţi şi după lanţul de munţi se vede

soarele pe care vrea să-l înghită un tigru, soarele are chip de om; iar cămila albă îşi întoarce spre el capul teşit şi-l priveşte cu ochi trişti şi-i spune: *Kalaha!*… Numără de-o veşnicie. E sleit. Soarele deşertului îl bate în creştet. Vlaga i s-a scurs în nisipul fierbinte, roşietic. Tufele de saxaul înflorite roşu şi galben răspândesc miresme aţâţătoare, pline de voluptate. Îşi aduce aminte de sine ca de cineva străin şi-ncepe din nou să numere, ştiind că numărătoarea este o dimensiune, din cele două, pe-a doua a uitat-o, sau n-a venit încă vremea s-o afle. Este singurul cămilar din caravană, singurul om din deşert, merge mereu, îşi numără paşii mereu, mie după mie, altă mie şi altă mie, tălpile s-au făcut băşici, băşicile carne vie şi cămila albă rage trist, din ce în ce mai trist: *Kalaha!*… *Kalaha!*… O cobră trece prin pustiu, de la stânga la dreapta. Vede urmele unui tigru. Vântul deşertului ridică o pânză galben strălucitoare de nisip. Aude nisipurile plângând şi vede soarele departe şi mort, căzând în golul deşertului. Acolo unde cade soarele, strălucesc în lumină cupole albastre, smălţuite, cupole verzi uşor ţuguiate, cupole zvelte şi minarete acoperite cu faianţă albastră şi verde şi turcoaz, cu desene albe şi roz, minunate mozaicuri albastre şi minunate mozaicuri verzi, dunele sunt acoperite cu iarbă fragedă, în zarea albastră se văd munţii înzăpeziţi şi-n jurul minaretelor cu cupole smălţuite sunt iurte şi case joase de lut, un târg de lut galben, cu uliţe strâmte, umbrite de salcâmi în floare, pline de copii şi de femei cu obrazul acoperit de calâmuri albe, bărbaţi cu ochi oblici, în caftane negre şi violet, cu şalvari roşii şi cizme de căprioară, pe cap cu tichii în jurul cărora îşi legaseră turbanele albe, cu bărbile până la brâu, cu săbii încovoiate şi arce, unii călări pe cămile, alţii pe măgari, alţii pe cai, bazarul plin de tarabe şi corturi, se vând dairale şi tărtăcuţe pline cu betel de mestecat, rodii şi struguri, stafide şi sâmburi de caisă copţi în cenuşă, gilamuri ţesute la Bahara de mâinile gingaşe ale femeilor, ceainice din aramă bătută cu ciocanul, miroase a seu de oaie, a cămilă şi-a orez fiert, miroase a şaşlâk făcut pe jar şi-a atirgulu înflorit, oştenii emirului trec la galop, cu coifurile strălucind, se-ntorc, îl înconjoară şi căpetenia lor îl prinde în laţ, strigându-i:

— Încotro, străine?

Susurul dulce al vântului curgând pe coastele înflorite ale muntelui. Mireasmă de păducel şi soc înflorit.

— *Deshala!*… Arată!

Treptele de piatră urcă pieptiş spre palatul acoperit cu mozaic şi faianţă albastră. Arcuri de boltă. Cupola lucrată în mii de arabescuri aurii şi roz şi verzi. În mijloc un mormânt de lut. Într-un colţ, un bătrân stând turceşte, îmbrăcat într-un caftan alb. Altă sală, altă boltă bătută în peruzele, alt mormânt, din marmoră neagră, alt bătrân, în halat albastru. A treia sală, a treia boltă din majolică verde, cu interstiţii de aur şi scriere arabă aurită. Sat; Avidya, Mahat… Un

mormânt din marmoră albă. Un bătrân în caftan verde. O tăietură în cupolă şi deasupra cerul înstelat. Pe podea trei cercuri orbitale, o stea de diamant în cinci colţuri strălucindu-şi aşchiile de lumină şi-n tăietura cupolei, licăritoarea şi blânda Aldebaran. Aude de nicăieri întrupându-se cuvinte uitate: *Logos! Tao! Samudaia!* Ştie că se află în inima Asiei, la Samarkand, printre mormintele celor dragi lui Timur. A venit să-l întrebe pe Ulug-beg care sunt aştrii favorabili războiului, Mahomed fiind singurul dintre profeţi care-a mărturisit:

«Mulţi profeţi au fost trimişi de Dumnezeu în lume. Fiecare din ei era însărcinat de a exalta o calitate specială a Atot-Puternicului. Moise bunăvoinţa, Solomon înţelepciunea, splendoarea şi măreţia sa, blândul Isus lăuda în faţa popoarelor dreptatea, omniştiinţa şi puterea lui Dumnezeu, dovedind-o prin minunile pe care îndurarea divină i-a permis să le înfăptuiască.

Dar nimic din toate acestea n-a putut să convingă omenirea păcătoasă.

Oamenii au rămas cufundaţi în greşeli şi au privit cu neîncredere orice minune, de la Moise la Isus.

Atunci, Dumnezeu, în dreptatea lui, m-a trezit pe mine, trimisul-său, eu, Mahomed, şi am primit, de la

El, misiunea de a întrebuinţa sabia»…

Bătrânul în caftan verde, cu ochi fascinanţi plini de văpăi, îi arată cu degetul al şaptelea steaua Aldebaran. O priveşte intens şi vede cum steaua devine din ce în ce mai strălucitoare, apoi s-acopere cu un fuior de zăpadă şi luminează palid creste de piatră cenuşie biciuite de vânturile înălţimilor. Iar din piatră se-ntruchipează cămile şi lei, elefanţi şi sfincşi, păzite toate de capete de războinici mongoli şi indieni, egipteni şi zamolxieni, strânşi acolo pe-nălţimile de piatră la un sobor al simbolurilor şi ştiinţelor străvechi, în care elefantul însemna puterea blândeţii; cămila, răbdarea; sfinxul, tăcerea iluminată; leul, puterea stăpână şi nobilă; simboluri pe care el le cunoaşte încă de la iniţiere şi se bucură atunci când recunoaşte garofiţa de munte şi covoarele violet de brânduşe, caprifoiul de munte şi tremurătoarea, o bucurie intensă ca o întoarcere la sine însuşi, pentru că, ştie, a fost plecat departe, pe calea răsăritului, la confluenţa marilor religii, acolo unde au fost zamolxienii să întâlnească învăţăturile lui Buda şi pe-ale lui Krong-Ţe: «*Samudaia,* adică pricina durerii». «*Tao,* adică poarta tuturor lucrurilor spirituale». Şi Logosul. Aici, în cetatea de piatră, vegheată de stâncile cioplite reprezentând religiile străvechi şi drumul tainic al ştiinţelor sufletului de la răsărit la apus. Bătrânul în caftan verde îl priveşte cu ochii lui Daureţiu. Îi spune în vlaha veche:

— Nu vei cunoaşte cauza durerii până când nu vei trece pe sub

Poartă. Dincolo de ea vei găsi Cetatea de piatră a înţelepciunii, unde viaţa ta se va împărţi în două fire. Unul spre apus. Celălalt spre răsărit.

— Şi când va fi această trecere?

— Cine-o poate şti?

— Nu sunt încă pregătit să trec?

— Nu ştii încă să te lepezi de tine!

— Ce trebuie să fac, o, Învăţătorule?

— Să cugeţi şi să făptuieşti.

— N-am cugetat şi n-am făptuit nimic până astăzi?

— Ai făptuit de multe ori fără să cugeţi. Ai cugetat alb şi-ai făptuit negru.

— În ce stă lepădarea de sine?

— Îţi dau patru din opt. Cugetă la: vedere, judecată, cuvânt şi faptă.

— O, Învăţătorule!

Bătrânul se topeşte în stânca scobită cu glagolitice. Vârful Cozia se topeşte în lumina blândă a amurgului. Un vultur roteşte în slăvi, trec zuzuind bondarii şi albinele, castanii înfloriţi îşi foşnesc frunzişurile şi-n el se face o pace adâncă şi-nmiresmată. Daureţiu l-a chemat. Daureţiu l-a primit la sine. Daureţiu ori poate veşnicirea Coziei, a Oltului, a acestor munţi şi-a acestor primăveri. Se-mbracă, strânge chinga, pune zăbala, Fatima nechează uşor şi-i trimite în obraz aburul cald al respiraţiei. Încalecă. Porneşte la trap repetând în şoaptă:

— *Logos!… Tao!… Samudaia!…*

6

Prin biserică trec un freamăt şi-un şoşot. Îşi muşcă buzele. Asta a şi vrut Radu Buzescu. L-au ţinut toată slujba învierii ca pe-un împărat, nu s-a apropiat nimeni de el şi dintr-o dată Radu Buzescu i-a adus lumânarea nouă şi i-a şoptit la ureche taine politiceşti. Adevărul că este voievodul lor îi copleşeşte. Iată-l făcând învierea la Strejeşti, satul lor de strajă în malul Oltului, spre Muntenia. Şi ei toţi, aici, plini de mândrie, în coantăşe şi rochii şi podoabe care adunate la un loc fac zece moşii de câte patru sate… Amin! Acesta este logosul lui. Pe drumul de la Cozia la Strejeşti, Carlo Magno i-a vorbit de filozofia unui tânăr dominican italian Tomaso Campanella, are doar 29 de ani, l-a urmat pe filosoful Telesio, dominican, care acum şase ani şi-a tipărit la Neapole o carte care-a stârnit Inchiziţia: *Filosofia demonstrată prin simţuri.* Dar nu asta este cel mai important. El îl iubeşte pe Campanella pentru dragostea pe care-o poartă Italiei. Să ştie măria-sa că nici Italia nu este liberă şi puternică. În sud sunt stăpâni spaniolii regelui Filip. Şi nu numai în sud. Măria-sa ar trebui să gândească foarte bine ce aşteaptă de la alţii şi ce aşteaptă de la sine însuşi.

Îl fură cu coada ochiului pe Carlo Magno, căruia i-a dăruit veşminte

noi, din lada adusă la Strejeşti. În coantăş vişiniu de catifea veneţiană, tivit cu pântece de râs, Carlo Magno este un cavaler strălucitor. Ascultă slujba cu o tristeţe adâncă, recules, privind iconostasul şi icoanele împărăteşti. I-a vorbit de Maria Cristierna ca de o făptură străină şi principesă, cu toate că era să moară din pricina ei. I-a plăcut discreţia lui cavalerească. Este de părerea cancelarului Josica, pe care-l socoteşte un diplomat fin şi abil, foarte instruit şi bun cunoscător al Europei. Maria Cristierna nu poate conduce principatul. Tot mai mult se aud glasuri în Italia – Campanella este unul dintre cele mai limpezi –, care spun că italienii, urmaşii Romei, trebuie să fie liberi. Oare nu se poate pune acelaşi lucru în principatul Ardealului? El, Carlo Magno, îl cunoaşte pe arhiducele Maximilian, spre care se-ndreaptă o parte din dietă şi patricienii saxoni. Arhiducele este un mare fricos. N-a făcut nimic în Polonia. N-a făcut nimic în Ungaria de sus. Îşi plăteşte generali dubioşi, ca acel Georgio Basta, un albanez italienizat, mai mult specialist în lovituri de pumnal, decât de spadă, care s-a umplut de bani în Ţările de Jos, folosind otrava şi intriga mai bine decât regimentele de muschetari. I-a trecut toată puterea. Îi tolerează toate intrigile cu care-i ţine în umbră pe generalii austrieci. Îi tolerează guta şi aplecarea lui spre femei uşoare. Tirania şi lenea. Chiar înţelegerea cu Zamoyski, care-l plăteşte cu aur pe Basta să-i fie favorabil, după ce l-a bătut straşnic pe stăpânul lui de astăzi, pe el, arhiducele. Totul, numai să n-aibă răspundere. Basta a-nţeles jocul. Nu pierde, dar nici nu câştigă bătălii. Împăratul nu-l poate mustra pe arhiduce. Îşi scriu unul altuia scrisori amănunţite, care adorm prin cancelarii… Rudolf studiază tablele astronomice ale lui Ulug-beg… Parcă i-a străpuns inima. Să fie şi Rudolf un iniţiat? De ce tocmai pe Ulug-beg!… Carlo Magno crede că împăratul va plăti soldele cerute. Este singura lui nădejde la Dunărea de jos. Dar o va face prost, meschin, cu luni şi luni de întârzieri. Să nu creadă şi să nu se-ncreadă decât în el însuşi. Carlo Magno este un sceptic. În a doua zi de călătorie, erau doar ei trei Carlo Magno, Simion şi el, cavalerul i-a spus că-l va sluji cu credinţă toată viaţa.

— De ce, cavalere?

Treceau prigorii prin văzduh şi se vedeau oglinzile Oltului sticlind în luncă.

— Pentru credinţa cu care măria-ta slujeşti visului măriei-tale.

— De unde ştii că slujesc unui vis?

— Este taina mea, monseniore!

— Eşti astrolog?

— Puţin.

— Şi mai ce?

Carlo Magno şi-a făcut de lucru la chingă.

— Spadasin, urmaş al lui Paracelsius în medicină, puţin alchimist,

îmi place mai mult Leonardo decât Rafael şi mai mult Buonarotti decât Leonardo, Dante mai mult decât Sfântul Oficiu şi am un fel de cult pentru mine însumi, care nu este nici pe jumătate cât dragostea pe care-o nutresc pentru Leonora, spada mea. Leonora, pentru străini. Cum n-am încredere în nimic care aparţine genului feminin, pentru mine Leonora este signorul săbioi Pitigliano. Lucrează repede, nu face zarvă decât atunci când sunt atacat pe-o stradelă îngustă de patru, până la şase spadasini şi mai ales, Pitigliano este discret. Nu s-a lăudat nimănui cu isprăvile lui.

A râs. I-a spus:

— Ai un Pitigliano de treabă, signor Carlo Magno. Mă tem că slujindu-mi, Pitigliano are să cam ruginească.

Carlo Magno a făcut ochii mari.

— De la dumneata, cavalere, aştept alte slujbe decât cele aduse de viteazul Pitigliano. Dar la nevoie?!…

Se vedeau viile şi livezile de la Drăgăşani. Pe deasupra a trecut o barză cu un şarpe în cioc. Şarpele era viu. Se răsucea, se înnoda şi deznoda, bătea văzduhul cu coada… Carlo Magno îşi aranjează gulerul festonat al cămăşii pe deasupra coantăşului. Nu ştie de ce i-a dăruit cavalerului toată încrederea. Marcu are să se bucure. Unde este Marcu?… O fi ajuns în tabăra popii Stoica? Principesa Nurbanu îşi arată profilul delicat sub sfeşnicul de sub icoana sfântului arhanghel Mihail. Ce vrea căpitanul Tudor Maldăr?

— Hristos a-nviat!

— Adevărat a-nviat!

Abia atunci îl vede între diaconi pe Ion Monahul, fratele Stanchii. Stă zgribulit sub comănac. Doar albul ochilor i se vede din bărboiul sălbatic. I se pare că Ion Monahul îl priveşte cu găvane goale, de hârcă. N-a vrut să primească niciun cin călugăresc. Ţine predici prin iarmaroace, vorbind despre păcatele trufiei şi sumeţiei care aduc după ele pierzania. Propovăduieşte umilinţa creştină după cuvintele lui Isus care spun că lovit pe un obraz, tu să-l întinzi şi pe celălalt. Ţesut cu iscoade, Ion Monahul s-a dovedit a fi în legătură cu partida constantinopolitană a lui Meletie Pigas, mitropolitul Alexandriei. Nu i-a spus Stanchii. Nu l-a luat la cercetări pe preacuvios. Nu se ştie când va fi nevoie de un om al lui Meletie Pigas. Slujba s-a terminat. Monahii duc afară doniţele cu apă sfinţită. Noaptea e caldă, înmiresmată şi înstelată. Epilepticii şi ologii stau ciucure pe morminte. Unii din ei zdrenţăroşi. Ţin lumânările în mâini tremurătoare. Roiuri de lumânări pe fiecare mormânt.

— Hristos a-nviat!, vesteşte episcopul Theofil eu glas de trâmbiţă.

— Adevărat a-nviat!, răspund într-un vaier cei de pe morminte.

Găvane goale. Guri strâmbe, băloase. Mâini uscate, întinse într-o implorare dureroasă. Pe mormântul popii Gheorghe – l-a apucat la

Strejeşti în tinereţe, una în catifele, grasă şi bondoacă, ţinând de mână un băietan pocit, scălâmb, care se vaicără:

— Văhăhăleu, mamăăă, friiig… Văhăhăleu…

— Taci cu mama, odorule, taci că acu vine preasfinţia cu doniţa…

— Văhăhăleu, doniţaaa…

— Nu te du sfinţia ta la aia, că ne bătu cu lumânarea.

— Ne arse cu lumânarea, să nu stăm pe mormântu' popii Gheorghe.

— Că i-a fost ei moş…

— Minte scorpia.

— Zice că-i neam mare.

— Neam de târfă, aia e.

Ologii prind limbă. Rea. Plină de şcârnă. Se înghesuie pe morminte. Se cotesc. Îşi fac loc şi alţii. Caliciţi de gâde pentru omor. Episcopul Theofil le varsă doniţele în cap, cu mâna lui.

— Se auzi în toată ţara şi veniră săracii la mântuire, spune cu măreţie Preda Buzescu…

Toate casele din Strejeşti au lumânări în geam. Ghivece cu grâu înfrăţit. La răscruce ard focuri. Curtea bisericii – şi medeanul sunt pline de săteni ţinând lumânările aprinse în căuşul palmelor, îi vede. Vede cula Buzeştilor înconjurată de palancă, înaltă, cu ferestre numai sus, sub acoperişul din tablă de plumb să fie ferit de săgeţile purtătoare de foc, cu contraforţi din piatră văruită, cu ocheţi pentru trăgători, înfiptă pe temelii zdravene, de jur împrejur livezile, casele strejeştenilor spoite proaspăt, cu zidurile lucind în lumina stelelor, cu şiţa strălucind argintiu, case în care sunt conăcite rudele Buzeştilor, case de oameni încropiţi, încăpătoare, neajunse de urgia lui Sinan, ori a tătarilor. Au ştiut Buzeştii unde să se-nfigă. Stanca se sprijină de umărul lui. Îi şopteşte dezmierdat:

— Hristos a-nviat, Mihai!

S-nfioară ca de-o aducere aminte veche, dintr-o dată proaspătă şi fragedă.

— Adevărat a-nviat, draga mea!

7

— Unde-a ajuns steaua noastră, Radule?

— În crucea cerului, neică.

— Aş vrea să mai las gol sălaşul meu veşnic de la Căluiu.

— După cum te ţii, o să rămână gol până s-o toci scriitura de pe piatră.

— Stroe, n-auzi? Lapădă-te de ispita roabelor, Stroe, că te simte Sima şi te spulberă.

— Las-o, neică Stroe, pe cipriota aia de-o luaşi de la «Cizma, roşie» că te umple de boli lumeşti.

Stroe Buzescu râde de se cutremură bagdadia. Radu Buzescu face o

reverenţă graţioasă spre voievod. Carlo Magno se-ntoarce, răspunde la reverenţă şi ridică pocalul închinându-l spre ei.

— Ce vrea popa?

— Ce vru de-o viaţă. Bizanţul!

— Să mergem la Bizanţ, spune Stroe Buzescu, răsucindu-şi mustăţile. Cumnate Radule! Cuscre Gheorghe! Ia veniţi.

— Taci Stroe, păgubosule! Taci că ne strici petrecerea, blestemate.

— Aolică, neică, iar unelteşti… Mă duc, duluţă, să te spui voievodului.

— Nu-mi mai spune nimic, vere Stroe, că ştiu. Aşa fuse neica Preda de-o viaţă. Uneltitor…

În sufrageria de la Cepturoaia se face dintr-o dată o linişte cumplită. Preda Buzescu îşi ridică ţeasta de vultur pleşuv. Radu Buzescu zâmbeşte discret, aşteptând ironia subţire a voievodului, care desigur va urma acestui prolog în doi peri. Sunt prezente toate elementele unei tragedii ideale aşa cum o vedea Aristotel. Lată eroii: voievodul, Dionisie Rally plecat în chip de călugăr de la Târnovo îndată după slujba Învierii, de două ori căzut în mâinile patrulelor de spahii şi nerecunoscut, trecut Dunărea la Celei, noaptea şi ajuns la Cepturoaia zdrobit, fanatizat de gândul recuceririi Bizanţului şi al sfinţirii lui în chip de patriarh al unei Elade noi, al unui Bizanţ redivivus, ei, Buzeştii (aici simte o undă fluidă de mândrie sălbatică, nu pentru că a mărit sufrageria învingând conservatorismul ţărănesc al fratelui său, Preda, împodobind-o cu stâlpi de castan sculptaţi cu motive olteneşti, făcând-o asemănătoare ca mărime unei săli de ospeţe de castel; ci pentru că, în trei ani şi mai ales după Călugăreni, nu se mişcă nimic în Ţara Românească fără voia Buzeştilor; Mihai are doar o falsă libertate; iar mâna lui, a celui mai mic dintre Buzeşti, ajunge la Istanbul, la Praga, la Cracovia şi la Mantova, mai repede decât soliile şi curierii de taină ai voievodului), ei Buzeştii hotărâţi să-i lase voievodului frâul slobod numai până acolo unde ajung interesele lor şi-ale Ţării Româneşti; apoi corul, Calomfireştii, Floreştii, care-şi isprăvesc rolul înaintea exodului. Îşi dă seama că i-a uitat dintre actori pe Theodosie Rudeanu şi pe socru-său: banul Mihalcea… Maria a rămas la Plăviceni cu Stanca. Îi e dor de ea. Până la secătuire. Iată şi episodul:

— Uneltitor împotriva duşmanilor noştri, uneltitor împotriva hiclenilor, uneltitor împotriva duşmanilor voievodului. De-aş fi înconjurat numai de asemenea uneltitori.

Preda Buzescu se face livid de plăcere. Îngenunche greoi în faţa lui Mihai şi-i sărută mâna cu evlavie. Episcopul Dionisie Rally, slăbit, cu pometii obrajilor ieşiţi, cu cearcăne vinete sub ochi, îmbrăcat într-o rantie simplă de şiac binecuvântă discret scena. Radu Buzescu tresare interior când reprezentantul partidei Cantacuzinilor spune în elină:

— Adevărat ai vorbit, măria-ta, şi caracterizarea măriei-tale nu este

mai prejos decât caracterizarea pe care-o făcea Homer eroilor săi. Vreau să aduc măriei-tale o ştire care poate te va uşura, în a treia zi de Paşti, la Istanbul…

Mitropolitul tuşeşte în barba bine îngrijită. Numai după barbă puteau să-l recunoască spahiii, ricanează Radu Buzescu. Neica ar putea să se scoale. De-ar şti ce va spune acest ecleziast histrion, ar sări ca ars. Închide ochii. Aşteaptă calm ca mitropolitul să-şi culeagă victoria retorică, după pauza de surprindere făcută cu măiestria unui vechi predicator şi instigator. Mâna lui Radu Buzescu a lucrat hotărât prin Mihnea Turcitu. Ironie a destinului şi a pungilor cu aur şi a unor făgăduieli vagi şi-a unei groaze mistice care-l devorează pe renegat. De la Strejeşti până aici, la Cepturoaia, în această zi de 30 aprilie a Sfântului Apostol Iacob Zevedeul, Mihai n-a primit nicio ştire de la Istanbul. Olăcarul trimis de Andronic Cantacuzino s-a oprit la Târnovo, la Dionisie Rally. Olăcarul lui a venit ieri noapte. Cu douăzeci şi patru de ceasuri înaintea mitropolitului Dionisie Rally, căruia martologii bulgari i-au schimbat caii de patru ori.

— În a treia zi de Paşti, la Istanbul, în Ak-Medean, a fost tăiat capul fostului voievod Alexandru cel Rău, duşmanul de moarte al măriei-tale. A fost adus la eşafod în straie domneşti, fără cucă şi fără buzdugan. Trupul lui a fost aruncat în Bosfor. Tot a treia zi de Paşti, a fost ars de viu la Edi-Kulé, un Ştefan vodă. S-a aflat că era acel Ştefan trimis să se unească la Obluciţa cu Ieremia Movilă, pe care oştile măriei-tale l-au spulberat la Babadag.

Radu Buzescu prinde privirea tulbure a voievodului. Ştie, îşi spune. Sau dacă nu ştie, bănuie. Îi susţine privirea plină de imputări. Mihai face lectură din Machiavel, dar n-are niciodată tăria să treacă dincolo de lovitura de sabie dată în luptă dreaptă. Aici stă slăbiciunea, care poate-l va pierde, dacă el, Radu Buzescu, nu va veghea…

Prin sufragerie trece un ramăt, un şoşot ca un răsuflet de uşurare. Voievodul îl ridică pe Preda Buzescu. Îl sărută pe frunte. Preda Buzescu îl îmbrăţişează. Spune gâtuit:

— Scăparăm de-o spaimă şi de-un vis de moarte, măria-ta…

— Dumnezeu să-l ierte, şopteşte voievodul.

Aude freamătul de uşurare al Calomfireştilor, al Floreştilor, veri şi cumnaţi şi cuscri şi nepoţi şi fini ai Buzeştilor şi-ai lui. Alexandru i-a tăiat. I-a fugărit peste munţi. Aproape toţi cei de-aici au fost pribegi în vremea domniei lui Alexandru. Retrăieşte ziua aceea când l-a aruncat Alexandru în lanţuri şi l-a trimis în faţa gâdelui, fără cruţare şi fără să se-ntrebe altceva decât că i-a ieşit nume c-ar fi os de domn. Deci rival. Pretendent posibil cândva. Cine-a făcut-o? Radu Buzescu, fără ştirea lui Preda. Singur. Îl priveşte cu braţele subpuse. Îi zâmbeşte sub mustaţă, numai pentru el… L-ar ucide… Alexandru a fost totuşi domn. Cum a cutezat?! Este atât de puternic la Istanbul încât să ia un cap

domnesc?… Se cutremură. Îl înăbuşe zidurile Cepturoaii, acoperite cu panoplii şi covoare de Buhara, cu armele învinşilor, cu chipurile celor trei fraţi, în mărime naturală, zugrăvite de Mina pe pânză în culori vii. Toţi trei călări, cu săbiile trase, după modelul celor zugrăviţi la Târgovişte.

— Şi mai este ceva, spune mitropolitul Dionisie Rally. Măriata când ai ridicat steagul răsmeriţei şi-al libertăţilor sfinte, l-ai jertfit pe unchiul măriei-tale cu toţi ai lui. Ţi-a fost ca un binefăcător. Dar măria-ta ai pus mai presus libertatea decât viaţa măriei-tale şi-a rubedeniilor de sânge.

— L-au tăiat?

— Mai rău, doamne. Mă-ntristez aducându-ţi această veste de spaimă.

— Dumnezeule. L-au ars de viu?!

— Nu!… S-a turcit!… Iar Apostol, vărul măriei-tale şi feciorul lui Iani este astăzi Curt Salam Ceauş.

Ştirea îl loveşte la mir. Unchiul Iani şi Apostol, ca nişte neguţători ce sunt, acoperă cu noroi visul pentru care au murit de patru ani mii de bărbaţi şi mii de muieri. Se sufocă. Îl podideşte sudoarea. Îl încearcă ruşinea. Alexandru nu s-a turcit. Nu s-a turcit nici acel Ştefan necunoscut, care s-a lăsat ars de viu în legea lui. Unchiul Iani, cel plin de o mie şi unul de planuri isteţe. Care-a supt snaga ţării în chip de capuchehaie. Care-a făcut şi desfăcut domnii. Care nu este străin de pieirea lui Petre Cercel. Unchiul Iani cel cu caravane până la Samarkand şi Lahore şi Damasc şi Cairo. Nu s-a putut lepăda de aurul lui, de palatul lui din Pera, de roabele care-i bucură ciolanele bătrâne. De ce-a spus-o mitropolitul aici? La acest sfat unde s-a adunat fruntea boierimii oltene? Unde-au venit toţi căpitanii lui credincioşi?! Hanul i-a trimis fiicei sale Nurbanu sol de taină, prin care-i destăinuie uneltirile Porţii şi-i cere ajutor. Aci-l face frate şi războinic viteaz, aci-l ameninţă că «Soarta şi liniştea şi belşugul ţării tale Mihail voievod, ca şi a Moldovei şi Ardealului şi Pocuţiei, stau în gândurile mele bune, ori rele. Aşa că teme-te de mine şi slujeşte-mă».

— Poate aşa ne va sluji mai bine, spune Radu Buzescu. Decât fără cap, mai bine cu turban pe cap şi sub turban mintea lui ascuţită, prielnică nouă… Măria-ta, zic să te aşezi şi să ne cinsteşti bucatele.

— Cam asta ne-aşteaptă pe toţi, dacă ne dăm pe mâna turcului, spune Theodosie Rudeanu.

— Prin gura boierului măriei-tale a vorbit adevărul… Să fie binecuvântate aceste bucate, această masă şi mesenii întru Domnul credincioşi…

Mitropolitul Dionisie Rally mulţumeşte din priviri marelui logofăt Theodosie Rudeanu. Aici voise s-ajungă. Se aduc supierele de Faenza împodobite cu scene de arme în care abureşte borş-al de miel dres cu

leuştean şi cu ardei iuţi muraţi. Mormanele de icre negre împodobite cu frunze de mărar îşi aşteaptă degustătorii. Lumina amiazului intră uşoară şi strălucitoare prin perdelele de borangic. Se aude tocsinul străjii de la porţi. Un ropot de cal. Porunci. Paşi zăngănitori. Intră prinţul Marcu, plin de praf, cu gulerul murdar şi boţit, şi cizmele noroite.

— Iertare, măria-ta, că dau năvală.

— Te-ascult, principe şi nepoate.

— Turcii sunt gata să treacă Dunărea la Vidin. Popa Stoica a dat la fund trei galioane care treceau să facă podul pe malul nostru.

— Du-te şi te spală, lapădă sabia, schimbă-te şi vino la masă… Bucătarii domniilor voastre s-au întrecut pe ei, vere Preda…

Oltenii stau cu nasurile vârâte în farfuriile de Faenza. Leorfăie borşul cu noduri. Voievodul îl binecuvântă pe paşa de Vidin pentru nesocotinţa lui. Talgerul puterii trece într-o clipă de la Buzeşti la el. Era şi vremea. De când a trecut Oltul, a fost ca un străin neajutorat căruia Radu Buzescu i-a făcut hatârul să-l ia sub aripa lui ocrotitoare. Ospăţul e mahmur şi tăcut. Roabele cu ţâţele goale sub iile subţiri, de li se vede sfârcul, aduc fripturile de miel, frecându-şi şoldurile de coapsele mesenilor.

…Împotriva obiceiului, nu se bea. Doar Stroe cinsteşte vinul, schimbând pocalul de argint filigranat cu o bărdacă de Oboga. În cupă vinul are gust de cocleală, spune închinând pentru voievod. În bărdaca de Oboga i se simte buchetul, i se vede inelul şi clătit pe sub limbă, îşi trezeşte mirosnele şi puterea, ducându-se drept în sânge. Mitropolitul Dionisie Rally povesteşte întâmplări de dincolo de Dunăre. Care dintre martologi s-au turcit. Care a fost jupuit de viu. Cărora li s-au luat fiicele pentru haremurile agalelor. Patriarhul este pe patul morţii. S-ar fi cuvenit să fie la căpătâiul lui. A venit aici, punându-şi capul în joc, pentru că aici se strâng toate nădejdile popoarelor oropsite. A mai spus-o. O mai spune.

8

Prin uşa deschisă a cerdacului intră lărmuitoare toate zgomotele aproape uitate ale vremurilor lui mai tinere. Scârţâitul dulapurilor în care se dau fetele şi flăcăii. Zbârnâitul cobzelor. Melodiile săltăreţe trase pe nai. E aproape seară. Lumina se prefiră dulce prin lunca Olteţului. Mărgelarii, sitarii, lingurarii îşi laudă mărfurile cu glasuri dogite de strigăte şi băutură. Iese-n cerdacul culei. Cei din odaie tac. Vede corturile pehlivanilor cu acoperişurile roşii. Vede coviltirele carelor, tarabele, dulapurile care urcă deasupra luncii doi flăcăi cu chicile căzându-le pe umeri. Cineva strigă:

— Hai la stafideee dulci, hai la stafide!

Se gândeşte că după credinţele din bătrâni, raiul este deschis până-n

a şaptea zi după Rusalii şi că morţii – ah, morţii lui, miile lui de morţi – petrec cu aceşti flăcăi, aici la Cepturoaia, ori aiurea, la alte iarmaroace de Paşti. Fetele au cules siminocul, floarea neuitării. Căluşarii au cules usturoi în noaptea Paştilor. Au să-l dea de noroc, la Rusalii. Prin lumina blândă a amurgului trece o răgace zbârnâind din elitre. Simte apropierea mitropolitului Dionisie Rally după mirosul subţire de tămâie şi mirt.

— Fă ca şi cei de dincolo să se bucure ca aceştia! Nu-ţi irosi harul pe care ţi l-a hărăzit destinul… Nu-ţi uita jurămintele grele care te leagă de nădejdile noastre, şopteşte în greacă prelatul.

Se-ntoarce în odaia scundă, spoită alb, cu pereţii acoperiţi de scoarţe, blidare şi ulcioare de Oboga. Pe masa lucrată din blăni de stejar sunt aşezate străchini mari, smălţuite, pline cu cireşe de mai date prin miere. Radu Buzescu bate din palme. Se deschide uşa scundă, acoperită cu solzi de oţel. (Buzeştii au întărit cula odaie cu odaie şi el se regăseşte aici, în cetăţuia dragă odinioară, foarte singur în această seară, când Dionisie Rally este pe cale să câştige lupta oratoricească, cu toate că până la venirea lui Marcu cu ştirile de la Dunăre n-avea sorţi de izbândă.) Intră doi paji, recunoaşte herbul lui Radu Buzescu brodat pe pieptarele de piele, ducând o cutie din lemn de trandafir. Pajii îngenunche. Bărbaţii aflaţi acolo, să-şi hotărască soarta se strâng umăr în umăr. Îi vede în clipa asta cu ochii cruzi ai adevărului. Încrucişează privirea gravă a lui Carlo Magno. L-a cucerit şi pe el, pe acest sceptic şi cinic filosof al spadei, ceremonia Buzescului, care-i duce de nas pe toţi cei de faţă. Radu Calomfirescu are ochii în lacrimi. Şi Preda. Şi Stroe. Şi Mihalcea banul. Mitropolitul Dionisie Rally stă grav, cufundat parcă în rugăciune. Şi Marcu care-l priveşte dăruit, bărbăteşte… Numai pe vulpoiul de Theodosie Rudeanu nu-l poate îmbrobodi Radu Buzescu… Numai vulpoiul de Theodosie îi face semn din sprânceană. Adică: povestea cu vulpea şi corbul… Pentru că el este mereu corbul din poveste, cu caşul dulce în plisc şi lui i se ridică acele osanale, menite să-i caşte pliscul şi să scape caşul. Cine poate şti până unde este fariseism în ceea ce face Radu Buzescu şi de unde începe adevărul?

Radu Buzescu apasă pe un resort. Capacul cutiei se deschide singur. În odaie se aud strigăte de admiraţie. În interior, răsfrângând cele din urmă sclipiri ale amurgului, portretul lui, cu cucă domnească, din aur bătut cu diamante, rubine şi perle. Boierul scoate din culcuşul de catifea vişinie o carte cu ferecături de aur şi smaragde, pe care i-o întinde cu un gest plin de măreţie.

— Este *Alexăndria,* tălmăcită şi tipărită pentru măria-ta de Şerban, feciorul lui Coresi. Mâna a ostenit trei ani s-o-mpodobească. Credem, doamne, că numai faptele lui Alexandru Machedon pot fi pe potriva faptelor măriei-tale. Primeşte-o cartea aceasta ca pe un semn, ca pe o

chemare, ca pe un îndemn.

— Amin, spune mitropolitul, binecuvântând cartea ferecată în aur, dar mai ales pe Radu Buzescu, apoi pe ceilalţi doi fraţi, apoi boierimea adunată la sfat, odaia şi cele patru zări.

Voievodul se-nduioşază. Îl sărută pe Radu Buzescu pe frunte… Ia cartea şi fără să-şi dea seama ce face, o strânge la inimă.

…De când a-nceput sfatul?! Poate de-o veşnicie. De o veşnicie în care repetă:

— N-am oşti, sfinţia ta… Sunt legat de mâini şi de picioare… N-am decât şase sute de călăreţi… Atât… Şase sute de călăreţi şi ăia cu gândul la sămănături. La vite… La muieri…

— Nu oşti cerem de la măria-ta, ci bunăvoinţă, doamne.

— Bunăvoinţă fără sabie, nu încape peste Dunăre.

— Să nu ne pripim, doamne, spune rar Preda Buzescu… Să-ncepem cu bunăvoinţă pe care-o doreşte sfinţia sa de la noi…

Voievodul se-nfundă în jilţul căptuşit cu perne. Dionisie Rally îi apasă mâna, cu mâna lui moale şi îngrijită de cărturar. Iată-l deci pe jupân Preda Buzescu, cel mai înfocat duşman al Cantacuzineştilor şi planurilor de renaştere a Bizanţului cu ajutorul Ţării Româneşti, intrând în joc. A trecut o veşnicie de veşnicii de când a caligrafiat în terfelogul lui «Pohta Bizantină», visând eliberarea Balcanilor şi ţărmul albastru al Helespontului. Atunci avea proaspăt gustul biruinţelor de peste Dunăre. Atunci nu domnea în Moldova un Ieremia Movilă, hanul de la Crâm nu-i trimisese o solie plină de ameninţări şi nici principesa Nurbanu nu-i căzuse la picioare implorându-l să se apere, pentru că, un credincios al ei îi vestise tainic, printr-un neguţător din Samarkand, că luminatul Kiri-Khani, tatăl ei, se pregăteşte de năvală în Kara-Iflak. Dar mai ales Jigmond Báthor nu-şi dovedise nestatornicia…

Se gândeşte că viaţa lui s-a schimbat atât de mult, încât nu şi-o mai recunoaşte. În noaptea asta îl pizmuieşte aprig pe cel din urmă boiernaş, ori curtean, care petrece dincolo de zidurile culei, fără alt gând decât grija de cal, slobod să ciupească văduvele de crupă, să bea, să se dea în dulapuri şi să alerge fetele prin zăvoi. Să fie din nou sentimentul istoriei, sentimentul care-l pietrifică, care-l face stană în jilţul din lemn de castan, care-l închide-n el ca-ntr-un mormânt?

— Care este tema acestui consiliu, prinţe? şuşoteşte Carlo Magno.

— Interventia voievodului peste Dunăre.

— Şi?

— Voievodul n-o vrea, cu toate că mitropolitul îi promite, cheile Constantinopolului…

— Olala!

— După cum vezi, Doamne, sultanul vrea să te lovească în inima puterii măriei-tale… Oltenia!…

— Aşa este, măria-ta!

— Sinan lovi în Muntenia şi nu izbândi nimic.

— Jupân Preda are dreptate.

— Dacă ne pustieşte pe noi, încotro, măria-ta?

— Ori dacă, Doamne fereşte, ne răpun osmanlâii?

— Ne turcim?

— Ne dăm nevestele în haremuri?

— N-auzişi veştile de le aduse sfinţia sa?

— Noi de aici nu ieşim decât cu picioarele înainte.

— Intrarăm în moşii până la subţiori. Nu ne smulge din ţarină nicio urgie.

— Iubite Carlo Magno, problema de strategie care se pune domnului meu nu se găseşte rezolvată în niciunul din tratatele militare pe care le-am studiat. Nici măcar Caesar n-a avut vreodată de rezolvat o asemenea problemă.

— S-o ştiu şi eu!

— Sigismund în spate.

— Grav.

— Tătarii şi moldovenii la est.

— Din ce în ce mai bine.

— Turcii la sud şi vest.

— După câte-am înţeles, atacă la Dunăre.

— Încearcă s-o treacă prin două locuri, scumpe domn.

— În spatele lui Sigismund, o nulitate; Maximilian.

— În spatele voievodului moldovean, o capacitate: Zamoyski.

— Cred că va trebui să stau foarte puţin la Roma şi foarte mult la Praga.

— Când pleci?

— Când va hotărî domnul şi stăpânul meu.

— Ai îmbătrânit, Carlo Magno.

— După ce vezi asta?

— După statornicia care te-ncearcă.

— Atenţie prinţe… Voievodul se pare că te-ntreabă ceva.

— Mai exact mă trimite înapoi la Dunăre… Ai scăpat de lecţia de strategie. Adio, Carlo Magno.

— La revedere.

— Zboară la Dunăre, Marcule. Ardeţi luntrile, scândurile pentru pod, tupilaţi-vă dincolo, pe la bulgari, îi ştie aga Stoica, ştie şi locurile, tăiaţi-i mai ales noaptea, apucaţi-i când se roagă, ori când îşi fierb pilaful, hăcuiţi-i, nu-i lăsaţi să doarmă, dar mai ales nu-i lăsaţi să se adune, loviţi adânc, până la Kula, la o zi şi o noapte de drum. Loviţi chervanele cu iarbă de puşcă… Cele cu ieniceri… Cele cu bucate… Şi mai ales repezi-mi veşti. Un olăcar de zi. Altul de noapte.

— Unde, măria-ta?

Linişte seacă. Spăimoasă. Voievodul înţelege tot ce cuprinde

întrebarea atât de firească a nepotului. Tot ce se leagă de acest răspuns. Tot ce angajează acest răspuns. Ştie c-a ajuns din nou la o răscruce. Că din clipa când va rosti răspunsul, va trebui să rupă starea de aşteptare de până acum. Buzeştii i-au trecut hăţurile. Ştie care este condiţia. Să apere Oltenia. Buzeştii acceptă ca el să-şi îndeplinească «Pohta Bizantină», să-l urce în scaunul Paleologilor, dacă el le întăreşte puterea asupra Ţării Româneşti. Turcii au făcut cea mai mare greşeală politică pe care-o puteau face. Şi singura. Au încercat să treacă Dunărea pe la Vidin. Încearcă încă. Pe la Vidin şi Cladova. Adică să izbească în inima credincioşilor lui. Ca şi când, dacă el va trece munţii… îşi taie gândul care-l sufocă. Se ridică din jilţ.

— La Cetatea de scaun, Marcule… Unde-ai putea să mă vesteşti altundeva decât în scaunul meu?!

Aude răsufletul de uşurare al binecredincioşilor săi. Şi glasul stăpânit al mitropolitului Dionisie Rally care spune insinuant că-i mulţumeşte pentru hotărârea lui bărbătească, menită să-i adauge o nouă nestemată în cununa biruinţelor.

— Mai bine un spin nou, la cununa mea de spini, îşi spune, ascultâdu-l pe mitropolitul pornit să recâştige tot ce pierduse până acum. El se gândeşte că-l va slobozi chiar mâine pe Carlo Magno la Roma. Opreşte cu un gest scurt elocinţa prelatului.

— Iartă-mă, sfinţia-ta. Stai, Marcule. Mâine noapte treci Dunărea cu niscai haiduci sârbi. Îl iei cu tine pe seniorul Carlo Magno. Şi-aşa se plânge că Pitigliano n-are de lucru.

— Lasă-mi mie grija ca acest cavaler s-ajungă la Roma, spune mitropolitul.

Se ridică. Îşi face semnul crucii. Spune cu glas răspicat, în slavonă, că a venit ceasul să mărturisească taina cea mai cumplită pe care i-au încredinţat-o conducătorii greci, bulgari şi sârbi… Acelaşi joc al pauzelor studiate, care-i prinde pe ascultători. Şi cuvintele măsurate, rare, cu care-l loveşte, cu care-l răscoleşte, prin care-l angajează, cu care-l leagă şi răneşte şi ucide, mărturisind că toţi conducătorii popoarelor de dincolo de Dunăre i-au încredinţat lui, mitropolitului Dionisie Rally de Târnovo, binecredincios slujitor al lui Mihail Voievod al Ţării Româneşti, pe copiii lor, coconi şi jupâniţe, crăişori şi crăiţe, ca el, mitropolitul, să-i aducă la curtea domnească a Târgovişte, să-i închine voievodului ca pe cel mai sfânt semn al credinţei lor şi al hotărârii lor de a lupta cu arma împotriva osmanilor, răsculându-se la chemarea pornită de la Târgovişte.

Mitropolitul îi caută privirea.

Voievodul îşi muşcă buzele până la sânge. Hotărârea disperată a cnezilor de dincolo de Dunăre îl zdrobeşte.

— Şi unde sunt acum aceşti copii? întreabă abia auzit.

— Aici, măria-ta!

Mitropolitul Dionisie Rally face o plecăciune adâncă. În tăcerea plină de spaimele acestor părinţi şi soţi şi bunici, voievodul ştie că mitropolitul a câştigat partida jucată fără ştirea lui cu cancelarul Josica, al Ardealului.

CAPITOLUL AL DOILEA

1

— Încălecaaaţi!… Pe mâna stângă, la traaap, marş!

Caii mici de munte aşezaţi pe două rânduri, gătiţi cu valtrapuri roşii, şei de safan, cu arcadele înalte şi frâie galbene, bătute cu ţinte de argint, se-ntorc în coloană de doi, tropăind harnic în Livada Domnească. Unul alb, călărit de un fecioraş măsliniu, cu ochi negri, trişti, cabrează, nechează, bate pe loc.

— Strânge frâul şi pune pinteni, crăişorule Iovan, strigă căpitanul Mîrzea.

— Iovan a plâns toată noaptea… A venit în odaia fetelor şi a plâns după mama.

— Crăiţă Iovanca, mai dreaptă în şa.

— Tu stai mai drept?

Crăiţa Iovanca Rudnik de Zagubica îşi scutură pletele negre care-i scapă de sub căciuliţa albă, cu egretă. Conduce unul dintre şiruri. Pe celălalt îl conduce Nicolae Pătraşcu. Iovanca are cincisprezece ani. Îmbrăcată ostăşeşte, cu sabia la şold, când crede ca n-o vede nimeni izbeşte cu vârful cizmei calul lui Nicolae Pătraşcu şi se strâmbă la prinţ, scoţându-i limba.

— Zmeoaică, măria-ta… De neam bun. Taică-su este un Obrenovici după mamă.

— Nu-l văd pe Makres, vere Theodosie.

— L-am pedepsit să scrie toate buchiile de zece ori, măria-ta, spune ca din butoi popa Arsene, dascălul de slavonie, acoperit de păr, cu nasul gogoneţ plin de vine roşii, duhnind a usturoi. Stil gheboşat pe cal. La brâu poartă călimări şi după ureche, înfipte în laţe, pene de gâscă.

— Să nu-i mai opreşti de la călărie. Ţi-am mai spus-o sfinţia-ta.

Cei şaptezeci şi opt de coconi de peste Dunăre rup coloana la un ordin al căpitanului Mîrzea. Pe pachete de patru, de opt şi doisprezece execută un carusel simplu, folosind drept repere doi meri domneşti, plini de fructe. Căpitanul Mîrzea în surtuc de piele, cu şoimul pe umăr, stă călare în mijlocul caruselului. E un cântec de păsări, o lumină dulce, un zumzet de albine, o mireasmă de lucernă tăiată proaspăt, potcoavele cailor de munte bat pământul, coconii îmbrăcaţi în uniforma pajilor domneşti călăresc grav, totul i se pare ireal, aparţinând altei vieţi, pentru că încă nu s-a obişnuit cu viaţa de curte

aşa cum i-a pregătit-o marele logofăt Theodosie Rudeanu. Iovanca Rudnik de Zagubica, de câte ori trece pe sub cireşul trăznit, se ridică în scări, smulge cireşele cu frunze cu tot, le mănâncă maimuţărindu-se şi scuipă sâmburii pe cizmele lui Nicolae Pătraşcu, ori în coama calului. Îi place Iovanca. Acum trei nopţi a ieşit pe fereastră, s-a căţărat pe iederă în Turnul Chindiei, s-a tupilat între roţile tunului şi-a sărit în spatele străjii. Voind sa-i smulgă halebarda. Dusă în faţa doamnei Stanca, a spus că nu dă seama de faptele ei decât voievodului. S-a ferit s-o cheme la judecată. Ştie că nu-i poate ţine piept.

— Crăiţă Iovanca, tună glasul lui Mîrzea… Descalecă! Iovanca nu ascultă. Spune sârbeşte:

— Nu înţeleg ce tot urlă tătarul ăsta urât.

— Să descaleci, diavoliţo, asta spune, şi să ieşi din rând, se umflă popa Arsene.

— Nu aşa se vorbeşte cu o crăiţă, popă uricios ce eşti.

Iovanca trage de frâu. Călăreţii din spate îşi încurcă caii cu cei din faţă. Se strică întreg caruselul. Doi cai se bat cu copitele. Se muşcă.

— Iovanca… Vino la mine, porunceşte voievodul în slavona de curte.

Îşi muşcă mustaţa. Nicolae Pătraşcu îl priveşte rugător, cu ochii plini de lacrimi. Iovanca roşie gotcă vine la trap. Descalecă dintr-un salt. Face o reverenţă plină de graţie. Ridică spre el ochii mari, negri, sub sprincenele arcuite negre şi ele. E frumoasă, are dinţi strălucitori, buze rumene de copil şi de femeie în acelaşi timp, o aluniţă în obraz şi seamănă cu Velica, doar că este altfel, mai drăcoasă mai aspră.

— Vrea măria-ta ca Iovanca de Zagubica să stea în picioare, ca un soldat de rând?

Îl priveşte şmechereşte dintr-o parte. Soarele îi cade pe genele mari, clipitoare. Voievodul descalecă dintr-un salt. Sultan îl apucă cu buzele de gulerul dolmanului sângeriu. Iovanca râde scurt. Face încă o reverenţă.

— M-ai chemat, măria-ta?!

— Nu se călăreşte aşa, crăiţă Iovanca.

— Ştiu.

— Atunci?

— Vreau să văd cât poate răbda prinţul Nicolae Pătraşcu.

Voievodul tuşeşte în barbă.

— Îţi place la curtea noastră?

Iovanca se lasă când pe un picior, când pe altul.

— Nu-mi place.

— Te supără cineva?

Tăcere.

— Am întrebat dacă îndrăzneşte cineva să te supere?!

— Măria-ta! spune crăiţa tăios…

Marele logofăt îi face semn popii Arsene. Călăreşte spre căpitanul Mîrzea care restabileşte ordinea. Voievodul vede călăreţii intrând în coloană de şase rânduri. Theodosie Rudeanu îi întreabă dacă le place călăria. Răspund în cor. Un glas subţire, de copil, întreabă când are să vină tata şi mama şi unchiul Bara cu căpriţa fermecată care ştie să numere până la zece.

— Eu, Iovanca?

Se simte ultragiat şi nedreptăţit. Porneşte pe aleea care duce spre câmpul de instrucţie al gărzilor. Sultan vine după el. Iovanca îşi trage calul de frâu.

— De ce nu eşti acolo unde ai jurat să fii? Ştie măria-ta ce-a făcut Osman Zadeh ceauş la Melnica?

— Am auzit, Iovanca.

— Atunci?

— Am trimis oşti la Kladovo, cu nepotul meu Marcu.

— Kladovo e foarte departe de Melnica.

— De aceea te-ai urcat în turn?

— Ca să mă ducă înaintea măriei-tale.

— Puteai să ceri doamnei să te aducă la mine.

— Dacă tata cade pe mâna lui Osman Zadeh, mă arunc din turn. Sângele meu să fie pe sufletul măriei-tale.

Îl priveşte aspru, aproape cu ură. Îi tremură buzele. O vede tulburată, gata să izbucnească în plâns.

— O crăiţă nu plânge niciodată, Iovanca.

— Nici nu plâng, măria-ta.

Glasul pierit, abia şoptit, tremură încărcat de atâta durere încât el însuşi îşi simte inima răsucindu-i-se în piept, dureros.

— Cine te-a învăţat să-mi vorbeşti aşa?

— Nimeni.

— Când are să bată ceasul, am să te iau peste Dunăre, cu oastea.

Iovanca îşi aruncă fruntea în sus, cu mândrie regească…

— Jură-mi!

O spune sec. Pare dintr-o dată alta, o femeie stăpânitoare şi aprigă, conştientă de vraja şi puterea ei.

— Am să-ţi jur atunci când vine solul Poloniei. La biserică.

— Vrei să faci pace cu polonii?

— Ar fi bine s-o pot face.

— Te temi de ei?

— Da.

— Dacă ai avea pacea, ai putea pleca peste Dunăre?

— Da.

— Atunci cine te împiedică să faci pace cu polonii?!

— Am să-ţi spun altădată.

— Cred în cuvântul măriei-tale… Vrei să vezi o şarjă?

— Vreau. Dar să fie o şarjă adevărată.

— Are să fie o şarjă adevărată… Pe urmă ne laşi la cireşe?!

— Bine… Vă las, dar să nu ştie popa Arsene.

— Pfui. Şi ţie ţi-e frică de popa Arsene?

— Da.

— Ţi-e frică de poloni. De popa Arsene… Am să mă gândesc la un leac. Ajută-mă să încalec.

Iovanca pune stăpânire pe el fără milă. Îi întinde piciorul. Voievodul îi apucă glezna. O saltă în şa. Îi potriveşte scăriţele. Crăiţa îl priveşte zâmbind. Altfel decât inocent şi copilăreşte. Pleacă la galop, cu pletele fluturându-i. O vede vorbind cu Mîrzea. Îl vede pe Theodosie Rudeanu ridicând mâinile a neputinţă. Desigur că Iovanca îi spune căpitanului Mîrzea că el, voievodul, a poruncit ca ea să conducă o şarjă. Rudeanu, Mîrzea şi popa Arsene vin în buiestru. Încalecă. Sultan joacă pe loc. Iovanca îşi trage sabia. O ridică în lumina blândă de iunie. Trece în fruntea trupei de paji balcanici. O conduce pe aleea largă, mărginită de meri rămuroşi, vechi, cu coaja crăpată. Iese în câmpul de exerciţiu al gărzilor, îl traversează la trap, apoi conduce formaţia în marş oblic şi isprăveşte manevra printr-o întoarcere dibace la stânga împrejur, astfel încât pajii copii ajung în linie pe două rânduri. Îl pune pe Sultan la galop mic. În flancul drept al liniei îl vede pe Nicolae Pătraşcu. Ştie c-o iubeşte pe Iovanca, aşa cum poate iubi un copil la 14 ani, şi-l încearcă o milă duioasă pentru fiul său. Iovanca este făcută pentru un bărbat adevărat. Poate pentru Marcu… Nu s-a gândit niciodată la însurătoarea lui Marcu. Iovanca este totuşi o Obrenovici. Prin ea ar reface vechile legături de sânge ale Basarabilor cu despoţii Sârbiei… Aude apropiindu-se tropotul însoţitorilor. Se-ntoarce spre Mîrzea.

— Sunt mulţumit, căpitane… Te arăţi la fel de bun dascăl, pe cât eşti de bun oştean.

Mîrzea se-nclină în şa. La capătul câmpului răscolit de copite, Iovanca îşi trece în revistă călăreţii.

— Să le faci un steag, vel logofete. Cu armele ţarilor bulgari, ale despoţilor sârbi şi ale Paleologilor.

— Trebuie să numim un stegar, măria-ta.

— Să numim. Stegari, hotnogi, căpitan de steag, comandanţi de lance.

— Cu ţeremonie?

— Cu. Atunci când vine Tarnowski.

— Pe cine vrei să punem căpitan, doamne?

Era să spună: pe Iovanca. Se gândeşte că Iovanca n-are să vrea o căpitănie de copii şi mormăie ceva în barbă. Vede fulgerând. Săbiile mici ale pajilor, aude un chiot. Copilăresc şi totuşi sălbatic, care-l răscoleşte, caii de munte o rup la galop cu cozile în vânt, cu urechile

ciulite, pajii îşi flutură săbiile pe deasupra capetelor, câmpul se umple de ropote mărunte, din ce în ce mai dese şi linia de călăreţi se prăvale asupra lui, urmând în goană învârtejită calul Iovancăi Rudnik de Zugubica. Fata vine drept asupra lui Sultan, cu sabia ridicată, are trăsăturile schimonosite, fără nimic copilăresc în ele, dure, şi strigă ascuţit, cu un glas care-i zgârie nervii, strigă uscat şi sălbatic: *«Smârt turcimaaa»* şi iarăşi *«Smârt turcimaaa»*, apoi toţi copiii aceia strigă la fel de sălbatic *«Smârt turcimaaa»* şi vin toţi în galop, cu săbiile îndreptate spre inima lui, dintr-o dată goală de sânge. Oare atât să-i mai fi rămas din călărimile care-au spart în suliţe şarjele spahiilor din Asia şi Rumelia?… Îşi stăpâneşte gândurile. Iovanca i-a stricat toată ziua. Roşie, plină de sudoare, crăiţa trece pe lângă el fluturându-şi sabia. Târăşte în Livada Gospod, pe sub pomii plini de rod, oastea care lui i se pare tragică. Căpitanul Mîrzea şi popa Arsene îşi cer îngăduinţa să se retragă. Un cioroi bătrân izbeşte cu pliscul într-un măr văratec. Theodosie Rudeanu spune că aseară s-a întors omul lui de credinţă plecat la Tabor, a adus modelul carului taborit folosit şi de Iancu de Hunedoara, a adus reţeta prafului de puşcă pentru falconete, douăzeci de puşti cu cremene şi douăzeci de pistoale, tot cu cremene, ca şi secretul compoziţiei mineraiurilor pentru tunurile uşoare. Apoi, şoptit:

— Măria-ta îţi aduseşi aminte de Călugăreni. De călărimile noastre de-atunci.

— Mi-ai ghicit gândul, vel logofete.

Călăresc pe sub vişinii copţi pe o alee mărginită cu tufe de coacăze şi agrişe. Ziua de vară ramâne în afara lui. Simte ca o adiere îndepărtată mireasma aromitoare a lucernii din Ciutăria Domnească. Ocoleşte pe după lacul cu nuferi mari, albi, vegheat de sălcii plângătoare. Intră la pas în Ciutăria Domnească. Vânătorul de strajă sună din corn. Din casa străjii iese moş Vână Aursoaicii. Este trecut în catastife de 70 de ani, cu un an înainte de moartea lui Neagoe Basarab. N-a fost însurat. Nu are copii. Şi-a petrecut toată viaţa în munţi, pe urma puilor de cerb rămaşi fără ciutele mamă, pe urmele ursanilor şi-ale altor pui de sălbăticiune, pe care i-a adus aici la ciutăria din Târgovişte, crescându-i cu lapte de vacă, pe unii îmblânzindu-i, pe alţii, mai dârji şi răi, slobozindu-i la codru. Se zice că la o călcare a tătarilor, pe la-nceputul veacului, nici nu închisese ochii Ştefan cel Sfânt de la Moldova, pe maică-sa au ajuns-o ceambururile, undeva pe valea Ialomiţei. Îl purta la sân. L-a ascuns în nişte ferigi. Tătarii au luat-o roabă, că era tânără şi frumoasă. Pe el nu l-au găsit că dormea. L-a găsit o ursoaică, cu ţâţele pline de lapte. Poate-şi pierduse puii. Nu se mai ştie întâmplarea aceea de la-nceputul veacului. L-au găsit nişte vânători când avea trei ani, umbla în patru labe, mârâia, muşca, se tăvălea prin ierburi, acoperind trupul răpus al ursoaicii cu trupul lui. I-a rămas numele Aursoaicii. Vână l-a botezat

Neagoe Basarab, când a oprit din goană armăsarul care era să-l omoare pe coconul domnesc Theodosie. Moş Vână Aursoaicii îşi pleacă pletele albe, care-i curg pe umeri. E-ncins cu brâul, încălţat cu opincă de piele de mistreţ, iese-n lumină, îşi pune mâna streaşină şi se miră cu glas bolovănos, răzbubuit:

— Mare minune că te mai vede omul şi-n Ciutărie, măria-ta.

— Necazuri, mos Vână.

— De!

— Ce-ţi fac şoimarii?

— Uite-i ici după şoimărie. Dedau şoimii la ascultare. Nu vrei să-i vezi? Că nu mai fusăşi la şoimărit de ’an!

Voievodul se lasă prins în nadă. Moş Vână i-a simţit slăbiciunea dinainte, de la curtea lui Alexandru, când avea cel mai bun şoim de vânătcare din toată Ţara Românească. Starostele ciutăriei îl apucă pe Sultan de sub zăbăluţă. Theodosie Rudeanu îl priveşte înciudat. Uriaşul uitat de moarte îi strică unul dintre cele mai straşnice efecte, pregătit de multă vreme în taină desăvârşită. Lipsesc curtenii, astăzi nu este zi de divan şi vrea să culeagă singur rodul ingeniozităţii şi-al cheltuielilor. A studiat trei tratate militare husite din veacul trecut, l-a adus pe a sa cheltuială pe războinicul taborit Jan Pišek, fost căpitan în armata regelui Spaniei, căruia i-a oferit o leafă de 35 taleri pe lună, haine, masă, casă, doi cai de călărie, cu obligaţia să ia sub comandă o companie de archebuzieri pe care se gândeşte s-o întreţină din veniturile moşiilor lui. Cum ajung la ţarcurile cerbilor, voievodul sensenineză. Theodosie Rudeanu oftează, îi zâmbeşte şi-şi spune că în definitiv Jan Pišek mai poate aştepta două ceasuri; când de-o săptămână întreagă nu face altceva decât îi devorează claponii, îi bea vinurile şi-i ciupeşte roabele.

…Se arată ciutele cu puii. Mărişori. Zburdă în voie, ţopăie pe loc, sar pârâul, cântă cucii, e o pace şi-o fericire că voievodul s-ar scălda gol, pe urmă s-ar zbici la soare şi s-ar tologi la umbră, să simtă mirosul cald al pământului şi-al ierburilor.

— Să mergem, măria-ta, şopteşte vel logofătul. Te-aşteaptă meşterii la cetate.

— Mergem, vere Theodosie. Mergem.

Îi porunceşte lui moş Vână să pregătească un tacâm de patru şoimi pentru vânătoare şi alţi zece pentru plocoane, că are oaspeţi pe care vrea să-i cinstească. Trec pe lângă ţarcurile zimbrilor, nu se văd, dorm prin bunget, ori se scaldă, pe lângă cele ale mistreţilor. Teleleica, mistreaţa cu un singur colţ, a şi ieşit la cerşală, grohăie, îşi vâră râtul printre uluci, bate din picioare, apoi trec la trap domol pe lângă ţarcurile de fier ale urşilor, ies din ciutărie pe la balta cu vidre şi ajung la poarta dinspre Ialomiţa. Străjerul din turn porunceşte gărzii să deschidă. Intră pe sub portal, aplecându-se în şa. În mijlocul curţii

dintre ziduri, răscrăcărat, cu mâinile în brâul de piele, căpitanul Racea.

— Bine că venişi, măria-ta. Hai că meşterii ăştia ne scot la mezat… băăă, cărăuşilor. Gata. În genunchi… Vâtâţi-vă nasul în ţărână, păcătoşilor. Să-mi razi barba, doamne, dacă ăştia sunt bolovani.

— Da ce sunt, păcatele noastre, că ne-ai mâncat sufletul?

— Căcăreze or fi?

— Ouă de turturică?

— Ia uite, măria-ta, bolovani de Ialomiţa, de ne cocârjară, că-i scoatem cu unghiile şi ne deşelarăm vitişoarele, posăduim de-o lună, că o să murim de foame cu hainul de căpitan.

— Mai schimbă-ne, măria-ta.

— Ajunserăm numai trenţe.

— Parcă ne duşmăneşti, nu alta.

— Băăă tartorilor!… Trageţi trei care pe zi, ai? Puneţi în fiecare car trei pietroaie ca pentru milogi, ai?

Şirul de care stă tras între zidul de centură şi cel de incintă unde se zidesc cazărmile pentru cei o mie de archebuzieri şi tunari pe care îi va ţine cu soldele plătite de Rudolf. Cărăuşii au dreptate. I-a snopit cu corvezile, cu posada la cetate, dar n-are ce le face. Sunt târgoveţi târgovişteni, mai sunt şi din satele domneşti, din cele moşneşeşti. Războiu nu fac, măcar cetăţi să facă.

— Vorba, strigă marele logofăt din şa… Toată iarna o să staţi cu fundul pe cuptor.

De pe schelele albe, noi, coboară signorul Vicenzo Bombardier Mantovano, urmat de doi meşteri saşi, de la Sibiu. Cineva într-un surtuc negru, căţărat pe zidurile de bolovani netencuite, îi face o reverenţă. Îl recunoaşte pe Herr Helmuth Vitelius, arhitectul militar prieten cu căpitanul Nicholaus Theill, mort de foame prin mahalalele Vienei, adus de Radu Buzescu să întărească Târgovişteа. Signor Mantovano a împins zidurile de centură cu două sute de paşi înaintea celor de incintă, punând palatul la adăpost de tragerile de artilerie. Zidurile de centură se înalţă proaspăt durate în bolovani de râu prinşi în mortar în care s-au tocat paie de ovăz. Meşterul Vitelius a făcut treabă bună, prevăzându-l cu două rânduri de podişti pentru arcaşi şi archebuzieri, cu rotonde pentru falconete, cu jgheaburi de piatră cioplită pentru smoală. Chiar sub zid se clădesc cazărmile scunde ale pedestrimilor care-l apără. Apoi vin grajdurile, beciurile cu butiile de smoală, magaziile de săgeţi şi vârfuri de suliţă, toate vârâte în rădăcina acestui zid de centură, groasă de patru paşi, sprijinită pe contraforţi. În faţa magaziilor şi căzărmilor, durate în piatră să nu poată fi aprinse cu ghiulele incendiare, sunt locurile de adunare şi instrucţie ale companiilor de pedestrime. Zidul de incintă, consolidat, apărat de bastioane, este liber în aşa fel încât să domine cu foc zidul

de centură, spaţiul dintre ele şi căzărmile. Se trag pe scripeţi coşurile cu bolovani. Meşterii zidari strigă, lemnarii cioplesc grinzile pentru acoperişuri, tâmplarii dulgheresc pe la ferestre şi uşi, sute de oameni cară tencuiala cu cobiliţele pe podiştile care se arcuiesc sub greutatea lor. Miroase a var, a piatră încinsă la soare, a cioplitură proaspătă de răşinoase. Şirul de care se pune în mişcare. Oamenii lucrează dezbrăcaţi până la brâu. Ici, colo, se văd turbanele şi cefile rase ale robilor tătari şi turci. E lumină multă, cerul limpede şi Târgovişte asta de piatră parcă-i creşte din inimă. Se-ntreabă prin ce miracol nu flutură deasupra Turnului Chindiei flamura verde a sultanilor. Are o clipă de uitare de sine, amintindu-şi-o aşa cum a văzut-o în toamna lui ’95, poleită de soarele lui octomvrie, când s-a-ntors el în fruntea oştilor coaliţiei, cu bietul Ştefan Răzvan. Parc-a trecut o veşnicie de-atunci. Iată că Helmuth Vitelius clădeşte o Târgovişte din piatră deasupra Târgoviştei celei vechi şi străvechi cu rădăcinile înfipte în adâncurile pământului, acolo unde sunt tainiţele lui Ţepeş şi mai adinci, acolo unde sunt grotele şi coridoarele *Iglisiei*. Vicenzo Mantovano îşi face reverenţele. Căpitanul Racea, în surtuc de piele, cu mânecile suflecate, în cizme cu carâmbul înalt îşi zornăie pintenii, spunând că mâncătorul de cartofi Vitelius şi-a pierdut leafa pe-o lună la zaruri şi că acum umblă mort, doar, doar de va putea vinde niscai bulumaci de stejar pentru grinzi. Stă cu ochii pe el şi dacă-l prinde, îi dă cep. Desfăcut la pieptul păros, lac de sudoare, cu barba potrivită din foarfece, Racea îl priveşte şoltic.

— Îngăduie-mi, măria-ta, să mă duc două zile la Bucureşti, pentru treburile mele…

— Ce treburi, căpitane, când mă arde buza de cazărmi?!

— După câte-mi povesti Vitelius Burtă Verde, ai să tot aştepţi talerii Rudolfului, măria-ta, până o creşte muşchi pe piatra asta.

— Raceo.

— Treburi la o moară, măria-ta.

Theodosie Rudeanu ciuleşte urechea. De câte ori afurisitul de Racea se face nevăzut, de atâtea ori se arată Tudora la curte. Îl vede pe voievod muşcându-şi buzele… Încruntându-se.

— Când vrei să pleci, diavole?

— Azi e joi, măria-ta… M-aş duce diseară. Călăresc pe răcoare. Mă-ntorc marţea de vine.

— Înainte de-a pleca să dai pe la mine.

— Supus la poruncă, doamne.

Căpitanul se retrage spăşit. I se aude glasul bubuind pe sub bolţile beciului. Jupân Vitelius coboară schelele, gâfâind de parcă le-ar urca. Amestecă nemţeasca, italiana şi latina într-o mixtură învelită în scuipat, este gras, cu hainele pline de praf, ras proaspăt, îşi scoate pălăria cu pană, are ochi albaştri, veseli şi isteţi, face trei reverenţe şi

spune că nici *Tornada* cea mai formidabilă *bombarda magnae* ieşită din vreo forjerie, n-ar fi în stare măcar să ciobească acest zid *Kolosal*… Vicenzo Bombardier Mantovano ascultă impasibil, ţinându-şi pălăria în mână. Voievodul îl caută din ochi pe Racea. Iar a adus-o pe Tudora. Pentru că el, blestematul, o aduce ori de câte ori i se pare că se lipeşte de altă femeie. Slavă Domnului că de când s-au vindecat copiii, numai de dragoste nu i-a ars.

— Sunt mulţumit, signor Mantovano. Spune-i asta şi lui Vitelius.

Auzindu-şi numele, vienezul surâde languros. Voievodul se gândeşte la solda pierdută la zaruri.

— Mai spune-i că-i dau 10 taleri peste leafă, dacă îmi isprăveşte cazărmile înainte de zi ’ntâi de iulie. Şi că-l spânzur deasupra porţii, dacă în loc de stejar, găsesc brad, ori în loc de bolovani, pietre.

Pe măsură ce Mantovano traduce, Herr Vitelius se acoperă de sudoare. Le face semn cu mâna înmănuşată. Pune pulpă şi Sultan îl trece în buiestru pe sub portalul cetăţii, deasupra căruia vede cioplită în piatră stema Ţării Româneşti, mâncată de vreme, cu colţul din dreapta ciobit proaspăt de o ghiulea… Când ajung în gangul din spate al palatului, marele logofăt îi spune că şi-a luat îngăduinţa să lucreze pentru gândurile măriei sale, pe a sa socoteală şi chibzuinţă şi că, dacar binevoi să treacă prin hora mică, poate s-ar însenina.

— Ce-s tainele astea, vel logofete?

— Îngăduie-mi să te slujesc dincolo de poruncile pe care mi le dai.

— Oare nu toţi mă slujiţi dincolo de poruncile pe care vi le dau?

Râde într-un dinte. Marele logofăt tace. Tace, pentru că a fost cel dintâi care l-a slujit dincolo de porunci, făcând să cadă capul Chisarului. În destule nopţi a visat capul însângerat al Chisarului şi a simţit pe buze răceala buzelor. Trec prin coridoarele umbroase, îşi ascultă ecoul paşilor pe lespezi. Dincolo de zidurile astea sunt alte ziduri şi alte ganguri tainice prin care-l urmăresc duhurile morţilor. A şi uitat că mâine este duminica Pogorârii Sfântului Duh – a opta după Paşti, a Rusaliilor şi că numai până mâine mai pot hălădui morţii pe aceste tărâmuri şi petrece la petrecerile oamenilor…

Se gândeşte la întâlnirea cu Daureţiu. La transmigrarea şi reîntruparea de la *Poarta lăpădării de sine. Logos*… *Tao*… *Samudaia*… Se opreşte brusc când îşi dă seama că Theodosie Rudeanu l-a condus prin hora mare. E o linişte de mormânt. Trâmbe de lumină roşie şi violet şi albastră intră prin vitraliile alcătuite de Mina. În fiecare fereastră Mina a alcătuit o scenă de luptă şi-n fiecare fereastră îşi vede chipul dominând câmpul de luptă din şaua lui Sultan. Mina a găsit drumul cel mai trainic pe care să-i nemurească faptele. Toate laudele şi lingăvelile curţii, care pier în clipa când sunt rostite, nu fac cât o singură pată de culoare pusă de Mina pe copita calului său. Îi este recunoscător lui Mina Zugravul, cu toate că încă nu l-a dăruit cu

moşii. Nici n-o să-l poată dărui cu moşii. Dar are să-i dea case şi venit de la mori, aici în târg, şi leafă la curte, pentru câte zile o avea.

Mina şi-a ridicat de mult schelăria şi acum, de pe pereţi ţâşnesc în goană călărimile lui şi luptătorii lui şi căpitanii lui, ţâşnesc în ropotul neînduplecat al copitelor, cu chipuri bărbăteşti, într-o mişcare fremătătoare şi plină de viaţă, cum rar a văzut la Ravenna, ori la Veneţia şi el însuşi stăpâneşte aceste lupte homerice, ridicat în scări, cu mantia fluturând, înzăoat, crunt şi măreţ. Oftează adânc.

— Întoarce-te pe celălalt tărâm, mortule!… Mâine-s Rusaliile, mortule, îi spune-n gând celui care-l ameninţă cu securea ostăşească…

Sunt acolo bairacele, tuiurile, armurile şi armele învinşilor, aşezate în panoplii, scăldate în lumina amiazului. Sunt grinzile pictate şi stâlpii de castan sculptaţi şi parcă ar fi intrat în alt palat, străin şi vechi, un palat al altei lumi, necunoscută, care-i vorbeşte de alţi oameni şi alte fapte, vechi şi oamenii, necunoscuţi, făptuiri de mirare, de cinste, parc-ar fi la monastire la Curtea de Argeş, ori la Cozia; s-ar închina la picioarele voievozilor de demult şi ei ar sta ţapeni şi reci şi morţi, ei şi faptele lor vrednice de slavă şi cinstirea urmaşilor. Aşa stă el ca un urmaş al celui mort, ţapăn şi rece, împietrit în fresca plină de cai înţepeniţi în galop, plină de freamătul luptei îngheţat în schimele de pe feţele luptătorilor, în fresca plină de gemetele muribunzilor, de strigătele de biruinţă ale învingătorilor, ea însăşi moartă pentru vecie.

— Câtă moarte, Dumnezeule, câtă moarte, şopteşte.

— Pe aici, măria-ta, spune marele logofăt Theodosie Rudeanu, scuturat de un fior rece.

În hora mică vătaful Simion deschide un geam, lăsând să intre lumina şi ciripitul vrăbiilor din cireşul de-afară. Vede un cavaler straniu, cu braţul stâng din lemn, terminat cu o cange înmănuşată, purtând plastron de piele neagră, pantalon spaniol, scurt, bufant, cu pliuri de mătase roşie, bine scrobite şi vătuite, un *pourpoint* din catifea vişinie cu galoane de aur înnegrite de vreme (vede mânecile despicate, căptuşite cu atlas galben ciupit de molii) şi chipul ciufut, brăzdat de cicatrice, aşezat ca pe-o tipsie în gulerul *fraise* de mătase apretată. Omul face trei paşi zornăitori, se opreşte, bate pintenii enormi, spanioli, cu rozeta de fier, face trei reverenţe, după care îşi răsuceşte mustaţa, îl priveşte cutezător cu ochi albaştri-oţelii şi se lasă prezentat de marele logofăt.

— Căpitanul taborit Jan Pišek, cavaler al ordinului Sfântului Iacob, a luptat sub flamurile regelui Filip în Mauria, şi-n Lumea Nouă. Mâna şi-a pierdut-o în Francia.

— *Audaces fortuna iuvat, majestà!* măcăe căpitanul cu accent de om care ştie doar înjurături în altă limbă decât limba maică-si. E ştirb, are mustăţi înspăimântătoare, urechi călpăuge şi-i este drag de la întâia vedere pentru cicatricile şi dârzenia şi glasul lui dogit.

— E al meu, ori al tău, vere Theodosie.

— Al măriei tale, prin-mine, doamne.

— Slavă Domnului. Preţuieşte 25 de taleri pe lună, fără cal.

Marele logofăt se-nclină.

— Ne bucurăm, viteazule căpitan, că ai venit să ne slujeşti, îi spune în italiană.

— *Audaces fortuna iuvat, majestà!* se răţoieşte oşteanul.

Face alte trei reverenţe, se-ndreaptă spre fundul horei mici unde, spre mirarea lui, vede o perdea care-nchide un ieşind, o apucă cu cangea de fier, o trage smucit, după care îşi răsuceşte mustăţile, invitându-l să privească. Surprinde surâsul subţire, mulţumit al marelui logofăt. Pe un podium ca acelea de păpuşar sunt înşirate în ordine de marş şase care husite de luptă, cu oştenii lor şi alte trei care de transport. Caii şi oştenii sunt făcuţi din plumb. Carele lungi de doi coţi şi înalte de alţi doi sunt lucrate amănunţit din lemn, cu legăturile de fier, aidoma cu cele adevărate. Sunt atât de bine făcute, încât nu-şi poate stăpâni încântarea. Îi laudă pe meşteri, îl laudă pe Jan Pišek şi-l laudă mai ales pe marele logofăt.

— Gândurile măriei-tale nu se pot împlini fără oaste nouă, măria-ta. Oaste care să meargă departe, să lupte de sine stătătoare şi să-ţi aducă laurii biruinţei…

— Mă-ndatorezi, vere.

— Mă-ndatorează măreţia ta, doamne…

Căpitanul Jan Pišek tuşeşte. Fără nicio introducere, sec, îşi trage spada cât o frigare, din oţel vechi, suplu şi arătând cu vârful fiecare obiect descris, începe o lecţie de armament şi tactică într-o italiană-spaniolă plină de cuvinte slovene şi boheme. Spune că a ieşit din bârlogul lui de la Chynov unde s-a ascuns din pricina batjocorii pe care-o aduc artei militare generalii stupizi ai ceasornicarului de la Praga, întrezărind renaşterea ei la Dunărea de Jos. Neputându-se lupta cu nemţii, cărora tatăl şi moşul său le-au luat destul sânge, s-a bucurat că va relua lupta cu păgânii, nesocotindu-se încă atât de bătrân încât să agaţe spada în panoplie. S-a bucurat şi mai mult când seniorul *gran'logofet* i-a trimis vorbă că vrea să cumpere numai armament de foc ceh, pentru că, în adevăr este cel mai bun, fiind cel mai uşor, după cum se vede la aceşti ostaşi taboriţi. A adus carele de luptă pentru a demonstra că o armată modernă este aceea care ştie să adopte noile arme, la cele mai puternice arme cunoscute vreodată după elefanţii de luptă ai lui Cirus şi Anibal: carele taborite. Dotată cu o mie de astfel de care, artileria uşoară necesară, cu un convoi de două mii de care de transport, cu o masă de manevră formată din zece mii de călăreţi necuirasaţi, capabili să execute încercuiri largi, ori să fixeze inamicul astfel încât să poată fi lovit cu carele, el, Jan Pišek, luptător sub cerul Africii, Ţărilor de Jos şi Lumii noi, garantează o imensă victorie

împotriva turcilor. Vorbeşte râşnit, zgrunţuros, se-nflăcărează, ameninţă cu spada un inamic nevăzut pe care-l împrăştie cu miile lui de care taborite şi pe voievod îl trec sudori reci gândindu-se cât costă un asemenea car şi cam pe unde se poate umbla cu el în Balcani toamna, când încep ploile. Ori, cum pot fi trecute peste Dunăre trei mii de asemenea care?! Având un atelaj de patru cai, înseamnă, pe vreme bună, douăsprezece mii de cai. Socotind caii bolnavi, nămoalele, caii ofiţerilor, i-ar trebui cel puţin paisprezece mii de cai numai pentru atelaje. Dumnezeule mare! Omul este ori nebun, ori scriitor de tactici militare, ori îl crede aidoma lui Cresus. Spune că în toate armatele Europei s-a schimbat raportul dintre numărul armelor albe şi al celor de foc: în favoarea celor din urmă, dar că generalii au rămas la formele tradiţionale ale armatelor cavalereşti pe care husiţii le-au învins de atâtea ori. Îi propune majestăţii sale o reorganizare totală a armatei. Plecând de aici (arată cu vârful luciu al spadei echipajul unui car de luptă):

— Acesta este vechiul echipaj, majesta!… 18 ostaşi, plus 2 conductori.

Îi explică rolul fiecărui soldat, ca şi pe al comandantului de car. Spune că hotărâtor este să se inverseze numărul puşcaşilor cu al arbaletierilor. Deci, să fie şase puşcaşi şi doi arcaşi (face o reverenţă), ştiindu-se pretutindeni valoarea arcaşilor valahi. Fără nicio pauză trece la avantajele fortăreţei pe roate. Are două oişti. Schimbarea de direcţie se face rapid, deshămând şi înhămând atelajul. Are un chepeng în podea, prin care luptătorii ies fără să fie văzuţi, protejaţi de plumbi şi săgeţi. Loitrele verticale, de înălţimea unui stat de om, îi apără pe puşcaşi. Are patru uşi, legate cu lanţuri şi lacăte, două laterale, două în faţă şi spate, oştenii putând intra şi ieşi totdeauna pe flancul apărat.

Voievodul priveşte carul husit cu obezi groase, ferecate, cu loitrele din scândură groasă de stejar, o unealtă straşnică de luptă, făcută pentru un neam de războinici cu alt temperament decât luptătorii lui. Îl trec sudori reci, gândindu-se din nou la preţul unui asemenea car. La numărul oştenilor instruiţi care-ar trebui să echipeze o mie de care. Douăzeci de mii. Numai cinci sute de care să fie şi are nevoie de zece mii de oşteni, dintre care trei mii cinci sute de puşcaşi, fără rezerve. Îi vine să-l sugrume pe căpitanul Jan Pišek. Este nebun. Nebun de legat. Dintr-o dată, ca o fulgerare care-l despică, ca o iluminare, ştie că nu va ajunge niciodată să vadă turlele Sfintei Sofii din şaua armăsarului de luptă. Că niciodată tropotele călăreţilor lui nu vor răsuna sub apeductul lui Justinian. Că niciodată n-are să poată descifra tainele acelui loc unde apusul a-ntâlnit răsăritul, locul unde s-au întâlnit marile religii şi unde sub o cârmuire dreaptă şi severă s-ar fi putut naşte un nou imperiu daco-helenic. Ce nebunie, Dumnezeule, se

nebunie! Ca să poată asculta liniştit disputele teologice dintre brahmani, budhişti, ronfucianişti, nestorieni, creştini şi mohamedani, stând în tronul lui sculptat în fildeş, Kubilai l-a avut strămoş pe Genghis-han, iar acesta a avut trei sute de mii de călăreţi şi forjeriile din toată Asia. El are şase sute de călăreţi şi visele nebune ale unui mitropolit care se visează patriarh de Constantinopole… Acum are doar atât… Şi-n el tainele vechilor voievozi. Avuţiile lui Ţepeş. Aici, sub picioarele lui în negurile negre ale temeliilor acestei cetăţi. Are douăsprezece moşii pe care le poate vinde. Are… Ce mai are, Doamne?… Ce mai are în afara zestrei doamnei Stanca, de care nu se va atinge, nevrând să-i lase pe ai lui cerşetori la uşi străine.

— Am poruncit să se facă zece asemenea care la mine la Dărmăneşti, măria-ta. Să le vedem la lucru şi-apoi…

— Şi-apoi? Şi-apoi, vere Theodosie?

— Numai câte cinci să facă fiecare boier al măriei-tale din dregătorii şi câte două mazilii, şi tot este ceva…

Căpitanul Jan Pišek aşază carele în careu. Urcă echipajele la posturile de luptă. Între fiecare două care instalează un tun uşor… Demonstrează că un astfel de careu de care este practic inatacabil că *sua majestà* poate dispune oricând va vroi de aceste cetăţi pe roţi, ca şi de ştiinţa sa militară.

Soarele intră în trâmbe strălucitoare prin fereastra deschisă. Vrăbiile piuie moleşite de căldură. Soldaţii de plumb, coloraţi multicolor, stau solemni la posturile lor de luptă.

— Spune-i, vel logofete, că n-am ascultat de multă vreme o mai chibzuită învăţătură ostăşească. Înscrie-l printre ofiţerii mei, nu ţi-l iau, dar adaug la ce-i dai un cal de şa cu tot tarhatul, un cort de mătase şi cinstea de a fi strigat sub steag, la cătările de sărbătoare… Deocamdată să vină cu carele până la mijlocul lui iulie…

Căpitanul Jan Pišek ascultă italiana limpede a marelui logofăt. Măcăie.

— *Audaces fortuna iuvat, majestà!*

Îşi face reverenţele. Marele logofăt Theodosie Rudeanu înţelege că victoria lui va fi deplină abia în clipa când se va retrage şi când voievodul, rămas singur aici, în hora mică, va pătrunde adevărurile spuse de războinicul husit. Ştie că Radu Buzescu a cumpărat aproape cinci sute de puşti de la Kosice, dar mai ştie că aceste puşti nu vor fi în ţară decât la sfârşitul lui septembrie. Ori carele taborite sunt aici, frumos lăcuite, cu lanţurile lor în miniatură, cu bucşele, cu obezile lor grele, cu rafurile de fier, cu chepengul şi echipajele lor. Este o revanşă pentru taina în care-a ţinut tălmăcirea şi tipărirea exemplarului splendid din Alexandria. Îşi răsuceşte mustaţa, spunându-şi că nu este câtuşi de puţin o revanşă slabă… Dimpotrivă.

Clopotele bisericii domneşti bat amiaza cu dangăte solemne.

2

Nu mai ştie şi nu mai ţine şirul zilelor şi-al nopţilor şi-al acestei prăpăstii fără fund în care aruncă de douăzeci de zile, ori de douăzeci de veşnicii gânduri şi oameni şi fapte şi averi. În noaptea Naşterii Sfântului Ioan Botezătorul a venit un olăcar, haiduc în oastea căpitanului Baba Novac, cu ştirea răscoalei voievodului Grădan din Herţegovina. Dionisie Rally nu se ţine de cuvânt. Mai ales astăzi nu se ţine de cuvânt când patriarhul şi-a dat obştescul sfârşit şi de la Constantinopol vin veşti despre aurul pe care Compania engleză a Levantului îl varsă în hasnalele împărăteşti şi-n cele ale înalţilor demnitari ai Porţii, susţinându-l pe mitropolitul Meletie Pigas al Alexandriei. Mitropolitul Rally vrea să-i forţeze mâna, neînţelegând că mai mult decât oastea de haiduci a lui Baba Novac şi cea a popii Stoica nu poate trece peste Dunăre. Grădan a pornit-o când mitropolitul i-a repezit vestea cuceririi Kladovei de către popa Stoica. De la Kladovo în Herţegovina sunt şapte zile de mers călare şi zeci de cetăţui otomane. Popa Stoica nu se va desprinde de Dunăre, iar Baba Novac nu poate pătrunde dincolo de munţii Pišhovac, dacă vrea să nu cadă în capcanele întinse de spahiii de la Petrovac, Požarevac şi Boa, care ţin cotul Dunării într-un cleşte format din patru mii de timarioţi sălbatici. Soarta voievodului Grădan este pecetluită din clipa când a aprins focurile răscoalei în munţii lui, în Sanjajevina, ori în Jahorina… Sângele lui Grădan şi-al oamenilor lui să cadă pe capul mitropolitului, lacom de mărire, care-ar jertfi toată mişcarea balcanică pentru scaunul patriarhal. Nopţile astea de clei fierbinte, când pietrele zidurilor încinse la soare se păstrează calde, când luna urcă bolnavă în cerul pâclos, plin de stihiile secetii deşălate şi galbene, cu toate că s-a ieşit cu icoanele făcătoare de minuni; că paparudele au jucat goale, arămii, încinse cu salcie peste şoldurile mlădioase poftitoare de îmbrăţişări, că şi-au arătat Sfântului Ilie ţâţele, ţâţe tari, arcuite în sus, pofticioase de bărbat, s-a blegit şi sfântul, care altă dată ieşea să vadă paparudele, ieşea din sfinţenie şi le uda din belşug, le ploua pe buze şi-n geană, le ploua pe sfârc şi le ploua pe buric şi pe şoldurile lungi şi arămii şi pe florile lor negre, s-a blegit sfântul, o fi stând într-o rână sub carul lui, picotind în zăduf şi omorându-şi puricii pe burtă. Scârţâie şi ţârâie greierii şi plâng brotacii după ploaie şi plânge pământul după ploaie şi mug şi rag şi plâng vitele câte-au mai rămas vii. A ieşit în ţarini şi ţarinile l-au primit sfârlogite, arse, crăpate, mirosind a pământ uscat şi-a sărăcie. Oamenii au fiert zeamă de urzici, atâta vreme cât s-au mai găsit urzici prin locuri umbrite. S-au împărţit găleţi de grâu şi de mei la hambarele domneşti… Puţine, să mai rămână de sămânţă. Oamenii bat clopotele, peste ţarine trec vârtejuri de praf şi lui îi e frică să mai iasă între sate, să nu vadă vitele mugind a moarte pe malurile secătuite ale apelor.

La Bucureşti au fost prinşi trei vrăjitori, care propovăduiau sfârşitul lumii. I-a pus armăşia la bice şi-au mărturisit că i-a trimis boier Dan ot Drăgoieşti, de la Focşani, din Moldova, să înnebunească lumea şi s-o aţâţe asupra domnului. Au mai fost prinşi alţii pe la Văleni, la Buzău, ba şi la Vâlcea. Ziceau că sunt schimnici. Că li s-au arătat semne, care i-au scos de prin peşterile schimniciei lor, îndemnându-i să propovăduiască. Mazilii s-au tras pe la cule şi conace lăsând Târgovişteа pustie. A venit zvon de ciumă de la Târgul de Floci. A trimis o sută de cazaci să-nchidă târgul, dar n-a fost nimic. Se spânzurase unul de alean, ori de bubă neagră şi popa Alişveriş nu voise să-l îngroape, nici să-l arunce în Dunăre, să nu moară peştii. L-au lăsat pe câmp, s-a umflat de căldură şi până să-l mănânce câinii şi corbii a ieşit vorba de ciumă. Ori a adus-o alt om al Danului, îmbrăcat în hagiu, care se lăuda în târg la Slobozia că vine de la Sfântul Mormânt şi că un pustnic din pustia Ierihonului prezisese moartea Antichristului care-a prăpădit Ţara Românească, de nu mai ajung darurile monastirilor închinate la Ierusalim. De sfinţii apostoli Petru şi Pavel a venit olăcar de la boier Danciul ot Brâncoveni, tatăl căpitanului de roşii Matei, lăsat sol pe lângă Jigmond Báthor, spunând că chervanul cu cei zece mii de taleri trimişi de împăratul Rudolf a ajuns la Višné Nemecké şi că principele a repezit gonaci la cetate la Hust să i se dea străji puternice, ca să nu încapă pe mâna vreunui nobil brigand, ori a cine ştie cărui ceambur tătăresc. Grija asta a lui Sigismund nu-l mai lasă să doarmă nopţile… A primit o scrisoare de la Carlo Magno, căruia Dionisie Rally i-a alăturat un diplomat cipriot pe Hector Vorsi, care va rămâne la Roma pe banii domniei. Este omul marelui ban Mihalcea care-l chezăşuieşte cu capul. Prin Hector Vorsi a ajuns la Târgovişte, alaltăieri, alt cipriot, bancherul şi giuvaergiul Agamemnon Trianidos. Îl cunoaşte de cincisprezece ani. Este singurul om de pe pământ care poate neguţa aur de la Samarkand la Lahore, de la Târgovişte la Beirut, Damasc, Cairo, Alger şi până în inima Porţii, la Marele Bazar. De trei zile căpitanul Racea îl poartă legat la ochi prin munţi, adăpostindu-l prin peşteri. Mâine noapte coboară cu el la Dealu. Are să-i arate comorile lui Ţepeş. Numai Agamemnon Trianidos, pe adevăratul lui nume Kon Mozes-Trianidos, ori poate Zaal el Dheilan, membru al tuturor confreriilor ştiute şi neştiute, lucrător aprig la surparea puterii otomane, numai el poate găsi ţechinii de aur pentru oastea Planului Bizantin.

Se ridică greoi de la masa de lucru. Lumânările sunt pe sfârşite. Desculţ, în rantia de şiac a penitenţei, cu barba vâlvoi, se duce la fereastră. Luna ofticoasă spânzură galbenă de cerul împâclit. Ştie c-a ieşit de sub puterea Întâmplării. Că din noaptea asta întâmplarea va fi el însuşi. De un an gândul avuţiilor lui Ţepeş şi-ale voievozilor vechi îl sugrumă, îl paralizează, îi ferecă gândirea. Poate-ar fi fost mai liber

neştiind de ele. S-ar fi încărcat de răspundere numai pentru propriile lui fapte. Aşa, un an întreg, a simţit răspunderea veacurilor strivindu-l. Dacă toate planurile lui vor fi spulberate, cum va răspunde în faţa viitorimii de prăpădirea tezaurului Ţării Româneşti? Gândul ăsta l-a ucis până acum. Îl lapădă în noaptea fierbinte. Dacă-l poate lăpăda. Se-ntoarce la masa de lucru. Vicenzo Bombardier Mantovano i-a împodobit cabinetul cu hărţi lucrate de inginerii italieni ai armatei Sfântului Imperiu. I-a adus de la Veneţia, prin Paolo Giorgio, tractate de balistică şi tactică, dar i l-a adus şi pe Tasso; iar Andronic Cantacuzin i l-a trimis legat în piele roşie pe Baki. Şi-a luat obiceiul să asculte seara versurile citite de Mantovano, ori de Theodosie Rudeanu. O făcea în hora mică unde veneau Stanca şi jupânesele de slujbă. Ele coseau la gherghef, Mîrzea cu şoimul pe umăr veghea asupra pajilor balcanici de rând la curte, Theodosie Rudeanu, ori Radu Buzescu tălmăceau versurile pe care nu le-nţelegea şi el se-nfrupta lacom din acele ascuţimi de gând, din acele pătrunzătoare adevăruri de viaţă, până când glasul cetitorului se pierdea şi-n locul lui auzea glasul Velicăi:

«Via mea, care este a mea, o păzesc eu»…

Atunci evada din jilţul în care-l ascultase pe Tasso, ori pe Ariosto, ori pe Baki, ori pe Tacit, se ridica în albăstrimile catifelate ale nopţii şi-o-ntâlnea, acolo, pe Velica, într-o dulce şi ameţitoare pierdere de sine. Într-o seară a fost de slujbă pe lângă Stanca, Iovanca Rudnic de Zagubică. La început n-a băgat-o în seamă. Mai apoi i-a prins o privire tăioasă, plină de batjocură, mustrătoare. Stanca a rugat-o să le cânte. Iovanca n-a aşteptat să fie rugată a doua oară. Şi-a luat gusla. A căutat un cântec de luptă şi dragoste, în care, pe loc, cu ascuţime nebănuită a schimbat versurile, ocărându-l ca pe un fricos şi un călcător de jurăminte. Ceilalţi n-au înţeles tâlcul cântecului. De atunci nu se mai duce la cetania din hora mică. I se pare că aude tropote pe caldarâmul curţii. Se aşază în jilţ. Priveşte printre gene femeia plină de nuri, pictată pentru Petre Cercel. Ştie că nu poate fi Velica. Se gândeşte la destinul strălucit al principelui Petru, hărăzit cu toate darurile frumuseţii bărbăteşti şi ale culturii. Când el neguţa în Orient, Petru scria ode în italiană şi-n franceză, îşi câştiga protectori încoronaţi şi iubirile reginelor, s-a urcat în scaunul părintelui sau voind să schimbe totul într-o noapte, pierzându-şi capul pentru această nesăbuinţă… Îşi aminteşte cortegiile strălucitoare ale fratelui său care pleca la vânătoare cu haitele de copoi, şoimarii, ursarii, luparii şi vulparii curţii, în sunetele cornilor, urmat de curtenii italieni şi frânci, de boieri şi femei frumoase, de carâte aurite şi cai împodobiţi regeşte… Ce-ar fi făcut până la urmă Petru cu tezaurul Ţării Româneşti? Se gândeşte la Daureţiu. Vrea să ajungă la înţelegerea cuvântului *Samudaia*… Aude paşi grăbiţi în dosul uşii de taină. Îl recunoaşte pe

Simion. Înainte de a se ridica din jilţ intră în cabinet şi-i cade la picioare cavalerul Gligor Taflan de Mândra. Îi apucă mâna. I-o sărută.

— Vorbeşte, Gligore, spune alb şi se lasă moale pe spătarul jilţului.

— Iartă-mă, doamne.

— Haide, cavalere…

— Boier Danciu ot Brâncoveni a murit ieri seară, la curte, pe când scobora treptele palatului, ieşind de la Sigismund. L-au îmbălzămat. I-au scos măruntaiele şi-l ţin în catedrală, până trimiţi măria-ta boieri la-nmormântare.

Cavalerul rămas în genunchi vorbeşte, ţinându-şi fruntea plecată.

— Îţi poruncesc să-mi spui adevărul, Gligore.

— Măria-ta… banii…

— Care bani, omule?

— Barni de la împăratul.

Îi înfige degetele în gât. Îl trage la el. Îl scutură. Gligor Taflan de Mândra horcăie. Îi iese ochiul teafăr din orbită. Se face vânăt.

— Care bani, n-auzi, care bani, de ce bani vorbeşti, diavole, şi de ce mi-l omorârăţi pe Danciu, n-auzi, ce bani, ce bani, Gligore?!

— Îl ucizi, măria-ta, spune vătaful Simion.

Voievodul îşi revine. Îl strânge la piept pe cavalerul care tuşeşte, răsuflă de câteva ori ca peştele scos pe uscat şi care-i spune cu glas siteav:

— Tulai Doamne, că m-ai fo omorât, măria-ta. Ai nişte gheare de urs…

Se stăpâneşte. Îi face semn lui Simion să-nchidă fereastra. Gligor Taflan de Mândra spune că Sigismund a adus la Alba Iulia carele cu lefurile pentru mercenari trimise de Rudolf la Târgovişte şi le-a descărcat la vistieria lui, spunându-i cancelarului Josica să tacă şi să-i dea comandantului convoiului o chitanţă. A adus carele noaptea, să nu se afle. Singurii care ştiau erau vistiernicii, doi la număr, şi cancelarul. Principele i-a spus acestuia, râzând, că dacă se află, înseamnă că numai ei trei puteau vorbi şi-atunci va şti ce capete trebuie să cadă. Cancelarul l-a înfruntat cu bărbăţie, spunându-i că se dezonorează. Principele i-a răspuns că fiind suzeranul voievodului Mihail, va plăti el oştile, cu atât mai mult cu cât cancelarul o ştie prea bine, acum trei zile i-a trimis în ajutor o mie de călăreţi sub comanda căpitanului Moise Székely şi alţi trei mii sub căpitanul Mathia Perusith.

— Că să-l ţii prizonier, în propria lui ţară, a strigat cancelarul. Ca să aibă în coastă patru mii de săbii, astfel încât soarta lui Aron al Moldovei să i se pară dulce.

— Te ascult cu plăcere, cancelare, i-a spus Sigismund. Sughiţând de fericire că acesta şi-a lăpădat masca… Doamne, măria-ta, ce noapte crâncenă a fost aceea. Cancelarul Josica, binecuvântat să-i fie numele,

s-o-mbăţoşat şi s-o fo aprinsă şi-o spus că nu e nicio cinste să slujească unui principe fără onoare. S-o dus chiar a doua zi la boierul mărieitale şi i-o spus totul. Iar boier Danciul s-o fo sculat cu mânie mare, s-o dus la Sigismund, o intrat peste gărzi şi i-o cerut banii trimăşi de împăratul. Mai înainte o trimăs călăreţi la Marcu Schonkabunk, în calea lui Erich Lassota de Steblau, Mustermeister, care o ajuns la Kosiče, cu alţi bani pentru măria-ta şi altul către Târgovişte. Pe ăsta cred că l-or oprit străjile. S-o înfruntată atâta de tare cu Sigismund, că l-o spurcat cum i-o venit la gură.

Cavalerul povesteşte cum era acolo Alfonso Carillo care asculta, galben, acuzaţiile boierului Danciul ot Brâncoveni, cum Sigismund l-a făcut slugă de văcar şi boierul i-a întors spatele şi-a îndesat căciula pe cap şi-a ieşit bocănind; iar pe scări l-a prins o bătaie de inimă, căzând mort. Toată Alba Iulia ştie. Diplomaţii străini au şi trimes scrisori stăpânilor lor, povestind întâmplarea despre care se vorbeşte în toate crâşmele, fără sfială. Sfătuit de Alfonso Carillo, Sigismund dă toate onorurile boierului mort. A repezit olăcar la căpitanul Moise Székely, ajuns la Făgăraş, să trimeată călăreţi la Târgovişte, cu oştirea. Nevestei lui Josica, Barbara Füzy, care într-un fel îi este rudă, i-a dăruit două moşii, stăruind pe lângă ea să-l domolească pe cancelar. A fost larg, dăruindu-i castelul Gerend cu nouă sate din comitatul Turdei.

Cu glasul lui domol şi cumpănit cavalerul umple cabinetul de ştiri. C-a primit veste de la Carlo Magno, care a şi plecat la Praga. Că Josica îl conjură să ia toate măsurile ca primindu-i cu fast pe cei doi căpitani ai lui Sigismund, să-i trimeată oriunde, numai la Târgovişte să nu-i ţină dacă-i este dragă viaţa. Că Sigismund l-a batjocorit pe savantul sas baronul Felician Herberstein, fapt care împreună cu banii reţinuţi l-a îndemnat pe Adam Gallo, omul nunţiului Fillippo Spinelli, să plece la Praga cu pâri împotriva principelui. Adam Gallo a spus într-un consiliu al italienilor că principele are «*una grande inconstanza et leggererezza*» şi că «*ha spogliato un gentilhuomo Todesco de facto, che haveva le sue miniere în offitto, soo per capriccio et questo è un cavaliere assai principale di casa Ermestain*». Consiliul a hotărât să nu mai verse vistieriei princiare taxele pentru cruciata împotriva turcilor până dieta nu va face lumină în aceste două afaceri, care-l compromit. Maria Cristierna a fost a treia oară exilată la Făgăraş, unde cu prilejul unei vânători i-a putut vorbi. Din clipa aceea principesa suportă exilul cu multă voioşie. Cavalerul Gligor Taflan de Mândra îşi cere iertare că trebuie să-şi dezbumbe pieptarul, dar are în căptuşala lui două scrisori pentru măria-sa. Îşi scoate pieptarul, rămânând în cămaşă. Îl ghiceşte ciolănos şi voinic. Are cizmele pline de praf. Sudoare amestecată cu praf pe obrazul pietrificat. Legătura care-i astupă gâvanul stâng îl face mai crunt decât este. Despică îndemânatec, cu vârful jungherului, căptuşala surtucului şi scoate două scrisori şnuruite una cu galben,

alta cu roşu. I le întinde cu o reverenţă, rugându-l să-i îngăduie să se culce. Îngenunche. Îi sărută mâna şi-i spune şoptit:

— Mă tem, Doamne, pentru viaţa cancelarului.

— Atâta vreme cât stă Sigismund în scaun, n-ai de ce te teme. Du-te, dormi şi mâine în zori nu uita că te aştept.

Rămâne singur, mereu singur, dureros de singur. Lumânările îşi flutură lumina leşinată. Cu fiecare clipă care trece îşi dă seama de lovitura groaznică şi mârşavă pe care i-a dat-o scumpul lui aliat, marele atlet al creştinătăţii catolice, buburosul, urdurosul şi impotentul descendent al Báthoreştilor. Îi vine să urle. Să sfişie. Are ochii injectaţi. Străbate cabinetul din câteva salturi. Se trezeşte ţinând în mână un pumnal veneţian. E un vârtej în capul lui şi un haos, îl cuprinde turbarea, geme şi se târăşte la charta Ardealului înjurând scârnav, soldăţeşte. Neputinciosul îi trimite patru mii de soldaţi, cărora dintr-o singură lovitură le răşluieşte soldele pe două luni. Desigur nu i-a plătit la plecare, promiţându-le lefurile la ajungerea la Târgovişte. Patru mii de călăreţi, care pe tot drumul de la Braşov la Târgovişte au să se hrănească singuri, pe ei şi caii lor, prădând satele. Ajunşi aici au să ceară lefurile. Pe-o lună în urmă. Pe luna care-o slujesc. Pe-o lună înainte. Dumnezeule mare. Ce n-a reuşit Cogea Sinan Paşa, după un an de lupte, reuşeşte Sigismund Báthory într-o singură noapte. Se lasă în jilţ, cu un icnet scâncit de om lovit în buna lui credinţă. Dă cu ochii de cele două scrisori, care nu şi-au pierdut în căptuşala surtucului nici prospeţimea parfumului, nici pe cea a culorii. Cea şnuruită cu galben poartă pecetea anulară a principesei Maria Cristierna. Pe cealaltă o recunoaşte cu un spasm aproape fizic. Recunoaşte pecetea mică, gingaşă, recunoaşte felul cum este împăturită. Îşi stăpâneşte nerăbdarea plină de fiori. Îl simte pe Simion după uşa de taină. Îl cheamă şi-i porunceşte să-l aducă la el, în noaptea asta, pe căpitanul de roşii Matei, feciorul vornicului Danciul ot Brâncoveni şi pe marele spătar Calotă Bozianu, cumnatul lui Matei şi ginerele Danciului.

— Căpitanul Matei ot Brâncoveni a plecat aseară, după porunca măriei-tale, la Buzău.

— Să se-ntoarcă.

— Altă poruncă?

— Să fie vel logofătul Theodosie, la mine, la deşteptare.

— Altă poruncă?

Vătaful i se uită în ochi, cu ochii lui opaci.

— Răsplăteşte-l pe cavaler. Ţine-l ascuns. Pregăteşte-i cai de schimb pe tot drumul până la Sibiu.

Vătaful Simion se topeşte pe uşa de taină. Deschide scrisoarea principesei Maria Cristierna. Rândurile aşternute în grabă, hârtia picată cu ceară dovedesc că temnicierii lui Sigismund veghează.

Scrisoarea este scrisă în italiană, cu cuvinte latineşti aruncate printre celelalte. O citeşte de trei ori, buche cu buche. Principesa îi mulţumeşte pentru viaţa lui *escudero mio* căruia îi va păstra amintirea neprihănită, împrejurările şi tirania făcând să nu-i poată păstra o amintire mai fierbinte. Prin rudele ei din Styria şi de la curte acţionează în favoarea acelui bărbat care i-a înflăcărat inima şi mintea prin bărbăţia lui pe câmpurile de luptă, bărbăţie cunoscută în toată Europa, egalată de curtenia care-l face plăcut regilor şi femeilor. Se găseşte sechestrată la cetatea Făgăraşului, unde l-ar primi cu tot fastul, dar aceasta nu stă în puterile ei. Prin septembrie va urca la munte, la vânătoare de capre negre. A văzut ce fel de vânător este voievodul, care ucide mistreţul cu pumnalul. Nimic nu-l împiedică, fiind propriul său stăpân, să pornească la o asemenea vânătoare. Cavalerul Taflan de Mândra cunoaşte excelent aceşti munţi şi ea are de gând să-i ceară augustului său soţ numirea lui în postul de maestru de vânătoare al curţii de la Făgăraş. Este ştiut că vânătoarea caprelor negre este cea mai nobilă vânătoare, ea făcându-se fără fast, cu cât mai puţini vânători şi-n taină deplină. Îi mărturiseşte că principele i-a oferit de curând o a doua mare dezamăgire, de data asta în ceea ce priveşte onoarea cavalerească. Singură în cetatea Făgăraşului, se simte tristă ştiind că i-ar fi voievodului un prieten mult mai devotat decât cel pe care-l are la Alba Iulia; dar împrejurările pe care le cunoaşte nu-i îngăduie să-şi arate prietenia. În numele onoarei şi-al amintirilor de neşters pe care i le-a lăsat, aşteaptă un răspuns menit să-i lumineze temniţa, să-i îmbărbăteze speranţa şi să-i umple zilele şi nopţile de singurătate cu dulci visări.

Aşază scrisoarea pe masa de lucru înţelegând greu, ori nevoind să-nţeleagă ceea ce cuprinde făţiş, fără retorisme şi ascunzişuri dibace. Încearcă să reînvie chipul principesei. S-o înţeleagă din faptele ei de la curte. I s-a părut dură, bărbătoasă, ironică. Îşi aminteşte buclele de culoarea spicului, umerii daţi cu alb de plumb, sânii feciorelnici, ochii albaştri şi reci, boarea de roşeaţă când a vorbit cu Carlo Magno, iscusinţa cu care l-a îndepărtat pe Sigismund ca să-i ceară ocrotirea pentru Carlo Magno. Apoi mărturisirea aceea care l-a mirat şi atunci pentru nesfiala ei: – Amor şi Hymeneu nu fac casă bună cu mine şi prinţul meu… Acum adaugă alte mărturisiri la fel de nesfioase: «îi va păstra amintirea neprihănită»… Ce vrea Maria Cristierna şi de ce-l cheamă la vânătoare în munţi? Vorbeşte ea, ori acele rânduri tremurate sunt dictate de Alfonso Carillo, ori de Germanico Malaspina, ori de alt urmaş a lui Loyola, ori de Sigismund cu gândul să-l prindă acolo sus, singur?…

Când ascunde scrisoarea în sertarul secret, ştie că în septemvrie va fi la creste, aşteptând-o pe Maria Cristierna, principesa. Îşi spune că este un mişel. Voise să zică, principesa şi fecioara. Apucă lacom, cu mâini

tremurânde, scrisoarea Velicăi. Scrisoarea vie, foşnitoare, ameţitoare, plină de vrajă şi nelinişti. Un singur cuvânt scris în chirilice, cu trăsături unduioase de condei: «Veghează».

3

Racea luminează drumul cu făclia. Coboară în taiņele lui Ţepeş, urmând silueta uşor gârbovită a lui Agamemnon Kon Mozes-Zaal el Dheilan-Trianidos. Bancherul poartă gluga fără nicio tăietură pentru ochi, dovedindu-se supus şi înţelept. În temeliile turnului Chindiei e răcoare umedă şi miros vechi de vreme stătută, îl ia pe Trianidos de mână, i-o simte rece şi umedă – îl strecoară prin trapa de la piciorul scării deschisă de Racea prin apăsarea stâlpului balustradei, coboară cele patruzeci şi trei de trepte, numărându-le. Afurisitul de Racea a mai adăugat trei, făcându-le din prudenţă, patruzeci şi şase. Ajung în pivniţa boltită, susţinută de stâlpi din bolovani de râu. Lumina făcliei smulge ocniţele din întuneric. Se văd ocniţele osuar, cu oasele aşezate cuviincios şi tigvele, cele douăzeci şi patru de tigve, privindu-l cu găvanele goale. Celelalte ocniţe cu diamanticale şi aur sunt măturate, curăţate de păianjeni, acoperite cu piei de căprioară. Racea îi spune bancherului să-şi scoată gluga. Voievodul are simţământul forţei. Atât de puternic, încât îşi spune că dacă până-n clipa asta a domnit, din clipa asta va stăpâni. Şi-a ucis spaima de trecut, spaima de remuşcări, eliberându-se. Trianidos n-a îmbătrânit, cu toate c-a bătut 70 de ani. În Levant se spune despre el c-a descoperit elixirul vieţii. Nas coroiat, vulturesc, sprâncene dese, negre, mustăţi şi barbă tunse după moda beduină şi sub arcadele osoase, ochii lui cenuşii, adinci, plini de înţelepciune. Se-nclină adânc. Îşi încrucişează palmele la piept. Spune în levantină:

— Preţuiesc prudenţa măriei-tale.

— Este o poruncă veche.

— Înaintaşii măriei-tale s-au gândit la viitor.

— O parte din viitorul acela sunt acum eu.

Bancherul se înclină fără să răspundă. Voievodul ridică pielea moale de căprioară, care acoperă diamanticalele şi rubinele. Racea pleacă făclia, făcând să ţâşnească reverberaţii de scânteieri reci. Trianidos, luminat din profil, pare o efigie. Este venerabil, frumos, măreţ şi niciun muşchi de pe obrazul lui măsliniu nu tresare. Cu un gest gingaş apucă între degetele lui lungi şi îngrijite acelaşi rubin pe care el însuşi l-a apucat, atunci când Racea i-a descoperit comoara. Îl priveşte atent în lumina făcliei. Îl ţine între ochi şi flacără. Îl răsuceşte uşor pe toate faţetele. Îl pipăie atent cu buricul arătătorului. Cu grijă, îl pune deoparte pe pielea de căprioară. Îşi trece privirea cenuşie peste ocniţa scânteietoare. Racea îi conduce din ocniţă în ocniţă. Voievodului i se pare că în taiņă se-ncheagă ceva dens şi plin de lumină, ceva ca o

prefigurare a apropierii lui Daureţiu. Când s-a hotărât să-l aducă pe bancher aici, i-a fost frică de profanare. I-a fost frică de mânia vechilor voievozi. De mânia spiritelor în paza cărora stau din veac aceste comori. Trianidos se pleacă deasupra fiecărei ocniţe. Parc-ar căuta ceva. Ori, fascinat de bogăţia coifurilor suflate cu aur, încrustate cu nestemate; a iataganelor; a paftalelor, agrafelor şi hangerelor, parc-ar cântări aceste comori, negăsindu-le valoarea şi preţul. Ajuns în faţa ocniţei cu iataganele paşalelor, Trianidos îşi duce mâna stângă la frunte. Închide ochii. Rămâne aşa, absorbit în sine, ca şi când s-ar chinui să-şi amintească ceva, foarte de demult. Apoi ridică mâna şi pipăie piatra din bolta ocniţei. Racea ridică făclia. În piatră este săpată o salamandră. Are un ochi de rubin care primeşte lumina făcliei, strălucind tainic. Voievodul priveşte salamandra, semnul Închinătorilor din Efes, se-ntreabă de unde-a ştiut Kon Mozes că o va găsi aici, deasupra acestei ocniţe, ce legătură are salamandra cu conţinutul ocniţei, cu Închinătorii din Efes şi Kon Mozes. Se chirceşte-n el. Poate a făcut cea mai mare greşeală a vieţii lui dând în vileag o taină care-ar fi trebuit îngropată în uitare. Îl trec năduşeli grele, de moarte.

— Aş putea fi al douăzeci şi cincilea, spune Kon Mozes, arătându-i ocniţa cu tigvele gălbejite. Sunt al măriei-tale prin salamandră.

— Ai văzut?

— Am înţeles

— Atunci?

— Se cuvine ca măria-ta să ştii ceva mai mult decât crezi.

Kon Mozes ia făclia din mâna lui Racea. O pleacă pe rând, spre fiecare ocniţă. Făclia arde sănătos, împrospătată de vâna de aer curat adusă cu meşteşug de meşterii cărora le-au înălbit oasele, aici. Ştie că n-are rost să facă taine cu Kon Mozes. Urcă în Turnul Chindiei. Vătaful Simion îi duce prin galeriile tăcute şi pustii în cabinetul de lucru. Racea trece de strajă în hora mică. Vătaful în gangul tainic prin care are acces marele logofăt. Kon Mozes îşi pleacă genele. Stă în jilţ, cufundat în sine. Vorbeşte în şoaptă, atât de încet încât abia îl aude. Spune că nicio putere, din lume nu-l poate hotărî să scoată comorile acelea din tainiţa hărăzită lor de alte puteri, mai mari decât ale lor. Că ele sunt o acoperire sigură pentru tractele pe care i le va elibera, dar că îşi va încasa banii din monopolul negoţului cu mirodenii, în şi prin Ţara Românească, al lemnului pentru corăbii şi al oilor. Pentru aceste trei monopoluri îi dă trei tracte pentru trei bancheri – dintre care astăzi doi ar fi fost faliţi în urma prăbuşirii financiare a regelui Filip al Hispaniei, pe care i-a finanţat şi care-i sunt îndatoraţi. Tractele de o sută de mii de guldeni aur fiecare sunt acoperite pe doi ani.

— Ai trei sute de mii de guldeni, măria-ta, nu te atinge de capital şi-nvaţă din prăbuşirea regelui Filip, care-a distrus Hispania pentru o

idee abstractă şi imposibilă: unitatea de Dumnezeu voită a monarhiei universale catolice.

— Poate am şi eu o idee abstractă şi imposibilă. Kon Mozes.

— Rugămintea mea este să rămân Agamemnon Trianidos.

— Fie.

— Cu toate că am fost purtat legat la ochi, am văzut totul în ţara măriei-tale, iar urechile mele au prins sunetul adevărului.

— Te ascult.

— Nu mări taxele de import şi export, pentru că negustorii vor căuta alte vaduri. Ei sunt sângele vieţii care curge prin trupul unei ţări. Păstrează acest sânge şi îmbogăţeşte-l. Nu amesteca politica şi negoţul, măria-ta.

— O ştiu, înţeleptule.

— Ai luat averea câtorva neguţători.

— Lucrau pentru duşmani. Adică făceau politică.

— Scoate-i din temniţe. Pe Jipa mai ales. Lasă-l să se-ncropească. Îţi va fi de folos. Nu încheia alte tracte, mai ales prin interpuşi. Filip a plătit dobânzi neauzite. Aproape treizeci pentru sută. Împăratul romanilor plăteşte cincisprezece pentru sută, punându-şi zălog moşiile coroanei. Rudolf a întemeiat o cancelarie pentru treburile de război ale Valachiei. *Hofkammer-Räthe* de la Viena i-a cerut lui Lazar Henkhl zece mii de guldeni pentru măria-ta. Lazar Henkhl se vaită că nu-i are fiind învestiţi în negoaţele lui de ceară şi piei în Ardeal. Pentru măria-ta o să aibă o sută de mii şi-i dai negoţul cu ceară şi piei.

— Începe să mă coste prietenia ta.

— Sunt venituri care pot trece dintr-o pungă în alta, fără să atingă rădăcinile. Iau din sevă, fără să vatăm copacul.

— Care este a doua tractă?

— Zacharias Geitzkhofler, tot din Viena şi tot bancherul împăraţilor.

— Văd foarte departe, Trianidos.

— Împăraţii au totdeauna nevoie de bani. Ei i-au inventat pe cămătari.

— A treia tractă?

— Eu!… Fereşte-te de bancherul neamţ Hansen Rebenickhen. Este în legătură cu Zamoyski şi Báthoreştii. Trimite-i un plocon bun, îi plac caii şi şoimii, paşalei de Herţegovina. Carele măriei-tale vor umbla slobode spre Raguzza, bine păzite şi cu mult folos. Dacă îi dai zeciuială, câştigi îndoit, Ibrahim Demircioglu făcându-se părtaş cu cai de schimb, străji şi mărfuri venite din Corfu, Rhodos şi Damasc.

— Va şti?

— Dacă o vrei, da!

— De ce mă legi numai de bancherii din Viena?

— Pentru că ai drumurile spre Europa libere.

— M-aş fi vrut legat cu cei din Istanbul şi Cairo.

— N-a bătut încă ceasul acela, măria-ta.

Voievodul îi caută privirea. Nu i-o găseşte. Trianidos priveşte în gol, undeva în necunoscutul celei de a doua lumi de stăpânitori, stăpânitorii aurului. Stăpânitorii împăraţilor şi regilor şi cine ştie dacă nu adevăraţii stăpânitori ai lumii acesteia văzute care i se pare acum foarte îndepărtată, ştearsă, caraghioasă cu steagurile şi ceremoniile şi strălucirea ei, pentru că între viaţa de fiecare zi a celor din vechime şi viaţa lor, a celor de astăzi, s-a strecurat haină puterea banului… Pentru că Mircea Bătrânul n-avea nevoie de alţi bancheri decât moşnenii lui, aşa cum numai aceeaşi nevoie a avut-o şi Ştefan cel Sfânt de la Moldova. Kon Mozes Trianidos în Cipru, ţinând cu aur negoţul orientului, câţiva principi italieni, câţiva arhimandriţi ortodocşi din Alexandria,

Moreea, Palestina şi Asia Mică. Benvenisti Mozes, poate fratele acestui Kon Mozes, principalul bancher al sultanului şi marilor demnitari ai Porţii. Lazar Henkhl la Viena, ţinându-l pe Filip II al Spaniei şi Rudolf II al Sfântului imperiu. Aurul necunoscând hotare şi religii, umblând după legile lui, mai presus de legile regilor. Iată-l ajuns şi la această cunoaştere mai tăioasă decât lama unui iatagan. La cunoaşterea, cunoaşterii. *Samudaia*, existenţa cauzei durerii. Un capăt al vieţii. *Tao*,

poarta tuturor lucrurilor spirituale. Îl priveşte fix pe Trianidos simţind aproape material îndepărtarea lui de *Tao*… Îi rămâne să cerceteze până la fund *Samudaia*, în care cauza primă, cauza cauzelor, o ştie astăzi cu dureroasă limpezime, se numeşte: aur. Kon Mozes vorbeşte şoptit despre puterea otomană care nu poate fi răpusă cu sabia, islamul reprezentând deopotrivă un fanatism cât şi un mod de viaţă, pe câtă vreme catolicismul este un mod foarte vag de viaţă şi un fanatism îmbrăţişat de prea puţine confrerii, ca şi ortodoxia. Lucrul acesta se vede din neputinţa ambelor religii de a fraterniza şi a distruge islamul. Pentru că islamul este o taină adâncă a orientului. A izbucnit fanatică şi pură, cucerind cele mai vechi civilizaţii ale orientului, dar de stins nu se va stinge decât singură şi-n vreme, atunci, când ea însăşi nu se va mai putea hrăni din sufletele popoarelor care-au transformat-o în sabie.

— Vrei să spui că lupta mea este zadarnică, Trianidos?

— Asta vreau să spun, măria-ta.

— Atunci de ce mi-ai dat aurul cu care ştii bine, am să-mi ridic oştile?

— Tu ai vrut-o. Şi salamandra a zis da.

— De ce-ai ales rubinul acela şi l-ai pus deoparte?

Kon Mozes îşi duce degetele la frunte. Închide ochii. Îşi mişcă buzele, ca şi când s-ar ruga.

— Este rubinul scaru al Efesului. Ştiam c-a ajuns aici, dar nu m-am aşteptat să-l găsesc atât de repede.

— Ce reprezintă?

— Ai s-o afli când va sosi vremea.

— Şi când va sosi vremea?

— Când vei urca în vârful piramidei.

— Ce repreintă tezaurul Ţării Româneşti?

— În aur aproape zece milioane de guldeni. În substanţă spirituală te las să găseşti răspunsul singur.

— De ce-ai venit la chemarea mea?

— Aşa a fost scris.

— Mai ai să-mi dai vreo povaţă?

— Eşti stăpânul vieţii tale; dar nu eşti decât stăpânul vieţii tale.

— Ţi-am spus că poate am şi eu o ideie abstractă şi imposibilă, ca regele Filip şi n-ai răspuns nimic.

— Are să-ţi răspundă viaţa.

— Parc-ai încerca să mă dezarmezi, Trianidos. Să mă despoi de bărbăţia mea. De visele care-o hrănesc. Parc-ai vrea să mă vezi îndoindu-mă de mine însumi. Parcă ai vrea să mă faci să nu mai cred în nimic şi-n nimeni.

— Tu ai spus-o!

Voievodul îşi muşcă buzele. Se simte dintr-o dată obosit.

— Nu mi-ai spus cine ţi-e omul care-ţi va conduce negoaţele aici, Trianidos.

— Teodor Ballina, neguţătorul din Nikopol, măria-ta. Pe care bine-l cunoşti.

Agamemnon Kon Mozes-Zaal el Dheilan-Trianidos îşi lasă pleoapele solzoase peste cenuşiul opac al ochilor. Teodor Ballina unul din conspiratorii lui Dionisie Rally… Ce râu subteran, tainic şi necunoscut îi poartă pe ei, pe toţi şi spre ce destin îi poartă şi care este de fapt omul de la care toate acestea purced şi este în adevăr un om acela; ori cum se poate numi puterea care-i uneşte tainic pe ei, principi, arhonţi, regi, bancheri, neguţători, boieri şi câţi încă, în acest joc al cărui singur stăpân s-a crezut până astăzi?

4

— Eşti aşteptat la vestmântărie, doamne.

— Mai este vreme… Ai făcut totul după poruncă, vel logofete şi cinstite vere?

— Întocmai, măria-ta.

— Bănuieşti pe cineva, ori ceva, care să strice orânda?

— Numai pe Dumnezeu.

— Eşti sigur pe tine, vere Theodosie.

— Din învăţătura măriei-tale.

— Văzută de aici, Târgovişteа se poate asemăna cu Ferarra.

— Nu se aseamănă decât cu visul măriei-tale.

Voievodul îşi ridică privirea în cerul limpede, străveziu, de iulie. Este marţi în 14, ziua Sfântului apostol Achila şi a cuviosului Iosif din Thesalonic. Are în vistierie cei trei sute de mii de guldeni făgăduiţi de Kon Mozes, ajunşi la Târgovişte în fundurile duble ale carelor de negoţ venite de la Sibii şi Braşov, unde se vede că cei doi bancheri au legături de negoţ. Suta de mii a lui Kon Mozes a adus-o însuşi Teodor Ballina când i-a dat ordinul de investire în monopolurile cerute *in forma patenti,* spre nemulţumirea Buzeştilor, gata să-l împrumute din nou cu cinci sute de mii de galbeni. Dumnezeule! Dacă s-ar fi învoit, Buzeştii nu se mulţumeau doar cu seva, luau şi copacul. Spre munte plutesc câteva gogoloaie albe, pufoase, nori uşori de blestemată vreme bună. Straja din Turnul Chindiei stă nemişcată. Vede frunzeturile livezilor ofilite, nucii vechi tânjind scofâlciţi, prin văzduh trec pânze de vânt fierbinte, pietrele zidăriei ard şi din ţarină, din târg, se ridică valuri de aer încins, tremurător. Nicio pasăre-n văzduh. Niciun ciripit prin livezi. E-nainte de prânzişor şi toate frig plutind într-o zăpuşeală cumplită… După plecarea lui Kon Mozes, a rămas încredinţat că *Tao* rămâne un vis şi că lui, soarta i-a hărăzit doar luptă. Kon Mozes aparţine altei lumi, a cărei raţiune este să lucreze la surparea puterii noroadelor şi la înstăpânirea puterii aurului. «Veghează» i-a scris

Velica. Veghează. Atât de bine încât răzoiul dus la Kladovo şi Vidin de principele Marcu până acum o săptămână a ţinut la Edirnè ceauşii turci veniţi să-i aducă steagul de domnie. Au sosit aseară, cu o sută de spahii, fiind conăciţi la conacul mare, al ambasadorilor, unde tot azi noapte a sosit solul regelui Poloniei, Andrei Tarnowsky, vechiul lui prieten de la Istanbul. Priveşte lacom în şleahul Dragoslavelor, unde, dincoace de Prisaca, se văd ridicându-se nori grei de praf.

— Erich Lassota de Steblau, măria-ta. I-ai adunat la Târgovişte, de parcă i-ai fi vrăjit.

— S-ar putea şi asta, şopteşte.

Falconeta din donjonul lefegiilor detună spart, vestind ieşirea acestora pentru paradă. Vineri în 10 iulie, de ziua celor 45 de sfinţi mucenici din Nikopole a Armeniei, au intrat în Târgovişte, bine rânduiţi, cei patru mii de călăreţi lefegii trimişi de Sigismund. Veghează! Glasul răscolitor al Velicăi. Glasul care i-a recitat din «Cântarea cântărilor», uşor tărăgănat şi melodios, ţâşnit tânguios de sub copitele cuirasierilor lui Mathias Perusith şi ai lui Moise Szekel, glasul pe care-l aude din ce în ce mai des, care-i răscoleşte nopţile de nesomn, nopţile astea încinse, înăbuşitoare, pline de gânduri şi temeri. Domnul *capitaneus bungarorum* Mathias Perusith a protestat vehement când i-a fost repartizată cazarma dintre cele două ziduri ale cetăţii. A cerut să fie cantonat cu toate trupele în incinta cetăţii… Veghează… Un singur cuvânt, cât o împărăţie. Velica se arată nu numai ispită, ci şi minte ageră… Se aud tropotele cailor scoşi din grajduri. Glasurile răguşite ale stegarilor şi ofiţerilor. Trâmbiţele escadroanelor. Dincoace, în incintă, se alinie compania de archebuzieri a căpitanului Nikolaus Theill, care şi-a dovedit credinţa pe toate câmpurile de luptă. închinători ai lui Luther, izgoniţi de iezuiţi de pe micile lor moşii ipotecate, archebuzierii styrieni au găsit aici tot ce-şi poate visa un mic nobil scăpătat. Soldă bună, un pat curat, mâncare, bere, lupte şi glorie. Trâmbiţaşii de la porţi sună adunarea roşiilor de ţară, de slujbă la curte. Tot văzduhul molâu, îmbâcsit şi dogoritor se umple de chemările trompetelor. Deasupra palatului fâlfâie leneş steagul domniei, alb, cu corbul Ţării Româneşti cusut gros, în relief.

— Să coborâm, măria-ta.

Voievodul ascultă trompetele, zăngănitul armelor, comenzile ofiţerilor strigate în bulgăreşte, sârbeşte, ucraineşte, nemţeşte, ungureşte, parc-ar fi la turnul Vavilonului, se gândeşte la guldenii din vistierie, la negoaţele arendate pe cinci ani şi la întâmplările felurite care-i aduc aici pe solii celor trei puteri care-l înconjoară, năzuitoare la stăpânirea Dunării de jos şi a Mării Negre: înalta Poartă, Sfântul imperiu roman al Habsburgilor, Polonia lui Sigismund III de Wassa şi Zamoyski. S-a schimbat ceva în această lume. Călugărenii au schimbat ceva în această lume. Un erete se repede în frunzişul scorojit al

nucului mare de la Fântâna Orbului. Ţâşneşte deasupra ţinând în gheare o vrabie.

— Mergem, vere Theodosie, spune, îndreptându-se spre chepengul turnului în rădăcinile căruia ştie că-l veghează cele de-o fiinţă cu veşnicia. Rubinul sacru. Trianidos a adăugat tainelor vechi alte taine, poate mai vechi. Simbolul salamandrei şi rubinul Efesului.

Se-ndreaptă spre vestmântărie, unde-l aşteaptă postelnicul Preda Buzescu să-l îmbrace pentru ţeremonie. Marele logofăt Theodosie Rudeanu îi surprinde surâsul rău, care-i schimonoseşte buzele cărnoase, lacome. Mâine sosesc la Târgovişte cele zece care husite, cu echipajele lor alcătuite şi instruite de Jan Pišek. Voievodul s-a desprins abil de cancelaria de taină. Ştie că şi-a creat o a doua reţea diplomatică, care, fără s-o excludă pe-a lui, o compensează.

— La ce te gândeşti, vere Theodosie?

— La măria-ta, surâde marele logofăt, înclinându-se adânc.

În capătul coridorului, marele postelnic Preda Buzescu face temenele pline de demnitate.

…Afară, în Ciutăria domnească, pe aleea de sălcii plângătoare, crăiţa Iovanca Rudnik de Zagubica aleargă îmbujorată să-şi prindă calul. Poartă uniforma vânătorilor călări, pantalon din piele albă, tunică de mătase verde, cu fireturile de argint ale gradului de stegar, cizme înalte, roşii, căciuliţă neagră cu pene de gotcan prinse într-o agrafă de argint pe care este bătut corbul Ţării Româneşti. Calul alb, înalt, înşeuat cu şa de safian roşu, o aşteaptă, privind-o dintr-o parte. Când îl ajunge, Iovanca de Zagubica îl coteşte şi-l ghionteşte. Calul nechează, bate din picioare şi-o porneşte la galop.

— Aşa n-ai să-l ajungi niciodată, crăiţo, îi spune prinţul Marcu; zâmbind sub mustaţă. De altfel trebuia de mult să fii la steagul tău, nu s-alergi prin Ciutărie ca o zânatică.

— Mai întâi detoate sunt «domnia ta», al doilea nu ştiu ce-nseamnă «zânatică» şi-al treilea după ce te-ai lăudat cu studiile domniei tale (subliniază «domniei tale» cu o ironie dispreţuitoare), mă mir că-ndrăzneşti să-mi vorbeşti ca unei slugi.

— Cer iertare crăiţei. Ţie, stegare, îţi poruncesc să-ncaleci şi-n clipă să fii la steag. Altfel te arestuiesc şi n-ai ce căta la primirea solilor.

Crăiţa se opreşte sub una din sălciile de pe malul lacului cu nuferi. Se-nroşeşte. Îi tremură buza de sus, acoperită cu un abur de puf negru. Prinţul Marcu ademeneşte calul. Îl prinde de dârlogi. Îladuce sub salcie. Rămâne o clipă descumpănit, întâlnind acolo o femeiuşcă cu ochi mari, negri, cu şoldul înalt scos în evidenţă de pantalonul din piele moale, cu tunica strângând graţios un sân promiţător. Iovanca îi face semn să-i ţină scara. În clipa când vrea să-i apuce glezna, s-o urce în şa, Iovanca îl înlănţuie de după gât, se striveşte de el, prelingându-i-se pe trup şi buzele moi îi hăcuie buzele, răscolindu-l. Răspunde la

sărutul pătimaş din instinctul acela dobândit în lupanarele frecventate de condotieri. O muşcătură sălbatică îi sângeră buzele. Iovanca sare în şa. Îi spune peste umăr în slavonă: – Te credeam mai bărbat! râde, pune pinteni şi pleacă la galop. Principele Marcu gândeşte că Iovanca este tocmai la vremea când trebuie culeasă, înainte de a-i înflori nurii, îşi fluieră calul, încalecă şi pleacă la trap spre locul de adunare al gărzilor.

…Pan Andreas Tarnowsky lasă pe măsuţa de nuc cartea *Venus şi Adonis* de William Shakespeare, pe care-l cunoscuse la Londra, pe când juca, în urmă cu patru ani, dacă-şi aduce aminte, în *Compania Lordului Şambelan* împreună cu William Kempe clownul care tăvălea londonezii pe jos de atâta râs. Se povestea pe-atunci prin hanurile nesupuse administraţiei City-ului din mahalalele Clink ori Shoreditch că un foarte cuviincios măcelar crăpase de râs chiar acolo, în sala *Teatrului,* şi că fusese dus pe ultimul său drum de toată *Compania Lordului Şambelan* cu placarde care-i elogiau dragostea de teatru şi făceau reclamă neruşinată *Companiei* pe seama decedatului. A fost unul din invitaţi la celebra deschidere a stagiunii anului 1594 când Shakespeare şi-a jucat *Comedia încurcăturilor*. Oftează uşor. Este îmbrăcat de ceremonie, după moda străveche a şleahticilor: n-a acceptat niciodată să maimuţărească moda adusă de Henric III şi nici pe cea spaniolă, aranjează pe măsuţă cu mâna durdulie, îngrijită, notiţele pe care şi le-a făcut la spectacolele cu piesele lui Cristopher Marlowe *Tragical history of life and death of doctor Faustus* şi *Tamburlaine,* peste care aşază cu grije cartea neamţului Cristoph Wagner, tipărită în 1593, unde se reia povestirea librarului Johann Spiess, publicată în 1587 la Frankfurt am Main despre pactul lui Faustus cu Mephistophiles.

Oftează şi se duce la fereastra îngustă, cu sticlă nobilă, verzuie, de Murano. Pe aleea largă de stejar care conduce la poarta cetăţii vin la trap două escadroane de cavalerie uşoară, îmbrăcate cu tunici zmeurii, pantaloni albi, căciuliţe negre, cu lăncile la picior, călărind, primul escadron cai albi, al doilea escadron cai negri. Fanioanele din vârful lăncilor fâlfâie vesel. Săbiile late şi curbe ale ofiţerilor strălucesc în razele de soare căzute printre crengi. Ştie că atât vârfurile lăncilor, cât şi tăişul săbiilor au lucrat aprig în trupul oştirii otomane, că aceşti bărbaţi bărboşi nu sunt curteni ţinuţi pentru parăzi şi-şi solicită muza pentru Cântul II al epopeii pe care vrea s-o dedice acestui titan, care este Mihail. Muza se lasă aşteptată, blestemata. Ştie cum gurile rele de la curte şoptesc că mai curând Bachus ar putea să-l inspire decât Melpomena ori Erato. Escadroanele execută volte pe stânga şi dreapta, aliniindu-se în şir de unul pe ambele margini ale aleii presărată cu nisip şi prundiş. Admiră această casă a solilor care nu-i lasă pe mâna hangiilor ca la Praga, unde o solie trebuie să fie fericită dacă-şi rezolvă

treburile în douăsprezece săptămâni, ajungând la mila hangiilor şi a vistieriei imperiale vestită pentru zgârcenia ei. Dar mai ales admiră ingeniozitatea planului după care a fost construită, în patru aripi separate între ele prin ziduri şi curţi interioare, atât de bine, încât nici mort n-ar fi ştiut că are vecină o solie turcească, dacă de dimineaţă n-ar fi auzit chemarea la rugăciune a imamului. În capătul aleii apar călăreţi cuirasaţi. Ocupă poziţie pe o a doua aleie, perpendiculară pe aleia «lui», care se pierde sub coroanele rotunde ale unor platani. Chiar sub zidul de piatră sprijinit pe un contrafort pasc trei căprioare cărora le dă târcoale un ţap roşu, cu un trofeu vrednic de Diana. Este nerăbdător să-l întâlnească pe Mihail. Pan Lubienieki, nepotul lui, care l-a văzut după epopeea de la Călugăreni, i-a povestit lucruri uluitoare despre fastul în care trăieşte, despre puterea lui militară şi nobleţea cu care l-a primit. Călărăţii cuirasaţi se scurg pe aleea laterală, urmaţi de un detaşament de trompeţi şi cornişti călări, învestmântaţi în tunici azurii, cu coifuri strălucitoare de alamă, prevăzute cu panaşe galbene. Priveşte fascinat desfăşurarea de culori vii şi fremătătoare. A văzut marile şi pitoreştile cortegii ale sultanului, cu cămile acoperite de covoare şi baldachine, cu tot ce are Asia colorat şi măreţ, adevărate cortegii ale puterii despotice şi fanatice, le-a văzut la Topkapy Saray şi Aya Sofia; a văzut cortegiile fastuoase ale reginei Elizabeth plecate de la Whitehall, ori Westminster, trecând spre Paris Garden printre valeţi ai nobililor scăpătaţi şi toată pleava aceea a unui oraş pe care niciodată nu l-a înţeles; cerşetori cu plăgi oribile, servitoare şi cocote, codoaşe şi trişori, vagabonzi şi comedianţi, soldaţi, marinari, tarabagii, slobozi să huidue ce nu le era pe plac, chiar pe scumpul conte de Southampton, arbitrul eleganţei şi decanul euphuiştilor, cărora el însuşi le-a plătit tribut greu; a văzut toate astea, le-a trăit ca un poet mai mult decât ca un diplomat; însă aici, este cu totul altceva.

Părăseşte fereastra. Îşi aruncă privirea pe ancora de pe coperta volumului *Venus and Adonis* şi oftează. Ancora. Iată un blazon care spune totul. Poate este aici şi pentru că regele se teme de acele blestemate *Chartered companies*. *Companii cu privilegiu* ale unor neguţători pe trei sferturi piraţi, se teme mai puţin de *The African Company* înfiinţată acum zece ani, dar vede limpede cam unde-ar putea duce *The Moscow Company* acea blestemată companie care folosind Volga şi Caspica, scoate prin Persia cânepa şi inul rusesc necesare atelierelor de velărie, icrele negre, cantităţile uriaşe de ceară, de lemn pentru corăbii, păgubind Polonia de cota ce i se cuvine la vămi, ca şi de cota propriului ei negoţ… Stupidă ironie a destinului. În loc să intre în anturajul lui Shakespeare; ori Ben Jonson; ori Baki, iată-l mereu în cel al *Company*-iilor, a neguţătorilor veroşi şi vicleni… Un sunet prelung de trâmbiţă îl readuce la fereastră. De pe drumul lateral umbrit de platani şi străjuit de cuirasieri apare la pas un detaşament

de spahii purtând coifuri aurite, iar pe umeri blăni de leoparzi. Îşi lipeşte nasul de geamul de Murano. Iată purtătorii de tui, iată-l pe purtătorul sangiak-alemului, steagul de domnie înmânat de padişah domnilor valahi. Şi iată-l pe superbul ceauş turkmen Abul Kasim Babul, poreclit Kaplan, adică Jaguarul, cel însărcinat cu cele mai dificile misiuni diplomatice, pe care l-a cunoscut la Topkapy, adept al lui Ulug-beg, astronom şi poet, călărind măreţ pe calul arab alb, sub coiful lui de aur, având culakclâcurile încrustate cu diamante, purtând la şold sabia vechilor mongoli, cu garda de aur, iar în mână şesberul aurit al solilor împărăteşti.

Diplomatul polonez zâmbeşte uşor, gândindu-se că pan Zamoyski a-ntârziat solia tocmai atât cât i-a trebuit să piardă partida cu Michail, voievodul Ţării Româneşti, care după părerea lui, poate oricând să figureze în galeria titanilor lui Marlowe. Tresare pentru că un ofiţer în tunică roşie opreşte solia turcă, chiar în clipa când în uşă îşi arată chipul viclean Petre Gregorovici Armeanul, diplomatul lui Mihail la Cracovia, invintându-l la palat cu o reverenţă grosolană, vrednică de cinul lui negustoresc.

…În curtea palatului domnesc stropită din proaspăt de robi. Lumina albă de iulie cade de plumb pe zidurile palatului, pe balcoanele şi cerdacele lui sprijinite în grinzi de stejar, unele cioplite şi-mpodobite din vârful dălţii, altele pictate cu flori de nu mă uita, cu lujeri de viţă purtând ciorchini păscuţi de păuni. Trandafiri roşii, agăţători se caţără pe contraforţi, pe stâlpii de lemn. Aleile de crini ridică în văzduhul zăcut miresme ameţitoare. Între Poarta mare, a solilor şi Biserica domnească se-nghesuie isnafurile cu praporele şi târgoveţimea, nelipsită de la petrecerile curţii. Câţiva brazi bătrâni, teiul sfatului de obşte şi un stejar zis al lui Ţepeş noduros, umbros, mai înalt decât clopotniţa, ţin umbră deasă. Judeţul Todericiu ciuleşte urechea.

— Casa arde şi baba se piaptănă, spune cineva de sub praporul cojocarilor.

— Ne secătui seceta, satele se sparseră şi măriei sale îi arde de ţeremonie.

— Îi văzurăţi domniile voastre pe lefegii?

— Doamne apără-ne! îmi spuse un hotnog că sunt zece mii.

— Ăştia ne usucă.

— Îmi trimesăi fetele la munte, la Vişineşti.

Alt glas hârâit, venit de undeva dinspre isnaful rotarilor povesteşte dandanaua de azi noapte dintre patru lefegii beţi cave s-au repezit în casele căpitanului Matei ot Brâncoveni, căzut în durere după moartea tatălui său, au răsturnat straja de la porţi, au intrat în grădini unde se preumbla al'di vară-sa şi-au vrut s-o necinstească. S-a-ntâmplat să se afle acolo căpitanii Racea şi Mîrzea, chemaţi cu nişte daraveli. Au auzit strigătele fetii. Au năvălit cu sabia goală. Năvăliseră şi oştenii de

strajă. Le-au poruncit să-i lase-n pace. I-au poftit pe cei patru să-şi tragă săbiile şi să se bată cu ei doi. Se zice că atâta i-au batjocorit şi alergat prin curţi, făcându-i de râs înainte de a le lua capetele, încât însuşi căpitanul Matei ot Brâncoveni s-a rugat de iertarea lor, să fie de pomană tatălui său mort. Dracul de Racea s-a făcut că n-aude. A fost zarvă mare între lefegii, care-au ieşit cu făclii să dea foc caselor căpitanului Matei.

— Un'se-ntâmpla una ca asta cu oşile pe pământ?

— Ia mai tăceţi, spune moale judeţul Todericiu, auzind trâmbiţele şi văzând trâmbiţaşii din donjoanele cetăţii apropiindu-se de crenele.

Trâmbiţele de alamă lucesc în soare. Praporele roşii cu ciucuri de aur legate sub trâmbiţe se leagănă uşor. Pe Poarta oştilor intră coconul domnesc Nicolae Pătraşcu călărind un cal roib. Îşi ţine sabia la umăr. După el, în coloană de trei, gărzile copiilor de casă cu tunici albe, călărind cai roibi. Trec şi se alinie între tighecenii căpitanului Mîrzea şi roşii căpităniei de Gherghiţa comandaţi de căpitanul Matei ot Brâncoveni, cu barba crescută în semn de doliu. Toată lumea vede cum coconul îi trage cu ochiul căpitanului Mîrzea şi cum acesta îi răspunde în acelaşi fel, după care îşi chiamă şoimul de pe umăr, pe mănuşă. Un corn anunţă intrarea steagului de paji crăieşti. Nicolae Pătraşcu se ridică în scări. Iovanca nu este printre ei. Nu-i vede pletele, nu-i vede ochii. Pajii sunt aliniaţi de căpitanul Caloian, în stânga vânătorilor călări şi-n faţa curtenilor care ţin marginea dintre Biserica domnească şi Ierbărie. Coconul domnesc Nicolae Pătraşcu îşi înfige dinţii în buze, sângerându-şi-le. Iovanca intră la galop mic, aproape pe loc, conducând trei lănci de vânători călări pe care-i alinie lângă archebuzierii nemţi de la scările palatului. Îl vede pe Marcu, Marcu pe care-l iubeşte în taină cu toate probozelile doamnei Stanca, îmbrăcat într-o cuirasă uşoară, aurită peste coantăşul verde de vântător domnesc, cu un morion strălucitor la care-şi poartă panaşul sângeriu, cu cercelul în urechea stângă, repezindu-se la galop asupra Iovancăi. Aude foarte bine ce-i spune cu glas răstit:

— Crăiţă, nu aici este locul măriei tale.

— Aici mi-a poruncit domnul şi stăpânul meu.

— Minţi… Vrei să-l vezi pe Kaplan. Stegare, aici noi acordăm solilor cinstea cea mai desăvârşită, după legile pământului şi ale onoarei cavalereşti.

— Te temi că voi călca aceste legi?

— Da!

O vede pe Iovanca ridicându-şi fruntea cu încăpăţânarea pe care i-o cunoaşte. O vede ca prin ceaţă, se-nfioară tot, o durere amară îl sleieşte, îi vine să-l ucidă pe Marcu şi-i dau lacrimile, atunci când prinţul înalt şi frumos, îşi trage calul lângă calul Iovancăi, se pleacă în şa şi-i spune ceva arătând cu vârful sabiei archebuzierii aliniaţi pe

podiştile cetăţii. Îl vede pe marele logofăt în caftanul de atlaz verde ieşit în capul scărilor, împreună cu vel armaşul Udrea Băleanu, îmbrăcat în cămaşe de zale, cu coiful oriental sub braţ, amenințând nu se ştie pe cine cu buzduganul dregătoriei sale. Căpitanul Nikolaus Theill îşi alinie archebuzierii în evantai câte doi pe fiecare treaptă, ciocănindu-i cu spada peste platoşe. La vederea marilor boieri trece un freamăt prin târgoveţime şi prin roşii de ţară. O răgace se loveşte de coiful vel armaşului atât de tare încât se aude până la crainicul Sfetea care şterge muştiucul cornului de zimbru gravat cu armoriile Ţării Româneşti şi se gândeşte că n-a mai pomenit asemenea ţeremonie de când se ştie crainic al curţii. Şi se ştie de aproape 35 de ani.

— Le iau armele şi-i caut pe diavoli, mai ales pe Kapla îl caut şi-n gaura curului, se aude şoapta bolovănită a marelui armaş, de pe care curg sudorile. Mi-e frică să nu-l ucidă în divan.

— Fii om de înţeles, pentru numele lui Dumnezeu, că-n protocol scrie să nu se apropie decât la cinci paşi şi strici treburile diplomaticheşti cu înverşunarea domniei tale.

— Ia-ntoarce-te la treburile logofeţiei, până nu-ţi las buzduganul pe spinare, că m-aţi turbat cu diplomaticonul vostru. Sunt vel armaş, sunt şi nu mă-nvaţă nimeni cum să-mi fac slujbele.

— Taci, boierule că te-aude lumea.

— Las' că nemţii ăştia nu ştiu rumâneşte. Gata?

— Gata nu ţi-aş mai auzi de nume.

Marele logofăt Theodosie Rudeanu o şterge în armăşia mică, sătul de căpăţânoşenia armaşului care de la Crăciunul lui 1595 nu vede decât ucigaşi în toţi cei care se apropie de vodă. Trece în hora mare unde vel boierii în slujbe şi mazili, daţi cu mirodenii pe plete şi bărbi, stau pe cinuri între halebardele pairilor, aliniaţi de la uşile deschise până la treptele tronului. Cercetează baldachinul nou, din catifea roşie ţesut cu vulturii împărăteşti în fir de aur, balcoanele în care se înghesuie jupânesele şi jupâniţele curţii, rememorează punctele ceremonialului, se-ntreabă dacă artificierii au totul pregătit pentru jocurile de artificii de diseară, dacă cămăraşii şi sufragiii n-au botezat vinurile, îşi aduce aminte că n-a luat scrisoarea venită de la iscoadele lui din Alba Iulia, uită de ea şi se duce la cei trei fraţi Buzeşti, singurii înzăoaţi şi-ncoifaţi aşezaţi în stânga tronului sprijiniţi în săbii, care vor trebui să primească Sangiak-alemul din mâinile lui Kaplan, fără să-l lase pe acesta să i-l întindă voievodului. Îşi face loc printre mazili, să nu treacă printre paici, sfidându-i pe cei de a doua şi a treia treaptă. Savurează o clipă fastuozitatea horei mari dominată de opera lui Mina. Sub trâmbele de lumină intrate prin vitralii se pare că toţi călăreţii Ţării Româneşti vor ţâşni pe dalele de marmoră, părăsindu-şi fresca. El însuşi este atât de viu, acolo în grupul luptătorilor, încât are o clipă de ameţeală, când se-nchipuie şarjând, cu muşchii rupţi de

oboseală, uscat de sete, înnebunit de căldură.

— Cât ne costă pe noi şi pe bietele noastre moşii arse de secetă, făloşenia asta, vel logofete?

Fostul mare vornic Mitrea se leagănă în faţa lui, congestionat, cu irisul plin de vinişoare roşii.

— Plăteşte vistieria domnului, biv vel vistiernice, îi răspunde cu o reverenţă.

— Ha, ha, ha… De unde se umple vistieria aia, pe care-o ştiu mereu goală… Aud?

— Din veniturile moşiilor domniei, după cum trebuie să ştie un fost mare vistiernic, ca domnia ta.

— Fusei, slavă Domnului. Comis din 1570 până-n 1573. Vistiernic din ’76 în ’77. Vel vornic în ’78. Fusei! Şi ce dacă fusei?! Mă luptai cu căpcăunul de Ion Vodă la Jiliştea. Pribegii la Ardeal sub Petre Cercel! Zisăşi ceva, vel logofete? Aud?… Ai vrea să pribegesc iar? Aud?…

— Să mă ferească Sfântul. Rămâi la moşii şi gândeşte-te la strănepoţi.

Mazilii rând. S-au învăţat cu frâul. Moartea Chisarului i-a cuminţit.

— Ce-ţi tot descântă boşorogul ăla, cumnate, tună glasul lui Stroe Buzescu. Auzi, biv vel vornice: – Cască ochii şi dă-n genunchi în faţa Kaplanului, să te scrie la război ca binecredincioasă slugă a stăpânului de la Stambul.

— Auzişi? spune jos Preda Buzescu.

Se face linişte de mormânt. Un copil de casă bate cu ciocanul într-un gong de aramă. Trâmbiţele din balcon sună «intrarea în divan a măriei sale». Paicii lovesc pardoselile cu cozile halebardelor. Rămân nemişcaţi cu halebardele înclinate. Voievodul iese din hora mică, cu coroana pe cap, coroana în patru colţuri, ducând-o pe doamna Stanca de mână. Pajii le poartă mantiile de mătase cusute cu herbul Ţării. Marele spătar Calotă Bozianu îi urmează purtând pe umăr spada cu garda de aur bătută în nestemate. În clipa când voievodul pune piciorul pe treapta întâia, logofătul de-al doilea aşezat în uşile horei mari, îşi ridcă toiagul, logofătul al treilea aşezat în capul treptelor, între archebuzieri prinde semnul, dându-l mai departe căpitanului Racea, pârcălabul cetăţii Târgovişte, care stă călare, singur, în mijlocul parăzii. Racea poartă zalele vechi, ale pârcălabilor de Târgovişte, lărgite de zălari cu trei şiruri, să-l încapă. Coiful oriental, cu nazalul lăsat. Călare pe armăsarul dăruit de vodă, negru corb şi pintenog, care nechează şi joacă pe loc strigă măscări târgoveţilor. Vede semnul logofătului al treilea, îşi sclipeşte spada în soare..

— Hai bă, tunarilor, că vă vâr fitilul în cur.

Falconeta de pe donjonul Porţii mari detună, sărind pe loc cu roţi cu tot. La a treia lovitură se ştie că vodă s-a aşezat în scaun. Trâmbiţaşii sună «soli la poartă, deschideţi şi-i cinstiţi pre ei». Le răspunde cornul

crainicului Sfetea, umplând curţile domneşti de chemări prelungi «fiţi bine veniţi la domnul Ţării Româneşti». Pe sub Poarta mare intră spahiii din garda sangiak-alemului şi dragonii cuirasaţi din garda lui pan Andrei Tarnowsky, legănându-şi aripile de lebădă de la cuirase. Pan Andrei Tarnowski, căruia ceauşul Abul Kasim Babul îi ţăcăne scăriţa cu scăriţa lui arabă, îmbrăţişează dintr-o privire archebuzierii de la crenele şi donjoane, numără rapid falconetele şi bombardele de pe platformele de tragere, constată că arcaşii sunt în proporţie de unu la trei cu archebuzierii înarmaţi cu cele mai noi modele de archebuză ieşite din fonderiile cehe, nemţeşti şi veneţiene, se leagănă în şea sorbind lacom spectacolul multicolor al parăzii.

— Allah ţi-a dat o bună dispoziţie astăzi, pan Andreas, spune Kaplan, răspunzând salutului cu sabia făcută de ofiţeri.

— Sunt într-o bună dispoziţie de câte ori văd ceva bine orânduit, effendi.

— Michaly bey are oaste frumoasă.

— Oaste, curţi, palatul, cetatea. Este un gospodar desăvârşit.

— Şi un viteaz desăvârşit.

Kaplan îl fură cu coada ochiului. Pan Andrei îi distinge profilul smolit, acvilin, de oştean nobil al pustiurilor. Are-n el o măreţie care-l impresionează astăzi, la fel de mult ca atunci când îl întâlnea pe sub bolţile sarayului. Se mulţumeşte să se-ncline, fără să răspundă.

— Pe barba profetului, cred că archebuzele astea nu mai au nevoie de cei 59 de timpi de încărcare? Ce zici effendi?

— Ştii că întotdeauna n-am folosit decât arma elocinţei… La celelalte arme nu mă pricep de loc.

— Ai devenit un înţelept, pan Andreas.

— Vrei să spui c-am îmbătrânit, effendi?

Turcul râde abia auzit. Îi place bărbăţia oştirii, îi plac steguleţele albastre şi roşii din vârful suliţelor, dolmanele verzi, roşii, albe şi albastre ale călăreţilor, îşi spune că Cogea Sinan Paşa a fost învins vitejeşte, lucru măgulitor, în definitiv, pentru gloria lui, apoi vede steagul de paji balcanici, adică îl vede pe Duşan Miletici, fostul ostatec la Poartă în flancul drept, cu sabia la umăr, se-ncruntă, se gândeşte la răscoalele sârbilor pornite cu o sălbăticie necunoscută, la pustiirea malului dunărean dintre Kladovo şi Vidin, făcută de oştile beyului în vara asta, la misiunea lui dificilă, aceea de a-i zmulge acestui scelerat viteaz şi nebun, măcar un an de inactivitate, astfel încât să se poată reface armata din Ungaria de sus, să se asigure căile de comunicaţie pe Dunăre şi prin Bulgaria. Azi noapte a determinat culminaţia superioară şi inferioară a stelei lui, Altair, din constelaţia Vulturului. Şi-a adus aminte de Samarkand şi medresele lui, unde-ar fi vrut să-l pătrundă pe Ulugbeg splendida minte a Orientului. Copernic şi Galilei, dar mai ales curajosul Giordano Bruno îl fascinează. Rămas la

Samarkand, n-ar fi auzit niciodată de ei şi niciodată nu le-ar fi citit lucrările. Cine este diavolul care-l priveşte cu ochi de jăratic, de parc-ar vrea să-l ardă? Vede buzele moi, fragede ale pajului femeie, care-i spun:

— Câine!

Surprinde gestul cu care cavalerul de alături apucă dârlogii diavoliţei pe care şi-o reaminteşte dintr-o dată, aşa cum a văzut-o cocoţată în cireşul acela mare al cneazului, al cneazului, unde era asta, anul trecut în Morovlahia, nu, la Plevna, nu, la Stara Zagora, nu… Este sigur c-a văzut-o într-un cireş, când i-a scăpat în cap panerul în care le culegea. Cireşele erau negre, coapte şi i-au mânjit turbanul şi pelerina… Pe Allah… Nu ştie unde s-a-ntâmplat, dar s-a-ntâmplat dincolo de Dunăre, iar acum drăcoaica este sub steagul lui Michaly, l-a făcut câine, iar acolo în steagul de paji este Duşan Miletici… Beyul i-a scos la vedere, când foarte bine putea să-i ţină ascunşi. Crainicul Sfetea sună «descălecarea solilor».

— Visezi, effendi, îi şopteşte pan Andreas, de pe calul gătit cu lui splendid caparazon din brocat galben, cu ciucuri de aur, pe care sunt cusute paftale de email albastru şi verde.

Toate bombardele şi falconetele trag o slavă de salut peste care se suprapun sunetele ascuţite ale trâmbiţelor. Caii nechează, bat caldarâmul cu copitele, marele armaş flancat de armăşei înconjoară solia, pe purtătorul sangiak-alemului, spahiii rămân în şei, nemişcaţi, somnolenţi, ascultând murmurul călăreţilor valahi cu care unii din ei s-au tăiat aproape în fiecare an. Când intră în hora mare, pan Andrei Tarnowsky rămâne cu ochii în ochii voievodului. Pentru că, foarte greu poate recunoaşte în trăsăturile dure, săpate nemilos, în ochii arzători căzuţi sub arcade, în cearcănele adinci, în fruntea nobilă încununată de coroana masivă din aur bătut cu diamante şi rubine, chipul prietenului şi învăţăcelului de odinioară. I se pare că trăieşte una din scenele din Richard III, drama lui Shakespeare. Totul i se pare de domeniul imaginaţiei acestuia. Trofeele de război nemaivăzute, frescele uriaşe cu galopade şi şarje vii până la nebunie, trâmbele de lumină căzând oblic pe coroana voievodului, făcând-o să reverbereze, zeci de culori scânteietoare, cei trei Buzeşti în zale, femeile din balcoane, şi iarăşi trăsăturile pietrificate ale voievodului, un om străin, măreţ, un războinic crâncen simbolizând vitejia dementă şi setea de glorie. Îşi face reverenţele măturând dalele cu pana de egretă a căciulii lui de şleahtic. Marele logofăt Theodosie prelungeşte cu vădită şiretenie tăcerea adâncă înstăpânită după prezentarea celor doi soli şi sunetul trâmbiţelor din balcon, care vestesc oferirea darurilor. Voievodul ascultă lacom tăcerea. Tăcerea plină de gemetele acestor ani cumpliţi. A trebuit să asculte gemetele muribunzilor din noaptea când a ridicat steagul Răscoalei, apoi mereu şi mereu gemetele

muribunzilor şi strigătele nebune de luptă şi scrâşnetul fierului muşcând lacom din fier şi mereu tropotele nebune ale şarjelor şi mereu şi mereu vaerul aţâţător al încleştărilor besmetice, al viscolului trecând peste oştiri, croncănitul corbilor certându-se pe hoituri, urletele lupilor ţinându-se în haite pe urmele oştilor, lacomi să-i sfâşie pe cei căzuţi, a trebuit să asculte tânga poporenilor şi dangătele clopotelor trase în dungă, bocetele şi blestemele şi sudălmile zarafilor şi pe-ale lefegiilor şi slujbele morţilor care n-au mai contenit de când stă în scaun, a trebuit să le asculte pe toate an de an. Ca să ajungă aici, în tăcerea asta înfiorată, plină de măreaţă mândrie… — Dumnezeule, ajută-mă, şopteşte cu buze uscate… Îşi dă seama că şi clipa asta este a istoriei, «sentimentul istoriei», îşi spune, şi-l priveşte lacom pe Abul Kasim Babul, care şi-a început bătălia retoricească şi solicească, preaslăvind înţelepciunea şi bărbăţia marelui padişah Mahomed urmaşul Cuceritorului, dăruit de Allah cu toate darurile cele împodobite ale dorinţei divine, stăpânul lumilor care-n marea lui îngăduinţă ştiindu-l pe Michaly bey fiu credincios al înaltei Porţi, leu zădărât în culcuşul său de neghiobia unor dregători nevrednici ai Sublimei Porţi, războinic vestit şi drept, îi trimite cuvânt de pace şi ca un semn de înaltă şi strălucitoare milă (aici tresare, îşi înalţă fruntea şi marele logofăt Theodosie Rudeanu îi face semn cu toiagul aurit) iată, îi trimete cu pohfală nemaicunoscută, o sută de spahii din garda steagului galben, sangiak-alemul, semnul investiturii împărăteşti. Vede în clipa aceea obrazul de var al biv vel vornicului Mitrea, lăcomia cu care aşteaptă, să-l vadă izbucnind. Sărind din scaun şi spunându-i solului că n-are lipsă de mila împăratului, că şi-a câştigat liniştea cu sabia şi o va păstra cu sabia, că a mai sfâşiat el cu ghearele, în divanul de la Bucureşti alt sangiak-alem, că a descăpăţânat tot acolo pe iskimne-agasi şi alte asemenea, zâmbeşte ştiind că-l va dezamăgi pe biv vel vornic şi pe ceilalţi, îi va dezamăgi cumplit. Văzând că-l ascultă, Kaplan, l-a văzut bine, i-a văzut albul ochilor în lupta pentru steagul sfânt, când l-a despicat el cu barda pe stegarul Asan şi i-a zmuls hampa, la Călugăreni, şi când Kaplan s-a repezit cu sabia lui şi s-a ciocnit cu hotnogul Caloian, de-au sărit scântei din lamele de oţel, Kaplan începe s-o aducă cu înflorituri, semănând versete din Coran, ori din Biblie, începe s-o aducă spre steagul sfânt, care ar trebui întors la Soleymanyie, acum după moartea lui Sinan paşa, duşmanul pedepsit al voievodului. Împăratul însuşi l-ar aştepta la Edirné Kapi, vechea *Poarta Charisius*, cu toată oştirea şi cu tot norodul său, iar beyul s-ar bucura de un triumf majestuos de trei zile, dacă-l va aduce el însuşi. Kaplan o spune ca pe o poveste din *O mie şi una de nopţi*, ca şi când nimeni din cei de faţă n-ar fi interesaţi. Apoi trece la arta pictorilor, interzisă este adevărat de Coran, atunci când este menită să zugrăvească chipul oamenilor, aceasta fiind numai menirea lui Allah.

Îi plânge pe pictorii care mâzgălesc pereţii fără haz, aţâţând ura şi insultând măreţia Deri Devletului. Apoi, cu o plecăciune plină de măreţie scoate un sul din brâul de mătase, îi sărută peceţile de trei ori şi i-l întinde marelui logofăt. Toboşarul răpăie «înmânarea steagului de domnie». Abul Kasim Babul ia hampa sangiak-alemului. Vrea să urce treptele tronului, mirat că beyul afurisit, care a tăcut împietrit în scaun, nu se ridică în picioare şi nu îngenunche, după sacrul obicei. Se miră şi mai mult când cei trei Buzeşti, îi cunoaşte pe aceşti şacali zornăind în cămăşile de zale, se alinie pe treapta cea mai de jos, tăindu-i drumul. Câinele de mare logofăt nu i-a vorbit de această ofensă adusă împăratului. Gândeşte fulgerător că Michaly are dreptate, neprimind steagul din mâna unui ceauş. În sală trece un murmur căruia nu ştie ce semnificaţie să-i dea. Uriaşul Stroe Buzescu îi zmulge aproape sangiak-alemul. Trâmbiţe. Tobe. Cornişti sunând prelung. Cineva spunând în turcă:

— Voia împăratului, voia lui Dumnezeu…

Ar vrea să se întoarcă. Prinde privirea voievodului, plină de ură, trecând peste el, undeva spre cei din spate. Biv vel vornicul Mitrea îşi înghite vorbele de slavă. Amuţeşte. Se simte ghiontit zdravăn. Voievodul se lasă în scaunul domnesc. Vel logofătul Theodosie Rudeanu duce hatişeriful până lângă buze, nu-l sărută şi-l depune pe o tavă de aur ţinută de un paic. Kaplan cere să fie citit în divan, conţinând poruncile împăratului. Vel logofătul răspunde că nu poate fi deschis decât în divan, aici fiind altceva, o ţeremonie, rugămintea înaltului sol va fi împlinită mâine. Când el însuşi Abul Kasim Babul va fi poftit să citească hatişeriful în divanul mare. Pan Andrei constată că Mihail este inabordabil. Parcă toată ceremonia nu l-ar privi. Doar doamna îi zâmbeşte dulce ceauşului. Marele logofăt îi dă ceauşului cu mâna lui, un jungher superb, lucrat la Kiev după ferecăturile tecii de aur. Apoi anunţă cu glas mare, voia domniei sale solului regelui Poloniei, pan Andrei Tarnowski, către măria sa Mihail Voievod, domn şi mare şi singur stăpânitor a toată Ţara Ugrovlahiei. Cornii, trompetele şi tobele umplu hora mare de glasurile lor războinice. Voievodul, parcă ieşit din vreme, parcă vârât într-o cuirasă vătuită, unde tot ce se-ntâmplă ajunge la el abia ca un ecou, ascultă tresărind glasul aproape uitat al lui Andrei. Îşi poartă mustăţile la fel de îmbârligate şi fioroase, a crescut în pântec, obrajii rumeni, raşi până la sânge îi atârnă ca la hârciogi şi-n ochii albaştri are aceeaşi veselie fudulă dintotdeauna, ca şi glasul rămas acelaşi, trufaş şi măreţ de parcă răsună în el toate clopotele Cracoviei. Pe măsură ce Andrei vorbeşte pomenind de dorinţa stăpânului său de a se-nţelege cu măria sa voievodul Michail, iese din amorţirea în care l-a aruncat împlinirea întocmai a planului acestuia pentru care a ţinut oştile peste Dunăre, atâta vreme cât i-a trebuit lui Andrei să ajungă la Iaşi. Şi lui Kaplan să

ajungă la Kazanlâk. Iată-l aici pe solul lui Mahomed şi pe-al Poloniei, prietena Înaltei Porţi. Va juca cu încăpăţânare jocul mutului, până mâine, în divan, după ce la noapte va sta de vorbă cu Andrei. O bubuitură de tun opreşte tirada nobilă a prietenului său. Vel logofătul se-nclină ceremonios. Anunţă cu glas mare intrarea în Cetatea de scaun a solului măriei sale împăratul Rudolf II al Sfântului imperiu roman…

…Din clipa când s-a arătat Erich Lassota de Steblau, un austriac uscat prin cancelariile imperiului, până acum în noaptea caldă, plină de miresmele crinilor şi-ale trandafirilor, i se pare c-a trecut un veac. În timpul ospăţului dat solilor, vătaful Simion i-a şoptit c-a sosit un porumbel călător de la Târnovo. Înainte de a desface mesajul cifrat, a ştiut că Andronic Cantacuzino şi Dionisie Rally au pierdut partida la Constantinopol. Presentimentul l-a avut de când a intrat în joc aurul englejilor. Mesajul este scurt: «Meletie Pigas patriarh». A zăcut până în ceasul acesta de noapte. Meletie Pigas va îndepărta pe toţi partizanii războiului împotriva Porţii, de la patriarhie, din scaunele episcopale ale Balcanilor, va propovădui buna înţelegere şi supuşenia, va bate monetă pe «să dăm chesarului ce-i al chesarului», va răsturna tot ceea ce Andronic Cantacuzino a clădit de aproape 20 de ani în Bizanţ şi Hellada. Urmările alegerii lui Meletie Pigas la patriarhie sunt strivitoare. Simte mâna moale a lui Andrei Tarnowsky, strângându-i mâna. Şi mirosul iute, de fum, de seu, de blănuri, pe care-l răspândeşte Abul Kasim Babul, amestecat cu miresme subtile egipţiene de mirt şi paciuli.

— Urechile tale sunt surde la şoaptele nopţii, beyule…

Chipul vulturesc, negricios, sălbatic al ceauşului Kaplan, plecându-se către el. Kaplan îi zâmbeşte, arătându-i şirul de dinţi albi, strălucind în întuneric. În cerdacul mare al palatului domnesc, lampioane albastre de ţiplă luminează dulce agăţate în iederă şi-n crengile trandafirilor căţărători. În stânga cerdacului mare, cerdacul pajilor este plin de boierii veliţi. Vede ochii holbaţi ai vel armaşului, care nu-l slăbesc. Îi face un semn cu mâna să se potolească. Acolo lampioanele au culoarea roşie. Theodosie Rudeanu îi şopteşte ceva Radului Buzescu. Se ridică amândoi şi vin dincoace, rămânând în picioare în spatele divanului. În cerdacul doamnei se aud foşnetele rochiilor şi ciripitul jupâneselor. Kaplan se uită fără sfială în acel cerdac, deasupra căruia licăresc roiuri de lampioane de toate culorile. Curtea palatului este plină de târgoveţi. În faţa Bisericii Domneşti, la depărtarea de cuviinţă, se văd patru pehlivani arabi goi până la brâu, cu pieile cafenii unse cu untdelemn, scoţând flăcări pe gură, înghiţind săbii, ori străpungându-şi obrazul cu stiletul, în vaierul târgoveţilor. Curtenii şi gărzile slobode s-au strâns în faţa Ierbăriei, unde pe un podium luminat de facle doi luptători de kirkpinar cu muşchii lucind sub pieile

unse, îşi încearcă puterile. Chiar sub cerdac se aşază păpuşăria lui Iacob Zevediu, păpuşarul curţii. Aici se strâng sutele de negustori şi breslaşi, cu nevestele şi copiii, pe unii îi recunoaşte, pe alţii nu, toţi se ploconesc adânc când ajung sub pălimarul înalt de stejar, unii spun cuviincios – să trăieşti, măria ta; ori – să-ţi trăiască doamna şi coconii; ori – să nu ne dai, doamne; bat temenele, oftează şi se aşază în rânduri dese, cuviincioşi, aşteptând să iasă Pricoliciul, să sune din clopoţei şi să vestească *Isprăvile lui Păcală şi Tândală*. Până atunci stau cu ochii hliziţi la înalţii oaspeţi şi vorbesc între ei, tare, dar cuviincios. — Are dinţi de iapă bătrână jupân Iftode… Ascultă-mă pe mine. Ăsta roade hârtie, nu glumă… — Mai rău decât pisarii măriei-sale, spune altcineva şi lui i se pare că este vorba de Erich Lassota de Steblau. Se-ntoarce spre Kaplan.

— Am obiceiul să ascult numai ce-mi place, Abul Kasim Babul.

— Prost obicei pentru un domn.

— Cunoşti altul mai bun?

— Allah are să mă povăţuiască.

— Te-ascult.

Logofătul Theodosie Rudeanu îi tălmăceşte lui Erich Lassota ce spune solul padişahului. Pan Andrei Tarnowsky se întreţine cu Radu Buzescu în turcă. Îi spune destul de tare, să fie auzit de ceauş:

— Mai ales căzăcimea de la Praguri, domnia ta.

Abul Kasim Babul îşi mângâie barba ascuţită. Poartă turban alb, un kaftan uşor de atlaz verde şi cizme roşii de safian. Stă înfundat în pernele divanului, oftează şi spune că nu se aştepta la atâta pace şi bogăţie la Târgovişte.

— De ce, effendi?

Turcul tace. În curtea palatului ard făclii şi lampioane colorate. Ici colo se văd lucind coifurile gărzilor.

— Ţi-ai luat păcate grele pe suflet, beyule.

— Atât de multe şi atât de grele, că nu le mai cunosc nici felul, nici numărul. La care te gândeşti?

— La viaţa voievodului Grădan din Herţegovina. La a celor din Ipekul răsculat. La vieţile tuturor părinţilor acestor paji cărora le-ai dat astăzi steag de luptă cu atâta pohfală, asmuţindu-i împotriva stăpânului lor.

— N-avem decât un stăpân, Abul Kasim Babul. Pe cel din ceruri.

— Allah e mare, Allah e preaînţelept, te vede şi te ascultă.

— Oare n-am spus adevărul?

I se pare că între oştenii de lângă Ierbărie, ba nu, lângă Biserica Domnească, îl vede pe principele Marcu, îmbrăcat în straie de rând, cu o târgoveaţă. Poate i se pare numai.

— Veneţienii joacă un joc viclean, beyule… Le trimet celor din Ipek vorbe. Noi le trimitem plumbi. Sângele nesupuşilor să cadă asupra

aţâţătorilor.

— Domnul.

— Păcat de capul voievodului Grădan. Îi putea rămâne pe umeri.

— Leul nu se gândeşte la capul său, când porneşte la vânătoare, effendi.

— Îţi mai aduci aminte de Firdousi?

— Ce vrei să-ţi spun?

— Din Kesra Nurşivan. Sfaturile lui Bozordjmer…

— Nu ştiu care din ele îţi vor fi pe plac.

— Ascultă, o beyule Michaly, vrednic de cântarea poeţilor atunci când mândria nu-ţi orbeşte judecata.

Abu Kasim Babul se ridică în capul oaselor. Bate ritmul cu degetele pe pălimarul de stejar, cu glas profund, cântat:

— … «Strălucitor este duhu – acelui care spune tâlcul lui adânc
în puţine vorbe; însă cel cu duh nechibzuit
vorbe multe ne înşiră şi când lungi precuvântări
despuiate sunt de tâlcuri, oamenii-l dispreţuiesc…
E bogat acel ce este mulţumit şi ţine-n frâu
lăcomia şi-anevoia»…

— Ai sărit 28 de stihuri, Ali Kasim Babul.

— Aşa cum tu ai sărit de 12 ori Dunărea, beyule.

— Aş fi voit să ajungi la stihul acesta:

«Cine-şi face datoria cu al vieţii sale preţ,
află că din lupta vieţii va ieşi învingător»…

Kaplan:

— «Nu rosti cuvânt zadarnic, căci acesta e un foc
care-ţi va aduce fumul; să nu-ţi pui în gând nicicând
ceea ce-i cu neputinţă, căci nu poţi să găureşti
fierul cu un strop de apă»…

— Dar cu stropi de apă, da, Abu Kasim Babul.

— Asupra ta sângele supuşilor din Balcani.

— Domnul.

— Kirinchani se plânge la picioarele stăpânului lumilor că noiomi îi cer cu glas mare să ridice opreliştea năvălitorilor la Kara-Iflak.

Voievodul îşi muşcă buzele. Ştie că abia acum Kaplan se pregăteşte să sară asupra prăzii. De data asta este el prada lui Kaplan. Îşi aude inima bătându-i în coşul pieptului, ca-ntr-o tingire.

— Vrea să-şi cumpere bunăvoinţa padişahului?

— Viaţa lui este în mâinile preaputernicului împărat al Deri Devletului.

— A mai gustat din ospeţia noastră.

— I-ar lua şi pe Bogdani. Ar fi cam cincizeci de mii de săbii de la Bahcisarai şi alte câteva mii de la Bogdan Ili. Ai pierdut multe suflete cu Sinan. Mai gândeşte-te.

— Padişahul s-a gândit?

— În marea lui milă faţă de tine, n-a spus încă *«Chutbé»!*

— Ce-mi ceri ca să nu spună *«Chutbé»?!*

Abul Kasim Babul îl sfredeleşte cu privirea de smoală strălucitoare. Voievodul îşi dă seama de liniştea cumplită, de liniştea înfiorătoare care s-a făcut în cerdacul mare. Aude răsufletul greu al Buzesculuі. Aude răsufletul greu al vel armaşului Udrea Băleanu. Aude inima vel logofătului Theodosie Rudeanu. Din nou pan Andrei Tarnowsky îi strânge mâna. Stă în stânga lui. Avându-l alături pe Erich Lassota de Steblau. Abul Kasim Babul îşi pleacă peste pălimar turbanul imaculat, cu panaş roz de flamingo. Cercetează îngândurat cerul înstelat. Şopteşte:

— Facă Allah ca s-o vezi pe Aldebaran înainte de căderea zăpezilor.

— Şi dac-aş vedea-o?

— Atunci i-ai întoarce lui Mahomed ce i-ai zmuls cu silnicie lui Amurad. Cetăţile Brăila, Giurgiu şi Turnu, cu raialele lor, aşa cum stă scris din veac. N-ai mai trece Dunărea, tu, oştile tale, aţîţătorii tăi la răzmeriţă. Ai aduce tu însuţi la Istambul steagul sfânt păzit de pajii cărora astăzi le-ai dat speranţe nebuneşti, odată cu haraciul înscris în capitulaţii, căruia i-ai adăoga zece şoimi de vânătoare şi zece cai de luptă cu tot harnaşamentul vrednic de stăpânul lui Babi Humaiun – Sublima Poartă. Iar osteneala mea o las în grija mărinimiei tale. *Egilan basch kiezil mes!* Capul plecat nu-l taie sabia… Îţi mai aduci aminte de tălmăcirea în arabă a lui Kakam ed-Din Abu'l Fatah?

> *«Şi au fost în vremea aceea – un bărbat într-un pustiu vânturat de călăreţii cei cu suliţi înarmaţi»…*

De sub cerdac izbucneşte ramătul târgoveţilor. Se aud glasurile subţiri ale copiilor.

— Pricoliciul!… Pricoliciul!…

Deasupra cortinei de mătase roşie se arată capul Pricoliciului gătit cu o scufie cu ciucure. Face temenelele către cerdace, către gură cască, el vede creştetul păpuşarului mişcându-se dincolo de cortină, nu aude ce spune Pricoliciul şi cade într-o durere neagră, într-o ură cumplită, într-o disperare secătuitoare în vreme ce din donjoane se aud pocnetele exploziilor şi deasupra Curţii se-ncrucişează zecile de curcubeie strălucitoare ale jocurilor de artificii.

5

Obrazul bucălat al lui Andrei Tarnowsky radiază de fericire. Se

leagănă în şaua de catifea verde, cu arcadele lucrate în colţ de elefant, ochii albaştri îi strălucesc, face galopade scurte când la carâta doamnei Stanca, de lângă care îşi arată chipul zburdalnic Maria Karatzas Buzescu, când lângă principesa Nurbanu, îmbrăcată bărbăteşte ducându-şi şoimul de vânătoare pe umăr. Risipeşte complimente gingaşe, spune că asemenea cortegiu de vânătoare n-a văzut nici la castelanii litvani, nici la alte curţi, poate numai sultanul iese la vânătoare cu atâta pohfală şi că voievodul trebuie să fie bogat ca un Cresus. Nu remarcă schima dureroasă a doamnei Stanca, fiind cu ochii în ochii Mariei Buzescu care-i surâde dulce, şoptindu-i doamnei:

— Pan Andreas s-a-ndrăgostit de mine.

— De tine şi de Nurbanu, dacă scoţi din socoteală fetele de la gherghefuri, cărora le bate din pinteni de când le-a văzut.

Maria Buzescu râde aţâţător, arătându-i vajnicului cavaler dinţii strălucitori şi o vână albăstrie sub bărbia tăiată în marmoră de Paros.

În spatele carâtei doamnei merg la trap alte carâte, vopsite în verde strălucitor din care-şi arată nurii jupânesele şi jupâniţele curţii. Drumeagul de pădure urcă uşor pe sub fagii şi gorunii străvechi, prin frunzetul cărora se strecoară o lumină dulce, aromitoare. Principele Marcu îl vede pe Pătraşcu, vărul său, căutând-o pe Iovanca din ochi. Coconul domnesc călăreşte lângă carâta maică-si, lucru care nu-l împiedică să facă escapade nocturne, în complicitatea câtorva paji balcanici, a lui Duşan, Iovan şi a albanezului Rec. Travestiţi în copii de casă, deci au un complice acolo, cei patru adolescenţi gustă fermecele pensionarelor de la «Peştele de aur» după cum spune Racea, câre-i ocroteşte de departe, ca un vrednic codoş ce se află. Pătraşcu n-o va descoperi pe Iovanca, pentru că afurisita şi-a vârât pletele sub căciulă, s-a îmbrăcat în rândaş de la poiata câinilor de vânătoare şi amestecată cu ceilalţi rândaşi duce la lesă, din şa, patru copoi albi care chefnesc, trag în lesă şi de zbat, nesimţindu-şi stăpânul cu care s-au obişnuit. S-a hotărât s-o supravegheze până când Abul Kasim Babul se va mântui de ura ei, plecând de la curte…

— Nu ştiu ce vom vâna la pădure cu şoimii, prinţe, spune colonelul Walenty Walawsky într-o italiano-latină-ucraineano-polonă ciripită din vârful buzelor, ca s-o facă mai autentic italiană.

— Vulpi, colonele.

— Vulpi?… Pe mustăţile lui Faraon!… Vulpi cu şoimii??!… Este o nebunie.

— Un capriciu al domnului. Cum te mai împaci cu amorul?

— Lupt din răsputeri, alteţă.

— Şi?

— Când învingător, când învins… Soţii aceştia din târgoveţime n-au humor.

— Adică?

— Întrebuinţează în litigiile amoroase coasa, ori hârleţul, ori îmblăciul şi mai adesea necioplitele lor ghioage, arme nevrednice de un gentilom.

— Se pare c-ai cantonat la negustorese.

— Adăugaţi, văduve… N-am nevoie de conflicte diplomatice cu cei din clasele de sus. Prefer să mă las schingiut de bizurmani, pentru o cauză nobilă, decât să fiu găsit înecat în vreo fântână.

— Eşti un înţelept, colonele.

— Mă măguliţi alteţă.

Prinţul vede haita, de câini condusă de vel hăitaşul Mănăilă, luând-o pe un şleah sălbatic spre dreapta. Îl salută pe colonel cu graţie, descalecă, robul Hussein, arab din Alger descalecă lângă el şi împreună meremetisesc ceva la şa, până când se scurge şuvoiul de vânători, boieri ai divanului, căpitani ai mercenarilor şi se arată harabalele cu corturile şi bucătăriile. Sare în şa şi la galop se-nfundă în hăţiş, urmat de Hussein.

Voievodul călăreşte pe Zefir, armăsarul de vânătoare roib şi ţintat, din herghelia domnească de la Dăneasa, pe Olt, prăsit de iapa lipiţeană Năluca şi armăsarul arăpesc Rustan. Vede spatele lat al vătafului Ciutăriei, moş Vână Aursoaicii, călărindu-şi calul flocos, pe şa de lemn acoperită cu velinţă. Moş Vână poartă un surtuc din blană de cerb fără mâneci, arc, căciula cu semnul domnesc. Mână la trap bătut, înţelenit în şa. Abul Kasim Babul călăreşte alături, ţinând şoimul pe mănuşă.

— Pe Alah, nu-l văd pe solul împăratului romanilor, beyule, spune.

— Îl doare o măsea.

— Numai una? E un fericit. Azi-noapte am visat…

— *Chiar ola,* mormăie voievodul, urarea tradiţională… Kaplan a citit ieri, în divan, hatişeriful sultanului. Buzeştii, Căpleştii, Floreştii, Calomfireştii, marii boieri auziseră unii de la alţii ce-i cerea sultanul, din noaptea serbărilor, când Kaplan l-a învăţat cum să-i câştige bunăvoinţa. Erik Lassota a pretextat durerea de măsea, să poate scrie în voie stăpânului său. Ce-i va scrie? C-a venit cu 4.500 de taleri lipsă, talerii opriţi de Sigismund. Că voievodul a completat suma din visteria lui, drept pentru care Erick Lassota i-a dat o chitanţă. Că a găsit aici pe solii Poloniei şi Turciei, ţinuţi la mare cinste, cărora voievodul le dă serbări fastuoase şi vânători cu şoimii, aceşti soli voind probabil să-l scoată din coaliţia antiotomană… Lassota a asistat la cetirea hatişerifului împărătesc, poate nu-nţelege prea bine ce-nseamnă pentru Ţara Românească cetăţile Brăila, Giurgiu şi Turnu; dar a putut vedea că nu s-a dat niciun răspuns acelui hatişerif, după cum nu s-a dat nici cererilor sultanului de a muta scaunul la Bucureşti şi a ţine din nou un iskimne-agasi la curte, cu o gardă de cinci sute de ieniceri

şi defterdari care să-l povăţuiască la strângerea birurilor, la aşezarea negoaţelor şi oblăduirea ţării… Sultanul cere să întoarcă negoaţele la vechiul regim cu Poarta. Adică să oprească negoţul cu apusul şi mai ales cu imperiul roman. Să se stabilească numai asprul otoman ca mijloc de plată. Să se desfiinţeze vămile domneşti cu Poarta, negoţul făcându-se prin cele trei raiale. Este acolo la Stambul o minte vicleană, dacă n-o fi chiar a renegatului său unchi Iani, care ştie cum să sugă vlaga Ţării Româneşti. Care vrea să-i dea snaga pe asprul al cărui curs îl joacă vistieria Porţii după nevoile ei, după asprul care n-are nicio acoperire la băncile veneţiene, ori genoveze; ori în Sfântul imperiu, ori în Hispania. Adică, în schimbul steagului de domnie, adică a recunoaşterii unui fapt, sultanul vrea să recâştige tot ce a pierdut şi tot ce i-au dăruit silnic, domni ca Oprea Găină, ori alţi bicisnici, care-au vândut ţara la mezat pentru câţiva ani de domnie şi huzur. Taie cu un gest scurt povestea cu tâlc a visului, în care este vorba de ştiinţa mantik, adică a ştiinţei de a raţiona.

— Ce vreţi de la mine, îi spune aspru lui Abul Kasim Babul.

Turcul înalt şi voinic potriveşte scufia de piele a şoimului.

— Pe Allah!… Ţi-o spun de trei zile… Să judeci.

— Am judecat.

— *Bashde iazilmish olan gielmeki vadzib dur!*… Ceea ce este scris pe frunte, trebuie să se întâmple…

Îl priveşte surâzând.

— Eşti aşa cum mi te-am închipuit, beyule. Răspunsul pe care-l dai preaputernicului împărat al lumilor este o treabă a ta şi-a-mpăratului. Eu nu sunt decât mijlocitorul vostru şi cel mai bun prieten a lui sarbehane emini. Sarbehane emini are în arendă aurul şi argintul crud, după cum ştii. Varsă atâtea pungi pe zi tezaurului şi din rest bate monedă pentru el şi prietenii lui. Mai sunt prieten cu charagi muhasebedgi, omul care-ncasează veniturile creştinilor din imperiu. Cu cel de la maliiet teskeredgi, adică mai marele veniturilor dominiale.

— Ai prieteni roditori, Kaplan.

— Am şi vreau să-i fac şi mai roditori.

— Ce sfat îmi dai?!

— Oare urechile mele aud bine? O, Mohamed şi Ali…

— Lasă-i între hurii… Te-ascult.

Abul Kasim Babul spune că îngerul înţelepciunii a coborât asupra beyului, inspirându-l ca pe Mohamed în pustie. Că atât el, beyul, cât şi slăvitul padişah, de ce stau în tronuri dacă nu vor schimba mereu solii, unul cerând, celălalt mai mic, făcându-se că dă; ori, din când în când a o suta parte din ceea ce cere celălalt. Că o solie face o lună până la Târgovişte şi altă lună înapoi, iar dacă este ţinută în cinste, după cum se vede, celor două luni i se mai adaugă încă una. Că

vremea trece cu solii, daruri şi vorbe frumoase, cu câte-o încăierare la Dunăre, aşa cum şade bine între vecini, care vor da vina unii pe alţii, prilej de noi solii, de noi vorbe dulci şi jurăminte de frăţietate şi că nimic nu-i împiedică pe mai marii monetăriei, ai birurilor creştinilor, ai veniturilor domeniale să găsească calea prin care să circule bunăstarea lor şi a prietenilor lor, să spună câte-o vorbă potrivită în divanul slăvitului, ori s-o picure în urechile trandafirii ale favoritelor, garnisind-o cu podoabele atât de râvnite de femei…

— Ah, înţeleptule bey, ce rai văd ochii mei, ce rai…

— Am ajuns măria-ta, spune moş Vână.

O poiană largă, însorită, dincolo de care pădurea se răreşte, sfârşind în nişte cline de deal golaşe, acoperite ici, colo cu hăţişuri. Voievodul oftează uşurat. Îi zâmbeşte lui Abul Kasim Babul, spunându-i că vânătoarea de vulpi cu şoimul va fi începutul celei mai strălucitoare solii care s-a-ndreptat vreodată de la Târgovişte la Istanbul.

— *Aferim! Iuzung ac olsun!* Prea bine! Faţa ta să fie albă şi strălucitoare, spune Abul Kasim Babul, ridicând mâna cu şoimul.

Moş Vână tânguie din cornul de zimbru, aşezarea vânătorilor. De foarte departe, din hăţişurile şi cornul de pădure prelins dincolo de dealurile golaşe, răspunde cornul vel hăitaşului Mănăilă, vestind c-a ajuns la locul de unde porneşte goana. Moş Vână în faţa voievodului ţinându-şi căciula în mână.

— Cu ce pofteşti să vânezi, măria-ta?

— Astăzi nu vânez, moş Vână. Vânează înalţii soli.

— Atunci întreabă-l pe turc cu ce vrea să vâneze.

— Cu şoimul.

Moş Vână ţâfneşte pe nări. Îl conduce sub o boltă de curpen, prin faţa căreia iese un drumeag care dă într-o tăietură plină de lăstăriş. Voievodul îşi trage calul lângă calul lui Kaplan. Surâzând, pan Andrei îi face semn că rămâne lângă vel logofătul Theodosie Rudeanu.

— Mi-am găsit omul, măria-ta, îi spune turceşte, în vreme ce unul dintre şoimarii curţii îi aduce un şoim voinic, cu pieptul aproape alb.

Pan Andrei Tarnowsky, îmbrăcat într-un costum de vânătoare verzui din piele, poartă un jungher cumplit la brâu şi-l întreabă pe marele logofăt de ce nu au încălecat şi doamnele. Este împotriva obiceiului?! Marele logofăt Theodosie Rudeanu îi răspunde ca vânătoarea de astăzi este a solilor, că jupânesele de la curte sunt bune vânătoriţe, mai ales doamna Stanca şi sora lui, Sima Buzescu, care de obicei vânează ursul cu suliţa. O adevărată Diana este şi Maria Buzescu. Se pare că fiind gravidă, soţul ei i-a interzis să încalece. Îl conduce pe pan Andrei sub un stejar bătrân, cioturos şi umbros. Pan Andrei spune că-l ştie cărturar şi om de gust ales şi că diseară ar vrea să-i citească Cântul I din epopeea pe care vrea s-o dedice voievodului. Marele logofăt se declară gata să-l asculte toată noaptea, într-atât este lacom de a auzi

slăvite în stihuri măestre faptele vrednice de poeţi ale domnului său. Cu atât mai mult, cu cât el însuşi a-ncheiat de curând cel dintâi tom al hronicului vieţii şi domniei voievodului, la care pan Andrei Tarnowsky uită că ţine şoimul pe mănuşă, se frânge-n şa, îl îmbrăţişează de-a călare pe marele logofăt, îl ţocăie cu buzele rumene pe amândoi obrajii şi-i spune că-i va rămâne îndatorat pe viaţă, dacă îl va face posesorul unui exemplar al hronicului, pe care se leagă să-l tălmăcească în polonă şi să-l tipărească în tiparniţele lui de la Cracovia. Şoimul zădărât îi dă lui pan Andrei un plisc sub ochiul stâng, atât de puternic, încât şleahticul se clatină în şa. Vel logofătul Theodosie Rudeanu liniştește pasărea, fluierând-o într-un anume fel. O ia pe mănuşa lui. Cu mâna slobodă îşi scoate batista de mătase javaneză, apăsând-o pe rana sângerândă a vânătorului imprudent.

— Şoimii noştri sunt sălbatici şi mândri, nu acceptă să nu li se dea respectul cuvenit la vânătoare, pan Andrei.

Cei trei fraţi Buzeşti îşi opresc caii într-un bunget apropiat, avându-i între ei pe comandanţii gărzilor de dragoni polonezi şi spahii. În stângă Buzeştilor se-nşiră ceilalţi vel boieri. Vânătorii curţii stau în spatele lor cu arcurile, archebuzele de vânătoare şi suliţele scurte, de mistreţi. Când răsună a doua oară cornul vel hăitaşului Mănăilă şi moş Vână îi răspunde «poţi începe goana», pe linia vânătorilor se înstăpâneşte tăcerea. Caii vârâţi în bunget înţepenesc. Voievodul surprinde expresia lui Kaplan, asemănătoare cu a şoimului pe care-l ţine pe mănuşă. Azi-noapte pan Andrei, adus prin gangul de taină de vătaful Simion, a avut o explozie de dragoste şi prietenie admirativă, care l-a fermecat prin căldura şi omenescul ei. Andrei a rămas acelaşi diplomat abil, acelaşi prieten sincer şi duios, acelaşi şleahtic mândru de origina lui, dornic să vadă o Polonie puternică alături de Sfântul imperiu şi-mpotriva înaltei Porţi. Au depănat amintiri vechi de la Istanbul şi Cracovia. Şi-au adus aminte de femeile frumoase pe care le-au cunoscut şi iubit în tinereţe. Apoi, Andrei i-a vorbit de crima monstruoasă împotriva lui Nikifor Parasios. După ce-a murit Sinan Paşa, Nikifor Parasios a fost arestat şi aruncat în închisoarea Malborg din Prusia, la ordinul cancelarului.

— De trei ori a primit regele cererea măriei-tale, de a-l elibera… Şi o dată cererea sultanului însuşi.

— Şi de ce n-a făcut-o, Andrei?

— Zamoyski l-a acuzat pe Nikifor de spionaj în favoarea lui Sinan.

— Regele vostru este prietenul Porţii.

— Cancelarul şi-a jucat una din cărţile lui mari, împotriva măriei-tale şi a cneazului Constantin de Ostrog.

— A câştigat-o mizerabil, Andrei.

— Da! Punând călăul să-l sugrume pe Nikifor Parasios în temniţă…

— Ce rol a jucat aici Ieremia al Moldovei?

— Solii lui l-au acuzat în proces de a fi aţâţătorul şi iscoada măriei-tale… Doamna Ecaterina nu-ţi uită, nici iartă figurile de odinioară.

— Şi omul lui, Franco?

— A scăpat. Este la curtea cneazului de Ostrog.

— L-aş vrea aici, Andrei.

Au tăcut multă vreme, bând vinul de Malvazia. L-a revăzut pe Nikifor, privindu-l cu ochii lui neliniştiţi. A retrăit nopţile lor bizantine. Poate şi Nichifor şi-a legat speranţele de scaunul patriarhal al cărui protosinghel era. A crezut el sincer că la Cracovia va fi numai o luptă oratoricească în care singurul adversar îi va fi iezuitul Petru Skarga? Să fi fost atât de naiv? Ce-a căutat, de fapt, Nikifor în Polonia şi pentru ce şi-a jucat viaţa? Numai pentru apărarea ortodoxiei? Ce ştie Franco despre adevărata moarte a stăpânului său? S-a gândit în răstimpul acela de tăcere când se auzeau ţârâind greierii prin crăpăturile zidurilor, s-a gândit la toţi cei care-au murit crâncen de când vrea să fie el însuşi: Aron vodă al Moldovei, otrăvit de Sigismund Báthory, cancelarul Ardealului Kovacshöszy şi cei trei fraţi Kendi, sugrumaţi în închisoare de acelaşi Sigismund, Ştefan Răzvan al Moldovei, tras în ţeapă de Ieremia Movilă domnul Moldovei şi omul lui Zamoyski, marele logofăt Chisar, zidarul liber căzut în luptă cu *Iglisia*, Nikifor Parasios… Dumnezeule. Nikifor Parasios, răzbunarea Zidarilor pentru capul Chisarului. Aici era taina. Aici era cheia. Ştia el de ce-a-ntrebat dacă a fost şi mâna lui Ieremia. Oare pan Andrei crede cu adevărat că la mijloc este doar răzbunarea Elisabetei Movilă, o răzbunare de femeie ofensată?… După ce-au cinstit prin tăcere moartea învăţatului Nikifor Dascălu-Parasios şi taina acestei morţi care l-a durut şi-l doare şi-l nelinişteşte, Andrei i-a povestit raţiunea soliei lui. Zamoyski vrea să-l scoată din Ligă. Vrea să-l apropie de Polonia. Îi oferă trei mii de dragoni, numai să nu primească oferta lui Rudolf. Nu-l interesează ce face cu aceşti dragoni. Poate lupta cu ei peste Dunăre, cu condiţia să nu-i atace protejaţii.

— Andrei Báthory ar putea fi unul din ei?

— În mod sigur.

— Adică mă vrea prizonier în palatu-mi, păzit de dragonii pe care el îi plăteşte.

— Şi asta.

— Şi altceva?

— Vrea să destrame partea cea mai activă a Sfintei Ligi. Fără măriata la Dunărea de jos, fără Ardeal şi Moldova, Rudolf pierde câteva mii de poşte între el şi Istanbul, pe care le câştigă cancelarul.

A fost o noapte bântuită de gânduri, de îndoieli şi temeri. Sultanul nu vrea să recunoască adevărata stare de fapt. Kaplan a spus-o limpede. Ori câte solii ar schimba cu înalta Poartă, totul nu va fi decât un răgaz pentru ca amândouă părţile să-şi refacă oştile şi alianţele.

Ameninţarea cu năvala tătarilor este cumplită. În acelaşi timp mijlocul prin care-l va sili la concesii. Zamoyski şi oştirea lui, alianţa cu Ieremia, argumente tăioase pentru marele han să lase drumul de pradă al Volhiniei şi să-l ia pe-al Ţării Româneşti. De-ar putea amâna! Încă un an… Încă doi… Un an bun, care să tămăduiască sleiala după secetă. După bântuirea lui Sinan… Un an, Dumnezeule… Un an…

— Te rogi, beyule, şopteşte Kaplan.

— *Otmaz!*… Nu! Ascult umbletul jivinelor sub codru. S-au pornit câinii, Abul Kasim Babul…

Voievodul ascultă chefnitul îndepărtat al haitei şi cornul marelui hăitaş vestind începerea goanei…

…După ce-a galopat pe urmele haitei şi hăitaşilor, principele Marcu a ajuns în marginea unei poieni acoperită cu lăstăriş de ulm. Marele hăitaş Mănăilă îşi împărţea hăitaşii. Ăi cu copoii în linia doua, din Poiana Viezurelui, până la stejarul lui Furtună ăi cu câinii de vizuină în linia întâia, mai ales pe la înfurcături unde ştie el lupoaică şi bârlog de lupi, başca vizuinile de vulpi din Malul surpat.

Principele Marcu aruncă frâul lui Hussein. Străbate bungetul. Descoperă hăitaşii sub un gorun trăznit. Câinii îl simt. Se-ntorc spre el. Adulmecă. Se tupilează sub nişte frăsinet pe deasupra căruia bâzâie bondarii. Vede cei patru copoi albi, îi cunoaşte, în mâna unui hăitaş bărbos. Nici urmă de Iovanca. Nici lângă haită. Nici lângă vel hăitaş. Îl încearcă o presimţire rea. Se-ntoarce lângă Hussein. Îi spune în italiană să găsească urma unui singur cal, urmă care s-o ţină pe dreapta, adică în partea în care s-a scurs cortegiul de vânătoare. Arabul se-nclină în şa. Dispare în bunget. Rărnâne aici, ca nu cumva Iovanca să se întoarcă. Nu poate spune că s-a-ndrăgostit de Iovanca. I se pare atrăgător mai ales rolul de a o struni. De-a o domestici. S-ar părea că însuşi voievodul n-ar vedea cu ochi răi acest rol. Chiar şi doamna Stanca i-ar mulţumi dac-ar îndepărta-o de Pătraşcu. Ura lui Nicolae Pătraşcu, evident îndrăgostit de Iovanca, ar fi compensată de prietenia părinţilor, a mătuşii împinsă atât de departe încât l-ar vrea probabil soţul Iovancăi, undeva în vreun cnezat sârbesc din paşalâk, să nu tulbure fireasca succesiune la tron a fiului ei cu prezenţa lui de pretendent posibil. Pentru a spulbera ideia asta din rădăcină, n-a făcut nicio legătură temeinică între boierii divanului, sau cei mazili. Vrea să-l slujească pe unchi-su, vrednic de cinste şi să afle care au fost boierii uneltitori la scoaterea din domnie şi pieirea tatălui său. Aude croncănitul unui corb şi abia a doua oară realizează că este Hussein. Încalecă. Condus de croncănit găseşte intrarea în hăţiş. Vede o crenguţă ruptă.. Urma unor copite în iarba sfârlogită. Hussein şi-a culcat calul sub o boltă de curpen. Îi arată ceva pe sub tufani. Descalecă. Îşi culcă armăsarul alături de iapa lui Hussein. L-a botezat Grimaldi, în amintirea armăsarului cu care şi-a făcut ucenicia de

condotier la curtea lui Granduca. Grimaldi îşi întinde botul catifelat cu un gest de nesfârşită tandreţe, adulmecă botul Seişei, iapa închide ochii şi Grimaldi îşi culcă capul, pe gâtul ei. Principele îşi înfundă rozetele pintenilor cu frunze de curpen. Îi face semn lui Hussein să rămână pe loc. Hussein se-nclină adânc. Nici nu ştie bine dacă arabul răscumpărat de pe o galeră genoveză îi este rob; ori poate, singurul prieten devotat, poate un alter ego rafinat de cultura islamică, zguduit de anii de lanţuri la galere, hotărât să nu se mai întoarcă să-şi desăvârşească studiile într-o ţară despre care niciodată nu vorbeşte nimic. Se strecoară în direcţia indicată de Hussein. Vede crupa calului bălan, legat la un fag tânăr. Aude susurul unui izvor. Încă câţiva paşi. Rămâne pe loc, dintr-o dată sugrumat de-o emoţie pe care nu vrea să şi-o recunoască. Iovanca Rudnik de Zagubica, goală în întregime, cu straiele de hăitaş aruncate pe şa, se dedă unui ritual straniu. Ia apă din pârâiaşul izvor, scăpat printr-o minune de secetă, şi-o toarnă pe creştet, pe umeri, pe sâni, pe pântec, apoi face cruci mărunte la locurile acelea tainice, feciorelnice, stă acolo goală ca o nimfă, are trupul mlădiu, sânul bogat, cu rotunzimi dulci şi chemătoare, pielea arămie, spatele cambrat, o frumuseţe pură şi păcătoasă, îi vede buzele şi ochii închişi, parcă s-ar dărui într-o încântare nesfârşită, el o priveşte lacom şi ruşinat şi aţâţat cum lasă să-i cadă soarele pe sfârcurile roz, apoi cum scoate dintr-o desagă rochia ei de crăiţă, rochie grea de hetaia roşie, cum o-mbracă mlădiindu-şi şoldurile, cum îşi strânge sânii în corsaj, parcă mângâindu-i, cum încalţă nişte conduri de mătase, cum vâră în traistă straiele de hăitaş şi cum scoate din tocul lui un arc mic tătărăsc, pe care, sprijinindu-l în pământ, îl încoardă dintr-o singură mişcare. Îşi trece peste umăr cucura de săgeţi. Atunci răsună cea dintâi chemare a lui moş Vână. Iovanca Rudnik de Zagubica îşi bate calul pe gât. Îi şopteşte ceva la ureche. Se-nfundă în codru, cu siguranţa unui om care ştie ce vrea şi face ceea ce ştie că vrea să facă. Prinţul ocoleşte în aşa fel, încât să-i cadă în urmă şi să nu fie simţit de bălan. Fata alunecă parcă pe sub arbuşti, ţinându-şi poala graţios, cu mâna stângă. Stă. Ascultă. Umblă din ce în ce mai repede. Hăţişurile se-ndesesc. O urmăreşte chinuit de imaginea trupului ei gol, de ritualul acela ciudat ca un botez, de siguranţa cu care apucă pe o potecă de mistreţi. Se aude foarte de aproape al doilea semnal al lui moş Vână, venind de undeva din dreapta. Iovanca face brusc un salt graţios, ascunzându-se în spatele unor fagi înfrăţiţi. O vede lipindu-se de unul din trunchiurile argintii. Blestematele astea de frunze veştede, uscate de arşiţă. Păşeşte cu grijă. Se strecoară greu pe sub măceşii sălbatici care-i înfig spinii în mâini. În haina de piele. Rupe cu fruntea pânzele de păianjen ţesute între ramuri. Simte în nări mirosul de sudoare al crăiţei. Îi vede pletele negre în care cad câteva pete de lumină. Îi aude respiraţia precipitată. Trei paşi. Doi. O veşnicie.

Iovanca înţeglează o săgeată. Ridică arcul. Vede vârful de oţel al săgeţii strălucind. Vede, dincolo de un boschet de soc, spatele unui vânător domnesc şi dincolo de vânător, gâtul şi turbanul lui Abul Kasim Babul. Iovanca se prelinge în spatele celui de al doilea trunchi. Apoi în spatele celui de al treilea. O urmăreşte făcând odată cu ea fiecare mişcare. De aici se vede umărul stâng al ceauşului, o parte din spinare şi gâtul. În aceeaşi clipă îi sare în spate, apucând coarda arcului şi săgeata. Cu stânga o răsuceşte spre el.

— Fără prostii, ţi-am spus, îi şopteşte simţindu-i pe buze respiraţia precipitată şi pe trup, trupul ei încordat, parcă pietrificat.

N-a văzut decât fulgerarea ochilor şi a jungherului tras dintr-un pliu al rochiei. Îi prinde mâna înainte de –

lovi. I-o strânge puternic. Iovanca şerpuie gata să-i scape. Lasă arcul. Îi cuprinde mijlocul. O frânge pe spate. I se rupe corsajul. Sânii aromind înnebunitor îi ţâşnesc sub buze. Îi sărută. Iovanca îi înfige unghiile în obraz. A scăpat jungherul. Are ochii plini de lacrimi. Scrâşneşte, se luptă, încearcă să-i pună piedică, rochia îi alunecă de pe umăr, el o sărută nebuneşte pe gât, pe buze, pe sânii rotunzi, pe sfârc, ea îl apucă

de gât, îl trage peste ea, îl răvăşeşte cu buzele, lacom, se răsuceşte sub el, arzândă, îl ispiteşte acolo la rădăcina fagilor, la nici patruzeci de paşi de locul pândelor, îi vede dinţii albi, umezi, buzele neruşinate căutându-ile pe-ale lui, vrea să-i smulgă acolo, darurile sălbatice ale fecioriei şi când crede c-a izbutit, când se lasă cotropit peste trupul ei fremătător simte o durere sfâşietoare jos, o lovitură puternică de genunchi îl răstoarnă şi Iovanca se ridică dintr-un salt, cu rochia zdrenţuită, acoperindu-şi sânii cu mâinile. E plină de frunze în păr şi pe rochie. Prinţul Marcu culege arcul şi cucura de săgeţi.

— Şi una şi alta, rămân tainele noastre, îi şopteşte Iovanca… Apără-mi onoarea…

Se-ntoarce în bunget. O urmează ruşinat, plin de ecourile dumnezeeşti ale luptei cu trupul pe care şi-l doreşte nebuneşte. Se strecoară amândoi pe poteca de mistreţi. Se aude cornul vel hăitaşului prelingându-şi chemările aţâţătoare pe sub frunzetul pădurii aurite de soarele ridicat spre prânzişor. Iovanca se strecoară tăcută pe potecă ţinându-şi graţios cu stânga, poala de hetaia roşie a rochiei…

…Voievodul vrea să scape de obsesia hatişerifului împărătesc care cu neruşinarea proprie puterii calcă în picioare adevărul, nesocotind vechile capitulaţii ale lui Mircea cel Bătrân cu Baiazid Ildârâm, singurele documente diplomatice menite să stabilească relaţiile cu Înalta Poartă. Vor fi trecut două sute de ani de-atunci, dar aceşti două sute de ani nu au ros nici temelia Ţării Româneşti, nici n-au supus-o Porţii altfel decât pe temeiul unei suzeranităţi în care vasalul voia protecţia suzeranului, nu jugul său. Se gândeşte la foloasele pe care le-ar avea şi unii şi alţii, dacă ar lăsa negoaţele slobode de la Târgovişte până la Cairo şi de la Damasc până la Raguzza, stabilind ţechinul de aur ca singurul platnic şi nu asprul de argint, banul care umblă numai în cuprinsul împărăţiei, devalorizat de două, trei ori pe an. Se gândeşte la pricina acestei nestăvilite sete de jaf a Porţii şi dregătorilor ei, puşi pe căpătuială şi se-nfioară-n el, ştiind că fără truda vilaietelor, fără ceea ce se stoarce de la supuşii cu sabia, Babi Humaium n-ar fi decât pulbere. Asta o ştiu ei prea bine toţi dregătorii şi sultanul însuşi. O împărăţie a sabiei şi silniciei, ţinută cu sabia şi silnicia, în care drepturile sfinte ale popoarelor nu sunt decât vorbe poleite de spus în saray, la primirea soliilor şi-mpotriva căreia numai sabia şi ghioaga au cuvânt. Lesne îi este înaltei Porţi să vândă puţinii locuitori ai Ţării Româneşti la târgurile de robi din pustietăţile Orientului; iar aceste pământuri să le împartă timarioţilor. Într-o sută de ani numai măduva ţintirimelor ar mai păstra în aducere aminte oasele albite ale pământenilor vechi. Se-nfioară. Ziua strălucitoare de iulie i se pare fadă şi deşartă. Musculiţele dau să-i intre în ochi. Asupra cailor se strâng tăunii. Aude haita chefnind ca turbată, rotindu-se prin pădure şi ştie c-a dat peste o turmă de mistreţi cu godănaci din anul ăsta. O şi

aude rupând pădurea undeva spre înapoi, aude cornii hăitaşilor şi pleznetele bicelor, apoi chefnitul ascuţit al copoiului Vârtej, starostele haitei, mânând cu chefnituri rare, răguşite.

— Lup, îi spune lui Abul Kasim Babul.

Îl vede pe pan Andrei, ridicându-se-n scări. Haita se-ntoarce prin pădure, se roteşte undeva spre Poiana Viezurelui şi-acum vine buluc spre linia vânătorilor, umplând codrul de schelălăituri şi chefnituri. Deodată Zefir ciuleşte, adulmecă, bate cu copita şi se-ntoarce în loc. Voievodul vede trei lupi uriaşi; unul cenuşiu, cu ochiul galben, năpârlit pe jumătate se repede spre dealul acoperit de bunget, ceilalţi doi ţâşnesc nu departe de pan Andrei Tarnowski, îl vede pe acesta săltând şoimul cu o mişcare dibace, îi arată lupul sur lui Kaplan, acesta saltă şoimul la rândul lui şi trăgându-şi hangerul porneşte în goană ajuns din urmă de haita chelălăitoare, care mână de aproape patru vulpi cu cozile vâlvoi. Urmăreşte lacom zborul ţâşnit al celor doi şoimi bărbaţi. Vârtej, şoimul pe care-l ţinuse Kaplan se-avântă deasupra lupului sur, urcă pieptiş în cer, se răstoarnă pe-o aripă, strânge aripile şi-i cade săgeată în cap lovindu-l cu ciocul, cu aripile şi ghearele. Se ridică din nou în văzduh. Lupul se roteşte în jurul lui însuşi. Îşi reia goana în copci lungi. Vârtej i se prăbuşeşte a doua oară în creştet. Lupul se opreşte, zbătându-se să scape de acest atac neobişnuit. Kaplan o ţine în goană nebună, la câteva lungimi de cal de haita câinilor. În clipa când şoimul se ridică cu ghiarele pline de sânge, Kaplan sare din şa în spatele lupului, înfigându-i jungherul în ceafă. Când năvăleşte haita, împarte lovituri de picior în toate părţile, încercând să ferească lupul înjungheat de colţii câinilor. Pan Andrei îşi ucide lupul chiorât de şoimul Gheorghe cu lancea scurtă, de mistreţ. Căpitanii de lefegii gonesc pe urma vulpilor, răspândite în hăţişuri. Vel hăitaşul Mănăilă, roşu şi asudat de atâta goană călare, cheamă haita cu sunete scurte şi ascuţite de corn. Moş Vână sună încetarea goanei. Vânătorii domneşti au legat lupii ucişi pe lănci, aducându-i să-i închine. Abul Kasim Babul scoate de sub şea o bucată de carne, o mărunţeşte cu jungherul roşu de sângele lupului şi i-o dă pe mănuşă şoimului, care-l priveşte cu ochi rotunzi, reci şi cruzi. Voievodul pune pulpă. Iese în calea vânătorilor. Îi firitiseşte pentru îndemânarea şi curajul lor. Apoi spune în turceşte:

— După cum se vede sunt şi şomi pe lumea asta care nu se tem de lup. *Acargiak can damarde durmaz!* Sângele care trebuie să curgă, nu pogte rămâne în vine!…

— *Tecdir tedbiri bozar,* răspunde Abul Kasim Babul, ştergându-şi hangerul pe crupa calului… Soarta este mai tare decât toate scopurile omeneşti.

Vânătorii se întorc la galop, hăitaşii potolesc câinii cu lovituri de bici şi din pământurile dospite de secetă se ridică fierbinte şi

tremurătoare apa morţilor.

CAPITOLUL AL TREILEA

1

Este încă răcoare în palatul domnesc în această a şaptezeci şi doua zi de secetă care cade azi, luni 20 iulie, de sfântul Prooroc Ilie Tesviteanul.

— De ce te-mbrăcaşi de război, măria-ta, când peste o mică de ceas ne ducem la liturghie?

— Poate nu ne ducem la liturghie, Stanco.

— Vorbeşti în bobote, doamne. Cum le faci pe toate în bobote de câtăva vreme.

— Iartă-mă, măcar azi.

— Aud asta de-o viaţă. Îmi retezaşi veniturile curţii mele. Mă silişi s-o ţin din moşiile de zestre. Îngropăciunea boierului măriei tale Danciul ot Brâncoveni, la Alba Iulia o plătii tot eu. Negoţul cu Keserü de Gibart de la Ardeal, feciorul Zamfirei fiica lui Moisi-vodă căzu pe mine şi pe Nicolae Pătraşcu din porunca domnului nostru, care nu se ştie ce treburi politiceşti are cu nepotă-su Marcu şi cu zburdata aia de Iovanca, să nu-i zic altfel că-mi învrăjbi toţi curtenii, de umblă ca dulăii în călduri. Poruncişi să se tragă la curte două sute de care cu mei şi grâu, din hambarele mele de la Plăviceanca.

— N-au oamenii grâu de sămânţă, Stanco. Le eşti doamnă, nu numai la bine.

Doamna Stanca îşi aşază mesalul de diamante peste cozile împletite cunună în vârful capului. Se priveşte în oglinda verzuie, de Veneţia cu rama din abanos încrustat cu fildeş, închipuind o ghirlandă de margarete. Îl vede în oglindă pe Mihai aşezat în faţa ferestrei pe prichiciul căreia stau înşirate ghivecele cu muşcate şi gura leului. A-mbătrânit, are fire albe în barbă, într-un fel s-a-nrăit, îi cere mereu bani, bani şi iarăşi bani, pe Nicolae Pătraşcu îl pune tot mai des la treburile domniei sub privegherea Rudeanului, băiatul s-a topit ca ceara de focul zăludei de Iovanca, umblă noaptea, şi-a pierdut mirosul de prunc curat şi nevinovat, i se schimbă glasul, e străin, l-a pierdut şi pe el, cum l-a pierdut pe taică-su, o s-o piardă şi pe Florica, i-a înmugurit pieptul, i-a crescut perişorul, se sfieşte de mumă-sa, n-o mai lasă când se-mbăiază s-o spele mumă-sa pe trupşor, s-o pipăie pe umeraşi, pe şolduleţ, s-o şteargă de apă şi s-o simtă a ei, carne din carnea ei; stă picată pe gânduri la gherghef, a crescut în trei ani cât în zece, se duce viaţa ei de doamnă şi soţie şi mamă, se duce c-o calcă-n

picioare tiranul de domn, care i-a cernit inima cu zburdăciunile lui, cu neruşinările lui şi-acum s-a-ndepărtat cum nu se mai poate de ea şi i-a spus Sima să-l lase în voia lui, să nu-l mai ocărască, să-şi dureze cuib tare la Plăviceanca, să-şi crească copii, să se bucure că este doamna ţării şi să-l ajute pe vodă, că este alesul cerului, cu viaţa mereu în primejdie. Nici n-a simţit când Mihai a devenit pentru ea «măria-ta» şi «doamne» şi «vodă». Alaiuri, solii unde trebuie să le zâmbească solilor, fie că sunt chiori, guşaţi ori zâmbaţi, să le spună vorbe de duh, să le închine jupânesele, să închidă ochii la ce vede şi n-ar vrea să vadă la curte, ospeţele unde se leagă şi dezleagă dragoste nelegiuite, uşurinţa cu care se cheltuieşte banul, spaima de ziua de mâine, of, mai ales spaima de turc, de leah, de tătar, de uneltitorii din ţară, nu poate uita ajunul acela de Crăciun din ’95 când au vrut să-l înjunghie pe vodă, nici tăierea capului vel logofătului Chisar, pentru că a stat ascunsă după perdele, a văzut tot, a văzut sabia grea a gâdelui strălucind ca un fulger, a văzut capul rostogolindu-se, l-a văzut pe domn clătinându-se pe picioare şi de-atunci i-a rămas nădejdea numai în Dumnezeu. Cu bărbatul plecat în tabere, mereu oştindu-se, mereu gata să intre în foc, ce nădejde poate avea dacă Doamne fereşte?… Monastirea? Poate fi monahia o nădejde? Văduvia…? Şi copiii?… În temniţele sultanului?… Doamne, mare şi puternic, ce i-o fi trebuit lui Mihai domnia, când erau îmbielşugaţi şi tihniţi la Plăviceanca? Tresare, pentru că se vede cu ochii în lacrimi; dar mai ales pentru că Mihai e lângă ea, îi apucă umerii o răsuceşte spre el, îi cuprinde obrazul în palmele aspre, i se uită-n ochi şi-i spune:

— E crucea noastră asta, Stanco, şi-o ducem până-n mormânt, că altfel nu se poate.

Îşi culcă tâmpla pe pieptul lui voinic, este lacomă de el, l-ar despuia cu neruşinare şi l-ar topi; ar vrea să-l sărute, se sfieşte, apoi, dintr-o dată încep clopotele de la Biserica Domnească să tragă în dungă, se aud şi clopotele de la mitropolia veche bătând în dungă, cornii şi trâmbiţele şi o larmă cumplită, bubuituri de sâneaţă, strigăte, tropote ostăşeşti pe coridoare şi chirăitul jupâneselor de slujbă. Voievodul o sărută pe frunte.

— Tătarii, şopteşte, vlăguiă şi stoarsă de spaimă.

— Ba!… Stai gătită, potoleşte-ţi jupânesele, să nu mai cotcodăcească şi ţine-o pe Florica pe lângă tine.

— Şi Nicolae Pătraşcu!

Voievodul se-ncruntă. Nu-i place cum spune ea «Nicolae Pătraşcu» de parc-ar spune Alexandru Machedon.

— E oştean. Merge cu mine.

Bătăi în uşa iatacului. Jupâneasa Dragomira Rudeanu, palidă, cu ochii rătăciţi, făcându-şi plecăciunile cu grabă:

— Lefegii, măria-ta. Sparg, urlă, au prins roabele, le batjocoresc

prin curţi, au intrat în Biserica Domnească şi-l trag de barbă pe Kir Luca, e prăpăd. Apără-ne.

Doamna Stanca îşi duce mâinile la tâmple. Îl priveşte duşmănos dintr-o dată crâncenă.

— Visele măriei-tale şi oamenii pentru care-ţi laşi copiii săraci… Nu mai behăi, Dragomiro. Un' ţie vel logofătul?!

— Aici sunt măria-ta? La poruncă.

— Stăpâneşte-ţi limba, Stanco, şopteşte voievodul, ieşind cu paşi mari, zornăitori.

Sala din faţa iatacului plină de paici cu săbiile goale la mână. Vătaful Simion orânduie străji la fiecare uşă.

— Erau să-l ucidă pe Erich Lassota de Steblau, măria-ta, gîfâie Theodosie Rudeanu, ţinându-i-se pe urme.

— Ai făcut tot ce ţi-am poruncit?

— Întocmai.

— Unde-i Lassota?

— În hora mică.

— Să aştepte… Şi ceilalţi?

— Tot acolo!

Trece pe coridoarele pline de oşteni, vânători domneşti, copii de casă, paici, urcă în salturi treptele pieptişe, răsucite strâns ale Turnului cu steag, trece prin faţa odăilor de sus ale catului doamnei, unde sunt gherghefurile, războaiele de pe lângă curtea Stanchii şi iese pe întâiul cerdac a Turnului, de unde se vede peste zidul Cetăţii de scaun, dincolo, la cazărmile lefegiilor şi dincolo de ele, peste al doilea zid de apărare, spre câmpurile de mustru pentru pedestrime, călărime şi tunari. Îl loveşte lumina crudă, de plumb topit. Văzduhul zăcut, pustiu, curgând bălos peste turle şi donjoane. Îl vede pe Racea cocoţat în Turnul porţii mici, archebuzierii jupânului Nicholaus Theill ascunşi în firidele donjoanelor; iar dincoace, în Ciutărie, în Livada Gospod, în lunca Ialomiţei, călări, steagul de roşii de Pădureţ, căzăcimea colonelului Walenty Walawski şi haiducii sârbi ai lui Baba Novac, Deli Marco Dubrowniki, ca şi martologii bulgari, cu săbiile şi suliţele în cumpănire.

— Veghează, i-a scris Velica.

Simion l-a sculat dincolo de miezul nopţii. Abia aţipise. Citise şi răscitise scrisoarea lui Carlo Magno la curtea împăratului, la Praga. Un stegar ungur voia să-i vorbească. La acel ceas, fiind ceva pe viaţă şi pe moarte. Şi-a aruncat un caftan pe umeri. Un stegar bătrân, ştirb, cocârjat de slujbe ostăşeşti, cu degetele umflate de reumatisme vechi. Matia Vincze din Micăsasa, la porunca măriei sale, din porunca nobilei sale stăpâne doamna Velica Genga, care i-a ajutat familia cu multă milă şi graţie, el fiind rănit în luptele de la Giurgiu de acum trei ani şi solda de stegar neajungându-i pentru cei patru copii.

— Ai un semn?

— Acesta, măria-ta.

A spus greu, ca pe ceva anevoie învăţat într-o limbă pe care abia o cunoştea:

— «Cântarea cântărilor». Apoi: «Veghează».

L-a privit cu ochi trişti, de om pe care l-a doborât meseria. I-a spus că din pricina întârzierii plăţii lefurilor cu o lună, căpitanul Mathia Perusith a hotărât să se răscoale; dar că nu vrea s-o facă el însuşi, ci se foloseşte de patru locotenenţi dintre care cel mai îndârjit este Pongracz Barchai, nobil scăpătat, care de două zile aţâţă steagurile, vorbind oamenilor în cazarmă, la câmp, seara la focuri, aşa că 18 steaguri, afară de-ale lui Moise Székely, unde se tem de acest căpitan, se vor răscula mâine şi vor porni asupra palatului, unde chiar din noaptea asta s-a pus stăpânire pe Poarta din afară, rămânând ca intrarea în Curţile dinlăuntru să se facă odată cu schimbarea gărzii. L-a dăruit şi mândra sărăcie a cinstii, n-a primit. Stegarul Matia Vincze a spus c-o face din recunoştinţă faţă de stăpâna sa. Primind aurul s-ar socoti trădătorul camarazilor săi, care poate au dreptate să se răscoale, ei fiind oşteni pe bani, credinţa şi onoarea lor ţinând atâta vreme cât ţine solda. Şi-a făgăduit să nu-l uite pe stegarul Matia Vincze şi nici pe locotenentul Pongracz Barchai… Radu Buzescu era plecat cu pan Andrei Tarnowsky, să-l petreacă până la hotarele Moldovei şi să iscodească Bugeacul de tătari. Stroe la Istanbul cu Abul Kasim Babul şi plocoanele către sultan, nefiind încă vorba de haraci până nu se încheie alte capitulaţii, prilej de tărăgăneli de câţiva ani. Preda la moşii, că se duc de râpă. Olăcarii de taină i-au adus la palat, încă după miezul nopţii, pe ceilalţi. Acum îi vede în zale la trupurile lor de oaste. La Poarta dinafară strigăte aprige, zăngănitul spadelor bătute pe cuirase, vânzoleala lefegiilor, sunt toţi numai cuirasieri călări, cărora le vorbeşte un om căţărat deasupra porţii, pe crenele. Omul poartă o pelerină scurtă, roşie, îşi ridică mereu spada cât o frigare şi-atunci când şi-o ridică, cei de jos izbucnesc în urale. Numără steagurile coloanei din afara zidurilor. Douăsprezece. Cel puţin trei steaguri sunt între ziduri. Celelalte trei vor fi năvălit în curţi. I se bate ochiul drept. Iată-l pe Sigismund repetând la Târgovişte lovitura dată la Iaşi în ’54, care l-a costat viaţa pe Aron vodă. O repetă abil şi inabil în acelaşi timp. Dacă răscoala reuşeşte, moartea lui este o faptă a nelegiuirii lefegiilor. Ar putea fi târât în lanţuri la Alba Iulia unde infirmul acela să-ncerce să-l batjocorească. Inabil, pentru că o face prea la puţină vreme după ce-a refuzat să se ducă la dieta pe care i-o pregătise. Pentru că Moise Székely rămâne totuşi un oştean de onoare. Mârâie ceva în barbă, ocoleşte Turnul şi vede vânzoleala de la Poarta dinăuntru, unde cuirasierii au ridicat grila pe nişte capre, trebuie să descalece să se poată strecura pe sub ea, iar cei intraţi încearcă să ia

cu asalt casa grilei închisă cu porţi de fier în care bat cu un berbece, în vreme ce căpitanul Racea îi împroaşcă de sus cu cele mai scârbavnice sudălmi auzite vreodată în aceste curţi. Toată treaba este pusă la cale milităreşte. Şi se vede că este pusă la cale, după felul cum cuirasierii strecuraţi pe sub grilă se adună lângă cele două steaguri, unii cu spadele la mână, alţii cu fitilul archebuzelor aprins, făcând un fel de carapace de oţel în care-şi ocupă locul fiecare nou intrat. În fruntea acestora, dând ordine, stă un ofiţer uriaş, cu mustăţi lungi, bălane, căzându-i până pe umeri şi morion spaniol, fără panaş. Voievodul îşi ridică privirea în cerul de plumb topit.

— De ce-a făcut-o Dumnezeule? De ce?

Putea să-i aţâţe pe săcui care-ar fi căzut ca trăznetul pe cetăţile săseşti. N-a făcut-o, cu toate că l-au rugat să le dea o mână de ajutor. Putea… Dumnezeule, dar câte nu putea să facă împotriva acestui biet principe bolnav de trufie. Tresare când aude zăngănitul celui dintâi geam al palatului făcut ţăndări de bolovanii pe care-i aruncă o echipă de zece mercenari apăraţi cu archebuzele, de alţi zece, aşezaţi în poziţie de tragere, cu archebuza sprijinită pe furchet. Stă înlemnit, plin de-o ură zăcută, pentru că cel puţin jumătate din cei de sub steagurile răsculate au luptat alături până la Dunăre, ori poate sunt şi veterani de la Călugăreni acolo şi ura lui, cu toate c-o vrea, nu-i cuprinde pe ei, ci pe nedemnul lor principe, pe aţâţătorul perfid care a oprit soldele acestora pentru jocurile lui de palone şi histrionii lui şi serbările lui, ce lovitură meschină şi josnică şi murdară şi ce iscusit a fost că n-a plătit el al doilea rând de solde, cu toate c-o putea face, pentru că şi-au dat arama pe faţă, cu ăştia îşi pusese în gând să elibereze Constantinopolul, îl uită pe Sigismund şi izbucneşte într-un hohot uscat de râs, atât de crâncen încât marele logofăt Theodosie Rudeanu îşi face cruci dese; iar straja din Turnul Steagului se pleacă peste pălimar şi strigă:

— Care râzi acolo ca un nebun, n-auzi, că te detun!

Se stăpâneşte. Se stăpâneşte să nu scoată năframa roşie de sub coantăş, pentru că atunci ar fi început măcelul. Îl vede bine pe căpitanul Racea făcându-i semn cu sabia. Bubuiturile berbecului în poarta casei grilei îi răspund în tâmple. În creier. Blestemaţii aduc trei scări de asalt. Le reazemă de zidul casei grilei. Urcă la asalt, cu pistoalele întinse. Racea dispare. Lefegii, în platoşe, ajung la crenele. Cei din capul scării încalecă crenelele, urlând. Se fac nevăzuţi ca înghiţiţi de diavoli. Ceilalţi trei care-i urmează se fac nevăzuţi şi ei. Cineva trage cu pistolul de pe scară.

— Până aici a fost, vel logofete. Ridică năframa.

Pocnetul pistolului îi înnebuneşte pe lefegii. Archebuzierii trag o salvă în zidul palatului. Aude plumbii lovind piatra. Marele logofăt flutură o năframă albastră. Îi răspund cu năframe albe căpitanii de

prin donjoane. Artificierii stirieni de pe platforma turnului de la Poarta solilor trag trei rachete roşii. Voievodul se apropie de pălimar. Cuprinde cu privirea curţile dinlăuntru unde lefegii privesc miraţi globii roşii ai rachetelor stingându-se în cer şi unde ofiţerul cu mustăţile bălaie ridică spada plecând în fugă spre palat, vânzoleala de după grilă, cele şase prăjini de aruncat scările de asalt apucând capătul acestora, ridicându-le de pe zid şi împingându-le în vreme ce lefegii căţăraţi pe ele îşi dau drumul jos, în urlete de mânie şi spaimă; apoi dincolo de al doilea zid, cleştele de haiduci şi martologi, de roşii de ţară strângând steagurile aşezate în coloană de şase călăreţi care încearcă o regrupare pentru şarjă şi-atunci se-arată la trap cele zece care husite, ale vel logofătului şi-ale artileriei lui Mantovano, înhămate cu atelaje de patru cai, trăgând după ele tunuri uşoare, câte cinci pe fiecare flanc, şi-n faţă recunoaşte coiful vechi al căpitanului Jan Pišek. Carele execută o întoarcere din galop mic, aducând tunurile cu gurile spre răzvrătiţi. Se opresc. Tunarii sunt într-o clipă lângă ele, cu fitilurile aprinse. Vede ţevile archebuzelor arătându-se deasupra loitrelor grele de stejar. Luptătorii cu sabia şi suliţa ieşind pe chepenguri şi ocupând poziţie între care şi lângă tunari, gata să-i apere.

— Straşnic acest căpitan Jan Pišek, vere Theodosie. Să-l treci pe răboj cu o răsplată de o sută de galbeni.

— Şi carele?

— Ai o moşie în inima mea, pentru acest gând.

Vel logofătul Theodosie Rudeanu îi apucă dreapta şi i-o sărută. În clipa aceea izbucnesc toate trâmbiţele sunând porunca: «fiţi cu luare aminte». Apoi, cornul crainicului Sfetea, singur, sunând c-o asprime cutremurătoare: «Lăpădaţi armele». Tot atunci grila grea, cu colţii de jos ascuţiţi, se ridică pe vârtejuri. Îi răspunde urletul celor opriţi până atunci dincolo, între ziduri. Călăreţii năvălesc la galop, ca în aceeaşi clipă grila să se huluie scrâşnind, prinzând în colţi doi călăreţi, strivindu-i pe ei şi caii lor, făcând ţăndări caprele care-o sprijiniseră. Unul din cai cu şira frântă, nechează jalnic. La crenele apar archebuzierii stirieni. Din palat ies vânătorii domneşti şi ferentarii cu săbiile şi fuşturile la mână. Tunarii de pe zidurile incintei îndreaptă tunurile spre curtea palatului şi între cele două ziduri. În larma cumplită pe care-o fac lefegiii, se aude un foc de archebuză. Aţâţătorul căţărat pe crenelele Porţii dinafară rămâne o clipă nemişcat cu spada împungând spre carele husite. Scapă spada. Se frânge pe spate. Încearcă să se agaţe de crenele. Se prăbuşeşte în gol şi-n strigătele de mânie ale lefegiilor. Aude limpede pe cineva urlând:

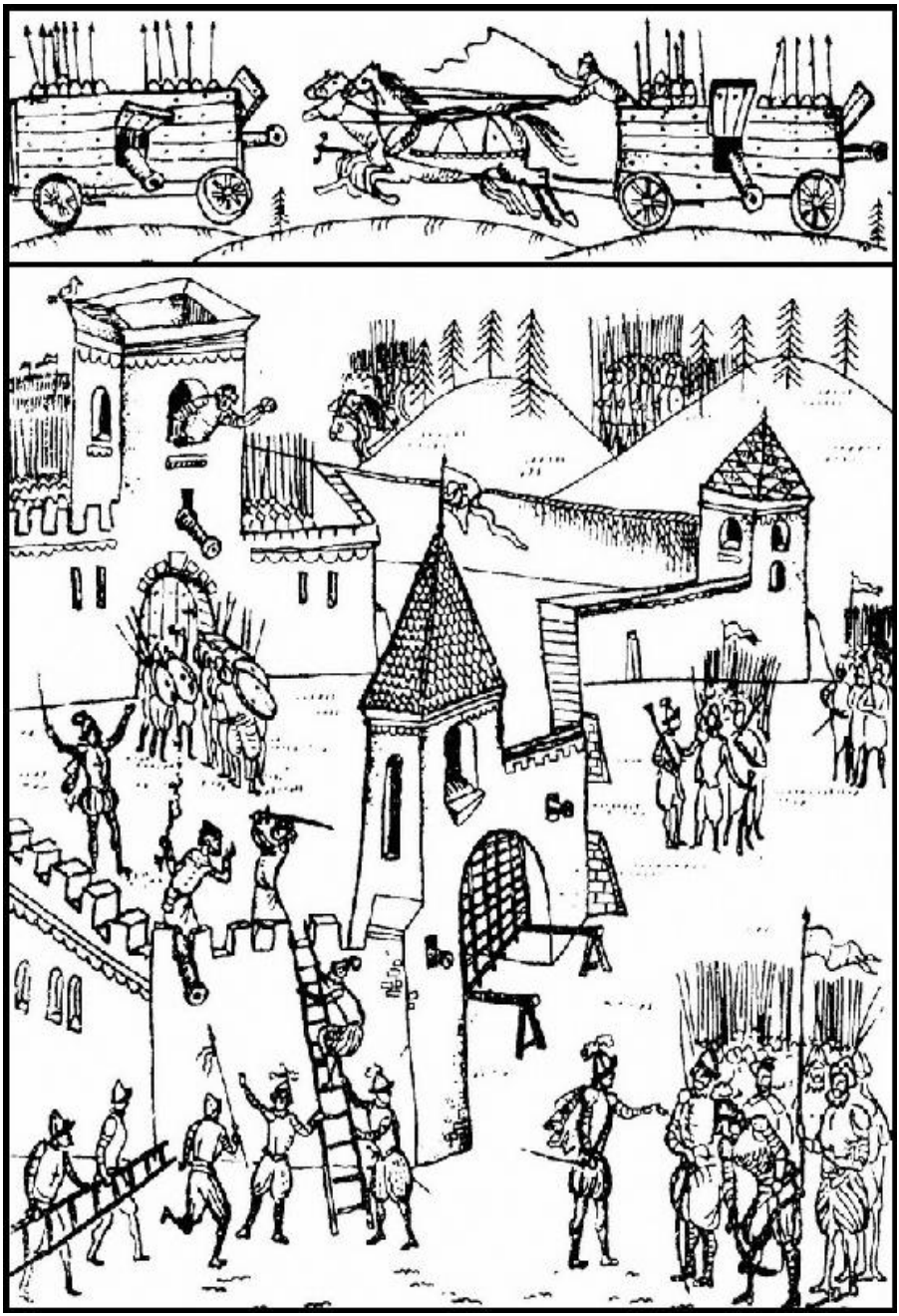

— *Farkaş!*

Cei care voiseră să spargă uşa de fier a casei grilei leapădă berbecul. Archebuzierii răsculaţi sting fitilele. Le scuipă capetele. Le calcă sub tălpile cizmelor. Voievodul o vede pe Velica trecând strălucitoare pe deasupra donjoanelor, parcă purtată pe un nor alb-sidefiu, aşa cum este pictată femeia care i-a-naripat visele fratelui său, Petre Cercel. Se-

ntoarce, repezindu-se pe scări pe care le coboară câte două, ori câte trei deodată, spumegând de-o furie pe care nu şi-o mai poate stăpâni. Pe Erich Lassota îl găseşte în hora mică. *Herr Mustermeister in Ober Hungern* are dolmanul făcut ferfeniţă, o rană sângerând în frunte şi trei cucuie vinete în creştet, acolo unde spune c-a fost bătut cu gărzile spadelor pentru a i se vârî în cap ideea că soldele sunt sacre şi ele trebuie plătite la vreme. Vederea nefericitului mustermeister îi ia furia cu mâna. O mişcare greşită a lui Sigismund, o femeie isteaţă, un stegar recunoscător, un mustermeister plin de cucuie şi groază pot face istorie fără să ştie. Abia acum îl vede bine pe Erich Lassota de Steblau. Înalt, uşor adus de spate de anii cât a stat cocârjat pe registrele de solde socotindu-le la para, cu nasul coroiat deasupra unor mustăţi rare, de culoarea cânepii, cu un ochi verde şi altul bătând în albastru, omul îl priveşte resemnat, cerându-şi scuze pentru această întârziere de care nu se face vinovată nici curtea din Praga, nici Herr Doktor Bartholomeus Pezzen ministru, nici *Kriegszablmeister in Hangern*, Herr Michael Zeller, ci acel rapt al prinţului Sigismund şi mai ales greutatea ca soldele să ajungă direct de la Praga la Târgovişte, peste atâtea sute de poşte.

— Spuneţi-i că nu învinovăţesc pe nimeni, dar că vreau să ştiu când îi poate plăti pe aceşti lupi flămânzi, care mi-au făcut destule pagube şi mi-au adus destule jigniri.

Erich Lassota de Steblau îl priveşte jalnic cu ochiul verde, în timp ce ochiul bătând în albastru parc-ar plânge. Vorbeşte gâjâit, oftând des. Şi-a jucat bine şi fără să vrea rolul de sol al împăratului, mai ales prin absenţă, aşa că Abul Kasim Babul a putut foarte bine să-l ia pe acest vistiernic de oaste, drept ceea ce nu este şi să pună lipsa lui de la vânătorile şi petrecerile curţii pe seama soliei de taină cu care era încredinţat, lucru care va fi luat în seamă la Saray, mai ales că vor lucra şi darurile de care-a plecat încărcat.

— Să vină cu noi… Să-ţi dea vel logofete o tractă asupra visteriei împărăteşti, de cinci mii de taleri-aur, semnată şi de ajutorul lui şi de căpitanul Mathias Perusith şi de domnia ta. Aceşti cinci mii de taleri îi plătesc eu, din visteria mea.

— Ajungi în sapă de lemn, doamne.

— Tătarii sunt la Cetatea Albă vere Theodosie. Ce oşti îmi dă boierimea?

— Moşiile sunt la pământ, măria-ta.

— Atunci?

Intră marele armaş Udrea Băleanu, cu bărboiul răvăşit, în zale, bătând de trei ori cu buzduganul în pavăza rotundă, cu gurgui de aur.

— Răzmeriţa lefegiilor a fost înăbuşită, măria-ta. Ce porunceşti?

— Unde sunt lefegii care-au cutezat să intre la Curţi?

— Îi pusei în lanţuri.

— Şi căpeteniile lor?

— În lanţuri, în temniţele lui Ţepeş, alea cu apă până-n gât.

— Ţine minte un nume, Băleanule: locotenentul Pongracz Barchai…

— Nu-l uit nici în mormânt, doamne.

— Cred că-l doare capul, sărmanul…

Marele armaş Udrea Băleanu îşi închină fruntea. Aprodul de lujbă strigă că s-a înfăţişat la porţi căpitanul Moisă Săcuiul şi cere vel armaşului să-l vadă pe Vodă.

— I-ai sabia şi adu-mi-l, Bălene. Sabia şi coiful.

Căpitanul Moise Székely intră grăbit, nu poartă cuirasă, este îmbrăcat în costum săcuiesc, dolman cu brandenburguri negre, îşi face reverenţele şi până vine tălmaciul îi spune lui Erich Lassota că regretă, este o acţiune iresponsabilă a acestui căpitan Mathias Perusith, învestit prin nu se ştie ce protecţie cu titlul de căpitan suprem, fără să cunoască realităţile din Ţara Românească şi mai ales pe măria sa, voievodul. Prin tălmaci îşi cere scuze domnului pentru nesăbuinţa trupelor, voievodul ştiind că el a cerut să-şi facă tabăra în altă parte, dar că nu trebuie aplicată legea decimării în cazul răsmeriţei armate, acest lucru dezmembrând oştirea; dar că trebuie pedepsiţi exemplar capii răscoalei. El, căpitanul Moise Székely îşi oferă serviciile voievodului, ca mediator cu trupele.

— Nu e lipsă de niciun tălmaci între mine şi lefegii. Singurul, tălmaci va fi vel armaşul Udrea Băleanu. Daţi-i o haină cuviincioasă lui Lassota. Să aducă tracta lui Sigismund pentru cei 4.500 de taleri luaţi cu japca.

Voievodul apucă braţul căpitanului Moise Székely. Îi aminteşte de vitejia cu care s-a bătut, la Târgovişte şi Giurgiu, în ’95; de bucuria pe care-a avut-o când l-a-ntâlnit la curtea din Alba Iulia anul trecut şi de tristeţea pe care-a încercat-o văzându-l în loc de *«capitaneus hungarorum»,* comandând doar o mie de lefegii. Fără să-i dea răgaz să răspundă, iese din palat. În faţa scărilor aşteaptă garda de vânători călări, în şa, cu sabia la umăr. Erich Lassota a-mbrăcat coanteşul unui paic, strâmt în umeri, cu mânecile abia trecându-i de coate. Voievodul încalecă sprinten. Grădinarii ridica trandafirii agăţători rupţi. Oştenii strâng bolovanii zvârliţi în palat, curăţă curţile, încarcă caii şi oamenii zobiţi în cotigi. Pune pulpă, ocoleşte palatul, iese între ziduri unde căzărmile lefegiilor sunt păzite de archebuzierii stirieni, căpitanul Nikolaus Theil îi dă onorul cu sabia, Racea ajunge escorta la galop, spune că s-au făcut mici după ce l-a deturnat pe aţâţător, un sergent pe care lefegii nu vor să-l cunoască ca fiind dintr-ai lor, apoi conduce cortegiul dincolo de porţi, în câmpul de instrucţie de pe malul Ialomiţei. Cele 18 steaguri sunt aliniate ca vai de lume. Armele zac făcute piramide în faţa fiecărui steag. Într-un careu larg, trupele credincioase, închizându-le pe cele rebele între gurile tunurilor şi ale

archebuzelor între carele husite şi vârfurile suliţelor. Roşii de ţară ţin caii nesupuşilor. Îi vede pe Baba Novac şi Deli Marcu Dubrowniki cu capetele de turci uscate şi îmbălsămate la şa, în plasele pentru fân o vede între haiduci pe Iovanca Rudnik în dolmanul verde al vânătorilor călări, cu sabia trasă, îl vede pe Marcu lângă căpitanul Matei ot Brâncoveni, care i-a spus când s-a-ntors de la Alba Iulia că Sigismund a dat un adevărat spectacol de penitenţă creştină, venind cu întreaga curte la năsălia tatălui său Danciul, pe care doctorii curţii l-au îmbălsămat, că n-a stat la slujba morţilor; dar că atunci când l-au lăsat în gropniţa din tinda mitropoliei, tunurile de la cetatea Bălgradului au tras trei salve întru veşnică cinstire. L-ar fi adus acasă pe taică-su, să-l îngroape în ctitoria lor din Brâncoveni, dar începuse să se strice. Poate-i va aduce oasele, dacă va trăi. Căpitanul Matei ot Brincoveni l-a văzut pe Josica în toate cele trei zile cât a stat la Bălgrad. Era slab, ochii îi ardeau de parc-ar fi avut friguri, a venit la slujba morţilor ţinând el însuşi isonul pe româneşte, pentru că vlădica Ioan de Prislop ţine slujbele pe română după nişte cărţi bisericeşti tipărite prin Moramorăş. Josica i-a răspuns vorbă măriei sale să stea în arme că-l pândeşte şarpele pizmei. Un cap al acestui şarpe este aici. Pune calul la pas. Se opreşte în faţa celui dintâi steag de răsculaţi. Atât de aproape de rânduri încât aude răsufletul oamenilor. Le vede feţele arse de soare. Le caută privirile. Este lacom de ei, de cugetele lor, cărora să le încredinţeze soarta celui mai tainic vis al lui, pe care voise să-i cheme la glorie şi bogăţie. Figuri stoarse de vicii, de câte ori nu le-a văzut prin tavernele Ravennei, ale Veneţiei, ale Cracoviei, ale Vienei, prin crâşme şi hanuri, jucători de zaruri gata să plătească o lovitură de spadă pentru un cornet aruncat anapoda, unii cu răni vechi în obraji, unii chiori, unii îmbătrâniţi de această slujbă în care preţul soldei era viaţa lor; alţii foarte tineri, abia l-a-nceputul acestui târg; le simte frica, poate ruşinea, dar mai ales frica, pentru că legile taberelor sunt sfinte şi ei numără în gând tot al zecelea om din flancul stâng, ori încep numărătoarea din flancul drept; unii îl privesc obraznic, unii sunt cu dinţii mâncaţi, alţii poartă urmele bolilor lumeşti pe obraji, ori pe pleoape, capete de bărbaţi trecuţi prin toate chinurile vieţii, poate capi de familii care n-au cu ce-şi ţine pruncii, vânzându-se pe ei toiegele ofiţerilor şi plumbilor, în slujbele unuia şi altuia, niciodată în slujba unui gând purificator, unei idei generoase, trece din steag în steag, fără o vorbă, fără o mustrare, ei stau sub coifuri şi sub soarele care-i umple de sudori, se-ntoarce spre mijlocul rândurilor şi-ntreabă unde le este căpitanul şi dacă are ceva de spus. Nu răspunde nimeni. Rândurile se pleacă, se frământă, – trece un zvon prin fiecare steag. Se-ncheagă un murmur. Cineva strigă tare:

— Barchai Pongracz.

Rând pe rând strigătul este preluat de fiecare steag.

— Barchai Pongracz.

Moise Székely îşi împinge calul cu pintenii. Îl strigă pe locotenentul secund Barchai Pongracz. Locotenentul secund nu este la steagul său. Tot din acel steag lipsesc zece oameni. Voievodul îi porunceşte vel armaşului să-i aducă pe întemniţaţi. Căpitanul Moise Székely le spune mercenarilor că dacă ar fi după el, nu numai că i-ar decima, dar i-ar şi vinde robi tătarilor, să le piară urma şi sămânţa blestemată. Au lovit în persoana domnului Erich Lassota de Steblau înşişi persoana împăratului, deci ar putea fi judecaţi, pe lângă răzvrătire şi de les majestate; lovind în palatul ilustrisimului şi magnificului voievod Mihai, campionul creştinătăţii, au lovit în însăşi ideea de luptă creştină. Ruşine.

— Biştarii jupâne, strigă careva şi suntem gata să-l spânzurăm pe locotenentul secund, vârându-i bastonul în cur.

Căpitanul Moise Székely întreabă cine a vorbit. Doi vlăjgani împing dintre rânduri un soldat scund, voinic, cu fălcile în muchii.

— A, tot tu eşti Tibor?

— Tot eu, căpitane.

— Altă dată n-ai să mai fi, Tibor.

Fulgerător căpitanul Moise Székely îşi scoate pistolul din cobur. Acel Tibor cu fălcile în muchii cade într-un genunchi. Îşi pleacă fruntea. Morionul i se rostogoleşte la pământ. Norişorul alb, pufos al detunăturii pluteşte deasupra urechilor calului. Omul îşi ia mâinile de la piept. Sunt pline de sânge. Se scoală greoi. Se-mpleticeşte. Cu mâinile pline de sânge întinse, vine greu, smulgându-şi tălpile din pământ, vine pas cu pas spre căpitanul Moise Székely. Are ochii holbaţi, gura deschisă, sângele îi şiroieşte pe pieptul tunicii. Pe câmp se face o linişte de moarte. Se aud tăunii bâzâind pe sub burţile cailor. Dintr-odată omul se-nţepeneşte. Se frânge. Se zvârcoleşte, bate din picioare, muşcă pământul uscat şi rămâne ţapăn. Căpitanul Moise Székely suflă din ţeava pistolului, îl vâră în cobur, bătându-şi calul pe gâtul asudat. Armăşeii aduc prizonierii între buzdugane. Căpeteniile, voievodul îl vede pe cel cu mustăţile bălaie şiroind de apă, cu lanţuri la mâini şi picioare, îşi apără ochii de lumina strălucitoare, cu coatele îndoite… Se cutremură. Ştie puţurile adinci ale lui Ţepeş, puţurile întunecoase, pline de şobolani, nămol şi apă. Un stegar bătrân, îl recunoaşte pe omul Velicăi, iese din rânduri, îngenunche lângă mort, îl întoarce pe spate, îi încrucişează mâinile la piept, îi închide pleoapele, îşi face cruce şi după ce-i acoperă obrazul cu batista, se-ntoarce-n front. Moise Székely l-a uşurat de o povară. Căpitanul se repede asupra prizonierilor. Îi cercetează atent. Se-ntoarce la galop. Spune că aţâţătorul Barchai Pongratz nu se găseşte nici printre prizonieri. Ce poruncă are de dat măria-sa voievodul? Simte cu ascuţime freamătul care trece prin rândurile mercenarilor. Plin de

spaima zăcută, stăpânită, a oşteanului dezarmat ajuns la judecata spadei şi spânzurătorii. Îl aşteaptă să pătrundă în rânduri. Să le răscolească. Să se întindă de la steag la steag. Vede chipul împietrit al căpitanului Moisă Săcuiul. Ar vrea să-i citească gândurile. Să ştie dacă numai onoarea jignită de Sigismund l-a adus aici. Ori dacă, oferindu-i-se, n-o face din raţiuni ascunse. Se uită la rândurile de lefegii şi vede Dunărea pământie, lutoasă a toamnei lui ’95, când oamenii ăştia i-au dat o sabie cumplită lui Sinan paşa, ori crestele Carpaţilor, strălucitoare în neaua fragedă de octombrie târziu chipul săpat de suferinţă al domnului şi aventurierului Ştefan Răzvan, aude ca-n vis tropotele galopadelor, strigătele de luptă mereu şi mereu strigătele lor de luptă, şi-i iartă. Îl răscoleşte mirosul iute de cal, de oţele încinse la soare, de trupuri bărbăteşti zăcând în sudoarea lor, în spaimele lor, şi-i iartă. Se desprinde din mânie, din ura pentru prinţul bicisnic, din turbarea cu care l-ar fi despicat pe locotenentul secund şi-i iartă. Îşi lasă privirea să cadă pe obrazul ofiţerului uriaş, cu mustăţile zemuite, pleoştite, el însuşi zemuit şi duhnind a hoit. Căpitanul Moise Székely îşi prelinge mâna în cel de-al doilea cobur. Ofiţerul înţelege. Se înţepeneşte pe picioare. Parcă ar căuta pământul cu tălpile.

— Sloboade-i vel armaşule Băleanu, şopteşte.

— N-aud, măria-ta!

— Sloboade-i!

— Ăştia nu te-ar fi slobozit în veci, doamne. Mai gândeşte-te.

— Fiecare în cumpăna lui… Sloboade-i!

La semnul vel armaşului, armăşeii descuie lacătele grele. Scot lanţurile răzvrătiţilor. Peste câmpul de instrucţie se îndeasă o tăcere grea, opintită în răsufletul lefegiilor. Deasupra trupului răpus în ţărnă bâzâie un roi de muşte mari, verzi. Unul dintre lefegii scoşi din lanţuri, chior, c-o pânză neagră, soioasă, trecută peste găvanul gol, dă în genunchi… Al doilea… Al treilea… Al patrulea. Bâzâie muştele deasupra mortului. I se aşază pe mâinile vinete, cu degetele bătucite de garda spadei. Pe carâmbul scâlciat al cizmelor. Un cal nechează a sete. Altul bate cu copita. Altul îşi roade zăbala. A rămas în picioare numai ofiţerul. Are în el o încăpăţânare toantă, o trufie disperată… Meletie Pigas a câştigat patriarhia. Până astăzi, doar scaunul patriarhiei. El trebuie să câştige marele vizirat, pe regele leah, pe împăratul Rudolf cu vistieria lui prăpădită cu tot, pe papa de la Râm, pe bulgari şi pe sârbi, pe marele han, pe Ieremia Moghilă şi doamna sa Elisaveta. Scoate un geamăt şi spune răguşit:

— Îi iert!… Să se ducă la steagurile lor…

Ion Raţ, diacul de ungurească, tălmăceşte porunca zvârlind-o cu glas cârâit peste formaţiile de lefegii. Crainicul Sfetea sună în corn: – «porunca măriei-sale»! Lefegii se descoperă. A mai sunat Sfetea şi-acum un ceas. Nu s-a descoperit niciunul. Puşcăreau şi băteau zidurile

cu bolovani. Puterea… Mereu puterea. Şi numai puterea. Se ridică scurt în şa. Aude trăgătorile scăriţelor pârâind. Îşi înfige dreapta în şold şi le strigă cu glasul acela dintr-odată puternic, pe care-l aude el însuşi pocnindu-i în urechi şi-i place să-l audă tunând:

— Cavaleri…

Tălmacii ies pe flancuri. Crainicii galopează spre marginile careului. Vorbeşte amestecat, româneşte şi-n slavona de curte, bulgăreşte, sârbeşte şi leşeşte, şi-n greaca şi-n levantina constantinopolitană, vorbeşte turceşte şi le zvârle cuvinte omeneşti: tată şi mamă şi glie şi prunci şi jug şi lacrimi şi suferinţă; pe urmă le aruncă vorbe bărbăteşti şi bărbătoase: luptă, dreptate, demnitate, credinţă – vorba asta o zvârle ridicându-şi stânga înmănuşată, apoi se smulge parcă din şa, chemându-i înflăcărat la luptă pentru creştinătate, pentru libertatea popoarelor lor. A maicilor lor, a ţărnei lor sfinţită de ei şi cei vechi ai lor, vorbeşte frânt şi când spune ţărnă, oamenii aceia din taverne au o cutremurare surdă, martologii bulgari şi voinicii şi haiducii sârbi ai lui Baba Novac se bat cu pumnii în piept, o vede ca prin pâclă pe crăiţa Iovanca Rudnik de Zagubica, albă, desprinsă din ea, cu chip de mucenică şi lângă ea pe Marcu privindu-l lacom, apoi vede steagurile martologilor pe-ale haiducilor, ale voinicilor, steagurile companiilor de lefegii, steagul roşiilor de ţară şi deasupra cerul gol, ars de secetă. Ştie că s-a slobozit pe sine dintr-o primejdie a renunţării. Că şi-a strigat gândurile şi credinţele şi nădejdile şi le-a strigat oştenilor balcanici ca ei să i le strige lui, dacă va fi vreodată atât de slab, să uite. Le-a strigat acestor *desperados* plini de toate puroaiele lumii şi ei…

Îi pocneşte tăcerea în urechi. Îl cuprinde un frig de gheaţă pe la inimă.

Şi ei?

Ei se cutremură în tăcerea de moarte. Un fior străbate rândurile. Un susur surd, o şoaptă nerostită, închegată în ea însăşi înainte de a cădea de pe buze. Cum a aşteptat clipa asta, a răsturnării. Binecuvântată să fie prostia ta, principe Sigismund… Rândurile se rup. Se clatină. Se frâng. Dau în genunchi. Toate. Şi iar se încheagă tăcerile. Şi iar se încheagă sfinţenia care îi leagă pe bărbaţi şi pe oşteni în faţa unui gând despuiat de păcate mici şi pizme mici şi iarăşi rămân cu ce au dumnezeesc în ei, în faţa lui care le cere sângele.

Baba Novac strigă: *Ziveo Mihay vojvoda:* Câmpul se umple de oşteni ţâşniţi din pământ. Clipa aceea a cuminecăturii se stinge. Oftează uşor. Ridică braţul stâng cu un fel de sleială. Aude ca de departe *vivat*-ul lefegiilor. Apoi, *crescat* şi *floreat.* Trâmbiţele sună prelung. Logofătul Theodosie Rudeanu vesteşte că măria-sa binevoieşte să plătească din visteria măriei-sale lefurile pe care le-a trimis împăratul; dar care n-au ajuns, fiind oprite la Alba-Iulia. Moise Székely îşi lasă bărbia în piept.

Pe poarta Cetăţii de scaun ies la trap căruţele vistierniciei, ducând burdufele de capră pline cu taleri, mesele şi scaunele vistierniceilor, terfeloagele domnului Erich Lassota de Steblau, Mustermeisterul plin de cucuie al majestăţii sale împăratul Rudolf… Pune pinteni. Pleacă la galop smucit fără să răspundă chiuiturilor şi răcnetelor de bucurie ale lefegiilor. Totul se surpă în obişnuit şi-n patimi mici şi-n pulbere mărunţă, de fiecare zi. Clopotele Bisericii domneşti bat de utrenie. Cerul de deasupra Târgoviştii, palid, cade gol şi pustiu peste turlele de plumb ale monastirii Dealu.

2

— Eşti mulţumit, Baba Novac?!

— Pe cât poate fi mulţumit un bărbat slobod.

— Ce vrei să zici cu acest «slobod», căpitane!

— Măria-ta ştie la fel de bine ca şi mine.

— Slobod! Slobod de ce, Baba Novac? De boală? De îmbătrânire? De durere? De dragoste? De lacrimă?.. Slobod de ce? De viaţă? De târguieli cu tine însuţi şi cu alţii? Slobod de renunţări, de patimi mari şi mărunte, slobod de gânduri, de vorbe, de gura lumii, de judecata obştii, de judecata lui Dumnezeu! De ce poate fi slobod omul pe acest pământ al pătimirii?

Voievodul frământă pâsla cortului ostăşesc din pănură albă bătută îndesat. Cort de iarnă, fără nimic voievodal în el. Poartă cămaşă oltenească de cânepă cusută cu râuri la gât şi piept, la mânecile largi strânse pe încheieturile ţapene. Pintenii de fier zornăie. Prin pologul de borangic se văd câmpurile sfârlogite dinspre bălţile Siretului. Marcu este la Dunăre, poate la Calafat, poate mai spre gurile Oltului, cu popa Stoica şi banul Mihalcea. El a târât zece steaguri de lefegii dintre cele răzvrătite, le-a târât pe Drumul de sub munte, la Gherghiţa şi la Buzău, pentru că la cătarea călărimilor Ţării Româneşti de la Gherghiţa s-au înfăţişat şase sute de călăreţi şi Baba Novac îi vorbeşte de slobozenie. S-a-ntâmplat ceva cu Marcu şi cu nebuna de Iovanca, s-a-ntâmplat ce era firesc să se întâmple, în toamnă nuntă princiară, care în toamnă, că uite-o, toamna aleargă pe-afară despletită şi zăludă şi goală; iar Baba Novac îi vorbeşte cu tâlc de slobozenie. Când a ieşit călare din Cetatea de Scaun, să vie aici, în coasta tătarilor care neliniştesc colilia şi pustietăţile Bugeacului, a văzut treizeci şi doi de lefegii atârnând de crengile stejarului de la podul Ialomiţei. Era încărcat stejarul, ca un brad de Crăciun. Cel mai jos se legăna vânăt, cu muştele furnicându-i pe buze şi pe limba scoasă şi umflată, locotenentul secund Pangracz Barchai. Vel armaşul Udrea Băleanu nu glumeşte. A trecut pe lângă cei spânzuraţi şi ciuguliţi de corbi, duhnind a stârv, cu ochii închişi, blestemându-l pe Sigismund. Căpitanul Mathias Perusith i-a trimis o scrisoare plină de lingăveli, în

care se scuza că nu poate veni la picioarele lui, fiind bolnav şi ducându-se la Braşov, întru tămăduire. Poate fi slobod de lefegiii pe care-i plăteşti din aurul lui Kon Mozes Trianidos? Poate fi slobod de Kon Mozes Trianidos, dacă împăratul nu-i plăteşte lefegii, dacă tătarii sunt în Bugeac, Sigismund cu oşti la Făgăraş, turcii la Vidin, Ieremia la Roman, în tabără şi Radu Buzescu cu Tudor Maldăr şi prinţesa Nurbanu, cine ştie unde în Bugeac, poate la Cişmichioi, unde-l aşteaptă pe marele han?! Mahomed a dăruit Ţara Românească marelui han, aşa cum a dăruit el moşii, boierilor, ori oştenilor. Marele han vine să-şi neguţeze dania, cu el, slobodul Mihai vodă, hospodarul Ţării Româneşti, Îl pătrunde mirosul amărui al ierburilor de câmpie. Sub deal s-au copt viile. Le-a mers unora, mai pe vale, unde-a căzut rouă. Altele s-au uscat. Stau ciorchinii uscaţi, vineţi şi viile pline de bălării, n-a intrat sapa în pământul crăpat şi tare şi neprimitor. Până şi pământul ăsta atoateprimitorul, care macină cărnurile şi sângele şi oasele făpturilor lui Dumnezeu şi le acoperă scârna şi lăsăturile şi putreziciunile, până şi el s-a-mpietrit şi nu mai vrea. S-a săturat atoaterăbdătorul. Rămâne nemişcat în gura cortului. Vede prin boarea borangicului corturile roşiilor de ţară, ale curtenilor, ale celor şase sute de amărâţi scăpaţi de urgia gloabelor. Unele peticite, roase de viscolele atâtor campanii, altele mai noi; vede harabalele, telegile haiducilor sârbi ai lui Baba Novac cu pologurile de rogojină, ori de mătase verde de la şalvarii ienicerimii răpuse, deasupra cerul de toamnă, îl încearcă o singurătate cumplită, o spaimă neomenească; oare nu l-a mâniat pe Dumnezeu cu nesăbuinţa lui, cu lacoma lui pohtă bizantină, cu visele lui de arhangel răzbunător al Balcanilor?

— Slobod de ce, Baba Novac, şopteşte aproape scâncit.

— Slobod de *Iglisia*, măria-ta, îi răspunde, ori i se pare că-i răspunde Baba Novac.

Se chirceşte-n el. Se stăpâneşte, se îngroapă în el, pentru că este taina lui, lanţul lui cel mai greu, cel mai cumplit. Baba Novac are mintea slobodă, dar şi el sărmanul este robul pe veci al gândului de slobozenie şi aici stă toată tragedia cumplită a lui Baba Novac, ca şi a lui Io Mihail domn a toată ţara Ungrovlahiei. Undeva spre Nazîrul, ori mai curând spre Sihleanul sună prelung un corn de străjer călare.

— Ne vin oaspeţi, Baba Novac…

Perdeaua de aba care acopere intrarea spre harabaua domnească se ridică. Intră vătaful Simion cu dolmanul de roşu de ţară pe mână. Dincolo de tabără se ridică un fuior de colb care se apropie cu repeziciune. Voievodul oftează uşor. Îşi îmbracă dolmanul. Întreabă sleit:

— Cavalerul Gligor mai doarme, Simioane?

— De douăzecişiopt de ceasuri, măria-ta.

— Amarnic om! Lasă-l…

Îl reţine cu un gest pe Baba Novac. Îl ia de umeri. Îi simte în palmă muşchii puternici, de atâtea ori sfârtecaţi de fier. Tot atât de înalt cât este el, cu fruntea boltită, cu nasul coroiat deasupra mustăţilor stufoase – turcii i-au scos dinţii unul câte unul, i-au scos măselele cu dalta şi ciocanul, i-au crâmpoţit buzele sluţindu-i chipul de bărbat frumos – Baba Novac şi-a păstrat peste toate durerile o semeţie aspră, care-l înnobilează. Ştie că i-au ucis părinţii. Că i-au tras în ţeapă pruncii. Că i-au despicat nevasta, după ce-au batjocorit-o. Că îngroapă în el o ură fără margini. O ură cu atât mai cumplită, cu cât este mai stăpânită. Cum poate fi slobod atunci Baba Novac?

Căpitanul de haiduci îi primeşte privirea şi-n clipa aceea omenească îi aude singurătăţile şi spaimele şi durerile. Îl strânge la piept cu disperare, după cum cu bărbătească disperare îl strânge la piept Baba Novac. Tropote. Zăngănit de arme. Strigătele străjilor. Baba Novac iese cu paşi mari.

— Căpitanul de roşii Matei ot Brâncoveni la măria-sa, împreună cu căpitanul crăiesc Moisă Săcuiul!

Voievodul se aşază leşuit în scaunul pliant din spatele mesei lui de război. Trebuie să se învingă. Trebuie. Nu-l poate părăsi pe vodă acum, ori mâine, ori altădată. Nu-l mai poate părăsi în veci de veci pe vodă. Pentru că el este vodă, mai mult decât şi-a dorit-o vreodată. Se-nţepeneşte în scaun. Acest căpitan Matei ot Brâncoveni, din sângele Basarabilor stă în căpitănia lui, e scump la vorbă, poate tocmai că se ştie os domnesc, s-a-nşcolat şi ţine petreceri cuviincioase cu studinţi din târgoveţime, unde se tălmăcesc cărţi filosoficeşti şi Biblia şi unde Omar Khayy-ām face casă bună cu Ibn Iunus, ori Ibn al Haythām, matematicile cu tratatele despre agricultură ale lui Abū-l Khayr şi Ibn al-Auvām pe care el n-a avut niciodată vreme să le citească, ştiinţa lui despre grâne şi legume stând în ştiinţa vătafilor boiereşti şi domneşti…

Căpitanul Moise Székely îşi face reverenţele.

— S-a întâmplat vreo răzmeriţă, căpitane? (Moise Székely vorbeşte turceşte binişor ca orice nobil pregătit pentru viaţa de curte).

— Nu, ilustrissime. Lecţia de la Târgovişte le-a prins bine.

Le face semn să şadă. Simion aduce vin negru de Chios. Afară amurgeşte. Aude tropotele tabunurilor aduse de la păscut. Zgomotele de seară ale taberei. Zăngănitul ceaunelor puse pe pirostrii. Topoarele crăpând crengăraia tăiată din lunca Siretului, ori a Buzăului. Prinde privirea verde, dură, a căpitanului Moise Székely care-i spune fără nicio pregătire, că a primit o scrisoare de la fratele lui Mihail Székely care-l anunţă că Sigismund vrea să lase principatul pe mâna vărului său, cardinalul Andrei, ceea ce partida nobiliară nu a vrut şi nu o va vrea niciodată…

— Mai este deci o partidă nobiliară şi după uciderea fostului

cancelar, căpitane?

— O partidă nu peate fi decapitată, măria-ta ilustrissimă!

Voievodul se gândeşte la capul însângerat al Chisarului. A luat el capul Zidarilor, odată cu cel al Chisarului? ce vană vanitate şi deşartă ucidere.

— O învăţătură preţioasă, căpitane. După câte văd nu ai numai harul vitejilor şi-al marilor căpitani… Faci şi diplomaţie.

— Toţi o facem, într-un fel sau altul…

Moise Székely îşi duce gândul până la capăt. În principatul Transilvaniei stă, puternică, partida nobililor de spadă. Ea nu-l doreşte pe cardinal. Niciun principe al Casei de Austria. Oricare ar fi el şi mai puţin decât pe oricare dintre principii Casei de Austria, o femeie, chiar dacă este o soţie fecioară. Voievodul îşi aude inima. Ce nebunie sărmană. Ce gând nebun şi van. Nu! Moise Székely nu-i cere să treacă munţii şi împreună cu Ardealul să se ridice împotriva sclaviei osmane. Nu-i cere decât cuvântul de onoare că va fi favorabil voievodului ridicat de nobilime, care va jura pe spadă că va rămâne protectorul Ţării Româneşti şi al domnului ei, Mihai voievodul, războinicul respectat de toţi cei care-au luptat în cruciada din ’95… Nu-şi poate stăpâni pleoapa dreaptă. I se zbate sălbatic. Afară se întunecă. Simion aduce sfeşnicul. Vede focurile de tabără.

— Şi-mi va fi prielnic acest prinţ, căpitane, îl întrebă pe Matei ot Brâncoveni… Domnia-ta îl cunoşti?… Ai făcut diplomaticon cu el, cumva? Eşti şi domnia-ta într-o partidă, căpitane? Că după câte te ştiu, ai putea fi şi-ai putea…

Se stăpâneşte. Căpitanul Matei ot Brâncoveni, alb, nu se mişcă din scaun. Spune:

— M-ai lăsat de strajă, doamne, între aceşti duläi şi-am împlinit poruncile tale. Atât.

— Iartă-mă.

— Nu se cuvine să-ţi ceri iertare unui oştean de rând.

— Eşti os domnesc, Matei!… Se cuvine.

— Sunt os domnesc, măria-ta. De aceea te slujesc cu dreaptă credinţă, ca şi când pe mine m-aş sluji… Lapădă-i vorbe. Am văzut ce face partida asta la Bălgrad, când l-am îngropat pe tata. Nu-i cred. Nu le sufăr trufia! Nu le sufăr măreţia deşartă. Nu-ţi pot fi sfetnic bun. Îi urăsc pentru moartea tătâne-miu!

Căpitanul de roşii Matei ot Brâncoveni spune lucrurile astea dureroase uşor, zâmbind, ca şi când i-ar istorisi ceva hazliu, ori o glumă pipărată cu femei de tavernă. Se pare că are mai mult decât el, voievodul, harul diplomaticesc al Basarabilor vechi. Scund, crăcănat, poartă cizme roşii din piele de Cordoba, scumpe, pinten de argint aurit, nădrăgi din piele albă; iar coantăşul de roşu de ţară, din catifea purpurie veneţiană, ţesută, se zice, numai pentru doge. Mâini de

cărturar, fine, nervoase. Privire adâncă, înţeleaptă, stăpânită. Îi place dintr-o dată căpitanul Matei ot Brâncoveni. Îl ascultă răbduriu pe căpitanul lui Sigismund, care spune că l-a împuşcat pe lefegiu Tibor, nu atât pentru că vorbise fără cuviinţă, cât mai ales pentru că era omul cardinalului Andrei şi la fiecare foc de tabără ponegrea lupta împotriva osmanilor, propovăduind pacea care, zicea el, ar fi adus belşugul. Mai spune că singura cale a principatului este alături de Polonia, din moment ce Bathoreştii au domnit în amândouă aceste ţări, iar sora principelui Sigismund, Grizelida, este soţia marelui hatman Zamoyski. S-a grăbit să vină la măria-sa ilustrissimă pentru că, din săcuime ştie că Sigismund, înainte de a abdica, vrea să năvălească în Moldova.

Voievodul prinde privirea ascuţită a căpitanului Matei. Să fie Moisă ăsta un şarpe viclean, pus de Sigismund să isprăvească prin minciună ce a început Mathias Perusith prin sabie? Îi descântă lucruri adevărate, ţesute dibaci, ca să-l adoarmă? Dacă vrea să intre în Moldova, şi n-ar fi rău, de ce nu-şi adună oastea la Trotuş? Ce caută cu ea la Făgăraş?! Moisă Săcuiul spune ceva de Maria Cristierna, de nişte uneltiri, de oştile oraşelor săseşti, ca şi când i-ar fi ghicit gândurile. Nu-l mai ascultă. Dintr-odată vede lucrurile în lumina lor adevărată, crudă, sfâşietor de crudă. Doi căpitani ai lui Sigismund, cel care trebuie să fie *capitaneus hungarorum* năpăstuit şi în dizgraţie. Celălalt, un necunoscut, comandând trei mii de spade încercate, gata la orice. Răzmeriţa şi-n vremea asta bravul principe la Făgăraş, cu oşti atât de multe, încât parc-ar fi venit să-şi ia nevasta cu asalt, ori s-o asedieze. Grija să oprească banii pentru solde. I se ariceşte pielea. Un fior rece i se-nfige între spete. Numai o minte de iezuit putea ţese tot păienjenişul ăsta drăcesc. Îl obsedează chipul prelung al monseniorului Alfonso Carillo. Privirea aceea prelinsă, zimbetul cucernic, glasul stăpânit, cu tresăriri tăioase, de gheaţă… Nu l-a crezut pe Carlo Magno, pentru că n-a pătruns niciodată dincolo de aparenţele cuvioase ale «Companiei lui Isus». Dacă reuşea Perusitz, Sigismund era în patru zile la Târgovişte. N-a reuşit şi-atunci gravul urmaş al lui Loyola l-a scos de sub sutană pe «năpăstuitul» şi «dizgraţiatul» Moise Székely care se temea ca nu cumva năpraznicul lui stăpân să facă prostia să treacă munţii şi să cadă între oştile lui Marcu şi-ale lui. Nu ştie ce mai are în afara ăstor şase sute de călăreţi. Dintr-o viclenie veche, nu şi-a adunat niciodată toate oştile la Cetatea de scaun. Stă o clipă nemişcat, într-un gol şi-ntr-un pustiu cumplit, întâlneşte privirea ascuţită a căpitanului Matei. Abia acum îşi dă seama cât a fost de aproape de marginea prăpastiei. Dacă n-ar fi avut războinicii balcanici, dacă boierii şi căpitanii lui ar fi şovăit şi mai ales dacă n-ar fi vegheat, Velica?… Şi trântorul de cavaler care doarme de două zile şi-o noapte… Zâmbeşte. Îi face semn lui Simion să toarne vin. Simion

ia credinţă. Voievodul ridică pocalul, îi spune căpitanului Moise Székely că l-a îndatorat pe viaţă, mărturisindu-i planurile lui Sigismund. Va chema oştile ascunse prin trecători (îl trece pe căpitan prin tăişul privirii şi-l vede albindu-se) îi pare rău, nu-l poate trăda pe Sigismund pentru un nobil oarecare, chiar dacă este capul unei partide războinice, pentru că principele l-a ajutat în ’95 şi el nu uită prietenii care se-arată prieteni la nevoie, după cum: – nici pe duşmani şi trădători şi iscoade şi târfele murdare cu inimi de mârşavi nu-i uit, căpitane, şi-i judec nu cu sabia, că nu merită, ci cu ştreangul, aşa cum domnia-ta ai văzut-o… Se bucură rău că-l vede pe Moisă asudând. Îi mai spune că totul trebuie lăsat în seama timpului. Că pe el, pe Moisă îl iubeşte ca pe un cavaler cinstit şi loial şi nepătat de minciună şi trădare. Omul tuşeşte. Îşi zăngăne spada. Cu o bucurie rea, îi «mărturiseşte» cea mai mare taină a acestei deplasări de oşti.

— Hanul însuşi, marele han Ghazi Ghirai vine să se-nţeleagă cu mine pentru nişte oaste şi alte treburi de negoţ. Aşa că, drept răsplată pentru sinceritatea şi credinţa domniei tale, rămâi în tabăra mea de taină şi mergi cu mine la acea întâlnire, nemaipomenită în istorii.

Se ridică, îl ia pe căpitanul Matei pe după umeri, îi spune lui Moise Székely să se bucure de ospeţia cam aspră a cortului său domnesc şi iese cu Matei ot Brâncoveni în tabăra plină de jocul flăcărilor, de nechezatul cailor, de mirosurile iuţi ale călărimilor.

3

— Trăieşti ca un prinţ din Halyma, vere Radule.

— Trăiesc după rangul, averea şi slujbele mele, doamne.

— Ai încredere în doftorul tău? Cortul tău n-are urechi?

— Doftorul este un rob persian, mut şi surd. I-a tăiat limba Murat Ibrahim paşa. Tot el i-a înţepat urechile. L-am cumpărat la târgul de robi din Edirné. Îţi place?

Voievodul geme de plăcere. Îşi ţine ochii întredeschişi. Absoarbe lacom miresmele şi aromele care curg din flacoane în valuri parcă străvezii şi tremurătoare. Întins pe spate în patul acoperit cu blănuri de urs şi-a dăruit trupul gol, proaspăt îmbăiat, degetelor de oţel ale chizilbaşului, a cărui barbă roşie, încreţită cu fierul îi gâdilă burta păroasă, atunci când doftorul îi găseşte muşchii pulpelor şi-i masează cu balsamurile acelea parfumate, care-i amintesc grădinile minunate ale Şirazului. Are-n el o mulţumire acră. L-a înconjurat pe Moise Székely cu căpeteniile sârbilor. Baba Novac îl va băga în sac, când va începe să-nchine la ulcele. Mâine în fapt de zi i-a poruncit să-l aducă aici, în tabăra Radului Buzescu, ascunsă în Ţara Moldovei, dincoace de Siret, pe un grind în smârcurile de la răsărit de Şendreni. Gligor Taflan de Mândra goneşte la ceasul ăsta spre Podul Dâmboviţei cu o scrisoare ismenită către Maria Cristierna şi alta către Velica. Adusese două

scrisori, una de la principesă alta de la Velica… Poate de aceea a şi venit năpraznic la chemarea Buzescului. Să se mai uite pe sine. Radu l-a citit din cea dintâi căutătură. Şi-a lăpădat straiele de cavaler. A îmbrăcat un caftan galben de brocat, ţesut cu fir de argint, a poruncit să se aducă baia din pânză de corabie fiartă în ulei de in şi l-a poftit să se lase pe mâinile lui:

— Mâine te-ntâlneşti cu marele han, stăpânul răsăritului. Până ntunci eşti al Radului Buzescu, doamne…

— Mai sunt câteva ceasuri, Radule.

— De noapte, cât nişte veşnicii, măria-ta.

L-au îmbăiat două băieşiţe cu văl pe obraz. În rest aproape goale. Aveau unghiile lăcuite. Braţele rotunde şi-nvăluitoare. De-o lună nu mai simţise mirosul femeii. L-au îmbăiat în apă de trandafir, frecându-i părul şi barba. El a-nchis ochii. A visat-o pe Velica, dorindu-şi-o atât de năpraznic încât băieşiţele au început să turuie, erau amândouă turcoaice din Lüleburgaz, s-au despuiat şi l-au ucis acolo în baia aromată, el s-a uitat pe sine şi le-a iubit pe amândouă ude cum erau şi aţâţate, le-a iubit pe blănile de urs aşternute în cortul de mătase albastră cu trei acoperişuri, cu sfeşnice de aur şi măsuţe de abanos încrustat. A fost o nebunie sălbatică, crâncenă, pustiitoare. Radu Buzescu s-a-ntors după ce slugile au scos baia, spunându-i:

— Să-ţi fie de bine, măria-ta.

L-a dat pe mâna chizilbaşului, care-i găseşte muşchii unii după alţii şi-i frământă şi-i implântă fiori dulci în trup, făcându-l să şi-l simtă întreg, viu şi fremătător de la vârful degetelor pân-n creştet.

…«Tot aşa este şi calea femeii preacurve:
ea mănâncă şi se şterge la gură,
şi apoi zice: «N-am făcut nimic rău!» Aşa glăsuiesc «Pildele», voivodule Mihai, şi ele sunt din înţelepciunea celor vechi şi străvechi, aşa că ascultă glasul celei care veghează:

«Cuvintele împăratului Lemuel:
— Nu-ţi da femeilor vlaga
Şi dezmierdările tale celor ce pierd pe împăraţi…
Cine poate găsi o femeie cinstită?
Ea este mai de preţ decât mărgăritarele…
…Ea face rost de lână şi de in!
Şi lucrează cu mâini harnice…
…Ea este îmbrăcată cu tărie şi slavă
Şi râde de ziua de mâne
…Ea veghează asupra celor ce se petrec în casa ei».

Mai erau în scrisoarea Velicăi câteva versuri din *Cântarea Cântărilor:*

«Vino, iubitule, haidem să ieşim pe câmp,
Să mânem noaptea în sate!

Dis de dimineaţă ne vom duce la vii,
Să vedem dacă a înmugurit via,
Dacă s-a deschis floarea
Şi dacă au înflorit rodiile.
Acolo îţi voi da dragostea mea».

A pus scrisoarea în faţa lumânării, aşa cum i-a spus cavalerul Gligor Taflan de Mândra. Printre rândurile uşoare, caligrafiate rotund, din *Cântarea Cântărilor* s-au ivit alte rânduri scrise de aceeaşi mână dalbă:

«Maria a căzut în plasa stăpânului ei, nemaifiind virtuoasă şi păcătuind cu un paj.
Nu-ţi părăsi cuibul de vultur.
Acolo îţi voi da dragostea mea».

Maria Cristierna îl chema dulce la vânătoare de capre negre în munţii Făgăraşului, undeva spre Ludişor, dezmierdându-se şi strigându-şi dragostea pentru «cavalerul Mihail, bărbatul preadrept şi neînfricat». Îl izbeşte în ochi o lumină fâlfâită. Deschide ochii. Marele logofăt Theodosie Rudeanu ţine un sfeşnic cu trei crengi ridicat deasupra patului. Doftorul şi Radu Buzescu îi privesc trupul într-o linişte de mormânt.

— Eşti vrednic de dalta lui Buonarotti, măria-ta, spune Theodosie Rudeanu.

Se ridică într-un cot. Îşi priveşte trupul uns cu uleiuri parfumate. Luceşte în ape de fildeş vechi. Îşi joacă muşchii. Râde. Radu Buzescu îi aduce un caftan de brocat sângeriu, ţesut cu vulturi imperiali din sârmă de aur.

— Pentru domnul meu, când îmi cinsteşte cortul.

Se ridică dintr-un salt. Radu Buzescu îl îmbracă. O roabă în văluri străvezii îl încalţă cu papuci moi, de safian. Bagă de seamă că şi Theodosie Rudeanu este îmbrăcat în caftan galben şi-ncălţat cu papuci. Radu Buzescu îi zâmbeşte. Şi-a desenat ochii cu pastă neagră de galena. I-a dat cu henè, făcându-şi-i mari şi-adânci şi plini de ceţuri. Bate din palme. Şopteşte:

— Darul marelui han, doamne.

Stau toţi trei pe blănile de urs, turceşte. În locul sfeşnicelor, o roabă în văluri aduce trei lampioane cu sticla albăstruie. În cort se prelinge o lumină cernută, de-o infinită voluptate. Obiectele îşi pierd conturele. Se pierd pe sine în lumina care le fură fiinţa, aşa cum se pierde el însuşi pe sine, nerămânând decât o lamă de oţel vibrândă. Uşor, plutind din depărtări de vis, desprinzându-se din însăşi lumina albăstruie, ori din inima nopţii, ori din tainica alcătuire a sufletului, o melopee tristă şi răscolitoare, cu căderi molatice şi vrăjite tonuri dulci. Intră trei dansatoare cu picioarele goale, purtând peste şolduri un brâu

subţire, iar pe cap zileanè, tichiuţe purpurii cusute cu taleri de aur, de pe care le fâlfâie pe umerii şi sânii goi văluri străvezii de mătase javaneză. O altă roabă, poate o ţigancă, înaltă, şi subţire, aduce tava cu pocalele din corn de inorog, ferecat în brăţări de aur. Radu Buzescu a rămas acelaşi cavaler subţiat de lectură, crezând în simboluri vechi şi-n puterea magică a inorogului, semnul bărbăţiei. Cunoaşte licoarea asta dulce amăruie şi amestecată în vin de Malvazia, fiertură din rădăcini tainice, de droguri egipţiene; ameţitoare. Acest afrodisiac, băutură a zeilor, care i se prelinge în trup învăluindu-i-l, care-l smulge din vreme făcându-l să plutească într-o beţie voluptoasă, într-un fel de pâclă plină de sunetele dairalelor, din care se desprind mişcările dansatoarelor tătarce. Lungi şi înfiorate mlădieri de şolduri. Trupuri unduindu-şi chemările. Paşi uşor desemnaţi ca o alintare tainică. Dairalele tamburinând înfocat, buzele răsfrânte, zâmbitoare. Pleoapele date cu verde păcătos, sânii ascuţiţi, cu sfârcul mare şi lacom. Paşi aţâţători, paşi dulci, leneşi, desprindere din tot şi toate, ameţitoare patimă a clipei şi Habiiba, roaba uzbekă, cu dinţi strălucitori şi umezi, cu carnea tare şi fierbinte, beată de vin şi de dans şi de tristeţi, lacomă de dragoste, care-l descântă într-o limbă aspră, îl învăluie cu braţele, apoi se luptă cu el, îi lunecă şerpeşte din încleştare ca s-o găsească răsturnată în blănuri, să-l muşte de buze şi să se piardă cu ea, Habiiba, într-o noapte a secătuirilor, s-o audă gemând şi să-i simtă unghiile înfipte în umeri, ori palmele fierbinţi pe obraz, ori degetele dăruindu-i sânul, ori coapsele căutându-i-le pe-ale lui şi iarăşi totul să se cufunde în nefiinţă şi-n noaptea grea de vraja ameţitoare a parfumurilor cărnii de femeie. *Tao*, poarta tuturor lucrurilor spirituale. *Samudaia*, existenţa cauzei durerii. Îşi ucide clipa de spaimă. O caută din nou, lacom, pe Habiiba, adormită între blănuri.

4

S-a trezit înaintea zorilor, când a căzut roua în broboane pe acoperişul cortului. A fost o întoarcere la sine în întunericul parfumat, în căldura blănilor şi-n răsufletul uşor al femeii de-alături. Ce vană nădejde în fuga de tine însuţi. Şi ce laşitate de muiere. Habiiba dormea sleită, răsfirată regeşte. A sărutat-o pe buze, uşor. I-a sărutat degetele care l-au dezmierdat. I-a sărutat fruntea umedă. Are s-o răscumpere. Are să-i dea libertatea. Îi e recunoscător. Îl încearcă şi-acum o undă de duioşie tristă, călărind la trap întins prin aburii zorilor spre Fileşti. Cerul se face de azurit. Aude măcăitul răţoilor. Miroase a baltă. În faţă călăresc trei oameni de arme ai Buzescului. Vel logofătul Theodosie Rudeanu, gureş în caftanul blănit cu jder, parar fi dormit toată noaptea, îi cere îngăduinţa să-i spună, ştiricarul, Radu Buzescu călăreşte mahmur, învelit în pelerina albastră căptuşită cu pântece de râs, în spate vine Baba Novac, ţinându-l de-aproape pe

Moise Székely, cu platoşa aburită şi cu şmuliţa îndesată pe urechi. Îl urmează trei oameni de arme care duc de dârlogi caii de povară, încărcaţi cu darurile către marele han. Straja, din douăzeci de călăreţi olteni ai Buzescului. Căpitanul Tudor Maldăr şi prinţesa Nurbanu au rămas zălog în otacul marelui han, aşezat azi-noapte mai jos de Vânători, pe malul Brateşului.

— Eşti vesel, măria-ta! Îţi prii Habiiba.

— Îmi. Ţi-o răscumpăr, vere.

— Ţi-o închin din toată inima. Nu te găsi lângă ea când se sculă. Se puse pe bocit.

— Suflet de om, cumnate Radule.

— Da! Toţi suntem suflete de om, cumnate Theodosie.

Zarea spre Brateş se tiveşte cu o dungă purpurie. Are trupul proaspăt, se simte stăpân pe fiecare muşchi, îi e un dor turbat de Habiiba, de ţâţele ei neruşinate şi dintr-o dată se gândeşte la Sigismund Báthory.

— Doamne, Dumnezeule! spune.

— Ce-ai măria-ta? Ce-ai?

Îl strâng între caii lor, gata să-l prindă în braţe. El râde. Puternic. Mai mult nechează. Se bate cu mâinile peste şolduri. Îşi dă capul pe spate şi râde într-una, sălbatic, în hohote, de răsună stuful. Stârneşte un răţoi cu râsul deşuchiat. Răţoiul măcăie gros, supărat şi ţâşneşte cu fâlfâit greoi de aripi, dintr-un ochi de apă din marginea drumului. Îi dau lacrimile. Îşi închină gura. Pântecele care-l doare. Pe care simte fierbinte, urma pântecului şerpuitor al uzbekăi. Radu Buzescu îşi face semnul crucii.

— Mă speriaşi, doamne, cu râsul ăsta pe inima goală.

— Sigismund… înţelegeţi?… Sigismund…

Le spune că Sigismund l-a slobozit de povara recunoştinţei. De povara legământului cavaleresc cu care şi-au pecetluit înţelegerile la Bălgrad. Planul lui mişelesc i-au lăsat mâinile libere.

— Dumnezeule, într-un fel sunt slobod…

Se-nchide-n el. Cerul se-nvâlvorează. Sălciile îşi desenează crengile pletoase, pe cerul arzând în vâlvori sângerii. Trage în piept, adânc, aerul reavăn de baltă, aromind a tristeţi de toamnă şi-a pustietate. Până aici au pustiit tătarii Moldova, după lupta de la Cahul, unde-a căzut învins de trădare, Ion Vodă. Nici acum n-au mai descălecat oamenii pe meleagurile astea. Le-au lăsat vad de scurgere a ceamburilor… Aproape o uită pe Habiiba. Uită noaptea de voluptate. Se gândeşte la destinul lui Ion Vodă, la vitejia lui, la iscusinţa lui ostăşească, se gândeşte la Golia, la destinul acestor pământuri şi-l ascultă dintr-o dată cu luare-aminte pe vel logofătul care spune pe de rost în italiană pasaje întregi din scrisoarea nunţiului Germanico Malaspina către cardinalul Cinzio Aldobrandini. Scrisoarea

a fost scrisă la 3 de septembrie, la Warszawa. Copistul a făcut-o în trei exemplare, al treilea fiind destinat panului Andreas Tarnowsky. Care pan a stârnit marea mânie a voievodului Ieremia Movilă, care se plânge protectorului său, panul cancelar şi mare hatman Zamoyski, că supusul coroanei Andrei Tarnowsky s-a pus cu totul în slujba intereselor păgânului Mihail Voievod. Are inel cu pecetea acestuia, are bani de la acesta, cheamă la oaste în numele lui, pecetluind chemările cu stema Valachiei, arvuneşte cazaci de registru şi are nemaipomenita îndrăzneală să-i trimită la Târgovişte, prin Moldova, silindu-l astfel să ia armele.

— Pentru cazacii mei care vin din Pocuţia îşi aşază el tabăra la Roman, mârâie voievodul.

Radu Buzescu îşi struneşte calul odihnit. În vreme ce acest scump cumnat se ocupă de furtişaguri prin cancelariile diplomatice, el sentâlneşte în numele voievodului cu cele mai puternice capete încoronate ale Europei. Rudolf… Padişahul. Acum Ghazi Ghirai. Voievodul n-a mai acceptat o asemenea noapte de când s-a urcat în scaun. A vrut să facă uitate chefurile şi beţiile lor de la Strejeşti? Chefuri de-o săptămână, cu roabe ţigănci şi văduve de pe Olteţ, cu vinuri vechi şi lăutari şi mai vechi? L-a simţit. L-a intuit. I-a citit spaima de el însuşi, spaima care-l înhaţă în gheare tot mai des după moartea Chisarului. A făcut-o din cavalerism. Putea să-şi tăinuie roabele. A făcut-o dintr-o pornire bărbătească. Dintr-o înţelegere bărbătească. Hanul i-a dăruit roabele alaltăieri, la Cişmichioi. Le-a lăsat în harabaua lor, fără să le tulbure durerea. Cel mai mult i-a plăcut Habiiba… Oftează uşor. Se gândeşte la Maria Karatzas, soaţa şi amanta lui. Vel logofătul citează copios din Malaspina. Diavolul are înnăscut spiritul diplomaţiei.

> *…Atesto che, se Geremia ha ricevuto lo stendardo del Turco, Michele l'ha accettato anch'esso…*

— Lucră bine Kaplanul, măria-ta.

— Kaplan şi pan Andrei, vere Radule.

Se gândeşte cu orgoliu că abilitatea lui diplomatică i-a adus pe amândoi la Târgovişte în acelaşi timp şi iată că numai după trei luni îşi arată roadele. Curtea regelui leah s-a neliniştit la gândul că el s-ar putea împăca cu sultanul. În vreme ce sultanul se gândeşte la oferta lui Zamoyski. Câteva mii de dragoni poleaci la curtea din Târgovişte ar însemna pierderea haraciului visat şi toată linia Dunării prin foc şi sabie până-n Balcani.

— De-abia acum începe tărăşenia, măria-ta, spune marele logofăt, scoţând din tolba de catifea tivită cu paspol de aur, suretul după scrisoarea nunţiului.

— Încet, să nu-ţi zboare vorbele până la Moisă.

Vel logofătul îşi plescăie buzele roşii, lacome, purtând urmele muşcăturilor. E zgâriat şi pe obraji, are şi urechea dreaptă vânătă. Se pare că roaba cu care s-a iubit e isterică. Îi mulţumeşte în gând neostoitei Habiiba, că-l trimite hanului întreg şi nejumulit. Pan Andrei este un prieten nepreţuit şi un zelos adept al Casei de Austria. Ştirea pe care nunţiul Malaspina o trimite cardinalului Aldobrandini la Roma, nu se poate plăti. Vel logofătul îşi face cunoscuta lui pauză de efect. Ridică privirea în cerul plin de lumina străvezie a toamnei. Bate trei cruci mari, împărăteşti. Voievodul urmăreşte zborul greoi al unui stârc cenuşiu.

«… l'altra, che Michele desidera di liberarsi dall 'obligo fatto al Transilvano, et obligarsi în questo Regno…

— Aha… Parcă l-ai plătit domnia-ta pe nunţiul Malaspina, vel logofete Rudeanule!

— Mă-nchin măriei tale pentru acest gând.

Marele logofăt schiţează o reverenţă. Un cal de oaste nechează prelung. De pe colina pe care o urcă la trap se văd apele oţelii ale Brateşului.

— Acolo, măria-ta!

Radu Buzescu îşi întinde dreapta înmănuşată spre un pâlc de sălcii aşezate deasupra unei rovine. Un singur călăreţ, cu platoşa scânteind, desemnat pe cer.

— El este, măria-ta… După înţelegere.

— Nu-mi place c-a venit înaintea noastră, Radule.

Radu Buzescu zâmbeşte în colţul gurii, viclean.

— Nu veni, măria-ta. Suntem aici de la facerea lumii.

— Şi de alaltăieri, măria-ta, spune vel logofătul. Încă un rând, pânăţi aşază cumnatul Radu, armele. Ascultă cu amândouă urechile, doamne: *«Et pero appare dalle cose sopradette, che il dominio tanto de Polachi nella Moldavia, quanto del Transilvano nella Valachia non è totalmente»…* Du-te măria-ta şi nu uita: *«non è totalmente»* Baba Novac şi Moise Székely urcă colina la galop scurt. Voievodul îşi joacă calul pe loc.

— Doamne ajută, şopteşte… Pune pulpă. Pleacă la galop scurt, cu mantia purpurie fluturând, cu surguciul de diamante al cucii, scânteind. Se gândeşte la scrisoarea lui Malaspina, pe care n-a avut vreme s-o asculte până la capăt. Se pare că nunţiul Germanico Malaspina are poruncă de la sfântul părinte să ştie totul despre Ţările Româneşti… în adevăr. Cele din urmă rânduri se preţuiesc în aur… Aşa o fi coborât şi Ion Vodă din tabăra lui de la Roşcani, încrezător în jurămintele lui Ahmet paşa, făcute pe coran şi-n cele ale lui Petru Şchiopu făcute pe biblie. Tot lângă o apă stătătoare a fost şi acea trădare şi acea moarte cumplită. Dacă marele han i-a pregătit o

capcană? Îl va vinde sultanului pe-o corabie de aur. De ce această întâlnire fără oşti şi-n aceste olaturi pline de stuf, din calea ulusurilor tătare? Priveşte stuful cu ochi hain. Şi-a îmbrăcat cămaşa subţire de zale. Îşi pipăie stiletul florentin ascuns în mâneca stângă. Au trecut numai 23 de ani de la moartea lui Ion Vodă, rupt în patru de cămile. Era flăcăiandru când s-au făcut strigările la Târgul de Floci. Se îndârjeşte în el. «Cu dinţii îi rup beregata», îşi spune. I se pare că se mişcă stuful. Îl vede pe unul, numai rânjet, legat cu papură de jur-împrejur, plutind într-un ochi de apă. Călăreţul din muchea rovinei nemişcat pe calul lui negru îl priveşte cu mâna pusă streaşină.

— Ghazi Ghirai, şopteşte urcând rovina în fuleuri dese şi o groază plină de ură îi încleştează fălcile.

5

Cer decolorat, albastru palid spre verzui ofilit. Marele han Ghazi Ghirai în şaua cu oblâncul şi arcul din fildeş sculptat, cu teltia din blană de leopard, frâie din sârmă de aur, el însuşi purtând pe sub arhalucul din păr de cămilă, platoşe de aur, sabie cu teaca şi garda aurite, coif de aur îmblănit având pe fruntar inscripţii în arabă din email albastru. Îşi ţine scutul atârnat la spate. Dacă n-ar purta coiful şi platoşa din aur a Ghirailor, l-ar luat drept unul din baaturii Hoardei. Marele han stă în şa, cu dreapta în şold, parc-ar moţăi. În spatele lui, otacul. Cai slobozi, gărzi rezemate în suliţe, corturi rotunde de pâslă. Tresare. În mijlocul otacului, doi stâlpi. De stâlpi legaţi căpitanul Tudor Maldăr şi principesa Nurbanu. Îi recunoaşte tunica zmeurie. Se stăpâneşte. Priveşte Brateşul scânteind, lişiţele, pustietăţile pline de colilia încă acoperită de rouă. Prin văzduhul pur pluteşte lin mătasea morţilor. Stau la câţiva paşi unul de altul. El, Mihai voievod şi el, Ghazi Ghirai, marele han al Hoardei de aur. Al hoardei pustiitoare. Al pedepsii dată de Dumnezeu acestui răsărit de Europă. Nemişcaţi. Împlântaţi în şei. Două lumi. Două istorii. Îşi muşcă mustaţa.

— Fii binevenit în ţara mea, Chani Ali Chan Ghazi Ghirai!

Marele han izbucneşte într-un râs nechezat. Îşi ridică mâinile uşor, cu un gest măreţ, cum numai orientalii ştiu să facă.

— Pe Allah! Abia acum te recunosc, Michaly!

— De ce abia acum, Chani Ali Chan?

— Neruşinarea ta n-are margini… Îmi urezi bun venit, după ce mă laşi să te aştept. Spui că eşti în ţara ta, când noi suntem, cu ajutorul lui Allah, în olaturile Hoardei. Are dreptate împăratul, când îţi cere capul.

— L-a vrut şi pe-al tău. Oare numai pentru neobrăzarea ta cunoscută în Europa?

Marele han descalecă. Îşi scoate sabia. Şi-o leagă la şa. Voievodul face acelaşi lucru. Marele han îl priveşte cu coada ochiului. Îşi trage

hangerul de la brâu. Îl vâră în cobur. Apoi ridică amândouă braţele să-l vadă că nu este înarmat. Îl priveşte lung, pe sub pleoapele de mongol. Se apropie unul de altul, făcându-şi trei reverenţe orientale şi ducându-şi dreapta la inimă, la buze şi la frunte. Se privesc nestânjeniţi.

— Tu eşti cel care tulbură împărăţia şi-l face pe Mahomed să nu doarmă nopţile?

— Tu eşti cel care tulburi răsăritul şi nu laşi noroadele să-şi strângă agonisita? Care mi-ai călcat ţara şi mi-ai vândut oştenii prin târgurile de robi de la Trapezunda?

— Voia lui Allah!… Să stăm!

Marele han se aşază pe scut. Voievodul pe poala pelerinei.

— Ţi-am văzut străjile pe care le-ai transformat în broaşte râioase. Nu ţi-a ajuns cuvântul meu?

— Vorbele tale sunt unse cu miere. Faptele cu sânge. Am văzut urmele iscoadelor tale în jurul taberei mele de taină.

— Lupii chiori. Am să le tai mâinile.

Linişte.

Soarele de început de octombrie aureşte rovina. Trece un susur de vânt prin păpurişte.

— N-aş vrea să te cunoască femeile mele, Michaly Bey.

— Mi-aş teme dragostea ibovnicei mele, dacă te-ar cunoaşte, Ghazi Ghirai.

Marele han îşi scoate coiful din aur căptuşit cu blană de hermelină. Craniul puternic, ras, cu pielea lucind albăstrui, mustaţa prelinsă, ochii oblici, bărbia puternică, el însuşi puternic, măreţ, stăpân pe fiecare gest. O privire aruncată peste umăr şi voievodul înţelege ce l-a

adus aici pe Ghazi Ghirai.

— L-ai ucis pe fratele tău, Ieti Ghirai Chalga. Eşti singurul stăpân. De ce te mai temi?

— Mintea ta este la fel de ascuţită ca tăişul sabiei tale, Michaly Bey. Nu mă tem decât de mine însumi. Ce vrei să-mi ceri?

— Dar tu?

— Am venit să-ţi dau!

— Am venit să nu-ţi mai dau, Ghazi Ghirai.

— Aşa sunteţi toţi. Nişte câini care mârâiţi din dosul gardurilor voastre răpănoase.

Vorbeşte în turca aleasă a scriitorilor vechi, pe care-o presară cu cuvinte arabe şi tătare.

— Voi nişte câini, care lingeţi mâna care vă loveşte.

— Aşa a fost scris.

— De aceea ţi-ai pus taberele la Cetatea-Albă?

— Cunoşti cum dovedea Al-Khwārizmi că pătratele şi rădăcinile unui număr sunt egale cu numărul?! Cunoşti operaţia al-jabr? Dar al-mugābāla?… Ah, Michaly Bey! De ce nu-ţi ridici privirea ta în cerul de noapte să-ţi urmăreşti soarta în mersul constelaţiilor?

— Un astrolog arab mi-a făcut horoscopul când aveam de cinci ori câte cinci ani. Mi-ajunge.

— Numărul sfânt este şapte.

— Numărul meu este patru.

— Ştiu! Cu voia lui Allah.

Ce ştie Chani Ali Chan pe care-l credea ori pe cal, ori dezmierdat de hurii?!

— Dacă ştii, adu-l pe Ibrahim la viziratul cel mare.

— Poate schimba Ibrahim soarta mea şi soarta ta?

— Poate aduce semne favorabile în Balanţă.

— El singur?

— Începe cu el!

— Ce-mi dai?

— Pacea.

— Aceea este în copitele calului meu… Pe Allah! Nu-mi spune că mi-ai dat viaţa. M-ai umili.

— Nici n-am gândit-o!

— Am gândit-o eu pentru tine. Ibrahim este un înţelept. Cunoaşte ştiinţa al-jabr şi 'ilm ahkām an-nujūm, ştiinţa din legea stelelor.

— Pe care n-o cunoaşte duşmanul tău de moarte, cancelarul Zamoyski.

— Ai vrea să-l învăţ?

— Mi-ai fi prieten, dacă l-ai învăţa…

— Ceri repede şi mult.

— Ca să dai puţin şi târziu.

— Vreau pace cu împăratul romanilor şi drum slobod prin Ungaria de sus.

— N-ai avut niciodată război cu el.

— Cu căpitanii lui, da.

— Unde vrei să te duci?

— Dacă nu pot la tine, atunci la sârbi. Am datorii la toţi negustorii de robi din Orient şi Arabia.

— Plăteşte-ţi datoriile cum mi-am plătit eu creditorii.

— Nebunule! Negoţul care mă-mbogăţeşte este cel de oameni, nu de ceară, ori de grâu.

— O ştiu! Vei avea pace cu împăratul romanilor şi haraci de la el. Ţi-o jur.

— Ce-mi ceri?

— N-ai ce căuta la sârbi.

— Ca să-i aţâti tu?

— Da!

Un popândău ivit din pământ îi priveşte cu ochi mici şi ageri. Stă pe dosul grăsan, adulmecă. Guşile albe îi atârnă sub fălci. Marele han hinchineşte vesel.

— Toamnă lungă, beyule.

— Vreme bună s-o iei spre Volhinia.

— De ce ţi-ai adus oastea legată în fier la Buzău?

— Nu ştiam cu ce gânduri vii.

— N-ai citit Kitāb aş-Şadîg wa-l-Şadaga a lui Abu Hayyān al-Taudīdi?!

— Am citit-o la Busra. Voiai să-mi vorbeşti ca şi el despre prieten şi prietenie!

— Vorbeşte-mi tu, dacă inima ta este curată.

Marele han îşi desface nasturii de la mânecă. Scoate un hanger din fiecare mânecă. Le înfige în pământ, lângă vârful cizmelor roşii din piele de ţap de Buhara. Voievodul îşi scoate stiletul.

— Mi-era destul unul, Ghazi Ghirai…

— M-ai învins, Michaly bey, spune marele han. Se pleacă spre el şi-i şopteşte printre dinţii puternici, de om al stepelor:

— Ne-am încercat şi puterea minţii şi tăria cugetului. Spune-mi pe Allah, ce vrei de la mine şi ce vrei să-ţi dau în numele prieteniei noastre?

Voievodul îi apucă încheieturile. Sunt tari, apărate de zale subţiri. Îi vede unghiile lăcuite. Degetele pline de inelele Ghiraizilor. Cine ştie dacă nu sunt trecute din tată-n fiu, de la Ghinghis Chan.

— Vreau să laşi Ţara Românească, Ghazi Ghirai. Să nu mai joci jocul Porţii. Să mă ajuţi să-l punem mare vizir pe Ibrahim. Să-l pârăşti pe noul patriarh. Să-i prinzi oamenii care umblă spre Moscovia. Să-l joci pe Ieremia. Să-l ţii la hotarele Volhiniei pe Zamoyski. Anul ăsta. Şi

la primăvară. Şi la toamna cealaltă. Dacă treci Carpaţii pe la leşi, cazi asupra lui Sigismund. Nelinişteşte-l. Adună-i oştile spre miază-noapte.

— Ca să-l loveşti tu din miază-zi?

— Poate.

— Te ridici împotriva tuturor?

— Dacă este nevoie, da!

Marele han închide ochii. Şopteşte:

— Allah! Un nebun!

Apoi:

— Eu am în spatele meu stepele şi pustiurile până la Caspica, până la Arai, luni de zile de pustiu până la oraşul sfânt Buhara, până la Samarkand, la Gur-i Emir. Dar tu, tu Michaly bey, tu, pe Allah, tu ce ai în spatele tău afară de neagra ta nebunie? Tu Kara-obog!? Tu biet grăunte de nisip, tu pulbere, tu neam de cârtiţă făcut să scurme ţărâna pentru alţii, tu neam de bursuc făcut să agonisească, apoi vin apele, şi vin bulucurile, ori vin ianicerii, se duce totul pe apă, ori pe foc, iau femeile pentru haremuri, pruncii în ţeapă, pe Allah, de ce toată nebunia ta, Michaly bey?

— Ca să rămânem, Ghazi Ghirai!

Marele han îşi lasă bărbia în piept. Meditează îndelung la acest «ca să rămânem». Oftează. Se gândeşte la Fatima. La biblioteca lui din Bachcisarai. La toată ştiinţa şi literatura arabă rămasă dincolo de imperiul Profetului, pe ruinele lui, mărturia acelui imperiu fabulos care, zdrobit fiind de Timurizi, a cucerit lumea mongolă prin spiritul său. Care este spiritul pe care-l propune Europei acest nebun? Ce-nseamnă acest «ca să rămânem»? Şi-n ce să rămână?…

— Îmi repezi olăcar de zi şi noapte cu ştiri de la Saray. Tot ce se ţese împotriva mea. Cine sunt duşmanii mei. Prin oamenii tăi din Istanbul, să piară… Împăratul romanilor să-mi dea o sută de mii de taleri de aur. Meşteşugarii mei au îmbătrânit. Din Moscovia îi găsesc mai greu. Cancelarul şi-i apără pe-ai lui. La târgurile de robi vând puţin. Acum îmi ceri să scot din socoteli olaturile tale. Cele sârbeşti. Ungaria de sus… Sărăcesc din pricina ta. Eşti bogat. M-ai făcut sărman. Plăteşte… Mie cu aur. Viselor tale cu capul…

Îşi smulge hangerele din pământul mirosind a vrejuri de toamnă. Încalecă dintr-un salt. Înainte ca voievodul să facă o mişcare, din tufărişul Brateşului, dintre tufele de răchită şi din şovaruri ţâşnesc călăreţi cu calpace şi benişuri albastre, care înconjoară rovina la galop nebun, chiuind năprasnic şi fluturându-şi suliţele.

6

Cortul de război al marelui han, din pâslă groasă, lâna amestecată cu păr de cal. Stau amândoi pe perne din piele de cămilă cu înfloriturі aurite, sub pologul ridicat, sprijinit în patru suliţe. Radu Buzescu şi

Theodosie Rudeanu prezintă darurile. Keşigul din paza de zi, în benişuri albastre, verzi şi negre, cu calpace din blană de vulpe, îşi ţine caii la mână şi scuturile la umărul stâng. Recunoaşte războinicii tribului Şürakül, cu baaturii cunoscuţi în întreg răsăritul pentru cruzimea şi vitejia lor nebună. Noionii cu paitzele de aur, de argint şi de bronz, cu săbiile încovoiate, cu cizmele roşii, ori galbene, imamii cu bărbi albe, strălucitoare, turbane albe şi şalvari verzi, ochi oblici, plini de taine, prviri tăioase, ori vagi, tuiurile roşii din faţa unităţilor de-o sută. Sunt patru asemenea djaun într-o rânduială straşnică. Nimeni nu mişcă. Nimeni nu scoate o şoaptă. Până şi caii scunzi, flocoşi de stepă, cu nările despicate, stau nemişcaţi.

Ghazi Ghirai îl fură cu coada ochiului pe căpitanul Moise Székely, burzuluit, verde, aşezat în chip de gardă lângă voievod, între Baba Novac şi Tudor Maldăr.

— Sunt daruri vrednice de un prinţ şi de prietenia noastră, spune în turca lui aleasă…

Radu Buzescu ajutat de doi oşteni prezintă orologiul de Nürenberg care indică ceasul, ziua, luna şi anotimpul. O lucrare în bronz cizelat, cu basoreliefuri înfăţişând patru femei dintre care una este Flora deşertând cornul abundenţei, iar celelalte probabil anotimpurile, ducând pe braţe cercuri armilare. Un zodiac emisferic serveşte drept clopot pentru arcaşii regali care bat orele cu ciocanele lor de bronz. Deasupra purtând o ghirlandă de trandafiri din porţelan, trei îngeri bucălaţi şi diafani zâmbindu-i cu încântare marelui han.

Ghazi Ghirai întreabă dacă calendarul ţinut de acest ceasornic are în vedere durata variabilă a unei lunaţii şi dacă nu cumva prevesteşte şi eclipsele. Cu o reverenţă orientală, Radu Buzescu indică unul din cercurile armilare, explicând detaşat că la începutul lunii noi, Soarele, Luna şi Pământul sunt în conjuncţie şi că, pe acest cerc sunt înscrise poziţiile Lunii şi Soarelui pe întregul an, astfel…

— Deci mai bine decât calendarul celor 28 anwā?

— Mai bine, prea luminate.

— Mai bine decât cele 28 de înrourări ale lunii?

— Mai bine, strălucirea ta.

— Vrei să spui că este mai bun decât armila solstiţială din observatorul lui Hūl āgū, strămoşul meu, ridicat la Maragha?

— De atunci au trecut trei veacuri, lumină a răsăritului. Ştiinţa lui Nāşr ad-Din aţ-Ţūsī a crescut cum cresc râurile coborâte din munte.

— Ştii ceva de zîjurile lui Ulug-beg?

— Le-am studiat cu adâncă smerenie la Istanbul.

— Eşti vrednic de prinţul tău. Dar eşti mai vrednic de mine. Michaly bey, prietene şi frate, îţi dau o sută de iepe cu lapte şi zece femei mai frumoase decât visul, pe acest bărbat înţelept.

Voievodul nu-şi poate stăpâni un tremur al degetelor. Radu Buzescu

îşi încrucişează braţele la piept. Trăsături împietrite, nobile, tăiate în gresie.

— Este un bărbat slobod, apucă să spună.

Marele han îl strânge de cot.

— Nu-ţi pun prietenia la încercare. Dă-mi-l pe el.

Se-ntoarce scurt spre Moise Székely. Îl arată cu degetul plin de inele între care străluceşte un diamanat cât oul de porumbel şlefuit de Cairo.

— Dă-mi-l pe el, ca să-ţi rămână capul pe umeri. Am să-l vând la târgul de robi din Samarkand, să i se piardă urma. Ori mai departe, la Marele zid al Kitailor. Ori în Hindustan… Ai încălzit un şarpe la sân, Michaly bey.

Moise Székely asudă verde.

— Acest oştean aparţine prinţului Simismund Báthory, Chani Ali Chan. Este sub protecţia mea şi sub cuvântul meu cavaleresc…

Marele han râde hinchinit. Bate din palme. Bakauli cu paitze de aur preiau darurile. Imbrohorul strigă voia strălucirii sale, stăpânului răsăritului de a rămâne singur cu prietenul inimii lui, Michaly-beyul Kara Iflak. Voievodul are senzaţia unui jungher apăsat pe inimă. De unde ştie marele han de trădarea lui Moisă? Şi ce nu ştie marele han şi unde aurul lui nu a cumpărat oameni? Şi de ce s-a crezut el atât de deasupra altor prinţi şi stăpânitori? Ori de ce şi-a crezut oamenii de curte atât de credincioşi încât să nu răspundă la-ntrebările aurului? Ce ştie Radu Buzescu de uneltirile lui Sigismund? Îl vede pe Moisă ieşind din cort, alb, cu o privire tulbure şi zemoasă. Nököt, tineri, fără arme, ard mirodenii. Alţi nököt aduc mese de şah, cupele cu cumâs, tăvile de aur cu munţi de orez peste care sfârâie în osânză de berbec bucăţile de şaşlâk trase în frigăruile lor de fildeş. Se aduc vasele de aur pentru spălarea mâinilor. Nicio roabă. Doar oşteni tineri, tăcuţi, călcând neauzit pe tălpile moi ale cizmelor fără tocuri. Voievodul încearcă senzaţia veche, stranie pe care-a încercat-o de câte ori a intrat într-o medresă, ori moschee, travestit în turc; ori într-un palat oriental. Oprirea timpului. Totul rămâne nemişcat, în afara lumii, închis în sine însuşi, el însuşi măsură a tuturor lucrurilor. În cort se-ncheagă o tăcere profundă. Ghazi Ghirai îi cere să-i cinstească bucatele lui de război. Îşi înfige degetele în pilaful gras şi fierbinte. Marele han mănâncă stăpânit. Tace. Muşchii rotunzi ai fălcilor îi joacă sub pielea gălbuie ori de câte ori sfâşie bucăţile de şaşlâk tăvălite prin ceapă prăjită.

— Mi-ai scăpat viaţa. Ţi-am scăpat viaţa, spune într-un târziu. Suntem slobozi unul de altul.

— O vrei?

— Într-un fel da, pe Allah! Eşti un om care aduci urgia, Michaly.

— Ce ştii de acest oştean?

— Ştiu ce tu însuţi nu ştii. Ştiu că puteam să te lovesc în ziua când ţi s-au răsculat lefegiii. Ştiu că de dincolo de munţi te pândeşte câinele cu prepuţul de răţoi bicisnic, plătit de Zamoyski, care-i trimite daruri şi-l mustră ca un cumnat mai vârstnic. Ştiu că ai faţă de el o milă frăţească, pe care el n-o are faţă de tine… Allah să-ţi lumineze calea… Cum stai cu casa Füger?

Voievodul nu răspunde. Îşi şterge degetele pe prosopul de bumbac.

— De ce?

— Vreau să-mi schimbe aur, pe guldeni olandezi.

— Unde?

— La Liov.

— Multe?

— Poate cinci sute de mii.

— Stau bine. Am să le trimet vorbă. Când?

— La sărbătorile voastre de Paşti.

— Vor fi la Liov.

— Să vină la «Lebăda de aur», în cea dintâi zi de Paşti catolic.

— De cine să-ntrebe?

— De neguţătorul de mătase din ţara Kitailor, Şitak bey.

— N-am să uit. Ce ştii de oşteanul acela?

— Eşti încăpăţânat ca un catâr.

— Te-ascult.

— Te urăşte de moarte pentru o femeie. Te urăşte de moarte pentru că se teme de tine. Te urăşte de moarte din porunca bisericii căreia i se-nchină. Ucide-l! Iată, îţi dovedesc prietenia mea!

Bate din palme. Apare neauzit un nököt cu caftan roşu. Ceilalţi strâng bucatele sleite. Aduc şerbeturi. Nökötul cu caftan roşu scoate din sân o chartă. O desfăşoară pe masa de şah. Este desenată cu tuş, pe hirtie chinezească de mătase. Marele han îi spune ceva de precizia ei, invocând ştiinţa arabă a geodeziei, citează cu plăcere câteva nume dintre care îl repetă pe Ibn Hawgal şi al-Bīrūnī, căruia, spune, îi datorează cartografii Hoardei, ştiinţa măsurătorilor exacte. Voievodul simte o mireasmă ameţitoare; de trandafir şi paciuli. Faţa aspră a marelui han se luminează.

— Vino, Nurbanu, lumina mea.

Principesa în costumul roşiilor de ţară, nobilă, mlădioasă în pantalonul alb, din piele, cu mijlocul strâns în brâul de aur. Voievodul ar vrea să se ridice. Nurbanu îi face o reverenţă orientală.

— M-ai chemat, tată.

Acolo, sub ochii lui, se-ntâmplă ceva ascuns, tainic, de care el nu-şi poate da seama. Marele han o priveşte lung pe aceea care i-a spus tată şi nu stăpâne, care-i vorbeşte de stăpânul şi iubitul ei, Tudor; care-a fost ţinut la intrarea cortului, când trebuia să fie aici. Simte că între marele han şi principesa Nurbanu se duce un război tainic. Că marele

han îi cere ori i-a cerut ceva şi principesa nu voieşte să i se supună.

— Te-a chemat stăpânul tău, Michaly-bey.

Principesa îl priveşte mirată. Voievodul îşi pleacă fruntea în semn de încuviinţare. Marele han le spune amândurora că pentru prietenia faţă de bey a împins până la Siret o linie de ulakini şi zece djam cu corturi, sănii pentru la iarnă şi cai de schimb astfel ca cei două sute de farsah câţi sunt între Siret şi Bachcisarai să poată fi făcuţi de olăcari în cinci zile şi cinci nopţi. Olăcarii beyului să plece noaptea. Să ajungă în bălţile de la Şendreni, unde va arăta Nurbanu, în zori, astfel încât să se câştige o zi de goană. El „marele han Ghazi Ghirai jură pe inima sa şi pe armele sale să-i fie cu priinţă beyului, încă un an, începând de astăzi. I-a dovedit preţuirea lui. Jurământul acesta a vrut să-l facă în faţa preaiubitei lui fiice Nurbanu, care şi-a ales bărbatul dintre necredincioşi, părăsindu-l pe Allah pentru Isus Christos. Voia şi mila lui Allah, Căile lui sunt necunoscute oamenilor.

Se ridică. Se închină adânc în faţa voievodului.

— Ai rupt un an de pace, dintr-o veşnicie de năvăliri, Ghazi Ghirai.

— Voia lui Allah şi-a mea, beyule.

— Iată răspunsul meu. Prietenia mea nu-şi cruţă sângele, după cum nici duşmănia mea nu şi-l cruţă. Gândeşte-te că orice răsărit este urmat de apus şi că vântul nu bate numai de la răsărit, furtunile putând veni şi de la apus.

— Allah.

— Orice-ar fi între noi, pace ori război, principesa Nurbanu va fi ocrotită de voia mea şi legile pământului.

— Allah să te binecuvânteze.

— Am vorbit destul Ghazi Ghirai.

— Să-ţi rodească holdele, beyule.

— Amin!

Temenele. Iese condus de nököt cu săbiile la umăr. Ghazi Ghirai rămâne cu Nurbanu. Soarele stă mare şi roşu, aninat de cerul ofilit al toamnei. Se miră văzând keşigul în şa, caii de povară purtând corturile, hergheliile de iepe de muls gonind spre marginea zării, mânate de călăreţi. Otacul a fost strâns într-o tăcere desăvârşită. Războinici în caftane albastre se aţin la stâlpii cortului marelui han. Ai lui sunt în şa, tăcuţi, avându-l la mijloc pe căpitanul Moise Székely. Vine Nurbanu. Căpitanul Tudor Măldăr sare din şa. Principesa îngenunche. Îi întinde o cutie din piele de crocodil. Voievodul îi face semn marelui logofăt care descalecă, deschide cutia, scoate din ea o paitză de aur pe care este gravat un leu şi-i şopteşte că toţi baaturii şi-au împins caii şi tuiurile până în spatele gărzilor. Voievodul apucă lanţul de aur al paitzei. Şi-l trece peste gugiuman, pe gât. Încalecă. Izbucnesc strigăte sălbatice.

— Adea! Adea!

Djaunurile pornesc la galop de pe loc. Tătarii îşi scot săbiile, închid un cerc în jurul lor şi-al gărzii. Se ridică în scări. Salută tuiurile ducându-şi mâna la frunte, la buze, la inimă. Tuiurile astea care-au trecut de atâtea ori peste morţii lui.

— Marele han îţi mulţumeşte pentru că-i ţii pe utlavi dincolo de Dunăre, spune Nurbanu.

Utlavii sunt cazacii… Pune pinteni. Trece pe lângă tuiuri. Cercul tătarilor se sparge la o poruncă. A-nţeles şi această vorbire prin oşti a lui Chani Ali Chan. Urcă rovina la trap întins. Cortul marelui han s-a şters de ne faţa pământului. Sub lumina sângerie a apusului keşigul tribului Şürakiül şerpuie sub tuiuri pe malul plin de trestie al Brateşului, pierzându-se în pâclele albăstrii ale depărtătrilor.

7

Acelaşi soare mare şi roşu, aninat în cerul ofilit, de toamnă uscată. Codrii sfârlogiţi, ogoarele din spre Buzău arse de secetă. Prin văzduhul fierbinte trece mătasea morţilor, argintie, unduindu-se lin şi trec în fapt de zi cârduri de cocori, trec spre Dunăre, trec spre Bosforul albastru şi spre Mediterana şi spre zările lui miază-zi, zările de dincolo de gândurile lui. A urcat pe firul Buzăului cu taberele de lefegii şi oastea mică. Abia şi-au putut adăpa caii în râul sleit. Scurmau fundul cu copitele să se adune apa. La Vişani a ieşit un moş gârbov în faţa calului domnesc. Pletele şi barba colilii. Straie albe, curate. Mirosea a prescură şi-a tămâie. I-a luat calul de dârlogi. L-a scos la o fântână adâncă, sub un nuc vechi. Fântâna avea apa rece, cum nu mai băuse de-o viaţă. Rece, cu gust bun de rădăcină şi de pământ. Moşul a blagoslovit ciutura plină din care-au băut şi el, voievodul, şi Sultan, armăsarul de oaste, răsuflând în fundul ciuturii căptuşit cu muşchi verde. Moşul a vrăjit văzduhurile cu semne ciudate şi vorbe neînţelese. I-a spus:

— Ai mâniat pre Domnul, asuprind sarea pământului. Ne-ai adus în sapă de lemn pre noi, carele te-am înălţat şi-ai înălţat pre cei care-ţi pizmuiesc scaunul şi mărirea. L-am cunoscut pe Pătraşcu voievod când bătea calea la Târgul de Floci, la muma măriei tale, Tudora, carele este vară de-al doilea cu nevastă-mea, Visa. Am darul ghicitului şi harul vederii. Amin.

În nuc se strânseseră în sobor mierlele şi grangurii. Fluierau pentrecute. Era o dimineaţă plină de lumină dulce şi tristă. Radu Buzescu încheia tocmeala de marş cu oştile lui, cu chervanele lui bogate în harabalele cărora se găseau corturile din mătase cu stâlpii auriţi, lăzile cu bani pentru împrumut, dacă o avea lipsă «măria-sa şi vărul nostru iubit» şi liniştea lui de fiecare noapte, împătimita Habiiba. Nici nu ştie dacă n-o iubeşte pe Habiiba, femeia care l-a răscolit pătimaş, făcându-l să se simtă tânăr şi voinic şi mereu plecat

pentru sabatul simţurilor, ca şi pentru nesfârşita duioşie a cântecelor orientale; ori pentru poemele de arme şi dragoste pe care buzele ei le rostesc c-o înfiorată încântare, aşa cum rostesc străvechile poveşti despre Timur şi iubita lui soaţă, Bibi Hanum.

— Are să te-aştepte durerea trupului şi frângerea sufletului, plătind pentru toţi morţii cu tine, Amin. Şi-ai să te umpli de mărire şi de crâncenă suferinţă, una chemând-o pe cealaltă, precum lumina cheamă întunericul, amin! Şi din trei luni în patru, au să se pornească zăpoarele şi-are să curgă belşugul în vâna pământului, au să umple albinele fagurii cu miere de tei şi de salcâm şi de floarea câmpului şi au să aibă nunţile noatenul şi viţelul ăl gras şi vadra de sângele Domnului, numai tu ai să stai în singurătăţi, că nu-ţi ajunge ce ai şi ce vrei nu ajungi, amin! Că n-ai găsit cumpăna între ce vrei, ce poţi şi ce ai, cele trei chei ale smereniei, amin.

— Principesa Nurbanu, măria-ta, spune Theodosie Rudeanu, din pologul cortului. Voievodul îşi desprinde fruntea din palmă. Spre tabăra lefegiilor de la Vadul Paşii se văd norii de colb ai hergheliilor duse la adăpat. De undeva, dinspre Balta Plopului, intră în tabără chervanul boierilor munteni, cu demâncarea, straiele, armele şi nutreţul pentru oastea mică. Îi face semn vătafului Simion să ridice pologul. Dincolo de cercul harabalelor oştirii, vede trei călăreţi cu suliţele la picior, legănându-se în şeile înalte, înaintea lor, cocârjat pe greabănul iepii galbene cunoscută în toată oştirea, călăreşte, vel şătrarul Vasile Ţâru. Răsuflă uşurat. Se ridică atunci când principesa Nurbanu intră ţinându-şi dreapta pe braţul soţului ei, căpitanul Tudor Maldăr. Principesa, îmbrăcată în uniforma roşiilor de ţară, îi face o reverenţă ostăşească. Pologul se lasă în urma marelui logofăt. În cortul ostăşesc de pâslă pluteşte o lumină cenuşie, aspră. Îşi spune că aceştia doi nu şi-au istovit dragostea, aşa cum şi-a istovit-o el pentru Stanca de mulţi ani, rămânând doar cu duioşia pentru muma rodului său şi cu rare izbucniri de patimă, drojdie a ceea ce a fost în tinereţele lor. Le vede cearcănele, buzele sfârtecate de săruturi sălbatice, feţele supte, privirile tulburi şi-l încearcă o pizmă rea şi strâmbă, urâtă. Le pizmuieşte fără grija. Le pizmuieşte libertatea în care-şi arată patimile. Apoi se gândeşte la preţul cu care a plătit Tudor Maldăr dragostea şi patima şi pe Nurbanu. Se-nduioaşează. Principesa Nurbanu îi spune într-o turcă de curte în care amestecă vorbe tătare şi româneşti, să n-aibă încredere în marele han. Jurămintele lui pe coran sunt strâmbe din clipa când le-a gândit. Singura lege a stăpânirii lui este puterea şi bogăţia. Este în stare să-l prindă pe voievod cu arcanul, să-l vândă unui oglan, să-l răscumpere cu preţ întreit şi astfel să-şi plătească în faţa conştiinţei faptul că, într-un fel, voievodul i-a scăpat viaţa.

— Este un războinic viteaz, principesă.

— Atunci când este încredinţat de biruinţă, măria-ta.

— A-nvăţat în medrese. Cunoaşte astrologia, astronomia şi legile numerelor.

— Mai ales cunoaşte istoria Hoardei de Aur, măria-ta, spune căpitanul Tudor Maldăr. Nurbanu şi-a călcat pe suflet, venind la picioarele măriei-tale. Ghazi Ghirai visează să descalece la Gur-i Emir, aducându-i lui Timur o nouă împărăţie tătară. De la Kara Deniz la Caspica, Arai şi Sîr Daria, până-n Hindustan şi-n Persia. Ar vrea Istanbulul şi Moscovia şi Moldova, doamne. Este ros de viermele măririi.

Vorbele căpitanului Tudor Maldăr îl dor. Parcă-l lovesc nemilos, în taina lui şi-n gândurile lui şi-n fiinţa lui cea mai ascunsă.

— Este vreun rău că visează la mărirea veche a norodului său, căpitane Tudore?

— Este, măria-ta. Că mărirea aceea a fost dobândită cu sabia, împotriva legilor fireşti ale noroadelor. O ştie şi măria ta.

— Înţeleg că nu vrei să mă tulburi, doamne, aruncând vorbe aspre tatălui meu. Am oameni de credinţă la Bachcisarai. Fatima îl împinge la mărire. Ghani Ali Chan ştie că sultanul i-a dăruit ţara măriei-tale, dac-o poate lua cu sabia. Astăzi se gândeşte să-şi pască iepele pe Dunărea de sus. Mâine va vrea să aibă păşuni pe Dunărea de jos. Atunci ar câştiga atâta din vânzarea robilor, încât s-ar putea gândi la calea răsăritului. Nu te-ncrede în soliile lui. Privighează-le umbletele prin ţară. Ochii tătarilor sunt iscoditori. Văd noaptea la fel de bine ca şi ziua. Adulmecă urma oştilor, ca lupul din stepă, urma caprelor sălbatice.

Principesa Nurbanu, dintr-o dată palidă, îşi duce mâna la inimă. Căpitanul Tudor Maldăr o cuprinde pe după umeri, cu o mişcare delicată. Îi şterge fruntea brobonită, cu batista.

— A purces grea, măria-ta, şopteşte. A frânt-o ruşinea vorbind astfel de tatăl ei.

Opintit, muşcându-şi buzele, cu nările albe, principesa Nurbanu se apropie de masa pe care stă deschisă charta Dunării.

— Hanul «La Potcoava de aur» din Bucureşti, măria-ta, are în spatele lui covoăria lui Faizi Ahmet.

Se face lividă. O trec sudorile. Îl priveşte cu disperare. Cu umilinţă. Cu dispreţ. Închide pleoapele. Îi vede genele negre, lungi, date cu dresuri, clipind speriate.

— Iartă-ne, doamne, spune Tudor Maldăr. Te slujim cu încrâncenare.

Principesa Nurbanu îşi revine.

— Am să joc la botez, feţilor mei, şi-am să-i fiu naş ăluia mic.

Vine la ei, îi cuprinde la piept pe amândoi şi le spune să se iubească fără grijă, că-i sloboade din slujbe până când o naşte principesa. Să se ducă la Măldărăşti. Să se bucure că le-a hărăzit trei pietre de moară la

Râmnicu Vâlcii, alte trei la Hurezi şi zeciuială din vama de oi de la Novaci… Auzi, vel logofete?

— Aud, măria-ta, răspunde de după polog, marele logofăt Rudeanu. Aud şi abia-l ţin pe vel şătrarul măriei tale, care mă omoară cu zile.

— Nu-l crede, măria-ta, răsună glasul dogit al marelui şătrar… Ce te-aş mai jumuli şi pe măria-ta! Asta-i tabără? Asta-i aşezare domnească? Asta-i orândă de noapte?

— Duceţi-vă pe-aici, să nu-i căderi în gheare, le spune celor doi.

Simion ridică pologul care dă în cortul de dormit. Principesa Nurbanu nu se clinteşte. Ochii i se măresc. Pupila rotundă, scânteietoare îl aţinteşte cu o duşmănie femeiască, rea.

— Îi cer măriei-tale o răsplată numai pentru mine!

— Robul tău, principesă.

— Pe Habiiba…

Stă acolo, zbârlită, cu buzele întredeschise, lăsând să i se vadă dinţii albi, umezi şi strălucitori. Înainte de a-i răspunde, principesa i se-nchină adânc şi iese.

— Pentru cinstea măriei-sale, doamna, spune căpitanul Tudor Maldăr, îngenunchind şi sărutându-i mâna.

8

— Aşa că l-am bătut cu buzduganul peste măsele, vedea-l-aş spânzurat, şi i-am zis că dacă nu-s gata porţile până-n 1 dechemvrie… Asta-i, măria-ta. Nu tu fân pentru oaste, nu tu ovăz, nu tu cânepă, nici in, nici mei, nici seu, nimica, nimicuţa şi sărăcie la şătrărie de nu-ţi pot închega tabăra iarna şi nici când o da colţul ierbii la anul, ca să ştii şi măria ta cum stai cu războiul.

Marele şătrar Vasile Ţâru, cu mustăţile îmbârligate, cocârjat pe săbioaie, cârâie mereu ca o cobe. N-are!… N-are nutreţ, n-are pânză de cânepă pentru corturi, n-are pesmet, brânză, ceapă, făină de mei, n-are nimic. Să-şi pună pofta de război în cui. Să mai lase sabia. Să apuce plugul, dacă e voievod. Şi altele asemenea. Seceta. Sărăcia satelor. Zgârcenia marilor boieri.

— Că dacă lăsai moşneşimea, moşneşime aveai… Ai stricat-o… N-ai… ’Tu-i teaca mamii ei de slujbă, că-mi vine să-mi pun unghia-n gât ca piţigoiul.

Marele logofăt tace. A făcut la moşiile lui zece case husite, le-antrarmat şi tace. Tace şi vărul Radu Buzescu. Simte golul din jurul lui. Ameţitor. Simte vorbele principesei Nurbanu plesnindu-l peste obraz. Vor să-l jefuiască de uitarea lui. De aleanul, de încântarea lui. De Habiiba. Pentru cinstea Stanchii. Se simte jefuit la întâlnirea cu marele han. Jefuit de ceva adânc, de un gând luminos şi drept, care acum i se pare şui, găunos şi putred. Ce-ar fi voit de la marele han? Să-şi răstoarne felul de a gândi, de dragul ochilor lui? Să-i facă

treburile politiceşti cu sângele Hoardei? De unde-a aflat Nurbanu de Habiiba? Unde pe lumea asta putea-va fi singur cu gândurile, cu patimile şi sfinţeniile lui? Intră Simion. Latră un nume: Hödl! În cort se face linişte. Tace şi vel şătrarul Vasile Ţâru după ce-şi bate nările cu podul palmei şi ţâfneşte de câteva ori, mormăind sub mustăţi că numai lefegii ăştia l-au adus în sapă de lemn, vedea-i-ar şi drege'le-ar.

Intră ajutorul domnului Erich Lassota de Steblau, locotenentul Hans Hödl. Este îmbrăcat în uniforma reiterilor imperiali, cizme înalte, tunică, plastron de piele neagră, spadă agăţată de lentă, guler gofrat şi pălăria cu pană de cocor în mână. Un zdrahon cu obrazul verzui tăiat adânc de o cicatrice, care urcând până sub ochiul stâng, îi ţine căscată pleoapa de jos, lăsând să i se vadă fundul alb roşietic, zemos. Domnul Hans Hödl a împărţit câteva lovituri de spadă greu vindecabile la răsmeriţa lefegiilor, lucru care i-l face simpatic. Cu atât mai simpatic cu cât înainte de a fi în solda domnului Mustermeister, a fost locotenentul companiei de archebuzieri a căpitanului Nikolaus Theil în care rang a executat trageri de calitatea întâia la Călugăreni, Târgovişte şi Giurgiu. Se spune despre el că-şi joacă solda, cizmele şi uniforma la zaruri. Că într-o noapte a plecat de la taverna «Cocoşul roşu» gol puşcă, desculţ, cu pălăria pe cap şi încins cu lenta şi sabia; că ar fi bolnav de sfrenţie şi alte boli neruşinate, luate prin tavernele porturilor italiene, ori spaniole şi din când în când ciupeşte din soldele şi tainul domnilor lefegii. Deocamdată, roşu de mânie, raportează lui *der Fürsten* (Ion Raţ, diacul de nemţească şi ungurească şi latinie tălmăceşte, se pare, numai jumătate din ce spune locotenentul) că mâine nu poate plăti soldele, pentru că herr Mustermeister nu s-a-ntors cu banii de la blestemaţii de cămătari din Weissenburg… Că *Kriegszahlmeister în Hungärn,* herr Michael Zeller tace ca un porc, cu toate că i-a scris trei scrisori numai între 22 septembris – 21 octobris. Nici die *Römische Kayserliche auch zu Hungärn und Böheimb Khurigliche Maiestät* etc. etc. Nu s-a învrednicit încă să-şi găsească vreme pentru un răspuns: vrea să mai ţină oastea aici, ori nu, pe barba lui Wothan, ceasornicăria pasionându-l atât de mult încât bietul senior Erich Lassota de Steblau o să crape de foame. Raportează cu onoare că unul din aghiotanţii căpitanului Moise Székely i-a făcut propunerea să plătească mâine noapte, pe ascuns, numai soldele lefegiilor unguri. Pe cazaci, sârbi şi bulgari să-i lase să se descurce singuri. El a avut onoarea să-i tragă o cizmă în dos acestui aghiotant şi să se prezinte la raportul lui *der Fürsten,* al principelui de la care aşteaptă dezlegarea. Ce face, pentru că, mâine lefegii îl vor crucifica, bătându-i urechile în cuie, după un prost şi mai vechi obicei al lor. *Summa summarum pentru 1983 Hussarischen Pferde und 1857 Trabanten* este de 20.791 florini. El are în lăzi exact 2741 de florini. Ordin!

Voievodul se uită la pleoapa căscată şi zemoasă a locotentului Hans

Hödl. Moisă Săcuiul împinge lucrurile mai departe decât ar face-o un cap luminat. Îl pătrunde acel frig de gheaţă, care-l încearcă mereu în vremea din urmă, care-i sleieşte inima şi-l încrâncenează făcându-l să se lepede de oameni, el care atât de mult a iubit oamenii. Moisă trebuie să fie cel puţin prost, ori nebun de-abinelea.

— Adu-l pe căpitanul Moisă, vere Theodosie. Mai înainte pofteşte-i pe toţi căpitanii bulgari şi sârbi. Pe esaulii cazacilor… Simioane… Masă ostăşească. S-o am în stânga pe principesa Nurbanu.

— Ion Raţ ăsta tălmăceşte după ureche şi cum vrea el, măria-ta, spune marele logofăt înainte de-a ieşi.

Dintr-un salt este asupra diacului. Îl înşfacă de plete. Cu o zmucitură puternică îl trânteşte la pământ.

— Cin'te plăteşte, caiafă?… Cine, n-auzi?… Vorbeşte!

— Măria-ta, gâfâie diacul.

— Simioane… Munceşte-l cu fierul roşu. Trei dieci să scrie ce spune… Ia-l!

Diacul se răsuceşte. Se târâie pe pâslă în patru labe. Îi încleştează cizmele cu braţele.

— Tolvai, Dumnezeule şi măria-ta, doamne iartă-mă că spun tot. Tot şi tot şi tot, numa nu-l mânia pe Dumnezeu cu pedepsirea nevinovatului.

Locotenentul Hans Hödl priveşte scena cu ochii oţelii, impasibili. S-a obişnuit cu mâniile cumplite, ca şi cu mărinimia fără margini a principelui, care-i cere registrul cu plata soldelor şi evidenţa oştenilor pe companii şi steaguri. Simion scoate tălmaciul dintr-o dată prăbuşit în el însuşi, alb şi puţind a urină.

— S-a slobozit pe el, porcul, spune Radu Buzescu… De mult aşteptam să-l prind pe Raţ ăsta, crescut lingău pe la cancelariile voievodale din Alba-Iulia.

— Mi l-a dat Josica.

— Nici Josica nu-i oracolul de la Delfi.

Ar fi vrut să-i spună lui Radu Buzescu că e ostenit. Vede mustăţile marelui şătrar şi nu mai spune nimic. Simte cum îl adulmecă Radu Buzescu. Îi simte bucuria ucisă-n măsele şi-l încearcă bucuria aceea rea şi veninoasă care-l stăpâneşte de câte ori îi lasă mofluzi pe Buzeşti. S-a ticăloşit de tot, jucându-l pe Kon Mozes Trianidos contra Buzeştilor. Atât că acest Kon Mozes vrea numai seva copacului, nu rădăcinile lui. Râde singur. Marele şătrar îşi face cruce.

— Mă mir că rămăseşi teafăr la minte, doamne, atât cât rămăseşi, după ce trecuşi prin ce trecuşi. Ai bani să-ţi plăteşti mâncării?!

Tăcere. Voievodul frământă pâsla.

— Alergi ca lupul încolţit, măria-ta.

Se-ntunecă. În tabără intră un convoi de călăreţi. Trag spre partea roşiilor de ţară.

— Nu-ţi fă griji, măria-ta. Lefile astea te neliniştesc?

Se opreşte în faţa Buzescului. Îl ia de umeri. Îi caută privirea.

— Şi ele, vere Radule.

Radu Buzescu râde uşor.

— O nimica toată, măria-ta. Îţi aduc de patru ori pe-atâta.

Voievodul îl strânge la piept. Ştie că-l înjunghie pe la spate.

O face cu leşuiala ruşinii. Cu răutate. C-o bucurie putredă, pentru că războaiele lui i-au îmbogăţit. Pentru că i-au smuls moşii, după moşii. I-au luat câteva băi de sare. Au pus vameşi pe drumurile de negoţ care umblă câte două zile pe tărâmurile lor. Îi e scârbă de prefăcătoria lui, de jocul nedemn pe care-l joacă, de această politikie şi diplomatikie, şi spune că ei toţi l-au făcut aşa.

— Mulţămita mea, pentru gândul tău frăţesc, Radule. Acum am… Poate mâine, n-am să mai am!

Radu Buzescu îşi muşcă buzele. Cară lăzile cu taleri de trei luni, riscând să fie ucis şi jefuit, dacă Ghazi Ghirai afla. Ori lefegiii. Mihai s-a făcut mai dibaci decât l-a crezut. Se-nclină adânc să-şi ferească privirile de căutătura voievodului, sfredelitoare şi inteligentă şi ironică.

— Oricând, al măriei-tale, cu supunere şi credinţă.

Voievodul îl vede pe vel şătrarul Vasile Ţâru mângâindu-şi mustăţile cu mişcări prelinse de motan hoţ. Locotenentul Hans Hödl scoate din teşchereaua de alamă încuiată cu lacăt un registru pe coperta căruia sunt imprimate în relief armele Casei de Austria. O trâmbiţă sună prelung: «Căpitani, grăbiţi la porunca măriei-sale»!

9

Cuprinde dintr-o privire tocmelile cu tâlc ale marelui logofăt Theodosie Rudeanu. Masa lungă, aşezată pe tobele oştirii, deasupra cărora s-au pus scuturi. Gărzile puternice, roşii de ţară cu sabia la umăr. Haiduci sârbi, martologi bulgari cu suliţe şi şuşanele, cazaci cărora li se răsfrâng luminile făcliilor în cecmenele sângerii. Este acolo un gorun străvechi, măreţ, umbrind cerul înstelat pe care se călătoreşte, feciorelnică, luna de crai nou. Miroase trist şi duios a ierburi ofilite de brumă, a pământ uscat, a frunzeturi moarte. Stă o clipă între copiii de casă făclieri, privind lacom gorunul zugrăvit pe cer. Se gândeşte la destinul lui, la sfâşierea pe care i-o lasă în suflet toamna, la disperarea cu care caută uitarea în braţele neistovite ale iubitei lui, Habiiba. Când îşi coboară privirea din cerul aspru, negru, întâlneşte privirea mistuitoare a căpitanului Baba Novac. Se cutremură. Îşi aduce aminte de jurămintele vechi făcute în numele visului aceluia tiranic şi înălţător pentru care au murit cu bună ştiinţă atâţia bărbaţi, aici, pe amândouă malurile Dunării, îşi strânge la gât mantia voievodală, căptuşită cu samuri. Poate n-a simţit frigul până

acum. Poartă gugiumanul, sabia şi platoşa uşoară din oţel de Damasc. Ascultă lacom murmurul căpitanilor. Se aşază în jilţul de campanie, acoperit cu blană de urs. O vede în stânga pe Nurbanu. În dreapta stă Radu Buzescu. Chipurile căpitanilor se contopesc cu întunerecul de sub gorun. Dochian. Matei ot Brâncoveni. Vasile Ţâru. Baba Novac. Ţacev. Kaloghera. Nu-i vede. Îi simte. Împietriţi. Ca şi când o presimţire grea, apăsătoare ar pluti sub gorunul care zăbreleşte cerul cu crengile groase, răsucite şi cioturoase. Un oştean aduce două sfeşnice cu câte o lumânare. Unul îl aşază pe scutul din faţa voievodului. Lumina gălbuie, fâlfâită, luminându-l de jos, îi dă înfăţişare de spectru. Radu Buzescu închide ochii. Nu poate suporta să vadă capul voievodului smuls întunericului, parcă detaşat de trup, găvanele adânci din care privesc ochii lui mari şi tragici, barba neagră cu prea multe fire albite în prea puţini ani de domnie, fruntea torturată de gânduri, sprâncenele sârmoase amintind coama zbârlită a mistreţului încolţit, obrazul supt, cu pometii ieşiţi, brăzdat de riduri adânci, bărbăteşti, pline de asprime. Totul este fantastic, crud: iar capul voievodului plutind în para de lumină a lumânării îl îngrozeşte. Theodosie Rudeanu are o minte diabolică. Oşteanul cu sfeşnicul face paşi rari, înceţi. La fiecare pas i se aud pintenii. Teaca sabiei lovind o tobă. Altă teacă. Pleacă sfeşnicul în faţa fiecărui căpitan. Ţâşnesc din întuneric capete bărboase. Cicatrici încă nevindecate. Frunţi crunte. Nasuri coroiate. Pas. Zăngănit de pinten. Alt cap. Dochian. Şi noaptea deasupra, stelele, un nour lung, negru, tăind luna care-l poleieşte cu roşu mort şi aur stins. Pas. Ca şi când ar număra clipele. Oşteanul se opreşte. Aşază sfeşnicul la celălalt capăt al mesei, pe scutul întors pe dos. Toate capetele se-ntorc acolo. Căpitanul Moise Székely se trage înapoi. Lumina gălbuie nu-l iartă. I se agaţă de pleoape. De mustăţile prelinse până mai jos de bărbie.

— Ce ai să ne spui, căpitane Moise Székely, răsună în turcă glasul aspru al voievodului.

Radu Buzescu prinde privirea sticloasă a principesei. Nu vrea să se uite la voievod. Îşi spune că acesta se smulge în clipa asta din nişte lanţuri cumplite şi că o face fără niciun tertip diplomatic. O face ostăşeşte şi-l admiră pentru tăria lui, gândind la urmările acestui act, care pot fi incalculabile. Mihai îmbină curajul disperării cu diplomaţia şi diplomaţia cu credinţa fanatică în steaua lui. Are simţul clipei. Şi, poate, asta este totul. Tot geniul lui poate stă în acest simţ al clipei.

— Despre oşti? Despre lefi? Despre starea taberei, măria-ta, răspunde din pata de lumină glasul bărbătesc al căpitanului.

Voievodul se pleacă peste scut. Lumânarea îi umbreşte ochii.

— Ba! Despre trădarea jurământului ostăşesc.

Voievodul se uită lacom la chipul celuilalt. «Te duşmăneşte pentru o femeie, a spus marele han». Da… Pentru Velica. Iată-l. Arătos. Viteaz.

Bogat. Cu destule fapte de arme înscrise pe scut. Şi altceva? Ce-i poate acest Moisă oferi Velicăi, văduvă de domn, ori celeilalte, Velicăi Norocea, fiică de boier muntean; ori celeilalte, Velicăi chinuită de întrebări, pătrunsă în tainele Bibliei, ori poate… Se-ngrozeşte la gândul că Velica ar putea fi o iniţiată. Ştie că Velica nu poate sta într-un Moisă chiar dacă este un Moisă Székely. Că Velica tânjeşte după o-mplinire în cuget şi că e făcută să fie doamnă, nu ibovnică de Moisă. Asta-l bucură. Îi dă lui Moisă bunăvoinţa lui cavalerească, ca unuia înfrânt în luptă dreaptă. Crede în Velica nestrămutat, ca într-un vis al lui tainic şi-o iubeşte pe Velica altfel decât pe toate femeile pe care le-a iubit, altfel decât pe cea mai dragă dintre drage, Tudora lui vajnică şi înţeleaptă şi odihnitoare.

— Am făcut un singur jurământ ostăşesc… Principelui meu. Şi numai lui sunt dator a-i răspunde şi numai el are dreptul să mi-l pună la-ndoială.

— Crezi?

— Ce este aici? O judecată pe care o fac vasalii suzeranilor lor? Cuvintele plesnesc sec peste capetele căpitanilor.

— Ce neghioabă trufie, şopteşte Radu Buzescu, la urechea marelui logofăt.

— A pierdut lupta, înainte de a o începe… cumnate Radule! Amin zic lui!… Ascultă…

Din întuneric se ridică un murmur surd. Căpitanii înlemnesc pe tobele acoperite cu piei. Lama unei gărzi străluceşte albăstrui. Nechează un cal la conoveţele roşiilor de ţară.

— O judecată pe care-o face onoarea, dezonoarei. Sângele bravilor vărsat pe câmpul de luptă, mişeleştilor intrigi ale trufiei şi măririi deşarte. Gândul de slobozenie, gândului de cotropire mişelnică. Noi cei de-aici, bărbaţi luptători, care-am crezut în cinstea ta şi-a bicisnicului tău stăpân, ţie şi lui, pentru încercarea de a ne ucide pe la spate… Prea laşi să vă încercaţi tăişul cu tăişul nostru, mereu înfrânţi, mereu cerşind mila unui puternic prin cizma căruia aţi vrea să striviţi pe alţii, căpitan fără onoare şi mişel nemernic ce eşti…

— Nu îngădui…

— Tu nu îngădui, Moisă, pe care mai bine Iuda te-ar chema?!

Izbucneşte glasul cutremurat de scârbă şi durere, care bubuie sub gorun, nestăpânit. Faptele vin unele după altele crâncene în adevărul lor gol, schiloade faţă de faptele celorlalţi, care şi-au lăsat vetrele şi nevestele şi copiii în iataganele cotropitoare, gata mereu de jertfă şi el alege acele fapte, luptele de iarnă ale lui Marcu Dubrowniky şi pătrunderile nebuneşti ale lui Baba Novac până în Balcani şi bătăliile crâncene pe gheaţa Dunării şi asaltul cetăţilor şi morţii lor, dar mai ales credinţa lor în izbăvire prin jertfă, în izbăvirea de cotropire străină, nădejdile lor disperate în limbă şi-n obiceie slobode, oh,

libertate sfântă, singura măsură a vieţii unui popor, a vieţii unui bărbat… Îi zvârle în cap cum l-au răsturnat pe Aron vodă, care lupta bărbăteşte cu turcul, cum l-a otrăvit în castelul din Vinţ… Îl întreabă dacă nu-şi aduce aminte ce rol a jucat el însuşi, bravul căpitan în acel complot ruşinos, care l-a jertfit laş pe încrezătorul Ştefan Răzvan, dând o Moldovă vitează şi gata de jertfă în lupta împotriva Porţii, pe mâna unui Ieremia slugă Poloniei. Îi aruncă în obraz faptele din urmă care-au dus la răsmeriţa lefegiilor, aceşti oameni care-şi vând viaţa pe câţiva florini pe lună, dar care s-au dovedit înflăcăraţi şi nobili, atunci când au fost chemaţi la lupta pentru un gând nobil şi înflăcărat.

Iese din el. Ţâşneşte din el, flacără albă, lăpădându-se pe sine. Îi spune că ăsta a fost visul crailor ungureşti de la naşterea lor în trufie, să fie suzerani peste aceste olaturi. Că de la Carol Robert de Anjou, pe vremea când crăia era puternică, nu jalnică cum este astăzi, împărţită între împăratul romanilor, sultan şi-un principe nevolnic ah ce l-ar fi lovit unde-l doare mai tare, se stăpâneşte în numele nu se ştie cărui simţământ de onoare şi compasiune, de-atunci şi până la Matiaş craiu, feciorul Iancului, ei, craii şi nemeşimea, au tot venit pe-aici să mănânce bătaie, să se încarce de ruşine, în loc să cugete la foloasele pe care unirea celor mici le-ar aduce împotriva celor puternici, care-i dezbină să-i poată suge şi de suflete.

— Ai să faci tu, un Moisă oarecare, ce n-a putut face Carol Robert de Anjou? Are să poată face un Sigismund, prăsilă deşartă a Báthoreştilor, ce n-a făcut Mateiaş Corvinul de Huniade? Când o să vă ridicaţi ochii din blidul vostru, să vedeţi lumea? Şi când trufia voastră vă va lăsa cugetul slobod, să vadă adevărata voastră putere? A căzut Moldova prin moartea mişelească a domnului ei Aron? Are să cadă Ţara Românească dacă mi s-ar întâmpla moarte de mâna voastră? Le-aţi juruit sârbilor ajutor. Unde este? Că de zeci de ani mucegăiţi în faţa Temişorii şi-a Lipovei şi-a Orăzii. Le-aţi juruit ajutor bulgarilor. Unde este? Le trimite papa călugări iezuiţi…! Pe mine aţi vrut să mă ucideţi în scaunul meu? De ce? Că vă apăr şi că lupt şi că sărăcesc întru gândul de slobozenie?! Moisă, Moisă, deşartă şi goală şi scârbavnică gândire tăvălită numai la înălţimea ritului.

Glasul scade. Se frânge ca într-un icnet.

— Am crezut în tine, ca într-un cavaler, Moisă… Mi-ai ucis credinţa şi asta n-am să ţi-o iert niciodată…

— Unelteşti cu tătarii şi turcii la pierderea stăpânului meu, ţipă dintr-odată isteric căpitanul Moise Székely. Nimeni n-are dreptul să mă judece aici, neam de slu…

Ceva rotund zboară peste masă. Lumina lumânării din faţa căpitanului se culcă speriată. Lovitură înfundată. Bila cu ghimpi a căpitanului Baba Novac izbită în cuirasă, cade pe scut.

— Putem lovi şi mai sus, câine, spune Baba Novac. Judecată de

oaste măria-ta.

— Judecată de oaste, strigă căpitanii.

— În gorun, cu mişelul.

Căpitanii se ridică. Strigă cu toţii, ca la poruncă:

— Judecată de oaste.

— Ba! Judecată de domn!

Căpitanii se-aşează în stânga şi dreapta jilţului. Lângă el, palidă, Nurbanu. Căpitanul Moise Székely rămâne singur la capătul mesii. Din întuneric ies gărzile de roşii. Îl înconjoară. Parcă fără voia lui, galben, căpitanul se ridică în picioare. Cu o mişcare scurtă vrea să-şi tragă spada. O mână ţâşnită în lumina lumânării îl ţintuieşte pe loc.

— Căpitane Baba Novac.

— Poruncă, doamne.

— Rupe-i spada.

Făclieri. Dintr-o dată, făclieri. Mulţi. Înconjoară gorunul. Înconjoară locul judecăţii. În clipa când ridică torţele, toată lumea vede laţul unei spânzurători atârnând deasupra coifului împenat a lui Moise Székely. Căpitanul îşi ridică fruntea bântuit parcă de-o presimţire. Face un pas înapoi.

— N-ai dreptul acesta, voievodule Mihai, strigă.

Tăcere. Paşii îndesaţi ai lui Baba Novac. Umbra care-l acoperă pe Moisă. Scrâşnetul oţelului smuls din teacă. Lama sclipind rece în lumina fumegoasă a făcliilor. Baba Novac ridică spada deasupra capului. Înainte ca Moise Székely să facă o mişcare, o lasă fulgerător în jos, rupând-o pe genunchi. Ridică cele două cioturi.

— Dezonoare, strigă căpitanii.

Baba Novac aruncă cioturile la pământ, cu scârbă.

— Îţi cruţ ruşinea dezarmării în faţa oştirilor. Îţi cruţ

viaţa, pentru faptele tale de arme. Du-te şi-i spune stăpânului tău câtă cinste i-a mai rămas…

Gorunul foşneşte metalic. Luna taie norul cu secera ei de aur. Glasul voievodului este atât de crâncen, încât se-nfioară el însuşi, ascultându-l.

— Căpitane Matei ot Brâncoveni.

— Poruncă, doamne.

— Scoate-l din Ţară, prin pasul Buzăului. Păzeşte-l ca pe ochii din cap…

— Voia măriei-sale!

— Căpitane Moisă! Să nu-mi mai ieşi în cale. A doua oară…

Se ridică din jilţ. Gol. Pustiit. Parcă el însuşi umilit. Căpitanii îi fac loc, închinându-i-se într-o tăcere de moarte.

— Mărinimia măriei-tale te poate pierde, se aude în noapte glasul subţire şi cântat al principesei Nurbanu… Ochii acestuia varsă veninul, precum colţul de viperă, stăpâne.

— Este înscrisă stăpânilor şi mărinimia, principesă.

Făclierii îi deschid drum în bezna care-nconjoară taberele. Beznă de toamnă, cu miros de ierburi ofilite de brumă. Paşi repezi. Oţele care se ciocnesc. Între două suliţe. Nurbanu.

— Principesă.

— Darul măriei-tale a fost căpitanul Moise Székely, stăpâne! De celălalt, principesa Nurbanu a uitat… Allah să-ţi călăuzească tristeţile.

Deasupra cortului voievodal, de pâslă, luna de crai nou pluteşte argintie în singurătăţile nesfârşite ale cerului.

10

Joi în 13 noiembrie, de ziua Sfântului Ioan Gură de Aur şi Lăsatul Secului. Candelele şi lumânările pâlpâie în obscuritatea cenuşie a paraclisului, punând pete de lumină pe feţele sfinţilor mucenici. Cu deosebire pe obrazul prelung, aspru al Sfântului arhanghel Mihail pe care l-au sărbătorit la curte acum cinci zile. L-au sărbătorit pe acest Mihail domn şi voievod, părăsit în jilţul de tei sculptat, ajuns la un capăt de viaţă, mereu lepădându-se de sine şi mereu regăsindu-se pe sine în arii mereu noi şi necunoscute ale sufletului şi cugetului. Nu se mai întreabă cine este bărbatul în rantie neagră de şiac, pentru că, într-un fel, ştie. L-a părăsit pe cel carnal, îmbibat de răscolitoarea patimă a simţurilor, otrăvit de farmecele mereu proaspete ale ibovnicei Habiiba, la poarta *Karma*. L-a părăsit rupându-l dureros din obişnuinţa nopţilor tainice, pline de miresmele florilor de saxsaul, ale poemelor străvechi şi-ale îmbrăţişărilor ameţitoare, uitându-l. S-a adus pe sine, dincolo de dorinţă la poarta spiritului şi a sufletului, acolo unde l-au lăsat dascălii *Iglisiei*, urcându-l până la rangul 31, al iniţiatului. Ce libertate poate fi în dogma *Iglisiei* şi-n cercurile ei de fier?… Iată-l aici în faţa celei de a treia porţi: *Ahankara*-conştiinta fiinţei. Pur şi luminos. Plin de iubirea creştinătăţii. Creştinătatea gând. Creştinătatea ideie. În care să crească iubirea adevărului, a aproapelui şi virtuţiile sufletului. Iată-l aici, gata să se jertfească pe sine în numele acestei conştiinţe a fiinţei, pentru că, altfel ce-ar însemna el decât un Irod în straie de vodă, un histrion neguţător de vorbe

umflate, un jalnic zaraf al puterii! Gândul jertfei de sine, conştiinţa jertfei de sine îi sfinţeşte vorbele, îi sfinţeşte fapta, gândul şi spada. *Ahankard.* Conştiinţa fiinţei. El, putere, El, mişcare. Puterea gândului, a credinţei, puterea veacurilor de a fi ele însele. Putere care mişca timpul, aşezările vechi, care rupe şi reface ţesătura orândei, care l-a zămislit să schimbe, să scoată din făgaşe prost şi neghiob croite, pentru a o împinge pe ea însăşi spre mai bine. El mişcase, desprindere din vreme, pentru alte vremi. Din cuget, pentru alt cuget. Ce mult simte nevoia mărturisirii de sine… Poate la Efes a fost Nikifor Parasios?… Ori la Milet, lângă Nimpheyon, fântâna binecuvântată… Ori la Knidos, în templul Afroditei?… Ori la Telmessos, ori numai sub Pleiade în nopţile când pătrundem cu gândul la cauzele prime ale Universului, descifrând legile alternanţei: acţiune şi inerţie; fiinţă şi nefiinţă. Ale cuvântului putere şi ale puterii cuvântului, fecundată de puterea amintirii!… Când ne visam desăvârşirea întru conştiinţa fiinţei!… Unde eşti Nikifor Parasios? Poate moartea ta n-a fost o nesocotinţă!… Cum poate n-a fost nesocotinţă şi vanitate nici moartea bietului Ştefan Răzvan!… Poate ele, morţile, au fost jertfele voastre, cerute de conştiinţa fiinţei voastre, cum jertfă luminată de mucenicia unui gând sfânt a fost moartea cumplită a lui Ion vodă de la Moldova?!… Iată-mă pe mine însumi în faţa privirii mele interioare, necruţătoare şi dreaptă ea însăşi judecată veacurilor… Iată-mă pe mine însumi, ştiutor de păcatele mele omeneşti, lăpădând straiele măririi mele trecătoare, venit la judecata fiinţei mele nemuritoare… Răspunde, Mihail!… Răspund! Eşti vrednic să păstoreşti?… Vrednic sunt să păstoresc!… De ce, Mihail?… Pentru că port amintirile turmei mele. Ale fiecăruia în parte şi ale tuturora împreună până în bezna genunelor dintâi!… Şi de ce încă, Mihail?… Pentru că mă dor. Pentru că mă sângeră. Pentru că sunt de-o fiinţă cu ele, acum şi-n vecii vecilor… Şi de ce încă, Mihail?… Pentru că le-am luat pe umerii mei, pentru că mă zdrobesc, simt cum mă îndeasă în pământ, până la glezne, până la genunchi, până la brâu, până la subţiori. Aşa, cu rădăcinile prinse de tălpile mele, mă duc înainte, în beznele dinainte şi le dau timpului, amintirile, să-l lumineze. Să-l facă după chipul şi asemănarea lor, pentru harul şi veşnicirea lor… Şi de ce încă, Mihail?

Ascultă întrebarea cugetului său, căzând în fântâna adâncă a conştiinţei fiinţei sale.

Şi de ce încă, Mihail?

Pentru că sunt gata să mă chezăşuiesc cu mine însumi, Mihail!…

…Candelele şi lumânările pâlpâie în obscuritatea cenuşie a paraclisului, punând pete ofilite de lumină înţeleaptă pe feţele sfinţilor mucenici.

— Maria ta!… A venit Marcu Schonkabunk, la poruncă.

Umbra vătafului Simion după perdeaua paraclisului.

— Asta este, Mihail, îşi şopteşte… Asta este aproape totul!

Se ridică greoi din jilţ, ca şi când rădăcinile acelea nevăzute, ţesute din amintirile tuturora, s-ar fi împlântat lacome în carnea moartă a teiului schimbat în jilţ, trăgându-l cu ele în nefiinţă. Iese din paraclis, călcând lespezile din ce în ce mai puţin şovăitor cu târlicii monahali de pâslă neagră. Trece prin galeria de taină în camera de lucru, bucurându-se de focul vesel din cămin, butuci întregi de cer, de tot ce-au iscodit minţile agere ale celor doi sfetnici Theodosie Rudeanu şi Radu Buzescu pentru înfrumuseţarea lui. Se sprijină de placa de marmoră de deasupra căminului. Încearcă din nou să-l uite pe celălalt. Pe cel din paraclis. Închide ochii.

— Haide, Mihail, şopteşte… Haide!…

Bate în gongul de aramă ţinut în dinţi de un dragon din argint, operă a meşterilor din ţara Chitailor. Odată cu Marcu Schonkabunk intră mirosul care-l insoţeşte de când l-a cunoscut. De blănuri bine argăsite, de marochinărie şi cerneală de tipar, de mirodenii şi de şiretenie veselă.

— Ai îmbătrânit pe drumuri, Marcule.

— În slujba măriei-tale.

Marcu Schonkabunk, mai mult scund decât înalt, bine legat, uşor cocârjat în blana pe care nu şi-o scoate nici iarna, nici vara, cu cizme scurte, căptuşite, îngenunche şi-i sărută mâna. Are nasul uşor coroiat, ochii albaştri bulbucaţi, mustaţă cânepie, rară şi o strungăreaţă care-l face să sâsâie. Aşteaptă cuviincios, cu o licărire de maliţie în ochi, ca vodă să-i facă semnul binecunoscut şi poruncitor. Adică aşează-te şi începe. Îl miră rantia pe care-o poartă voievodul. Îl miră părăsirea de sine a acestui bărbat impetuos pe care-l slujeşte corect, cu un fel de devotament pe care şi-l detestă, nu fără să tragă foloase copioase după slujbele lui de ambasador. Foloase proporţionale cu riscurile. Poliţia secretă iezuită îl pândeşte. Spionii şi delatorii lui Sigismund îl pândesc. Fiecare pas îi este supravegheat. Fiecare plecare urmărită. Acum câteva luni, căpitanul Moise Székely i-a propus să joace în partidă dublă. Adică, toate ambasadele lui, scrisorile voievodului Mihai, să treacă întâi pe la cancelaria lui Alfonso Carillo. Să ducă la Praga solia lui Mihai vodă, amendată de ordinele nunţiului… Altfel!!… Face totul pe risc propriu. Ameninţarea l-a terorizat câteva nopţi. Poate-l terorizează şi acum.

— Şezi, Marcule… Ai mai învăţat vreo limbă?

— Mă trudesc cu ebraica veche, măria-ta.

— De ce?

— Să văd legăturile ei cu araba.

— Mă tem că şi de altceva, Marcule…

— *Mein Gott*… Ai ghicit… Afurisiţii de zarafi ovrei îşi fac scrisorile în această limbă, doamne, şi asta numai spre folosul lor…

Se bucură că voievodul nu i-a uitat preocupările lui de filolog erudit, cunoscător a patru limbi europene şi trei asiatice.

— Ai primit salvconductul meu pentru sloboda trecere a chervanelor voastre la Dubrownik?

— Marea mulţămită a breslei, măria-ta.

— Cât de mare, Marcule?!

Ambasadorul râde sâsâit, arătându-şi prin strungăreaţă vârful roşu al limbii.

— Cincizeci de mii de taleri pe an, doamne, vărsaţi bancherului Lazarus Henkhl, cu obligaţia lui să ajute Hofkammer Räthe din Viena de câte ori i se cer bani cu împrumut pentru oştirea măriei tale. Şi să nu mai dea un sfanţ, când nu se plătesc aceste lefuri.

— Henkhl s-a legat?

— Printr-o *lettere di malediction*, măria-ta… Dacă n-o face, îi tăiem negoţul cu ceară şi piei în tot Siebenbürgeschen, lucru care-l sărăceşte într-un an.

Lazarus Henkhl, omul lui Kon Mozes. Kaplan i l-a adus acum două săptămâni, în tabără la Micşuneşti, pe Mukheymer Nasib, omul paşalei de Herţegovina, Ibrahim Demircioglu, prepusul aceluiaşi Kon Mozes Trianidos. Plasa ţesută din prăvălie în prăvălie, din bazar în bazar, din bancher în bancher s-a închis. A căzut în ea? Stăpâneşte el însuşi un colţ al păienjenişului? Kaplan a adus dorinţa Sarayului de a neguţa întoarcerea steagului sfânt la Suleymanyiè şi cincizeci de care cu mărfuri din Corfu, Rhodos, Cairo şi Alger, păzite de spahioglanii paşalei de Herţegovina, care i-a trimes binecuvântările lui şi zece mii de ţechini de aur cu care Mukheymer Nasib să cumpere oi, miere, ceară şi mai ales cai. Numai de pe moşiile lui şi-ale domniei i-a vândut lui Mukheymer Nasib oi şi cai de şapte mii de ţechini aur. De două mii de ţechini au vândut Buzeştii. De-o mie, Theodosie Rudeanu.

— Eşti nemulţumit de acest negoţ, măria-ta?

— Ba!… S-ar putea şi mai mult… Te-ar bucura treizeci de care mirodenii, mătăsării, parfumerie, mărgelărie şi covărărie alduse de la Damasc şi Cairo?

— *Mein Gott?* Ce gheşeft, măria-ta!…

Marcu Schonkabunk îşi frecă mâinile. Un gheşeft regal. Voievodul îl egalează şi-l întrece pe Cresus… Se stăpâneşte. Cele treizeci de care scăpate de brigandajul nobililor unguri şi ajunse la Nüremberg înseamnă preţul lor întreit. Merită să i se confeseze voievodului. Începe cu afacerile de la curtea împăratului romanilor. Voievodul se aşază în jilţ. Trăieşte parcă o desprindere. Conştiinţa limpede, rece, într-o stare ascuţită de veghe. Trupul uitat în jilţ, odihnindu-se, fără ştire de el însuşi. Cu toate păcatele ei de moarte dintre care sărăcia este la loc de frunte, curtea de la Praga este singura curte a unui imperiu european care face război turcilor de zeci de ani şi va mai

face război zeci de ani. Ori poate sute. Marcu Schonkabunk repetă planurile imperiului roman de a ajunge la Dunărea de jos şi Marea Neagră. Să pună mâna pe comerţ cu Orientul. Să strămute drumurile de negoţ pe Dunăre, până la Viena şi să aducă sânge proaspăt în trupul vlăguit, mai ales astăzi, după căderea Hispaniei în sărăcie şi ridicarea Ingliterei protestante. Vorbeşte de cancelariile diplomatice de la Praga, din rapoartele cărora nu lipsesc, săptămânal, ştiri despre măria-sa şi lupta la Dunăre. Vorbeşte cu teamă de pregătirile pe care le face Zamoyski să lovească în Ţara Românească şi prin ea, în Sfântul Imperiu. A trimis o solie la Londra… Alta la Istanbul. Alta la Sigismund care face ca niciodată un joc dublu, trădându-l nu numai pe măria-sa; dar trădându-l pe însuşi Alfonso Carillo, dascălul lui iezuit, din moment ce l-a reţinut la Weisenburg – această Albă-Iulie plină de saltimbanci italieni pe Ioan de Marini Polli, solul special al împăratului Rudolf, către măria sa voievodul Mihai. Cu toate că Josica l-a vestit de această nouă silnicie a lui Sigismund, ştirea îl tulbură.

— Ce părere ai tu, Marcule, de toate astea?!

Marcu Schonkabunk îşi freacă fruntea. Îşi trozneşte degetele. Oftează.

— Camera aulică şi Camera de război, cât sunt ele de orbite de hârţoage, văd adevărul, măria-ta.

— Au să-mi plătească oastea încă un an, au ba?

— Au să ţi-o plătească, doamne, dar aşa cum ştii. Scârţâind. Amânând. Cu Sigismund în Ardeal, va fi greu.

— Eh, Sigismund, spune voievodul moale.

Marcu Schonkabunk ciuleşte urechile. Are senzaţia că vorbele astea spuse ca de altcineva, incolore şi moi, pecetluiesc aici, la gura căminului şi lângă focul acesta generos, pecetluiesc un destin: Sigismund… oftează, păstrând o clipă de tăcere. Voievodul pare că doarme. Îi spune să păstreze toate chitanţele lui Lassota, contrasemnate de ofiţerii care fac plăţile, Camera de război neţinând seama decât de hârţoage şi peceţi. Sâsâie ceva prin strungăreaţă despre un domeniu al Coroanei imperiale pe lângă Künigsberg, cu un venit anual de o sută de mii de ducaţi.

— Ce tot mormăi acolo, Marcule? tresare voievodul. Ce domeniu?! Ce Künigsberg? Pentru cine o sută de mii de ducaţi?

Marcu Schonkabunk se chirceşte în scaun. Voievodului i s-a aricit barba. I s-au bulbucat ochii. Clănţăne din dinţi, parc-ar vrea să-i sfâşie beregata.

— Un domeniu pentru măria-ta, dacă… *Mein Gott*… Dacă se-ntâmplă să te răpună Zamoyski, ori sultanul, ori Sigismund, ori Ieremia; ori cum este de aşteptat, toţi împreună.

Un răsuflet de vânt pornit din senin scutură cercevelele de fier. Voievodul îl aude ţiuind sub streşini. Lumina se încenuşeşte. Un val de

fum acru răbufneşte din cămin.

— Te-ascult, Marcule Schonkabunkule.

În adevăr, îl ascultă. Ascultă cum a fost chemat de Moisă Székely în trecere prin Curona şi cum neducându-se, a suferit vizita acestuia înconjurat de gărzi, care-au intrat în librăria prietenului său Zeller, au răscolit-o sub pretext că aici se tipăreşte un *Aviso* reformat, plin de injurii la adresa serenissimului principe şi găsindu-l acolo i-a ordonat să treacă în slujba statului, dacă ţine cât de cât la viaţă, la avere şi la familie.

— De aceea ai grăbit peste munţi, Marcule?

— Şi de aceea, doamne.

— Şi de mai ce?

— Să-mi dai porunci pentru Praga. Am treburi de negoţ la Nüremberg, la Viena, la Firenze. Asta o să ţină aproape un an.

— Cât stai la Praga?

— Poate şase luni, măria-ta.

— După câte înţeleg, ţi-ai pus familia la adăpost.

Marcu Schonkabunk se-nclină uşor.

— Cu voia măriei-tale, soţia, fiicele şi bătrânul meu tată sunt în cetatea măriei-tale.

— Crezi deci că aici sunt la adăpost, Marcule? Mai la adăpost decât la Künigsberg?

Marcu Schonkabunk se ridică şi-i sărută mâna.

— Am lipsă de zece mii de oşteni, opt mii călări şi cu arme de foc. Asta-i toată diplomaţia pe care să mi-o faci la Praga, Marcule Schonkabunkule… Te-aştept să-ţi regăseşti pe cei dragi… Ştiu. Cele treizeci de care le iei de la doamna şi stăpâna mea… Du-te, dă-i darurile pe care le aşteaptă, nu-l uita pe Henkhl şi-ntoarce-te sănătos… Cine ştie?…

Ascultă cu toată fiinţa freamătul văzduhurilor pătrunzând prin geamurile de Murano. Răbufnetul vântului în horn. Se duce la fereastră. Deschide un ochete… închide ochii. Trage adânc în piept aerul de toamnă, dintr-odată umed. Plouă. Dumnezeule bun. Plouă. Deschide ochetele mare. Al treilea ochete. Al patrulea. Scoate amândouă mâinile afară cu palmele în sus, făcute căuş. Plouă. Îl bate ploaia în obraz. Îl bate ploaia pe piept. Plouă învăluit, cu ropote din ce în ce mai îndesate. Plouă răzbit. Au început să curgă streşinile. Are barba udă. Sprâncenele ude. Apa îi clipoceşte în palme. Trage mâinile înăuntru. Miroase apa de ploaie. Îşi umezeşte buzele în ea. O dată. De trei ori. Şi-o toarnă pe gât, în sân. O simte pe sub rantie, rece, prelingându-i-se pe piept. Dintr-o dată clopotele. De la Biserica domnească. De la mitropolie. Toate clopotele Târgoviştii. Aude un freamăt la porţi. Aude strigăte. Aude tocsinul străjilor. Iese val virtej, cu rantia fluturând. Trece prin hora mică, trece prin coridoarele pline

de copii de casă, de jupâniţe de slujbă la curtea doamnei, urcă sus, aleargă la uşa cerdacului care uneşte palatul cu Biserica domnească, o smuceşte înainte ca oşteanul de gardă să poată face o mişcare şi ţâşneşte sub acoperişul de şiţă pe care şiroie ploaia. Îi vede. Mulţi. Cu masalale. Cu făclii. Mulţi. Bărbaţi. Muieri cu copii în braţe. Preoţi. Neguţători. Călugări. Cerşetori. Harabagii. Ramăt. Pe porţile deschise intră în fugă târgoviştenii. Mereu. L-au văzut acolo, în cerdac, negru şi singur. Trece un vaer prin mulţime. Se face linişte. De moarte. S-aud doar streşinile curgând. Şi vântul trecând peste Cetatea de scaun… Şi noaptea curgând neagră şi udă peste lume.

— Plouă, măria-ta, spune cineva din mulţime.

— Plouă, răspunde.

Străbate cerdacul. Deschide uşa de fier a Bisericii domneşti. Coboară prin cor, văzând zecile de lumânări pâlpâind la icoane, călungăraşii amorţiţi prin strane, sfinţii picotind în ramele de aur. Iese prin pronaos, pe treptele cerdacului. Se izbeşte de mulţime. De mirosurile ei binecunoscute. De cel uitat al ploii.

— Plouă, măria-ta, spun aceia, mulţii, fremătând în întuneric.

— Plouă, oameni buni, răspunde…

Iese în ploaie. Simte zecile de mâini, căutându-l. Simte învăluindu-l mirosurile de om, de suflet, de nelinişti zăcute. Simte ploaia bătându-l pe obraz. Pe frunte. Spălându-l de spaime. Spălându-l de tina lui cea de toate zilele. Bat clopotele, bat mereu, vesele şi clinchetitoare, cu glas de aramă.

— Să nu sperii norii, Doamne fereşte, se aude un glas de muiere.

— Plouă, măria-ta, şoptesc gurile, ca şi când ar rosti o taină.

— Plouă, dragilor mei, le răspunde în şoaptă.

De nu se ştie unde ies preoţii de mir cu icoanele. El o ia înaintea lor, o ia pe după Biserica Domnească, cu paşi lacomi şi cântă cu glas puternic «Binecuvântat să fie numele tău, Doamne» şi se gândeşte cu bucurie la pământ, la holde, la tainul de sămânţă păstrat sub pedeapsa cu ştreangul în hambarele domneşti. Se gândeşte la bucuria turmelor, câte vor mai fi rămas, a plugarilor; la Sigismund şi-l suduie de mamă că l-a poprit pe Ioan de Marini Polli. Se gândeşte la bancherul Lazarus Henkhl care împrumută *Hofkammer Räthe* din banii vărsaţi de breslele celor şapte oraşe săseşti pentru negoaţele făcute în orient prin paşa de Herţegovina, omul lui Kon Mozes Trianidos, bani plătiţi oştilor cu care el…

Plouă… Plouă răzbit. Se văd palele de ploaie trecând spulberat prin lumina masalalelor. Toată curtea este plină de lumina masalalelor. Înconjoară Biserica Domnească, făcându-i pe popi să alerge gâfâind. Ploaia i se scurge de pe chică în sprâncene. Pe barbă. Pe gât pe sub rantie, pe şiră, pe piept, pe coapse. Îi fleoşcăie în târlicii monahali… Cântă mereu! — «Binecuvântat să fie numele tău, Doamne», râde, îşi

clănţăne dinţii şi dintr-o dată îşi aduce aminte de Habiiba. Măreşte pasul. Trece de preoţi. Intră în întunericul de sub brazi. Se-ntoarce. Se ascunde după trunchiurile înfrăţite. Îi vede trecând pe preoţi. Îi vede pe purtătorii de icoane. Intră în mulţime, făcându-şi loc cu coatele spre poarta cetăţii. Iese din mulţimea caldă, mirosind a câine ud. Răzbeşte dincolo de poartă.

— Mantaua, măria-ta, şopteşte din nou glasul care mereu îi aduce aminte de el însuşi. I se stinge bucuria. Aşteaptă să-i pună mantaua pe umeri. Îşi ridică gluga. Simte dintr-o dată frigul şi umezeala lipindu-i-se de carne. Clăbuceşte uliţa pietruită, luminată ofticos de felinarele din fier bătut cu ciocanul. Îşi aduce aminte cu spaimă de proorocirea moşului gârbov, mirosind a prescură de la Vişani, de la fântâna de sub nuc, care zicea, are harul vederii şi darul ghicitului. «Are să te aştepte durerea trupului şi frângerea sufletului, plătind pentru toţi morţii cu tine. Şi din trei luni în patru, au să se pornească zăpoarele şi are să curgă belşugul în vâna pământului. Au să umple albinele fagurii de miere, au să aibă nunţile noatenul şi viţelul cel gras, numai tu ai să stai în singurătăţi… Că n-ai găsit cumpăna între ce vrei, ce poţi şi ce ai, cele trei chei ale smereniei… Amin!»

Grăbeşte pe caldarâmul din piatră de râu, lunecos. Ploaia îl învăluie rece. Un câine de pripas îi taie calea, amişunându-l şi scheunând. Plouă răzbit, cu băşici, rece. Un beţiv lălăie tâmp un cântec porcos. Îl drăcuie în gând pe proorocul de la Vişani, care l-a cunoscut pe Pătraşcu vodă când umbla după ibovnica lui Tudora, sfânta lui mumă din coasta Mariei Magdalena. Umbra vătafului Simion se lungeşte în lumina galbenă a felinarelor. *Ahankara.* Conştiinţa fiinţei. Acţiune şi inerţie. Fiinţă şi nefiinţă. Întuneric şi lumină. Se strânge sub mantia de camelot, dorind-o aprig pe Habiiba, uitarea lui. Nefiinţa lui aromind a flori sălbatice de saxaul, *Ahankara,* Poarta a treia. Conştiinţa fiinţei. Un spulber rece de vânt îi smulge gluga. Ploaia îi ţintuie fruntea cu suliţe lungi şi reci. Plouă. Răzbit. Cu băşici. Tot trupul i se face stană de piatră.

— Ai să plăteşti pentru toţi morţii cu tine, şi singurătăţile tale.

— Amin zic ţie, Mihail…

Intră în întunerecul izbăvitor, lepădându-şi cu fiecare pas gândurile şi încercând cu aprigă şi amară disperare să-l uite pe celălalt, pe vodă, chemat în ploaie de glasul mulţimilor. Aude picurii bătând în frunzele veştede ale platanilor. Îl învăluie mirosul de veşted şi ofilit din grădina Casei solilor, unde-o tăinuie pe Habiiba. Fără voia lui şi peste puterile lui îl îneacă plânsul. Plânge muteşte, dureros. Îşi stăpâneşte hohotele de plâns în piept. Simte lacrimile ajungându-i în gură, sărate. Îşi ridică obrazul. Lasă ploaia să i-l spele de lacrimi, de suferinţă, de temeri şi gânduri. Să-l spele de el însuşi. De toate amintirile lui. Vântul trece nebun printre crengi. O pasăre de noapte ţipă ascuţit. Joi în 13

noiembrie în ziua Sfântului Ion Gură de Aur şi Lăsatul Secului.

Cartea a treia

PLANUL BIZANTIN

CAPITOLUL ÎNTÂI

1

Primăvara. Parcă n-a simţit-o, n-a văzut-o şi n-a înţeles-o decât astăzi, în Sâmbăta lui Lazăr. De pe la Buna Vestire s-au aşternut nişte ceruri albastre şi dulci, curgând de la munte limpezi, încărcate de lumină. Au bătut ploi de martie, scurte şi calde. Au înflorit luncile, glogozind Târgovişteа sub mireasmă de salcie. Ca nicicând au venit cucii devreme, umplând livezile de numele lor. De Buna Vestire seara, a fost în şa. N-a mai vrut să audă altceva decât cucii, grangurii şi ciocârlia. A bătut satele spre Buzău. S-a lăsat pe Dâmboviţa spre Bucureşti şi sloboziile roşiilor de ţară. Ispravnicii domneşti au fost scoşi din cojoacele în care-i supseseră puricii şi mânaţi la căpitănii cu porunci de viaţă şi de moarte. Să iasă cu mic, cu mare la arat şi sămănat că în duminica întâia din postul Paştelui s-a arătat o stea luminoasă deasupra Cetăţii de scaun, plutind acolo înconjurată într-o beteală de argint. Un călugăr sihastru a coborât din chilia lui săpată în piatră, deasupra izvoarelor Dâmboviţei, proorocind an de belşug. Ar fi auzit urşii destupându-se în Duminica Fiului Risipitor şi de-atunci a stat în post şi rugăciune, cunoscând belşugul după mersul stelelor. A fost un pribeag orb la Curte, prevestind război şi biruinţă. Apoi, la începutul Postului mare, a căzut la Scaun un vraci chizilbaş, ghicitor în măruntaie de oaie. Era un âshipu, care se pricepea la astronomie mai bine decât la meseria de exorcist. Cercetând Taurul la echinocţiu Aldebaran i-a clipit de trei ori, apoi s-a învăluit întro mantie de pulbere stelară. Chizilbaşul a prezis sânge şi rod pentru luna Arahsamma – octombrie. Era în drum spre Roma, venea de la o medresă din Ispahan şi voia să-i cunoască pe Giordano Bruno şi Galileo Galilei. Spunea ceva despre planeta Venus, despre astronomul Kepler Iohann şi despre ciudata dorinţă a marelui han Ghazi Ghirai de a-şi paşte turmele între Dunăre şi Tisa. Un fluture purpuriu se aşază lin pe floarea de magnolia. Chizilbaşul putea fi învăţat şi iscoada marelui han. În livada domnească se prefiră arome ameţitoare: pământ reavăn, izmă, flori de cireş şi magnolia, salcie fragedă. Zefirul încreţeşte lacul pe care plutesc frunzele verzi, cerate, ale nuferilor. Rândunelele săgetează văzduhul, ţipându-şi bucuria de a fi libere în soarele de aprilie, fierbinte. Se opreşte sub un dud chinezesc, cu crengi plângătoare.

— Eşti trist, măria-ta.

— Sunt copleşit de frumuseţe, vel logofete.

— Harul Domnului.

— Şi-al firii înţelepte, Theodosie. Suntem ca aceste flori trecătoare.

— Noi cei zidiţi din humă, doamne. Dar faptele noastre?

Voievodul se aşază pe banca din lemn rotund şi alb de mesteacăn. Ascultă albinele înţelepţind întru trudă şi miere.

…De la Anul Nou s-a obişnuit să poarte costum cavaleresc negru. Coantăş negru, cu paspol de aur la mâneci. Gulerul cămăşii din dantelă spaniolă albă îi adânceşte trăsăturile aspre, obrazul ars de soare, brăzdat adânc de griji şi nelinişti. Pantalon de lâniţă neagră în cizme roşii din piele moale de capră, cu toc şi pinten de argint. Se încinge cu centură lată din piele, în care poartă două hangere persieneşti cu mănunchiul bătut în rubine. Nasturi mari din argint cizelat lucrat în ajur filigranat. Poartă la gât un singur diamant mare cât oul de porumbel, tăiat în zeci de feţe, încrustat într-o montură de aur prinsă pe un colan cu zalele tot din aur, care-i atârnă pe piept. Băieşii, ori băieşiţele îi taie şi aranjează unghiile. Are pe fiecare deget câte un inel cu rubin. Marele logofăt Theodosie Rudeanu a-nceput de multă vreme să vegheze la fiecare întâlnire cu domnul său. Voievodul s-a schimbat ciudat după întâlnirea cu marele han. Dacă ar fi un superficial, ar spune că l-a schimbat Habiiba, plecându-l spre reverie şi poezie. Dar nu este nici naiv, nici superficial. Nu l-au schimbat nici conciliabulele nesfârşite cu diverşi călători savanţi, ori numai misterioşi, din ce în ce mai des popositori la Casa solilor, veniţi din cele patru vânturi ale lumii. Nu l-au schimbat nici scrisorile din ce în ce mai disperate ale cancelarului Josica. Nici veştile de la Praga, Viena şi Istanbul. Nici neliniştile cardinalului Andrei Báthory, poposit la Varşovia, ori poate ajuns la Suceava, aşa cum reies din scrisoarea nunţiului Germanico Malaspina către cardinalul Cinzio Aldobrandini, a cărei copie o ţine între degete, aşteptând ca voievodul să-şi desprindă din gol privirea grea, mocnită. Voievodul s-a schimbat din el şi prin el. L-a schimbat domnia însăşi, punându-i pe frunte pecetea veşniciei. Are harul de-a umple zilele domniei lui cu istorie. Are să noteze această formulare, care i se pare cu deosebire fericită pentru «Hronicul» la care trudeşte cu osârdie. Voievodul aude glasul istoriei. Manevra marelui han în spatele Ardealului l-a făcut să poată smulge vremii un an. Sigismund Báthory vrea să abdice, ori poate a şi abdicat. De soarta Ardealului stă legată soarta Ţării Româneşti. Mihai a ajuns la o răscruce. Suise-va în slavă?

— Ziceam vel logofete, că mă nelinişteşte cugetarea lui Machiavel din Capitolul XX. *«Dacă întăririle şi alte multe lucrări, de care se folosesc domnitorii adesea, sunt folositoare sau vătămătoare».*

Marele logofăt ciuleşte urechea. După răsmeriţa lefegiilor, lectura voievodului se-ndreaptă mereu şi mereu spre Nicolo Machiavelli. Are

un fel ciudat de a-l interpreta, dincolo de literă. Are şi o memorie aproape înspăimântătoare. Nu uită nimic. Nici câte inele purta Kaplan în vară şi câte inele noi în toamnă, după ce şi-a făcut negoaţele pe seama celor doi stăpâni: de la Târgovişte şi de la Istanbul.

— Care gând te nelinişteşte, doamne?

— *«Cea mai bună fortăreaţă este, aşa dar, iubirea poporului»…*

— Se pare că Andrei Báthory nu se nelinişteşte de această cugetare a secretarului florentin, doamne.

— Poate nu-l citeşte, vel logofete.

— Poate, măria-ta… Afurisenia papii îl opreşte.

— Crezi că poporul meu mă lipseşte de această fortăreaţă de necucerit, vere Theodosie?!

Se întoarce spre marele logofăt rămas cuviincios în picioare.

— De, măria-ta… Adică despre ce popor vorbeşti?

— Asta-i, vel logofete!… Despre ce popor vorbesc… Despre ăla care-mi aduse la Călugăreni zece mii de călăreţi nebiruiţi şi care-mi dădu astă toamnă, la cătarea cea mare, şase sute de călăreţi cocârjaţi în nevoi. Simt tot mai aspru lipsa asta, pe care n-o puteţi împlini, Theodosie. M-aţi văduvit de cetatea cea mai tare, Theodosie. Nu fără bună ştiinţă. Auzi?

— Mă pedepseşti pe nedrept, doamne.

— M-aţi pedepsit voi pe mine, luându-mi dreapta şi stânga. Ascultă: *«domnitorul trebuie să se îngrijească puţin de comploturi, când este iubit de popor; dar trebuie să se teamă de cel mai mic lucru, dacă poporul este contra lui şi-l dispreţuieşte».*

— Nicoló vorbeşte de ducii sângeroşi ai Italiei, măria-ta. De ce hăinie te poţi teme, măria-ta, când te vedem ca pe un Mesia?!

— Linguşitoare şi ameţitoare vorbe, Theodosie… Mă nelinişteşte Europa. Mă neliniştesc satele venite la judecată să se răscumpere de rumânie. De legătură. Mă nelinişteşte sosirea asta nebună a Marcului Schonkabunk. Coborârea lui Andrei Báthory la Suceava, a lui arhiduca Maximilian la Tokay şi înţepenirea lui acolo, când de fapt s-ar fi cuvenit să ajungă la Cluj; ori cel mai bine era să fi ajuns la Bălgrad.

— Cancelarul Josica nu-i vrea pe austrieci la Bălgrad, doamne. Are pilda Cehiei, a Slovaciei, a Bohemiei.

— Cancelarul Josica, cancelarul Josica, şopteşte voievodul.

Îşi scoate cuşmuliţa din blană de jder, cu surguci din pene de cocor, prinse într-o pafta din aur bătută cu diamante. Zefirul susură prin cireşii înfloriţi. Deasupra palatului domnesc patru berze rotesc în slava albastră, plină de lumină. Se gândeşte la Cetatea de piatră, care, într-un fel i se deschide singură. Sigismund, nebun şi laş, a dat Ardealul imperialilor… Imperialii… Cu ce drept şi-n numele cui a dat Sigismund această ţară care nici a lui nu este, necum a lui Rudolf?… Să fi bătut oare ceasul şi el să nu-l fi auzit?

— Te-aşteaptă Schonkabunk, doamne, n-ai ascultat scrisoarea lui Malaspina şi nici porunci pentru cancelarie n-ai dat. Te fură primăvara asta şi te-ameţi de tot.

L-a furat primăvara? Poate… Iubeşte trei femei şi din trei singura care nu-l sfâşie cu întrebări este Habiiba. Stanca, pentru că o iubeşte duios şi-o pofteşte pentru trupul ei plin de voluptate, îl ucide pentru Tudora şi Habiiba. Tudora, ibovnică aprigă, răscolitoarea lui Tudoră, doamnă neîncoronată, l-a sfâşiat pentru Habiiba, amenințându-l c-o va ucide. Şi-a stricat şi acel cuib al liniştilor şi dragostelor din pacea fermecată a Târgşorului. Numai Habiiba îl primeşte lacomă, plină de-o dragoste sălbatică şi secătuitoare, învăluindu-l în tristeţi şi-n poeme, în cântece tărăgănate şi-n poveştile străvechi ale Timurizilor. Are şi numărul trei o înţelepciune a lui. Până şi Domnul nu poate întruchipa perfecţiunea decât în întreita lui înfăţişare: Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh…

Ascultă zefirul, albinele, bondarii, rândunelele ascultă foşnetul dulce al văzduhului, lumina căzând albastră pe apele lacului. Îl ascultă pe vel logofătul Theodosie Rudeanu citind şi comentând scrisoarea lui Malaspina, datată 13 februarie 1598 la Warszawa.

> *«Il Signor Cardinale Bathori… invitato et stimulato dalia nobiltà et popolo, et în spetie dalli, Sicoli…»*

— Minte… Săcuii mă chiamă pe mine.

Marele logofăt se înclină zâmbind.

— Iartă-mă, vere… Am început să vorbesc singur.

Urmăreşte din ce în ce mai atent scrisoarea nunţiului Malaspina în care se dezbate de fapt moştenirea stăpânirii Ardealului, între Casa Bathoreştilor şi Casa de Austria. Malaspina nu vede cum vor presta Ordinele transilvane jurământul către Casa de Austria. Prevede ciocniri armate, toate în dauna cauzei creştine. Vorbeşte de o amiciţie veche între săcui şi moldoveni, venită de la apărarea comună a graniţelor împotriva tătarilor. Şi apoi:

…— *«Vedendo che si tratta di privare în eterno la famiglia Bathorea di quel dominio, che li antecessori suoi hanno acquistato per essi, et posteri loro…"* — A uitat de rumânii de-acolo, vel logofete. A uitat de unde vine acest *«li antecesori»* şi acest *«molto antichi».*

— Poate a sosit ceasul să-i aduci aminte Casei Bathorea de *«molto antichi»,* doamne. Împăratul îţi plăteşte oştile. Primăvara asta vesteşte cele şapte vaci grase. Noi suntem gata să ne punem viaţa pentru măria-ta. Săcuii te cheamă cu lacrimi, Josica te cheamă. Însuşi măria-ta năzuieşti ca vulturul să te prăvăli acolo, din crestele de piatră ale Carpaţilor.

— Ispititorule, spune voievodul, ascunzându-şi ochii sub genele lungi.

Dionisie Rally i-a trimis în taină un călugăr care s-a dovedit a fi

însuşi Grădan, voievodul de Herţegovina. De la Târnovo la Kalofer şi Sîrnegor, Vraca şi Kjustendil, pe amândouă poalele Balcanilor, în tainiţele monastirilor, în beciurile hanurilor, prin catacombele bogomililor şi-n peşteri, s-au zidit arme şi pesmeţi şi carne sărată; ovăz pentru cai, scamă pentru răniţi şi nădejdi în jurământul făcut pe libertate. Cnezii, martologii, voievozii care i-au trimis copiii ostateci, îl aşteaptă întru jurământ. Sârbii luptă de la Bor până la Sarajevo şi Kraljevo, Pacerina, Podgorina, Timaka Krajina sunt pline de haiduci. Ard caravansaraiurile. Convoaiele turceşti sunt strivite sub bolovanii prăbuşiţi din vârfurile de piatră ale munţilor. Ard satele. Văile Macedoniei şi Herţegovinei sunt îmbâcsite de mirosul cărnii de om arse. Turcii aruncă în vetrele de jăratec copiii străpunşi. Bătrânii orbi. Ard Balcanii. Arde Sârbia. Arde inima lui. Într-o noapte, în tabăra de la Caracal, Iovanca Rudnik de Zagubica s-a înfăţişat goală la focurile haiducilor, spunând că este Sârbia sfinţită de suferinţă. A trecut desculţă şi goală peste vatra de jăratec, implorându-l pe Dumnezeu să pedepsească cu trăznet şi foc pe amăgitorul în numele căruia este jertfită Sârbia. A smuls-o Marcu din flăcări şi, spre minune, flăcările n-au atins-o. Haiducii lui Deli Marco Dubrowniki i-au căzut în genunchi, spunându-i sfântă. Un zugrav i-a zugrăvit chipul pe pânză şi Deli Marco şi-a făcut-o steag pe care l-a sfinţit popa Stoica în ziua de Bobotează. Cardinalul Andrei Báthory trebuie să fie voievod în Ardeal, prin arme. Ardealul în mâna Casei de Austria va fi mort pentru visul Cetăţii de piatră. Rudolf îi plăteşte oştile. Casa de Austria stăvileşte poftele lui Zamoyski. Un Andrei Báthory proturc şi propolon, în scaunul lui Sigismund, luând ceea ce doreşte Rudolf, va dezlega pentru vecie un nod legat silnic de vreme. Vărul Theodosie Rudeanu îl citeşte pe Machiavel din vârful buzelor, n-are vreme să consulte constelaţiile, nici să asculte timpul căzând din apele albastre ale cerului. Pe aleea presărată cu nisip auriu vine Simion, conducându-l pe Marcu Schonkabunk care-şi scoate de departe pălăria lui săsească, de pâslă neagră, face trei reverenţe, îngenunche şi-i sărută mâna cu un oftat adânc, de uşurare.

— Iată-te, deci, Schonkabunkule, îi spune cu prietenie, făcându-i loc pe bancă. Pari jumulit. Te-au slăbit slujbele mele, ori mai curând cârciumăresele vianeze, pe unde aud că tragi.

— *Mein Gott*… Ce primăvară divină…

Voievodul îi face semn marelui logofăt să stea în stânga lui. Locul de cinste, pe care Theodosie Rudeanu îl primeşte, închinându-i-se adânc.

— Iată-mă între diplomaţii mei de credinţă…

— Dintre care unul putea foarte bine să putrezească în temniţele cetăţii Deva, doamne.

— Ai fost tu acela, Marcule?

— Eu, măria-ta.

— Măcar dacă te-ar fi lăsat să duci la capăt învăţarea limbii ebraice.

Marcu Schonkabunk râde mânzeşte. A albit în aceste şase luni, s-a cocârjat, are-n el ceva de fiară hărţuită. Se uită împrejur, tresare, îşi duce mâna la inimă. Până şi glasul i-a ruginit acestui Marcu Schonkabunk, visând o pace universală, sub principi iluminaţi care să ţină cumpăna dreptăţii şi să apere libertăţile civice ale oraşelor. El ar spune «ale oraşelor săseşti şi lutherane împotriva catolicismului şi nobilimii ungureşti». Marcu Schonkabunk povesteşte curgător, în româneşte, despre solia lui.

— De unde s-o încep, măria-ta, că eu însumi nu ştiu de unde s-o iau?!

— Începe-o cu începutul, Marcule… Adică începe-o cu Praga…

Cele patru berze rotind deasupra palatului s-au înălţat în slava, slavelor, abia văzându-se. Voievodul le invidiază pentru libertatea lor. Încearcă să-şi imagineze cum s-ar vedea Târgovişteа de acolo de sus; ori Praga; ori împăratul romanilor hârţogărind mereu şi mereu cu *Hofkammer* şi cu *Hofkriegsrath* pentru solde, pentru că Marcu Schonkabunk şi-a deschis laibărul săsesc, scoţând de la piept o traistă ascunsă sub cămaşă, din traistă un vraf de hârţoage, spunând că, în sfârşit, după o corespondenţă de patru luni între împărat, *Hofkammer* şi *Hofkriegsrath* soldele oştirii din Ţara Românească sunt asigurate, cu condiţia să poată trece prin Ardeal. Mai mult. S-au plătit toate poliţele date de Lassota şi Hödl la mâna voievodului, pentru soldele plătite de el, din tezaur. Primăvara ţipă de bucurie în ierburi. Abia atunci le vede, dăruindu-se zefirului. Laptele păsării şi grâuşorul, popivnicul care-a stat verde sub omături, brebenocul subţiratec care curăţă sângele, semn al dragostei şi prieteniei. Aude şoapta undelor de pe lac. S-ar părăsi pe sine, dacă s-ar avea numai pe sine. Glasul Schonkabunkului, glas de magister, pedant îi zgârie urechile.

> *«Wien, 2 Ianuarii Anno 98… Auf des Weyda în der Walachei… So er auf di 4.000 Mann Zu Ross und Fuess… des Monats auf 18.000 Thaler und von 6 Monaten auf 108.000 Thaler…»*

Hofkammer este deci de părere să se menţină oastea de la Târgovişte cu condiţia ca *«Solang sie den offnen Krieg gegens den Türggen fuhren…»* adică să facă război turcilor şi mai ales să fie plătită regulat. Apoi *Hofkammer* scrie la *Hofkriegsrath* că oastea aceasta ar putea fi mărită până la 6.000 de soldaţi şi anume 3.000 călăreţi de Silezia şi 3.000 călăreţi unguri, cu riscul de a cheltui pe an 400.000 florini, dacă voievodul asigură că-şi va executa planurile de război. Scrisoarea datată tot în 2 ianuarie începe cu *«Genädige Herren»,* se referă mereu la *«des Fursten oder Weida aus der Walachey»,* conţine câteva *«per*

Decretum» şi *«substantialiter»* şi porneşte discuţia de la cei zece mii de călăreţi ceruţi de el, pe care, se vede limpede, Marcu Schonkabunk i-a întărit cu viu grai şi domnii din cancelariile imperiale i-au scăzut la şase mii. Este foarte săracă majestatea sa imperială dacă se târguie atât pentru patru mii de călăreţi şi îl încearcă o disperare amară. Îi vine să-şi smulgă barba. Să urle. Să sfâşie. Mereu şi mereu se gândeşte la călăreţii lui pe care i-a îngropat de vii, săpându-şi singur groapa. Acum cerşeşte soldaţi la Praga şi Viena. Copleşit de sărăcia ţării după invazia lui Sinan şi-a spus că va face ceea ce fac toţi monarhii europeni, ţinând lefegii. A trebuit să nu mai aibă oşteni de pământ. Ca să înţeleagă ce gol şi singur şi vulnerabil este. A trebuit să-i vadă răsculându-se pe mercenari ca să-nţeleagă ce-nseamnă soldatul pe bani. A trebuit să-i vadă pe oştenii lui sârbi şi bulgari să-nţeleagă ce-nseamnă oşteanul dăruit unui crez, smuls din ţărna străbună, luptând vitejeşte s-o simtă iarăşi sub tălpi. A trebuit să-l citească în nopţile nesfârşite ale iernii pe Machiavel în *«Arta de a guverna şi armatele naţionale»* să înţeleagă până la fund greşeala care poate-l va costa capul. Marcu Schonkabunk citeşte un *«Conclusum est în Consilio Secreta»,* atât de secret încât are copia la el, apoi tuşind grav îi povesteşte audienţa la împărat, în ziua de 11 ianuarie, ceea ce, pentru felul cum se tărăgănează audienţele la Praga, a fost de mirare pentru toate cancelariile diplomatice.

— Atunci am aflat măria-ta, totul. Au trecut aproape patru luni fără să mă pot înfăţişa la picioarele tale, doamne. Ai primit desigur veşti prin omul meu de credinţă, Heinrich Weiss…

— Ce Heinrich Weiss, Schonkabunkule? Şi ce veşti?! Marcu Schonkabunk îşi aduce amândouă mâinile la piept, apăsându-şi-le pe inimă.

— *Mein Gott!*… Deci…

Tuşeşte uscat. Îşi scoate batista, apăsându-şi-o pe buze. Vrea s-o strecoare în buzunar. Voievodul îi apucă mâna. I-o răsuceşte. Batista albă este plină de pete roşii de sânge.

— Marcule!

— Voia lui Dumnezeu şi silnicia nemeşilor, măria-ta. Priveşte cerul de primăvară cu ochii albaştri, sinilii. Inspiră adânc miresmele fragede. Voievodul îl vede tulburându-se. Parcă l-ar trece o undă de lacrimă pe acest Marcu Schonkabunk, care i s-a părut rece şi judecat până la sfanţ. Cornul unei străji sfâşie vraja dimineţii de primăvară, sunând «olăcar străin de grabă la măria-sa». Cornul străjerului de la porţi îi răspunde: «Deschid. Vestiţi-l pe căpitanul de gardă».

— Cine poate fi, întreabă în şoaptă.

— Un olăcar al destinului pe care l-ai provocat, măria-ta, spune marele logofăt Theodosie Rudeanu, ridicându-se.

Cele patru berze plutesc majestuos în slavă.

2

Dumnezeiască înserare cu cerul verzui şi palid, îmbălsămată de miresmele grădinilor în floare. Pan Stanislaw Branicki, colonel de dragoni travestit în abate, care şi-a întâlnit la Snyatin cazacii leşi recrutaţi de Andrei Tarnowsky, s-a prezentat pentru înrolare. A adus scrisorile lui Andrei. Un fel de «curiculum» al politicii de la curtea regelui. Şi bineînţeles copiile făcute prin cancelarii după scrisorile diplomaţilor. De data asta a lui Cesare Spadoni către Duca di Mantova e Monferrato. Scurtă. A fost la rege solia sultanului, primită public. Voinţa lui *«Gran Signore»* este ca în Moldova să rămână în bună pace voievodul Ieremia Movilă. Dar că *«il vaivoda della Valachia»* trebuie să cadă. Îl felicită pe rege că nu s-a lăsat subordonat, *al Re de Tedeschi che così arrogantemente chiama l'Imperatore»*…

Deschide toate ferestrele camerei de lucru. Cerul se face liliachiu. Polonia. Ori poate numai Zamoyski. Aceeaşi ameninţare surdă, acolo, în miază-noapte. O iscoadă a lui Theodor Ballina i-a vestit ajungerea unui convoi de artilerie la Plevna. Stă acolo de trei săptămâni. La Vidin au acostat cinci galere constantinopolitane cu grâne. Ştie ce ascund galerele în cale. Ghiulele. Plumbi pentru muschete. Au tras caice la schelele Rusciukului. Ale Silistrei. Vin mereu veşti de peste Dunăre. Au sosit cinci sute de spahii la Loveč şi de la Loveč la Nikopol sunt numai două zile de marş. Au venit atâţia ieniceri de la Zajčar la Kula şi de la Kula la Vidin sunt cinci ceasuri, de mers pe jos. Un ceauş aduce voinţa lui Mahomed, regelui Poloniei. Socoteşte în gând câtă vreme i-ar trebui lui Zamoyiski să-şi mişte oştile la Iaşi, de acolo la Roman cu ale lui Ieremia şi de acolo la hotarul Ţării Româneşti. Două luni, începând de astăzi. Intră Simion.

— Măria-ta.

— Aprinde, Simioane.

— Măria-ta, l-am văzut pe cavalerul Taflan la «Şoimul aprig».

— Simioane.

— S-a ascuns. A ieşit prin dos. A sărit în şa. A luat urma unei carâte.

— Şi tu?

— Dumnezeu să mă ierte. I-am tinut pasul.

— Şi?

— M-a-ncurcat un ardelean. Mint. Erau şapte, cu dolame. Făceau pe beţii.

Marcu Schonkabunk a fost la împărat în 11 ianuarie. Sunt acolo scribi plătiţi de Sigismund să-mpiedice soliile lui, să le încurce prin cancelarii. Marcu Schonkabunk l-a luat pe Lazarus Henkhl. Lazarus Henkhl şi-a luat pungile cu aur, poliţele semnate de miniştri şi demnitari. Audienţa a fost mutată cu o lună înainte. Din 11 februarie, în 11 ianuarie. Împăratul i-a scris o suplică. O are aici, pe masa de lucru peste care fâlfâie lumina celor două sfeşnice aprinse de Simion.

Au ieşit din umbră cotoarele aurite ale cărţilor. Îşi aude gândurile. Fuge cu bună ştiinţă de fuga cavalerului Taflan de Mândra. Îl încearcă nelinişti dureroase. O durere surdă, ascuţită, îi taie inima. Se ascunde, ori ce vrea să ascundă Taflan de Mândra, pentru cinstea căruia, oricând bagă mâna în foc?!… Ştie că undeva, în înserarea asta dumnezeiască, plină la miresme ameţitoare, cavalerul Taflan de Mândra împlineşte o poruncă aprigă şi tainică. Îl asaltează o mie de gânduri nebune.

«Ilustrissime»! îi scrie Rudolphus…

> *«… Ut vero auxilia nostra in longius deinceps tempus extendatur, neque in ea liberalitatem nostra claudi sinemus, si, quae magno a vobis animo promittuntur, in apertos executionis successus produci videbimus…»*
>
> Şi apoi: *«… Et eo quidem legatis nostris, quos intra paucos dies in Transilvaniam mittere decrevimus, ut de animi nostri sententia vobiscum pro praesenti rerum statu communicent»…*

Şi aceste rânduri care-l sfâşie, prin care îi făgăduieşte *«refugium dignumque»,* dacă păgânii, ori Dumnezeu, îl vor goni din ţară. Scrâşneşte. Loveşte scrisoarea cu pumnul. Din doi paşi este în faţa chărţii. Vede Alba-Iulia spre care au plecat comisarii imperiali aleşi de acest împărat Rudolphus, să primească Ardealul de la Sigismund şi să-l conducă până la venirea lui Maximilian. Rudolf i-a numit la 21 ianuarie, cu pompă, primindu-l pe Marcu Schonkabunk la ţeremonie. Ce gânduri, ce destine târâie spre Bălgradul acela străvechi, ieşit din legiunile romane, acest *«Reverendus Stephanus Zuhay Electus Episcopus Vaciensis, praefectus Camerae nostrae Hangariae et Consiliarius noster»,* cum l-a numit Schonkabunkul pe episcopul Ştefan Szukay, preşedintele Camerei ungare şi acest conte Francisc Nadasdy şi acest *«Honorabilis item doctus Bartholomeus Pezzen ab Ulrichskirchen I. U. Doctor, Consiliarius noster Aulicus»?!* Ce vor putea ei face în Ardealul spre care goneşte cardinalul Andrei Báthory şi-n care Josica îşi joacă cea din urmă carte? Vede linia Carpaţilor, vede Dunărea, cetăţile turceşti din Bulgaria şi Sârbia, vede Moldova şi Banatul, Bugeacul bântuit de tătari şi Dobrogea ailurilor şi-a akingiilor, se vede pe sine, aici în Târgovişteа înconjurată din toate părţile de duşmani. Simte rece şi tăios fierul unei săbii apăsându-i grumazul. De-ar putea smulge destinului şi acest an. Ardealul. Rudolf. Zamoyski. Báthory. Sultanul. Vor sta, ori vor lupta să câştige Ardealul? Rudolf să se apropie de Dunăre. Ceilalţi să-l rupă pe el, voievodul, de Rudolf. Apoi să-l ucidă în linişte. Un an. Va avea acest an. Ştie. Simte cu toată fiinţa lui că-l va avea. Paşii patrulei. Ai ofiţerului de strajă în hora mică. Şi ceilalţi Grei.

— Cavalerul Gligor Taflan de Mândra, măria-ta, anunţă Simion.

— Ştiam, îşi şopteşte.

Gligor Taflan de Mândra, alb, cu urma unei răni proaspete în obraz, cu stânga legată într-o eşarfă. Îngenunche. Îi apucă dreapta cu dreapta. I-o sărută lacom.

— Nenorocire, stăpâne al meu şi doamne… Cancelarul Josica a fost arestuit în dietă. Ardealul e pierdut. Miluieşte-mă.

Înserarea dumnezeiască cu cerul verzui şi palid, îmbălsămată şi aromitoare, se face scrum.

3

— De ce taci, Gligore?

— Am poruncă.

— De la cine, Gligore?

— M-am juruit să tac!

— Ai înnebunit, Gligore?

— Dumnezeu drăguţu o ştie.

— Ce-i în tine, omule?

— Iadul, doamne.

Noaptea şi-a întins mrejele de catifea peste livezile Târgovişţei. Vede luminile gălbui, sus, în ocheţii chiliilor la monastirea Dealu. Ar vrea să gonească până acolo. Să-ngenunche la lespedea tatălui său. Să se simtă în şirul lor, al celor de sub lespezi, ducându-i în mâine. Constelaţiile primăverii lucesc fraged în slava pură pe care se călătoreşte, de argint, luna de crai nou. Călăreşte la trap ţăcănit pe urma cavalerului Gligor Taflan de Mândra, care ocoleşte nişte şiruri de cireşi vechi, bătuţi în beteala argintie a florilor. Vede luciul Ialomiţei sub sălcii. Ies din târg. Intră într-o vie plină de nuci străvechi. Numai un diplomat, sol de taină, ori o femeie se poate ascunde cu atâta grijă. Gândul îl înăbuşe. Niciun diplomat nu şi-ar fi pus confidentul să jure pe tăcere. Nu poate fi decât o femeie. Carâta tainică. Ardelenii care l-au încurcat pe Simion. Velica… Cunoaşte locul. Conacul din viile lui Ivan Norocea. Pune pinten atât de puternic, încât Fatima nechează, cabrează scurt şi, simţind pulpa, o ia în galop năpraznic. Luna de crai nou printre crengile negre ale nucilor. Tufele de liliac aromitor. Zidurile curţilor, albe, din bolovani de râu. O portiţă din lemn ferecat cu solzi de fier. Descalecă dintr-un salt. Gligor Taflan de Mândra sare din şa. Vătaful Simion ia frâul Fatimei.

— Măria-ta…

Voievodul îl priveşte ca pe un străin. Ca pe un strigoi:

«Vino iubitule, haide să ieşim pe câmp
să mânem noaptea în sate!
Dis de dimineaţă ne vom duce la vii
Să vedem dacă a înmugurit via,

Dacă s-a deschis floarea
şi dacă au înflorit rodiile.
Acolo îţi voi da dragostea mea…»

Gligor Taflan scoate de la brâu o cheie uriaşă din fier. Viile, pământurile, nucii străvechi sub beteală de lună nouă. Totul într-un întuneric moale, plin de mireasmă şi seve, într-o pace serafică. Cerul curgând pe pământ, străveziu, cu toate stelele şi diademele. Aude scârţâitul uşor al porţii. Conacul bătut de lumină, împietrit în albul zidurilor. Mai mult culă, decât conac. Cu contraforţi, ocheţi de tragere şi ferestrele la catul de sus, sub streaşina de şindrilă, strălucitoare în apele nopţii. Brazi singuratici. Negri. I se pare că vede o umbră în cerdacul înalt. Gligor Taflan bate în poarta de fier. Lumină tremurată într-un ochete.

— Care eşti?

— Oltul, şopteşte Gligor Taflan şi el nu ştie de ce se-nfioară auzind numele ăsta… Oltul. Zăvoarele grele. Şi multe. Un gang cu bolţile din cărămidă. Trei ardeleni în arme. O scară răsucită, din lemn de stejar. În capul scării o femeie bătrână, în port făgărăşan, cu sfeşnic. Urcă pe urma opincilor bătrânei mirosind a tămâie şi busuioc. O sală plină de arme. Scuturi tătărăşti, săbii şi iatagane, coifuri turtite şi zale rupte, suliţe şi buzdugane. Vel vornicul Ivan Norocea a ştiut să se zidească în măreţie. Un sfeşnic cu trei braţe. O arcadă din grinzi. O perdea de cergi care se ridică. O femeie tânără, tot în port făgărăşan, cu cozile împletite cunună. Intră vijelios într-o odaie mică, cu tavanul din grinzi, luminată de patru sfeşnice, cu perdelele trase. Într-un jilţ adânc, vegheată de patru fete aproape copile, Velica. Velica în norul de bucle negre, înaltă şi maiestuoasă când se ridică în picioare, în port făgărăşan şi ea, cu obrazul din marmoră albă, făcând trei paşi parcă plutiţi, închinându-se adânc şi grav, plină de o zeiască graţie.

— Fii binevenit în casa tatălui meu, măria-ta.

Îl încearcă o sfială fierbinte. Îl cuprinde un fel de spaimă umedă şi lacomă. Îl săgetează durerea aceea ascuţită, se stăpâneşte, îşi spune că Velica este tare şi stăpână pe ea, că el însuşi va fi tare şi stăpân pe sine, se-nclină curtenitor, strângând lacom în el ecoul glasului ei dumnezeiesc, uşor cântat, limpede şi înfiorat de nu se ştie ce taine şi patimi.

— Fii binevenită la noi, doamnă Velica Genga.

Vede aburul uşor de roşeaţă care-i pătează gâtul arcuit dulce, ca-n picturile lui Raffaello Santi. La un semn, cele patru copile înmugurite în ii, se retrag cu mâinile la piept, ţinându-şi ochii în jos. El rămâne cu privirea înfiptă în ochii mari, negri şi scăpărători ai Velicăi. Ochii desenaţi cu pastă verde pe pleoape, adânciţi cu negru, cu genele rimelate sub sprâncenele arcuite cu condeiul… O cercetează apoi lacom. Buzele cărnoase, roşii, gura făcută pentru sărut, umerii, sânii

voinici în iia cu altiţă neagră, tot trupul Velicăi arcuit, cambrat, zidit de zeiţele voluptăţii şi mâinile cu degete albe, neliniştite şi ea toată, Velica, de-o statuară măreţie ridicându-şi fruntea mândră şi ea privindu-l fără sfială, drept şi cutezător.

— Ai îmbătrânit, măria-ta.

— Eşti mai frumoasă decât te-am cunoscut, doamnă.

Velica îi arată un jilţ în cealaltă parte a măsuţei mici, rotunde, vegheată de unul din sfeşnice. Abia atunci îşi dă seama de prezenţa numărului patru. Patru sfeşnice. Patru copile. Patru jilţuri. Patru talgere cu zaharicale. Două cupe în formă de nufăr cu patru petale. I se usucă gura. Îi este dintr-o dată greu. Îmbătrâneşte dintr-odată cu sute de ani. Velica se aşază. Tăcere. Se cercetează încă, lacomi unul de altul. Înspăimântaţi unul de altul.

— M-ai chemat, doamnă. Te-ascult.

Femeia îşi trece peste obraz degetele cu unghiile vopsite roşu. Vâna albăstruie de sub bărbia rotundă, cărnoasă, i se zbate, după cum i se zbat genele lungi.

— Sigismund a abdicat, doamne, spune cu glasul şoptit, în elină.

— Ştiu!

— Cancelarul Josica a fost arestuit în dietă, împotrivindu-se trecerii Ardealului la Casa de Austria.

— Ştiu!

— Nu ştii că tot acolo însă a fost arestuit şi descăpăţânat nemeşul tânăr Toma Nagy, pentru vina de a fi apărat în dietă libertatea acesteia şi a Statelor, acuzându-l pe principe de silnicie împotriva cancelarului. Nu mai ştii că sunt la Alba Iulia consilierii împărăteşti, că au instrucţiuni de la împărat s-o ţină în scaun pe Maria Cristierna care primeşte daruri scumpe de la Elisaveta Movilă, uzurpatoarea, că Ieremia Movilă se pregăteşte să-l aducă în scaunul tău pe hatmanul Simion, fratele lui; că Fabio Genga a plecat cu Sigismund în palatinatul Opeln, din Silezia, că mâine ajunge la curtea măriei-tale solul acestui prinţ bicisnic, că Ion Raţ te vinde, că Josica te imploră cu limbă de moarte, nu să-l scapi pe el, ci Ardealul să-l scapi şi pe măria-ta să te scapi, nemeşimea nu se-mpacă, fierbe, s-a împărţit în tabere, unii cu turcii, alţii cu poleacii, prea puţin cu nemţii, dar toţi cerând capul lui Josica, omul luminat şi binecredinciosul tău, Mihail.

— Cine eşti, tu, Velico, întreabă cu glas puţin tăios şi aspru, apucându-i mâna sub cot. Cine eşti tu, auzi?

Se lasă o tăcere grea, în care-şi aude inima. Velica îşi ridică fruntea boltită, cu o linişte senină.

— Doamna Ardealului, prin măria-ta. Duşmanca de moarte a Elisavetei Movilă. Duşmanca de moarte a duşmanilor măriei-tale. Poate un gând luminos. Poate o fântână adâncă ieşită în pustie, în calea însetatului care eşti.

— Velico… Nu stârni cerul.

— L-am stârnit. Iată-mă.

— Velico, nu aprinde, pârjolul. Nu aţâţa vâlvătaia. Ai putea singură să arzi în ea.

— Nu mă tem.

— Ce-ai adus cu tine, Velico?

— Dorinţa să mă cinsteşti ca un cavaler şi voievod.

— Mă-nchin ţie cu arzătoare evlavie.

— Ştiu.

— De ce nu rămâi doar femeie, Velico?

— Ai avut destule ibovnice de-o noapte, măria-ta. Nu râvnesc la cinstea patului tău. În slava ta, vreau să fiu sâmburele tău de lumină.

— Slava mea este slava armelor. Schimbătoare.

— Slava ta este slava unui gând tainic. Aceluia îi sunt roabă şi stăpână.

— Slava mea curge din moarte, prin moarte şi în moarte.

— Mi-e silă de tot ce nu este măreţie, doamne. Şi ce poate fi mai măreţ decât moartea războinicului, învingându-şi spaima morţii?

Nu i-a vorbit nicio femeie aşa şi nicicând n-a văzut o femeie strălucind în voinţa şi gândurile ei rostite limpede, bărbăteşte. Viclenii deşarte, gânduri târâte din patul lui până la dorinţele femeii; ori până la viaţa de fiecare zi şi-acum Velica, în toată frumuseţea otrăvitoare a cărnii şi a strălucirii acesteia tainice, înnobilată de ambiţia pe care poate a avut-o Mirceoaia, femeia care-a jucat pe degete voievozi şi înalţi demnitari ai Porţii, vremea şi pe însuşi sultanul. E lacom de Velica. S-o strivească până la geamăt şi neştire. Să-i pătrundă gândurile. S-o stăpânească până acolo unde nu va mai fi ea.

— Te-ascult, doamnă, şopteşte, rămânând ţapăn în scaun, împietrit, pentru că ea, Velica, pe voievod l-a căutat în noaptea asta şi el, nebunul, l-a adus în galop năpraznic pe celălalt. Glasul făcut pentru viers de dragoste, îi picură în urechi otrăvuri politiceşti… O ascultă pe Velica şi-i recunoaşte cu mândrie, cu o bucurie şerpuitoare şi rea, ştiinţa politicească, clar vederea şi dreapta cumpănire. Velica îi vorbeşte de făgărăşeni, de maramorăşeni, de districtele consuetudinare hunedorene şi bănăţene, de voievozii din Apuseni, de nobilimea măruntă de arme pe care mereu şi mereu au recunoscut-o principii Ardealului. Iată că numai cu o lună înainte de a lăsa scaunul, Sigismund Báthory însuşi a reînnoit actele de danie către Nicolae Filemon din Câmpeni, ori l-a înnobilat pentru vitejia sa pe Petru Băila din Baia de Criş.

— Aceştia să fie sabia şi taina şi credinţa măriei-tale şi-n numele lor, prin sfinţia sa Ioan de Prislop, îţi vorbesc.

— Eşti căpetenie politicească, doamnă Velica Genga?

— Sunt. Dar nu Velica Genga este aceea, ci văduva voievodului

Aron al Moldovei, măria-ta. Unei Velica Genga nu-şi încredinţa niciun cavaler sabia şi onoarea.

Lumânările din cele patru sfeşnice au ars la jumătate. Velica îl priveşte în lumini.

— N-ai nicio datorie, doamne? N-ai să dai nicio poruncă?

Ah, Josica, Josica, cum te-a pierdut nestăpânirea. Ori acea chemare către jertfa de sine, ori către cunoaşterea de sine, până acolo de unde începe moartea cea fără sfârşit.

— Să vină cavalerul Gligor, doamnă.

Se ridică din jilţ. Obrazul împietrit al Velicăi se luminează. Vine lângă el. Atât de aproape încât îi simte răsufletul parfumat pe buze. Şopteşte:

«… haide să ieşim pe câmp
să vedem dacă a înmugurit via,
dacă s-a deschis floarea,
şi dacă au înflorit rodiile…»

— Eşti neîntrecută doamnă, spune el şi-ar vrea să rămână doar curtenitor, să-şi poată stăpâni patima care-l otrăveşte şi nebunia de-a frânge-o acolo pe loc, de a-i dezveli sânul bogat şi a o răscoli şi a şi-o face roabă. Găseşte dintr-o dată un farmec nou şi dureros în acest joc aţâţător pe care i-l impune Velica. Se depăşeşte. Se smulge din clipă. Îl regăseşte pe voievod, lucid, gândind la tot ce i-a spus Velica. La tot ce i-a spus Marcu Schonkabunk. Îl găseşte asuprit de curgerea prea repede a clipelor. Când intră cavalerul Gligor Taflan de Mândra, cu rana din obraz curăţată proaspăt şi eşarfa schimbată, este stăpân pe sine şi lucid.

— Eşti gata de drum, cavalere?

— Ca întotdeauna de când te-am fo slujită, doamne.

— Ai zece oameni gata să-şi puie viaţa pentru cancelar?

— Am o sută. O mie am!… Dacă-i lipsă şi zece mii…

Cuvintele cavalerului îl plesnesc peste obraz. Îşi muşcă buzele la sânge.

— Nu-ţi trebuie decât zece. Pe ceilalţi zece mii ţine-i pentru altă nevoie, cavalere. Ştii unde a fost târât cancelarul?

— Ba! Ştiu că l-or dus până la Turda în carâta lui Mikloş Dengheleghey, care Mikloş îşi are moşiile spre Sătmar.

Iată-l pus, dintr-o dată, faţă-n faţă cu timpul. Ştefan Josica este acum un timp al Ardealului, venit înainte de timp. Ce-a vrut să spună Gligor Taflan de Mândra, cu cei zece mii?! De ce Velica a venit în numele episcopului Ioan de Prislop al Albei Iulia, împrăştiind peste tot semnul patru, al *Iglisiei?!* Ce gând nebun i-a coborât din inima Cetăţii de piatră, aici la Târgovişte a neputinţelor lui? Dumnezeule! L-au găsit gol şi sărman şi nepregătit. L-au găsit împotriva mersului vremii. S-a

gândit şi el să intre în Ardeal şi-ar fi făcut-o, luând-o înaintea comisarilor, dacă Sigismund l-ar fi părăsit acum o lună, ori două… Atunci când ar fi putut lua pe negândite nemeşimea, cancelariile diplomatice, când oştile turceşti erau la iernate în cantonamente, când Ghazi Ghirai se desfăta la Bachcisarai, studiind stelele. Atunci a fost prea devreme. Acum este prea târziu. Nu poate răspunde la această chemare a Iglisiei. Şi nu vrea să răspundă acum, lovind în singurul lui sprijin: Sfântul imperiu roman. Şi nu-l poate răsplăti pe Rudolf, lovind necavalereşte. Simte că încă, peste munţi, lucrurile nu s-au copt. Pentru că îl aşteaptă cu toată nădejdea pe cardinalul Andrei Báthory. Pentru că numai atunci Rudolf va şti ce-nseamnă nemeşimea ardeleană. Se chirceşte-n el, aducându-şi aminte de disperarea cu care i-a cerut ajutor Ştefan Răzvan. Nu l-a putut ajuta cu oaste, el însuşi fiind sleit de oaste. Aude gândurile lui Josica. Îl revede în palatul lui cancelarial de la Alba Iulia, între cărţile lui, îi aude şoapta aceea fierbinte, plină de adevărul Ardealului, încărcată de slavă pentru Cetatea de piatră şi Dakia străveche. Îl frig buzele cu care i-a sărutat mâna, dăruindu-se pe sine voievodului şi nădejdilor acestora de nevisat. Îi aude chemarea deznădăjduită de ajutor, străbătând prin zidurile temniţei necunoscute, acolo unde poate îl muncesc cu fierul roşu să-i smulgă toate tainele lui de cancelar şi stăpân al diplomaţiei curţii de atâţia ani. Se sperie de tăcerea adâncă, de moarte, în care-au căzut toţi trei şi-n care nu se aud arzând decât lumânările. Ard a mort şi pentru mort. Neputinţa lui îl ucide, îl dezonorează. Nu poate fi nici moarte, nici dezonoare, acolo unde deasupra ta stă Ţara. Se-mpietreşte. O regăseşte pe Velica, albă, cu ochii înlăcrimaţi.

— Am înţeles, măria-ta, şopteşte Velica.

— Du-te Gligore. Ia-ţi cele zece săbii. Treceţi pe la Câmpeni, la doctorul Muralto. Doamnă, am lipsă de-o hârtie… De ceară… Spune-i să-ţi dea aur. Cât ai lipsă să-i cumperi pe temniceri. Pe strajameşteri. Slugile temniţei. Dacă este nevoie, pe căpitanul cetăţii, ori pe judecători, dacă vor fi judecători şi nu călăi. Scoate-l din temniţă viu şi nevătămat. Adu-mi-l viu şi nevătămat la Târgovişte. Răspunde-i veste, că încerc să-l mântui prin solii mei către împăratul; dar cea mai sfântă mântuire este să scape din temniţă prin tine.

Velica îi aduce hârtia şi ceara, penele de gâscă, cerneala şi nisiparniţa. Scrie un singur cuvânt, în turceşte.

«Amin».

Încălzeşte ceara la flacără. Rememorează păienjenişul în care-a căzut Marcu Schonkabunk încă de la Praga. Dispariţia omului său Heinrich Weiss trimis cu veşti, care dacă ar fi ajuns… Se-nfioară la gândul că poate, atunci, ar fi fost astăzi stăpân în Alba-Iulia. Marcu Schonkabunk a plecat în Italia. Şi-a făcut treburile de neguţător filolog şi bancher. S-a întors prin Croaţia, nevrând să treacă Adriatica de

teama piraţilor de la Alger şi Tripolis, ca să cadă în mâna lui Sigismund lângă Deva. A fost atât de viclean încât să-şi împartă chervanul în două. O parte cu oamenii lui Lazarus Henkhl. Una din harabale, cu oiştea scobită, ducea toate documentele copiate la Viena şi Praga, cu porunca să-l aştepte chiar trei luni, la Râmnicu Vâlcea. Cealaltă parte a chervanului, trei harabale cu stofe ieftine, a fost arestuită. Stofele hrăpite. El zvârlit în temniţă. Într-o noapte a venit strajameşterul, un neamţ cu picior de lemn şi i-a spus că spre zori o să-l ucidă prin sugrumare, cu poruncă să-l zvârle în Mureş, astfel încât să pară că s-a înecat, fiind beat. Strajameşterul a cerut cinci sute de guldeni pe loc şi cinci sute pe o traiţă, la Viena… Îşi scoate inelul cu pecete. Îl apasă pe ceara moale. Cavalerul Gligor Taflan de Mândra îngenunche. Îi sărută mâna. Îngenunche apoi în faţa Velicii, care-i spune:

— Ia-l pe Miclăuş că are iarba fiarelor şi-mplineşte porunca domnului nostru.

Ascultă amândoi, ca-ntr-un priveghi la mort, paşii grei ai cavalerului. Velica îşi trece mâna peste frunte. El ştie că va iubi în veci de veci mâna albă a femeii care se învăluie într-un bubou avrigenesc de miţă, pe gluga căruia este cusută crucea *Iglisiei*. Îi face o închinăciune uşoară.

— Roaba măriei-tale, care-ţi arată drumul.

O urmează cu pasul şovăitor. Într-o odaie luminată de candele, copilele şi bătrâna şi tânăra femeie, veghind. La capul scărilor, în sală, veghează în arme, ardelenii. Afară veghează Simion. Şi noaptea. Şi stelele amare, licăritoare, atoateştiutoare spre care se ridică deznădejdile şi nădejdile lui, odată cu nădejdile şi deznădejdile cancelarului Ştefan Josica. Velica se opreşte-n prag. Spune:

— Tatăl meu şi vel vornicul măriei-tale mi-a povestit de vânătorile curţii măriei-tale, care le-ntrec în măreţie pe-ale sultanului… Apoi, în elină: — Am uitat să-ţi povestesc despre comisarii împărăteşti. Este bine să ştii ceva despre ei, înainte de a-i vedea la curte… Via n-a înflorit încă şi-n livezile tatălui meu nu cresc rodiile.

Îşi scoate gugiumanul. I se închină adânc. Cineva deschide portiţa ferecată. Străbate curtea conacului, fără să se întoarcă. O trage pe Fatima dincolo de ziduri. Încalecă dintr-un salt. Porneşte la galop prin via neînflorită, pe sub pometul alb de floare, cireşi bătrâni, ninşi cu beteală albă, ducând cu el gustul amar al unei dureri pe care n-o poate numi, chipul mândru al Velicăi şi imaginea capului însângerat al cancelarului Josica.

4

— Ce rost are s-o primeşti aici ca pe-o regină, Mihai?

— O primesc ca pe văduva lui Aron vodă, soţul meu de luptă,

Stanco.

— De ce împreună cu solul lui Jigmond Báthory?!

— Pentru că aduce o solie de la principesa Maria Cristierna.

— Din pricina asta nu-ţi ajunse o săptămână de stat la Bălgrad?

— Stanco!

— Pe mine la ce m-ai adus aici, la vânătoarea asta deşănţată! Să-ţi fiu perdea? Stai lângă mine toată noaptea, cu ochii deschişi. Visezi la ea. Te perpeleşti. Gemi. Mă mângâi şi palma ta nu mai ştie măsura sânului meu. Mihai, ia sama… Nu la răzbunarea mea, de care văd, ai început să uiţi. Îmi place solul unguresc, tot atât cât îţi place soliţa Mariei Cristierna. Încheie-mi mărgelele… Azi e ziua Florichii. Uitaşi… Cum îţi place straiul meu de vânătoare?

Trei corni sună prelung: «intraţi în tocmeala de ţeremonie». Stanca se răsuceşte pe tocurile înalte ale cizmelor verzi, de safian, cusute cu trei rânduri de perle. Îşi ridică fusta de catifea verde, fustă lungă şi grea, cu pliuri adânci. Lasă să i se vadă piciorul cărnos, lung, în pantalonul din tricot alb. Şi-a strâns mijlocul într-o centură lată din piele roşie, la care poartă hangerul de vânătoare dăruit de Nurbanu. Jacheta din acelaşi material cu fusta, răscroită la spate, îi strânge sânul rotund, accentuându-i supleţea matură a trupului de mamă şi doamnă. Râde. Are buzele carminate. Conturul ochilor desenat cu pastă neagră. Îşi potriveşte pălărioara de vânătoare verde şi ea, cu o singură pană subţire şi albă de egretă. Îi dă oglinda de Veneţia.

— Ţine-mi-o ca odinioară, stăpâne al meu… Mai sus… Nu s-ar putea spune că te fac de ruşine… A fost într-o zi la mine mătuşa Ghionoaia… Isteaţă şi iscusită vrăjitoare. Vorbirăm de otrăvuri… Mai sus, stăpâne. Aşa. Să-mi prind cozile. Ori vrei să le piaptăn în vârful capului, după obiceiul de la curtea stăpânului nostru Jigmond Báthor?!

Prin mătasea vişinie a cortului domnesc de vânătoare intră o lumină difuză, sângerie. Cade pe scrinurile de Vâlcea şi Hurezi, sculptate în lemn de tei, pe patul domnesc, clădit din blănuri de urs peste care este aşternută o pocladă din cinci piei de râs. Tetrapodul cu sculptura aurită, cu tripticul Sfântului arhanghel Mihail în filigran de aur şi smalţ albastru, două ripide de argint aurit şi Stanca lui pe care aproape o uitase de atâta obişnuinţă.

— Fii doamna ţării, Stanco!

— Tocmai de aceea, măria-ta, nu îngădui o a doua… Ce este, vel logofete? Ai început să-ţi iţeşti urechile pe la pologul cortului domnesc?

— Măria-ta!

— Ce-ţi mai face ibovnica de la Casa Solilor, vel logofete?… Ori poate greşesc şi nu este a domniei sale?! Acolo ai găzduit-o şi pe soliţa Mariei Cristierna?… N-ar fi bine, vel logofete, ori câtă ştiinţă într-ale

ţeremoniilor măriei-sale ai avea… Sună cornii, măria-ta… Să mergem şi să ne vedem solii.

Marele logofăt Theodosie Rudeanu stă smerit, cu mâinile la piept, într-o reculegere adâncă. «Vulpoiul», îşi spune voievodul. Se-nclină uşor în faţa Stanchii.

— Să mergem, doamnă şi nu-ţi mai asupri binecredincioşii.

— Adică pe măria-ta şi pe vel logofătul?

— Ne bucurăm dacă ne înnumeri între slugile măriei-tale…

Stanca prinde sunetul acela dur, tăios, din glasul voievodului, sunet care vesteşte furtuna. Îşi sprijină braţul cărnos, cu mâna albă, degete lungi, pline de inele, cu unghiile lăcuite vişiniu, pe braţul voievodului. Mihai poartă coantăşul vânătorilor călări, verde de pucioasă, cu şireturi şi brandenburguri de aur, pantalon din piele albă, cizme roşii din piele de capră, lungi până peste genunchi, cuşmuliţă de vânătoare, cu lănţugul din aur trecut pe sub bărbie, surguci de rubine şi panaş din trei pene albe de egretă. Mitropolitul a strâmbat din nas că nu-l are astăzi de Florii, la Biserica domnească, după datini. Voia să-şi ţină predica, s-o aducă din condei despre ziua Florichii şi să propovăduiască pacea şi buna învoire între oameni. A petrecut noaptea aceea cu Habiiba. A vegheat-o. Avea fierbinţeli. Vărsa fiere. Halucina. Vorbea de pustiul înflorit. De Samarkand. De caravanele plecate la Buhara. De medresele lui Ulug-beg. Rostea, frânt, versuri din poemele Timurizilor. I-a dat să bea lapte de iapă, amestecat cu lapte de măgăriţă. A dormit scăldată în sudori şi el a vegheat-o cu o spaimă dureroasă, nevrând să gândească la Stanca. Stanca i-a vorbit acum de otrăvuri. Habiiba trebuie dusă la Măldărăşti. La Nurbanu… Să-i ceară jurământ principesei Nurbanu, pentru ocrotirea acestei copile. Nu se poate la Nurbanu. Stanca o va jigni. Ori o va înstrăina… Unde s-o ascundă pe Habiiba?! Iese în despărţitura din faţă a cortului unde-i aşteaptă curtea. Radu Buzescu. Stroe Buzescu. Vel vornicul Ivan Norocea, măreţ în barba albă. Surprinde privirea haină a Stanchii, aţintită asupra marelui vornic. Vel armaşul Udrea Băleanu îşi pleacă buzduganul în faţa măriilor lor. Spune:

— Gătiţi-vă de ţeremonie…

Când saltă buzduganul (stă sub pologul ridicat şi de afară pătrund valuri de lumină dulce, de Florii) izbucnesc cornii hăitaşilor şi vânătorilor călări. Moş Vână Aursoaicii a împresurat de trei zile codri mari dinspre Gheboaia, până la Gura Şuţei, Braniştea şi Boteni, urnind cerbii din ascunzători şi vestind c-a găsit într-un străfund neumblat, un gligan cât un viţel. Gligan negru, gulerat, uitat pe-aici împreună cu doi zimbri care au ucis-o pe Braica, căţeaua lui de nădejde. Vânătorii de gardă la cort îşi pleacă suliţele. Vel boierii în costume de vânători, coantăşe scurte, despicate sub mâneca dreaptă s-o lase slobodă la mânuitul suliţei, intră în alai.

— Îţi găsii un comis, după pofta măriei-tale, spune din bărboiul hirsut, marele armaş.

— Vel armaşule Băleanu…

— Aici sunt, vel logofătule Rudeanu… Nu-s după diplomatikon?… Ori după politikonul domniei-tale?

— Să-l aduci la închinare, după soli, vel armaşule… Ce fu până astăzi?

— Hotnog al roşiilor de Gherghiţa. Se lăsă tăiat pentru măria-ta de trei ori până acu… Gata, doamne. Ieşi din cort că sunară cornii de-al treilea…

Iese în lumina fragedă, ducând-o pe Stanca alături, ca pe-o străină şi duşmancă. Îşi taie gândul că a îndepărtat-o până într-atâta încât s-ajungă la otravă. Se izbeşte de lumină. De soare. De gorunii străvechi, abia înfrunziţi. Poiana lui Vârnav, plină de toporaşi albaştri sinilii, de floarea paştelui galbenă, de brebenei purpurii, ori liliachii. În fund hăitaşii în scurte roşii, ţinând haiticul de câini la lesă. Pe dreapta şi stângă, de la gura cortului până sub stejarul lui Neagoe vodă, vânătorii călări, descălecaţi, cu caii la mână. În stânga cortului domnesc, corturile colorate ale vel boierilor cu scuturile agăţate pe lăncile înfipte în faţa pologurilor. Domină albastrul Buzeştilor, care şi-au ridicat şase corturi pentru ei, nevestele, copiii şi rudele lor. În dreapta, cortul solului unguresc, al vel armaşului şi-ale vânătorilor călări. Corturi verzi, ostăşeşti, aliniate sever. Lângă stejarul lui Neagoe vodă, în dreapta, vede cămăşile albe ale făgărăşenilor, cojoacele lor înflorate şi pălăriuţele rotunde gătite cu pene de păun. Acolo aşteaptă Velica să fie primită la curte. Tot acolo, aşteaptă să fie primit solul lui Sigismund, contele Sarmasagy. Toată poiana este înconjurată de carâtele curţii, ale vel boierilor, de harabalele vânătorilor domneşti şi-ale postelniciei. Oişte în oişte, un meterez pe roate, cu pologuri de piele roşie, ori verde, ori galbenă, cu obezi groase, ferecate şi sculptate, ele înşile îmbrebenite cu culori vii, cu flori şi sculpturi aurite, lângă ele, cele ostăşeşti, cu loitra de scândură groasă şi pologuri din pânză fiartă în ulei de in. Îşi aduce aminte de carele husite lucrate sub privegherea vajnicului Jan Pišek de Chynov. Un asemenea car trebuie încercat astăzi pe drumurile de codru. Stă o clipă într-o amorţire grea, de moarte. Îl obsedează chipul galben, muncit de dureri al Habiibei. I-a poruncit lui Simion să afle cine-a încercat s-o otrăvească. Până la ceasul ăsta Simion nu s-a arătat.

— Ce facem, măria-ta? Stăm?!

— Mergem, Stanco!

Ropotul tobelor. Cornii. Soarele în ceaprazăria vel boierilor. În surguciurile din diamante. În plăselele jungherelor bătute în pietre scumpe. În brâiele şi centurile de aur… Trece printre cele două şiruri de vânători domneşti, oşteni din tată-n fiu şi pe viaţă. Îi cunoaşte pe

toţi. Vederea obrazelor tăiate de urmele fierului, a gurilor crâmpoţite, a piepturilor strânse în ceaprazuri, îl uşurează.

— Ce stai, Mănăilă, sub bărboi, de parc-ai fi Moise?

Feţele mustăcioase şi bărboase, încremenite pentru «trecere», se destind.

În capătul rândurilor de oşteni, în stânga, curtea, stăpânită de boiul Simei Buzescu, în costum bărbătesc din hetaia vişinie, cu cizme, două junghere la brâu, ţinându-i în faţă pe Florica şi coconul domnesc Pătraşcu, vădit nemulţumit că n-a venit cu alaiul. S-a-nălţat dintr-o dată şi Pătraşcu, dar mai ales s-a-nălţat Florica. Cap tăiat Stanca. Nu se uită în partea dreaptă, a solilor. O duce pe Stanca în jilţ. Când se aşază, cornii sună prelung începerea ţeremoniei.

Toate ca la alte ţeremonii şi cu toatele altfel, de-o stranie prezenţă şi condensare. Trece dincolo de frumuseţea zeiască a Velicăi, îmbrăcată în portul militar al curţii austriece, plastron din piele neagră pe care sunt desenate cu aur literele devizei Casei de Austria. A.E.I.O.U. *«Austriae est imperare orbi universo»* Sub literele de aur, însemnele heraldice ale principesei Maria Cristierna. Se stăpâneşte şi neglijează *pourpoint*-ul din catifea verde care-i strânge talia subţire, garnisit cu nasturi din rubin şi galoane de aur. Capa din satin galben, căptuşită cu purpură, agăţată pe-un umăr. Nu se uită la acei splendizi, *hauts de-chausses collant* albi, strânşi pe pulpă, din care nu lasă să se vadă decât partea de sub pantalonul bufant din catifea galbenă, cu pliuri adânci din mătase verde şi cizma roşie, înaltă puţin peste genunchi. Velica şi-a strâns cosiţa neagră în două *arcelets* de argint bătut cu aşchii de diamant. Poartă mănuşi muschetare din piele de căprioară, îşi ţine pălăria ornată cu egretă în mână şi el îi mulţumeşte în gând că a avut dibăcia să se înfăţişeze în strai austriac de curte, punându-se la adăpostul unei solii de rang înalt. L-a vrut de la început domnul Ţării Româneşti, o primeşte ca voievod şi domn. Împietrit. Fără să-şi plece privirea asupra frunţii ei boltite, albe, pe care sprâncenele încondeiate o luminează şi căreia, ochii negri, de-o nesfârşită adâncime îi dau strălucirea inteligenţii. Fără să-i mângâie cu privirea gâtul arcuit feciorelnic, ieşit din gulerul valonez, de o imaculată puritate albă. Fără să-i dorească buzele, care spun vorbe alese în româneşte, vorbe despre dorinţa principesei Maria Cristierna de a se bucura de alianţa fidelului nostru, magnificului domn Mihail, voievodul nostru transalpin, acum când ilustrissimul principe Sigismund, soţul nostru prin lege a plecat să-şi ia în stăpânire ducatele de Oppeln şi Ratibor în Silezia, pregătindu-se sufleteşte pentru a îmbrăca pelerina de cardinal, făgăduită de împăratul romanilor. Principesa Maria Cristierna a văzut cu mâhnire retragerea soţului ei de sub zidurile Temişoarei şi Orăzii Mari. Se teme că în aceste vremuri tulburi, turcii ajutaţi de tătarii iviţi în Câmpia Panonică, să nu izbească Ardealul lipsit de mâna vitejească

a principelui. Îl roagă pe magnificul domn Mihail să stea gata cu oastea, aşa cum prevăd tractatele. Velica spune asta cu un fel de surâs şi el înţelege dintr-o dată tonul soliei private a principesei, poruncitor şi măreţ, ca de la suzeran la vasal, îl înţelege şi Stanca. Îi şopteşte:

— Ajunsei să văd fustele poruncindu-ţi ţie, vodă şi războinic temut, învingătorul lui Cogea Sinan Paşa, doamne…

Îi zâmbeşte Stanchii. Mai mult rânjeşte. Pentru că în stânga şi dreapta Velicăi stau de strajă opt făgărăşeni, patru pe stânga, patru pe dreapta, (mereu îi aduce aminte de numărul patru) bărbaţi vânoşi, toţi înalţi, strânşi în brâie de piele, – iar în spatele acestora opt, stau alţi opt bărbaţi săcui, crunţi în dolamele lor găitănate: Peter Domokos, Emerik Bech şi Thomas Bech şi Emerick Cazar şi Ianoş Gereb, veniţi să-i ceară intrarea în Ardeal şi să i se-nchine. Îşi pogoară privirea pe buzele Velicăi, şirete şi lacome, care prefăcându-se că-şi laudă stăpâna o arată în goala ei slăbiciune, spunând cum s-a ferecat în cetatea Chioarului, nevoind să plece cu soţul său; cum s-a grăbit apoi în calea comisarilor împărăteşti, cerându-le să stăruie pe lângă împăratul romanilor s-o dezlege de jurământul făcut soţului ei, pe care l-a luat principe al Ardealului, nu cardinal de Oppeln şi Ratibor. Ascultă cu plăcere zumzetul de glasuri nemulţumite, de şoapte prea tari să rămână doar şoapte, venite din partea unde stă curtea. Glasul bubuitor al lui Stroe Buzescu:

— Cam ce-ar vrea până la urmă Maria Cristierna de la măria-ta, că nu-nţelesăi nimic, doamne?

Vel armaşul Udrea Băleanu bate cu buzduganul în teaca sabiei. Theodosie Rudeanu primeşte scrisoarea principesei Maria Cristierna din mâinile înmănuşate ale Velicăi. Voievodul răspunde ţapăn celor trei reverenţe pline de graţie ale solului Velica Genga. Se anunţă solul lui Sigismund Báthory, contele Ianoş Samarsagy. Îmbrăcat în costumul nemeşesc, cu cizme scurte din lac, şnuruite cu şiret alb, cu dolmanul firetat şi cuşmuliţa cu pene de fazan în mână, înalt şi voinic, ars de soare, cu ochi verzi, mustăţi hunice bălaie, contele este primit în murmurul de plăcere al jupâneselor. N-are nimic din îngustimea nemeşilor cunoscuţi la Bălgrad. Spune că a venit ca sol sub titlu privat şi dorea o înfăţişare sub titlu privat. Nu ştie ce să creadă, fiind primit ca un sol al unui voievod domnind. Poate n-au ajuns veştile de la Ardeal la Curtea din Târgovişte?!

— Ba! Au ajuns!

Solul ştie turceşte şi vorbeşte turceşte. Îi răspunde turceşte, cu o batjocură subţire. Sigismund i-a aruncat frâiele, cu o neîndemînare de copil. Iată clipa… Ştie. Simte. Înţelege că aceasta este una din clipele Anului Domnului 1598… Una din clipele acelea în care viaţa îşi schimbă cursul. Ori îşi schimbă cursul curgerea faptelor. Una din clipele care ating istoria cu aripile. O simte crescând în el, plină de

înţelesuri şi urmări. Îi spune solului conte că ştie toate evenimentele din Ardeal. Tocmai de aceea l-a primit ca pe un sol al unui prinţ, nu ca pe un trimis al unui cavaler rătăcitor, cu care voievodul Ţării Româneşti n-ar fi avut ce-şi spune. Trăsăturile frumoase ale contelui Sarmasagy, chinuite de o umilinţă prost ascunsă, se-nnobilează cu demnitate reţinută… îi spune că înţelege cutremurarea principelui Sigismund în faţa vieţii, după bătălia pierdută la Kerestes, ca şi răspunderea sa faţă de soarta Ardealului, pe care singur nu-l mai putea apăra… Contele Ianoş Sarmasagy, uluit de a vedea abdicarea ruşinoasă şi fuga stăpânului său sub aceste auspicii dintr-o dată măreţe în tragismul lor, îşi înalţă statura voinică. Voievodul prinde din zbor sclipătul tăios din ochii Velicăi. Diavoliţa. A înţeles. Transformat în apărătorul demnităţii lui Sigismund Báthory, vorbeşte despre luptele glorioase din ’95 în care voievodul Ardealului şi-a dat măsura ostăşească. Despre moartea lui Ştefan Răzvan, care ar fi trebuit ajutat, despre inteligenţa principelui de a fi lăsat Ardealul celui mai înverşunat duşman al păgânilor cotropitori, împăratul romanilor. Cu imperialii în Ardeal, prinţul poate să-mbrace rasa monahală cu conştiinţa împăcată. Prin renunţarea la puterea şi strălucirea scaunului său voievodul şi-a salvat ţara, pildă de generozitate.

— Iată, conte, de ce te primim la Curtea noastră, cu toată cinstea care se cuvine unui sol al iubitului nostru Sigismund Báthory.

Blestemaţii ochi ai Velicăi, negri şi pătimaşi, îl întreabă de ce n-a spus *iubitului nostru principe Sigismund Báthory,* ci doar iubitului nostru Sigismund Báthory; de ce nu l-a primit pe cinstitul sol şi pe ea, cinstita soliţă, de ce nu i-a primit la curte, în dangătele clopotelor şi-n bubuitul tunurilor şi-n priveala mulţimilor, dacă ce spune şi gândeşte? I-a primit aici, în mijloc de codru, fiind de faţă câţiva demnitari ai curţii, un steag de oşteni şi hăitaşii cu haiticul de câini?… Şi altele răscolesc din gândurile şi tainele lui diplomaticeşti, ochii de smoală arzândă ai Velicăi.

Înviorat, contele Ianoş Sarmasagy spune că mesajul prinţului său către ilustrissimul şi magnificul domn Mihai, oşteanul nebiruit, este acesta: «Am plecat, magnifice, să propovăduiesc însumi, în Europa, cruciata împotriva necredincioşilor, încredinţându-mi sufletul Domnului».

— Amin! îngână voievodul cu ochii închişi, nu fără să vadă gestul cu care Stanca îşi scoate batista din corsaj şi o lasă să cadă în faţa solului, în semn de bunăvoinţă.

Contele ridică batista, păstrând-o cu o reverenţă. Cornii. Vel logofătul Theodosie Rudeanu primeşte scrisoarea lui Sigismund Báthory, şnuruită şi cetluită cu pecetea mare a *Casei Báthorea*. Tobele în ropot des… Pe deasupra poienii lui Vârnav trec în zbor săgetat trei porumbei sălbatici, popeşti. Vel armaşul Udrea Băleanu strigă. Să se

înfăţişeze înaintea măriei-sale, comisul de-al doilea Pană sin Pană, din Gherghiţa. Voievodul se lasă în jilţ, parcă uitându-se. A fost cu adevărat clipa de-acum, una care să atingă istoria cu aripile? Cine-o poate şti? Şi cine poate răspunde, altul decât timpul?

5

Ridică a doua cupă în tăcerea dintr-o dată înfiorată a mesenilor. Prin cerul liliachiu al înserării cade o stea. Luminoasă, strălucind argintiu.

— Steaua Báthoreştilor, şopteşte Velica, atât de încet încât crede că şi-a auzit gândurile.

— Semn de război, măria-ta.

— De belşug.

— Ba! De năvală. Aşa s-a mai văzut o stea de Florii, când pieri Ţepeş.

— Ce vrei să zici, Stroe?

— Să te păzeşti, doamne. Să nu te-ncrezi în lingăvelile străinilor. Ne cam uitaşi pe ăştia, dintr-o mumă. Te-ndepărtaşi. Nu-ţi mai simţim inima.

Îşi trece privirea dincolo de statura uriaşă a Buzescului acesta credincios şi viteaz, mereu dornic de mângâieri, ca un câine. Mesele sunt ridicate pe loitrele carelor postelniciei, aşternute deasupra parilor bătuţi. În pământ. Se stă pe bănci acoperite cu scoarţe şi perne. Maria Karatzas, împlinită şi mai frumoasă după naştere, stă lipită de soţul ei, cu pleoapele grele întredeschise. Din când în când se pleacă peste masa încărcată cu talgere şi-i spune Velicăi în elină:

— Eşti ca roua de pe Olimp.

Sau:

— Dacă aş fi bărbat, mi-aş pune viaţa să-ţi câştig dragostea.

O gelozeşte pe greacă din pricina libertăţii ei. Pentru că îi poate spune Velicăi ce gândeşte şi ce simte. Stă ferecat în măreţia lui voievodală prin care trece suav şi răscolitor duhul Velicăi. O are în dreapta. Pe Stanca în stânga. Le simte duşmănia ascunsă în zâmbete mincinoase. În vorbele tăioase, cu două înţelesuri. Stanca îi spune «jupâneasă Genga,» apăsând pe jupâneasă. A întrebat-o mereu de soţul ei, acel jupân Genga, tălian dacă-şi aduce aminte, muzicant la curtea fostului principe. Velica i-a răspuns că era *ministro di camera,* – aha! adică un fel de cămăraş care-i ţinea rostul straielor. Velica s-a făcut albă şi Stanca s-a plecat spre contele Sarmasagy, spunându-i turceşte că-i place danţul şi că la vînătorile domneşti se obişnuieşte să se dănţuie din clipa când răsare luceafărul de seară. Fără să asculte graţiosul răspuns al contelui care-i spune că va fi o prea mare cinste pentru el să aspire la un danţ cu preafrumoasa regină a acestei seri, Stanca se-ntoarce asupra Velicăi.

— Mă-ntreb, dragă jupânească Genga cum te-nchini domnia-ta, seara, având un soţ papistaş şi dacă este adevărat ce se cleveteşte aici, c-ai fi stat goală să te zugrăvească un meşter tălian pe un zid al palatului nostru?

Atunci ridică el cupa a doua.

— Să iau credinţă, măria-ta, şopteşte din spate glasul lui Simion.

Îi întinde cupa, din care luase credinţă marele paharnic. Simion gustă vinul. Îi dă cupa cu o plecăciune adâncă, şoptindu-i:

— Domnia sa, care-i aici.

În trei colţuri ale poienii izbucnesc spre cerul amurgului trei vâlvătăi înalte. Cornii sună aducerea vânatului. Ţiganii bucătăriilor domneşti, goi până la brâu, ajutaţi de bucătari şi baclavagii turci, dintre robi, aduc căprioarele vânate ieri, godacii de-un an, fazanii şi potârnichile, porumbeii şi graurii, crapii uriaşi şi somnii traşi în proţap. Vânatul învelit în pielea jupuită din vreme este plimbat prin faţa celor trei mese puse în potcoavă: a curţii, a oştirii, a slugilor. După cortegiul bucătarilor, luminat de flăcările celor trei focuri, trec carele păhărniciei ducând butoaiele cu vin, împodobite cu mladă de salcie. Pe loitre, cu cununi de flori, vivandierele steagului de vânători călări, primite cu strigăte de bucurie şi chemate pe nume. După carele păhărniciei, trei tarafuri de lăutari trăgând pe viori, cobze şi naiuri un cântec de pahar. Se-mpart la cele trei mese. Spre el vine taraful domnesc întărit de cel al Buzeştilor. Cu cât se-ntunecă, cu atât simte mai vie şi aţâţătoare apropierea Velicăi. Şi-a lepădat straiul de curte, îmbrăcându-şi-l pe cel de doamnă a Moldovei. Mesal de aur şi diamante. Rochie grea de hetaia purpurie peste iia bătută în fluturi de aur. Pe pieptul bine strâns în corsaj, un lanţ greu de aur de care atârnă, bătută în aur şi diamante, stema Moldovei: capul de bour. Nu i-a răspuns Stanchii şi tăcerea ei rece l-a umilit pe el, dacă Stanca n-a înţeles-o. Îl fulgeră şoapta lui Simion cu o durere acră, zăcută… Tudora, deci… În limbajul crestat al vătafului, «domnia-sa» este Tudora. Ce searbădă nebunie a cuprins-o. Acum e aici. Îi ştie năravul. Îmbrăcată poate în vivandieră, ori în oştean, ori în hăitaş, vine, dă un semn şi pleacă. Ori îi aţine calea în codru. Nu vrea nimic. Nu cere nimic. Vine. Îl rupe pe-un ceas din ale lui. Pleacă. Aude mânia crescând în el, groasă. Îi face semn lui Simion ridicând inelarul. Adică *du-te, ţine-o sub ochi şi spune-mi totul*. Întâlneşte privirea Velicăi… Ah, ce bine ştie vorbi Velica din ochi. Cum îl mustră pentru laşitatea lui. Pentru înţepenirea lui măreaţă şi fadă, pentru jocul de-a nu auzi şi nu pricepe. Pentru că o scoate din ceea ce i-a cerut de la început şi el n-a spus ba atunci, ştiind că ea îi aduce o lume întreagă, o taină de moarte şi o clipă de lumină smulsă beznelor din viitor. Ridică cupa deasupra capului. Taraful îşi suspină cântecul, stingându-l. Bucătarii au tras vânatul în frigări. Au tocmit furcile de fier, jărăgaiul, şi-acum rotesc

frigările cu buturi de căprioară. Cu potârnichile înşirate câte douăsprezece. Sufragiii şi roabele ţigănci care aduc icrele, scrumbiile, măslinele şi brânzeturile, înlemnesc. La masa curţii se face linişte.

— Cinstesc cu această cupă pe acel prieten al inimii mele, care mi-a scăpat viaţa, mai'an, viaţa mea şi alor mei. Cinstesc cu această cupă prietenia cinstită, vitejească, bărbăţia cavalerească şi amintirea celor căzuţi întru slava libertăţii, dintre care pomenesc cu lacrimi numele domnilor Moldovei, Aron şi Ştefan Răzvan, pentru care las să picure în huma atoateiertătoare aceşti doi picuri din sângele Domnului.

Se ridică.

Se-nchină spre Velica.

Lasă să-i picure vinul roşu din pocalul de aur lucrat în filigran de smalţ şi-ncrustat cu olmazuri. Ascultă foşnetul mesenilor. Radu Buzescu îşi înclină fruntea, înconjurând umărul soaţei cu braţul care de atâtea ori a tras sabia pentru el şi slava lui. O vede pe Sima culcându-şi tâmpla pe umărul lui Stroe. Vede jupânesele cu ochii de atâtea ori cocliţi în lacrimi. Îi vede pe ei, bărboşii tăiaţi de fier, ori însângeraţi în dureri, ca marele vornic Ivan Norocea, rănit în lupte, rănit fără vindecare în inimă de pierderea feciorului, astăzi stând mândru cu ochii pe fie-sa. Vede dincolo de ei, de certurile şi gâlcevile lor, de pizmele şi nepizmele lor. Se-ntoarce scurt spre contele Ianoş Sarmasagy. Îl pironeşte cu o privire haină pe care nu şi-o vrea. Îşi aduce aminte de toate umilinţele îndurate din pricina lui Sigismund. De vânzarea pe care le-a impus-o boierilor, de punctele ruşinoase ale tractatului de suzeranitate, de oprirea banilor pentru oşti şi aţâţarea la răzmeriţă, de retragerea oştilor tocmai atunci când se arătau tătarii la Nistru, ori turcii la Dunăre, de aroganţa scrisorilor, de protocolul batjocoritor în care-i primea solii, de toate mârşăviile acelui suzeran, care-a pus întotdeauna orgoliul deasupra raţiunii de stat şi dragostea de sine, deasupra dragostei de ţară.

Poate l-a privit prea crâncen şi prea mult a tăcut, pentru că solul asudă. Acum e prea târziu şi prea laş să-i zvârle în faţă ticăloşiile stăpânului său.

Îi închină pocalul.

— Pentru creştinătate, spune turceşte.

Contele Ianoş Sarmasagy se ridică, ducându-şi pocalul la inimă.

— Pentru măria-ta!

Bate pocalul de masă de trei ori. Îl gâlgâie, ţinându-l la gură cu amândouă mâinile. Taraful leagănă o horă lină. Voievodul întinde dreapta, sculând-o pe Stanca din jilţ. Noaptea îşi fâlfâie catifelele peste codru. Cerul amărui de primăvară se spuzeşte de stele.

— N-am mai dănţuit de-o viaţă, Mihai, se mlădie Stanca, făcând cel dintâi pas legănat.

Contele Sarmasagy o aduce pe Velica. Ies Buzeştii, cu Buzeştile lor

în catifele grele de Veneţia şi ii cusute cu râuri de perle. Ies Calomfireştii, ies Floreştii, ies Rudenii, bărbaţi în coantăşe cu ceaprazuri, femei în rochii lungi trase peste iile bătute în aur şi mărgăritare, legănând uşor, unduitor, hora lină. Deasupra stelele. Ard înalt focurile. Stanca îi strânge mâna. I-o frământă. Dănţuie, ucigându-şi vorbele rele pe care vrea să i le spună. Ascultă viorile, se-nseninează şi-şi spune că peste un ceas, ori peste două, se va-ntâlni în taină cu săcuii.

6

— Credeam că te pregăteşti de somn, Mihai.

— Omul ar vrea, vodă ba, Stanco… Pe unde-ai intrat?

— O soţie iubitoare nu trebuie să «intre» la soţul ei… Am rămas aici, după perdea, până când s-a despărţit curtea de tine. Te iubesc!

— Cine?

— Ei! Vel boierii. Eu. Şi alţii. Şi altele.

— Stanco.

— Unde te găteşti să pleci?

— La un sfat.

— Cu cine?

— Uiţi că eu sunt domnul?

— Ba! După cum nu uit că tu-mi eşti soţul… O puteam face. Plac. Şi chiar dacă n-aş place… Sunt doamna ţării. Pot să milui.

— Ştii ce-ar urma.

— Ştiu. Moartea… Mă tem mai puţin de ea, decât de iadul inimii pe care mi-l hărăzeşti. Ce-ai vrut să zici când ai ridicat cupa? Cine-i acel prieten al inimii tale, căruia i-ai închinat cupa?!

— Un oştean, Stanco! Limpede la minte. Gata de jertfă pentru un gând luminos.

— Pe mine nu m-ai jertfit unui gând luminos?

— Eşti plecată spre gânduri filosoficeşti?!

— Văd că-ţi plac ţie… Aha… Iată-ţi tăinuitorii.

Face câţiva paşi iuţi. Smulge pologul de mătase. Lumina sfeşnicului cade pe obrazul marelui logofăt. În umbră, Radu Buzescu.

— Nu m-aşteptam să văd alte cinstite feţe. Ţi s-a urât de Maria cea frumoasă, vere Radule?! Umbli, te pomeneşti, după vivandiere, că din roabele ţigănci v-aţi prea îndestulat cu toţii.

Radu Buzescu se-nclină fără să răspundă. Stanca înaltă în rochia de hetaia verde, strânsă într-o caţaveică din blană de hermelină, rimelată şi încercănată îşi îngroapă obrazul în palme.

— Toţi mă minţiţi… Toţi v-aţi unit cu tiranul meu… Toţi mă hăiniţi.

Voievodul îi aruncă pe umeri o pelerină. Îi ridică gluga. Îi desprinse mâinile cu o blândeţe pe care nu şi-o cunoaşte… Ce prost înţelege

Stanca oamenii. Cum de n-a văzut că Velica venită la ospăţ, ca o umbră a lui Aron şi-a răscoalei Ţării Româneşti şi Moldovei, este altceva decât o muiere de pat?

— Vino, doamnă… Să mergem…

Se învăluie el însuşi într-o dolamă soldăţească, ridicându-şi gluga. Afară din cort, stelele. Focurile. Caii la conoveţe. Patru oşteni cu lăncile la umăr. Voievodul o trage între oşteni. Am început să-i plătesc şi Stanchii, îşi spune. Era firesc să-i plătesc. Trebuia să-i plătesc. A ajuns vremea să-i plătesc… îi simte mâna dintr-o dată rece. Paşii şovăielnici. Trec în pas printre corturi şi conoveţele cu cai. Ocolesc pe la carâte. Străjile strigă: —Stăi, cine vine? Căpetenia caraulei strigă: — Caraula! Ajung la corturile vânătorilor domneşti. Sub un stejar, o haraba cu polog de piele. Dincolo de ea, între loitră şi trunchiul stejarului un cort mare, pătrat, cu acoperişul tot din piele, lucie sub lumina lunii la primul pătrar. Voievodul trage lacom în piept mirosurile de carne friptă, de oase calcinate, de vin şi petrecere, amestecate cu miresmele tari, ale codrului şi cel iute al cailor. Doi străjeri cu muscheţe. Pologul din piele al cortului ridicat de cineva dinăuntru. Înăuntru, un sfeşnic aşezat pe un butoi răsturnat. Opt bărbaţi pletoşi, cu mustăţi lungi, încinşi cu săbii încovoiate, care dau în genunchi, apăsându-şi cuşmuliţele cu pene de gotcan pe inimă. Stanca îşi leapădă gluga. Oştenii săcui se-nclină a doua oară, adânc, măturând iarba cu penele de gotcan şi fazan. Tălmaci, Radu Buzescu. Pe unii i-a cunoscut la asediul Giurgiului şi al Târgovişte, în oastea lui Albert Király. Peter Domokos se scuză că în cort nu este decât un jilţ. Voievodul o aşază pe Stanca. Dumnezeule, cât ar vrea ca ea să înţeleagă drumul lui de trudă, de înfrângere în sine însuşi, ca să ajungă aici, în acest cort ostăşesc, neînsemnat la cea dintâi vedere, lăpădat singuratic sub un stejar dintr-o poiană a Ţării Româneşti. Se aşază în spatele jilţului Stanchii, mulţumindu-i în sine pentru bănuielile ei, care-au adus-o aici. Peter Domokos îi mulţumeşte c-a venit să le cinstească cortul împreună cu măria-sa, doamna, semn că se gândeşte la muierile şi copiii lor, la viaţa lor, la drepturile lor uzurpate, la mândria lor de oşteni liberi de margine, călcată sub cizma nemeşimii şi a bisericii catolice. Peter Domokos spune că el este soldat, fără ştiinţă retorică. În adevăr este un soldat splendid, lat în spate, înalt, cu pletele albe căzându-i majestuos pe gulerul de piele al surtucului. A mai auzit cererile lor. Ştie că stau acolo, în munţii Ciucului, între Moldova şi nemeşime; între principe şi tătari; între codri şi ogoare şi turme, despuiaţi de cuvânt în dietă, mulţi ajunşi iobagii celor cărora le-au păzit averile cu sabia. Se gândeşte la moşneşimea lui, la curtenii lui. Îi este frică să-şi spună cum se gândeşte. Încearcă să urmărească tălmăcirea lui Radu Buzescu, în care se amestecă din ce în ce mai des numele cardinalului Andrei Báthory.

Peter Domokos spune că pe Trotuş, în Moldova, se simte mişcare de oaste. Că ei, săcuii…

— Ştiu! Să-mi spună dacă au o căpetenie în oaste care să fie credincioasă neamului săcuiesc?!… Care să-şi pună viaţa pentru acest neam?!

Tăcere. Peter Domokos se sfătuie în şoaptă cu ceilalţi şapte. Lui îi plac aceşti bărbaţi crunţi, pentru simplitatea şi felul lor neprefăcut. Pentru asprimea lor.

— Avem o căpetenie de oaste, măria-ta.

— Care?

— Pongracz Senneyey!

— Unde căpităneşte?

— La Küköllövár!

— Ce-nseamnă asta, Radule?

— Cetatea-de-Baltă, măria-ta.

Trece dincolo de jilţul în care Stanca, lividă, îşi răsuceşte inelele în neştire…

— Să-mi aducă răspuns de la acest căpitan, care ţine hotarul Moldovei, şi-al Ţării Româneşti. Ce va face dacă va intra Andrei Báthory cu oaste leşască şi moldavă. Al doilea. Ce va face dacă se va întoarce Sigismund… Al treilea… Ce va face dacă arhiduca Maximilian nu va primi să intre în viesparul dietei şi Ardealul va rămâne pe sama principesei Maria Cristierna şi a comisarilor împărăteşti…

Din doi paşi este în faţa lui Domokos Peter. Îi apucă amândouă mâinile. Îi spune opintit, ca până atunci, până când stau ei de vorbă cu acest căpitan al lor, foarte bine ar putea să-i trădeze, după cum tot atât de bine s-ar putea să nu-i trădeze, să găsească oameni de nădejde, fierari şi dogari, se poate şi neguţători, care să se strămute cu butica lor în cetate, la Braşov, în cetate la Codlea, la Râşnov şi Bran, la Sibii şi Alba Iulia. Acolo să se aciuiască pe lângă porţi. Să fie ei mai bine săbieri, fauri de arme, de care căpitanii porţilor să aibă nevoie. Să fie nebeţivi, necurvari, limpezi la minte şi să stea acolo în pace. Pentru mai buna lor sfătuire, vor sta de vorbă cu domnia sa vel logofătul care-i va povăţui. El le cere un singur lucru. Jurământ ostăşesc pe sabie, tăcere de mormânt şi răbdare. Cei opt se strâng umăr în umăr. Au în priviri, pe obrazele muncite, o încrâncenare atât de crudă, că se-nfioară. Când Domokos Peter înţelege bine ce-i tălmăceşte Radu Buzescu, îşi smulge sabia din teacă, întorcându-i tăişul spre piept. Lumânarea de ceară galbenă îşi fâlfâie lumina speriată de cele opt lame. Cât oţelele clinchetesc, el are imaginea întregului. Pan Andreas Tarnowsky în Polonia. Cneazul Constantin de Ostrog şi fiii săi în Ucraina, Andronic Cantacuzino în Istanbul, Mitropolitul Dionisie Rally şi Theodor Ballina şi martologii în Bulgaria. Voievodul Grădan,

voinicii, haiducii, satele şi târgurile în Serbia. În Vlahia Mare şi-n Vlahia Mică, morovlahii. Peste munţi, făgărăşenii. Şi-acum săcuii. Atâtea limbi. Atâtea cugete. Atâtea obiceiuri. Şi un singur gând: libertate. Îşi trage sabia la rându-i. Sabia pe care n-a purtat-o la ţeremonii şi n-a zăngănit-o în spatele nici unui pinten stăpân. Sabia cu care-a luat capul lui divan effendesi în divanul de pomină al anului ’93… Sabia pe care-a dus-o în toate şarjele de aproape cinci ani încheiaţi. I-a venit aşa, dintr-o dată să-i sărute lama O sărută, simţindu-i gustul albastru şi rece al morţii… O încrucişează cu săbiile săcuilor.

— Până la moarte, spune!

— Până la moarte, repetă cei opt…

Stanca scoate un ah înăbuşit. Îşi apasă inima cu mâinile. Când ies sub uraniscul înstelat, Stanca se zgribule lângă el. Îl strânge aproape. Îi înfige unghiile în carne şi-i spune moale:

— La ce-ţi trebuie jurământul ăsta şi de ce nu te mulţumeşti cu ce ai, păgânule, c-ai să ne târăşti în mormânt pe toţi, înainte de vreme… Ascultă-mă! Nu te îndărătnici!… Ce altă slavă mai vrei, când îţi caută în coarne padişahul şi împăratul şi riga leşesc?… Încotro, Mihai, nebunule?

— Spre cortul măriei-tale, doamnă, îi răspunde cu o leşiuială acră, zăcută, se vede mărunt, parc-ar fi plin de lindini şi dugos, un nimenea în drum, cerşetor în faţa uşilor de aur, împărăteşti.

7

O jumătate de ceas după miezul nopţii. Carul mare şi-a mişcat oiştea, ridicând-o spre cumpăna cerului. Tabăra de vânătoare s-ar părea că doarme… De multă vreme nu mai crede în ceea ce se pare a fi firesc. N-a fost el, acum două ceasuri, travestit în soldat la cortul solilor săcuieşti? Se pare că adevărata viaţă a oamenilor se petrece dincolo de masca pe care şi-o pun în fiecare zi, pentru semenii lor. Mai ales adevărata viaţă a puterii trăieşte dincolo de aparenţe, în taină obscură, acolo unde se plămădesc toate urzelile diplomaticeşti şi politiceşti. Îi este groază să desfacă cele două buze ale tăieturii făcute de Simion într-unul din corturile vânătorilor călări, aşezat cu gura spre codru, în marginea de răsărit a taberei, lângă harabaua cu ovăz. Stă culcat sub o tufă de soc, năpădită de curpen, învelit în manta. Simion l-angropat în frunze vechi. Răscolite, frunzele veştede îl ameţesc cu mireasma lor de putreziciune. Niciodată nu i-a spus Tudorei: vin. Din totdeauna a găsit-o aşteptându-l. Îşi aduce aminte cu înfiorare de noaptea aceea când a coborât el prin codru la Tudora, în plăieşia cetaşului Grigore Stânjenu, când era Sinan în ţară şi-l aştepta pe Sigismund să treacă munţii. Când a coborât călare pe Suru, calul de munte crescut în herghelia domnească de la Mâneciu-Ungureni şi prin

molizii negri treceau, ca o prevestire rece de toamnă, razele lunii de octombrie. Când şi-a încurat calul feciorul Chisarului şi când lăutarii şi făclierii îi cântau Tudorei de inimă albastră şi când a ieşit Tudora în cerdac cu sabia goală în mână, tăindu-se cu năvălitorii şi când leica Filofteia a cetaşului Grigore Stânjenu i-a luat la probozit pe aceia, stând de veghe cu săcurea. A trecut vremea, ca o apă tulbure, vâscoasă, în care el s-a cufundat până la gleznă, până la mijloc, până la subţiori, uitând prea adesea de cei zidiţi în temelia lui mâine. Acest mâine care-i scapă mereu printre degete, făcându-se un azi schilod şi nătâng. Tresare când aude ţipătul răguşit al buhnei plecată la vânătoare. Este semnul dat de Simion. Se apropie cineva de cort. Îşi calcă pe suflet cu o nerăbdare lacomă. Deschide marginile tăieturii. Un jilţ. O masă acoperită cu o ştergură albă. Orbitor de albă în lumina pâlpâită a lumânării. Câteva crengi înflorite, puse într-o oală smălţuită. Patul din crengi, acoperit cu ţundră. Un arc agăţat de stâlpul cortului. Pe acelaşi cui, un brâu cu două junghere. Simte în nări, uşor, mirosul din casa Tudorei. De gutui şi busuioc, de levănţică şi tămâie. Umbra Tudorei pe pânza cortului. Un oftat, ori mai curând un suspin. Deasupra spătarului cocul roşcat, cosiţa grea, plină de farmec a Tudorei. Cum ştie Tudora să-şi ascundă sânul în pletele ei de foc, ori umărul; ori dimineaţa, cum şi le împleteşte plină de gingăşie… încearcă să ducă lucrurile mai departe şi se opreşte aici, pentru că dincolo de aceste lucruri, nu mai este decât pustiul. Tudora lui, liniştea lui măruntă şi dragă, o târgoveaţă aprigă în dragoste, aprigă în viaţă, cu Marula, rodul dragostei lor şi mai departe ce? Niciun ecou în adâncul lui! Totul uscat, gol, amintiri sfârlogite, moarte înainte de vreme, ori poate moarte de cine ştie când. Paşi. Repezi. Tudora se ridică din jilţ. Înaltă. Trupeşă. Încă mlădie. O vede din spate. Perdeaua cortului smulsă. Lumânarea fâlfâie gata să se stingă. Intră un bărbat învăluit în mantie, cu gluga ridicată.

— Te aşteptam, măria-ta, aude glasul ciudat şi profund al Tudorei.

O mână albă, cu unghiile lăcuite. Gluga cade. Obrazul de ceară al Stanchii.

— De când, femeie?… Ca să nu-ţi zic altfel.

Amândouă, faţă-n faţă.

— De când urcaşi în scaunul ţării, măria-ta. Bagă de samă. Eşti în cortul mamei unei fiice de domn. Poartă-te ca o mamă de coconi domneşti.

— Tudoro! M-ai înfruntat destul.

— Niciodată…

— Mi-ai însângerat inima.

— Ca şi măria-ta, pe-a mea.

Ceva în glasul Stanchii. O undă de blândeţe.

— Sunt ostenită.

— Stai, doamnă… Aici…

— Cum îţi însângerai eu inima, Tudoro?

— Putând să-i fii aproape la toate bucuriile şi durerile, măria-ta!

— Atunci n-ai sângerat prea mult. Mă liniştii.

Stanca, în jilţ, cercetează cortul c-o măreţie posacă. Îi vede colţurile pungite ale gurii. Creţurile subţiri de sub coada ochiului stâng. Tudora aşază ramurile înflorite. Mâna ei dezmierdătoare, dedată şi cu sabia, tremură. Niciodată nu s-a gândit că le va vedea împreună.

— Dezbracă-te, Tudoro!

Poruncă aspră, de stăpân.

— Măria-ta.

— Goală.

— Să nu-ţi pară rău, doamnă.

O urăşte pe Stanca. Se bucură hain, când, zâmbind parşiv, Tudora îşi desface bumbii coantăşului de vânător domnesc… La început se dezbracă sfielnic. Pregetând. Apoi, ca bântuită de diavoli îşi lapădă cămaşa, cizmele, nădragii, zvârle totul pe pat şi rămâne goală, primind lumina palidă pe carnea de fildeş vechi. Cu o mişcare scurtă îşi desface cocul. Îşi scutură capul. Pletele roşii, flăcări şerpuitoare şi lungi, îi cad pe umeri, pe spate, pe sâni. Abia atunci parcă o vede întâia oară pe Tudora, în toată frumuseţea ei coapta pentru dragoste şi prin dragoste. Stanca se ridică din jilţ. Le vede pe ele, faţă-n faţă, ochii Tudorei, sclipitori şi haini, le vede umbrele pe cort, conturul Tudorei, acum ştie cum îşi pictează Mina Fecioarele, conturul zugrăvit pe cort fiind însăşi perfecţiunea, le aude răsufletul aţâţat, şi-i vine să strige de spaimă când Stanca se pleacă scurt peste pieptul Tudorei. Parc-a văzut fulgerând un oţel. Ba. Stanca sărută sânul Tudorei. Se-ntoarce… Se prăbuşeşte în jilţ. O priveşte lacom pe Tudora. Iată că n-a cunoscut-o nici pe Tudora. Îi vede răutatea acră schimonosindu-i buzele lacome. O clipă. Apoi izbucneşte în plâns. Se prăbuşeşte la picioarele Stanchii. O aude hohotind. Vede mâna Stanchii mângâindu-i pletele roşii. Răsucindu-i-le. Răsfirându-i-le. O vede scoţându-şi mantaua şi învăluind-o în ea, cu un gest de mamă.

— De când voiam să te cunosc, Tudoro, şopteşte atât de încet, încât abia o aude.

— Şi eu, măria-ta.

— Zi-mi, Stanca… Acum poţi să-mi zici Stanca.

— Da, măria-ta.

— De câţi ani îl împărţi cu mine, Tudoro, prea frumoaso?

— De doisprezece ani… Acum, în opt mai, se-mplinesc doisprezece ani şi-o lună.

— Ştii pentru ce-am venit?

— Bănuiesc.

Tudora se ridică. Este din nou alta. Cu o nesfială pe care n-a văzut-o

la bărbaţi, lapădă mantaua. Se îmbracă într-un caftan de brocart albastru, căptuşit cu vulpe, pe care şi-l pune pe ea goală, strângându-şi-l peste mijloc cu un brâu de argint. Când se pleacă să-şi tragă condurii turceşti, ţesuţi cu fir, spune:

— De Habiiba te scăpai, Stanco…

— Tu?

— Eu!

— Ai cutezat?

— Dragostea cutează orice…

Tudora se aşază pe pat. Stanca se răsuceşte spre ea… Aude şi nu crede ce aude. Tudora se joacă cu canaful brâului.

— Am încercat şi eu, dar n-am mers până la capăt.

— Eşti fire slabă, Stanco… Să fi fost eu doamna Ţării…

— Ce-ai fi făcut, Tudoro?

— Gânduri proaste… Primejdia nouă se cheamă…

— Velica!…

Numele cade de pe buzele Stanchii, ca şi când ar fi de piatră. Se rostogoleşte prin cort, îl culege Tudora.

— Da!… Velica! – spune Tudora… Am ştiut-o de mult. Poate de acum doi ani am simţit-o!

Poate nu s-a mai putut stăpâni. Poate i-au auzit amândouă bătăile inimii. Ori gândurile. Ori mânia domnească, mugind în el. Dintr-un salt, Tudora este la junghere. Stanca se ridică ţinând în mână stiletul ei florentin. Ascultă amândouă, ca două lupoaice. Frumoase. Înalte. Umăr în umăr. Tudora dă să iasă. Stanca o apucă de mână. Îi şopteşte ceva… Aşteaptă. Tudora suflă în lumânare. Abia le mai aude glasurile. O şoaptă. Dă drumul pânzei. Uşor, şerpeşte, într-o veşnicie, se târăşte sub harabaua cu ovăz. De acolo, sub alte două harabale, unde-l aşteaptă Simion. Are în gură gust de fiere, îi clănţăne dinţii. Habiiba. Sărmana Habiiba. Îl loveşte crud numele Velicăi, rostit acolo ca la o judecată fără întoarcere.

— Simioane, geme.

— Dormi liniştit, măria-ta… O veghez.

Îşi lasă mâna pe umărul binecredinciosului său. Deasupra, Carul mare s-a răsucit arătând spre Steaua polară. Pe sub cerul înstelat trece o boare înmiresmată, argintie, îmbibată de primăvară. Unul dintre cocoşii de la harabale trâmbiţează ceasul al treilea după miezul nopţii.

8

Zori verzi-albaştri, plini de prospeţime. Cornii sună adunarea vânătorilor, la porunca vătafului vânătorii. Peste poiana lui Vârnav trec valuri de lumină strălucitoare. Fluieră grangurii pe-ntrecute. Văzduhurile pure şi fragede tremură deasupra codrului străvechi. Scutierii plimbă caii de vânătoare gătiţi cu valtrapuri colorate, frâie

argintate; iar cei ai jupâneselor cu panaşe din pene de struţ, colorate în culori vii. Hăitaşii în scurteici roşii conduc haiticul de câini spre gura drumeagului care se pierde în sihlă. Ştie că de la Braniştea şi Conţeşti se strânge lanţul hăitaşilor lui moş Vână Aursoaicii, cu cei mai aprigi duluri, scormonind rovinele Dâmboviţei. N-o vede pe Stanca. Doar Maria Karatzas Buzescu şi Sima Buzescu îi zâmbesc, făcându-şi graţiile. Contele Sarmasagy Ianoş, într-o tunică de drum, neagră, însoţit de patru oameni de arme îi cere iertare că nu-l poate însoţi la această vânătoare, care se anunţa magnifică. Onoarea îl obligă să-şi ajungă cât mai repede prinţul plecat în pribegie. Vede caii contelui harnaşaţi de drum, înconjuraţi de zece vânători călări care-l vor conduce până la Bran. Contele Sarmasagy îşi prezintă omagiile datorate doamnei, prin bunăvoinţa măriei-sale. Aproape că l-a uitat pe conte. O caută din ochi pe Velica. De la cortul doamnei Stanca vine logofătul Theodosie Rudeanu spunând tare, să fie auzit, că măria-sa, doamna, se simte bolnavă. Are fierbinţeli. A poruncit să i se gătească carâta. Se-ntoarce la Târgovişte, cerându-i iertare măriei-sale că nu iese la vânătoare. Contele Sarmasagy, căruia i se tălmăceşte, se arată prea fericit şi onorat, dacă va fi primit să însoţească curtea doamnei până la Târgovişte. Stanca fuge. O lasă pe Tudora singură. Minţile lor diavoleşti au urzit un plan menit să-i alunge bănuielile, dacă le va fi având.

— Dumnezeule, spune Sima Buzescu… Ce-o avea că azinoapte fu veselă şi ciripitoare?!

Îl lasă pe marele logofăt să potolească neliniştea linguşitoare a curţii. Taie poiana, cercetând cu ochi ager caii şi scutierii, oamenii de arme şi vânătorii domneşti aşezaţi la pâlcuri. O găseşte pe Stanca în jilţ. Roabele strâng macaturile, sipetele cu scule de preţ şi cuferele din piele doldora de hăinărie.

— Măria-ta, nu trebuia să-ţi stric dimineaţa…

Nu se uită la el, îşi scoate batista din mânecă, spune că-i ia şi pe copii chiar pe Pătraşcu îl ia s-o păzească, c-a visat azi-noapte bou negru şi cucuvaie cu ochi de foc şi se teme.

— Dacă dormi singură, doamnă… Te-am aşteptat până târziu.

Stanca îl trece printr-o privire tăioasă.

— N-aş crede, doamne…

— Tu nu mai crezi nici ce vezi, Stanco. Atât visaşi azi-noapte?

— Voiai să visez mai multe?

— Crezui că-ţi recunosc paşii, mai spre miezul nopţii.

Stanca râde ascuţit. Mincinos.

— Pe-ai mei?…

Îşi mototoleşte batista. Ceartă roabele că se mişcă încet şi n-au grijă de şipeţelul roşu, cu odoare. Carâta trage afară. Intră Nicolae Pătraşcu, mofluz, să-şi vestească mama că se află gata de drum. Stanca se

repede la el. Îl strânge la piept.

— Du-te, măria-ta, că te-aşteaptă curtea… Şi fii cu băgare de seamă.. Ai destui neprieteni, cu toate jurămintele de credinţă, care ţi se fac.

— Poate chiar din pricina jurămintelor, doamnă.

O sărută pe frunte. Stanca închide ochii. Şopteşte:

— Treacă de la mine şi paharul acesta.

— S-ar putea să treacă de la mine, doamnă… Amin zic ţie şi veghează.

O vede răsucindu-se în ea şi-o lasă acolo, să se teamă şi să bănuie. O pedepseşte cu neliniştea bănuielii pentru târgul ei cu Tudora. Vătaful vânătorii sună încălecarea. Vătaful Simion îi iese în cale, aducându-i săcurea de vânătoare, arcul, cucura şi jungherul, în urma lui vine comisul Pană sin Pană, ţinându-l la mână pe Fulger, armăsarul de vânătoare prăsit din Fatima şi Sultan, armăsarul lui de luptă.

— Se aţine între vânători, spun buzele lui Simion.

Se lasă încins cu armele. Îşi vâră la cingătoare săcurea cu două tăişuri, cu coadă scurtă din corn.

Comisul Pană sin Pană îl înfăţişează pe Fulger.

— Ai să ai de lucru în slujba mea, comise.

— Mă cinsteşte, doamne.

— Ce zici de Fulger?!

Comisul tuşeşte. Joacă pe picioarele crăcănate. E scund, fălcos, cu ochi castanii, deştepţi şi iuţi. Ştiindu-se dragostea lui pentru cai, ca şi priceperea în alegerea lor, la curte s-a înstăpânit obiceiul osanalelor. Ştie că s-ar lăuda şi o gloabă lovită de tignafes dacă ar adăposti-o în grajdurile domneşti.

— Ce să zic, doamne?… Eu unul nu l-aş încăleca la o vânătoare ca asta…

— N-aud bine, comise Pană sin Pană!.. Ia mai zi o dată! Îl vede pe marele armaş Udrea Băleanu făcându-i semn comisului să tacă. Pe Radu Buzescu zâmbind subţire. Vel logofătul Theodosie Rudeanu se uită-n cer, ca şi când ar aştepta o vestire miraculoasă. Câteva jupânese îşi fac reverenţele, grăbind spre cortul doamnei Stanca. Rămâne Sima Buzescu, îmbrăcată bărbăteşte, cu arc, lance scurtă şi jungher. Maria Karatzas Buzescu ciripeşte ceva şi pleacă. Cercul curtenilor se închide. Contele Sarmasagy pus la curent de Radu Buzescu cercetează armăsarul negru, cu pieptul lat, gâtul încordat, ochi de smoală aprinsă, tot numai foc şi forţă. Voievodul îl mângâie pe gât. Îşi îngroapă obrazul în coama lungă, vălurită, împletită cu sârmă de aur.

— De frumos e frumos, măria-ta, cum rar se vede. Şi deştept. Poate prea deştept pentru un cal. E şi viteaz, dar nu atâta cât trebuie.

— După ce ştii?

— L-am încercat la foc.

— Şi?

— Nu trece.

— Altceva?

— Are genunchii din faţă slabi. Crede că i se cuvine totul. Bate grăjdarii. Dacă nu se feresc, îi ucide.

— A ucis vreunul?

— Aşa mi s-a spus. Pe un bulgar, Stanco.

Lui nu i-a spus nimeni, nimic. Nici despre Fulger şi năravurile lui, nici despre alţii… Îl priveşte acru pe acest comis Pană sin Pană, pus să-i dărâme un idol.

— Vrei să zici ceva de vorbeşti în pilde, comise?

— Ba, măria-ta. Nu-mi place năravul linguşirii nici la oameni, nici la dobitoace… Ca şi când l-ar fi înţeles, Fulger nechează scurt, holbează albul ochilor şi se repede la el cu dinţii rânjiţi. Comisul Pană sin Pană i se vâră sub grumaz. Îl apucă de zăbală. Dintr-o smucitură puternică îl potoleşte.

— Adevărul supără, măria-ta. Spusei că-i deştept foc. Dacă-ar şti vorbi, m-ar pârî afurisitul, cu pâri mincinoase.

Voievodul îl mângâie pe Fulger pe botul catifelat. Armăsarul nechează blând. Joacă pe loc. Îşi freacă fruntea de umărul stăpânului. Un murmur. Curtea face pârtie. În capul pârtiei, Velica adusă de vel vornicul Ivan Norocea. Proaspătă, strălucitoare în costumul cavaleresc din catifea verde, peste care poartă plastron din piele roşie. Pe cap cuşmuliţă fină din pântece de râs, prinsă pe sub bărbie cu lănţug de argint. Trâmbiţaşii doamnei Stanca vestesc urcarea stăpânei lor în carâtă. Curtea se pleacă adânc. Se pleacă şi el, ascunzând lacom sub pleoape imaginea Velicăi. Abia îl aude pe contele Ianoş Sarmasagy cerându-i îngăduinţa să se retragă, pentru a intra în convoiul doamnei.

Stă nemişcat între curteni şi caii de vânătoare, până când carâta aurită a doamnei Stanca îşi pierde pologul din piele galbenă sub ramurile codrului înfrunzite fraged.

9

Velica a-nţeles că pentru ea au sunat cornii de trei ori, cerând intrarea în cortegiu a vânătorilor. Că pentru ea au trecut la galop mic pâlcurile de vânători şi domneşti şi scutieri, de şoimari şi vătafi înarmaţi cu lănci scurte şi arce, cu săcuri şi ţăpuşe. A-nţeles, mulţumindu-i din ochi pentru pohfala costumelor de vânătoare, pentru splendoarea cailor focoşi, pentru strălucirea curţii, pentru prietenia cu care-a primit-o Sima Buzescu, luând-o sub ocrotirea ei şi zicându-i măria ta.

— Te ştiu de mică, Velico, măria-ta. Stai cu mine în ţâitoare, că sunt prea mulţi lupi în codrii noştri, i-a spus, când s-au rupt din alai, după un ceas de călărie pe sub frunzetul abia ieşit din găoacea mugurilor. O

simte pe Velica în el tot, cu o duioşie amară şi dureroasă. Cu o dulce sfâşiere lăuntrică. Stă ascuns în bunget, cu lancea de vânătoare sprijinită pe arcada şeii. În faţă un gorun bătrân, cu trunchiul crăpat, pe care vede urcând un şir roşu de vaca domnului. Dincolo de gorun, o răritură prin care trece bâltind un pârâu. Dincolo de pârâu un trunchi de fag, doborât de viscolele din iarnă, închizând o intrare în codru în gura căreia moş Vână i-a arătat întipărită în mâl urmă uriaşă de zimbru, călcată de alta, necrezut de mare, de mistreţ. Ciocănitorile. Toc-toc-toc. Verzi şi mari. Ori alb-negre, stropite cu roşu. Din gorun în gorun. Prin cerul codrului, verzui şi înmiresmat. Este o linişte blândă, înfiorată de gânduri aiurea, ca şi când ar visa treaz în cerdacul palatului, ori l-ar legăna adormitor un caic pe Cornul de Aur şi el ar asculta dairalele, ori glasul insinuant al lui Nikifor Parasios, vorbind de dragoste şi femei, de vinurile de Chios şi curtezanele din Malta, ori de la Xyloporta. Îl are în stânga pe Radu Buzescu. În stânga Buzescului, Stroe, în stânga lui Stroe, închizând răritura, Theodosie Rudeanu. În dreapta, la nici zece paşi, sub o tufă de carpen înflorit, Velica şi Sima. Dincolo, Ivan Norocea. După Ivan Norocea, vel armaşul. În spate căpitanul Caloian cu Simion şi trei vânători domneşti de-ai lui moş Vână, cu săcuri şi lănci. În spatele Velicăi, garda ei de făgărăşeni cu muschete. Mai în spate, din zece în zece paşi un lanţ de vânători călări, priveghind să nu se apropie nimeni. Ce va-ncerca Tudora? Că dacă va încerca, aici o va face. Şi de ce-a fost atât de slab să nu intre în cort peste ele şi să le vădească mânia lui domnească?! Poate se simte vinovat faţă de amândouă? Poate a-nţeles că le-a umbrit vieţile, cu silnică robie şi acum, când au trecut de tinereţe, le-a lăsat pustii şi-n singurătăţile sufletului?… O fulgerare roşie. Alta. Fulger ciuleşte urechea. Între paltini, dincolo de pârâu, un ţap şi două capre. Stane. Privesc undeva, în urmă. Li s-a schimbat blăniţa. Le mai vede pe dedesubtul celei de vară, cojocul de iarnă, castaniu. Foarte departe, ca-ntr-o uitare, un sunet stins de corn. Ţapul sare pârâul într-o arcuire gingaşă. Se-nfundă în mâl până la genunchi. O gaiţă. Departe. Cârcâie, fluieră, spurcă. Să fie vulpea?… Nicio mişcare pe linia vânătorilor. Ţapul trece printre el şi Radu Buzescu. I-a simţit. Trei copaci. Alte trei. Se topeşte în sihlă, împreună cu caprele, după ce l-a privit cu ochi mari, blânzi şi umezi. Foşnete de paşi ţupăiţi. Un vătui. Vine agale. Stă. Se ridică popândău. Îşi foarfecă urechile. Mustăceşte. Ajunge la pârâu. Nu-i place. O ia în lungul lui, pe sub tufani. Altă gaiţă. Şi alta. Un cor cârâitor şi gâlcevitor de gaiţe. Apoi câinii. Se simte privit. Velica. Îi face semn cu mâna înmănuşată. Îi face semn şi Sima, arătând spre codru cu vârful oţeliu al suliţii. Îl năpădeşte mireasma umedă de podbal, de mălin şi păducel. Este atât de viu, încât îl doare. Totul. Ziua limpede, închegată în cleştarul acesta aromitor. Simţământul straniu, fermecător al unei tinereţi

smulsă vârstei lui de această primăvară strălimpede, ca şi când Velica i-ar fi risipit anii grei ai muceniciei de domn şi l-ar fi întors prin vreme la anii aceia înfocaţi ai tinereţilor. Poate şi Velica este alta cu adevărat, alta dincolo de ceea ce vrea să pară a fi; dar aşa cum este, l-a robit. Ori poate el însuşi s-a robit unui vis pe care şi l-a dorit aievea. El însuşi încărcând-o cu ceea ce ar fi dorit să găsească la o femeie, se iubeşte în ea, pe sine. Îl iubeşte pe celălalt, principiul feminin în puritatea lui absolută, cu toate că ea, Velica, a mai fost femeia altor bărbaţi, cu lege, ori fără lege, dar tot ea răspunde unor tainice glasuri ascunse în el, care niciodată nu l-au înşelat. Aude. Simte umbletul jivinei prin codru. Prinde în nări mirosul de piele frecată în nămoale şi buruieni. Aude răsufletul ţâfnit şi paşii mărunţi, deşi, ieşiţi de sub nasul câinilor care se rotesc chelălăind, undeva spre dreapta vel vornicului Ivan Norocea. Bat nebuneşte acolo, când rotindu-se pe loc, (atunci se aud schelălăieri jalnice şi strigăte), când mânând cu glas, până când sfâşie în bucăţi liniştea profundă a codrului. Înlemneşte în şa. Foarte aproape, un lătrat aţâţat. Altul. Doi dulăi, îl recunoaşte pe Samson, mistreţarul şi perechea lui, Marga, trec nebuneşte peste trunchiul fagului, năvălind în bunget, acolo unde a auzit gaiţele. Un grohăit răguşit, rău, zgomot de luptă, mârâituri de fiare încleştate pe viaţă şi moarte, apoi un schelălăit dureros, aproape omenesc şi din codru se repede în pârâu un mistreţ negru, cu greabănul zbârlit, târând-o în colţ pe Marga care-l muşcă de ochi, rânjită, cu maţele curgându-i, în vreme ce Samson îl muşcă de greabăn, ori de ureche. Nu poate fi decât Drugă, mistreţul care l-a sfâşiat acum doi ani pe vătaful Drugă, călcându-l în picioare. Îi vede râtul cumplit, colţii galbeni, răsuciţi pe spate, plini de sânge, ochii mici, fioroşi, o vede pe Marga căzând cârpă în apă, trâmba de nămol pe care-o despică Drugă, apoi aude chiotul ascuţit al Simei şi le vede pe amândouă, pe Sima şi Velica năvălind la galop, cu suliţele plecate. Aude ca printr-o pâclă hărmălaia haitei apropiindu-se valvârtej. Sima se pleacă pe dreapta. Înfige suliţa. Lovit într-o spată, Drugă se-ntoarce, zvârlindu-l pe Samson peste pârâu. Grohăie turbat. Vede calul pintenog al Velicăi. Înainte ca Velica să-l atingă cu suliţa. Drugă ţâşneşte asupra calului, izbindu-l în piept. O tăietură cu colţul din stânga. Un nechezat. Calul sare într-o parte. Velica scapă suliţa. Totul se petrece fulgerător. O altă săritură. Drugă se repede asupra calului, care porneşte în goană nebună pe malul pârâului. Ţâşneşte din sihlă vel vornicul, luându-l pe Drugă din faţă. Îi lunecă suliţa pe greabănul fiarei, care-i răstoarnă calul, sfâşiindu-i pântecele. Aude galopul înfundat, care face să se cutremure codrul… Galopul acela cumplit, izbit până-n rădăcinile gorunilor. Pune pinteni, sălbatic. Velica încearcă să-şi strunească fugarul. Îi scapă un picior din scăriţă. Calul ei se năpusteşte printre goruni, gata s-o facă fărâme. După el, grohăind, mistreţul… Şi el.

Fulger aleargă zeeşte. Îi lasă frâu. Calul Velicăi a apucat-o pe un drumeag de care, vechi, năpădit de lăstar. Îi slăbesc puterile. Velica se clatină în şa. Drugă goneşte cu suliţa Simei înfiptă în spată. Aude larmă în faţă. Cineva strigă: — Păzeeea, zimbrul! Fulger deapănă drumeagul cu burta aşternută la pământ. Nu se mai uită decât la greabănul zbârlit al mistreţului. La zvâcnetul lopăţicii sub perii ariciţi, plini de nămol uscat. Îşi ia suliţa sub braţ, aţintindu-i vârful sub greabăn, unde bănuieşte că bate inima mistreţului. Fulger îl simte. Îndeseşte galopul, apropiindu-se pieziş de fiara care zvârle bale, aţâţându-l cu mirosul ei sălbatic. Miros de culcuş de ierburi crude, strivite, de nămol uscat şi secreţii iuţi. Încă un pas. Acum. Se pleacă pe lance. Împunge. Adânc. Aude pielea pocnind. Şi-n aceeaşi clipă ţipătul deznădăjduit al Velicăi. Smulge suliţa plină de sânge. Calul Velicăi face o săritură pe stânga, prăbuşindu-se în nămol. În faţa lui, uriaş, negru, cu coarnele plecate, bătând pământul cu copita, pufnind pe nările largi, zimbrul. Fulger, ticălosul. Fulger, nemernicul. Sare în lături din goană ticălosul, gata să-l zvârle din şa. Îl freacă în zăbală să-i rupă gura ticălosului mârşav, care nechează, îşi scutură capul, cabrează pe loc şi el vede fruntea zimbrului plecându-se, vede vârful însângerat al coarnelor aţintindu-l, barba zimbrului atingându-i genunchii, vede o săgeată galbenă înfiptă în greabănul fiarei şi alta albastră în crupă, săgeţi trase de cine ştie ce coconi speriaţi, aude ghiorţăitul maţelor şi mugetul cumplit, se luptă cu laşitatea lui Fulger şi dintr-o dată, când zimbrul se prăvale asupra lui umplând codrul de mugetul biruinţei, ştie că în şa este el, vodă şi vânătorul. Pleacă suliţa pe lângă gâtul armăsarului pe care-l simte tremurându-i între pulpe. Zimbrul se prăbuşeşte în vârful însângerat, zvârlindu-i în obraz duhnet de moarte. Se opinteşte în scări. Fulger dă înapoi. Se loveşte cu crupa de un trunchi în clipa când zinibrul, cu limba atârnându-i îmbăloşată, intră în suliţă, rupând-o ca pe-o surcică. Se simte ridicat cu Fulger cu tot. Izbit în moalele capului. Aruncă scăriţele. Cade. Prăbuşire fără sfârşit, într-un întuneric puţind a sânge şi-a maţe sfârtecate. O durere cumplită în piciorul stâng îi săgetează creierul. Se simte răsturnat. Izbit în pântece. Călcat în picioare. Vede printr-o pâclă de sânge o burtă miţoasă deasupra lui. Vede traista uriaşă a zimbrului. Copita despicată gata să-i calce pe frunte. Se smulge de sub Fulger, care rânchează jalnic. Trage jungherul şi-l împlântă în burta aceea tremurătoare, flocoasă, care-i acoperă cerul. Îl împlântă adânc. Îl răsuceşte. Scurmă cu el în măruntaiele fiarei, îl scoate şi iar îl înfige, lăsându-l acolo. Se târăşte pe lângă spatele lui Fulger, în

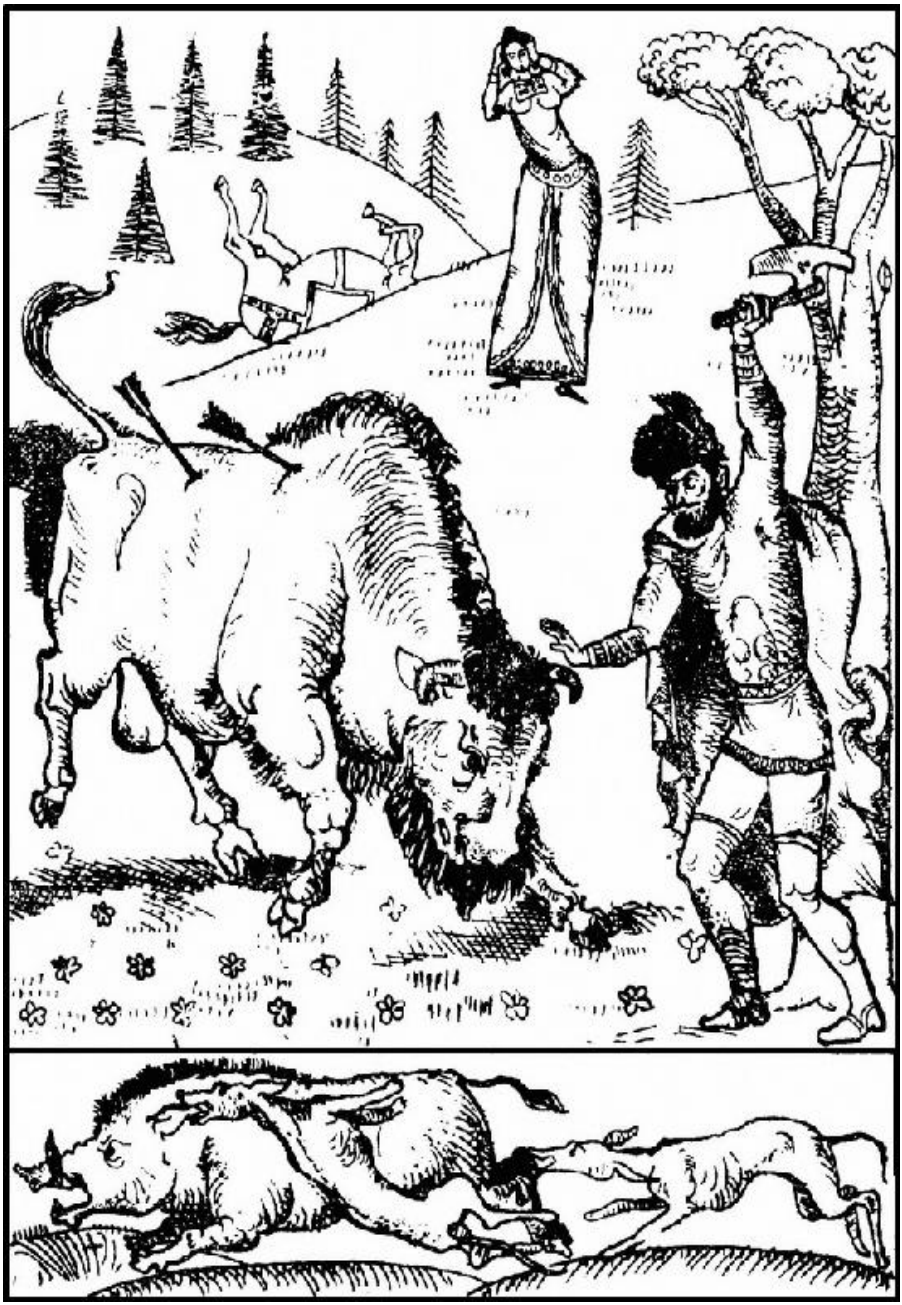

măruntaiele căruia scurmă zimbrul cu coarnele, împroşcându-l cu borhot de sânge şi mestecătură de iarbă verde. Se târăşte până ajunge trunchiul de fag, simţindu-i coaja lucie în palme. Se zgreapţănă, proptindu-se în piciorul drept, cu spatele sprijinit de trunchi. Zimbrul se lasă de scurmat pântecele lui Fulger. Îi ţâşneşte sânge pe nări. Are maţe în coarne şi bucăţi de carne. Dă într-un genunchi. Se ridică

mugind. Îl învăluie în răsufletul duhnind a moarte şi groază. Iarăşi îşi pleacă barba însângerată. Coarnele cumplite. Fruntea lată. Atunci îşi smulge securea, se cumpăneşte şi aşteaptă nemişcat, într-o încleştare pe care-o aude zbârnâindu-i în urechi. Când zimbrul neliniştit de tăcerea şi nemişcarea lui se repede, îl fulgeră între coarne cu puterea lui dintotdeauna, simţind cum se crapă osul. Cum pătrunde tăişul în moale. Fruntea zimbrului îi atinge pieptul. Îl loveşte ceva în coastă. Aceeaşi durere săgetându-i piciorul stâng. Se prăbuşeşte peste grumazul fiarei, îngreţoşându-se de mirosul ei sălbatic şi crud. I se pare că în urechi îi cântă o cinteză, că aude un murmur de apă, ori de fântâni arteziceşti şi dintr-o dată vede, luminos, chipul lui Nikifor Parasios, aducând pe o tavă de aur capul bărbos şi-nsângerat al zimbrului.

10

— Rabzi ca un câine, măria-ta.

— Rabd, moş Vână. Toţi răbdăm într-un fel sau altul.

— Ai oasele tari. Cu miez. Se prind repede.

— Numai oasele le am tari?

— Eşti tare şi-n virtute, doamne. Da' nu prea te pricepi la oameni. Moş Vână stă pe marginea patului de lemn, un fel de năsălie acoperită c-o blană de urs, şi-i desface feşele care-i strâng şiţele aşezate roată în jurul piciorului frânt. Înserare profundă la sfârşitul lui april, cu cerul verde portocaliu, bântuită de miresmele magnoliilor înflorite, ale tufelor de lămâiţă şi trandafirilor timpurii de Anadol. Rândunele ciripind a bucurie, durându-şi cuiburile sub streşinile palatului. Chiar aici, între căpriorii de stejar vechi ai cerdacului, hărnicesc două perechi, aducând în plisc pământ înmuiat, pene şi fire de paie. Îi cunoaşte pe rândunoii arţăgoşi şi giugiulitori, care s-au învăţat cu el şi-i dau bineţe, ţistuindu-l. I-au trebuit câteva zile de meditaţie, până să-nţeleagă pilda simplă şi profundă a perechilor de rândunele şi-atunci când a-nţeles-o, i s-a părut dintr-o dată învechită şi nefolositoare.

— De ce zici că nu mă pricep la oameni, moş Vână?

Bătrânul tace. Îşi pleacă barba de Dumnezeu deasupra piciorului vânăt, pe care-l simte ca pe ceva străin, încă din clipa când i l-a frânt Fulger, prinzându-i-l între şa şi rădăcina fagului în care l-a prăbuşit zimbrul. Când l-au ridicat de pe greabănul zimbrului, avea gura plină de păr negru. Îşi înfipsese dinţii în greabănul fiarei. Curtea a stat sifoasă şi cutremurată văzându-l ridicându-se plin de sânge dintre măruntaiele sfârtecate ale armăsarului şi namila neagră, căzută de-a-nboulea, cu securea înfiptă adânc între coarne. A venit vel vornicul Ivan Norocea, şchiopătând, cu hainele făcute ferfeniţă, a-ngenuncheat şi i-a sărutat mâna, mulţumindu-i pentru viaţa fiicei lui prea iubite. A

venit şi Velica, albă şi halucinată, răvăşită, a vrut să-ngenunche, el a apucat-o de subţiori, a ţinut-o în picioare şi i-a spus: „viaţă, pentru viaţă, Velico… îţi eram prea îndatorat, să fiu slobod de tine…” A vrut să se-ntoarcă la Târgovişte, noaptea. Îl cuprinseseră frigurile. Piciorul îl chinuia cumplit, umilindu-l… A venit moş Vână, i l-a tras, i-a potrivit osul frânt şi-atunci durerea l-a dus în pragul leşinului, apoi i l-a legat în zece bucăţi de şiţă, din care avea pentru câinii sfârtecaţi, pentru cai şi vânătorii domneşti. Curtea n-a vrut. Radu Buzescu a repezit olăcari la Cetatea de scaun şi prin satele din drum. Au curăţat zimbrul. L-au umplut cu urzici. L-au urcat într-un car, cinstindu-l c-o ramură de fag, aşezată curmeziş. I-au lăsat securea înfiptă între coarne. În alt car l-au aşezat pe Drugă, în alte care, caii sfârtecaţi, că erau cinci, cu cei ai vânătorilor domneşti peste care dăduse zimbrul. Oamenii erau la câmp. Mângâiau meiul şi grânele ieşite verde şi-nalte, de se ascundea vătuiul în ele. Fugeau la şleah să vadă zimbrul şi pe vodă răsturnat în carâtă, cu piciorul înţepenit între şipci. Alăutarii curţii se opreau în răscruci, unde se oprea carul cu zimbrul şi cu Drugă, cântând isprava domnului lor. Mai ales Oprea de pe Topolog, o cânta pe gură, cu glas gros, bărbătesc:

Mihai vodă că-mi pleca
luni de dimineaţă
pă rouă, pă ceaţă,
cu ceaţa-n spinare
cu roua-n picioare
pă Fidger călare!
Cu Samson-nainte
ogarii-n povaz
şoimeii pă mână
mergea dă minune!
În codru intra
să vânătorească…
Codru că vuia
şi să tânguia
şi mi să ruga
crengile plecând
până la pământ…

Cobzele şi lăutele ţineau hangul. Oprea de pe Topolog, trunchios dedat la hangiţe şi văduvioare, când vedea muierile rămase mute de mirare, se-nălţa în şaua de lemn, îşi arunca dolama pe-un umăr, scărpina cobza şi tuna cu glas înalt:

…Şi-atuncia pă loc
Mihai vodă
braţ dă buzdugan

săcurea scotea
în vânt o-nvârtea
pă zimbru pălea
capu-i zdrumica
din bojoci striga:
— Veniţi să vedeţi
cum dă l-am răpus…

Se pleca peste loitră. Încerca să ridice capul zimbrului. Muierile ţipau. Fetele se coteau. Din holde ţişneau ciocârliile chemându-şi ibovnicul, pe sfântul soare, care privea alaiul într-aurit din cerul fraged, duios, de primăvară. A intrat în Cetatea de scaun în priveala mulţimilor şi-a meşteşugarilor şi-a neguţătorilor străini poposiţi la «Peştele de aur». Doi flandrezi s-au apropiat de carâtă cerându-i voie să pipăie zimbrul şi să-i smulgă peri din greabăn, ca să fie crezuţi, când se vor întoarce…

— Pentru că n-ai lângă măria-ta trei bărbaţi, doamne.

— Care-ar fi aceia, moş Vână?

— Un bătrân care să aibă înţelepciunea. Un orb, care numai să audă. Un surd şi mut, care numai să priceapă… Gata, măria-ta… Osul s-a prins. Nu-l zădărî. Stai pe pace. În zece zile umbli. În douăzeci, încaleci…

Rămâne singur în cerdacul plin de soarele coborât spre amurg. În văzduhurile de aur zboară gâzele, zuzuind subţire. De multă vreme nu s-a bucurat de o atât de îndelungată pace a cugetului. Durerea l-a întors la sine însuşi. L-a trimis pe vel logofătul Theodosie Rudeanu la Braşov, să-ntâlnească comisarii imperiali ţintuiţi acolo de încăpăţânarea dietei care nu-i lasă să plece la Târgovişte, cerând să vină «vasalul» la stăpânii săi. Destinul a potrivit bine vânătoarea, căzătura şi boala lui. Contele Ianoş Sarmasagy duce cu el ştirea păţaniei. Nu plecase din Târgovişte, unde rotarii îi pregăteau carâta pentru drumul lung al Sileziei… Se ridică pe coate, îşi trage în faţă suportul pe care sunt aşezate «Hronicul», călimările de alamă cu reliefuri întruchipându-i pe Pallas Athena şi Mercur, plutind deasupra unor centauri, penele de gâscă, nisiparniţa, colile de hârtie de Genova, tăiate asemenea.

Ascultă zgomotele vii, fremătătoare ale Târgoviştei, care-i tălmăcesc fără greşeală ce se întâmplă în uliţe. De-o săptămână aude mereu şi mereu strigătele neguţătorilor de peşte şi miere, de ceară şi zarzavaturi; aude zgomotele carelor grele ale neguţătorilor veniţi din patru vânturi, strigătele surugiilor în limbile pământului, vede pălăriile nemţeşti, amestecându-se cu căciuliţele leşeşti, cu turbane şi benişuri, cu coifurile lefegiilor ieşiţi din slujbă, cu maramele rucărencelor şi cuşmele buhoase ale delurenilor. Târgoviştea este plină de forfotă. A dat zeci de înlesniri pentru dughene şi pieţe. În fiecare zi

pleacă câte două chervane spre schelele de la Dunăre şi două spre Braşov şi Sibii, păzite de umblătorii domneşti. Nu odată l-a năpădit dorul de ducă, auzind strigătele chervanagiilor morovlahi, plecând spre Raguzza. Urmăreşte pe geana înfiorată a amurgului drumul căpitanului Tudor Maldăr şi-al prinţesei Nurbanu, spre Bachcisarai. Le-a dat strajă tare, sub Mîrzea şi le-a dat-o pe Habiiba s-o ferească de otravă, ori de jungher, ori de săgeată. Pentru că, atunci când Velica s-a ridicat din pârâu, o săgeată venită nu se ştie de unde i-a trecut peste umăr, înfigându-se zbârnâind într-un paltin… Îşi aşază alături *«Principele»*, tălmăcire a principelui Marcu, scris în româneşte cu scrisul atât de asemănător cu al tatălui său, Petre Cercel. Îl deschide la capitolul XIV. *«Despre datoriile unui domnitor către armată»*. Citeşte neatent: *«Un domnitor nu trebuie să aibă altă treabă, nici alt gând şi nici să-şi îndrepteze studiile în altă parte, decât numai către război»*…

— Poate în cetăţile voastre, Niccolò!… Şi nici acolo, dragul meu sfetnic, şopteşte, pentru că, simte, ştie şi presimte, zodia domniei urcă anul acesta spre slavă. Muma Ţării Româneşti, pământul, rodeşte îmbelşugat. Între el şi puterea imperială nu mai stă decât dieta. Asta îl va ţine pe Zamoyski în palatinatele lui şi pe Ieremia Moghilă lângă fustele Ecaterinei. Hanul va sta în Deşt-I-Kîpciak… Ori îşi va mâna ceambururile aiurea. El n-a uitat cele ale cugetului şi veşniciei, trimiţându-le lui Balthazar Walther la Gorlitz şi lui Andrei Tarnowsky la Cracovia, câte un *«Hronic»* tălmăcit în italieneşte de către principele Marcu, care-şi găseşte răgaz să fie cărturar, atunci când nu este soldat. *«Hronicul»* este scris până la sfârşitul anului 1597, în româneşte, aşa cum o pofteşte inima lui. Ia din cufăraşul aşezat lângă năsălie un *«Hronic»* din cele douăzeci, copiate la monastire la Bistriţa, împodobite cu miniaturi de episcopul Luca, însuşi. Miroase lacom foile gălbui, caligrafiate subţire… Neagoe Băsărabă voievod şi-a scris *«Învăţăturile»* sale în slavoneşte, cugetând cu adâncă înţelepciune filosoficească la soarta cinului, la destinul domnului, la vitejie şi cinste, la dreptate şi strâmbătate… El, prea evlaviosul şi binecinstitorul Io Mihail Voievod, scrie aici, în limba moşilor săi, faptele sale şi gândurile izvorâte din aceste fapte, spre a lumina pe boierii săi şi cinurile şi stările despre cugetul acestora, spre a-i uni în jurul scaunului său şi a sabiei sale pe toţi, într-o lumină şi credinţă. Mângâie scoarţele de safian roşu, cu legături de argint încrustate cu olmazuri… Deschide *«Hronicul»* la foaia cu tituluşul unde Luca i-a pictat pe cei doi arhangheli Mihail şi Gavril, Mihail semănând vădit cu el, purtând sabie de foc şi platoşă. Cugetarea fără faptă este stearpă, după cum stearpă este fapta fără cugetare. Pe el l-a învrednicit soarta să făptuiască cugetând şi să cugete făptuind. Pentru că nu este singur şi nu vrea să rămână singur, mai ales acum când s-au întors atâţia studinţi de la Padova, Roma şi Cracovia, ori de la marea şcoală a patriarhiei constantinopolitane,

întrunindu-se la Matei ot Brâncoveni, unde-şi dezvăluie ştiinţa şi unde se aude nu rareori glasul lui Theofil episcop al Râmnicului, spunând că un popor este el însuşi prin cultura sa, pentru asta şi pentru a fi mereu în viaţa sufletească a cinurilor, trudeşte la *«Hronic»*. Luca l-a pictat cu culori vii. Platoşa de aur, mantia de purpură, coiful tot de aur, sandale de bazileus. I-a dezlegat plecarea spre mărire şi măreţie, linguşindu-l fără ipocrizie grecească… Îşi aduce aminte de lupta oratoricească a celor doi episcopi: Luca şi Theofil, în sinodul de la Snagov. Luca a simţit moartea apropiată a slavonei atât la cancelarie, cât şi-n biserică. Slavona a murit de mult, de când s-au prăbuşit ţaratele bulgare şi sârbe. De când se luptă «frăţiile» ortodoxe din Bielorusia şi Ucraina pentru limbile lor în biserici. Nikifor Parasios a fost un prooroc. Un vizionar. Asta a căutat el în lupta oratoricească împotriva lui Petre Skarga. Nu numai dogma. Ci limba dogmei, care să păstreze fiinţa neamurilor. Trăind noroadele prin limbă. Îşi pleacă fruntea pe *«Hronic»*… N-a avut vreme să cugete adânc la adevărul lui Nikifor Parasios, adevăr adevărat şi pentru el. Lasă *«Hronicul»* pe stinghia rezemătoarei. Scoate din căptuşeala celuilalt *«Hronic»* de cancelarie, pe care-l scrie Rudeanu, scoate dintre scoarţe răvaşul de-aseară al Velicăi, în care sunt descrise cu ascuţime figura şi năravurile domnului doctor Pezzen. Îl vede aieva, aşa cum l-a descris ea: mic, cocârjat de statul prin biblioteci, cu ochelarii cu rama de sârmă agăţaţi pe vârful nasului, roşu, plin de negi, văitându-se mereu de frig, vârât în blana roasă la coate şi cerând mereu registrele de venituri şi cheltuieli ale cancelariilor, copiile scrisorilor diplomaticeşti, dosarele judecăţilor pentru trădare, capitulaţiile, bând cu sorbituri lacome ceaiuri de buruieni pe care le ţine în saci de pânză colorată. Fiecare buruiană cu culoarea ei. Răvaşele Velicăi, două, ori trei pe zi, vesele şi cu tăioasă ironie, pline de zvonurile târgului – mai ales lupta lui cu zimbrul a ajuns un adevărat basm – răvaşele astea sunt cea mai bună doftorie. Trăieşte, aşteptându-le. Cu cât Velica amână mai mult întâlnirea lor, cu atât el o-mbracă în mai multe vise şi-n dorinţe pline de patimă. Apucă o pană. O-ncearcă pe unghie. Deschide din nou cel dintâi *«Hronic»* copiat la Bistriţa. Scrie româneşte; cu scris subţire, înalt, ca şi când ar tăia cu sabia.

Velicăi, spre neuitare, acest zbucium neînfricat şi această rămânere în vreme, de la cel ce trece ca gândul şi ca visul şi ca fumul. Semnează Mihail. Stă nemişcat, privind în gol. Se hotărăşte. Presară deasupra iscăliturii cele patru puncte ale *Iglisiei*, în semn că a recunoscut-o de închinătoare şi se vrea recunoscut de ea. Presară nisip. Aşază *Hronicul* alături, pe pălimar. Trage mai aproape rezemătoarea. Mişcarea îl face să-şi muşte buzele de durere. Deschide *Hronicul* de cancelarie la aliniatul:

«Iară pană a venit ajutor de la Batăr Jecmon craiu, vrăjmaşii de turci

trecură Dunărea şi începură a robi şi prăda Ţara Muntenească…»

Trece cu privirea peste întreaga foaie. Literele i se învălmăşesc în faţa ochilor dintr-odată plini de galioanele şi galerele lui Sinan, de caicele ducând caii spahiilor, de ramătul tunurilor, de zborul şeicilor lui pe Dunăre. Se îndurerează de puţinătatea cuvintelor. De uscăciunea lor. Reia rândul *«Iară pană a venit ajutor…* Când ajunge la *vrăjmaşii de turci trecură Dunărea*, taie cu trei linii *trecură* şi scrie deasupra *pripiră de trecură*. Se-nverşunează când simte că lui Theodosie îi scapă *Hronicul* din cuvinte, ori mai bine zis îi scapă cuvintele din gânduri. Srie pe marginea lată de trei degete:

— Mai lasă-i pe domniile lor boiarii, că m-au vândut destul.

— Pomeneşte-i cu sârg şi cinstire pre căpitanii oştilor mele.

— Să nu lipsească cei sârbi şi bulgari şi Marcu Dubrowniki şi Baba Novac mai ales.

— Mai multă inimă, Theodosie, că nu-i prohod.

Şterge apoi alte cuvinte care i se par uscate şi moarte. În loc de *se războiră* scrie şi *fu război mare*. Ajunge la rândul:

…Iar Mihai Vodă încă îşi strânse toţi căpitanii şi toţi boiarii şi eşiră de faţă întru întâmpinarea lor…»

Stă cu vârful penei deasupra *boiarilor*. Se gândeşte la ziua aceea cumplită a Călugărenilor. La zalele lor sparte. La sudorile de sânge pe care le-au vărsat. La ranele lor. Revede fresca lui Mina din hora şi spătăria mare, unde i-a nemurit alături de el, pe Buzeşti. Pe Calomfireşti. Pe Floreşti şi Rudeni. Pe ceilalţi câţi vor mai fi încăput în fresca aceea atât de cuprinzătoare. Lapădă pana. Aude paşi urcând scara de lemn. Închide *Hronicul*. Lumina amurgului se-mpuţinează, făcându-se de aur. Îşi aduce aminte că Stavrinos, poetul grec, pe care l-a făcut treti vistiernic, să aibă o slujbă şi-o pâine, i-a trimis *Cântul al doilea* al epopeii la care lucrează. Că l-a rugat să-l primească între patru ochi… Stavrinos a intrat în partida episcopului Luca. Vor să-l hotărască să renască aici, la Târgovişte, gloria cugetării greceşti printr-o *Schola* înaltă de ştiinţe şi arte, cu dascăli şi limbă greacă, menită să lupte pentru ortodoxie cu armele cu care luptă iezuiţii pentru catolicism: retorica, dreptul, filozofia, medicina, poezia, istoria, astronomia, matematicile şi fizica. La trei luni după ce episcopul Luca i-a descris această *Schola*, Andronic Cantacuzino i-a scris că sunt la Constantinopol dascăli vestiţi, care cuceriţi de gloria lui şi măreţia lui, vor să-şi pună ştiinţa în lucrare, la Scaunul lui, spre a i-l înălţa în istorie, alături de eroii lui Homerus. I-a dat încă o dată dreptate episcopului Theofil al Râmnicului… O ortodoxie greacă în locul celei slavone ar ucide pe alte sute de ani visul căruia i-a închinat viaţa. Vătaful Simion îi aduce pe o tablă, ceainicul de aramă lucrat în arămăriile Bazarului, două ceşti de porţelan chinezesc şi mierea galbenă, de salcâm.

— Aşteaptă porunca, treti vistiernic Stavrinos, doamne.

— Intră Stavrinos, spune în elină, luând cu mâini lacome răvaşul pe care Simion l-a aşezat sub ceainic şi care poartă-n el parfumul mâinilor albe ale Velicăi.

Prin cerul de aur verde de Emu pluteşte spre cuib, cu aripile întinse, o barză. Clopotele Bisericii domneşti cheamă curtea la vecernie, răspândindu-şi dangătele peste mireasma suavă a magnoliilor şi tufelor de lămâiţă.

CAPITOLUL AL DOILEA

1

— Ai uitat totul?

— Nu pot uita nimic, Velico.

— Nici acum?

Velica se răsuceşte în apa parfumată, pe care plutesc petale roşii de trandafiri de Şiraz. Trupul plin, coapsele lungi, umerii albi, sânii rotunzi, tari, îl ameţesc. Îi plimbă palmele lacome, nesătule, pe trup, căutându-i rotunjimile dulci, înfiorate. O sărută pe gât. Pe spatele arcuit. Velica râde. Îi alunecă din braţe. Îl ia la stropit, împroşcându-l cu o jerbă de stropi multicolori. Se scaldă în baia turcească miniaturală, de lângă kioşc, amândoi goi, nesăţioşi să se privească în lumina fragedă a dimineţii, după nu mai ştie câte ceasuri şi zile şi nopţi de lăcomie şi nebunie a cărnii şi a spiritului, pentru că Velica neistovită în dragoste, este neistovită într-ale cugetului, împingându-i gândurile mereu dincolo de ce credea că se poate gândi. Prin ocheţii rotunzi, cu sticlă colorată de Murano, se prefiră trâmbe de lumină roşie-albăstrie, ori galben-verzuie, frângându-se în plăcile de faianţă albastră, ori lunecând pe capetele zgripţorilor care varsă apa caldă şi apa rece pe gurile căscate; ori îmbrăcând-o pe Velica în mătasea diafană a goliciunii ei dumnezeieşti. Şi-a strâns pletele negre în conci, râde şi-i spune cum a aflat Kadija, soţia iubită a lui Mahomed, când s-a-ntors profetul din pustie, cum a aflat ea dacă duhul care-l stăpânea era bun, ori rău. S-a dezbrăcat goală, l-a-nvăluit pe profet cu braţele şi nurii, l-a răscolit cu buzele şi l-a-ntrebat dacă mai vede ochii de foc ai duhului. Mahomed a zis că nu-i mai vede. Kadija i-a spus că duhul acela este un duh bun. S-a ruşinat de goliciunea ei şi s-a dus. Dacă era un duh rău şi neruşinat, ar fi rămas s-o vadă goală. Aşa a zis şi vestitul ascet orb Mraka ibn Naufal… Velica unduie prin apa albăstrie a bazinului placat cu faianţă albastră şi verde. Se lipeşte de el. O simte pe tot trupul, fierbinte. Îşi lipeşte buzele de gura lui. Îi şopteşte:

— Precum Kadija i-a fost cea dintâi credincioasă, aşa Velica îţi va fi ţie cea dintâi roabă a gândurilor… Şi tot şoptit, robindu-l cu glasul ei învăluitor, cu zvâcnetul sânilor striviţi de pieptul lui:

— *La lumina zilei şi pe înserate, nu te-am găsit eu înţelept, nu te-am ales eu? Rătăcit fiind, nu te-am călăuzit? Înflămânzit nu te-am hrănit?*

— Atât ştii, Velico, din *Surata luminii?*

— Atâta vreau să ştiu, Mihai, prinţul meu neînfricat.

Îi dăruie buzele. Îşi închide pleoapele grele. Ochii încercănaţi. Îi simte degetele lungi, fremătătoare, umblându-i în păr. Pe ceafă. Se-nlănţuie pe trupul lui, pătimaşă. Îi vine s-o ucidă şi s-o slăvească. S-o calce în picioare şi să i se-nchine. Într-o noapte scânteietoare plimbându-se înlănţuiţi prin pometurile înflorite, i-a mărturisit că n-a cunoscut dragostea. A fost doamna lui Aron şi-a Moldovei, cu un an înainte de a fi prins de hatmanul său, Ştefan Răzvan şi dus la Vinţ. Avea 16 ani, dascăli de filosofie şi istorie, spunându-şi atunci că nu se va mulţumi niciodată cu ghergheful şi bârfa. Apoi a văduvit în mândrie şi-n reculegere, lucrând la surparea lui Ştefan Răzvan… Îi ardeau ochii de smoală şi s-a-nfiorat acolo sub stelele licăritoare, auzind-o cu câtă patimă spunea aceste lucruri, în care l-a amestecat şi pe Josica; ori pe care le-a făptuit prin Josica şi prin… A tăcut înlemnindu-se în sine şi el a ştiut că *Iglisia* i-a plătit lui Ştefan Răzvan slujbele făcute Zidarilor liberi. A primit să se mărite cu Fabio Genga, spre a rămâne puternică la curtea din Alba Iulia. Mai puternică decât o văduvă de domn, surghiunită la vreun castel în ruină. A râs neruşinat şi rău, spunându-i că bietul Fabio, ca şi stâpânul său, dar nu din aceleaşi pricini, nu s-a bucurat de plăcerile patului nupţial, ea jurându-i pe Madona, că dacă se apropie, îl înjunghie. Ori îl otrăveşte.

— De ce-ai făcut-o? a întrebat-o.

— Pentru că te aşteptam pe tine… De-o viaţă… De-o mie de vieţi.

Atunci i-a fost teamă de Velica. Ori numai de dragostea lor cumplită şi nesăţioasă. I-a povestit cum a decăzut Fabio, vrând s-o pedepsească prin bucătărese şi iobage, prin ţigănci şi prostituate din lupanarele pentru soldaţi.

— Şi Moisă Săcuiul, a întrebat-o?

Ea a râs aţâţător.

— A venit cu două sute de lăncieri cu făclii. Cu trei tarafuri şi încă trei trubaduri sub zidurile castelului meu, când Fabio era plecat la vânătorile principelui; ori asediile lui nenorocoase de la Temişoara… Dar niciodată singur…

— De ce nu l-ai alungat?

— Pentru că aveam nevoie de sabia lui.

— Asta a fost tot?

— Adică, nimic, slăvite… Nu cumva te roade viermele geloziei?

— Pe el mi-l hărăzise, Jigmond, drept gâde.

— Am ştiut-o, înainte de a o şti…

O scoate din bazin pe braţe. O duce pe divanul acoperit cu cearşafuri moi. O şterge şi unde rămâne udă, o usucă cu buzele. Pe umeri. Pe sfârcurile roz. Pe pântec. Pe harul Venerei. Pe pulpe şi genunchi. Ea geme doar, cu ochii închişi, pierdută, aşa cum a gemut de-a-nfiorat noaptea dăruirii, noaptea aceea fără sfârşit în care s-au topit întru veşnicie. Spre zori, când pe ferestrele deschise ale kioşcului

pătrundea răsufletul profund al pământului, a-ntrebat-o:

— *Iglisia* te-a trimes în braţele mele?

— Mă închin ei, pentru darul pe care mi l-a făcut… De o mie de ori mă închin ei şi-n toate zilele vieţii mele, amin.

— Când te-a cerut?

— De la 10 ani.

— *Iglisia* te-a măritat cu Aron?

— Poate. Nu mai întreba. Mă tem, Mihai. Acolo este puterea tainică a timpului. Din veac, pentru veacuri. Taci, iubite al meu, şi-ascultă privighetorile. Mă tem. Mă sfârşesc de dragoste şi teamă… Dezleg scrieri vechi… Sunt oracol şi vestală. Ţie îţi sunt roabă şi cuget. Iubeşte-mă. Sunt nepotolită şi mi-e dor de tine. Unde eşti?

— Aici, iubita mea. Aici sunt, Velico, dragostea mea.

— Domnul şi stăpânul meu… Robul meu lacom şi înspăimântător.

O trece pe braţe în kioşcul cu obloanele deschise spre via înflorită. Sunt împreună de-o veşnicie de veşnicii. S-au găsit în alte veacuri şi-au umblat de mână prin alte veacuri, poate biblice, cunoscându-se ca Ea şi EL, de la cari totul purcede. Cu un râs uşor, de copilă, Velica îi sare din braţe. Îşi pune pe ea caftanul de brocat Venetian sângeriu, silindu-l să şi-l pună pe-al lui, cusut cu vulturi de aur. Este o zi de lanceput de mai, caldă şi însorită, cuceritoare şi veselă, tânără şi plină de prospeţime. Kioşcul durat în lemn de nuc şi stejar, lambrisat cu scândură albă de plop, stă între tufele de liliac înflorit, înconjurat din toate părţile cu un şanţ plin de apă, pe marginea căruia cresc dese, tufe nebune de zmeură şi mure, împletite într-un gard de nepătruns. Un piţigoi cu guşa galbenă ţupăie pe tocul oblonului. Îi priveşte când cu un ochi de mărgică, când cu celălalt ochi de mărgică. Dincolo se văd vişinii şi cireşii de mai, plini de fructe. Cerul albastru şi zidurile albe ale conacului vel vornicului Ivan Norocea. Şi via străbună, înflorită, plină de miresme ameţitoare. Stau aici ca într-o uitare de lume. Ca într-o sihăstrie a dragostei, slujită tainic, noaptea, de Simion care le aduce puii fripţi şi vinurile de Malvazia şi Gruzia; ori cele bărbăteşti, de Drăgăşani, oblojite în butoaie de stejar şi pritocite de vieri vechi, ştiutori de taine şi mai vechi. Velica îşi desprinde conciul în faţa oglinzii într-o coadă pe care şi-o înnoadă groasă şi pătimaşă.

— Vine cineva, şopteşte.

— N-aud nimic. Velico.

— Simt… Auzi?… Veste de grabă. Veste de taină… Doamne… Ne despărţim…

O vede răsfrântă în apele oglinzii, albă, cu ochii halucinaţi şi gura frumoasă, roşie, schimonosită… Nemişcată. Privind prin oglindă într-o lume necunoscută… Veste de taină, veste de departe, veste din zare, veste de peste mare, şopteşte… Se clatină. Dintr-un pas o prinde în braţe. I se strânge la piept… Aude şi el paşii lui Simion. Clinchetul

pintenilor peste puntea de lemn. Aduce două răvaşe. Unul pentru el, de la Andronic Cantacuzino. Celălalt de la Maria Cristierna, pentru Velica Genga. Spune:

— Veste de la vel logofătul Theodosie, doamne. Te cercetează la noapte, printr-un fecior al domniei sale.

Velica zâmbeşte străin. Desface plicul cu vârful unui cuţit. Îşi aruncă privirea pe răvaşul al cărui sigiliu mic îl cunoaşte.

Il întinde, şoptind:

— Am ghicit-o bine, măria-ta. Se şi vede stăpâna măriei tale şi-a Ţării Româneşti. Citeşte.

Citeşte şi simte cum îl cuprinde o furie rece, rea, plină de scârbă şi răzbunătoare. Maria Cristierna, dulcea Maria Cristierna îi scrie supusei sale Velica Genga să se-ntoarcă de grabă la curtea din Alba Iulia, îi scrie latineşte, înşirându-şi cu slabă trufie muierească titlurile şi titlurile astea îl biciuie peste obraz, făcându-l să scrâşnească citind:

Maria Christierna Dei gratia Transilvaniae, Moldaviae, Valachiae transalpinae Princeps, partium regni Hungariae Domina et Siculorum Comes, nata Arhiducissa Austriae, Dux Burgundiae, Comes Tyrolis el Goritiae. Fidelia nostra Velica Gnega. Salutem et gratiam nostram…

Stau amândoi în jilţuri şi-n soarele darnic de mai. Velica spune că se va întoarce la Alba Iulia să-şi slujească domnul şi iubitul, prin trufia Mariei Cristierna, care i-a scris dulce că i-a cerut prefectului cetăţii Gherla, lui George Hummai, să stăvilească atacurile văduvei lui Ştefan Răzvan, fostul *«Spectabilis et Magnifici voivodae Moldaviaensis»* asupra nemeşului Grigore Pop de Rogoz. O face nu atât pentru nemeşul Pop de Rogoz, cât pentru neuitata ei prietenă şi confidentă Velica, pe care văduva lui Ştefan Răzvan o urăşte de moarte. O mai roagă să se prezinte la curtea magnificului Achile al creştinătăţii, şi să-l determine, cu harul convingerii pe care-l are deplin faţă de bărbaţi, să treacă munţii la dieta, care pentru el se va ţine la Braşov, contele Sarmasagy povestindu-i vânătoarea aceea vrednică de penele celor mai dăruiţi poeţi, ea însăşi, principesa, invidiind-o că a fost apărată împotriva zimbrului, de acel bărbat neînfricat. Îl aşteaptă ea însăşi, cu consilierii imperiali, la Braşov, ori la Bran, dorindu-i însănătoşire grabnică. Această scrisoare s-o privească sub titlu privat. Scrisoarea când acră, când linguşitoare, când cu asprimi abia acoperite de vorbe mieroase şi ameninţări străvezii, pare un şarpe umed şi rece şi perfid.

— Te-apropii de-o răscruce, măria-ta, îi spune. Citeşte-mi răvaşul de la Istanbul.

Îi citeşte cu glas dintr-o dată străin, răvaşul lui Andronic Cantacuzino, care-i scrie că sultanul l-a mazilit pe marele vizir Ibrahim, prietenul lor, căftănindu-l în locul lui pe Hadîmb-Hasan, paşa Nikopolei, cel înfrânt atât de ruşinos la Călugăreni, care-a jurat la picioarele lui Soliman Magnificul să spele toată ruşinea aruncată

asupra Deri Devletului de rebelul de la Dunăre. Să-l calce în picioarele calului. Să readucă la Suleymanyiè steagul sfânt al profetului. A şi început pregătirile de război. Acum două zile au plecat de la cheiuri zece galioane şi patru galere cu praf de puşcă, ghiulele, orz şi orez, punând provele spre miază-noapte…

Velica ascultă cu ochii închişi. Lumina pură a soarelui îi scaldă obrazul alb. Fruntea înaltă, maiestoasă. O sărută pe buze uşor, ca o adiere. Îi povesteşte sfârşitul bătăliei de la Călugăreni, când l-a răzbit pe Sinan în Neajlov, când erau ei sleiţi de puteri şi abia mai ţinea steagul sfânt pe care-l smulsese stegarului, despicându-l cu barda şi când a năvălit din codru acest Hasan cu turcomanii de Asia, călăuziţi prin codru de Mihnea Turcitu să-i cadă în spate. Cum i-a ieşit în cale, strigându-i să se lupte unul cu unul şi cum Hasan a dat dosul, bătându-şi calul cu latul iataganului şi el l-a gonit, strigându-l până i s-a uscat gura şi i s-au vlăguit mădularele. Pe obrazul alb al Velicăi curg lacrimi mari, curg unele după altele, i se rostogolesc pe bărbie, îi cad între sâni şi de-acolo le culege el cu buzele, şoptindu-i că Hasan va vrea războiul şi-l va avea în aşa fel, încât şi-l va aduce aminte până în mormânt, dacă cumva va rămâne cu capul pe umeri, să aibă unde-şi aduna gândurile. Velica îl înlănţuie de după gât. Va sta aici până-i va aduce la scară pe consilierii imperiali. Nu mai are ce căuta el, Mihail voievod şi domn, la curtea unde a stăpânit fusta unui iezuit şi acum stăpâneşte fusta unei muieri vitregite de soartă în tot ce are o muiere mai sfânt: dragostea. Se lipeşte de el, şoptindu-i că-i este dor. O simte din nou doar femeie, goală de gânduri şi temeri, lacomă şi fierbinte. Şi-l învăluie ameţitor aroma trupului proaspăt îmbăiat şi mireasma de liliac, de soare şi de vis, pe pământ dospindu-se în lumină, miresme de viaţă şi dragoste şi primăvară, care-l fac să se uite, înveşnicindu-l în clipă.

2

Un ceas înaintea miezului nopţii, mai, zi 21 a sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena. În odaia de lucru ard patru sfeşnice, cu câte patru lumânări. Şi-a pus caftanul să i se poată vedea piciorul legat în feşe albe, care nu-l mai doare de multă vreme; dar care şi-a jucat rolul lui în afacerea comisarilor imperiali. Bagă de seamă că niciunul din cei de faţă nu pare să dea atenţie perdelei grele de catifea verde care leagă marginea bibliotecii cu colţul căminului, acolo unde robi turci au schimbat lambriurile, unind coridorul de taină din spatele bibliotecii, cu odaia, printr-un alcov în care o simte de veghe, pe Velica. Şchioapătă spre charta mare a Ţării Româneşti, alcătuită de Vincenzo Bombardier Mantovano împreună cu vel logofătul Theodosie Rudeanu şi robul tătar al principesei Nurbanu, Adel Hassan, agăţată lângă cealaltă chartă imensă, a răsăritului european, cuprinzând Ardealul şi

Ungaria, Moldova şi părţile Pocuţiei. Ucraina până la Kiev, ţărmul Mării Negre cu Ţara Românească, Dunărea până la Belgrad, valea Timocului, Bulgaria până la Adrianopole şi Varna. Amândouă chărţile au în colţul din dreapta stema şi armele Ţării Româneşti desenate cu tuş negru şi chinovar; iar de jur împrejurul stemei, iniţialele I.M.V. (Io Mihai Voievod).

— Mai departe, vel logofete. Mai departe. Nu te sfii de cei de faţă.

— Nu mă sfiesc, măria-ta… Mă ruşinez doar…

Voievodul mârâie ceva în barbă. Se aşază în jilţul din faţa chărţilor, în stânga lui Radu Buzescu, îmbrăcat după moda cavalerească a Apusului. Şi vel logofătul şi vel clucerul Radu Buzescu au părăsit tabăra de carâte boiereşti şi oşti a alaiului care-i aduce pe comisarii împărăteşti, aşezată la Sturzeni pe Dâmboviţa, cale de patru ceasuri de mers domol, pentru acest sfat de taină. Trage cu urechea la povestea vel logofătului, ispitit cu bani, cu femei, cu daruri în castele şi moşii, pentru a-l aduce la dietă şi a lucra hrisovul noului jurământ de fidelitate, după dorinţa dietei.

— Care-a fost ăla de te-a ispitit, vel logofete Theodosie, îl întreabă încet.

— Sandor Bochkay, măria-ta. A-ncercat şi episcopul Napragy, dar mai pe ocolite.

— Pe mine m-a ispitit principesa Maria Cristierna, măria-ta.

— Făgăduindu-ţi ce, Radule?

Radu Buzescu se înclină fără să răspundă. De data asta ştie că sunt cinstiţi. Ştie că sunt atât de legaţi de el, încât mai curând s-ar vinde pe ei, decât să-l vândă pe el. Marele logofăt povesteşte mânia nobililor din dietă, când nici vel logofătul, nici vel clucerul n-au dat înapoi în faţa ameninţărilor, cerând comisarilor să vie la Târgovişte. Că urziseră planul de a-l sili pe măria-sa să-i jure fidelitate Mariei Cristierna, dar şi noului cancelar, care nou cancelar este omul Bathoreştilor, acest jurământ trebuind să fie făcut în dietă, episcopului Napragy, ceea ce ar fi dus la un alt lanţ de presupusuri şi bănuieli a lumii ortodoxe a părţii româneşti din Ardeal, din partea săcuimii şi a saşilor protestanţi. Se-nspăimântă la gândul ţesăturii drăceşti în care-au vrut să-l prindă şi să-l piardă.

— A fost furtună măria-ta, când le-a spus domnia sa vel clucerul, că numai lui arhiduca Maximilian voieşti a-i jura şi când judele Braşovului, Valentin Hirschel, a întărit spusele domniei sale Buzescului. Am crezut că ne taie pe loc, cu săbiile.

— Unii au ieşit din dietă, atunci când episcopul Szukay, comisarul împărătesc, a spus că măria-ta, prin faptele măriei-tale ai dreptate să-l ceri pe Maximilian drept martor între măria-ta şi împărat.

— A spus asta?

— A spus.

— Îi ştii pe cei care-au ieşit din dietă, Radule?

— I-am scris pe un răvaş, doamne.

— Să nu-l pierzi. Alceva?

Marele logofăt se foieşte în coantăşul cărămiziu şi-n cizmele înalte, din piele roşie. Voievodul îi prinde privirea strecurată spre principesa Nurbanu, care stă în jilţ, cu faţa acoperită, nemişcată, avându-l lângă ea pe căpitanul Tudor Maldăr. Theodosie se teme de Nurbanu, fără să ştie că dacă tătarii n-au prădat de doi ani în ţară, n-au prădat din pricina ei. Iovanca Rudnik de Zagubica, cu pletele tăiate, îmbrăcată în haiduc sârb, şi prinţul Marcu şi Baba Novac ascultă împietriţi. Îşi spune că presimt cu toţii una din acele întâmplări tainice, care, lucrând în temelia faptelor omeneşti, schimbă cursul vremii. Nu ştiu nici care că această întâmplare a fost născută de el, pregătită de el cu diavolească încăpăţânare şi că numai el ştie cu vrăjitorească limpezime crugul zilei de mâine. Solia tătară, cu imbrohorul şi două sute de călăreţi dintre noioni şi baaturi, a ajuns la Buzău. I-a adus-o Nurbanu, s-o pună faţă cu comisarii. I-a smuls pe comisari dietei, a răsturnat planul nemeşimii de a-l vedea juruindu-i fidelitate, deci scoţându-l în afara trebilor ardelene şi iată-l legându-se cu împăratul Rudolf, fără niciun intermediar. La Casa solilor, Kaplan aşteaptă de trei zile să fie primit şi de trei zile i se spune că domnul este suferind, gemând pe patul durerilor lui. Dionisie Rally este gata de răsmeriţă, îndată ce se vor strânge bucatele şi bărbaţii vor lăsa familiilor bucata de mămăligă a fiecărei zile. Are încă trei, ori patru luni de răgaz, în care timp se va cunoaşte soarta Ardealului. Va rămâne sub Casa de Austria; ori al Bathoreştilor; ori al nemeşimii… Velica a avut dreptate. Acest episcop Szukay vede lucrurile fără nicio prejudecată. Celălalt, învăţatul Mikloş Istvanffy, este trup şi suflet al nemeşimii. De aceea nici n-a vrut să vină la Târgovişte. Rudolf vrea să ştie de ce plăteşte oaste la Târgovişte. Vrea să-l cunoască prin soli. Vrea să ştie ce ajutor poate avea la Dunărea de jos. Szukay şi Pezzen şi-au dat seama că voia stăpânului lor nu stă într-un jurământ al voievodului Mihai în dietă, ci în a cunoaşte puterea voievodului şi gândurile lui. Jocul acesta l-a pasionat înzecit de când o are pe Velica alături. Îşi lasă fruntea în palmă. Vel logofătul se descheie la coantăş. Scoate o traistă de mătase, petrecută pe după gât. Din traistă, cinci foi de pergament. Se ridică. Se închină adânc.

— Iată punctele jurământului, aşa cum le-a întocmit dieta şi cum noi, de data asta, nu le-am vroit, măria-ta…

— De data asta, bine ziseşi, vel logofete Theodosie.

Apucă lacom foile de pergament. Sunt scrise în latineşte şi-n româneşte, cu caligrafia rotundă a marelui logofăt. Îşi dă seama că-n odaie nu se mai aude decât sfârâitul lumânărilor. Se cufundă în citanie. Ştie, simte că ceilalţi îl privesc lacom. Se împietreşte în el,

nelăsând să se vadă când punctele jurământului, unele perfide şi ticăloase, vor să-l lovească în mândria lui; ori în gândurile lui de libertate; ori în măreţia lui; coborându-l mereu la slujba de vasal al principatului Ardealului. Buchiseşte cu aplecare…

— Se va vedea mâine, spune, punând suretul pe masa de lucru…

Ţâşneşte din jilţ, fără să mai şchioapete. O uită pe Velica. Uită punctele perfide ale tractatului, cele două puncte perfide care vor să-l lege de Ardeal. Trece la chartă. În două luni i-au intrat sub steaguri aproape patru mii de oameni, dintre care două mii curteni sărăciţi şi moşneni pe care i-a primit împotriva sfatului boieresc, dăruindu-le calul de slujbă, armele de trebuinţă, postavul pentru haine, pielea pentru încălţări, tarhatul de război şi la zece oşteni o telegă cu coviltir şi doi cai. Are de unde; Kon Mozes visează poate la comoara lui Ţepeş. Strânge sub steaguri, astăzi, opt mii de călăreţi… S-au ridicat cu toţii. Stau cu privirile agăţate de buzele lui. Bate din palme. Intră Simion. Îi face un semn. Simion deschide uşa, dând-o de perete. Se aud paşi grei, ostăşeşti, clinchete de pinten şi săbii. Intră marele şătrar Vasile Ţâru cu mustăţile îmbârligate, târându-şi săbioaia, marele vornic Ivan Norocea cu vornicul al doilea Dumitru, colonelul Walenty Walawsky, cu platoşa scânteind şi coiful sub braţ, semn că este de slujbă, marele spătar Calotă Bozianu, marele armaş Udrea Băleanu, pe care i-a ştiut veghind în spătăria mare şi-n hora mare, marele paharnic Radu Şerban, căpitanul Matei ot Brâncoveni. Lipseşte Stroe. Se află la Istanbul, cu plocoanele de şoimi şi cai pentru sultan. Zâmbeşte, închipuindu-şi-l în faţa lui Mahomed, uriaş şi căpăţânos, strigându-şi firitiselile sub bolţile sarayului… Iată-l ajuns. Şi aici. Îşi simte mintea limpede, tăioasă şi-n el tot curgând o apă limpede, străvezie, în care se oglindeşte timpul şi destinul şi viaţa şi moartea şi suferinţa şi nădejdea şi deznădejdea şi tot ce ţine de sufletul omenesc şi, dincolo de asta, tot ce ţine de cele clădite în vreme şi prin vreme. Îşi cercetează căpeteniile, ochi în ochi. Întreabă cu glas jos:

— Gata, fraţilor mei?

Nu răspunde nimeni. Stau în nemişcarea aceea ciudată în care-au stat ceilalţi. Marcu şi Iovanca, pe care n-o mai recunoaşte slabă şi arsă de soare, cu urmă de fier sub buză, cu privire mistuitoare de nebună, ori de sfântă, de ibovnică şi de mucenică… Îi e teamă de Iovanca Rudnik care trece Dunărea călare, lângă prinţul Marcu, şarjează la sabie, ucide, apoi cade în rugăciune şi-n ascetism săptămâni de zile, umblând desculţă, dormind sub carul prinţului ei, pe paie şi chemând noaptea, la focuri, numele Serbiei…

Începe cu vtori vornic Dumitru, căruia îi porunceşte să-şi lase oamenii la casele lor, până-n dricul toamnei, când se pun nunţile. Atunci să fie cu ei în şei, în bălţile de la Gostinu, să-şi dureze colibe din stuf, să prindă peşte cu năvoadele şi să aţină cu iscoade toate

drumurile de la Giurgiu. Să nu se arate neam la cetate. Radu Buzescu îşi ucide zâmbetul sub mustaţă. Din nou vărul Mihai i se înfăţişează ca un miracol, dincolo de abilităţile lui diplomaticeşti, care-au mutat sediul activităţii politice a Răsăritului, la Târgovişte. Nu numai cneazul Constantin de Ostrog, ori partida polonă ostilă lui Zamoyski, ori partida constantinopolitană a arhonţilor condusă de Andronic Cantacuzino; ori lumea balcanică, ori Ardealul şi Moldova, gravitează într-un fel sau altul spre Târgovişte; nu numai bancherii veneţieni şi vienezi şi ciprioţi încearcă să-şi deschidă aici comptuare; nu numai că l-a cucerit într-un fel straniu pe Barton, reprezentantul reginei Elisabeta a Engliterei, care militează pentru pace cu Ibrahim, dorind brazii şi stejarii şi frasinii Ţării Româneşti la Obluciţa, pentru bastimentele regale; nu numai că l-a adus pe ruginitul Rudolf II de Habsburg la Târgovişte; dar iată-l limpezindu-şi gândul lui vechi de restaurare a Bizanţului, cu o simplitate care ţine de geniu. Ascultă cucerit, dăruit, cum voievodul alcătuieşte două tabere de luptă, cu începere de la sfârşitul secerii şi începutul culesului viilor. Una la Gherghiţa, cu o flanegardă la Buzău, din lefegii poloni, cazaci şi roşii căpitanului Matei ot Brâncoveni, care-l va avea adjutant pe colonelul Walenty Walawsky, şi cealaltă, cuprinzând Oastea Mică a ţării şi haiducii balcanici, la Caracăl… La Corabia porunceşte să se afle toate barcazurile de pe Dunăre, şeicile şi galerele, în aşa fel încât niciun ochi de pe celălalt mal să nu vadă asta, sub pedeapsa cu moartea.

— Iar Oastea Băniei şi a domniilor voastre, vel boierilor mei şi fraţilor mei, să fie după seceră pe Teslui, la Cezieni că este apă pentru cai. Să aveţi burdufe, legături de trestie, chervane cu merinde, grinzi pentru plute şi toate să le faceţi ca şi când n-aţi şti nici domniile voastre la ce vă trebuie.

— Merindea, pe câtă vreme, măria-ta? întreabă vel şătrarul.

— Pe-o lună. Nu vă cer pe patruzeci de zile, după lege.

— Va fi. C-a dat Dumnezeu.

— Eşti aşa de întărit din partea lui Moghilă, doamne?

— Sunt, vel logofete Theodosie.

— Şi-a Ardealului, măria-ta?

— Sunt, vere Radule.

Radu Buzescu oftează uşor. Mihai i-a înhămat la carul lui, binişor, hrănindu-i cu moşii şi măriri. Acum a venit vremea să-şi plătească măririle şi avuţiile şi slujbele. Pe cine-o fi ascuns după perdea?… Nestăpânitul. Şi măreţul. Şi Dumnezeul. Cu oastea de la Gherghiţa se apără de ardeleni, moldoveni şi poate tătari. Cu cealaltă năzuieşte spre Bizanţ, prin scularea întru libertate a Balcanilor. Recunoaşte că nu-şi putea pune sabia în slujba unui prinţ mai desăvârşit, mai harnic, mai plin de măreţie, decât Mihai. De aceea tac cu toţii. De aceea le strălucesc ochii şi li se umflă piepturile şi ei înşişi cresc din ei înşişi,

pentru că îi stăpâneşte duhul acestui bărbat de neasemuit, pe care nu-l pot pizmui pentru că e prea sus, mult prea sus să poată fi pizmuit şi asta au înţeles-o cu toţii, până şi capul de dulău al vel armaşului Udrea Băleanu a-nţeles asta şi-acum dă în genunchi, sărută mâna domnului său şi-i vorbeşte de slavă şi de dreaptă credinţă, fără să-nţeleagă că Mihai îi urcă pe ei toţi în istorie…

…Ornicul palatului domnesc bate ceasul două după miezul nopţii. Velica, aciuată la picioarele voievodului, cu obrazul culcat pe genunchii lui şopteşte pătimaş:

— A zis Ecleziastul: *Tot ce găseşte mâna ta să facă, fă cu toată puterea ta! Căci, în locuinţa morţilor, în care mergi, nu mai este nici lucrare, nici chibzuială, nici ştiinţă, nici înţelepciune!*

Îi ridică obrazul iubit, ţinându-l gingaş între palme:

— S-ar putea să mai fie neuitarea, dragostea mea!

Velica îi înlănţuie mijlocul. Prin ferestrele deschise pătrunde ţipătul speriat al unui liliac.

3

Clopotele de slavă şi bună vestire, clopotele Târgovişte toate, sunând de data asta pentru Europa cea cufundată în puţinătatea ei de cuget, închisă în ambiţii mărunte şi-n iluzii deşarte, crezând că se va apăra de fanatismul islamului şi de cruzimea lui prin retorică, şi nu prin sânge şi unire, clopotele Târgovişte bătând pentru ca să-i aducă aminte de Nikopole şi cavalerimea spârcuită acolo de Baiazid, să-i aducă aminte că Soliman Magnificul a văzut de-aproape turlele ascuţite ale catedralelor din Viena, clopotele Târgovişte vestind-o că aici se înnoadă destinele ei şi că a privi numai în astăzi înseamnă a fi orb şi netrebnic, pentru că definitivul este totdeauna în mâine.

— Ai zis ceva, spătare?

— Ba… Te îngrăşaşi, doamne. Nu te mai ajunge cureaua… Ori îţi puseşi iarăşi cămaşa aia de zale, că de slab eşti slab, cu ochii căzuţi în găvane şi iar îi e frică omului să se apropie de măria-ta.

— Cum adică, iar?

— Bine. Când îţi intră în cuget gândul războiului, te usuci, te mucenicieşti, arzi şi parcă eşti strigoi.

— Boziene, tragi a mare ban al Craiovei.

— Ptiu! Doamne iartă-mă… După ce văzuşi?

— După credinţa ta… După virtutea ta în luptă.

— Dă-mi pace, doamne… Nu mă ispiti…

— Marele ban Mihalcea îmbătrâni. Îşi luă nevastă tânără. Îi e greu s-o lase singură. Am nevoie acolo de un niare ban care să stea mai mult în şa decât lângă fusta nevestii.

Marele spătar îşi face de lucru, trăgând de centura cu zale de aur.

— Dă-i pace, c-o rupi. Deschide fereastra…

Se aud paşi repezi urcând scara Turnului Chindiei. S-arată chipul bărbos al unui armăşel.

— Ajunseră la capul podului, măria-ta.

— Kaplan veni?

— E-n spătăria mare, cu stările şi jupânesele.

— Tătarii?

— Ajunseră la Snagov.

— Doamne ajută…

A-nvăţat să-şi stăpânească mărinimia, cinstea şi dăruirea. Acum câţiva ani ar fi ieşit însuşi, cu inima deschisă, în faţa comisarilor împărăteşti, în semn de bun venit şi ospitalitate. Acum, le-a trimis la cetate, la Dâmboviţa, caleştile curţii şi o parte din vel boieri. Dincolo de porţile Târgovişte, pe fiul său Pătraşcu. La porţile palatului, pe marele armaş. El îi va primi în spătăria mare, arătându-le că drumul de la un comisar, fie el şi imperial, până la tronul Ţării Româneşti este lung, străjuit de oşteni. Apusenilor, oricât de învăţaţi ar fi, le place jocul fastuos pe care-l joacă puterea.

— Aşa că să te cam pregăteşti să laşi spata lui vtori spătar şi să te cam duci să-ţi iei pe samă bănia, Calotă.

Marele spătar îngenunche. Îi sărută mâna.

— Facă-se voia ta, doamne, da' nu merit atâta cinste.

Buzeştii au să facă dinţi lungi. Ei l-ar fi văzut mare ban pe Radu Buzescu. Atunci ar fi fost două Ţări Româneşti. Muntenia şi Oltenia. S-ar fi întors la începuturile începuturilor. Cu două cetăţi de scaun. Târgovişte şi Craiova. Cu urmări grele pentru moştenitori. Se pleacă peste pervaz. În ziua strălucitoare de mai, Cetatea de scaun pare poleită. Grădinile sunt înflorite, curţile pline de oştire, din uliţele târgului se ridică ramătul greu al mulţimilor. Vede de aici miile de târgoveţi adunaţi în spatele roşiilor de ţară, călăraşilor, vânătorilor domneşti şi curtenilor. Soarele se frânge în mundirele verzi, în coantăşele sângerii, în găitanele de aur ale ofiţerilor, în vârful suliţelor şi-n oţelul săbiilor, în panaşele cailor, în vâltrăpăria cusută cu argint, în coifurile de oţel ale archebuzierilor styrieni aliniaţi la crenele şi donjoane şi el a-ncetat de multă vreme să se gândească pe sine în afara Ţării Româneşti, toată această desfăşurare de oşti strălucitoare aşteptând solia împăratului Rudolf al Sfântului imperiu roman, fiind el însuşi, într-o ipostază larg cuprinzătoare, care adună în ea înfrângerile şi ruşinea acestora, negoţul cu tronul şi puterea, ca şi biruinţele acelea cu urmări peste veacuri începute de Alexandru Basarab, urcând la el prin Mircea şi Ţepeş. Ar vrea să-i spună gândul ăsta Velicăi, apoi să-i sărute sfârcul şi să asculte albinele. Tunarii din donjoane scot din jar puitoarele de foc. Le apropie de luminile falconetelor. Vede plecându-se sabia căpitanului Răcea, pârcălabul Târgovişte. Azi-dimineaţă l-a aşteptat la uşa iatacului. S-a cerut la oaste, spunându-i că e sătul până-

n gât să-i vegheze caii, potcovăriile, Ciutăria şi roabele şi mai ales vel boierii… Cea dintâi salvă face să zbârnâie geamurile lipite cu plumb. Nouraşii albi se rostogolesc din ţevile falconetelor pe deasupra crenelurilor. Pe hampa de deasupra Porţii, trei archebuzieri styrieni ridică steagul Casei de Austria, cu vulturul negru, bicefal, ţesut pe mătase albă. Căpitanul Nikolaus Theil prezintă onorul cu sabia.

— Să mergem, măria-ta… Poţi fi văzut…

— Mergem, vel bane Calotă Bozianu, dacă asta ţi-e voia.

Fără să-şi dea seama, coboară scările răsucite şchiopătând, cu toate că încalecă zdravăn de-o săptămână şi nu mai poartă feşele decât la biserică, să fie văzut că sufere. Trece repede în palat, urcă în spătăria mică ascultând zumzetul jos de glasuri venind din spătăria mare şi-l vede pe mitropolitul Eftimie în odăjdii şi-n genunchi, rugându-se cu fruntea pe garda spatei domneşti. O rază de soare cade în pletele albe ale mitropolitului…

…— Remarcabil, minunat, strălucitor, spune episcopul Stephanus Szuhay, *Electus Episcopus Vaciensis, praefectus Camerae Hungariae et Consiliarius,* binecuvântând stindardele, trupele aliniate cu graţie, mulţimile îmbrăcate pitoresc.

— *Mein Gott, mein Gott,* câtă risipă… Numai cu aurul de la arcadele şeilor aş fi plătit un steag de reiteri, serenitate, răspunde domnul Bartholomeus Pezzen *I. U. Doktor, Consiliarius Aulicus,* cocârjat în blana de vulpi, roasă ici, colo, de molii. Stau unul lângă altul în carâta curţii, grea, lucrată la Viena, cu uşile sculptate şi aurite, trasă de trei perechi de cai albi. Episcopul Szukay şi-a îmbrăcat de dimineaţă costumul negru de cardinal găsindu-se într-o dispoziţie curioasă, de extremă lejeritate, dispoziţie care s-a accentuat cu fiecare leghe care-l apropie de Târgovişte. Şi-a mărturisit încă de la Alba Iulia că poate suferi din ce în ce mai puţin trufia zgomotoasă şi incultă a nobilimii ardelene, pe care-o cunoaşte destul de bine din camera ungară, unde ducând întotdeauna lipsă de argumente şi logică, compensează acest minus printr-un plus de retorică găunoasă şi ameninţări stupide. L-a dezamăgit inconsistenţa politică şi vanitatea femeiască a Mariei Cristierna, care nici pe departe nu poate stăpâni adversităţile dintre partidele nobiliare, chiar dacă ar avea un amant cu mână de fier, pe care să şi-l facă cancelar, după pilda Elisabetei, a Engliterei, care şi-a făcut favoritul, pe Robert Devereux conte d'Essex, mare scutier. Dintre toate candidaturile pentru tronul Ardealului, nu vede niciuna capabilă să asigure această provincie împotriva adversităţilor care-o zdrobesc atât dinlăuntru, cât şi dinafară. Singura forţă capabilă să stăpânească aici este acest voievod schismatic, care pretextând rana de la picior îşi apără demnitatea de războinic, lăsându-le în acelaşi timp răgazul să mediteze asupra forţei sale. Face semnul crucii spre unul din steagurile unei unităţi de cavalerie înveşmântată în tunici purpurii. În dreapta lui călăreşte fiul prinţului Petre Cercel, pe care l-a cunoscut la Roma. Trebuie să recunoască, şi o face bucuros, că pasiunea lui secretă pentru cai este aici satisfăcută din plin. Pentru cal şi călăreţ, această superbă unitate virilă, aici plină de graţia forţei şi a rasei, combinată cu orgia de culori vii, vesele şi tonice. De multă vreme, oh, de cât de multă vreme nu mai crede în intoleranţele de orice fel! De

multă vreme nu-i mai apreciază pe oameni după ranguri şi titluri, după religii şi neamuri, după limbă şi culoarea ochilor. De multă vreme ştie că mai presus decât cultura stă caracterul. Forţa, demnitatea, echilibrul, perseverenţa, stabilitatea unui caracter. Arhiducele Maximilian este un slab. Un terorizat. Un înalt funcţionar de stat, ucis de frica responsabilităţii. I s-a oferit tronul Ardealului şi el a coborât până la Tokay, unde şi-a comandat o uniformă ungurească, cu pantalon strâmt şi brandenburguri, fără să cuteze dincolo de hotarul Ungariei de Sus, temându-se de nobilimea ardeleană, de asasinat, de răsmeriţă, de turci şi poloni, care l-ar fi prins în cleşte. Bietul Sigismund Báthory în care padre Alfonso Carillo a investit atâta strălucită cazuistică iezuită, este desemnat prin *Avizo*-urile noilor săi supuşi, cu fundul unde de fapt ar trebui să aibă capul. Scandalul a şi izbucnit la curtea din Oppeln, atunci când baronetul Lukas von Auspitz i-a oferit soţia, la cel dintâi bal, pentru a-l sluji la culcare, spunând că niciunde frumoasa lui Charlotte n-ar fi mai în siguranţă decât în dormitorul serenissimului. Cardinalul Andrei Báthory? Ce jalnică imitaţie de prinţ al bisericii şi condotier, de trubadur şi atlet, de mecenat şi jucător de zaruri! Dacă ar fi să judece omul numai după faptele războinicului şi diplomatului, atunci Mihail, voievodul şi stăpânul acestor oşti grandioase, este singurul bărbat de care are nevoie imperiul la Dunărea de jos şi-n Ardeal. Ştie că l-a flatat încă de la început cortegiul care-i aştepta la graniţă. Dar că de azi-dimineaţă, când prinţul Nicolae Pătraşcu, încă un adolescent, le-a ieşit înainte în fruntea unei armate de trei mii de călăreţi, ei bine, de azi-dimineaţă este un cardinal catolic, gata să recunoască meritul ortodoxiei în ridicarea oştilor celor mai redutabile, pline de vechile străluciri bizantine, doveditoare de bărbăţie miraculoasă pe câmpurile de luptă… — Păcătuieşti bătrâne habotnic, se tachinează, pentru că, silit să-mbrace sutana, a invidiat dintotdeauna cavalerul, pe care, vai, n-a avut încă fericirea să-l cunoască. Cavalerul pur, exaltat şi logic, aşa cum s-ar fi văzut pe sine în singura ipostază posibilă pentru un Szuhay… Admiră fără rezerve zidurile zvelte ale palatului domnesc, casele înalte cu un cat, cu covoarele ţesute în culori exuberante scoase în pervazuri, glastrele pline cu flori de liliac, femeile frumoase de la geamuri, bătrânii venerabili din porţile ajurate în lemn şi iarăşi şirurile scânteietoare de călăreţi cu lăncile strălucind în soare, ofiţerii zidiţi în şeile înalte, mii şi mii de figuri negricioase, curioase, aude tropotele miilor de cai şi se lasă fascinat de toată această paradă în roşu şi-n albastru şi-n verde, ca şi de chipul ascetic, exaltat al călăreţului din stânga caleştii, cu figură de martir, ori sfânt în mozaic, văzut la basilica di Sant' Apollinare Nuovo la Ravenna.

— Repet serenităţii voastre că nu voi admite niciun fel de risipă – cârâie dogit acest Pezzen ros de carii cancelariilor imperiale, care i-a

stricat toată călătoria cu socotelile, tusea şi frigul lui.

— În ce sens risipă, domnule doktor?

Bartholomeus Pezzen ridică un deget scofâlcit, pergamentos, arătând o splendidă subunitate de cavalerie în tunici verzi, pantaloni albi, încălecată pe cai negri, în coamele cărora sunt împletite fire de argint.

— În acest sens, serenitate. Uniformele, caii aceştia, risipa harnaşamentelor, însăşi această paradă, costă zeci de mii de florini.

— După câte ştiu, cancelaria imperială îi este încă datoare voievodului Mihail.

— Datoare? Ha! Datoare! Am să-l concediez pe Hödl… Am să-i fac un raport acestui domn Erich Lassota de Steblau pentru inducerea în eroare a majestăţii sale împăratului. Un voievod care poate cheltui sute de mii de taleri pentru podoabele trupelor sale poate cheltui alte sute de mii pentru întreţinerea lor în război. Pe bunul Dumnezeu din Hosterlitz simt că aici s-a făcut una din cele mai grave, repet, cele mai grave erori, întreţinute cu un interes special de acest Lassota.

— Sper că este doar o supoziţie, domnule consilier… Probabil ţi-a fost foarte frig azi-noapte, îi spune rece, nu fără să-i remarce privirea rea, scăpată pe sub pleoapele roşii de şobolan.

— Artileria de pe ziduri trage salvele de onoare.

— Mai bine ar păstra pulberea pentru turci, mârâie Bartholomew Pezzen, *Ulrichskirchen I. U. Doktor*.

— Se pare că este singurul comandant creştin care ştie să-i bată pe turci, cu sau fără pulbere, lucru pe care ar trebui să-l înveţe generalii şi coloneii majestăţii sale, plătiţi cu solde grase.

Domnul consilier Pezzen se face vânăt. Aluzia la fratele său, colonel sub comanda generalului Georgio Basta, este mai mult decât străvezie. Dintr-odată îşi dă seama că-l urăşte de moarte pe acest *praefectus Camerae Hungariae,* pentru bogăţia lui, pentru studiile lui, pentru somptuozitatea palatului său episcopal, pentru admiraţia mai mult decât suspectă pe care i-o poartă acestui voievod pus să trăiască în strălucire pe finanţele imperiale. Îşi făgăduieşte să fie cu ochii în patru. Episcopul Sandor Szukay se lasă pe spătarul moale al carâtei, ţesut cu herbul Ţării Româneşti, privind cu încântare sutele de cornişti, buciumaşi şi trompeţi aliniaţi la crenele şi-n faţa porţilor cetăţii, care lansează în aerul sărbătoresc al dimineţii de mai o chemare aspră, plină de modulaţii stranii…

…Nicolae Pătraşcu conduce gărzile în buiestru… Poartă cuşmuliţă albă, cu lănţugul de aur pe sub bărbie, surguci de rubine prinzând trei pene negre de stârc; pelerină roşie de mătase cu armele Ţării Româneşti agăţată deasupra platoşei aurite. Se simte zdrobit în şa. Nu numai de faptul că a văzut-o pe Iovanca, ibovnica fără ruşine a acestui prinţ Marcu, venit la curte să-i otrăvească zilele cu graţia şi ştiinţa şi

bărbăţia lui. Nu numai pestru că aude strigătele mulţimii; dar mai ales aude vorbele ei, unele în doi peri, altele mai făţişe, un obraz bărbos, spunând din gât: — Acuşica ne leagă de papistaşi, nu-l văzuşi pe popă ăla cum face crucea, de la stânga la dreapta (unde l-a văzut diavolul, că sunt trei steaguri între el şi carâtă) şi altele, mai acre, mai otrăvite; dar mai ales îl zdrobeşte măreţia tatălui său. Îl zdrobeşte această aplecare a lui spre oştire şi războaie. Spre guvernământ zbuciumat. Această nemăsurată ambiţie, această rupere de ei toţi, această folosire a lor pentru treburile lui: îi pune să scrie celor mai diverşi nobili, pe el şi pe sfânta lui mamă, pe care-o vede albind şi ştie de ce albeşte, pe care-o iubeşte tainic, aşa cum tainic a ajuns să iubească viaţa monahală şi reculegerea întru linişte. Nu-i mai plac vânătorile. Nu mai poate vedea sângele vietăţilor nevinovate curgând pe fierul ucigaş. Este sătul de mirosul cailor, al şeilor, al botforilor ostăşeşti duhnind a dohot, este sătul de mirosul acesta de sudoare bărbătească şi arme încinse la soare… Dar mai ales este sătul de divanele tatălui său, în care stă ca un mut lângă tiranul aspru, îndurerându-se până la lacrimi de câte ori judecă strâmb şi-n anii aceştia numai strâmb judecă pe cei săraci, călcând legea cu jurători şi legea cu martori bătrâni, repezindu-şi cazacii să-mplinească dabilele, să răşluie ocinele moşneşeşti; iar oamenii aceia, unii bătrâni ca Dumnezeu, vin mereu şi cad la picioarele lui de cocon domnesc, ori ale mumei sale, plâng şi-l bleastămă pe vodă, tiranul. Salva de artilerie îl detună în inimă. Ştie cu ce preţ şi cine plăteşte tot acest fast strălucitor. Tatăl său a făcut rău dându-l pe mâna dascălilor vechi, scorojiţi prin monastiri; dar mai ales a făcut rău lăsându-l în seama episcopului Theofil Râmniceanul, care i-a adus dascăli tineri, cum este acel monah straniu de la monastirea Bistriţa, Mihail Moxa. Au tălmăcit împreună câteva capitole din *Hronograful* lui Manasses. Dar mai ales au tălmăcit *Învăţăturile* lu Neagoe Basarab şi Moxalie a luat cuvânt cu cuvânt:

«… cu ce dreptate veţi judeca săracilor în această lume, cu aceia vor fi judecate şi faptele voastre în împărăţia cea cerească.

«… Şi să nu făţărniceşti celui bogat, nici, iar, să mâhneşti cu judecata pe cel sărac, ci să faci judecată dreaptă şi bogaţilor şi săracilor – ci Dumnezeu v-a ales şi v-a pus oamenilor ca un izvor de apă…»

Moxa, Moxalie i-a povestit într-o seară, când se întorcea pe furiş de la taverna «Peştele de aur», unde Carlo Saphyro, cipriota, îl iniţiase într-o nouă taină a voluptăţii, îi povestise cum a ajuns la monastire, cum a murit tatăl său, curteanul Ion Moxa, la Călugăreni şi cum, drept mulţămită, Preda Buzescu a lăpădat-o pe maică-sa din ocina strămoşească, luându-le partea lor din vie, din apă, din pometuri şi din câmp, vrând s-o ia pentru sine pe Roxana, mumă-sa, care nu s-a lăsat ispitită de făgăduielile satirului bătrân, ci l-a mânjit cu balegă când i-a descălecat la poartă. Apoi s-a pribegit în munţii

Mehedinţiului, la nişte neamuri. Şi el s-a făcut călugăr, nevrând să-şi mai verse sângele pentru un domn hain şi păgân, cum este tatăl coconului domnesc, pe care-l vede zobit în el, şi spunându-i cu mâna pe inimă că singura împăcare cu sine este nu în viaţa monahală, scârbavnică prin linguşire şi pârâ, prin desfrâu şi huzur; ci în cărturărie, în cunoaşterea părţii dumnezeieşti a omului, aceea care-l veşniceşte întru cuget.

Steagul de roşii al căpitanului Matei ot Brâncoveni executa o voltă pe dreapta la galop mic, lăsându-i deschisă intrarea pe podul Cetăţii de scaun. Ridică sabia de la umăr cu o mişcare greoaie, spunându-şi că Iovanca i-a sângerat inima, atunci când era abia îmbobocită şi că voievodul i-o striveşte nemilos, sub talpa cizmei lui ostăşeşti, veşnic năclăită de sânge omenesc. Dă pinteni. Intră la trap pe sub arcadele de piatră în clipa când clopotele Bisericii domneşti umplu curtea de dangăte, vestind praznicul Înălţării Domnului. Isuse Hristoase, ce departe este de noi milostenia ta, sărăcia ta şi pocăinţa ta şi ce strâmb şi şoldiu tălmăceşte tatăl meu credinţa întru slava ta dumnezeiască: *«iubeşte pe aproapele tău, ca pe tine însuţi».*

Vrea să-şi treacă sabia în stânga, să se închine. Rămâne pironit în şa. Din mulţimea de târgoveţi glogozită în spatele gărzilor călări îl pironesc doi ochi codaţi, albaştri şi veseli. Fata poartă marama rucărencelor. Ţine între dinţi o floare pe care o apucă repede, cu o mână dalbă şi i-o aruncă drept în piept. Nicolae Pătraşcu o culege din zbor. Sărută floarea şi-i dau lacrimile, atât de dulce şi înmiresmat este cerul strălucitor din ziua înălţării Domnului…

4

— Dumnezeiască înserare, măria-ta.

— Dumnezeu este pretutindeni, sfinţia ta, ori în ce limbă l-am chema şi de oriunde l-am chema.

— Nu vă opriţi la dogme, nu vă împiedicaţi de ele, măria-voastră.

— Dogmele! Ce searbădă neputinţă… Spuneţi-mi, fiule. Vă voi spune, *padre.*

— Inima mea bătrână aşteaptă cu teamă şi bucurie să-ţi spună: fiule. Normele bisericii catolice ne lipsesc de egoismul de a avea un singur fiu, obligându-ne la generozitatea de-ai avea fii spirtuali pe toţi credincioşii încredinţaţi nouă spre păstorire.

— Doamne, *padre!* Aţi obosit.

— De ce schimbi vorba, Mihail?

— Pentru că nu vreau să vă văd roşind.

— Eşti foarte sincer.

— Nu sunt abil.

— Ajunsesem la natura puterii tale.

— Este prin dreaptă moştenire şi tradiţie, tatăl meu fiind domn

Basarab.

— Adică ceea ce a fost Valois pentru Francia. Numai prin moştenire şi tradiţie?

— Adăugaţi osteneala dată pe câmpurile de luptă…

— Aceasta ar fi natura juridică a puterii tale, fiule, limitată aici la Valachia.

— Am drepturi imemoriale asupra Ţării Amlaşului şi Făgăraşului, al căror suzeran sunt.

— O ştiu, dar voiam s-o ascult din gura ta. Dar natura puterii tale armate?

— Am o oştire a mea prin dreptul şi servituţile pământului. O alta, cu leafă. O alta, balcanică, venită în numele libertăţii.

— Şi căpeteniile?

— Ale mele prin faptă, danie şi sabie.

— Şi străinii?

— N-au nicio rădăcină aici şi le-am ţărcuit puterea, făcându-i atârnători de voia şi vistieria mea. Legile pământului mă opresc să le fac danii în pământuri. Atunci sunt generos cu roadele pământului… Voievodul se opreşte în faţa gardului la care a venit Chirilă, cerbul, suflându-le în obraz şi privindu-i cu ochi înţelepţi de sălbăticiune trăitoare aproape de firea lucrurilor. Înserează uşor. Cerurile vaste de deasupra Ciutăriei domneşti plutesc aromitor peste tufele înflorite de liliac şi lămâiţă. Episcopul întinde mâna şi-l scarpină pe Chirilă între coarne. Cerbul închide ochii. Muge uşor. Linge mâna uscată a prelatului, pe care el l-a iubit cu filială dragoste, de când a intrat în spătăria mare, plin de smerită demnitate, fără trufia ştiinţei şi rangului, cu ochii umezi văzând frescele lui Mina şi trofeele câştigate pe câmpurile de luptă, steagurile verzi ale profetului şi bairacele şi tuiurile şi platoşele sparte; dar mai ales văzând acolo stările şi oştenii şi căpitanii plini de tăcerile hotărârii. N-a vorbit în deşert. N-a preaslăvit cu vorbe goale pe nimeni. A mulţumit viilor şi morţilor acestor pământuri, pentru jertfa lor. A vorbit latineşte şi greceşte şi turceşte, dorind să se facă înţeles, nu prin tălmaci, ci prin el… Diplomat, a vorbit de cei doi stăpânitori, Mihail voievod şi Rudolf II împărat, legându-le numele de creştinătate, fără să mai pună între ei niciun intermediar.

Episcopul Ştefan Szukay, înalt, adus de spate, cu trăsături frumoase de bătrân purificat prin înţelegere, îşi reazămă braţul de braţul lui, cu un gest firesc, de părinte. Îşi întoarce spre ei obrazul bărbierit la sânge, pe care nasul vulturesc pune o pecete de bărbăţie şi nobleţe, ca şi sprâncenele stufoase, albe, care-i ascund ochii cenuşii, iscoditori. Este îmbrăcat simplu, într-o sutană de mătase, încălţat cu pantofi butucănoşi, poartă scufia rangului său şi mănuşi albe. Pe după gât, o cruce de lemn de chiparos pe care este sculptat trupul Răstignitului.

— Da, Mihail. Natura puterii tale ţine de firescul stăpânirii pe acest pământ. Mă-ntreb însă ce har ai tu, fiul meu, mai presus de alţi stăpânitori; ce har ai tu, Mihail, care adună atâtea nădejdi sub steagurile tale de luptă?!… Mi-o poţi spune, fiule?

Voievodul priveşte în cerul sângeriu, pe care soarele imens şi roşu scapătă spre chindie. Oftează. Şopteşte.

— Poate pe-al jertfei de sine, *padre!*

Episcopul Szukay îşi împreună mâinile pentru rugăciune. Şopteşte ceva. Îl binecuvântă, făcându-i semnul crucii deasupra frunţii.

— Şi acum, până ne vine carâta, să vorbim despre tractat, *padre,* spune sărutându-i mâna. Despre tractat şi despre ceea ce doresc să făptui cu ajutorul împăratului.

Bătrânul surâde într-un fel care-l doare. Spune.

— I-am făgăduit doktorului Pezzen să nu tratez nimic, fără să fie de faţă. N-ar fi loial, Mihail.

— Nici. Nu vreau să tratăm, *padre*. Vreau doar să discutăm.

— Ispititorule.

Ajung la marginea lacului cu apă pură, pe care alunecă lebede albe şi lebede negre, plutind graţios printre nuferii înfloriţi… «Iată-ne la esenţa esenţelor», îşi spune episcopul Szukay, ascultând din ce în ce mai atent elina subtilă a acestui voievod pe care l-a iubit din cea dintâi clipă, când l-a văzut în tronul lui aurit, între arme şi soldaţi şi prea frumoase femei, în luxul lui fastuos şi colorat, ţinându-şi piciorul legat în feşe albe întinse înainte, astfel încât să nu se scoale în picioare, dominând sala de recepţii printr-un ce ascuns, o forţă interioară iradiantă până la materialitate, o semeţie strunită; dar mai ales printr-o sinceritate cuceritoare, prin harul de a se dărui unui vis, unui ideal transcendent, pentru că, ce poate fi altceva epopeea de arme a oştirii lui, decât această dăruire, *«in abstracto»* cu atât mai fanatică, cu cât o pregăteşe cu mai multă minuţie. Dintr-odată voievodul irupe: …Ardealul! Sigismund! Un lanţ întreg de viclenii. De trădări cu atât mai mişelnice, cu cât au fost făcute în faţa turcului. Cu cât au lezat nu numai legământul dintre doi voievozi şi două ţări; dar au lovit în însăşi ideea fundamentală a Sfintei Ligi: alianţa creştină împotriva islamului cotropitor… (Iată-l numind singur, cu violenţă, idealul său abstract, căruia i-a găsit o atât de grandioasă perspectivă concretă). Nu va accepta niciodată să facă un jurământ de vasalitate, care să închidă în formula sacramentală şi Ardealul, indiferent de cine-i va sta pe tron: arhiducele Maximilian, ori alt prinţ al Casei de Austria. Cu atât mai puţin un voievod ridicat din nobilimea ardeleană. Cu atât mai puţin o femeiuşcă frivolă, fie ea din Casa de Austria, sau din oricare altă Casă a Europei.

— Raţiune, fiule, îi şopteşte… Această *furia francese* este bună numai pe câmpul de luptă.

— Raţiune cu cei cu raţiune, *padre*. Noi, ţara mea şi eu şi boierii mei şi oştile mele, n-am ajuns la capătul puterilor.

— Am văzut, fiule. Or, mai corect, mi-ai arătat-o cu multă graţie.

— Am fost umilit şi înjosit şi lipsit de ce mi se cuvenea, glorie şi arme şi bani şi oameni, din josnică pizmă… Doresc să făptui pentru creştinătate, prin mine, nu prin cei ce pretutindeni caută trufia lor deşartă. *Padre!*… A mers atât de departe acest Sigismund, încât ştiindu-mă lovit de Sinan şi urdie, singur în faţa pierii ţării mele, m-a lipsit de ţara mea, cu cea mai înjositoare dintre înjosiri, prădându-mă de sfintele drepturi şi din veac drepturi ale voievozilor.

— Te referi la tratatul din 1595?

— La acela, *padre*.

— A făcut-o singur?

— Aici stă toată durerea mea. A făcut-o prin sfetnicii şi rudele şi prietenii şi divanul meu. Dumnezeule. N-am să i-o iert nici dincolo de mormânt.

— Ridică-te deasupra omului, fiule… Deasupra cavalerului jignit… Chiar deasupra voievodului, dacă poţi, şi tu, Mihail, tu trebuie să poţi… Trebuie să poţi, pentru a-ţi sluji gândul care din clipa în care l-ai făcut faptă, aparţine timpului. Voievodul se rupe din furia care-l coboară la un singur fapt. Se rupe din sine şi de sine, atât de violent, încât îl doare. Bătrânul prelat nu joacă aici, în înserarea plină de farmec, una din acele triste comedii ale solilor veniţi să dea cât mai puţin şi să smulgă cât mai mult. Are încredere, oh, are încredere în acest bătrân înţelept, care nu-i vorbeşte în pilde şi-n tâlcuri. Care desface clipa din veşnicie şi trecătorul din ceea ce este netrecător, vorbindu-i de faptele sale, de zidirile sale; a văzut coconii cnezilor sârbi şi-ai martologilor în chiliile lor de studiu; ori pe câmpul de instrucţie şi a înţeles tâlcul adânc al acestei prezenţe aici, la Târgovişte. Îi vorbeşte de Casa de Austria şi de Ungaria, martiră, sfâşiată de trufia nobilimii ei, astăzi ajunsă sub scutul Habsburgilor, ea care putea fi puterea creştină pe Dunărea de mijloc, zidită în arme şi-n cultură de regii ei printre care Mathia, fiul Iancului, străluceşte întru slavă.

— Să găsim puntea care să lege puterea Casei de Austria cu geniul militar al măriei-tale, în folosul tuturor acestor popoare oprimate, îi spune ceremonios, înclinându-se adânc… Să lăsăm să treacă o zi şi două nopţi de cugetare. Vom relua tratatul punct cu punct, singuri. Iau asupra mea păcatul călcării cuvântului dat doktorului Pezzen…

— Prea supus fiu al înţelepciunii tale, *padre*.

— Aud tropote.

— Plecăm să-i cunoşti pe cărturarii mei, *padre*… Mâine.

— Mi-ai făgăduit o slujbă ortodoxă, măria-ta.

— Şi o solie de mare taină, din partea marelui han Ghanzi Ghirai,

serenitate. Atât de tainică încât ţi-o dezvălui abia acum, în semn de adâncă cinstire… Să mergem. Iată gărzile…

La poarta Ciutăriei se opresc câţiva călăreţi care înconjoară o carâtă uşoară, vopsită în roşu şi albastru. Episcopul Sandor Szukay recunoaşte în cavalerul care sare graţios din şa pe prinţul Marcu; iar în cel rămas în şa, pe calul negru arab, pe prinţesa Iovanca Rudnik de Zagubica, prezentă la balul de aseară al curţii într-o rochie pe jumătate monahală, pe jumătate războinică. În cerul catifelat, sângeriu verzui, au început să clipească stele. Voievodul îşi spune c-a ajuns acolo de unde ori câştigă totul, ori pierde totul. Se abandonează liniştii nefireşti, păcii adânci şi simţământului de plutire, pe care le încearcă în apropierea episcopului. Se-ntreabă ce taine nedescoperite lui de Daureţiu, ori de preoţii *Iglisiei* apropie oamenii cu frăţească dragoste, peste vârstă şi credinţă? *Iglisia*… Ce ochi au iscodit preumblarea lor singuratică şi cum se va tălmăci această dragoste pe care i-o arată prelatului catolic şi oare poate fi Szukay un zidar liber, trimis să-l ispitească şi piarză?… Nemernică ţesătură omenească, făcută să ucidă încrederea şi dăruirea, dragostea şi cinstea… Îi ajută episcopului să urce în carâtă, sprijinindu-l pe braţul său stâng.

— Ce puţin ceremonios eşti, măria-ta, şopteşte Szukay, privindu-l înţelept cu ochii lui cenuşii. Se lasă în pernele carâtei, încântându-se de felul cum gărzile, şase călăreţi în tunici verzi, execută volte la galop mic, luând trăsura la mijloc. Spune:

— Este cel mai potrivit loc să vorbim despre planurile tale, Mihail.

Voievodul ascultă ţăcănitul potcoavelor. Duruitul roţilor pe drumul şerpuitor care se-ndreaptă spre conacul lui Matei ot Brâncoveni. Poleită de soarele căzut pe geana cerului, Târgovişteа străluceşte din toate geamurile şi acoperişurile ei de olane. Livezile şi pământurile şi viile par cufundate într-o apă de purpură. Se aud greierii. Ce va putea face chiar acest bătrân episcop pe lângă Camera Aulică, pe lângă Camera de război, pe lângă toate invidiile care-l înconjoară pe împărat? Este dator să-ncerce. Se-ntoarce spre el şi episcopul îşi notează în gând textul scrisorii din această noapte, pe care-o va adresa împăratului, după un vechi şi prevăzător obicei: *«Voievodul este de o statură nobilă, cu părul şi barba negre, faţa de culoare închisă şi severă, om doritor de glorie şi viteaz»*… Se-nfioară sub privirea arzătoare a uriaşului care îşi pleacă spre el barba neagră, scurtă şi sârmoasă, spunându-i:

— Am învăţat s-o iau întotdeauna înaintea duşmanului, măcar cu o lungime de cal, *padre*. Atunci când eşti principele unei ţări strânsă între Dunăre şi Carpaţi, singura înţelepciune este neînfricarea. Singura scăpare stă în judecarea viitorului.

— Ce ţi-a spus, ori ce-ţi spune acel viitor?

— Că dacă vrem să fim siguri de Ardeal, trebuie să avem Moldova.

Că dacă vrem să fim tari la Dunărea de jos, împotriva turcilor, trebuie să fim mai întâi tari la miazănoapte, împotriva leşilor. *Padre*…

Îi strânge mâna să i-o zdrobească…

— *Padre!* Vreau încuviinţarea împăratului să-l alung pe Ieremia din scaunul Moldovei. Îi spune înfrigurat că războiul împotriva turcilor mai poate dura o sută de ani; dar ca să poată dura o sută de ani până la alungarea lor din Europa, este nevoie ca Sfânta Ligă să aibă puternice ţările de la Dunăre, ieşite de sub influenţa polonilor şi a Casei Báthory. Pe măsură ce vorbeşte, episcopul se lasă subjugat, nu de elocinţa voievodului, ci de strălucirea simplă, revelatoare a adevărului. Simte material adevărul, ca pe un datum dumnezeesc, poate ca pe acea scânteie de dumnezeire conţinută în adevărul sculpturilor lui Michelangelo; ori în pânzele lui Tizian; ori în adâncimile scripturilor, pentru că ceea ce spune omul sumbru de lângă el, se conţine în însăşi esenţa istoriei acestei părţi din lume.

— Alugându-l pe Ieremia, eşti sigur de Moldova fiule?

— Vorbim aceeaşi limbă, *padre*. Moldovenii nu l-au uitat nici pe Ion vodă, nici pe Rareşi, nici pe Ştefan cel sfânt. Adică, n-au uitat gustul libertăţii. Suntem din aceeaşi plămadă.

Mai spune şi altele, despre alianţa secretă cu cneazul Constantin Vasile de Ostrog. Episcopul ştie că ce-şi dictează în gând contravine politicii papale de luptă împotriva Reformei şi a lumii schismatice, până acolo unde-şi pune singur viaţa în joc, afacerea Nikifor Parasios fiind încă proaspătă în diplomaţia secretă a Romei. Este însă prea evident adevărul acestui Mihail voievod, să-l poată sofistica. Îi atrage atenţia împăratului: *«că Mihail ar putea izgoni cu toate ofertele lui de prietenie pe Ieremia Movilă, adus ca intrus de poloni, din Moldova, care este în orice prilej potrivită contra turcilor şi-l va aşeza pe altul, pe care* (zâmbeşte, făcând aici o voltă graţioasă pe seama majestăţii sale imperiale) *pe care-l va porunci majestatea voastră, ajutat de Constantin Vasile ducele de Ostrog şi întărit de o numeroasă mulţime de cazaci ar potoli pe duşmanul moldovean, care i se obrăzniceşte în coastă şi tătarii cerând acum, precum sperăm, prietenia noastră, poate să zădărnicească şi pornirile potrivnice ale polonilor şi să le oprească prin mişcările şi năvălirile tătarilor şi astfel, apoi să treacă Dunărea şi până la Constantinopol să devasteze tot ce va găsi în cale cu fier şi foc şi astfel să constrângă pe turc la ce va voi majestatea-sa…»*

— Excelent, excelent, îşi spune, pentru că s-a identificat atât de mult cu această idee strategică de o magnifică simplitate, încât crede că, el este cel care-i configurează voievodului planurile de război ale acestui an.

Carâta lunecă uşor pe o alee de nisip, străjuită pe stânga şi dreapta de lampioane multicolore agăţate cu graţie în crengile arborilor.

— Sufletul meu se desfată, iubitule şi stăpâne, şopteşte Velica… Poate n-ar fi rău să le spui acestor sfinţi ierarhi ce crezi tu însuţi şi ce visezi tu însuţi. Ai tăcut prea mult… Gazda s-a neliniştit.

O strânge de mână. Velica se lasă în jilţ, zâmbindu-i fermecător jupâniţei Elina care stă cu graţie lângă tatăl ei, bătrânul boier Udrişte din Fiereşti, dăruit târziu cu încă un fecior, poate să aibă doi ani acest Năsturel Udrişte ot Fiereşti, pe care nu va mai apuca să-l ia la oaste, dar care i-a scornit destule vorbe lui Udrişte cel bătrân, însurat a treia oară cu o văduvă tânără şi frumoasă. Stă de câteva ceasuri în acest jilţ, vegheat de gazdă, căpitanul Matei ot Brâncoveni, holtei, care după privirile pe care le schimbă cu Elina boierului Udrişte, nu va mai rămâne multă vreme holtei şi-n aceste ceasuri şi-a limpezit gânduri ceţoase. Aveau dreptate cei vechi, elinii, să iasă în agora. Păcatul lor a venit de-acolo că n-au ştiut cât timp să dăruiască agorei şi cât faptelor. Cum se pare că nu ştiu nici aceşti trei studinţi elini, întorşi de la colegiul iezuit «Sfântul Anastasie» din Roma. Constantin Cantacuzinul, feciorul lui Andronic, care i-a adus o scrisoare a tatălui său, plină de disperare; frumosul efeb Dionisie Comnen poreclit «Seroglanul» şi colţosul de Pantelimon Ligaridis din Chios, care-l adulează în catrene pline de miez, spunând că omenirea este datoare Helladei lumina sa spirituală, conştiinţa de sine şi cunoaşterea şi că destinul face ca o ţară care-a cunoscut ortodoxia prin slavonă, să elibereze de tiranie Hellada, prin sabie.

Sufragiii primenesc talerele cu gustări clădite meşteşugit: icre negre, piept de curcan umplut cu castane şi stafide, spinare de iepure împănată, cegă şi nisetru afumat, pastramă de mistreţ tăvălită în boia, păstrăvi uscaţi la fum de cetină, daţi prin ulei de măsline, sitari şi potârnichi în sosuri scăzute făcute cu mirodenii şi vin. Paharnicii hărnicesc cu vinuri albe de Valea Călugărească. Vin cofetarii cu vişinile şi cireşile de mai în miere, cu baclavalele şi sarailiile, cu cataifurile şi şerbeturile, vin cafegiii cu ibricele de aramă scoase de pe jăratec, umblă ca nişte umbre şi se topesc în umbrele stâlpilor de castan sculptat care susţin grinzile acestei odăi ciudate, plină de divane pe care oaspeţii stau tolăniţi, ori stau turceşte, având măsuţele cu bunătăţi la căpătâi, fără vreo sfială şi fără ieghemonicon. Singurii cu jilţuri sunt cele două feţe bisericeşti, episcopul Theofil Râmniceanul şi Szukay, apoi, Velica şi el, pentru că nu suferă să stea în zăcerea trupului, când macină gânduri.

— Păcatul ortodoxiei, spune episcopul Szukay în elină, este că nu stârneşte controversa. Catolicismul a născut un Luther. Un Hus. Un Calvin.

— Pentru că încă n-a avut vreme să se cunoască pe sine însăşi, sfinţia ta. La hotarele lumii creştine, a fost şi este o credinţă

luptătoare, nu una de dogme şi colegiu… Acesta este ortodoxismul nostru valah. Pentru că, slavă Domnului, ortodoxismul bizantin, a avut parte de toate controversele, spune cu glasul lui bărbătesc episcopul Râmnicului.

— Din controversă se naşte adevărul. Sau măcar o parte din adevăr.

— Atunci când stai la universitatea din Padova şi turcii sunt la Dunăre, arhonta Cantacuzen.

— Cultura nu are hotare, sfinţia-ta.

— Dar are baştină, arhonta Comnen.

— Toată Europa apuseană are o singură limbă a înţelepciunii: latina. Până şi rezultatele autopsiilor oprite de Sfânta noastră biserică sunt comunicate în latină. Recunoaşteţi că măcar atât să fi dat Roma şi trebuie să-i mulţumim.

— Sfinţia voastră se gândeşte desigur la cercuri închise.

— Aceşti studenţi greci sunt un cerc închis?

— Aparţin bogătaşilor constantinopolitani.

— Nu recunoaşteţi niciun merit catolicismului?

— Toate meritele.

— Atunci?

— Rămâne o lume dincolo de lumea noastră. Suntem latini, dar suntem foarte mult şi acei daki vechi ai acestor locuri. Ne-am plămădit la o răscruce de vânturi, între Bizanţ şi Roma. Dar dincolo de Bizanţ, stă Răsăritul. Nu putem fi decât noi înşine, dincolo de Roma şi Bizanţ, arhonta Ligaridis. Prin limba noastră… Ce zici, Moxalie?

— O trudesc ca pe lut, sfinţia ta şi iese frumoasă şi viermuitoare şi îmbrebenită…

— Bună doar pentru aceste hotare.

— O vrei pentru altele, arhonta Comnen?

— Visez o cultură a Răsăritului, care s-o întreacă pe aceea a Apusului, sfinţia-ta. O lume măreaţă, care să-nvie geniul Helladei…

— Deci, o lume greacă, arhonta, peste lumea aceasta a pământului. Înainte vreme, plugarii greci îşi hrăneau cărturarii. Acum, cărturarii se vor hrăniţi de bulgari şi sârbi, dar mai ales de valahi!… Noi să dăm grâul, alţii să ne dea buchiile. Mumele noastre să ne facă, alţii să le-nveţe cum să ne cânte cântecele de leagăn.

— Te-nchiseşi, prea sfinte părinte, îi spune românește.

Apoi, în elină.

— Nimănui nu-i place să poarte straie de împrumutat, ca o rudă săracă, mai ales când se ştie bogat. Voiam să aflu cum stă cu Roma tânărul Tomaso Campanella (îşi aduce aminte cuvânt cu cuvânt de cele povestite de Carlo Magno)… Părinte Szukay, ai dreptate. Ortodoxia n-a dat până astăzi nici oratori vestiţi, niciun Sfântul Toma d'Aquino… Virtutea ei este alta… O ştim cu toţii, dar o uităm, tocmai pentru că o ştim.

— Să mă ierţi, fiule, dar nu cunosc această virtute…

— Virtutea ei este să dea mucenici, părinte al meu.

Searbăde vorbe despre vorbe. De ceasuri întregi aceşti tineri arhonţi îşi aruncă în cap nume ilustre; ori mai puţin ilustre, îndopându-se cu bunătăţile căpitanului Matei ot Brâncoveni. Îl înfăşoară pe Democrit în piept de curcan şi-l hlăpăie garnisit cu Ioan Psellos înecat în icre; ori cu Nicetas Choniates dres, cu vin de Valea Călugărească şi servit pe versuri de Teodor Prodomos. Nikifor Parasios era altceva. Nu vărsa nume, ca dintr-o fântână fără fund. Nikifor Parasios trăia tragedia Helladei, nu papagalicind-o. O vedea sfârşită, vlăguită de cei vechi, sfâşiată de desfrâul Bizanţului, căzută în robia turcească. Nu voia ca aceştia, tinerii, s-o strămute la curtea Ţării Româneşti, pentru că e slobodă şi bogată. Ce-ar putea muta aici? Numele acelea?… Ştiinţa acelor nume?… Ce vanitate goală şi searbădă… Îi este nespus de drag episcopul Theofil Râmniceanul. Îi este drag tăcutul Matei ot Brâncoveni, care o ascultă pe jupâniţa Elina rostind o colindă de vânător şi spunând că de câte ori aude acest ghiers, o podidesc lacrimile. Şi că a citit ea însăşi, o pagină din *Chronograful* lui Manasses, tălmăcit de cuviosul Moxalie; dar că mai presus de toate ar vrea să-i tălmăcească cineva *De imitatione Christi* de Thomas a Kempis şi alte asemenea, ciripeşte Elina aceasta preaînvăţată, semn că boier Udrişte nu-şi pierde vremea la Fiereşti.

Velica tace înţelepţeşte în rochia ei de brocart veneţian, închisă pe sân, lăsând să i se vadă numai gâtul arcuit şi puternic şi dalb, în care vede tresărind vâna albăstrie pe care atât de ameţitor o cunoaşte. Episcopul Theofil parcă i-a opărit pe studinţi. Îl încolţesc toţi trei, Ligaridis spunându-i că un Aristotel aparţine omenirii şi numai dacă pe el l-ar fi dat Hellada… Îl simte pe episcopul Szukay ostenit, când recită în italiană imnul scris de Petre Cercel:

«Potentissimo Dio del Sommo, et imo…»

Episcopul ajunge la versurile:

«La tua misericordia, con cui Dio
Ottimamente il tutto volger puoi…»

Oftează. Îşi ridică privirea în bagdadie pentru versurile următoare. Se opreşte văzându-l pe prinţul Marcu, alb, spectral, desprinzându-se din întunerecul colonadelor. Voievodul îi face semn să se apropie.

— Ai întârziat, fiul meu, îi spune.

— Să mă ierte măria-ta şi gazda… Am fost de caraulă pe Cetatea de scaun, până la miezul nopţii… Totul este în pace şi-n linişte, măria-ta.

Înseamnă că solia tătară a fost condusă la palat, în taină şi că de mâine începe iarăşi jocul acela tăios, care dincolo de vorbe, angajează însăşi soarta Ţării Româneşti. O ascultă pe Velica şoptindu-i că este

vremea să-i lase singuri pe aceşti filosofi; iar ei să-şi citească soarta după mersul stelelor.

Logos! Tao! Samudaia!

Poarta lucrurilor spirituale.

Pricina durerii… Dorinţa, pricina durerii. Văzul. Auzul. Vorba. Pricina durerii. Ce departe este de ziua aceea petrecută la Poarta lepădării de sine, sub muntele Cozia, când s-a călătorit la Samarkand şi-n Cetatea de piatră, fără să-nţeleagă rostul acelei transmigraţii. Şi ce aproape este de carnea pietroasă şi fremătătoare şi fierbinte a Velicăi. De tainele de ei ştiute, pline de voluptate şi pierdere de sine, întâmplate la lumina stelelor, în kioşcul fermecat din via Velicăi.

Episcopul Szukay spune că datoria cărturarilor este să ajute astăzi pe cel care a ridicat sabia libertăţii, pentru că, numai în libertate poate înflori cultura şi că astăzi, biserica apostolică şi biserica răsăriteană, trebuie să-şi plece genunchiul, dincolo de trufia deşartă, la tronul Fiului Domnului, înţelegând că pieirea lor va fi prin neunire şi vrajbă. Şi aşa precum oşti preacatolice luptă sub sabia unui principe ortodox, aşa şi cărturarii, fie că-şi scriu operele în latină, fie că şi le scriu în elină, una să fie.

Vorbeşte încet, dar glasul lui uscat de predici se aude limpede, de parcă fiecare cuvânt ar trăi o viaţă a lui, de-sine-stătătoare.

Se mai ascultă poetul Stavrinos, recitând şi acompaniindu-se la chitară. Povesteşte în hexametri trecerea oştii româneşti peste Dunăre, condusă călare, prin trăsnete şi valuri cât munţii, de acela de care se cutremură balaurii şi leii.

Ascultă ca şi când Stavrinos ar cânta faptele altcuiva străin, din altă lume.

Ca întotdeauna, nu are vreme. Nu are vreme şi nici bani şi nici nu vrea să mute la Târgovişte un Bizanţ care nu se regăseşte pe sine, la el acasă. Vede chipurile palide, nobile ale fiilor de arhonţi, cu sânge împărătesc în vine. Vede ochii lor lăcrimând. Şi dintr-o dată, ca o străfulgerare care i se implântă în inimă, atât de dureros încât o simte chircindu-i-se, ştie, înţelege, vede ce-nseamnă Cetatea de piatră. Munţii plutind în nouri. Zamolxis. Şi ce încă? Şi de ce, aici, sunt doar atât de puţini, ai pământului? Matei ot Brâncoveni. Theofil episcopul Râmnicului… Marcu. Acest Moxalie, ieromonah. Acest boier Udrişte singurul credincios lui Petre Cercel, care-a tăcut, cu toate că este tobă de carte latinească şi elină şi slavonească. Şi această Elina. Şi această Velica, scumpă inimii lui. De ce nu este Radu Buzescu? De ce nu sunt alţii?… Şi cum poate el să zidească întru cărturărie, când cealaltă zidire, a Ţării, nu-i mântuită şi Hassan-Hadîmb şi-a pornit galerele şi caicele spre Gurile Dunării şi ienicerimea spre Sofia şi cum se poate aduce Democrit împotriva lui Hassan-Hadîmb; ori Aristotel; ori Sfântul Toma d'Aquino, ori sfântul Anton de Padova; ori Hus, ori Calvin, ori

Luther şi ce se poate face aici chiar cu o ardere pe rug în numele unui adevăr, oricât de cuprinzător ar putea fi acel adevăr? Şi ce aproape, ce fierbinte este Velica şi cum îi simte cu toate simţurile aroma trupului şi pe buze, buzele ei tămăduitoare, pline de harul uitării.

6

Duminica celei de a treia aflări a capului Sfântului Ioan Botezătorul, după slujbă. Biserica domnească pătrunsă de lumina împăcată căzută prin vitralii, cu Christos Pantocrator, privindu-l îngăduitor din înaltul cupolei, unde Mina i-a întărit culorile, i-a dres tencuielile, asprindu-l mai bărbăteşte la trăsături, spunându-şi că a făcut tot ce este în puterile unui om şi domn să facă pentru mântuirea ţării sale. Stanca în jilţul ei de doamnă neslăbind-o din ochi pe Velica aşezată între Elina Udrişte şi Sima Buzescu, în pronaos, gătite cu rochii lungi de brocat ţesut cu flori de mărgăritare, Velica purtând o salbă de ţechini vechi, de pe vremea lui Soliman Magnificul, cu cinci lanţuri, cercei grei bătuţi în diamant, încercănată de nopţile lor nedormite, Iovanca Rudnik de Zagubica în costumul haiducilor sârbi lângă prinţul Marcu, divanul stând măreţ în strană şi-n două jilţuri, în naos, cei doi comisari împărăteşti, episcopul Ştefan Szukay în odăjdiile albe ţesute cu fir, cu mitra episcopală mai sărac semănată în pietre scumpe decât mitra mitropolitului Eftimie şi *Ulrichskirchen I. U. Doktor* Bartholomeus Pezzen, cocârjat în blana de samuri pe care i-a dăruit-o şi pe care o mângâie pe furiş, duios, privindu-i spicul când se preface că se roagă, mieros, coborându-şi privirea în dalele de piatră. Acest Pezzen a rumegat toate registrele de plăţi ale lui Hödl, ţipând răguşit că se risipeşte visteria imperială, că oştenii s-au îngrăşat nepermis de mult şi că n-au tras un plumb decât la exerciţii, în manechinele umplute cu paie, faţă de care se arată foarte viteji. A poruncit să se pună mai multă apă în ciorbe. Să se înjumătăţească raţia de carne, reiterii fiind trimişi aici să lupte, ori este ştiut că un soldat gras nu face două parale. A cercetat dacă cizmele sunt tălpuite. Caii potcoviţi. Păturile ţesute şi uniformele cârpite. A fost scos în fluierături din lagărul călăreţilor din Ungaria de sus, unde Hödl i-a raportat că s-a aruncat în înaltul demnitar cu cele mai nedemne obiecte. Nu poate spune că se poate câştiga o campanie având intendenţi oameni ca Pezzen şi din clipa când acesta şi-a început lucrările lui de şobolan, l-a pătruns o îngrijorare amară şi o temere surdă, necrezându-l pe Pezzen singurul consilier împărătesc cu asemenea vederi mărunte. Şi-a adus aminte cu lehamite de toată hârţogăria făcută cu împăratul, cu cancelariile aulică şi de război, pentru plata oştenilor, pentru datoriile lor faţă de el, cel mereu platnic.

Aşa cum stau în jilţuri, cu colanul de consilier de gât, Szukay rezemat în cârpa lui episcopală, daurită în urmă cu Erik Lasotta,

contele Lajos de Lojon şi Hödl şi în dreapta şi stânga jilţurilor veghiaţi de căpitanii Gaspar Kornis şi Pongratz Senneyey, săcuiul care până astăzi nu i-a dat niciun semn că ar veni cu gânduri de legătură, aşa cum stau, în numele Habsburgului şi din împuternicirea lui, sunt numai măreţie şi forţă. Doar el vede golul de dincolo de această măreţie şi de această forţă. Îl vede şi o teamă oarbă, uscată şi searbădă i se-ncuibează în cuget. În alt jilţ, în partea dreaptă a naosului, sub sfântul arhanghel Mihail, pe perne şi covoare, stă turceşte, cu turbanul pe cap, imbrohorul marelui han Ghazi Ghirai, străjuit de şase baaturi avându-i în stânga şi dreapta pe Gheorghe Raţ şi Bernardfy, solul unguresc la Crâm. Ard toate lumânările. Uşile bisericii domneşti sunt închise şi vegheate de gărzi în arme. Îi face un semn abia schiţat lui Abdul Kassim Babul, vajnicul Kaplan, îmbrăcat în scutier, aşezat de «veghe» lângă un prapor bisericesc. N-a vrut să-l lipsească de acest sfat de taină, care oricum ar fi ajuns, la urechile sultanului. Aşa va ajunge prin ochii şi mintea lui Kaplan, mai curând prieten decât duşman, sol răbduriu care-a câştigat o avere din misiile lui soliceşti.

Imbrohorul în şalvari verzi şi caftan negru, uscat de drum, îşi începe vorbirea solicească, preamărindu-şi stăpânul, preamărindu-l pe Michely beyul. Întreabă pe trimişii împăratului de ce-a lăsat Sigismund tronul Ardealului şi ce vrea să facă împăratul romanilor cu această ţară.

Îşi aduce aminte de mărturisirea principesei Nurbanu, ridicată de trei luni de pe patul lăuziei. Stând împlinită în dragoste de-a stânga Stanchii. Mărturisire făcută atunci când l-a judecat pe căpitanul Moisă Săcuiul. Visul de mărire al marelui han care vrea să renască împărăţia lui Timur. Să se înscăuneze la Samarkand, după ce s-a prosternat la Gur-i Emir. Vis de mărire care se poate făptui doar cu aurul stors Europei răsăritene. Prin Lazarus Henckl şi Marcu Schonkabunk a intrat din nou în legătură cu Casa Füger. Marele han a schimbat la Liov, sub nasul gărzilor şi vameşilor lui Zamoyski şi regelui, drugi de aur pentru care a încărcat în lăzi peste două milioane de guldeni. Acum Şitak bey, omul care a condus chervanul cu aur de la Bachcisarai la Liov şi înapoi, ocolind posturile căzăceşti din stepă şi fortificaţiile leşeşti, este aici, în stânga imbrohorului, cu ochii întredeschişi parcă moţăind, ori parcă meditând. Nu ştie că iscoadele cancelariei de taină, «cerşetori» şi «calici» şi «orbi» şi «neguţători», i s-au ţinut de călcâi atât la Liov, la «Lebăda de aur», cât şi la Bucureşti, la «Potcoava de aur», care este legată prin beciuri cu covorăria lui Faizi Ahmet. Aici, Şitak bey s-a întâlnit cu doi dobrogeni, cu un neguţător turc de covoare, cu un geamgiu veneţian şi un cămilar arab, de la Damasc. Au vorbit în arabă, aproape patru ceasuri. Marele han Ghazi Ghirai a schimbat aur de două milioane guldeni şi împăratul romanilor a trimis la Târgovişte o tractă, care adevereşte că este dator

voievodului Mihai, zece mii de ţechini, darul pe care-l face stăpânului de la Bachcisarai. Zece mii de ţechini care lui Ghazi Ghirai i se vor părea o insultă, dar care îi vor smulge încă câteva luni de bunăvoinţă; ori de aşteptare; ori de solii pline de ameninţări pipărate.

Îşi pipăie paitza de aur, cu cap de leu, darul Sublimului pe care-o poartă la gât în cinstea solilor lui Ghiri Ali Chan. Caută lacom privirea imbrohorului care vorbeşte de ştiinţa islamului, protejată de marii hani mongoli. Spune că stăpânul lui, Chiri Ali Chan Ghazi Ghirai îi cere luminăţiei sale împăratului roman, pe lângă darurile obişnuite între stăpânitorii lumii, îi cere tabele astronomice, doi robi astronomi, hârtie şi zece femei blonde pentru harem.

Nu poate prinde privirea imbrohorului, care alunecă peste icoane şi sfeşnice, peste oameni şi lucruri, ciudat întoarsă spre înăuntru. Biserica s-a umplut de miros iute de iuft şi fum şi cal şi cumâs, îmbibate în calpacele şi benişurile tătarilor. Întâlneşte privirea disperată a episcopului Szukay, ca şi pe cea tăioasă şi batjocoritoare a lui Kaplan. Se pleacă în jilţ. Spune:

— Şitak bey tace, ori Chiri Ali Chan l-a trimis aici să vorbească?!

Se sperie auzindu-şi glasul bubuind sub bolţile bisericii. Tresare imbrohorul. Doktorul Pezzen se zgribuleşte în blana de samuri.

— Stăpânul meu şi-al răsăritului, zice ce zici tu, Mikaly bey. Am slobod să-ntăresc cu jurământ spusele tale, care tălmăcesc gândurile lui Chiri Ali Chan.

— Cuvintul tău este sfânt pentru noi, Mikaly bey, spune imbrohorul. Te-ascultăm.

…Episcopul Şandor Szukay, simte atât de aproape mirosurile sălbatice ale soliei tătare, încât se-nfioară. Vede ochii oblici, impenetrabili, vicleni, trăsăturile hunice, imobile, armele acelea cumplite, hangere şi săbii încovoiate şi se gândeşte prin ce minune Mihail Voievod a putut câştiga biruinţa asupra acestor nomazi înspăimântători, care lovesc noaptea prin surprindere şi cum ar arăta imbrohorul; ori Şitak bey în lumina incendiilor, gonind călare, stropit cu sânge, fiuturându-şi sabia. Şi cum ar fi o luptă corp la corp cu aceşti călăreţi… Şi de ce nu se naşte un Homerus al răsăritului, care să cânte aceste bătălii cumplite, bietul Stavrinos ascultat în hexametri aseară, având mai mult bunăvoinţă şi exaltare, decât har poetic. Iar barzii ascultaţi la curtea din Alba Iulia, având doar pinteni şi pelerine şi destul de rar glasuri plăcute de baritoni. Ştie destul de bine turceşte, foarte multe cuvinte au asemănări şi rezonanţe cu limba maghiară, nu este un filolog erudit, de-abia un amator; şi se acuză că s-a lăsat vrăjit de Mihail, lucru dăunător misiunii. Îşi făgăduieşte să asculte imparţial discursul voievodului, adresat soliei tătare. Rămâne surprins de imparţialitatea cu care acesta explică abdicarea lui Sigismund şi Statutul Ardealului.

— Pe Alah, ştim, Mikaly bey, viteazule. Lasă-l pe acel câine opărit. Spune ce va fi astăzi cu Ardealul?

— Este luat sub protecţia împăratului, Şitak bey.

— Să ţi-l dea ţie. Să adauge cetăţile Oradea şi Temişoara. Atunci putem crede în prietenia împăratului romanilor, către tine. Prin tine, către Chiri Ali Chan.

Lucrurile se împotmolesc. Episcopul Szukay îi şopteşte doctorului Pezzen, ascuns în blana de samuri:

— Este rândul domniei tale, excelenţă… Explică acesor sălbatici punctul de vedere al sacrei majestăţi romane.

Doctorul Pezzen ar vrea parcă să se scurgă în pardoseala de piatră, care i-a îngheţat picioarele, vârându-i în trup o răceală cu gust de moarte. Nu poate suferi risipa nebună de aur şi pietre preţioase din această biserică, sfidând ascetismul lui Hrist. Cădelniţe de aur încrustate cu rubine pentru solda unui regiment de cuirasieri. Aur pe catapeteazmă, aur la ferecăturile cărţilor bisericeşti, foi groase de aur învelind Biblia, aur la sfeşnice, la broderii, rame groase de aur la icoane şi vicleanul oriental, acest prinţ risipitor ca un Cresus, aşezat ca o lipitoare pe imperiu, dezarticulându-i impozitele, împrumuturile, obligându-l pe el să cerşească aur la nesuferiţii de bancheri ovrei, când aici, aici până şi potcoavele cailor sunt bătute în cuie de aur. Când începe să-şi piţigăie cursul despre statutul principatului Ardealului, ştie că-l urăşte pe uriaşul tolănit în jilţul aurit, care-l priveşte cu ochi cinici de bastard oriental. Se face mic în şubă, auzindu-l pe tătarul mâncător de carne de om izbucnind într-un râs nechezat:

— Pe Allah, împăratul romanilor şi-a trimis măscăricii în chip de soli?… Spune-i să tacă, beyule…

— Să stăm în cuviinţa soliei, Şitak bey.

— Stăm după poruncă, Mikaly. Am bătut atâta cale să le spunem acestor soli că spurcatul Mahomed a băgat vrajba în neamul lui Chiri Ali Chan, momindu-l după Ieti Ghirai, pe fratele cel mai mic al stăpânului răsăritului, Iskender-mârza baatur, care-a fugit la Istambul, aşteptând oşti cu care să se-ntoarcă.

Vede rânjetul lui Kaplan şi nu ştie dacă e de plăcere pentru intriga sultanului sau mai curând pentru felul cum îl probozeşte Şitak bey, el însuşi, Kaplan, fiind mai apropiat de Şitak bey prin baştină, decât de sultan. Ar fi vrut ca mersul soliei să fie altul. Mai plin de diplomaţie. Imbrohorul şi Şitak bey nu se lasă căzuţi în mrejele politiceşti. Se rup de sultan, nu mai calcă olaturile Ungariei de sus, nu mai ard şi robesc părţile mărginaşe ale Ardealului, dacă beyul Mikaly le jură prieteşug şi dacă tot el jură că împăratul romanilor nu va face pace cu gâdele de la Istambul. Planul lui Ghazi Ghirai se sprijină pe planul lui. Vrea şi Ghazi Ghirai ca oştirea musulmană să fie atrasă la Dunărea de jos şi de mijloc, pentru a putea năvăli dincolo de Volga, spre Aral. Rudolf

vrea şi el ca sultanul să-şi dumice grosul oştirii, împărţind-o la Dunărea de jos şi în stepele fără sfârşit ale Mării Negre… O vede în ochii bătrânului Szukay, care-l ascultă cum laudă puterea sublimului han, stăpân al Răsăritului, puterea şi înţelepciunea lui, care-l îndeamnă să-şi trimită soli atât de înţelepţi pentru această întâlnire de taină. Va rămâne ca o stea luminoasă pe cerul vieţii noroadelor, acest sfat. Să fie ascultat cu respect şi cinstire, omul sfânt, episcopul păstor de suflete, prin gura căruia se vor auzi dorinţele şi poruncile celui mai puternic stăpânitor al Apusului, împăratul romanilor.

Bătrânul Szukay îi mulţumeşte, făcând asupra lui semnul crucii.

Abia atunci îşi dă seama de straniul acestei consfătuiri. Bolţile Bisericii domneşti preluând glasurile prea cataloice, ori cele behăite ale închinătorilor lui Allah. Praporul adăpostindu-l pe solul sultanului, sălbaticul şi vicleanul Kaplan. Cele câteva jupânese şi jupîniţe din strane, neînţelegând mare lucru, vegheate cu gelozie de Stanca… Velica învăluită în lumina unui zâmbet atoateştiutor şi atoatefăcător. Se întăreşte în el în gândul că asupra acestor clipe vor chibzui cu aplecare divanul sultanului, consiliul de război al lui Rudolf, divanul marelui han, Ieremia Moghilă şi sfetnicii lui, Zamoyski şi seimul, pentru că sultanul va repezi olăcari şi pentru că el însuşi îl va vesti pe Constantin de Ostrog şi pe Tarnowsky, astfel încât să afle iscoadele lui Ieremia şi Zamoyski. Îşi mângâie barba sârmoasă, creaţă, dată azi dimineaţă cu uleiuri egiptene, parfumate şi luată din foarfecă. Bătrânul Szukay adună un înţelept, cu un diplomat subţire şi cu un bun creştin. Le spune tătarilor că se bucură văzând cu câtă preţuire îl înconjoară pe măria-sa voievodul Mihai, căruia însuşi împăratul romanilor îi acordă cele mai înalte onoruri, ca unui războinic vestit prin faptele sale vitejeşti. Din partea împăratului romanilor se adaugă la solia şi darurile către sublimul han, contele Lajos de Pojon, el însuşi mare astronom şi cunoscător al ştiinţei numerelor, care va vedea la Bachcisarai de ce tabele astronomice are nevoie stăpânul răsăritului.

Îl ascultă lacom pe bătrânul episcop, căutând să-i desluşească felul de a gândi.

Mâine îl va încolţi pe punctele tractatului. Luna lui mai s-a scurs. Va trece şi bairamul. Oştile lui Hasan-Hadîmb se vor mişca. Încotro? se-ntreabă ridicându-şi privirea la Isus Pantocrator, care-l binecuvântnează de pe cupolă, privindu-l cu ochi adinci, plini de omenească înţelegere. Bat dintr-o dată toate clopotele. Marele logofăt Theodosie Rudeanu iese din strană, desfăşurând înscrisul de legământ ostăşesc cu Kirin Chani Ghazi Ghirai stăpân peste Ak-Orda, carele din marele şi nebiruitul şi înspăimântătorul Ghinghis-Chan se trage, stăpân al Răsăritului şi al tuturor războinicilor trăitori în corturi de pâslă din Deşt-I Kîpciak până în pustiurile strălucitoare de la ivirea soarelui. Ascultă recules, pentru că Theodosie a-nţeles de data asta şi, fără să-i

spună el, a schimbat titlurile şi vechile începuturi de hrisoave, umplându-l pe acesta de slavă şi mărire…

Am zis şi am blagoslovit cu încredinţare şi blagocinstiţi şi de la Cristos iubire săngur stăpânitorii, Mihai voievod, fiul celui mai mare şi răposatului Io Petraşco voievod, bucuria domnului ce Dumnezău au dăruit cuprinderea pământului şi stăpânirea a tot pământul Ungarovlafiia şi Vlahiia şi alte părţi strine, Armalaşii şi Făgăraşi şi erţec.

Cu putere poruncii mele şi noi toţi în puterea poruncii cu toată inima curată ce am stăpânit şi acum mă slăvescu cu ceru şi cu slava împărătească…

Îl vede pe Radu Buzescu ascultând cu fruntea lăsată în palme. Pe Velica cu lacrimile curgându-i pe obrazul alb. Ascultă hrisovul şi clopotele şi glasul privirii lui Szukay, glas bătrânesc şi-nţelept de împăcare cu sine şi cu lumea pe care abia a cunoscut-o.

7

Bat toate clopotele Târgovişte. Clopotele de slavă şi bună vestire. Clopotele Târgovişte toate, sunând şi de data asta pentru Europa.

— Bat în cinstirea împăratului romanilor; ori poate pentru mai mult decât atât, fiule!

— Ţi se pare că au un glas deosebit, *padre?!*

— Solemn şi grav şi altceva, pe care nu-l pot numi, dar îl simt.

— Poate un pas pe care l-a făcut Apusul spre Răsărit.

— Şi Răsăritul, prin tine, spre Apus.

— Este o necesitate şi o lege, *padre*, pe care am înţeles-o mai devreme decât alţii. Port pe umeri povara destinului ţării mele. Este o povară care zdrobeşte. Nu vreau să fiu blestemat de dincolo de mormânt.

Episcopul Szukay face semnul crucii spre mulţimea adunată dincolo de porţile palatului domnesc. Ziua de duminica Orbului, a treizeci şi una de mai, senină şi plină de lumniă, scaldă Târgovişte, curgând albăstrie şi caldă peste verdele fraged al livezilor, peste olanele roşii şi plăcile de ardezie, peste şiţa nouă a conacelor boiereşti, peste zidurile albe, ori albastre ale caselor cuprinse de pe uliţele neguţătorilor. Episcopul se lasă furat din nou de măreţia oştirii călare înşirată pe două rânduri în lungul drumului pietruit. De pitorescul costumelor purtate de cei de jos, care par a fi oameni liberi, lejeri în felul cum stau şi în cel în care-şi aclamă suveranul. Femeile aruncă flori în caleaşca aurită, trasă de un superb echipaj de opt cai albi, harnaşaţi cu hamuri roşii şi verzi, bătute în paftale de argint. Probabil, doctorul Pezzen a făcut un atac de gută, socotind câţi reiteri pot fi întreţinuţi din preţul acestor hamuri.

— Ţi l-ai câştigat de duşman pe scumpul *Ulrichskirchen,* fiule… De ce nu l-ai luat cu noi?… Ori de ce nu ne-ai lăsat să venim singuri; iar

tu să-ţi păstrezi solitudinea princiară?…

— Aici, voia mea este sfântă, *padre*… Aşa am vrut!

— *Amen,* şopteşte episcopul, învăluindu-l cu o ciudat de caldă privire pentru ochii lui cenuşii.

Se simte înghesuit şi neînsemnat lângă uriaşul ars de soare, îmbrăcat în cuirasă suflată cu aur, purtând o căciulă albă, din hermelină, cu lanţ de aur trecut sub bărbie, cu trei pene de flamingo prinse într-o montură de rubine, învăluit lejer în pelerina sângerie de brocat de Damasc, ţesut cu mari vulturi bizantini, din fir de aur. Totul este numai aur şi diamante şi stofe orientale, de-o superbă armonie. Piciorul de care se vaită cu ipocrizie şi-l ţine întins în cizma roşie, cu carâmbii înalţi, legat cu câteva feşe de mătase albă, imaculată. A fost imposibil să se încheie tractatul şi-n numele Ardealului. Documentele, aşa cum au ieşit după cinsprezece zile de târguieli aprige, nu sunt nici pe departe un act care confirmă o vasalitate. Dimpotrivă. Constituie un act de alianţă, între două puteri egale şi doi suverani, aproape egali. Voievodul s-a dovedit inflexibil, cu toate că, mai la urma urmei, el este solicitantul… Solicitantul? Cu toate formulele de magnificienţă ale sacrei majestăţi imperiale, solicitantul pare Rudolf. Dumnezeu ştie că a făcut totul să împace interesele imperiului, ale împăratului, Ligii şi Ungariei, cu mândria aproape bolnavă a acestui principe pe care-l iubeşte cu un fel de spaimă secretă.

— La ce te gândeşti, *padre?*

— Privesc fiule… Totul mi se pare un basm oriental, plin de fast şi strălucire.

— M-am gândit în noaptea asta la discuţiile noastre, *padre*…

— Au fost multe şi felurite şi subtile, Mihail. La ce anume te-ai gândit?

— La virtuţile catolicismului, *padre*.

Caleaşca iese din drumul pavat cu piatră de râu, în şleahul care coboară în Ialomiţa, străjuit de plute străvechi. Voievodul îşi lasă privirea să alunece dincolo de şirul de plute, spre cupola de plumb a monastirii din Deal. A câta oară, monastirea tatălui şi moşului său este martora unei întâmplări de răscruce în viaţa lui? Azinoapte a venit olăcar de la Tarnowsky. Zamoyski lucrează.

— Şi la ce concluzii ai ajuns, Mihail.

— Până acum am făcut doar înşiruirea de fapte, *padre*.

— Sunt curios, fiule.

Voievodul îi face semn prinţului Marcu să se apropie. Prinţul face escortă la portiera episcopului. Alaiul este format din trei carâte, cea voievodală urmată de carâta doamnei Stanca în care merge Pezzen şi marele logofăt Theodosie Rudeanu şi o a treia, cu cei doi căpitani, urmată de escorta călare. Divanul şi scribii nemţi, ori unguri, sunt de azi-dimineaţă sus, la monastire, întru aşteptare şi chibzuinţă. Nicolae

Pătraşcu conduce steagul de roşii care deschide alaiul. Totul este făcut după temei ostăşesc. Acolo sus nu este îngăduită nicio femeie. Niciuna, pentru că Velica, travestită în curtean, nu se cuprinde între jupânesele curţii. Prinţul Marcu se apropie la galop mic. Înaintaşii intră în vadul Ialomiţei. Se întoarce spre bătrânul prelat, înnobilat de odăjdiile lui albe, cu mitra purificându-i trăsăturile ascetice.

— Iată-ne, prinţul care reprezintă ortodoxia luptătoare şi sfinţia-ta, care reprezinţi catolicismul luptător, alături în această caleaşcă, în drum spre locul unde ne vom jura prietenie şi ajutor în luptă cu islamul… Adevărat?

— Sub semnul Sfintei Ligi, fiule, şi al protecţiei sacrei majestăţi romane.

— Deci şi papa, capul bisericii catolice.

— Şi sanctitatea sa… Unde vrei să ajungi?

— La vizita pe care a făcut-o acum două săptămâni prea catolicul cancelar Zamoyski la Academia Zamoyska, unde a întâlnit un prea ortodox studinte moldovean care se cheamă Petre Movilă.

Stephanus Zuhay Electus episcopus Vaciensis, praefectus Camerae Hungarie et consiliarius, ascultă din ce în ce mai interesat rechizitoriul pe care voievodul îl face catolicismului, în elina lui când de-o rară eleganţă, când împănată cu vulgarităţi levantine şi termeni argotici de port şi tavernă. În esenţă îi spune că politica papii este nesinceră şi neloială. Pentru că îl acceptă pe el, Mihail voievod ca şef al luptei împotriva islamului, în acelaşi timp acceptând politica dusă de Zamoyski pentru înfrângerea ortodoxiei luptătoare, la flancul lui stâng. Acceptă ca Zamoyski să dea indigenatul Movileştilor, în 1596, la un an după biruinţa lui împotriva lui Sinan Paşa la Călugăreni, pentru a-l slăbi, pentru a-i întări duşmanul de moarte, pentru a lega nobilimea polonă de casa domnitoare a Moldovei, acest Ieremia acceptând să fie nobil polon, să cumpere moşii în Polonia, să-şi dea nepoţii la academii iezuite şi să pregătească prin fraţii săi şi oştirea preacatolică a lui Zamoyski, o lovitură pe la spate dată Ţării Româneşti, aliată şi ea unui suveran catolic, angajat în lupta contra islamului.

— Unde este cinstea şi suveranitatea şi înţelepciunea papii, *padre?*

În clipa în care voievodul se pleacă spre el, învăluindu-l în arome fine şi-n mirosul acela frust de bărbat încins în cuirasă, spunându-i că uciderea mişelească a lui Nikifor Parasios este o ruşine pentru întreaga biserică catolică, episcopul vede o mare mulţime de bărbaţi desculţi, în fruntea căreia stă un popă cu pletele şi barba albe, cu ceva de mucenic şi ascet în figura arsă de soare, desculţ şi el, toţi purtând deasupra capetelor rogojini aprinse şi câţiva agitând nişte hârtii scrise şi agăţate în vârful unor pari ascuţiţi. Spectacolul i se pare ireal. Figuri negre, bărboase, sălbatice şi deasupra lor vâlvătăile înecate în fum ale

rogojinilor ţinute pe cap, parcă aureole de martiri, apoi strigătele acelei mulţimi, pe care nu le înţelege, dar care par revendicative şi pline de mânie şi gărzile care trec mereu prin faţa acelor torţe umane, ca atunci când caleaşca ajunge în dreptul popii, cineva să arunce drept la picioarele lor o băşică de bou care se sparge, lăsând să le curgă la picioare monede de aur şi argint, zornăitoare. Voievodul aude limpede strigătele jălbarilor.

— Ţi-am lăpădat întreit preţul cu care ne vânduşi.

— Tiranule.

— Să ştie toată obştea că ne răscumpărăm pe paj'cinci de mii de aspri gata.

— Sunt Vintilă din Mogoşeşti, de mă vânduşi lu Dumitru banul… Lapăd punga asta să mă răscumpăr.

— Şi io Rădivoe, din Grădiştea, măria-ta. Mă scrisei la oştea călare pentru o funie şi jumătate. Să mi-o desparţi din hotarul Mogoşeştilor, măria-ta.

Sunt şi alţii. Din satele de pe Argeş spre Copăceni şi spre Colibaşi şi spre Falaştoaca, ori de pe Neajlov; ori mai de sus, de pe Vedea şi Teleorman, vânduţi după pustiirea lui Sinan unde i-a apucat «legătura». Îi aruncă pungile cu aspri la picioare, unele îl lovesc peste genunchi, altele cad în drum şi le iau gărzile în copitele cailor, le amestecă cu pulberea şi-i strigă că sunt slobozi, că au martori cum că s-au răscumpărat, au martori bătrâni şi jurători, câte douăzeci şi patru şi dacă mai vin dăbilarii la ei, ori oamenii boierilor, au să-i ia în coase şi-n furci.

— Ce se-ntâmplă, fiule, şopteşte Szuhay, timorat de rogojinile arzând deasupra capetelor sălbatice.

— Un obicei străvechi, de slavă pentru voievod şi de răsplată *padre*…

Episcopul Szuhay face semnul crucii deasupra mulţimii aceleia, mai mult răzvrătită, decât slăvitoare. Îşi spune că din moment ce aruncă pungi pline de bani, voievodul trebuie să aibă dreptate; dar că o fac într-un mod cu totul ciudat. Caleaşca urcă la trap piciorul unui deal acoperit de castani înfloriţi, pe coama căruia se văd scânteind cavaleriile princiare şi turlele zvelte ale unei biserici.

— Să revenim la ce se-ntâmplă în Polonia, *padre*, spune voievodul, lăsându-se pe speteaza caleştii, de piele roşie, pe care este brodat cu fir, herbul Ţării Româneşti…

…Clopotele Monastirii din Deal, cărora li se adaugă toate clopotele Târgoviştei, vestind Europei pătrunderea ei, prin ideie şi faptă, aici, la Dunărea de jos, la hotarul luptei cu Asia islamică. Voievodul îşi aduce aminte de noaptea aceea de octombrie 1595, când l-a răzbit Sinan paşa până-n munţi, la Stoieneşti şi i-a venit în ajutor Sigismund şi l-a iubit pe Sigismund cu toate fanfaronadele lui şi a ajuns el noaptea

aici, la Monastirea din Deal, la picioarele tatălui său, şi a ieşit din altar acel pustnic bătrân, apoi a venit Preda Buzescu şi i-a adus aminte cu cruzime de domnii căzuţi sub sabia boierilor, vrând să-i amintească despre faptul că este domn prin voia şi puterea Buzeştilor… Bat clopotele monastirii cu dangăte grave de aramă, cum au bătut şi-atunci, vestind biruinţa lui asupra oştirii otomane. Vestesc astăzi biruinţa lui politicească asupra trufiei boiereşti, pentru că, iată-i; ei, marii boieri ai Ţării Româneşti, făcători şi desfăcători de domnii, stau cu toţii îngenuncheaţi în faţa altarului, cu Buzeştii lângă picioarele lui şi jură odată cu mitropolitul încărcat de sfinte odăjdii; jură credinţă nestrămutată domnului lor şi împăratului romanilor, jură să lupte cu oştile lor împotriva păgânului, ascultând pe viaţă şi moarte de domnul şi stăpânul lor, Mihail voievod şi dacă el se va strămuta întru cele veşnice, de fiul lui şi de fiul fiului lui, pe care sacra majestate romană şi habsburgică îi recunoaşte ca fiind singurii stăpânitori drepţi ai acestor pământuri.

Stă la uşile împărăteşti, între Szuhay şi Pezzen, împotriva celor cerute de Gaspar Kornis şi Ianoş de Pojon, care au ţipat până au răguşit, ca jurământul să se facă de însuşi voievodul, în numele Ţării Româneşti. În biserică nu sunt decât boierii divanului… Şi Velica. De strajă la scările corului, privindu-l cu ochi de dincolo de lume, halucinaţi şi aproape neomeneşti. Prin uşile deschise vede oştile pedestre. Silueta bărbătească a lui Baba Novac, sprijinit în sabie. Când glasul mitropolitului scade, aude ţistuitul rândunoilor care-şi hrănesc rândunicile stând pe ouă în cuiburile din pridvorul bisercii. A uitat aproape totul. Anii de lupte. De lipsuri. De pribegie. Ştie cu toată fiinţa, că a ajuns la o răscruce. Că a smuls Ţara Românească unor obişnuinţe de Veacuri, aducând-o în Europa, acolo unde-i este locul prin baştină, limbă şi faptă. Mitropolitul citeşte rar, unul câte unul, punctele tractatului. Scutire de orice tribut, doar daruri anuale simbolice, legătură cu Ungaria imperială – aici căpitanul Gaspar Kornis face un pas înainte şi el îl prinde în privire şi-l taie până la os, în aşa fel încât căpitanul se albeşte, rămânând mut; – recunoaşterea de către împărat a dreptului neamului său la tron; ori dacă acesta se stinge, recunoaşterea domnului ales de boieri; apoi obligaţiile împăratului de a-i plăti cinci mii de lefegii călări şi în viitor alţi cinci mii de pedeştri, de a-i hărăzi un castel cu moşie în împărăţie, drept adăpost pentru vreme de nevoie ori de înfrângere… Punctele tractatului; altele decât cele gândite de Mircea voievod Bătrânul, în capitulaţiile cu Baiazid; tocmai opusul acelora, cade de pe buzele scofâlcite ale mitropolitului care le insuflă nu se ştie ce har al luminii, pentru că sunt atât de limpezi, de pline de nobleţe şi demnitate; cad pe lespezile de piatră ale bisericii, pe umerii boierilor îngenuncheaţi, umplând spaţiile şi bolţile înalte vegheate de ctitori, de acel străbunic

Radu cel Mare, mare prin evlavie şi înţelepciune diplomatică, slab în fapte, care-a zidit în marmoră şi piatră acest lăcaş, martor al gândurilor lui.

Când boierii se ridică, scoţându-şi săbiile pentru jurământ, ştie că a supus timpul şi evenimentele, croindu-le după voinţa sa. Că a împlinit aici, la Târgovişte, un act politicesc şi diplomaticesc care răstoarnă tot ce s-a gândit şi făptuit până la el, legând Ţara Românească de imperiul Habsburgic şi pe acesta, prin Ţara Românească de Hoarda de Aur. Se închină. Sărută evanghelia. Se întoarce spre episcopul Szuhay, care-i întinde mâna înmănuşâtă alb, şoptindu-i:

— Ce bine a prins mândriei tale piciorul acela care nu se mai poate îndoi, fiule!

Se înclină asupra acelei mâini eclesiastice. Răspunde:

— Sărut mâna părintelui meu, *padre*, cu filială dragoste… Atât…

Izbucnesc detunăturile muschetelor şi celor patru tunuri uşoare, de strajă monastirii. Se-ncheie alaiul, el stând între comisarii imperiali, surâzându-i duios doctorului Pezzen, vădit mişcat de magnificienţa ceremoniei.

Şi iarăşi şi iarăşi clopotele, toate clopotele monastirii, toate clopotele Târgovişte, vestind-o în vreme, cu glasul lor limpede de aramă, şi el dintr-o dată încrâncenat, ştiind că din această clipă solemnă plină de dangăte, de salve şi strigătele oştenilor, a încetat lunga lui drumeţie pe calea diplomatică, plină de compromisuri şi tărăgăneli şi minciuni rostite grav şi scrisori întortocheate cu două şi trei înţelesuri şi că începe zodia aspră a faptelor prin fier şi danie de sânge.

Întâlneşte privirea mocnită a căpitanului Baba Novac. Trece pe lângă el. Îi spune turceşte:

— Eşti multumit? Iată-mă, într-un fel, pe care-l vrei tu, slobod.

Căpitanul Baba Novac îşi fulgeră sabia setoasă de sânge, în soare. Strigă puternic, atât de puternic, încât acoperă glasul de aramă al clopotelor:

— Trăiască măria-sa, marele voievod Mihai… şi sârbeşte — *Ziveo Mihaj vojvoda!*

Strigăte de slavă din pieptul oştilor. Clopotele. Salvele… Mereu salvele, şi iarăşi salvele şi ropotul copitelor ştergând în goană faţa pământului şi zgomotul fierului muşcând din fier şi din carne şi strigătul de durere al cărnii sfârtecate, pentru că Dumnezeu îi este martor, numai cu fierul poate răspunde fierului…

8

Trei ruguri uriaşe, cu vâlvătăile ridicându-se spre vârfurile celor trei stejari uscaţi, împlântaţi în pământul Olteniei, mănos, sprijiniţi cu furci cioplite din câte trei paltini sub care oştile au îndesat crengăraie,

fân uscat şi mărăciniş. Le vede de pe Măgura Tursanilor, din cortul cu pologul ridicat.

— Lasă-mă pe mine, vel postelnice Preda, că le ştiu eu pe cheutoarele astea.

— Te las, vel bane Calotă Bozianu… Cum să nu te las, dacă voia măriei-sale fuse asta. Voia măriei-sale şi buchea de evanghelie, vel spătare… Ptiu… Că nu mă dădui încă să-ţi zic vel bane…

— Ai să te dedai, unchiule Predo, că eşti verde şi te-aşteaptă degeaba racla de la Căluiu.

— Să te-auză Dumnezeu, măria-ta.

Marele ban al Craiovii, Calotă Bozianu, îi pune genunchiul în spate, îi strânge cheutorile platoşei.

— Stă, doamne?

— Parc-ai fi strâns chinga pe calul domniei tale, Calotă.

— Eşti armăsar şi măria-ta, cât trebuie.

În cortul domnesc de război se face dintr-o dată linişte cumplită. Se aud greierii şi pe-afară, brotacii. Radu Buzescu lasă ca vorbele proaspătului mare ban să zgârie urechile voievodului, atât cât trebuie. Poate s-ar fi vrut mare ban. Poate.

— Sigismund s-a-ntors la Cluj, după cum ştii, doamne, când Maria Cristierna era în carâtă, gata să plece spre Praha…

— Singură?

— Cu gentilomii curţii ei, doamne.

— Atât?

— Atât.

Se-ntoarce spre ei. Sunt aici. Buzeştii. Umăr în umăr. Stroe nechează, fornăie, se foieşte-n zale şi-i şopteşte Radului Calomfirescu la ureche, de se aude până-n vale, la oşti:

— Armăsar nu glumă, că aşa-l ştiui de-o viaţă şi trag muierile la el ca la miere.

Îl vede pe Radu Buzescu închizând ochii, cu smerenie vicleană şi ironie.

— Zi-i Stroe, măria-ta şi pace, bodogăne Preda, strâns şi el în zale, pleşuv, cu anii împietriţi pe obraz.

A îmbătrânit Preda Buzescu… Să aibă şaizeci? Şaizeci şi cinci? Şi Calomfirescu a îmbătrânit. Când? şi Radu Florescu, comisul… A cărunţit uşor la tâmple paharnicul Radu Şerban. Stă în cuirasa lui veneţiană şi tace. I-au cărunţit mustăţile vel şatrarului Vasile Ţâru. Anii… Anii… Doar Marcu a rămas tânăr, într-o taină sălbatică, frumos în cuirasa florentină din oţel simplu, pe care un meşter iscusit a bătut o pasăre ciudată, pe jumătate păun, pe jumătate zgripţor, deasupra căreia scrie în glagolitice: «Iovanca»… Asta să fie tot? Marcu să rămână doar în hotarele acestui nume, «Iovanca»?… Poate că a stăruit prea mult cu privirea pe platoşa prinţului.

— Ai nevoie de pace şi prietenie dincolo de Dunăre, măria ta, spune prinţul.

— Toţi o avem, Marcule…

Marcu a înţeles. Poate a înţeles totul. Poate este singurul care a înţeles totul. În clipa aceea, când îi răspunde Marcu şi îi vede pe ei toţi acolo, rubedenii de sânge şi de averi, îl vede alb şi gol şi mirosind a stârv, purtindu-şi capul însângerat pe palme; îl vede pe Chisaru, Zidarul liber, apoi Chisaru acela jumătate trup gol şi capul tăiat pe palme, îi zâmbeşte şi se face Josica. Închinătorul şi pătimaşul de Josica. A venit cavalerul Gligor Taflan de Mândra cu răvaşele Velicăi. Patru… Între ele, testamentul lui Josica. Cel dat pe mâna căpitanului «Mihail Zekel de Köwend, domnul de Ormosd şi Crapina, căpitanul obştesc al Maiestăţii sale împăratului roman pentru ţinutul de dincoace de Tisa şi al cetăţii Sătmarului…» Pentru că celălalt testament, cel de taină şi politicesc, l-a adus cavalerul Taflan cusut în teaca sabiei. *«Eu Ştefan Josica, care trebuie să mor astăzi, în ziua de 1 septembrie, trebuie să mor din porunca Maiestăţii Sale a Împăratului roman, fără lege, fiind sănătos atât la trup, precum întreg la minte, fac acest testament aici în Sătmar, în temniţă, 1 Septembrie 1598.»*

Nimic nu l-a putut scăpa pe Josica de săcurea gâdelui grăbit de nemeşimea care i-a cerut capul, fără să mai aştepte porunca şi voia împăratului Rudolf. Îi are aici, scrişi cu mâna dalbă a Velicăi, pe toţi cei care au judecat strâmb în tribunalul alcătuit de pizmă şi rea credinţă. Miklos Dengeleghy, Anarchi Peter, Gelffi Pal, Kökeniesdi Jal, Wetessi Mihalej, Dengeleghy Bernard şi Darahi Janos. Îi ştie pe de rost, după cum pe de rost ştie toate capetele de acuzare şi pâră ale acestui tribunal mincinos, cele politiceşti nedrepte; dar şi cele drepte, pentru că au ajuns cu cercetările numai până la doctorul Muraldo: *«căci a vrut să clintească din credinţă pe straja meşterul Maiestăţii Sale Împăratului Domnul nostru prin făgăduinţe şi daruri mari şi numai ca să-l înduplece să-l ajute să scape din închisoare să-i dee prin Doctorul Muraldo o mie de galbeni»*…

De când au venit epistolele Velicăi nu mai este om. Însuşi Dumnezeu n-a mai vrut cu Josica. Pentru că, abia ajuns la Alba Iulia, în 2 septembrie, Sigismund scrie şi cere eliberarea din temniţă a supusului şi cancelarului său Ştefan Josica, al cărui cap căzuse cu o zi înainte, fără ca principele s-o ştie. Aude mereu şi mereu paşii străjilor pe lespezile temniţei. Clinchetul halebardelor lovite de cuirase. Vede razele soarelui de toamnă căzând printre gratii pe obrazul mucenicit de credinţă şi dăruire şi oarbă nădejde şi neagră deznădejde al cancelarului care plăteşte cu viaţa pentru greşelile politiceşti ale stăpânului său. Împăratul îl acuză de – «stricarea confederaţiei cu Aron Vodă». Simte cu tăioasă asprime ce se ascunde dincolo de această judecată pripită, întâmplată la zece zile după sosirea lui

Sigismund la porţile Clujului, travestit în cavaler rătăcitor… Este al doilea semn de moarte pe care i-l dau Zidarii liberi… Cel dintâi a fost capul lui Răzvan. Iată că acum îi trimit însângerat şi dureros, capul lui Josica… Care va fi al treilea cap însângerat, văduvit de scânteia gândurilor? «Poate al meu» şi-o spune cu o uşurătate senină şi netemătoare. Poate capul de hîrcă a lui Preda Buzescu… Nu! Astea sunt capete bine înţânate, care vor hodini firesc în raclele lor, cu toate că duhnesc cu toţii a mort sub zalele şi platoşele lor, şi el însuşi, mai mult decât ei toţi duhneşte a mort atât de nesuferit, încât se îngreţoşează, cu toate uleiurile egipţiene cu care l-a dat Simion, pregătindu-l pentru noaptea asta în care-şi va întâlni oştile şi poate pe Habiiba, venită cu principesa Nurbanu, sub steagul căpitanului Tudor Maldăr. Şi ce duhnet de mort se ridică din oştile înşiruite pentru cătare acolo jos, între rugurile care ard cu vâlvătăi la picioarele Movilei Tursanilor, chemând stihiile crunte ale războiului. Şi ce duhnet de morţi uscaţi în zalele lor, călări pe caii lor, se prefiră prin pământul Movilei Tursanilor, pe la rădăcinile ierburilor înfipte în coifurile şi-n zalele şi-n trupurile celor îngropaţi aici de triburile vechi, rătăcitoare pe aceste pământuri, având o singură înţelegere: păşunea.

> *«Mai întâi îmi încredinţez sufletul lui Dumnezeu, în faţa căruia mă pregătesc cu mare nădejde; trupul măruntaelor pământului, sufletul meu s-a odihnit totdeauna după legea veche a sfintei biserici romane…»*

— Îţi înşeli duşmanii şi după moarte, Josico, prietene şi frate şi Închinătorule, şopteşte, făcându-şi cruce cu limba-n gură.

— Ai ceva, măria-ta?

— N-am nimic, vel logofete. Mă-ntrebam dacă e aici divanul Ţării Româneşti, dragilor mei sfetnici, războinici şi fraţi de sânge.

— În păr, măria-ta.

Sunt aici. Mereu aici. În zale şi-n oţele şi-n platoşe, ştiind că i-a chemat la crâncenă poruncă. Îl încearcă spaima aceea goală şi hâdă, nu de moarte; ci de ceea ce va fi dincolo de ea. Urâtul şi pustiul gropniţei. Şi nu de viermii pământului, fireşti; ci de cei ce se vor urma aici sus şi de ceea ce se va urma aici sus, de soarta viselor şi plăsmuirilor şi nădejdilor lui şi-ale lor, ale tuturor acestor muritori duhnind a moarte din clipa când au văzut lumina zilei. Şi alte spaime care-i îngheaţă inima cu deznădejdi cumplite:

> *«Iară pe tine Varvara Füzi iubita mea nevastă legiuită te rog, dacă ţi-am greşit cu ceva, iartă-mă. Te încredinţez împreună cu cei doi copii ai mei în viaţă, ocrotirii viului Dumnezeu, te rog nu-ţi uita de numele meu şi de dragostea mea faţă de tine…»*

Ah, Josica, omule, cum mă răscoleşti şi mă nimiceşti de dincolo de

moarte. Pentru că nu de carnea mea muritoare mă înspăimânt, ci de rodul ei din dragostele mele.

— Vel logofete!

— Poruncă, doamne.

— Repede. Călimările. Şi penele. Şi hârtia cea groasă de Genova, pentru danii şi întăriri de ocine.

— Te-aşteaptă oştile, măria-ta.

— Să mă aştepte, vel şătrarule. Au să mă aibă cu viaţa din mine, până la capăt.

Se ridică în cuirasă. Ard patru sfeşnice, cu câte patru lumânări groase şi-afară ard rugurile. Face un pas spre ei, cu barba sârmoasă aricită, cu ochii arzând, alb la faţă şi crâncen.

— Mă recunoaşteţi în faţa Domnului Dumnezeu, pe mine, Mihai vodă, stăpân al acestei ţări?

Un murmur surd, pe care nu-l aude.

— Credeţi în mine?

— Ca în noi înşine, spune Radu Buzescu.

— Ca în soarta noastră, spune paharnicul Radu Şerban, şi el îi ţine minte pe amândoi, cu toate că este numai pojar pe dinăuntru. Se repede la sipetul de piele roşie de Cordoba, ferecat cu argint şi cercuri subţiri de oţel, unde-şi ţine tainele. Acolo, pe tetrapod, veghează tripticul pe care-l duce la război. I se închină. Descuie sipetul cu cheile pe care le poartă la gât, pe sub platoşe, îşi scoate toate întăririle de ocine făcute de alţi domni, ori de el însuşi. Vine în faţa boierilor săi. Li se închină cu mâna pe inimă, atât cât îl lasă curelele platoşei.

— Dacă mă cunoaşteţi a vă fi domnul vostru – o spune parcă în batjocură, rău – dacă v-aţi legat de mine şi m-aţi legat de voi, atunci blestemaţi şi juruiţi odată cu mine, pentru aceste averi ale mele pământeşti, agonisite cu dreaptă trudă, aşa cum cu dreaptă trudă le-aţi agonisit pe-ale voastre şi eu am juruit pentru ele şi mi-am pus pecetea mea domnească pentru voi şi urmaşii voştri.

Ce bine i-a lovit în inimi. Cum stau lupii în oţele şi-l privesc căscaţi şi speriaţi, simţind acum ce simte el, spaima neagră pentru slăbiciunea celor pământeşti, şubrezenia puterii lor în faţa vremii şi cu câtă amarnică spaimă îşi agaţă privirile de umerii lui, binefăcătorul lor şi cum simt cu toţii şi el însuşi cum simte nimicnicia lor omenească, cu atât mai vârtos, cu cât mai vârtos rosteşte el, domnul şi stăpânul, vorbele cele mai strălucitoare pe care vel logofătul Theodosie Rudeanu le aşterne pe hrisov, galben la faţă şi duhnind a mort:

> *În Hristos Dumnezeu, binecredinciosul şi binecinstitorul şi de Hristos iubitorul şi singur stăpânitorul Io Mihail voevod, fiul marelui şi răposatului Io Petraşco voevod, din mila lui Dumnezeu şi cu darul lui Dumnezeu stăpânind şi dominând peste toată ţara Ungrovlahiei, încă şi al părţilor de peste munţi, Amlaşului şi*

Făgăraşului herţeg. Am bunăvoit domnia mea, cu a mea bunăvoinţă, cu curată şi luminată inimă a domniei mele, ca să proslăvesc pe Dumnezeu, care m-a proslăvit pe mine şi cu slavă m-a ridicat pe scaunul sfânt răposatului părinte al domniei mele…

Îşi trage sufletul. Are obrazul scăldat în sudoare. Au şi ei obrazele scăldate în sudoare. Le simte inimile chircite de spaimele lui, sub zalele prin care n-au pătruns nici săgeţile, nici tăişurile urdiei. Îl vede pe Radu Buzescu, străveziu şi pe Preda cocârjat, surpat în el şi pe Marcu gânditor, slobod de aceste spaime, ca unul care-a pierdut totul, nenădăjduind nimic pe acest pământ, decât clipa. Iarăşi se agaţă de vorbele lui însuşi, stăpân şi domn, nădăjduind în puterea lor magică şi dincolo de moarte:

Iată am dăruit domnia mea acest întru tot cinstit şi cu frumoasă faţă şi preacinstit, care stă mai presus de toate cinstitele daruri, acest hrisov al domniei mele, ca să se ştie, să fie ale domniei mele şi fiilor, câţi Dumnezeu va da domniei mele, toate satele ce le-au cumpărat domnia mea din judeţul Romanaţilor, anume satul Fărcaşul tot şi cu tot hotarul, însă hotarul să se ştie:

…Caută hrisovul Fărcaşului.

— Hai vel logofete. Scrie hotarul: din Olt până în Măgura mare şi din hotarul de sus până în Olt.

…pentru că am cumpărat domnia mea de la megieşii din sat anume Babul şi Manea şi Mihail şi Oancea şi Costea şi Şerban şi Lazăr şi Dumitru şi Drăghici şi Radu şi Stoian pentru 90.000 aspri.

Şi iar să fie domniei mele Slăvenii toţi…

Şi iar să fie… Şi iar să fie… Şi iar să fie… Şi iar să fie.

Se-nspăimântă el însuşi de acest *şi iar să fie.* Vede aceeaşi spaimă pizmaşă în ochii sclerozaţi ai bătrânului Preda Buzescu.. *Şi iar să fie… Şi iar să fie…* Gostavăţul şi Băbiciul şi Scărişoara toată şi Ruşineştii şi Siliştea Crăcenilor şi Celianii şi Tiha, Izbicenii, Plăvicenii, Vişina, Cruşovul, Studina de jos, Studina mare, Studiniţa, Frăsinetul, Vlădila, Deveselu, Reda, Comanca, înşiră mereu hotare, locuri de răscruciuri la hotar, sute de nume de megieşi vânduţi rumâni, sute şi sute, îl vede pe Radu Buzescu socotind preţul lor şi-l întreabă lacom:

— Cât îţi ieşi, vere Radule?…

— Un milion, două sute treizeci şi două de mii în cap, măria-ta.

— De aspri vechi, vere.

— Să ai parte de moşii, doamne, spune marele ban Calotă Bozianu.

A obosit. Nu trebuie să obosească. Nu are voie să obosească. Pentru că le-a dat tuturor. Cu amândouă mâinile… Şi oricât l-ar iubi pe

Hristos; pe Stanca faţă de care este atât de vinovat şi pe copii, trebuie să-i încredinţeze legilor acestui pământ. Smulge crucea de chiparos, care şade pe tetrapod, lângă triptic. O ridică deasupra capului. Spune:

— De aceia, să fie domniei mele şi fiilor domniei mele şi nepoţilor şi strănepoţilor domniei mele mai sus zisele sate, pe care le-am cumpărat domnia mea de ohabă, neclintit, în vecii vecilor, amin.

— Amin, spune divanul.

Dintr-o dată se revarsă cu glasul lui peste ei, cu glasul pe care nu şi-l mai poate stăpâni, ros de spaima aceea neagră culcuşită în el, zăcând în măduva oaselor lui:

— «Încă şi blestem» strigă holbat, cu albul ochilor lucind; *După trecerea domniei mele, pe cine va pune Domnul Dumnezeu să fie domn al Ţării Româneşti, sau din rodul de inimă al domniei mele, sau din ruda noastră, sau după păcatele noastre, sau din alt neam, dacă va cinsti şi va înnoi acest hrisov al domniei mele, pe acela Domnul Dumnezeu să-l cinstească şi să-l întărească în domnia lui, iar în veacurile viitoare sufletul lui; iar dacă nu va cinsti şi nu va întări acest hrisov al domniei mele…*

Ascultă tăcerea de moarte a divanului. Îşi ridică privirea dincolo de vâlvătăile rugurilor ostăşeşti, arzând în noaptea rece de octombrie, ca inimile lor, ale oştenilor. Şopteşte istovit:

— Şi care om va nimici şi va risipi şi nu va cinsti acest hrisov al domniei mele, acelui om Domnul Dumnezeu să-i ucidă aci trupul lui, iar în alte veacuri sufletul lui şi să fie blestemat de 318 părinţi care sunt la Nicheia şi să aibă parte cu Iuda şi cu Arie şi cu cei necredincioşi Iudei, care au strigat asupra sângelui Domnului Dumnezeu şi Mântuitorului nostru Isus Hristos şi au zis: ia-l şi răstigneşte-l… Sângele lui asupra lor şi a copiilor lor, este şi va fi în veci, amin!

— Amin, şoptesc cu toţii şi se închină şi ştiu că spaimele lui sunt spaimele lor şi că asupra capetelor lor a chemat el sângele lui, asupra capetelor lor şi ale copiilor lor, dacă-l vor hăini ca pe Isus, pe el şi pe ai lui, de care se teme acest bărbat cumplit, arzând acolo, în faţa lor, arzând în duhul războiului şi al libertăţii şi al vieţii tuturor, punându-şi iarăşi capul pentru gândurile lui de slavă şi măreţie.

În tabăra de la Caracăl, în ziua de miercuri 14 octomvrie a cuvioasei Paraschiva şi a sfântului mucenic Ghervasie.

CAPITOLUL AL TREILEA

1

Pustnicul Oprea sihăstrit în luncile Oltului, la Izbiceni, i-a prevestit de rău şi iarnă cumplită înainte de vreme. Cornul lunii arăta spre Boar şi Boarul strălucea slab, lăsând cerul Dragonului. Sigismund a gonit din Silezia cu şase gentilomi, până la Cluj, fără să-l oprească şi cunoască nimeni în toată Polonia şi Moldova, afară de gărzile lui Zamoyski şi Ieremia, dulăii care i s-au agăţat de greabăn cu colţii lor mărşavi şi Maria Cristierna, răzbunată de neputinţa soţului prin dragostea pajilor, l-a primit cu lacrimi pocăite, juruindu-i dulce credinţă; iar pentru iertarea ei, iertarea lui de către Rudolf. L-a ţinut Someşul umflat şi spumegos trei zile pe Sigismund, dându-i prilej de meditaţie şi răzgândire. N-a meditat. Nu s-a răzgândit. I-a zvârlit în temniţă pe doctor Pezzen şi pe cărturarul Istvanffy, care-i ling mâna, proslăvindu-l la Praga, de frica ştreangului. Episcopul Szuhay i-a scris prin Carlo Magno care se găseşte la Alba Iulia, despre lucrăturile nobilimii ardelene şi neputinţele arhiducelui Maximilian. *Veghează asupra vieţii tale, fiule, pe care ai închinat-o unei cauze prea mari şi desăvârşite spre a o irosi într-o luptă cu şobolanii.* Sigismund l-a trimis la Poartă pe Şandor Ováry să cerşească pacea. A jucat din nou prin Andronic Cantacuzino şi drept răspuns, turcii atacă Oradea, iar în Banat au ţâşnit din pământ ceambururile dobrogene, împingându-şi caii până sub zidurile Aradului. Nu l-a primit pe solul lui Sigismund, pe Bodony. L-a pus între săbii şi l-a scos din ţară pe la Bran. Nori subţiri, fantomatici, lunecă tăcuţi, mânaţi de vântul rece ridicat la căderea serii. Sunt joşi, abia trec la vârfurile sălciilor, şterg luna şi ea galbenă, bolnavă de lingoare, căzută din cerul de toamnă printre catargele corăbiilor lui Morunmare. Dunărea pământie, lucie, vuitoare, plină de mirosul ei de mâl şi peşte, grea de vreme, grea de soartă. Dunărea.

— Alte porunci, doamne?

Petre Gregorovici Armeanul, în dolamă şi cizme, gata iarăşi de drum, pe puntea legănătoare a «Rândunicii» lui Morunmare.

— Spune-i să-i sloboadă pe comisari. Spune-i că-l ajut cu oaste să despresoare Oradea. Spune-i să nu mă scoaţă din ale mele. Dacă încearcă să mă nenorocească pe mine şi ţara mea, lăsând turcul să intre în Ardeal, am să-i fiu eu păgân şi turc, destul. Spune-i binecredinciosule, să nu scoaţă Ardealul din datina lui luptătoare şi

dacă nu se teme de Dumnezeu, să se teamă de mine.

Un ţipăt răguşit de bâtlan curge pe Dunăre.

— Au ajuns la Ostrov, măria-ta, spune căpitanul Morunmare cu glasul lui dogit de pirat… Întârziem.

— Du-te, Petre… Şi nu-l scăpa din gheare nici dacă-şi dă sufletul. La Praga, după poruncă. Înfăţişează-i împăratului steagurile smulse de Dumitru vornicul, paşei de Silistra. Cu pompă. Să le vază cu toţii. Dacă dai de Pezzen, vâră-i-le în ochi şi-ntreabă-l câte la fel au smuls reiterii fratelui său.

Simte buzele Armeanului pe mâna dreaptă, umede, şi are un fel de tresărire spăimoasă, ca la atingerea unui melc.

Melc, melc, codobelc
scoate coarne boureşti
… şi te du la Dunăre
şi bea apă tulbure…

Paşii Armeanului coborând puntea, pe ţărm, acolo unde n-au mai rămas decât caii soliei şi ai gărzilor care-l vor duce pe Olt, până la Tălmaciu. Poruncile groase date de Morunmare. Şi ciudate…

— Mola parâma… Vâslaşii din tribord… Trageee!… Trageee!… Pe o mie de moruni morţi, vă ard cu pleazna, crabi nenorociţi… Trageee! Scurt… Pânzele!… Ştiuculiţă!… Pânzele…

«Rândunica» ce pleacă într-un bord. Apa colcăie sub tălpoaie. Stelele se varsă în fâşia de Dunăre, mereu mai lată, dintre corabie şi ţărmul pe care-a rămas mic şi negru şi strivit de cer, de nori, de luna lingavă, de depărtare, Petre Gregorovici Armeanul cu toate machinaţiile lui Sigismund, cu toate ameninţările pe care i le trimite domnul Ţării Româneşti. Atunci simte desprinderea. Simte cum i se smulge din suflet şi din carne acest ţărm al Dunării, sfâşiindu-l până la Facerea lumii. Dau năvală icoane vechi, uitate, ori altele noi, la fel de uitate. El pe ţărmuri la Cetatea de Floci, cu mumă-sa Tudora, îndrăgostit de ea şi de mâinile ei albe şi caicele şi cântecele leneşe ale galiongiilor şi Chira Chiralina şi basmele şi valurile şi pescarii. Velica în vie şi Stanca şi pruncii zăcând în arsuri şi seceta cu lăcustele şi căpitanul Silvio Piccolomini la asediul Giurgului şi el căzând din pâcle pe convoiul acela cu papagal galben, când au strivit-o roţile pe codoaşca aceea şi altceva, dintr-o dată profund şi grav şi definitiv.

A venit cu oştile de la Caracăl, pe moşiile lui, până aici la Islaz. Au mers noaptea şi pământurile miroseau a rouă şi-a belşug de toamnă. A vii gata de cules, ori a vii culese. A livezi de meri şi de peri şi de gutui. A nunţi şi petrecere. A botezuri şi-a hore şi-a târguri de toamnă. Aromeau pământurile a gânduri din vechime, grele. De-aici s-a ridicat, ducându-le cu el până-n Asia şi la Cairo şi la Famagusta. La Malta şi Ravenna şi Veneţia şi Liov şi Crâm şi pe apele scânteietoare ale

Bosforului. Pretutindeni le-a purtat în el, aromele astea de brazdă grasă şi codru şi cer lăsat spre dricul toamnei plin de prune şi de ţuică galbenă cu sâmbure, dospită în doagă de dud. Se desprinde de ţărmul acesta, lăsând Dunărea între el şi pământuri. Începe călătoria stranie şi miraculoasă pe urma viselor lui. Drumeţie de sânge, spre a se regăsi într-o altă lume interioară spre care năzuieşte din nopţile lui bizantine cu Nikifor Parasios. Au uitat să-i adauge capul, capetelor lui Răzvan şi Josica.

— Priveşte, măria-ta!

Lângă el, Marcu. L-a oprit cu sine dintr-o nevoie de cuget. A mărturisirii.

— Este măreţia ta, doamne!

Prova «Rândunicii» taie Dunărea, urcând pieziş pe sfor. Vântul cântă în şarturi. Lopătarii ridică lopeţile, lăsându-se purtaţi de pânze. Vede dubasurile. Sute de dubasuri adunate aici de aproape doi ani. Ascunse în bălţi. Acoperite de stuf. Călăfătuite într-ascuns. Pline de cai. Cu călărimile de pământ. Trăgând plute mari, durate pe butoaie, pe care sunt trecute căruţele oştirii. Şeici, alte sute de şeici uşoare, pescăreşti, de câte douăzeci şi patru de crivace, pline de oşteni. Alte sute de galioane mici, de grâne, pline cu cai, mereu cai pe plute, ori de-a-notul, plutind, între burdufe, traşi de şeici, câte cincizeci, pâlcuri de cai pe apele Dunării, ducându-se ca umbrele, toată Dunărea plină de corăbiile şi şeicile şi plutele lui, într-o tăcere de groază sub luna galbenă peste care alunecă fantomatic nourii aceia joşi, zdrenţuiţi, plini de prevestiri necunoscute.

— Crezi că m-am aruncat în necunoscut, Marcule?

— Cred că abia în clipa asta te-ai regăsit, unchiule.

— Aş fi vrut să-mi zici tată… Or, să-mi poţi zice tată.

Tăcere. Apa sub chilă. Valurile uşoare tăiate de etrava corăbiei. Oamenii la posturi. Vântul. Norii. Dunărea plină de oştile lui. Acolo, mult în dreapta, sub întunericul lăptos şi rece, Baba Novac cu haiducii sârbi şi martologii bulgari, cu cetele de morovlahi şi albanezi… Simte lângă el un duh, ori o spaimă.

— Ce cauţi aici?

Glasul lui Marcu, tăios.

— Pe domnul şi stăpânul meu!

Iovanca Rudnik de Zagubica. În straie de oştean sârb, cu platoşă de piele, capul gol, ochii arzând. Nu zice nimic. Tremură. Îl priveşte de dincolo de viaţă. De dincolo de moarte. Atunci îl învăluie şi-l năpădeşte conştiinţa de sine, adică adevărul acestei conştiinţe de sine, adică conştiinţa că este el în aceste oşti care trec Dunărea, din voia şi porunca lui, început al unor istorii, al căror cuvânt de-nceput l-a scris el, în deplină conştiinţă de sine şi atunci simte cum s-a eliberat prin faptă de toţi anii aceştia de aşteptări şi căutări chinuitoare, cum a

renăscut mai puternic prin această hotărâre şi înţelege de ce-l priveşte Iovanca de dincolo de viaţă. Îi cheamă în chioşcul lui Morunmare, aşternut cu ghiordezuri prădate de pe corăbiile turceşti. Ard trei felinare oarbe, de vânt, agăţate de grinzi. O masă joasă, lăcuită, cu picioarele prinse în duşumea. Hamac. Arme.

— A bătut şi ceasul tău, cnezino Iovanca.

Femeia tace. Se alătură lui Marcu. Pe deasupra chioşcului trece oftând o răsuflare de vânt. Scripeţii scârţâie. Ascultă foşnetele Dunării. Gemetele corăbiei înclinate într-un bord.

— Charta, Simioane.

Simion ieşind din nefiinţă. Este atât de aproape de el, încât mai curând s-ar îndoi de existenţa lui însuşi, decât de veghea lui Simion.

— N-o mustra, Marcule. Mai curând apăr-o de ea însăşi. De focul care-o mistuie.

Marcu se înclină. Tac toţi.

— Iată juruinţele mele, cnezină necredincioasă.

Ştie că nu-i vorbeşte ei, strecurată pe «Rândunica», nu să-i fie aproape lui Marcu; ci să-l judece pe el. Îşi vorbeşte sieşi, spre a limpezi întru cuget jurămintele făcute cnezilor bulgari şi sârbi, viselor, lui Andronic Cantacuzen şi lui Dionisie Rally. I-au trebuit aceşti ani să-şi făurească oşti. Şi le-a făurit. Pământenii au avut nevoie de răgaz după anul cumplit 1595… Astăzi şi-au tras sufletul. A avut nevoie să se coacă răscoala în Balcani. Să se lege cu împăratul Rudolf… Să strângă merinde. Să dureze corăbii. Să strângă fân şi ovăz. Să-şi umple vistieria. Să taie firele intrigilor politice, care voiau să-l ţească în păienjenişul lor de moarte. Îşi înfige degetul înmănuşat în Dunărea zugrăvită albastru. Spune că i-a trebuit o pricină să rupă tractatele cu sultanul. I-a dat-o paşa de Silistra, trecând Dunărea şi prădând la Braniştea, când era nuntă. A furat mireasa. Nu i-a tihnit, că a ieşit vornicul Dumitru din bălţi şi l-a spulberat.

— Trecem aici, la Izlaz, Marcule, să-nconjurăm Nikopole. Am aripa stângă slobodă, prin biruinţa vornicului, care trece Dunărea tot în noaptea asta tăind Silistra de Nikopole. Baba Novac înconjoară pe la Somovit. Pe la Samlievo. Ştim drumul. Cade Nikopolul. Buzeştii îl iau pe jos, pe la Ermenlui… Îţi aduci aminte?… După Nikopole spulberăm toată Dunărea până la Vidin. Slobozi la Dunăre, cnezino…

— Te ascult ca pe Isus Hristos Mântuitorul nostru, doamne.

— Slobozi la Dunăre şi slobozi de Dunăre, ne rămâne Serbia. Bulgaria. Apoi?!…

— Apoi, şopteşte Iovanca uscat…

— Dumnezeu cu noi, răspunde şi aude dintr-o dată clopote, multe clopote şi vede cupola aurită a Sfintei Sofii, minaretele de la Suleymaniè albe şi marea Marmara de faianţă albastră şi Cornul de Aur şi procesiunile în odăjdii şi alaiul împărătesc şi iarăşi aude

clopotele bătând în aramă numele libertăţii, amestecându-l cu numele lui în aceeaşi aramă vuitoare şi peste veacuri vestitoare.

— Ţărmul în vedere, măria-ta, vesteşte Morunmare, căpetenia flotei.

Ieri noapte a găsit în cort, lângă triptic, o iconiţă de chiparos lucrată în grabă, cu Sfântul Gheorghe şi balaurul. Balaurul nu vărsa foc pe nări, era blând şi avea chip de oaie. Sfântul Gheorghe nu-l împungea. Ţinea suliţa în sus, ocrotindu-l parcă sub scut. În cele patru colţuri ale scutului cu care ocrotea balaurul, cele patru litere ale *Iglisiei*… N-a vrut să înţeleagă. Morunmare are cercel de aur în urechea stângă, bărbiţă de ţap, mustăţi de muşchetar, şi-a petrecut o basma roşie peste gâvanul scurs, este îmbrăcat în surtuc roşu de piele şi se uită holbat la Iovanca Rudnik de Zagubica…

Prinţul Marcu îşi spune că bărbatul din faţa lui are dimensiunile pe care, în alt plan, şi le-a visat Rabelais. Uriaşe. Că voievodul este însuşi zeul războiului, în esenţa lui cea mai pură şi dacă Bizanţul va fi să renască prin sabie, ceea ce este o nebunie genială, va putea renaşte numai prin sabia celui ce iese pe punte, punându-şi coiful oriental cu apărătoare de ceafă, cu cel mai firesc gest de soldat. Iovanca se lipeşte de el, fremătătoare. Îi caută mâna. I-o strânge spasmodic. În prova «Rândunicii» se ridică negru şi înalt, plin de tăcerile facerii, ţărmul bulgăresc… Ţipătul unei păsări de apă dintre sălcii. Morunmare răspunde cu alt ţipăt, asemănător. Dubasurile lunecă pe Dunăre, undeva în urmă. De sub sălcii şi întunerecul malului ţâşnesc şeici uşoare. Lopătarii stau încordaţi pe lopeţi. Gărzile au ieşit la borduri cu săbiile goale în mână. Morunmare ţine «Rândunica» la câţiva zeci de paşi de ţărm, cu prova uşor pe sfor, gata să ia apa.

— Târgovişte, spune cineva dintr-o şeică.

— Târnovo, i se răspunde.

Voievodul îşi ridică privirea în cerul de octombrie, rece. *«Primeşte-mă, Doamne, pe acest ţărm al durerii»*, şopteşte, ştiind că a ridicat stavila care-i ţărcuia destinul între zidurile Curţii sale de scaun, păşind cu de la sine voie pe ţărmul cel mereu rămas dincolo de ape.

2

Spre ceasul faptului de zi. Dinspre dealurile şi râpele de pe valea Osîmului curg zdrenţe de pâclă umedă. Le simte umezindu-i barba. Lipindu-se de coif. Scurgându-se pe cuirasă. Pe arcada şeii. Frâiele sunt umede. Aude în stângă şi dreapta tropotul înfundat al călărimilor. Chemările hotnogilor. Clinchetul armelor. După nucii pe lângă care a trecut, poate să fie pe malul râpei care coboară în Mahalaua grecească. Tabăra lui Hafiz-Ahmet este undeva în dreapta. O simte în nări, după putoarea cămilelor şi a bivolilor. Un răbufnet de vânt spart în suliţele călărimilor Băniei aduce chemarea unei trâmbiţe care sună – «la arme». Hafiz ştie. I-au spus-o iscoadele. I-au spus-o galiongiii

scăpaţi azi noapte dintre dubasuri. Un galion cu ieniceri, coborât poate de la Vidin, care-a tras cu tunurile, înecând două dubasuri cu ovăz pentru oaste… Un olăcar l-a vestit pe Dionisie Rally, cu oşti bulgăreşti la Džorno, preţ de o fugă de cal. O umbră se rupe din ceţuri.

— Măria-ta.

— Te-ascult, vel bane…

Calotă Bozianu, în zale, cu nazalul lăsat, poartă pe umeri o şubă de oaie. Stă în şa înfierat, numai neguri şi barbă. Şuba spânzurată peste zale are-n ea ceva cumplit şi sălbatic.

— Veni olăcar de la Baba Novac… Închise…

— Stai aici.

— Stau, că te simt pus pe omor… Şi mi-e frică.

Se holbează în negurile umede, înfuiorate printre urechile lui Sultan. A îmbătrânit Sultan. I-a cărunţit coama. I-a cărunţit părul de pe gât. Când are să moară, are să moară ceva din el, războinicul. Nu se vede nimic. Doar se aude. O clefăială grea de tălpi amestecată cu un fel de geamăt prelung şi neomenesc. O lălăială scursă, istovită, tragică, care-l înfioară. Un fel de geamăt al pământului, ori o tângă, mereu mai aproape, venind din stângă, de prin râpele Osîmului. O litanie şoptită de mii de glasuri, crescând şi descrescând, amestecată cu negurile.

— Doamne apără-ne, şopteşte marele ban… Duhurile ălor răpuşi aici, de măria-ta.

Se pleacă în şa spre Calotă Bozianu, care-i vede dinţii albi, rânjiţi.

— Ţine-ţi firea, Boziene!…

Baba Novac a tăiat oraşul de cetate. Ştie că s-a târât ca lupul sur, el şi haita lui de lupi dornici de sânge, s-au târât prin râpe, prin şanţurile pline cu zoaiele oraşului, s-au târât până au întâlnit călărimile paharnicului Radu Şerban. Un lanţ de sârbi. Un zid de suliţe între oraş şi cetate. «Doamne iartă-mă pentru sângele omenesc pe care-l vărs… Ştii bine că mântuirea o caut şi dacă o fac numai pentru slavă, pedepseşte-mă prin sângele meu, Dumnezeule şi Atoateştiutorule».

— Ooo, ò!… Ooo, ò!

Glasuri. Omeneşti. Tângă. Vaer. Şi paşi. Paşi grei. De lut… De moarte… Paşi… Galopul unui cal. Clinchet de arme.

— Olăcar.

— Aici.

— Cu măria-sa.

— Spune.

— Tunurile sunt în bătaie, doamne.

— Tu eşti, Turturică?

— Eu, măria-ta…

— Olăcaaar!

— Vel postelnicul Preda Buzescu, măria-ta… Vede parcanele taberii. Au tunuri…

— Să se-apropie târâş, până sub ţevi.

— Zbor!

— Olăcaaar… Olăcaaar.

Dintr-o dată, linişte. Nicio tângă… Niciun pas… Praporul mare al oştirii zbătându-se în neguri, pe vânt. Îl aude aproape, pe deasupra capului. Într-o dungă de cer, jos, fâlfâitul zorilor. Negurile lăptoşindu-se. Vede obrazul vel banului. Fruntarul calului bătut cu plăci de aramă. Boldul scutului rotund, cu chenar alb şi roşu.

— Iartă-mă, Doamne, bâlbâie Bozianu, cu ochii plini de spaimă.

Se răsuceşte-n şa… Cu piepturile goale în suliţele gărzii, bărbaţi. Şiruri de bărbaţi, pletoşi, bărboşi, purtând ghioage cumplite, ori suliţe de carpen afumate la vârf, ori coase şi topoare şi îmblăcii. Trei şiruri. Patru. La mijloc femei. Femei cu copiii legaţi în spate, în coşuri, în dăsagi, cu boccele şi panere pe cap… Negurile zdrenţuite de vânt. Zorii. Un călăreţ tăind râpele, la galop, înconjurat de alţi câţiva. Prin negurile joase, luându-le în suliţe. Unul ducând la picior hampa cu steagul vechi al ţarilor bulgari. Poate cu steagul lui Ioniţă Asan. Sunt ei. Părinţii copiilor care stau în rândurile gărzii lui. Nu-i cunoaşte. Îi simte. După lăcomia cu care-i caută din priviri. Unde şi-au ţinut îngropate platoşele şi zalele şi săbiile şi coifurile?… Este el. Dionisie Rally. Nu vine ca un mitropolit. Vine ca un Paleolog. Ca o amintire fierbinte a Bizanţului. În platoşă daurită. Cu coiful daurit. Fără arme. Ţine în dreapta o cruce lungă şi subţire. Îi pune pulpă lui Sultan, întorcându-l spre locul din care vin călăreţii. «Iată sentimentul istoriei şi istoria însăşi, Andronic Cantacuzino şi purpura ei de aur şi de slavă şi de sânge». Călăreţii se opresc la trei paşi. Caii scot fuioare de aburi pe nări. Îi aude răsuflând aţâţat.

— Bulgaria este aici, măria-ta.

— Iată-mă tot aici, sfânţia-ta.

Stegarul pleacă steagul acela zdrenţuit, mucezit, cu auriturile înnegrite, ţinut cu sfinţenie în cine ştie ce tainiţă de monastire. Ori în cine ştie ce peşteră, aşteptând veacurile odată cu odoarele şi tezaurul ţarilor. Aşa cum aşteaptă tezaurul lui Ţepeş în rădăcinile şi temeliile Târgoviştei. Mitropolitul este încercănat sub coif, alb la obraz, cu privirile grele, parcă apăsat de toate negurile şi cerurile lui Dumnezeu. Văzându-l, îi simte deznădejdea şi toate nădejdile, după felul cum se uită lacom la oştile ieşite din pâcle, la măciucaşii mehedinţeni adunaţi sub miţe în şei, la vânătorii domneşti leiţi în zale, după felul în care-l priveşte şi murmură ceva pentru sine, blagoslovindu-l cu crucea aceea prea altfel să nu fie ea însăşi din moştenirea împăraţilor. Iată-i aici, pe amândoi, ei bărbaţii răsăritului sfârtecaţi de patima aceluiaşi vis. În clipa asta a faptului de zi ştie că amândoi îşi joacă vieţile pentru acest

vis. Că Dionisie Rally joacă totul, ca să câştige ori totul, ori pulberea.

— Mi-ai făgăduit coroana împărătească a Paleologilor.

— Am venit să te călăuzesc spre ea… Iar tu mi-ai făgăduit…

— Scaunul patriarhal… Am venit să ţi-l dau, cu sabia.

— Am să fac din Bizanţ cea mai puternică Romă. Şi cea mai luminată. Şi cea mai blândă. Am să fiu cel dintâi pontif al răsăritului care va întruchipa cărturarul, unindu-i pe cei vechi cu viitorul. Am să-ţi înconjur tronul cu slava unei domnii vrednică de Constantin, împăratul sfânt.

I s-a părut. N-a vorbit nimeni. Nici măcar gândurile lui n-au fost astea. Nici măcar Dionisie Rally nu le-a gândit, pentru că întreabă cu glas bărbătesc unde le hărăzeşte loc de luptă şi el îi spune să lupte la aripa stângă, unde sunt cei treizeci de călăreţi în platoşe de oţel, cu blăni de râs la pelerine, vegheaţi de curtenii lui.

— Mi i-ai încredinţat copii, sfinţia-ta. Ţi-i aduc oşteni şi bărbaţi.

Trec negurile. Se ridică. Un strigăt. Un freamăt între bulgari, o spumegare tăcută, răsucită pe loc, îngrozită în ei. Pe zare, bătută de lumina lăptoasă de zori, cu crenelele înfipte-n neguri, mohorâtă, lăţită în donjoanele de piatră, cu flamura verde fâlfâind deasupra turnului mare, cetatea. O pală de vânt. Alta.

— Uite-i, măria-ta, spune, aproape şoptit, marele ban Calotă Bozianu.

— Uite-i, îşi spune cu glas domol şi aproape blând… Lipiţi mereu de Dunăre, de această Tună visată, pe care se luptă de două sute de ani s-o urce spre izvoare, fără să înţeleagă nimic în afara încăpăţânării ăsteia prosteşti care i-a născut pe ei. Pe Mircea Bătrînul… Pe Ştefan cel Sfânt. Pe Iancu. Pe Ţepeş… pe Ion vodă… Pe el… O religie care-i ucide. Hafiz nu gândeşte nimic în afara coranului, acolo sub coiful lui de război. Tabăra tot în formă de semilună. Aceleaşi parcane. Aceleaşi tabii pentru tunuri. Aceeaşi tocmeală a oştirii. La aripi călărimea. La mijloc ienicerimea pedestruită, inima tare, de neclintit a islamului. Îl împinge pe Sultan până-n buza râpii. Sunt numai cinci sute de paşi până la locul unde stă sub tuiuri Hafiz-Ahmed. Se ridică un soare de octombrie, roşu, lăsându-şi lumina de sânge în pelerinele spahiilor. Se saltă în scări. Tot câmpul de bătaie i se dăruieşte privirilor şi el îl cercetează lacom, dintr-o dată stăpân pe sine, simţindu-şi fiecare fibră, fiecare tresărire de gând. Cercetează steagurile de spahii aşezate ca nişte coarne la aripi, în pelerinele lor roşii, galbene şi verzi; şirurile de cai, scânteierea scuturilor rotunde, a lăncilor, vede ofiţerii galopând prin faţa spahiilor, vede toboşarii călări, aude ropotul tobelor vestind duşmanul, vede ienicerii cu archebuzele fixate pe furcheţi şi serpentinul fumegând la mână, gata să pună foc, vede lăncierii din pedestrimea yaya cu suliţele aplecate printre ieniceri, ţinându-le cozile sub tălpi, să ia în ele şarja cavaleriei, îl vede pe Hafiz-Ahmed între

spahioglani, cu platoşa aurită şi blană de pardos pe umeri, amenințându-l cu şeşberul. Cum s-a aşezat între râpe, apărându-se cu tunurile din tabii pe amândouă aripile, Hafiz-Ahmed este însuşi o cetate de necucerit, aşa cum de necucerit a fost mereu cetatea Nikopolei, care-i apără spatele. Hafiz-Ahmed este oştean prea bun să nu ştie că lupta asta este fără scăpare. El însuşi ştie că este fără scăpare. Un ramăt cumplit în rândurile spahiilor de la aripa dreaptă, al cărei corn stă înfipt spre aripa lui stângă, unde sunt bulgarii. Rândurile se rup. Ţâşnesc zeci de călăreţi la galop graţios, pe caii lor arăpeşti, gătiţi cu valtrapuri ţesute în fir de aur.

— Oooo, ò! gem bulgarii.

Spahii ridică suliţele ţinute cu vârfurile în jos. În fiecare suliţă, un cap bărbos, însângerat, cu albul ochilor holbat. Cu gura strâmbă. Cu barba năclăită de mâzgă şi sânge. Spahii galopează în lungul oştirii. Se întorc din galop. Vin drept spre el, pentru că l-au văzut aici sub steagul mare al Ţării Româneşti. L-au văzut şi l-au recunoscut. Vin la galop mic, strunit, purtându-şi trofeele lor omeneşti, capetele de ţărani şi târgoveţi bulgari, capetele care-l privesc pe el de dincolo de moarte, parcă blestemându-l. Se-nfioară sub platoşă… Ei l-au chemat. Îşi ucide laşitatea asta care ar vrea să scape de povara atâtor morţi.

— Mikaly!

— Câine călcător de jurământ.

— Aşa o să-ţi ducem capul tău de şacal chior, la picioarele padişahului pe care-l hăineşti!

— Sperjur!

— Ciufut.

— Siktir.

Sunt trei spahii voinici, în platoşe de inorog, cu scuturi din piele de inorog ajunşi la nicio sută de paşi, pe buza dimpotrivă a râpii lată de doi călăreţi, care-l împroaşcă cu sudălmi, rotindu-şi trofeele în vârful suliţelor. Două capete de fecioraşi, triste, plânse şi unul de fată frumoasă, cu cozi, parcă zâmbind.

— Sloboade-mă, geme vel banul.

— Fă-i semn lui Baba Novac, răspunde sec, rugându-se Domnului să-l ţintuiască în şa, să nu audă gemetele şi blestemele bulgarilor, ţipetele muierilor şi ale copiilor pe care Dionisie Rally i-a adus aici să-l ferece, să-l sfâşie, să-l perpelească în focul tuturor remuşcărilor.

— Sloboade-ne, măria-ta, strigă vânătorii călări şi gărzile.

Ridică mâna înmănuşată în zale. Cad toate glasurile. Cei trei spahii îşi scuturăsuliţele, lăsând capetele acelea tinere să se rostogolească în râpa adâncă cât doi călăreţi. Îl vede cu coada ochiului pe Dionisie Rally, alb, încleştat de şa, clănţănindu-şi dinţii. Aude galopul calului şi zbârnâitul zmeului. Zmeu roşu pe care-l ridică doi oşteni ai lui, să-l vază Baba Novac şi paharnicul Radu Şerban. Hafiz-Ahmed l-ar fi vrut

venind orbeşte în salvele lui de artilerie şi de archebuze, să-şi desfacă trâmbele de călărime prin râpe, să ajungă pe tăpşanul unde sunt ienicerii cu călărimile rărite, ca să-l poată închide între coarnele semilunii şi zdrobi cu spahii. Cei trei timarioţi se uită la zmeu, cu mâinile streaşină. Dus de vânt spre Dunăre, lăsat din sfoară, zmeul roşu cu o cruce aurie trece zbârnâind pe deasupra râpelor, fâlfâindu-şi coada.

— *Şeitan,* strigă timariotul din mijloc, pe care-l recunoaşte dintr-o amintire veche. Poate de pe cheiurile Therapiei. Ori de altundeva.

— Istiklâl Beyoglu, ai să mori, îi strigă.

Timariotul îşi scoate pistolul. Trage în zmeul pe care Grigore Ouspart îl joacă cu îndemânare în cerul dintr-o dată limpede. Pocnet sec. Nouraş alb de fum la gura ţevii.

— Ai să mori tu, câine fricos… Vino să te lupţi cu mine, dacă nu eşti o biată oaie râioasă.

— Sloboade-mă, doamne, geme vel banul.

— Spune-i lui Ouspart să dea semn pentru segnior Mantovano şi taci.

Pe sfoara zmeului se ridică o păpădie albastră făcută din hârtie. În aceeaşi clipă izbucnesc tunurile lui Mantovano. Diavolul de italian le-a ascuns sub rogojini, pe o limbă de râpă intrată mult spre turci, apărate de care şi călăreţi. Urmăreşte ghiulele înroşite de turci, cu fitilul arzând, rostogolindu-se pe deasupra ienicerimii şi pleznind undeva în spate.

— Prea lung, diavole, strigă cineva.

Se aud ciocanele de lemn cu care tunarii scot penele de la furcile tunurilor, lăsând ţevile mai jos. Bubuiturile se lovesc de zidurile cetăţii. Se preling pe văi. Hărţuitorii turci gonesc spre rânduri. A doua salvă. Fum cenuşiu, în clăbuci. Ghiulelele cad între pedestrimea yaya. Strigăte. Rânduri care se clatină. Ţâşnet de flăcări şi pământ. Larmă care acoperă ţipetele străjilor rămase în tabără, căzute sub jungherele haiducilor sârbi strecuraţi şerpeşte din râpe. Dintr-o dată, clăbuci de fum şi flăcări înalte ţâşnind din târgul Nikopolului, unde-şi face lucrările paharnicul Radu Şerban. Trei detunete de tun la donjonul central al cetăţii şi trâmbiţele ienicerilor vestind duşmanul la porţi. Vede topciii turci spre care se repede Hafiz-Ahmed, punând foc în clipa când răsar lângă ei scutelnicii Buzeştilor. Învălmăşeală la aripa stângă a lui Hafiz.

— Acolo, vel bane, dacă nu mai ai răbdare.

Urletul vel banului îi spintecă măruntaiele. Calotă Bozianu intră în râpe la galop, cu sabia ridicată, cocârjat parcă sub şuba lui de oaie ţurcană, urmat de măciucaşii Mehedinţiului rotindu-şi ghioagele lor de zadă, ghintuite cu colţi de fier. Rup malul sub copite. Ies dincolo în trâmbă de doisprezece călăreţi, duşi de marele ban Calotă Bozianu

drept asupra ienicerimii sfârtecată de salvele lui Mantovano, neştiutoare de năvala lui Baba Novac în tabără. Îl vede pe Hafiz-Ahmed lăsându-şi nazalul. Îl vede răsucindu-se în şa şi rămânând nemişcat, pentru că, acolo, în spatele lui, arde Nikopolul. Aşteaptă încrâncenat în el, dintr-o dată rece ca Moartea însăşi, aşteaptă să facă a doua greşeală. Adică să repeadă aripa lui dreaptă asupra flancului marelui ban, care i se dăruieşte prea ispititor pentru un războinic căruia i se smulg o parte din tunuri prin luptă cu jungherul şi sabia. Stă agăţat de şeşberul lui Hafiz-Ahmed. Rânjeşte cumplit când îl vede strălucind în soare, îşi trage sabia cu o mişcare prelungă, parşivă, ascultând lacom fâşâitul oţelului în teaca de piele. Aici nu mai este vorba de versurile lui Firdousi, nici de întrecere în agerimi de limbă. Kaplane… S-a adus până la sine prin aceşti ani lungi de după Călugăreni. S-a adus la sine însuşi, adică la bărbatul care ridică sabia, simţind-o în pumnul stâng ca pe un mădular crescut din sine însuşi… Hafiz a pierdut bătălia înainte de a o începe.

— Aveţi grijă de fugari, sfinţia-ta… Să nu scape unul…

Înainte de a-i da frâu lui Sultan, vede bulgarii fărâmiţându-se printre muieri, aude muierile ţipând şi urlând, nu de spaimă, le vede năvălind în râpe ca nebunele, cu copiii în braţe, ori în dăsagi, ori în panere, pune pulpă, intră în râpă la pas, aude duduitul greu al călărimilor urmându-l, vede zmeul lui Ouspart coborând pripit, îl împinge pe Sultan să urce malul priporos, vede aripa dreaptă a lui Hafiz arătându-i flancul şi-ntr-o vânzoleală cumplită de săbii, suliţe şi ghioage pe vel banul Calotă Bozianu luptându-se cu spahioglanii din garda lui Hafiz-Ahmed. Se înţepeneşte în şa. Sultan porneşte la galop mic… La galop mic… La galop mare… Ropotul nebun al copitelor. Nebunia goanei. Vâjâitul aerului sub apărătorile de urechi. Vâjâitul aerului despicat de sabie. Lama de oţel vie, vibrândă, lacomă, el însuşi lacom să se descătuşeze, să lapede în sânge omenesc toate spaimele şi zbuciumul şi neliniştile… Cavalerul Grigore Taflan de Mândra goneşte în dreapta lui, în armură neagră de Făgăraş. Velica. I l-a lăsat de strajă. Să-i povestească luptele lui. Doi ochi oblici pe deasupra unui scut rotund. Trei bolduri. Allah, scris cu email verde pe coiful ţuguiat.

— Iisuuuus! urlă şi se prăvale asupra spahiului, zburându-i sabia cu o lovitură care-i retează mâna din cot. Cu a doua, fulgerătoare, îl izbeşte sub coif, în bucata de gât pe care-o vede slobodă, luându-i capul. Apoi începe lupta care-l aţâţă şi-l potoleşte. Care-l umple de sudori sub platoşă. Taie cu stânga. Sprijină în scut, cu dreapta. Galop pe loc. Sultan ştie singur când să se repeadă şi când nu. Galop pe mâna stângă. Galop pe mâna dreaptă. Allah şi Iisus. Trâmba de măciucaşi pocnindu-şi măciucile în coifuri şi scuturi. Terciuind capete. Împroşcând cu zeamă de creieri. Soarele de dimineaţă lihnit. Marele ban smuls dintre măciucaşi. Patru. Şase. Doisprezece spahii între ei şi

măciucaşi. Miţa de oaie stropită cu sânge. Pune pinteni. Sultan rânchează sălbatic. Muşcă de greabăn calul spahiului în pelerină roşie, pe care-l despică aproape în două, cu o lovitură vâjâită, piezişă. Răstoarnă un nubian, ori poate un anatolian chior, Îl năvălesc mirosurile de sudoare de cal şi de om, de sânge şi fier ciocnit pe fier. Marele ban se apără cu o ghioagă. De unde i-a căzut în mână ghioaga? Îl împresoară trei trăgători de girid. E ca şi mort marele ban. Mort, dacă nu s-ar prăbuşi el, vodă, pe trăgătorii de girid. Dacă nu l-ar hăcui pe cel care întinsese coarda, lovindu-l în cerbice, de-i vede măduva ţâşnindu-i pe platoşă. Dacă nu l-ar lua cavalerul Taflan în suliţă pe al doilea, scoţându-i vârful prin piept. Omul apucă vârful plin de sânge cu mâinile, strigă ceva şi cade în genunchi. Mort, dacă sabia lui nu s-ar înfige în ochiul celui de-al treilea, în clipa când Simion îl detună cu pistolul.

— Să mă răzbească nu alta, geme vel banul, privindu-l cu privirea lui de dulău credincios… Venişi ca îngerul păzitor, măria-ta.

— Unde-i Hafiz, urlă şi nu ştie de ce urlă.

— Aici fu, că pe el l-am hăituit.

La sabie. Mereu la sabie. E sfântă sabia. Te simte. Oţelul. Simţi. Carnea. Şi moartea. Şi setea care se scurge din tine pe lama şiroindă de sânge… Răstoarnă ce-i stă în cale. Mereu mai rari spahiii. Mereu trebuind să ocolească purcoaiele de leşuri zemuite, răsturnate cumplit, sparte cumplit de ghioage. De suliţi şi săbii.

— Hafiz, urlă… Hafiizz!…

— Taci, măriat-a, c-ai răguşit… Taci că-l găsim şi-mi spargi urechile… Ce porunci dai, că i-am răzbit de-o mică de ceas şi măria-ta alergi bezmetic pe câmp, sari peste tunuri, tăiaşi corturile paşii, Doamne iartă-mă, că arăţi ca un strigoi, eşti plin de sânge în barbă şi pe mâini, n-auzi măria-ta, că acu pun să-ţi arunce apă după ceafă… M-auzi?

— Ce-i, vel banule?

— Slavă Domnului… Ce să fie!… Îi răzbirăm.

— Unde-i Hafiz?

— Îl caută Baba Novac… Zise careva că fugi spre Târnovo. Cu un harap al lui. Ce-ţi trebuie Hafiz, când îi ai pe ăştia? Pe toţi!…

Nu ştie că se află în mijlocul taberei lui Hafiz-Ahmed. Corturi sfâşiate. Harabale întoarse cu roţile-n sus. Morţi. Pretutindeni morţi. Îşi limpezeşte privirea. Dincolo de parcane chiotele şi zbieretele muierilor bulgare, tăbărâte pe fugarii aduşi între suliţi de călărimile lui.

— Îi sfâşie lupoaicele alea cu ghearele, mormăie vel banul.

Dinspre târgul care arde în vâlvătăi înalte, deasupra căruia se ridică trâmbe de fum negru purtând roiuri de scântei şi paie aprinse, vine la pas Iovanca Rudnik de Zagubica. Îşi ţine sabia însângerată în latul şeii,

are capul descoperit şi cântă cu glas ascuţit ceva care seamănă a psalm. Atunci vede garda de vânători domneşti adunată lângă el, pe căpitanul Caloian vârându-şi sabia în teacă, stegarul stăpânind hampa şi strângând mătasea steagului să n-o umfle vântul, crainicii lui Sfetea, oştenii şătrăriei umblând după răniţii şi morţii oştirii.

— Eşti bă, careva mort, ori viu, acilea?

Răscolesc purcoaiele de hoituri acolo unde li se pare lor c-ar mişca, ori că se văd botfori de oştean, ori vr-un colţ de dolamă. Între parcane se arată oştenii de slujbă la numărătoarea capetelor. Poartă glugi roşii peste cap, satâre şi săbii grele, de gâde. Taie capetele turcilor morţi. Le clădesc acolo unde le taie.

— Opriţi lucrarea asta cumplită, spune cu glas piţigăiat, de copil. Clădiţi leşurile, număraţi-le, auzi vel logofete Theodosie, număraţi-le, dar lăsaţi-le întregi.

— Voia măriei-tale.

Şi Theodosie a leşiuit sub za. Încep să se adune călărimile, acolo unde le cheamă trâmbiţele. Spre partea bulgarilor se-ncheagă linişti înfricoşate…

— Îl văzui pe grămăticul Petra, la carele noastre, Radule.

— Văzuşi bine, neică… L-am adus să trudească la *«Hronic»*.

— Bine… Să nu te mai vâri altădată, ca astăzi… Nu fac o mie de capete de turc, cât capul tău de Buzescu.

— Mă luă iureşul.

— Ce zici de Mihai şi Dionisie Rally?

— Se-ntâlniră în gând şi faptă.

— Noi?

— Urcăm!... Putem fi şi arhoniţi de Bizanţ şi conţi de Ardeal, după steaua lui Mihai, neică.

— Atunci să urcăm, Radule, şi-acu taci că vine bezmeticul de Stroe.

Preda Buzescu îşi ridică nazalul cu o mişcare domoală de bătrân. S-a bătut la sabie, e ostenit şi-l ţin nişte junghiuri la şale. A uitat azi-dimineaţă să-şi încingă brâul de blană pe sub za şi fierul îi ţine frig. Abia aşteaptă s-o lapede. Stroe Buzescu vine la galop, cu un purcoi de capete turceşti legate în plasa de fân.

— Uiuiuuu neico, ce-i mai răzbirăm, n-auzi?

Îl urmează măciucaşii de pe moşiile lor, târând după ei, cu arcanele, leşuri şi oameni vii. Dinspre târg se ridică un ramăt de mugete, de behăituri, amestecat cu nechezatul cailor prinşi cu arcanele.

— Lăsaşi oameni la împărţirea dobânzii, Stroe?

— Lăsai, neică. Cum să nu las… Veni poruncă de la vodă ca toţi caii să se scrie la oaste, pentru bulgari. Nu se dau cai decât ălora de-i uciseră în luptă.

— Da' cornutele?

— Acelea da… O vită mare de cinci oşteni…

— Tot e ceva… Hai că aud trâmbiţa chemând sfatul de oaste…

Stroe trece în stângă fratelui său, Preda. Au toţi trei cai negri corb, poartă zale, coifuri, blănuri de râs căptuşite cu mătase albastră. Îi urmează steagul lor, Ion Grindă din Cepturoaia stând între coconi, între veri şi nepoţi.

— Sunteţi toţi, bă? întreabă jupan Preda Buzescu peste umăr.

— Să facem strigările, unchiule, spune cineva…

— Făceţi-le aşa, de-a-ncălare şi mai tare, să se audă…

…Prinţul Marcu vine la trap domol pe uliţa mare a Nikopolului, dincolo de bătaia tunurilor de la cetatea la crenelele căreia a ieşit toată garnizoana, stropşindu-i cu cele mai scârnave măscări şi batjocuri. A auzit gemete şi urlete, atunci când marele paharnic a făcut semn să se incendieze cea dintâi casă ienicerească. Apoi s-a produs actul acela care l-a traumatizat şi l-a scos din încrâncenarea insensibilă, inumană, cu care-a luptat, hărăzind morţii tot ce i-a căzut sub sabie. Marele paharnic a poruncit, sub pedeapsa cu moartea pe loc, să se scoată femeile şi pruncii din casele hărăzite focului. Să se cruţe cutare casă, a cutărui neguţător turc, cutare caranvaserai, să nu se prade mărfurile din depozite, orânduind străji puternice, să nu se risipească un bob de grâu, ori de mei, să se cruţe unele uliţe, să se dea foc altora, toate acestea cu o mare luciditate.

A vegheat el însuşi asupra sutelor de muieri şi copii turci, căzuţi în genunchi şi strigând aman! Atunci când au năvălit de pe Uliţe muieri bulgarce, cu pari şi fuse, cu furci şi cuţitoaie, cerându-şi bărbaţii, ori feciorii, paharnicul le-a oprit în suliţele călăraşilor domneşti.

— Ce faci, vel paharnice Şerban, l-a întrebat gândindu-se la capul tatălui său, zăcând mutilat undeva pe fundul Bosforului.

— Dincolo de azi este şi mâine, prinţe… Hai! Duceţi-le pe mume şi pruncii lor până la şanţul cetăţii. La poarta mare… Trap.

A văzut moartea, groaznică în goliciunea ei, în ochii muierilor acelora care n-aveau altă vină decât că zămisleau turci şi s-a cutremurat tot, gândindu-se că de multă vreme nu mai este un simplu condotier. Că voievodul l-a schimbat într-un fel pe care nu şi l-a dorit, legându-l prea strâns de întrebările pământului de dincolo de Dunăre. Marele paharnic Radu Şerban îl ajunge la galop scurt. I se alătură. Îşi ridică nazalul. Priveşte undeva, în gol, cu ochii lui verzi şi rotunzi de bufniţă.

— Ei au căutat-o, nu noi şi Dumnezeu să mă ierte, spune alb, apoi tace şi călăresc amândoi scară la scară, pe drumul care iese din târgul mirosind a cenuşă, urcând râpele care duc spre tabăra voievodului.

…În tabără se mănâncă pe scut. Caii istoviţi, cu spuma uscată pe marginea teltiilor, ronţăie ovăzul din traistele agăţate pe după urechi. Haiducii sârbi stau pe şei, în jurul steagului pe care este pictat Sfântul Sava. Îşi fac dăsagii. Căruţele şătrăriei coboară la trap, cu sacii cu

ovăz, cu pesmet, carne afumată şi brânză. Pe deasupra sacilor, funii de ceapă şi de usturoi. Pe tăpşanul larg întărit cu parcane şi tabii, unde se pun taberele oştirii osmane, poate de după lupta lui Baiazid cu cruciaţii şi Mircea Bătrânul, trec la galop atelajele tunurilor cucerite de la Hafiz. Patruzeci şi opt de tunuri mari, unele cu ghiulele pe ţevi, aşa cum le-au luat Buzeştii, strecurându-şi oltenii printr-o mocirlă, până sub tabii. Au afetele vopsite verde. Spiţele roţilor ferecate. Vopsite roşu. Vopsea proaspătă, care poartă urmele mâinilor mânjite de sânge ale topciilor ucişi acolo, între roţi. Cortul lui Hafiz-Ahmed. Din trei rânduri. Două din pânză de cânepă vopsită roşu. Al treilea, în interior, din mătase verde, stropită cu semilune ţesute în fir de aur. Perne moi de Cairo din piele de cămilă, cu aurituri şi versete din coran. Verzi. Roşii. Albe. Câteva caftane de preţ, agăţate de stinghii. Turbane. O za de Damasc, nouă. Ceainice şi ibrice puse pe o tavă de aramă bătută. Voievodul căruia Simion îi toarnă să se spele de sânge. Buzeştii. Căpeteniile. Baba Novac.

— Unde e sfinţia sa mitropolitul? întreabă, ştergându-se cu prosopul lui Hafiz-Ahmed. A scăpat Hafiz-Ahmed. Pe o râpă surpată, ieşită din tabără, acoperită cu tufe dese de porumbe şi mărăciniş. I-a văzut însuşi, urmele. Acolo unde s-a târât pe pântec. Acolo unde l-a aşteptat cineva. Un gropan plin cu apă, cu urmele a doi cai săpate în malul de lut. Rânjeşte, nedorindu-şi soarta pe care o să i-o hărăzească sultanul. Şi până la sultan, marele vizir…

— Afară cu căpeteniile bulgare, măria-ta.

Simion îi lasă mânecile coantăşului. Îi încheie nasturii. Face semn să se ridice pologul. Îl loveşte lumina dulce a soarelui de octombrie. Se gândeşte la prorocirea pustnicului Oprea, din pustietăţile Oltului, la Izbiceni. Nu s-a adeverit. Încă nu s-a adeverit. N-a plătit încă nimic cu sângele lui. Şi nici iarna nu s-arată. Bulgarii stau în genunchi. Boieri în platoşe. Martologi. Coconii de cnezi pe care-i cunoaşte, lângă cnezii, părinţii lor, pe care nu-i cunoaşte. Prapuri bisericeşti. Icoane ferecate. Steaguri de oaste. Miros de sânge şi tămâie. Trei orbi desculţi cădelniţând cu cădelniţe de aur. Guslari. Mulţi. Unii orbi. Alţii văzători. Unii ninşi de ani şi albiţi de drumuri. Alţii tineri, înarmaţi, cu o nebunie arzătoare în priviri şi oarbă semeţie în trunchiurile vânoase… N-au pierit nici bulgarii, cu toate că i-a călcat Baiazid în picioarele calului şi stau sub paşalâk de mai bine de două sute de ani. N-au pierit. Nici în limbă. Nici în cuget. Nici în nădejdi… Dionisie Rally, el însuşi, Paleologul, plecat smerit ca într-o rugăciune, fără coif şi fără platoşă, într-un anteriu de şiac sărman, ieşit la soare şi o tăcere grea, răzbită; iar în spatele căpeteniilor, de-a stânga bărbaţii în arme, de-a dreapta sutele şi poate miile de muieri şi copii, bătând mătănii în genunchi, lovind pământul cu frunţile. Îl scutură un fior rece. Îl seacă durerea oropsiţilor. Vitregiţilor de însăşi sânul sterp al maicii lor… Îi

cer ocrotire prin glasul lui Dionisie Rally. Prin glasul jupanului Boris Haitov, din Plevna, vârât în za, purtând în obraz semnele groaznice unde a fost însemnat cu fierul roşu, pentru nişte vorbe de ocară spuse cadiului, la o judecată nedreaptă. Pe mulţi îi cunoaşte. Au fost cu Simo, în ’96, tot aici. Unii sunt ciungi. Li s-a tăiat dreapta pe care au ridicat-o asupra stăpânilor. Alţii sunt ologi. Li s-a tăiat dreptul, să nu mai pornească spre focurile de tabără din păduri. Trec căruţele şătrăriei cu morţii oştirii. Îi duc la dubasuri. Măcar să-i îngroape dincolo. Să nu tragă câinii de ei. Atâta să le poată face. Rămâne în pologul cortului, mut, căutând să se regăsească. Le spune să rămână la oaste, cei care vor să rămână. Ceilalţi să treacă Dunărea. Le dă şeici. Le dă dubasuri. Să se ducă la Târgovişte, la pârcălab, cu porunca pe care-o va scrie logofătul. Le va da ţarini, vatră de sat, în nişte silişti. Să le fie lor de ohabă, fiilor şi strănepoţilor în viaţa veacului. Aşa a făcut în ’96 pentru omenie, prieteşug şi răsplată… Aşa face şi acum, dintr-o datorinţă pe care şi-o recunoaşte faţă de ei, de creştinătate, de numele lui Hristos.

— Iar dacă ne va ajuta Domnul să mântuim aceste pământuri de robie…

S-a dezbăerat de toate cenuşile diplomaticeşti, astăzi, prin sabie, renăscând în sine. Se dezbaeră acum de cenuşile pidosnice ale gândurilor zăcaşe, care l-au adus aici, dăruindu-se lor, acestora, cu jurământ înfricoşat, vorbindu-le prin faptă de libertate, de vechii ţari, de turmele şi holdele şi satele şi tiparniţele lor, de măreţia lor de odinioară. De frăţietatea veche, cât începuturile.

— Iată-mă aici, chezaş cu capul meu, pentru făgăduielile şi vorbele mele.

Soarele de octombrie stă în cer, auriu, vărsând peste tabără o lumină dulce, care-l înfioară. Îi e dor de Velica. Atât de dor că-l doare. Apoi timpul se cufundă în el însuşi, nemaifiind decât porunci şi mişcare. Poruncă lui Baba Novac să ardă Pleven şi peste zece zile să fie cu haiducii la Kula, prin Jasen, Kneža, Bjala Slatina, Altimir, Dobri Lom, Akacievo, apărând astfel aripa stângă a oştirii, care va urca cu grosul pe malul Dunării, având aripa dreaptă sprijinită pe flotă. Tot flota va duce proviantul, ovăzul, ghiulelele, iar dacă dau ploile, o parte din tunuri. Vor merge cu Baba Novac câţiva cnezi bulgari, guslari şi preoţi. Vor alege pe cei care vor să treacă Dunărea. Îi vor călăuzi la Dolni Cibâr, pe malul Dunării, astfel încât să ajungă acolo de astăzi în şapte zile, adică miercuri în 22, de ziua sfinţilor mucenici Averdie, Iraclie şi Teodota. Acolo vor fi dubasuri pentru trecerea Dunării, la Bistreţul, de unde vor fi duşi la Bănie să li se dea silişti.

— Putem să le dăm şi noi, măria-ta, spune Preda Buzescu… Creştini suntem şi oameni.

— Cu scutirile pe care le dă domnia şi bănia, doamne, adaugă Radu

Buzescu.

Îşi ridică privirea de pe chartă. Se credea pierdut, rătăcit în propriul lui timp. Acolo unde s-au născut gândurile lui bizantine. Acolo unde-a văzut mărirea Ţării Româneşti şi veşnicirea ei. Uitase, aplecat deasupra gândurilor care prinseseră viaţă, galopând cu Baba Novac în această mişcare amplă de învăluire a oştirii osmane de Vidin, uitase că nu este singur. Îşi uitase lanţurile, zburând în gând, în tot lungul Dunării. Nimicind oştirea de Vidin, liber de Dunăre din valea Timocului până la Mare, cu Ţara Românească alăptându-l la dulcea ei ţâţă, cu Sigismund la Alba Iulia, aşa cum este şi cu împăratul Rudolf în spatele lui Sigismund, putea să se desprindă pentru zborul cel mare. Trecerea Balcanilor. Zborul spre Constantinopole… Uitase că nu este: «singur stăpânitor şi domn».

— Câţi luaţi, cinstite şi iubite al meu vel postelnice?

— Putem lua trei mii de suflete… Atât cuget că putem lua.

— Scrie, vel logofete. Trei mii de suflete, boierilor Buzeşti.

— Şi eu, o mie, doamne.

— Şi eu, o mie.

Tace. Tac şi căpeteniile bulgare. Tac şi lăcrimează. Tace şi Dionisie Rally. Îl întreabă din priviri: «Vrei să domneşti în pustie?»

— Câţi putem trece Dunărea, vel logofete?… Câţi, având vatră de sat şi ogoarele lor, cu totul. Domnie, bănie, vel boierii?

— Şaisprezece mii, doamne.

— Amin, şopteşte.

De afară răzbubuie cea dintâi salvă de artilerie trasă de senior Vicenzo Bombardier Mantovano în zidurile cetăţii Nikopolului. Răspund pripit tunurile de cetate ale ienicerimii.

— Să ne pregătim de năvală, boierilor, căpitanilor şi vitejilor mei!

— Dacă avem cu ce, măria-ta, spune răspicat vel şătrarul Vasile Ţâru, privindu-l chiondărâş… Şi iarăşi timpul curgând peste umerii lui. Stă călare, cocoţat pe o râpă din malul Dunării, la două bătăi de tun mai sus de cetatea şi schelele Nikopolului. Vasile Ţâru poate l-a citit pe Tartaglia, mai sigur este că nu l-a citit, spunându-i în sfatul de oaste că a pierde vremea la Nikopole, bătând cetatea cu tunurile, este cel puţin o prostie. El, Vasile Ţâru, nu-i dă lui vodă decât cincizeci de saci pulbere din cei şase sute, câţi are cu toţii. Aşa, să nu zică vodă că-i zgârcit şi că-i strică bucuria de a se juca de-a războiul. Niciun săculeţ mai mult, nici dacă-l spânzură. Dacă voia război de-adevăratelea, să-şi fi pregătit artificieri şi săpători, cu care să fi pătruns sub unul din turnurile cetăţii „pe care să-l fi azvârlit în cer, să aibă pe unde năvăli în cetate. Nu cumva pofteşte să ia cetatea printr-o şarjă de călărime, cu sabia şi suliţa? O fi având măria-sa iarba fiarelor, să poată desfereca porţile?… Pe barba sfântului Iacov, braşovenii nu s-au ţinut de vorbă şi nu i-au trimis cele o sută de care cu pulbere. Nu s-a ţinut

de vorbă nici generalul Basta, al împăratului. Nici arhiduca Maximilian, nici Lassota, nici ofticosul de Pezzen. Unde-i pulberea? În scrisori de făgăduinţă. Să spargă zidurile Nikopolei cu acele scrisori în care-a crezut. El a trimis morţii şi răniţii dincolo. A poruncit să se strângă tabăra, că de aia e mare şătrar. Să poruncească… Sub râpă se scurge spre Dunăre un şleah îngust, pe care coboară la apă miile de femei bulgarce, cu bătrânii lor şi dintre bărbaţi, numai calicii. Pe sate, cu dăsagii, cu vitele, într-o tăcere tristă, într-o încrâncenare sleită. Zdrenţe, ori găteli, salbe de mahmudele, barişuri înflorate, fete ochioase, ochii blânzi ai vacilor, porci guiţând, telegi, una cu un par legat sub osie, în loc de roată, alta cu un cocoş alb cutcurigând de pe nişte bulendre. În dreapta, jos, pe vale, ruinele fumegânde ale târgului. Pe buza râpelor, artileria. Oştile aşezate ca pentru năvală. De fapt aşezate în tocmeală de marş, aşteptând doar întunericul. Câini căutând hoiturile. Şi corbi. Corbi în stoluri, venind jos, cu aripile negre lucind în soarele căzut spre amurg, croncănind a foame şi-a bucuria saţiului. Trec satele bulgăreşti, cu prapori bisericeşti, cu dascăli şi ţârcovnici ducând bucoavnele bisericilor în dăsagi. Cu popi lăţoşi şi cu bogomili şi cu grădinari… Morunmare trebuia să fie acolo, cu corăbiile de luptă. Priveşte la luciul apei. Dunărea ca o flacără şerpuitoare, arzându-şi apele în luciri de sânge. Malul de dincolo cufundat într-o ceaţă albăstrui-aurie… Şi cele cinci galere împărăteşti ancorate la podişca cetăţii, apărate de artileria donjoanelor, unde presimte o mişcare vicleană şi furişă. O velă desfăcută de pe vergi, fâlfâind anapoda. Lopeţi care atârnă pe luciu, când ar trebui să stea trase între borduri, după străşnicia care domneşte în flota lui capudan paşa. Se întoarce în şa. Vede lucind în zare suliţele călărimilor lui Baba Novac. Departe, pe drumul Plevnei, printre nuci, şarpele negru al călărimilor, pierzându-se spre miază-zi. Alături, Dionisie Rally împarte binecuvântări satelor băjenite. Jos, pe ţărm, se aud poruncile celor de pe dubasuri.

— Destul, că ne cufundăm.

— Suie fa purcelul pe plută, nu pricepi rumâneşte?

— Să vie zece prunci cu mumele lor… Ce plângi, nebuno, că nu ţi-l luăm la ieniceri?!

— Iote, nea Bică la asta, parcă-i încondeiată.

Boris Haitov îşi trage calul lângă al lui.

— Iartă-mă, doamne, spune în slavona veche, de curte… Mă tem…

— Şi eu… Sfeteo!… Sună să înalţe Ouspart zmeul… Când o fi sus, să-i dea foc.

Un semnal de trâmbiţă, prelung. Radu Buzescu, proaspăt îmbăiat şi dat cu uleiuri, doar în coantăş căptuşit cu jder de piatră, urmăreşte fascinat zborul iscusit al zmeului care se ridică vâjâind deasupra Dunării. Vede că poartă un coş din răchită între trăgători, de la care

coboară o a doua funie, semănând mai mult a fitil. Grămăticul Petrea Grigore Vălceanul, feciorul chiristigiului de la Govora, studiat la Padova şi Montpellier, a înţeles poate mai bine decât ei trei la un loc semnificaţia acestei campanii transdanubiene. Poate este singura, care cel puţin, acum, la început, egalează campaniile lui Iancu de Hunedoara, dacă nu cumva le întrece. Petrea spune că de la cruciade, toate campaniile creştine peste Dunăre pentru alungarea turcilor din Europa au fost nişte eşecuri lamentabile, începând cu a cavalerimii europene pe vremea lui Mircea Bătrânul şi sfârşind cu cele din vremea lui Vlad Dracul voievod. Iancu n-a ajuns niciodată până dincolo de Balcani şi niciodată un căpitan nu s-a încumetat să plece într-o asemenea campanie, singur cu oştirea lui, în afara unei coaliţii. Planul de război al lui Mihai îl fascinează. Scumpa lui contesină, opulenta Ana Bornemisza, pe care-a văzut-o la Hunedoara acum o lună, i-a spus că sunt cel puţin cinci căpitani din nemeşime gata să-l slujească pe voievod, sătui de neputinţele Bathoreştilor şi jigniţi de aerele pe care şi le dă Maria Cristierna. Dar mai ales jigniţi de înfrângerile care se repetă şi în acest an, pe toate câmpurile de luptă transilvane. Mina s-a întors de la Veneţia, aducând cinci care cu saci plini de vopsele. Hector Vorsi a ajuns la Praga, Carlo Magno la Alba Iulia, recucerind inima principesei. Meşterul Giuseppe Guaccimanni i-a trimis vorbă prin Mina că i-a isprăvit trei, din cei cinci *cassone,* adică cele sculptate şi pictate cu scene de bătălie…

…Cineva a aprins fitilul care arde sfârâind. Flacăra verzuie urcă rapid spre zmeul care-şi fâlfâie cele două cozi multicolore. De la dubasuri se aud strigătele vesele ale copiilor. Cinci dubasuri, acum şapte, acum douăsprezece, au luat largul. Se ridică pânza pe multe din ele. Se aude plescăitul lopeţilor. Flacăra ajunge între trăgători. O jerbă de scântei. Un detunet puternic, izbindu-se de luciul Dunării, zeci de ţâşnituri incandescente, verzi şi purpurii, alte jerbe de scântei şi zmeul arzând cu flăcări roşii. Desprins din trăgători, o flacără purtată de vânt pe deasupra Dunării însângerate de amurg. Şi iarăşi timpul, de data asta curgând prin el într-o spaimă de gheaţă. Pentru că stă în şa, neputincios, inutil, searbăd şi mort. Pe cheiul de lemn al cetăţii năvălesc ieniceri cu satâre. Taie otgoanele galerelor. De sub punţi răsar tunarii cu tigăiţele de jăratec fumegând. Răsună loviturile de ciocan ale şefilor de echipaje. Pleznetul bicelor. Totul se aude în înserarea dulce de toamnă cu o limpezime clară, amplificată de ecoul scurs pe Dunăre; totul, până şi pârâitul lopeţilor care-şi îndesesc ritmul, până şi bulbucitul apei, sfâşiate sub pintenul etravelor… Înţepeneşte în şa, neputincios, blestemând încăpăţânarea lui Morunmare, care n-a vrut să-şi ancoreze vasele aici de frica nu se ştie căror bulboane şi anafoare şi altor prostii marinăreşti.

— Doamne iartă-i, şopteşte alb, în elină, Dionisie Rally.

Galerele împărăteşti în şir de cocori ridică pânzele. Vântul care bate dinspre ţărm le umflă cu pleznete. Vede topciii ochind dubasurile greoaie, încărcate cu muieri, cu moşnegi, cu copiii şi schilozii cărora le-a dăruit ocrotire. Stă înţepenit în şa. Gâtuit. Cu ochii holbaţi. Cu un fir de spumă curgându-i pe la colţul buzelor. Bolboroseşte:

— Să-mi aduceţi capul lui Morunmare… Vreau capul lui Morunmare… Să-i sorb sângele, curva de tavernă. S-a vândut turcilor, chiorul blestemat. Iuda de Morunmare… Iuda…

Îşi înghite ocările. Dubasurile au înnebunit. În loc să caute adăpostul ţărmului, ori să fugă spre malul românesc, blestemaţii de cârmaci le răsucesc pe loc, lăsându-se scurşi drept spre galere. Aude strigătele lor, purtate pe apă:

— Traaage!…

Urmăreşte pietrificat cum dubasurile pline năvălesc asupra galerelor, cum topciii sint bătuţi cu bicele de căpitanii vaselor, cum pun foc şi ghiulelele zboară mult pe deasupra dubasurilor, ridicând jerbe de apă acolo unde cad. Cum dubasurile trec fulgerător pe sub bordurile înalte ale galerelor, deasupra cărora plutesc gogoloaiele de fum sur ale salvelor. Vede steagurile mari, verzi, cu trei cozi la pupa corăbiilor împărăteşti, vede turbanul alb al unui căpitan, dubasurile depăşind pupa celei din urmă galere, aude poruncile strigate pe punţi, apoi una din galere iese din şir, pintenind cel din urmă dubas. Troznete. Ţipete cumplite. Aşchii. Marame curgând pe Dunăre, o clăbuceală albă, apoi topciii apucând cângile şi izbind cu ele în viermuiala de trupuri care colcăie agăţate de scânduri, de lopeţile galerei, lăsate în apă cu tot dinadinsul, parcă ocrotitoare şi bune ca nişte aripi de cloşcă. Ţipete. Trei topcii ridicând în cange trupul străpuns al unei femei, care se zbate în vârful de oţel ieşit prin pântec. Alţi topcii aruncând pe bord, din cângi, copii şi iarăşi muieri şi mereu muieri, cărora alţii, pe bord, le retează capetele le prind de chici pe o funie şi le ridică pe scripeţi, sus spre vârful catargului. Bulbuceala se potoleşte. Galerele se răsucesc greoi, într-un bord, pornite pe urma dubasurilor. Topciii aruncă trupurile martirizate în Dunăre. Fiecare plescăit i se-nfige în creier. Ca şi strigătul gărzilor lui, sălbatic, plin de-o bucurie nebună. Ca şi freamătul care răscoleşte războinicii bulgari şi curtea. Parcă ţâşneşte de sub mal, ori din vreo văgăună neştiută, corăbiile lui Morunmare căzând pe flancul galerelor împărăteşti, cu tunurile descărcate. Şapte vase zvelte de Dunăre având sculptaţi la prove balauri, ori sfinţi, cu pânzele strânse, cu vâslaşi dintre pescarii slobozi, cu oştenii pregătind cângile şi ghearele de pisică pentru abordaj, dând foc făcliilor groase de câlţi înmuiaţi în smoală, cu tunarii din babord ţinând aprinse serpentinele, îngenuncheaţi lângă tunurile de aramă lucind în amurg. Trâmbiţe pe galerele împărăteşti sunând alarma de luptă. Galera cap încercând să se întoarcă sub scutul

artileriei de pe cetate.

Se ridică în scări, cu mâna pe inimă.

Dunărea plină de vâlvori. Un pescăruş alb. Corăbiile lui Morunmare răsucindu-se travers pe sfor. Detunetul salvelor spărgându-se de zidurile Nikopolei. Trâmbe de apă sub linia de plutire. Un catarg lovit în plin, frângându-se. Pânza căzând peste prova. Dincolo, pe galera albastră cu ciubucăria aurită, o ghiulea răsucindu-se pe punte. Doi topcii aleargă s-o prindă. Explozie roşie. Alt detunet cumplit, repetat ca o salvă: «praful, le-a aprins praful». O jerbă înaltă de apă ţâşnită din explozie, purtând pe coamă ţăndări şi trupuri şi pânze şi otgoane, vaerul Dunării reprimând-o în apele înspumate, apoi trâmbiţele lui Morunmare sunând pe toate vasele: *la abordaj*… Când se aruncă ghearele de pisică şi cângile, când se rup lopeţile strivite între borduri, când echipajele lui Morunmare sar dincolo, pe tambuchiul a două nave împărăteşti ţâşnesc nişte diavoli aproape goi, lovind oştenii sultanului cu bucăţi de vâsle, cu lanţuri şi cătuşe, sărindu-le în cârcă şi muşcându-i de cefi, ori de beregate.

De la mal pornesc alte dubasuri, le numără la nesfirşit, uitându-se pe sine în înserarea de octombrie prin care trece părul Maicii Domnului, beteală albă şi suavă plutind duios peste ţărm, peste dubasurile pline de muieri şi copii şi moşnegi şi schilăviţi, ducându-se lin pe deasupra Dunării unde corăbiile lui Morunmare le trag după ele pe cele trei ale împăratului, rămase tefere şi unde cetatea Nikopolului îşi răsfrânge umbrele negre în apele de sânge, mereu pline de sânge şi groază, în apele maicii noastre, Dunărea.

3

— Gata, Morunmare?!

— Gata, măria-ta.

— Îmi eşti ca un frate.

— Voia ta…

— Te-aş vrea la curte.

— Mă ucizi.

— Fii slobod pe apă, cum ai fost şi până acum. Ţi-am dăruit zeciuială din tot pescuitul care se face de la Brăila până la Călăraşi.

Morunmare îngenunche pe podişca împroşcată de spuma valurilor, acoperită de o crustă verde de gheaţă. Îi sărută mâna. Ce crudă soartă să stăpâneşti soarta altora şi să nu te poţi desprinde din destinele lor, să le porţi cu tine, mereu ca pe o pedeapsă a neîmplinirii. Mereu ca pe o datorie grea, cumplită. Crivăţul se sparge în pupele vaselor care saltă pe valuri, cad când pe un bord, când pe altul, vâjâie nebun printre sarturi, poartă valuri de fulgi mărunţi, mătură punţile pe care oamenii lui Morunmare stau zgribuliţi în scurtele de şubă. Sloiurile de gheaţă pârâie sub prove. Vede cerul cenuşiu, câlţos, jos, înfuiorându-

se printre catarge.

— E vremea să pleci, viteazule.

— Mă sfâşii, măria-ta… Dacă, Doamne fereşte, te-nfrânge?… Cu ce treci Dunărea?

— Călare.

— Doamne… Numai până mâine.

— Şi dacă îngheaţă?

— Pe-o mie de moruni fierţi, atunci sunt pierdut…

— Nu pot pierde corăbiile astea, odată cu capul… Du-te…

— Să pui stuf mult sub cal, ori sub sanie şi butii goale, chiar dacă treci pe gheaţă groasă, măria-ta… Dunărea asta e parşivă şi nesătulă de vieţi şi curvă, măria-ta… Dumnezeu să te aibă în pază.

Valuri mari cufundă pupele vaselor în clăbuci verzui, călăriţi de sloiuri. Morunmare urcă pe puntea «Rândunicii». Se ridică scara. Se desfac parâmele. Vântul glogozeşte peste corăbii vălătuci cenuşii, din care crivăţul smulge fuioare şi trâmbe de zăpadă. S-a împlinit una din prorocirile pustnicului Oprea din sihăstriile Izbicenilor. Iarna înainte de vreme… O trâmbiţă. «Rândunica» se lasă purtată pe sfor. Apa îi prinde prova. I-o răsuceşte vijelios. Crivăţul o ţine travers. Se aude o poruncă:

— Tare cu dreapta…

Plescăitul lopeţilor. «Rândunica» se topeşte nălucă în ninsoarea vântuită şi-n negurile care bântuie Dunărea, la Dunavci, cale de un ceas călare, mers domol, de cetatea Vidinului, inima puterii osmane la Dunărea de mijloc. Este vineri în 7 noiembrie, de ziua celor 33 sfinţi mucenici din Melitina şi a cuviosului Lazăr. Mâine sâmbătă, în 8 noiembrie, de ziua sfinţilor arhangheli Mihail şi Gavril şi-a făgăduit, sieşi, Vidinul. «Rândunica» nu mai este decât o umbră. Al doilea vas se desprinde. Al treilea. Al patrulea. Se rup din el. Din carnea lui. De peste două săptămâni a urcat flota Dunărea, priveghindu-l. Urmând convoaiele. Aducând ovăz de pe malul celălalt. Trecând alte mii de bulgari la adăpost. Răniţii. Bolnavii. Acum duce armuri şi hangere, cai şi scuturi, duce fii de timarioţi şi avuţiile şi odoarele ascunse ale bisericilor bulgăreşti, duce mătăsărie şi covorărie şi piper, scorţişoară, dafin, măsline şi untdelemn grecesc; tot ce s-a luat cu dreaptă răsplată din caravanseraiuri şi depozite, din antrepozitele porturilor dunărene şi din cetăţuile de pământ ale stăpânilor turci, trecute prin foc. Un val puternic spart de pilonii podiştei îi aruncă stropi reci în obraz. Morunmare a luat cu el ceva, dincolo de flotă. I-a luat credinţa că nu este singur şi părăsit pe acest ţărm pustiu, mirosind a pârjol şi-a moarte. A răzbunare şi-a disperare.

— Rămăserăm singuri, măria-ta, şopteşte Theodosie Rudeanu.

— Singuri, cu cugetul nostru, vel logofete.

Cea din urmă corabie este înghiţită de neguri. Sloiurile curg devale

pe valurile verzi şi gălbui, tivite cu spumă murdară. Se-nveleşte în pelerina de camelot, căptuşită cu blană caldă de veveriţă. Pe ţărm, între curtenii cu caii la mână, zgribuliţi în pelerine, îi recunoaşte pe cei doi viconţi gasconi, Louis d'Antognac şi Jeanpierre Sabatou de Bruziniac de Montastruc de Lavardac, care au condus răscoala robilor vâslaşi de pe galere. Jeanpierre, după câte se aude, s-a legat frate de cruce cu Racea. I-au prins corsarii de la Alger, pe o galeră care pleca de la Marsilia spre Spania de unde voiau să se îmbarce spre Lumea Nouă. Erau prea săraci şi fără rude să poată fi răscumpăraţi repede, aşteptând mila publică. Au fugit. Au fost prinşi, schingiuiţi şi vânduţi la Istanbul, lui Arif Erdener, neguţătorul de robi. O nouă fugă i-a zvârlit pe galerele împărăteşti, unde vâslesc de trei ani pregătind răscoala al cărei soroc a venit la Nikopole. Au învăţat turceşte, sunt vorbăreţi, se pricep de minune la ale armelor şi îmbăiaţi, cu pletele şi bărbiile căzute-n brâu potrivite din foarfece, dăruiţi cu costume veneţiene de Radu Buzescu, par sosiţi de curând din ţara lor…

— Pe Sfânta fecioară din Lourdes, joc unu contra nouă, că sarazinul din garda prinţului este o femeie, şopteşte vicontele Louis d'Antognac, prietenului său de aventură Jeanpierre Sabatou de Bruziniac de Montastruc de Lavardac.

— Mulţumeşte cerului că eşti aici, taci şi nu te mai gândi la femei, cel puţin până când ai să vezi în zare turlele din Nérac…

Se înclină amândoi, scoţându-şi morioanele îmblănite, răspunzând astfel semnului de bunăvoinţă făcut de principe. Voievodul se loveşte de privirea grea, scânteietoare a pajului care-i ţine scara.

— Habiiba, şopteşte.

— Roaba ta, stăpâne. Lasă-mă să te slujesc.

Crivăţul şuieră besmetic lovind în râpile înalte ale ţărmului.

— Ne luaşi toate nădejdile, doamne, spune Preda Buzescu.

— Vi-o lăsai pe-a biruinţii, vel postelnice Preda.

— Vorbe vrednice de faima războinică a măriei-tale. Vrednice şi mai mult să stea în istorii, spune Radu Buzescu, înclinându-se în şa.

Călăreşte prin crivăţul care-i suflă în spate. Îşi ridică gluga pe deasupra capului. Aude ţiuitul deşuchiat al vântului bătându-l în poalele mantiei, Îl apasă iarna timpurie cu cerul ei câlţos curgându-i pe deasupra capului, cu toate că se bucură adânc şi lacom, o bucurie zăcută şi rea. Nu putea avea mai bun ajutor împotriva turcilor, decât iarna. Nu numai că nu le place să se bată iarna, nu numai că-şi vor rătăci convoaiele de proviant şi ajutor, nu numai că oştenii îşi vor ciomăgi căpeteniile mai bine decât să iasă din iernatec; dar zăpada lasă urme, zăpada e cutră şi pârâtoare şi haină. Vai de cei învinşi. Aşa cum a fost de la Nikopole până aici… Zece etape de sânge şi flacără. Sângele care plăteşte sângele. Flacăra care plăteşte cenuşa. Care purifică. La Galiče, pe Skat, a găsit deasupra bibliei o icoană cioplită

grabnic în lemn. Avea pe ea acelaşi sfânt Gheorghe neucigând balaurul, însemnele *Iglisiei* şi pe dos, un singur cuvânt săpat în glagolitice: «Întoarce-te». La Vâlcedrâm, pe apa Cibrica, a băut vin de smochine adus de Theodor Ballina, neguţătorul. A uitat cine-a luat credinţă. A uitat totul, începând cu după-amiaza aceea cu ploaie spulberată şi nămoale. A uitat unde-a dormit peste noapte. A uitat cine-a fost de rând la cină, la gardă, a uitat totul în afara visului aceluia cleios; ori poate n-a fost vis, în care călca el pustiul, desculţ fiind şi însetat. Simţea sub tălpi nisipul încins, care-i ardea carnea, îl seca setea, avea limba umflată şi cerul gurii plin de sare, îl bătea soarele în cap şi-i ardeau ochii, abia se târa prin pustie şi nu vedea decât strălucirea soarelui în nisipuri şi vântul ducând nouri de nisip galben, undeva într-o zare. A căzut o dată. S-a ridicat. A căzut a doua oară. S-a ridicat în genunchi şi-a plecat mai departe, mergând de-a-nboulea, în patru labe… A căzut a treia oară şi nu s-a mai putut ridica. A căzut cu buzele în nisipul fierbinte, care i-a ars obrazul şi globul ochilor. A auzit un glas, spunându-i:

— Călătorule nechibzuit, iată burduful meu. Bea şi urcă-te pe cămila mea, care te va călăuzi spre adevărul tău.

S-a smuls din nisip şi de jur-împrejur nu era decât pustiul.

S-a târât mai departe, pe brânci, ca şarpele, pentru că dincolo de creasta unei dune a văzut trei tufe de saxaul înflorit. Un izvor îşi gâlgâia şupul, antilopele păşteau prin preajmă iarba verde plină de flori aromitoare. S-a rostogolit în acea vale fermecată, a simţit flori necunoscute mângâindu-i obrazul ars de nisipuri, s-a aplecat lacom asupra izvorului şi, când să soarbă, izvorul s-a topit în nisip, ierburile s-au sfârlogit, tufele de saxaul s-au prefăcut în scrum. Un glas i-a spus:

— Mergi înainte spre pieirea ta; ori întoarce-te spre izbăvirea ta.

Şi-a întors privirea uscată şi a văzut livezi în floare înmiresmate şi nouri albi stând deasupra crestelor înzăpezite, parcă era muntele Leaota; ori poate era Negoiul; ori poate că era Omul; ori era Pamirul, leagănul omenirii, sau tot atât de bine putea fi muntele Ararat, muntele sfânt, cu crestele lui albăstrii acoperite de omături veşnice strălucind în soare, aşa cum l-a văzut în tinereţile lui, când a fost cu o caravană la Erevan şi Tbilisi. Deasupra lui s-a plecat o umbră. Era o făptură ciudată, purtând gluga Închinătorilor, care i-a vorbit într-o limbă mai veche decât franca, şoptindu-i:

— Destinul tău este Cetatea de piatră… Restul nu este decât amăgire, fum, neputinţă. Supune-te…

— Am ajuns la rotărie, măria-ta, aşa cum ai vrut.

Sunt acolo toate foalele din Dunavci, adunate sub cerul slobod şi câteva covălii. Focurile duduie. Ţiganii şătrăriei trag la foale, scânteile zboară din ochii de jar, miroase a copită arsă şi-a fier bătut cu baroasele. Şirurile de călăreţi aşteaptă să le vie rândul la potcovit caii

cu colţi de gheaţă. Într-un pătul pe jumătate ars se pun tălpici la harabale. Într-altul, sub privegherea seniorului Mantovano, se urcă tunurile pe tălpicile cioplite în lemn de salcâm, legându-se cu scoabe abia ieşite de pe nicovale. Viforul trece covăliile prin sabia lui îngheţată.

— Ce zici, doamne, ne prinde sfânt Crăciun bătrânul pe-acilea?

— Care eşti?

— Io!… Iar nu mă mai cunoşti…

— Parcă-ţi pierduşi dreapta, măi Ghioagă sin Ghioagă.

— Aşi… Stânga…

— Să-i mântuim pe bieţii oameni şi ne întoarcem Ghioagă… De Crăciun bătrânul ai să fii pe cuptor, să-ţi numeri rănile. Agonisişi ceva pe lângă ele?

— Cu voia măriei-tale, da.

— Să n-agonisească şi-o sfântă de sfrenţie, doamne, că numai de alea se ţine. Aduc harmăsarii ăştia sfrenţia în ţară, parcă nu ne-ajunge aia de-o aduseră lefegii măriei-tale.

Se strâng cu toţii, călăraşi şi roşii domneşti, curteni şi măciucaşi ai Băniei. Îi simte în neliniştile lor, dar şi-n nepăsările lor.

— Auzii că muri Sinan paşa, măria-ta.

— De mult.

— Păcat… Merita să trăiască, s-o vază şi pe asta…

— Treceţi la cai, diavolilor! Ptiu… Aici erai, măria-ta? Hai şi nu-i mai ţine de vorbă pe ăştia, că nu mai mântuie potcovitul nici de sfintele Paşte… Hai să-ţi arăt cum îţi potrivii harabaua de oaste… Poate să vină şi tata crivăţului…

Marele şătrar îl târăşte după el, fără nicio ceremonie, scoţându-l dintre curteni şi oşteni. Îi era bine şi cald acolo între oşteni, în mirosul de copită arsă, lângă covăliile unde se-nfoiau focurile şi unde ţiganii trudeau fierul. Marele şătrar calcă repede, crăcănat, încurcându-şi săbioaia printre picioare. Parcă-l ghionteşte, aşa-l târăşte, ţinându-l de cot.

— Nu văzuşi nimica, măria-ta, îi şopteşte.

— Te văzui pe tine, Ţârule, necuviincios şi spurcat la gură.

— Prostii… Să-i fi văzut pe călugării ăia răpciugoşi, plini de lindini, care umblă prin oaste şi propovăduiesc sfârşitul lumii… Pă ăia să-i fi văzut…

— Prinde-i, leagă-i şi adu-mi-i la picioare, scrâşneşte şi-l îneacă o mânie verde, acră.

Vasile Ţâru prinde din zbor câţiva fulgi. Îi deschide palma sub nas.

— Pe ăştia-i poţi prinde?

— Încearcă.

Marele şătrar îi arată harabaua pusă pe tălpici sănătoase, de salcâm. Sub pologul din pânză de in fiartă în ulei a prins alt polog, de cergă

miţoasă. Pe deasupra pologului de in, polog de piele roşie. A despărţit locul surugiului de restul saniei printr-o perdea de piele, dublată cu cergă. Înăuntru fân. Peste fân, blănuri.

— Trai dulce, măria-ta, spune vel şătrarul, frecându-şi mâinile de parcă pentru sine ar fi tocmit harabaua…

Îl umileşte dragostea ţâfnoasă a marelui şătrar. Aşa cum îl umilesc întotdeauna oştenii, cu dăruirea lor simplă. Unde şi-a pierdut Ghioagă sin Ghioagă, stânga? Şi-n numele cui?… Şi de ce? Şi ce-nţelege Ghioagă sin Ghioagă mai mult decât înţelege însuşi domnul său, pentru că a rămas la oaste, când putea să se-ntoarcă, ce-nţelege Ghioagă sin Ghioagă dincolo de înţeles şi visează Ghioagă în visele lui pustiuri arzătoare şi izvoare fermecate şi drumuri fără capăt?…

…Este lacom de înserarea cenuşie, fumegoasă, tăvălită de crivăţ pe sub streşinile de şindrilă ale caravanseraiului lui Omar Cevdet. A îmbătrânit vechiul lui prieten, Omar Cevdet.

— După ce pleci, stăpâne, pune-mi foc! Altfel mă spânzură Ahmet Vefik paşa, în cârlige.

— Întoarce-te la Istanbul, Omar…

— M-am legat de aceste locuri, stăpâne.

— N-ai rădăcini, Omar… Orice vânt te poate smulge. Şi strivi.

— Pe Allah! Am văzut-o… Dar cum s-o fac?!

— Încarcă-ţi avutul şi femeile pe sănii şi vitele tale. Oile ţi le cumpăr eu, pentru oaste.

— Au să mă ucidă bulgarii, stăpâne.

— Îţi dau pază, să te scoată la Sofia… Grăbeşte-te.

— Ai de gând să baţi cu buzduganul în Edirné Kapi?

— Cine-o poate şti?

— Allah!… Am ştiut-o atunci când te-am scos din Halic. Erai aproape mort, alb, pluteai pe spate şi Bekir şi-a acoperit ochii spunând:

— Iată-l pe Israfil, îngerul morţii, tată.

— Ce face fiul tău iubit, Bekir, bătrânule Omar?!

— Prin voia ta, stăpâne, i s-a tăiat capul, acum doi ani la Nikopole… Am fost acolo, după ce-ai trecut tu. L-am căutat două zile şi trei nopţi în grămezile acelea de capete sângerânde şi triste. Unele mai aveau şi atunci lacrimi în ochi, dacă le rămăseseră ochii neciuguliţi de corbi. L-am văzut pe Bekir, plângând, deasupra altor capete… L-am pus în sac, l-am adus aici şi l-am îngropat în grădină, sub caişi.

— Îi plăceau caişii înfloriţi lui Bekir… Îmi aduc aminte.

— Îi plăceau, stăpâne…

Intră Theodosie Rudeanu… A îmbătrânit şi Theodosie.

— Sfatul de oaste te-aşteaptă, măria-ta.

— Vin, vere Theodosie, şopteşte.

— Au venit aici, cerând să te vadă, neguţători de la Raguzza, nişte veneţieni, doi flamanzi, un călător hispan, guslari din Macedonia, sunt cetnici din Albania, măria-ta, nişte dalmatini şi chiar un inglez, măria-ta, din Compania lui Barton. Stau în curţi pe la grajduri şi vor să te vază. Ce porunci dai?

Ascultă viforul aulind şi ţiuind sub streaşina caravanseraiului…

— După sfat, dacă asta le este voia…

Se-ntoarce spre bătrânul ienicer cocârjat în feregeaua lui, cu luminile ochilor pustii, pline de resemnare.

— Iartă-mă, Omar Cevdet… Părinte, iartă-mă.

Se pleacă. Apucă mâna bătrână, uscată, mirosind a cafea şi oaie, sărutând-o. Omar Cevdet, ienicerul de Damasc ieşit din ortale la bătrâneţe, cu barbă albă de patriarh, îi strânge capul la piept, şoptind.

— Te-am iertat, fiule, în clipa când te-am scos din moarte… Allah a vrut-o. Allah o ştie. În numele lui Allah, n-o căuta pe Şirin. Djinii i-au luat minţile când a văzut capul lui Bekir… Când să plec?

— Acum!

— Allah cu tine, stăpâne… Iartă-mă… Sunt prea bătrân să mai plec undeva. Şi dacă plec, cine va pune o floare pe mormântul lui Bekir?!… Iartă-mă stăpâne, pentru neascultarea mea… Rămân…

Bătrânul iese târşâindu-şi ciorapii groşi de lână. Crivăţul huhuie în obloanele de lemn, zgâlţâindu-le din ţâţâni. Coboară ieşit din sine, în sala mare a caravanseraiului. Ochiul care-l priveghează în sine, ochiul acela nevăzut şi crud şi necruţător, ochiul căruia i-a hărăzit din nou vederea câmpurilor de luptă, ochiul acela hain, nu se lasă înşelat de măreţia aspră a sfatului de oaste: chivăre ţinute sub braţ, zale peste pieptare din piele de cerb cu blana pe dinafară, cameloturi şi pelerine agăţate pe umeri cu paftale grele de argint, săbii dedate la sânge proaspăt, săbii care-au hărăzit viaţa morţii, mâinile astea ale lui, ori mâinile lor, înmănuşate în piele moale de căprioară, mâinile astea ucigaşele. Ard făclii. Ard sfeşnice. Arde mangalul pe tipsii de aramă. Theodosie Rudeanu a grămădit lângă scaunul lui, lângă jilţul lui de război, tuiuri şi sangiak-alemul lui Hafiz Ahmet. Câteva scuturi de spahioglani şi câteva lănci, archebuze ienicereşti şi două din coifurile pe care le-a despicat cu sabia. Ochiul, blestematul de ochi nu vrea să vadă măreţia asta ostăşească. Nu vrea să se întoarcă spre înafară, blestematul şi hainul… Se aşază în jilţul căptuşit cu blăni de pardos, smulse de pe umerii învinşilor. Lumina făcliilor se ţăndăreşte în lamele de oţel ale gărzilor.

— Morţi şi răniţi, întreabă, străin de el însuşi, rătăcind nebun pe cheiul Defterdar, unde Bekir pescuia cu undiţa, desculţ, sub privegherea ienicerului Omar Cevdet.

— De la Dolno Cerovene, până aici, la Bănie, nimeni, spune marele ban Calotă Bozianu.

— Niciunul în oastea domnească, spune paharnicul Radu Şerban.

— Doi, la oştile noastre, spune Preda Buzescu. Nu de fier… De beţie.

— Prinţul Marcu!

— Am iscodit după poruncă, măria-ta. Ascultă-l mai întâi pe căpitanul măriei-tale, Mîrzea. A colindat Vidinul şi taberele lui Hadîmb paşa de Caramania.

— Te-ascult, căpitane Mîrzea.

Iată unul peste care timpul nu vrea, ori nu poate să treacă. A rămas aşa cum a fost când l-a însoţit la sârbi, în ’94. Să fie Epicur de vină? Sau altceva, dincolo de priceperea filosoficească, altceva din mai adâncuri?!… Să n-aibă Mîrzea un Bekir al său?… Căpitanul poartă calpac tătărăsc, pieptar din piele de râs şi nedespărţitul lui şoim pe umăr… Hadîmb paşa de Caramania a strâns zece sangiaci, cu toate oştile lor la Vidin, împărţindu-le în trei. În târg, prin mahalale, timarioţi cu oamenii de pe timare cu poruncă să stea ascunşi prin grajduri, prin pătule şi să nu iasă de acolo decât atunci când tunul *Yozgat* va trage de trei ori. El, Hadîmb de Caramania, în faţa cetăţii, la două sute de paşi, astfel încât să fie apărat de artileria de pe ziduri, având la mijloc ienicerime cu archebuze, iar pe aripi călărime de Rumelia. Gerrah paşa, sangiakul de Negotin, cu o mie de timarioţi, ascuns în lunca Topoloveacului, la două mii de paşi de cetate, la miază-noapte.

— Vrea să mă prinză la mijloc, mârâie.

— Un cleşte care ucide, doamne.

— Când intră Cerrah, în valea Topoloveculuі?

— Spre zori.

— Unde e acum?

— La Gîmzovo.

— Baba Novac…

— Sunt eu, pentru căpitanul Baba Novac.

Este ea. Crăiţa. Iovanca. În cojoc sârbesc, cizme, cu părul tăiat scurt, încinsă, cu sabia sub braţ, cu scutul pe spate, agăţat de curea. Este ea, Iovanca. Altă mustrare de cuget, vie şi cu ochii arzători. Este ea, Iovanca Rudnik de Zagubica, mucenica gândurilor ei şi ibovnica prinţului Marcu, care l-a silit să jure că-şi va împlini legămintele, azvârlindu-i la picioare capul însângerat al pruncului Bekir şi-al tatălui ei, cneazul din osul Obrenovicilor, pe care Hadîmb paşa, eunucul, scopitul, l-a ars de viu, după ce l-a hăituit trei săptămâni. L-a ars de viu, împrăştiind câte un pumn din cenuşa lui prin toate satele Serbiei din drumul de întoarcere la Vidin. Ce alt ochi al remuşcării, ce alt ochi al blestemului; ori al mustrării îndreaptă spre adâncurile lui, Iovanca Rudnik de Zagubica? Şi ce făgăduială nu şi-a ţinut faţă de Serbia sufletului ei?… Tăcerea aceea grea, apăsătoare, plină de cutremurare,

când îi ştie pe toţi bărbaţii aceştia agăţaţi de buzele lui… Abia atunci se poate smulge din el, limpede, simţindu-se tăios, de oţel, vibrând, lacom de mâine, el însuşi dincolo de remuşcări, dincolo de amintiri, dincolo de tot ce nu este vodă. Îl vede pe Dionisie Rally în stânga, în straie monahale din şiac, purtând pe gât crucea de aur a Paleologilor. Îl vede pe căpitanul Tudor Maldăr de care se sprijină principesa Nurbanu îmbrăcată bărbăteşte, purtând za de Samarkand cu încrustaţii de email albastru, sabie şi coif bărbătesc suflat cu aur; veghiată de Habiiba, în arme şi za, cu nazalul lăsat; îşi dă seama că i-a văzut de la început pe cei doi viconţi frânci alunecând spre principesa Nurbanu, răsucindu-şi mustăţile cu înţelesul dintotdeauna al mustăţilor răsucite şi că au înlemnit acolo unde ajunseseră, atunci când crăiţa Iovanca a îngenuncheat să primească poruncile.

— Atunci, dacă aşa stau lucrurile căpitanilor mei, să facem întocmai pe placul mortului care se cheamă Hadîmb de Caramania. Dorinţele morţilor sunt sfinte şi noi, ca buni creştini, le împlinim aidoma…

…Şi iarăşi timpul măsurându-se pe sine, măsurându-i pe ei, pe fiecare şi pe toţi împreună. Măsurând vremea lor, după cugetul şi faptele lor. Ştie că planul lui de luptă este însuşi timpul. Că este în acest plan, cum este în cugetul şi în conştiinţa de sine. Mai ştie că planul va fi împlinit întocmai, la clipită, de cele două grupări de luptă, a Buzeştilor la aripa dreaptă, a sârbilor viteji până la nebunie, la aripa stângă, unde Iovanca şi Marcu vor goni prin crivăţ două ceasuri să ajungă la Kula şi de acolo, alte patru ori cinci, ori şase ceasuri de călărie în noapte, să cadă asupra târgului Gîmzovo în clipa când spahii lui Cerrah vor bâjbâi după şei şi după arme. Viconţii au plecat cu Marcu. Au plecat cu Marcu şi guslari sârbi din Macedonia şi guslari albanezi din Epir şi trei cavaleri greci din Moreea. Au plecat să cânte ceasul izbăvirii. Să povestească despre înfrângerea lui Hafiz-Ahmet. Timpul măsurându-i pe raguzani şi pe señor Alvarez Jucar de Villarrobledo, pe jumătate iezuit, pe jumătate soldat şi sigur trimis al monseniorului Alfonso Carillo să vadă cu ochii lui ce se-ntâmplă dincoace de Dunăre, pentru că prea a ajuns repede la Vidin cu trei harabale de postav şi mătase de Granada, venind pe drumul Orşovii, prin sangiakatul Temişorii. Şi acest mister Michael Ratchliff, cu părul roşu, rece ca un sloi, cerându-i un salvconduct pentru cele trei corăbii sub pavilionul majestăţii sale regina Ingliterei, pline cu lemn de catarge, care speră să ajungă la Mare înainte de a îngheţa Dunărea şi care i-a spus că la Istanbul se pregăteşte o răscoală împotriva marelui vizir, o pregătesc ortalele neguţătorilor şi ienicerimea, pentru a-l pune la loc în vizirat pe Ibrahim, prietenul păcii… Călugăraşi, greci după chipuri, strâng *cassonele* albastre ale mitropolitului Dionisie Rally. Le îndeasă cu straie, cu sfeşnice aurite şi candele încrustate cu pietre scumpe. Le închid uşor. Le zăvoresc cu lacăte grele, veneţiene.

— Iată-ne împreună şi singuri, sfinţia-ta…

— N-o pot spune încă, măria-ta.

Mitropolitul arată straja din uşa odăii lui, care închide după ce ies călugăraşii cu cel din urmă *cassone*.

— Este robul meu de credinţă şi nu ştie elina.

Dionisie Rally, prea rafinat să spună «sau roaba ta», se-nclină. Odaia caravanseraiului a rămas ceea ce a fost dintotdeauna. O, odaie de han otoman scundă, din bârne lipite cu pământ şi un divan acoperit cu blăni de oaie. Mitropolitul are senzaţia înstrăinării voievodului. Stă aplecat asupra burunducului cu jăratic, perpelindu-şi mâinile puternice deasupra flăcării mocnite. A aşteptat de luni de zile, de ani a aşteptat clipa asta şi acum când a venit şi prin strădaniile lui, când a trăit până la delir sălbatica victorie a voievodului la Nikopole, înţelegând că numai el este alesul destinului pentru visul bizantin, acum se simte aruncat în afara lucrurilor, străin parcă de sine însuşi, dar mai ales străin de omul în care şi-a pus toate nădejdile.

— Pari ostenit, fiule.

— Sunt neliniştit, sfinţia-ta.

— De luptă?

— Este singurul lucru care mă linişteşte.

— Va fi aprigă. Hadîmbul are putere de oaste. El însuşi este viteaz, viclean şi crud.

— Va muri!

Mitropolitul se-nfioară… Presimte acel ceva necunoscut pe care l-a intuit în caracterul voievodului, acea luciditate stranie care-l stăpâneşte după ce se exaltează la paroxism şi ce poate fi mai îngrozitor decât un stăpânitor lucid, care despică aparenţele cu simplitatea cu care dă o lovitură de sabie?… Voievodul ascultă atent oftatul uşor al mitropolitului. La Târgovişte, în Cetatea lui de scaun, între frescele lui Mina şi amintiri, între gărzi şi curteni, tămâiat şi slăvit, *Planul Bizantin* i s-a părut o încununare firească a luptei împotriva osmanilor. Toată suflarea balcanică îl aştepta ca un izbăvitor. Căpeteniile i-au trimis copiii, zălog al credinţei şi jurământului lor de luptă. A trecut Dunărea şi s-a izbit de adevărul adevărat, cel de dincolo de vise şi depărtare. Când se ridică în capul oaselor, îl vede pe Dionisie Rally, palid, făcându-şi semnul crucii.

— Ce limbă voi da împărăţiei mele, sfinţia-ta?

O clipă de tăcere.

— Elina, fiule… Limba firească Bizanţului.

— Primi-o-vor sârbii, care atâta s-au jertfit? Bulgarii? Albanezii?… Morovlahii?… Armenii?…

— Va fi limba stăpânilor, care nu va vătăma limba şi obiceiurile celor de rând.

— Şi ce credinţă?

— Ortodoxia!… Credinţa care i-a ridicat la luptă.

— Şi ce hotare?

— Cele fireşti.

— Pe unde trec ele, învăţatule al meu părinte de suflet? Pentru că sunt amestecaţi laolaltă grecii prin târgurile pe care le-am ars, cu bulgarii, cu robii luaţi de Sinan din Ţara Românească, cu tătarii, pentru că mi-a răspuns vorbă Baba Novac că valea Timocului s-a golit de oameni şi este aproape pustie, pentru că în târgurile care veghează drumul Belgradului, de la Soliman încoace s-au adus anatolieni care s-au împământenit… Iar Bizanţul!… Bizanţul al cui este el, Bizanţul, în afara amintirilor noastre despre el, care s-ar putea să fie mincinoase? Al grecilor din Fener?… Al genovezilor?… Al inglezilor?… Al sultanului?… Al armenilor, ovreilor, arabilor, al cui este acest Vavilon, această Sodomă şi Gomoră, astăzi putând sta sub sabie, mâine căutând jungherul şi otrava, armele sale mai vechi şi mai îndrăgite?

Din doi paşi mari, cât nişte sărituri de lup, este asupra mitropolitului. Îl întreabă gâfâind dacă este creştineşte să umple de sânge otoman toate văile Balcanilor, pentru a întoarce timpul de-acolo de unde l-a luat Baiazid în copitele calului său. Şi dacă şi-ar lua asupra lui acest sânge, pentru uşurarea creştinătăţii şi asupririle osmanilor, pe ce se va întemeia împărăţia? Şi pe cine? Ce-a făcut Alexandru Machidon cu sabia au desfăcut urmaşii lui cu pizma…

— Dacă mă vor răpune trufiile arhonţilor şi nu vor răbda stăpânirea unuia care nu este Paleolog? Ce se va alege de acest vis?… Ah, sfinţia-ta. N-am dat numai cu sabia… Am şi gândit. Atât de mult, încât adevărul nu mă mai înspăimântă…

— Şi care este acel adevăr, doamne, şopteşte alb mitropolitul Dionisie Rally, conştient dureros de realitatea implacabilă a viziunii voievodului despre statul bizantin în care arhonţii l-au jucat pe el, pe voievod, doar pentru etapa sângeroasă a restabilirii Bizanţului peste aceste două veacuri de la căderea sub turci.

— Adevărul!… şopteşte voievodul… Nimic trainic nu se poate clădi din afară, nici în cetăţile cugetului, nici în ridicarea unei ţări.

— Dar înţelege că ceea ce-ţi dăruie Bizanţul nu este o ţară, Mihail. Este o împărăţie deasupra limbilor şi a noroadelor, ca a vechii Rome; ori a celei noi, a lui Frideric-Barbă-Roşie, ori a lui Carol-cel-Mare, împăratul frânc, altceva decât un norod, este o stăpânire prin religie, universală, aproape de Dumnezeu şi veşnică…

— Nu mă pot ridica la înţelegerea cuprinzătoare a sfinţiei-tale. Sunt al oaselor dintr-un singur mormânt şi nu cred decât în truda limbii, braţului şi cugetului meu. Cât despre veşnicia împărăţiilor celor de deasupra popoarelor, nici sfinţia-ta nu crezi în ce spui. Unde-i vechea Romă şi Bizanţul, unde-i şi împărăţia lui Darius şi a lui Machidon şi a lui Ghinghis?

— Mă părăseşti?

— Niciodată.

— Te lepezi de Bizanţ? Acum când ai jertfit atâta sânge? Acum când Balcanii şi-au deschis trecătorile în faţa ta, când te binecuvântă toţi asupriţii, când te slăvesc şi prin tine nădăjduiesc?

— Sunt în inima mea, cu toate durerile lor, Dionisie Rally Paleolog! Nu de ei mă lepăd, ci de nebunia sarbădă a unui vis înmuiat în prea mult aur, pentru umerii ţării mele.

— Te-ntorci?

— Nu mă cunoşti… Merg până la capăt… Dar cu mintea limpede, Dionisie… Am vrut s-o ştii… Mitropolitul îşi pleacă fruntea, ca în faţa adevărului ineluctabil al destinului. Glasul lui Simion.

— Suntem în şei, măria-ta.

— Mergi călare, sfinţia-ta?

— Călare, cu sabia în mână, soldatul tău, până la capătul acela pe care voia ta l-a văzut, doamne.

Cu o mişcare frântă, Dionisie Rally Paleolog, mitropolit de Târnovo, îi ia stânga şi i-o sărută. El îl mângâie părinteşte şi-l strânge părinteşte la piept, pentru că, din clipa asta Dionisie Rally a pierdut totul. Apoi se duce la Habiiba şi-i spune să-l urmeze şi-o întreabă de ce n-a rămas la Crâm; ori la moşia principesei Nurbanu – şi vede lacrimile în ochii mari, cu toate că de sub coif chipul ei pare fioros, se-nduioşează cum s-ar înduioşa de un copil sărman şi pribeag. Să fi ucis Velica amintirea lui Habiiba, femeia?

Coboară scările ţinându-i mâna pe umăr. Jos, cu o făclie în mână, în za, îl aşteaptă marele ban Calotă Bozianu. Când marele ban deschide uşa caravanseraiului, viforul se năpusteşte chiuind nebun, spulberându-le în ochi trâmbe de zăpadă. Smulge făclia din mâna înzăoată a marelui ban. O izbeşte de duşumea… O stinge…

— Semn rău, măria-ta, mormăie Calotă Bozianu…

Nu-l aude. Iese în întunericul sfâşiat de gemetele viscolului, plin de o pace adâncă şi senină.

4

I-au îngheţat picioarele în scăriţe, cu toate că şi-a încălţat ciorapii din blană de iepure. De zeci de ori i-a smuls viforul pulpanele dolamei de sub genunchi. De zeci de ori i-a smuls gluga, vîrându-i ace de gheaţă în ochi şi pe sub marginea platoşei pe gât. Îl strânge platoşa. Îl strâng curelele. Ori ce atinge cu mănuşa se lipeşte de degete. La două ceasuri dinspre ziuă, viscolul şi-a îndoit puterile. A început să ningă greu. Călăuzii bulgari şi cei români de peste Dunăre, de prin partea locului, s-au strigat între ei. Pierduseră drumul. A stat acolo, în viscolul chiuit, gata să-l îngroape în nămeţi vântuiţi şi călători, preţ de un ceas, până când s-a găsit vadul peste Topolovec. Un ceas cumplit,

sub za şi coif, simţind cum se preface în sloi de gheaţă. S-au aprins făclii la priveghetorii de aripi, să vadă olăcarii trimişi de Buzeşti şi Baba Novac. N-a venit niciun olăcar. Poate s-au rătăcit. Ori poate i-au sfâşiat haitele de lupi plecate în dobândă. A venit doar marele ban Calotă Bozianu. Habiiba îşi alăturase calul de Alion, armăsarul pe care l-a încălecat pentru drum, să-i fie Sultan odihnit în luptă. O acoperise cu pulpana dolamei. Trecea viscolul peste ei, troienindu-i.

— Am avut un vis ciudat, stăpâne…

— *Chair ola*, Habiiba. Te-ascult.

I-a povestit cu glas subţire de copil, despre bătrâna ei mamă, despre tatăl ei care atunci când s-a născut ea s-a suit pe casă blestemându-şi zilele, după obiceiul lor când nu se naşte un războinic; despre Renghistan, Piaţa Nisipurilor din Samarkand, unde venea la marile procesiuni închinate strămoşilor şi unde a şi vândut-o tatăl ei, când avea 14 ani. Despre surioarele ei, despre casa lor, totul cu un dor sfâşietor şi lacrimi. Atunci a venit marele ban Calotă Bozianu, acoperit de zăpadă şi a descălecat, s-a lipit de pulpa lui şi i-a spus gros, cu glasul fărimiţat de chicotele deşuchiate ale viscolului:

— Să trăieşti la mulţi ani, măria-ta. Te firitisesc ostăşeşte şi-ţi spun că m-am născut prin tine… Pentru darul ăsta de mi-l făcuşi să fiu viu, să trăieşti…

— Să trăieşti, întru mulţi ani!

— Mulţi ani trăiască!

Glasurile călărimii din gardă, spărgând viscolul. Ridicându-se deasupra nămeţilor. S-a întors spre ei, cai şi oameni de zăpadă, grămădiţi într-un horn de vale în singurătăţile nopţii nesfârşite, lungă de-o veşnicie.

— Să-mi trăiţi, voinicilor, vitejilor!

Crivăţul i-a smuls vorbele de pe buzele crăpate de ger, îndesându-i gura cu zăpadă. Mai târziu călăuzii au găsit vadul. Nu se vede nimic. Nu se aude nimic. Doar crivăţul urlă besmetic, vânzolindu-şi pânzele cenuşii. Parcă şi-a pierdut oastea. Parcă se zbate singur în noianul de întuneric veşnic, chinuit de viscol, plin de gemetele muribunzilor, de strigătele răniţilor, de vaerul femeilor, într-o lume de apocalipsă. Călăreşte de-o viaţă, mucenicit în sine de tăria cu care i-a spus adevărul lui Dionisie Rally. Dar mai ales mucenicit de conştiinţa deplină a acestui adevăr pentru sine însuşi, întuneric. Crivăţ. Viscol. Valuri de zăpadă. Alion poticnindu-se. Frigul, tăindu-l nemilos, străbătându-i veşmintele, năzuind nebun şi lacom spre inima lui. Umbre albe. Fantasme…

— La măriaaaa saaa!

I s-a părut. Nu i s-a părut. Alte umbre cocârjate pe cai. Iarăşi marele ban Calotă Bozianu.

— Veni Karastan, doamne.

— Ce-i, Karastane?

— Am ajuns. E un mal aici. Încapi, măria-ta, cu vânătorii.

— Ce am în dreapta şi stânga?

Se lasă dus de dârlogi până după malul înalt. O râpă neagră în spatele căreia i se sparge liniştea în urechi. Pe deasupra, fuioarele albe ale viscolului. Călăreţii vin la trap bătut. Momâi albe în şeile înalte. Abia acum aude clinchetul fierului îngheţat. Scârţâitul şeilor. Fornăitul cailor. Vede şi simte oastea. Karastan îi spune ce are în dreapta şi stânga. Târgul Vidinului în dreapta şi spre mijloc, preţ de două mii de paşi; călare pe cele trei drumuri: de la Dunavci, ăsta pe malul Dunării, dacă măria-sa ascultă poate auzi valurile izbindu-se de ţărmuri, de la Rakovica şi de la Kula. În faţă, chiar în malul Dunării, cetatea. În stânga, locul de tabără, cu bordeie, un tăpşan…

— Are şanţuri, Karastane?

— Ieri n-avea, măria-ta, că l-am bătut cu piciorul de-a lungul şi de-a latul – apoi lunca Topoloveculuı şi drumul spre Gâmzovo…

— Ce porunceşti, doamne, că auzii cocoşii şi se face ziuă, întreabă marele ban Calotă Bozianul din bărboiul alb, de sub coiful acoperit cu gheaţă.

— Stăpâneşte-te Iovanca, lumina mea.

— Nu mai pot, stăpâne.

Prinţul Marcu îşi ia soţia de umeri. O sărută pe buze, duios. I-a cununat popa Stoica, între oşti, de cum au trecut Dunărea, fără s-o ştie decât haiducii sârbi şi Baba Novac. Iovanca, la sufletul căreia n-a ajuns niciodată… Poate în nopţile acelea nebune când uită de Iovanca asta în platoşă, arzândă la gândul Serbiei. Femeia îi ia mâna. Îi scoate mănuşa. Îi sărută mâna. Apoi cu o mişcare duioasă, plină de gingăşie i-o strecoară sub platoşă, sub coantăş, pe pântecul pe care-l simte fierbinte. I-o apasă acolo unde de atâtea ori şi-a apăsat buzele lacome de trupul ei.

— Iovanca…

— Îl simţi?

Haiducii făclieri trec la galop prin viscol. Urlă sălbatic. Aruncă făcliile în acoperişurile de paie. Le îndeasă sub streşini. În căpiţele de fân… Prinţul Marcu sleieşte în şa. Nu ştie dacă a simţit zvâcnetul pruncului; ori dacă i s-a părut că zvâcneşte acolo, sub platoşa acestei copile halucinate, devenită mumă prin dragostea lui.

— Dragostea mea, iubitul meu, şopteşte Iovanca, desprinzându-i mâna…

Izbucnesc flăcările. Limbi lungi şi roşii fluturând hain deasupra târgului. Acoperişuri în vâlvătăi. Căpiţe arzânde, smulse şi zvârlite peste case. O mare de vâlvori roşii, de troznete şi pârâituri, din care ţâşnesc spahii lui Cerrah paşa, unii fără cizme, alţii fără coifuri, unii călări pe cai neînşeuaţi, fără frâie, ţinându-se de coamă şi bătându-i

nebuneşte cu călcâiele. Haiducii lui Baba Novac vânându-i din fugă cu săbiile, ori cu pistoalele. Gâmzovo arde. Undeva, în mijlocul vâlvătăilor, se aude glasul lui Baba Novac stăpânind iadul de troznete şi urlete de moarte, viscolul şi zorii aceştia tragici:

— *Smîrt turcimaaaa!*

În lumina flăcărilor chipul Iovancăi se transfigurează.

— Cenuşă, numai cenuşă, bâiguie.

Scoate un ţipăt de fiară rănită. Înainte de a o putea opri, pleacă la galop în lungul uliţei năpădită de troian, acolo unde, la o răscruce, s-au oprit cinci călăreţi împlătoşaţi, cu blăni de leopard pe umeri. Unul dintre ei, ridicat în scări, îşi joacă fugarul pe loc. Din târgul în flăcări încep să se adune călăreţi osmani, intrând în tocmeală de luptă. O urmăreşte pe Iovanca al cărui cal îi zvârle în obraji bucăţi de zăpadă îngheţată. Îşi trage sabia, simţind venindu-i pe urme haiducii din gardă şi cei doi viconţi gasconi care i-au mărturisit că o lună de vâslit sub biciul vătafilor sultanului, pe galerele acestuia, este floare la ureche pe lângă noaptea asta.

— Iovancaaa!

O strigă. O roagă aproape cu lacrimi să oprească. Iovanca sare un gard arzând. Altul. Zăpada este ea însăşi o mare de flăcări. Miroase a paie arse. A lemn scorojit. Poate a carne de om sfârlogită. Îşi bate calul cu pintenii. Ajunge la înălţimea şeii femeii lui nebune şi mame şi sfinte. Atunci îl vede pe Cerrah paşa ochind-o pe Iovanca. Vede săbiile spahiilor lucind lacome în lumina de sânge a flăcărilor. Iovanca se pleacă fulgerător în şa. Despică pe cel dintâi ofiţer de spahii care-i taie drumul. El îl despică pe al doilea. Iovanca luptă nebuneşte, cu dinţii rânjiţi, albă, cu obrazul dintr-o dată scăldat în sudoare. Un spahiu desculţ, pe jumătate despuiat, îşi înfige suliţa în calul crăiţei. Prinţul vrea s-o prindă în braţe. O apucă doar de cureluşa dolamei care se rupe. Iovanca se prăbuşeşte. Strigătul ei de ajutor îi răscoleşte măruntaiele. Ca şi privirea aceea dintr-o dată de copil bolnav şi neajutorat, pe care i-o înfige în inimă.

— Iubituleee! Marculeee!

Îşi implântă sabia în beregata unuia dintre spahii care tabără pe Iovanca. Când şi-o scoate, vede un anatolian uriaş ridicând capul însângerat al Iovancăi, în vârful sabiei. Capul ei de mucenică, alb, şiroind de sânge, cu ochii încă vii, măriţi nefiresc, implorându-i ajutorul. Îşi înfige sabia în pieptul anatolianului, până la gardă. Scoate capul soţiei lui din sabie, cu o linişte nefirească. Nu aude glasul lui Baba Novac, strigând ca Cerrah paşa să fie prins viu. Nu aude detunăturile de pistol, nici plumbii izbind în frunte trei spahii gata să-l străpungă cu suliţele. Nu vede decât ochii măriţi de spaimă ai Iovancăi. Simte în palmă pântecele ei fierbinte şi zvâcnitor. Îngenunche lângă trupul încă viu. Aşază capul la locul firesc, stă

acolo, îngenuncheat, într-o detaşare de sine goală, cumplită, într-o singurătate sfâşietoare, neştiind cine este, de unde vine şi încotro merge. Vede doar viscolul învăluind-o pe Iovanca lui cu un giulgiu însângerat de zăpadă şi abia atunci înţelege cât a fost pe deplin a lui această copilă plină de dragoste şi dăruire, de nebună şi fierbinte şi nemuritoare dăruire. Stă îngenuncheat lângă mamă şi prunc, vede rana sângerândă care desparte trupul de capul ei frumos prinzând crustă de gheaţă şi plânge.

— Domnul nu spuse aşa, frate Radule… La ce să ne despărţim noi, dacă nu spuse vodă?!

— Vodă nu văzu şi nu ştiu de firul ăsta de vale, care mi se pare durat de mâna omului, neică!

— Lasă-l, Stroe, să judece cu capul lui… Ce facem, Radule, că s-aud cocoşii a treia oară?!

Radu Buzescu urmăreşte călare un fel de şanţ lat de trei călăreţi, care, se înfundă între mahalalele Vidinului şi râpele dinspre cetate. Măciucaşii lor s-au pitulat prin fundurile grădinilor, târându-se fără cai, ajutaţi de viscol. Au ucis străjile, acolo unde le-au găsit. I-a văzut ascunzându-se pe lângă garduri. Prin sălciişul de pe marginea şanţurilor. Prin gropile cu gunoaie. Prin dosul caselor. Pâlcuri, pâlcuri, doar cu măciucile şi jungherele. Şanţul, pentru că este şanţ săpat de mâna omului, trebuie să fie o viclenie a Hadîmbului. Cu politica lui făţişe, Mihai le-a tăiat lor, Buzeştilor, orice drum spre Mihnea Turcitu şi, prin el, cu mai marii Porţii… Zarurile au fost aruncate. Presimte că această campanie îngrozitoare, în care Mihai nu cruţă nimic, este mai mult o demonstraţie de forţă făcută lui Rudolf, Porţii şi Europei, decât un scop în sine. O demonstraţie de forţă la care va porni adevărata lovitură. Lovitura hotărâtoare. Iscoadele de la Istanbul spun că sultanul i-a trimis lui Sigismund Báthory o solie în care-l pune să aleagă între devastarea Transilvaniei şi o intervenţie energică pe lângă Mihai, în care, în calitate de suzeran, să-l recheme peste Dunăre, sub ameninţarea că va intra în Ţara Românească prin pasuri. Dacă o va face nu mai dă două cepe degerate pe capul lui Sigismund… În şanţ este aproape cald. Viforul trece chiuind bezmetic pe deasupra… Îşi opreşte calul în loc.

— Ce zici, neică Stroe? întreabă şoptit…

— Drace! muge Stroe Buzescu, văzând drumul săpat în mal, ascuns cu crengi grămădite în gura lui… Ce facem, Radule, că mă ia de la lingurică…

Radu Buzescu descalecă. Pământul îngheţat bocnă răsună înfundat sub tălpi. Hadîmb paşa de Caramania vrea să aibă toate atuurile… Poate-l aşteaptă pe Mihai, ca pe Mesia. Visează să-i ducă el însuşi, capul, la picioarele padişahului… I-a uitat pe Buzeşti în socotelile lui. Dar mai ales a uitat destinul lor. Sensul acestui destin. Şi nu le-a

consultat astrologii. Nici cronicarii. Îngenunche. Îşi scoate mănuşa, acoperită cu za fină, de Damasc. Pipăie cu buricul degetelor urma de potcoavă săpată adânc în glodul îngheţat. Deasupra, în fuioarele care trec bezmetice peste şanţ, presimte lumina…

— Cum te moşmondeşti, doamne, acolo?

— Mă uit la chingi, vel bane. Lasă-mă să răsuflu.

— Se uită vel comisul. Mă uitai şi eu. Suie-n şa, că se face ziuă.

— Vă uitarăţi de pomană. E pleznită…

Vel banul Calotă Bozianu împroaşcă nişte sudălmi scârnave.

— Aduceţi altă şa… Altă chingă, că vă spânzur de limbă.

— Semn rău, măria-ta, spune marele paharnic Radu Şerban. Să nu te-avânţi… Cum să pleznească chinga, aşa de la sine?

Doi vânători domneşti schimbă chinga. Îi e frig. I-au degerat vârfurile degetelor. Nicio veste de la Baba Novac. Nicio veste de la Buzeşti. I s-a părut într-o vreme că a ţâşnit o vâlvoare prin crivăţ.

— Părere, măria-ta, i-a spus vel banul. Mitropolitul Dionisie Rally, în cuirasă, cu sabia la subţioară, îşi împinge calul spre el.

— Să fii binecuvântat, spune.

— Amin!

Încalecă. Îl joacă pe Sultan pe loc, să-l încălzească. Armăsarul nechează. Nu mişcă. Îi pune pulpă. Nimic. Îl atinge cu pintenul. Sultan se înţepeneşte. El însuşi înţepeneşte, simţind sudori reci pe şiră… îi şopteşte lui Sultan descântecul de cal viteaz. Sultan nechează. Îşi scutură capul. Nu mişcă. Prin viscolul alb, lăptos, îi vede încremeniţi pe lângă el pe căpitanii de oaste.

— Maică Precistă, şopteşte vel banul Craiovei… Să facă Sultan una ca asta…

Descalecă greu. Îl apasă platoşa, cămaşa de sârmă, scutul şi armele. Gerul îl muşcă de gât. Îl mângâie pe Sultan pe ochi. Pe nări. Armăsarul de luptă îi vâră botul la subţioară. Ridică piciorul drept dinainte. Îl ţine aşa, ridicat. Îşi scoate iarăşi mănuşa înzăoată. Pipăie spre chişiţă. Sânge. Proaspăt. Un spin. Un spin mare, înfipt acolo, sub chişiţă. Îl smulge dintr-o smucitură.

— Aduceţi-mi-l pe Omăt… Unde-i Omăt?

— E aici, măria-ta… Omăt ăsta…

Vânătorii îl iau pe Sultan care nechează jalnic, şchioapătă şi-i caută obrazul cu nările catifelate, pline de chiciură. Armăsarul bate pe loc. Se repede cu dinţii rânjiţi la vânătorii domneşti. Vrea să-i copiteze. Se-ntoarce la el, îl adulmecă, nechează şi parcă plânge.

— Haide, Sultan, viteazule, prietene, du-te că mă înmoi, mă băiatule, mă omule, lasă-mă şi du-te.

Îi mai spune că i-a fost ca un frate, i-a fost credincios în lupte, cum au luptat ei la Călugăreni şi cum l-a dus Sultan asupra steagului profetului, cum l-a ferit de sabie şi alte amintiri ale lor, când şi-au

înfrânt amândoi spaima de moarte şi au învins, învângându-se înainte de toate pe ei înşişi.

— Hai măria-ta, hai doamne, că uite alba… Ieşi alba din noaptea asta cumplită.

— Omăt, alb, încomat, cu şaua de luptă roşie. Sultan se lasă dus, şchioapătă, îşi ţine capul plecat, se opreşte, nechează jalnic şi marele ban şi marele paharnic îşi şterg ochii cu palmele. Încalecă. Omăt joacă pe loc, potrivindu-şi pasul. Iată din nou ceasul neiertării. Al necruţării de sine. Ceasul care deschide alt crug de vreme. Nu vrea să se gândească la prorocul din Vişani, de-l cunoscuse pe tatăl său, voievodul Pătraşcu. Nici la prorocul din luncile Oltului, de la Izbiceni. Nici la capul lui Bekir, care plângea la Nikopole, când l-a găsit ienicerul bătrân Omar Cevdet.

— Prostii, spune, făcându-şi trei cruci largi şi smerite.

— Purcedem, măria-ta? întreabă Calotă Bozianu.

— Cu Domnul, vel bane… Sfinţia-ta, Dionisie Rally, nu te depărta dintre oştenii care te veghează… Cugetă la mâine, gândind cum vom ajunge la poimâine, prin zilele aidoma lui azi… La druuum!

Omăt trage în zăbală şi nu-i place. Marele ban Calotă Bozianu îşi începe jocul. Pleacă la galop mic spre locul unde bănuieşte că ar fi donjonul de sud al cetăţii, urmat de o sută de măciucaşi ai Băniei, ducând fiecare câte un cal de schimb harnaşat cu şeile şi valtrapurile spahiilor ucişi la Nikopole. Între măciucaşi, alţi vreo sută de cai, fără şei, slobozi, mânaţi cu harapnicele. Văzut prin viscol, prin pânzele vânzolite de zăpadă, trupul de oaste al marelui ban pare o ceată de păzitori de cai, rătăcită. Oltenii pocnesc din harapnice, suduie amarnic, se strigă unii pe alţii şi fac larmă cât o mie. Când pier în viscol, îi face semn marelui paharnic… Radu Şerban îşi trage calul alături. Strigă:

— Măria-ta!

— Cum va vrea Dumnezeu, vel paharnice…

Radu Şerban se închină. Spune ceva, nu-l aude din pricina crivăţului, trage de frâu şi se depărtează la trap mărunt, bătut, spre stânga, spre lunca Topoloveculuiui, ducând după sine cinci sute de curteni şi călăraşi domneşti acoperiţi cu glugi albe, de zăpadă. Parcă s-au smuls din el. Din carnea lui. Şi Calotă. Şi Radu Şerban. Parcă a rămas mai singur şi mai pustiu, în pustietăţile astea de crivăţ şi zăpezi răscolite. O umbră trecându-i în dreapta. Habiiba… A gonit-o aici spaima de otravă, ori jungher. A gonit-o singurătatea. Spaima de a se întoarce acolo, în Orientul îndepărtat care i-a ucis viaţa şi i-a vândut tinereţea. Îi e o milă tristă de Habiiba, adunată sub coif şi scut, căreia îi vede buzele tremurând:

— Să stai lângă mine, copila mea.

— Da stăpâne, scânceşte uzbeka.

— Vrei să rămâi la chervane?

— Allah! Nu mă batjocori. N-o merit.

Se întoarce în şa. Căpitanul Caloian, bătrânul Caloian cu zăpada îngheţată în sprâncene şi-n barbă, îşi bate palmele de şolduri. Simion îşi dă sabia pe gresia scoasă din coburi. Oţelul scârţâie şi se vaită. Simion stă sub coif, fără dolamă, doar în zaua căptuşită cu blană de lupi şi dă sabia pe gresie. Îi vede paturile pistoalelor ieşite din coburi, hangerele, bila de fier cu lanţ spânzurată la şa, îl vede posac, împietrit şi se cutremură de dârzenia neclintită a acestui bărbat, născut să-i fie umbră.

— Haide, Simioane!… Gata cu gresia aia… Plecăm.

Sloboade frâul, încercând să-l ghicească pe Omăt, pe care l-a încălecat mai mult în alaiurile de Paşti şi-n preumblările lui călare cu Velica. Are patru ani, e lat cât trebuie în grumaz, trecut de comisul Radu Florescu peste ştangă arzândă, pe sub porţi în flăcări, peste Argeşul venit mare, sare şanţuri cu apă, sare garduri cât statul, dar nu este dedat în luptă. Omăt nu se sinchiseşte de viscol. Calcă uşor, adulmecă în faţă, fereşte gropile acoperite cu zăpadă. Se simte străin în şa. Parcă are greabănul prea înalt. El însuşi, Omăt, e prea înalt şi calcă prea legănat pentru un cal de luptă. Se gândeşte la Fulger, dintr-odată laş şi milog în faţa zimbrului. Îi vine să urle şi să plângă după Sultan. Abia aici în crivăţul ăsta nebun, chiuitor, îi simte lipsa… Când oare va ajunge să nu-şi mai ajungă?… Când va ajunge să simtă lipsa a tot ce-i este drag şi familiar, a tot ce i-a fost aproape şi pentru că i-a fost prea aproape, a trecut pe-alături cu nechibzuinţa îmbuibatului?… Îşi ridică obrăzarul stâng al coifului… Nu s-a înşelat… Prinde o frântură din *Încălecaţi şi Allah să vă dea vitejia leului,* sunat de trâmbiţele din cetatea Vidinului. Îşi duce mâna la viziera coifului. Şi-o face streaşină. Ca o părere, ca o nălucire, zidurile groase, zidurile de nestrăpuns ale cetăţii. Ca o nălucire şi o spaimă de două veacuri. Ca o ameninţare şi o aducere aminte. Dincolo de ele, Dunărea învrăjbită. Şi peste Dunăre, dulcile lunci şi dulcile pământuri ale Olteniei… Parc-ar fi departe şi-nstrăinate ca pe celălalt tărâm. Oftează… Se ridică în scări. Niciodată înainte de luptă nu s-a lăsat răpus de tristeţi. A îmbătrânit şi el, odată cu Sultan, cu Buzeştii, cu Radu Şerban, cu Calotă Bozianu… Scrutează cetatea bătută de viscolul care trecând peste donjoane şi crenele ţiuie sălbatic, hohoteşte şi se vaicără a moarte. Vede valul de pământ şi pari ascuţiţi veghind malul şanţului. Hadîmb de Caramania n-a crezut în tăria zidurilor, întărindu-le cu parcane. Intră în joc, pentru că la crenele ies coifurile ienicerilor. A fost văzut, deci. Aude ropotul tobelor. Rânjeşte. Nechează pentru el şi-l înjură pe Hadîmb paşa de iapa de mă-sa. Se întoarce, bâjbâie, vânătorii, domneşti rup rândurile, unii gonesc spre înapoi, alţii pe aripi, la semnul lui Caloian cornistul cheamă jalnic *intraţi în rânduri la*

goana goanelor şi el vede totul cu ochii lui Hadîmb paşa de Caramania, care trebuie să fie vlăjganul acela în camelot roşu, din donjonul de deasupra porţii, plecat mult peste crenele, spulberat de viscol în ochi. Adică ceata vel banului ducând caii spahiilor, o ceată rătăcită prin viscol, pradă uşoară şi mănoasă; steagul lui, rătăcit şi el, poate steag de cercetare, speriat c-a nimerit cu nasul în zidul cetăţii şi celălalt steag, al vel paharnicului orbecăind la aripa stângă, deci tot de cercetare, care va cădea în suliţele lui Cerrah paşa. Ce va face Hadîmbul?… Face ce-ar face nouă căpitani din zece, lăcomind la o lovitură grăbită, care să-i aducă biruinţă sigură şi uşoară, uşurându-i lupta cealaltă, cu grosul pe care-l gândeşte îngheţat, înfricoşat de pierderea avangărzilor, orbecăind la întâmplare prin râpele înzăpezite.

Războinicul în camelot roşu piere de la ziduri.

Când aude lanţurile podului scârţâind pe scripeţi, cornistul şi Sfetea, vătaful crainicilor, sună prelung *întorceţi-vă şi fugiţi, iată duşmanul*. Vânătorii domneşti îşi arată măiestria de călăreţi, învăţată în lupte şi-n ceasurile de muştru pe câmpiile de la Târgovişte, ori la jocurile de halca şi încuratul cailor. Fac volte în loc din galop mic, şerpuie unii pe lângă alţii ca într-o goană plină de spaimă, când ei de fapt pleacă din şir, trec rând prin rând şi ajung din nou în şir, în joacă şi încălzindu-şi caii.

Aude ropotul nebun al spahiilor plecaţi în galop din curtea cetăţii. Ah, diavolul blestemat. La crenelele donjonului, camelotul sângeriu. Hadîmb de Caramania nu ridică mănuşa pe care i-a zvârlit-o. Este cutră bătrână şi-i place că astăzi, prevestit negru cu atîtea semne, are de-a face cu un războinic încercat. Vânătorii călări dau dosul la galop mărunt, tot steagul la stânga împrejur, având căpeteniile în spate… Trâmba de spahii pe şase rânduri se rupe în două. Aripa stângă năvăleşte acolo unde chiuie oltenii vel banului. Aripa dreaptă se prăvale în coasta lui. O aude. Aude ropotul copitelor răzbătând prin şuierul viscolului. Aude apoi strigătele guturale ale spahiilor. O vede pe Habiiba, gonind în faţa lui, adunată pe greabănul calului. Îl vede pe Dionisie Rally Paleolog, cu barba din ţurţuri de gheaţă, având faţa lui cea adevărată, clipa dinaintea luptei lăpădându-i masca de înalt ierarh şi cărturar sibarit. Adică o faţă de bărbat lacom de glorie, conştient de puterea lui, gata să verse sânge şi să-şi verse sângele şi-l iubeşte aşa, mai mult Paleolog decât Dionisie Rally. Simte cum renaşte în cugetul lui de oştean. Îi mai rămâne loc să facă ocolirea, astfel încât… Răcneşte: — Pe mâna stângăăă, la galop!… Aude porunca trecând împotriva crivăţului, din om în om… Când simte mişcare mută în faţă, face o voltă pe stânga. Crivăţul îi cade în obrazul drept. Spahiilor le vine pieziş, în obraz. Din valurile de zăpadă răsare tabunul de cai, mânat de măciucaşi drept spre spahiii care i se prăbuşesc în coastă. Zidurile cetăţii abia se mai văd. Îşi trage sabia. Se

aşază în şa. Radu Şerban o fi ajuns să se împreune cu Baba Novac?… Crede în Buzeştii strecuraţi în târg. Tabunul vine nebuneşte, cu coamele fâlfâinde. Măciucaşii rămân în urma lui, intrând în rânduri. Caii porniţi pe goană sparg formaţia spahiilor, învălmăşind cele două aripi gata să-i închidă la mijloc. Măciucaşii năvălesc rotindu-şi măciucile lor de zadă ghintuită:

— Dă băăă!…

— Ucide băăă!,

— La tidvă, nea Fane!

— La tidvă, bă Dobrici!

Îi trece prin faţă un spahiu, călare pe-un roib nobil. Din două fuleuri lungi Omăt îl ajunge pe roib. Înainte de a-l putea ţine în frâie, se repede ca turbat şi-l muşcă de gât. Spahiul îl ţinteşte cu pistolul. Vede gura rotundă a ţevii. Ori mai mult îşi aduce aminte c-a văzut-o. Îl izbeşte cu dosul sabiei peste pumn. Spahiul e ciupit de vărsat şi n-are dinţi. Îi alunecă sabia cu latul peste piept. O răsucire a pumnului. Simte vârful împlântându-se în carnea aţoasă a grumazului. A tăiat o vână. Ţâşneşte un şuvoi de sânge, pătând cu roşu coama lui Omăt, vântuită. Spahiul cade pe spate. Rămâne cu un picior prins în scăriţă. Roibul îl târăşte undeva în crivăţ. Asta a fost tot. Măciucaşii gonesc după tabun. Îl întorc, mânându-l spre înapoi, acolo unde aşteaptă comisul Radu Florescu, Calomfireştii, sub buzduganul vel logofătului Theodosie Rudeanu, cu două mii de călăreţi… Înlemneşte în za. Îşi ridică poala dolamei, să-şi apere ochii. Asta n-a mai văzut-o căpitanul Mîrzea şi n-a ştiut-o călăuzul Karastan. Pe poarta cetăţii dinspre Bregovo, aşa i se pare, ies şiruri dese de ieniceri cu archebuze. O pală de vânt învârtejeşte zăpada, ridicând-o într-un vârtej înalt şi nebun. Şi din senin, vântul cade. Îl aude bufnind gros în zidurile Vidinului. Negre. Uriaşe. Din pântecul cărora iese ienicerimea în rânduri dese, răpăind din tobe, suflând în corni, cu ţimbalele zbârnâind. Aude limpede, nevenindu-i să creadă, cântecul bărbătesc închinat lui mehterbaşa: *Vakti sefaü sürur, mehterbaşi hey, hey!* Vede archebuzierii în caftanele lor violet şi şalvari roşii, vede trăgătorii de girid, uriaşi, în caftane sângerii, ofiţerii îmbrăcaţi în verde, cu cucile albe clătinându-şi calpacele, purtătorii de tuiuri cu şalvari verzi, o oaste nebănuită aici, la Vidin, apoi tunurile uşoare, trase de câte patru cai şi-n donjon, nemişcat, pe cel în camelot sângeriu. Îi face semn lui Sfetea cu două degete. Sfetea sună: *Intraţi în rânduri şi fiţi gata*. Dacă lasă ienicerimea să intre în şiruri, oastea lui va sângera greu. Iată că este rândul lui Hadîmb paşa să-i zvârle mănuşa. Războinicul nu s-a lăsat viclenit. Aşteaptă.

— Caloiene.

— Poruncă.

— Să se ducă cineva la marele paharnic… Stai… Marele paharnic

este vrednic de mai mult decât păhărnicia lui, şopteşte privind cu ochi rotunzit de cruzime ţâşnirea marelui paharnic din nişte rovine şi goana celor o sută de călăreţi asupra capului coloanei de ieniceri, atât de năprasnică, încât vede topciii otomani de la donjoane rămânând încremeniţi lângă tunuri, cu fitilele aprinse în mână.

— Acolo, vel bane… Haide… Încă o dată, mântuie-mă.

Vel banul pleacă turbat la galop, târându-şi măciucaşii după el. Dacă Radu Şerban a plecat să şarjeze la sabie, fără grija spatelui, înseamnă că i-a venit ştire de la Baba Novac. Jocul de-a moartea abia acum începe să fie de-adevărat.

— Atunci să-l jucăm până la capăt, Hadîmb paşa, mârâie şi îşi curăţă barba de sloiurile care clinchetesc lovindu-se unele de altele…

…Şi iarăşi timpul. Fărâmiţat în clipe lungi cât veşniciile, aşezându-i-se pe umărul drept, sufletele celor căzuţi în salvele ienicerilor… şi pe umărul stâng, sufletele celor prinşi din şei cu cârligele şi ciopârţiţi cu iataganele.

— Suntem aici, măria-ta, preasupuşi la poruncă.

Îl doare osul frânt astă primăvară. Printre pânzele cenuşii, scămoşate ale nourilor, pluteşte talgerul alb al soarelui de iarnă timpurie, fantomatic, prevestitor a moarte. Marele ban loveşte atât de cumplit coloana de ieniceri, încât trece prin ea cu măciucaşii. Radu Şerban ia în săbii jumătatea de orta pe care i-o răsfiră Calotă Bozianu. Este acolo o învălmăşeală de sumane şi caftane, de cai şi oameni, de tohoarce şi calpace, care-i ţine pe topcii pe lângă tunuri, fără să poată veni în ajutorul ienicerimii ciopârţite cu sabia. Pîclele zorilor se ridică măturate de vântul umed care se scurge pe Dunăre…

— Măria-ta, şopteşte Dionisie Rally Paleolog.

Se răsuceşte în şa. Mitropolitul de Târnovo îi arată cu vârful sabiei coloana de spahii care iese din cetate la galop mare, cu suliţele plecate pentru împuns. Omul cu camelot sângeriu nu s-a mişcat din donjon. Îşi lasă nazalul. Strigă:

— Sfeteo!… Cheamă-l pe vel logofătul Theodosie… Degrabă, că-mi ucide vel banul.

Trâmba de călăreţi se repede la galop mare, acolo unde cei doi viteji luptă cu ienicerimea. Ştie că omul cu camelot sângeriu va fi stăpânul câmpului de luptă în ceasul care urmează, pentru că el nu-i poate lăsa pe Radu Şerban şi Calotă Bozianu între iataganele ienicerimii şi suliţele spahiilor; pentru că pune pinteni şi Omăt cabrează sălbatic, nechează şi porneşte atât de vijelios încât îi dau lacrimile în vântul goanei năprasnice, care-l prăvale în flancul steagului de spahii, jertfiţi cu bună ştiinţă de războinicul nemişcat în donjon, pentru a-l prinde cu întreaga gardă a vânătorilor domneşti. Vede a doua trâmbă de călăreţi otomani gonind astfel încât să-l învăluie pe la spate. A treia trâmbă galopează spre drumul Dunaveiului, să-l taie, în vreme ce poarta

cetăţii varsă mereu valuri de călăreţi care urmează într-o rânduială de fier, cele trei trâmbe care desenează planul de luptă al Hadîmbului. Când vede obrazul crâncen al ofiţerului de spahii întors spre el peste umăr, ştie că bătălia stă acum în agerimea, iuţeala şi gândirea Buzeştilor, vel logofătului Theodosie Rudeanu şi, mai târziu, în năvala lui Baba Novac. Poate ar fi trebuit să rămână undeva, de-o parte, să vază totul şi să călăuzească totul… Poate… Atunci n-ar fi scăpat de glasurile acelea care-i veneau la poruncă, când pe umărul stâng, când pe umărul drept. L-ar fi împovărat până la ruşine. Până la nefiinţă.

— Isuuus! răcneşte…

Aude o ghiulea trecând mult prea sus. Vede fitilul aprins zvârcolindu-se în jurul tuciului încins. Ofiţerul de spahii încearcă o întoarcere din galop, să primească şarja din faţă. Prea târziu. Îl ajunge pieziş. Îi retează capul, izbindu-l la cerbice cu tăietura parşivă a roşiilor de ţară, scurtă, dată numai cu vârful coroiat al sabiei. Simte în gardă împotrivirea osului.

— Altădată să-ţi pui plasă la ceafă, mormăie, înciudat şi scârbit de uşurinţa cu care l-a ucis.

Vânătorii iau spahiii în pieptul cailor. Aude strigătele luptătorilor, scrâşnetul fierului pe fier, o vede pe Habiiba apărându-se greu cu pavăza de loviturile unui haldău înzăoat şi îl atacă din stânga strigându-i turceşte:

— Apără-te, câine, şi las-o în pace, fecior de şacal.

Spahiul îşi întoarce calul în galop pe loc. Habiiba îi vine în urmă. Spune sugrumat:

— Ucide-l, stăpâne… Ucide-l, în numele lui Allah…

— Căţea, strigă spahiul, aruncând ciotul de suliţă cu care-o lovise în scut. Îşi trage sabia.

Voievodul simte golul din jur. Golul acela crâncen, rămas în urma luptătorilor încleştaţi corp la corp. Vede spahiii răsturnaţi peste palancă. Îi vede pe unii sărind din şei, printre parii ascuţiţi, trăgând cu pistoalele şi înţelege viclenia cu care-i lasă descoperiţi focului archebuzierilor de la crenele. Aude în clipita aceea de gol strigătele celor de pe ziduri.

— Loc, pe Allah! Loc să tragem, feciori de iepe…

Omăt se smuceşte fulgerător, dându-i dintr-odată sentimentul că are un cal de luptă mai deştept decât stăpânul zăbavnic. Nu face altceva decât întinde stânga cu sabia, plecându-se uşor pe stânga, bine sprijinit în scară, astfel încât să poarte lama însângerată pe deasupra scutului rotund, cu încrustaţii rubinii şi gurgui în formă de balaur. Atacul lui Omăt îl surprinde pe spahiu cu sabia ridicată la jumătatea pieptului. Este atât de năprasnic, încât lama îi intră în gât până la gardă. Ca s-o scoată, îl împinge pe spahiul gâlgâind de sânge din şa, lovindu-i calul cu vârful cizmei.

— Dumnezeule, fiule, aude în elină glasul mitropolitului, acoperit de salva trasă de pe ziduri.

— Înapoi! Înapoi…

Urlă din şa, turbat. Vânătorii se încăpăţânează să-i hăcuie pe spahiii rămaşi. Îl conduce pe Omăt din pulpe lângă hotnogul Gherasim care-l sfârtecă la nesfârşit pe spahiul lui, îl loveşte în neştire cu sabia, crâmpoţindu-l şi geme şi urlă nebun şi-njură scârnav ciotul acela sângerând.

— Gherasime, n-auzi?… Gherasime!

Omul rânjeşte şi se repede la el cu sabia ridicată, înjurând de Născătoare. Îi dă una în coif, cu muchea sabiei. Hotnogul Gherasim boldeşte ochii. Bolboroseşte.

— Ce cauţi aici, măria-ta, că-i prăpăd.

Crainicul Sfetea sună: *la goană, înapoi, pe şir de doisprezece, purcedeţi*. Goneşte stând drept în şa, astfel încât să vadă câmpul de luptă. Ghiulelele de tuci pleznesc undeva în spatele gărzii, care intră din galop în coloană de doisprezece. Vede nourii subţiindu-se. Vede soarele ţâşnind deasupra lor. Vede cei două mii de călăreţi ai marelui logofăt venind în ropot cumplit, cu suliţele în cumpănire, lăsând în urmă nori de zăpadă, îi aude chiuind, aude ropotul copitelor lovind pământul îngheţat, aude rânchezatul cailor aţâţaţi de goană şi vede trâmbele de spahii unindu-se într-o linie elegantă de pelerine roşii şi crupe şi coifuri, vede suliţele plecându-se pentru atac şi spahiii pornind într-un ramăt de *Allah* asupra călărimilor lui… Şi iarăşi golul. Se află cu garda între zidurile cetăţii Vidinului şi spahiii care, întorcându-i spatele, şarjează călărimea marelui logofăt. Între călăreţii marelui ban Calotă Bozianu şi ai marelui paharnic Radu Şerban, care sunt gata să-i răzbească pe ieniceri aruncându-i în şanţul cetăţii şi steagul de spahii care iese măreţ la trap domol, condus de omul cu camelot sângeriu. Topciii au încetat tragerea. Îşi dă seama de neobişnuitul acestei lupte în care şi unul şi altul şi-au întins o cursă după alta, ca să ajungă aici, faţă-n faţă, singuri între oştile lor care se bat cu spatele la ei. Vede tuiul de paşă, roşu. Vede caii arabi ai spahiilor cu pelerine albastre. Nu-l ştie pe Hadîmb de Caramania decât din isprăvile lui războinice, în deşerturi. La aproape opt sute de paşi, nu-i vede decât strălucirea coifului aurit şi camelotul sângeriu, între pelerinele albastre ale gărzii. Aude paşii înceţi, de gheaţă, ai timpului, hârşiindu-i urechile.

— Măria-ta, spune răguşit căpitanul Caloian.

Bătrânul Caloian sângeră sub coif, sub sprânceană. Are dolama făcută ferfeniţă. Îi arată cu vârful sabiei steagul de spahii care ţâşneşte printre ieniceri, izbind în măciucaşii marelui ban Calotă Bozianu.

— Trimite-l pe Gherasim, cu cinzeci de săbii.

— Rămâi gol, măria-ta.

— Caloiene…

Când hotnogul Gherasim pleacă la galop, parcă-i smulge cineva carnea cu cleştele înroşit în foc. Nu poate să-l cheme pe Baba Novac. Este nădejdea lui cea de pe urmă? Este sabia pe care-o are de aruncat în cumpăna biruinţii. Cu care va smulge lui Hadîmb de Caramania biruinţa. Dintr-o ochire vede liniile spahiilor plecaţi la şarjă, frângându-se sub goana călărimilor lui Theodosie. Îl vede pe Theodosie ieşind printre spahii pe calul lui roib şi căutându-l din priviri. Strigă:

— Desfăşuraţi steagul!

Steagul pe care stegarul îl ţinuse învăluit pe hampă, vârât în sacul lui roşu. Şi iarăşi gândul fulgerător de a nu-l lăsa pe Hadîmb să se desfăşoare, iarăşi goana de pe loc, ţâşnirea îmbătătoare din sine însuşi, dăruirea fremătătoare, şuierul vântului sub obrăzarele coifului, plăcerea sălbatică a contopirii cu Omăt, care goneşte vijelios, veghind cu urechile ciulite, cu coama albă fluturând, zidurile cetăţii văzute printr-o pâclă, exploziile roşii ale ghiulelelor rămase mult în stânga şi din ce în ce mai aproape chipul rânjit al lui Hadîmb de Caramania, care-l ameninţă cu şeşberul lui de căpetenie. Se răsuceşte în şa. Vânătorii au rămas în urmă, cu câteva lungimi de cal. O vede pe Habiiba întrecută de oşteni. Îl vede pe Dionisie Rally Paleolog gonind la înălţimea căpitanului Caloian. Îl vede pe Simion, cu o jumătate de cal în dreapta lui Omăt şi se bucură adânc şi omeneşte «Iată-mă Doamne, chezăşuindu-mă pe mine, cu sângele meu», îşi spune, uşurându-se parcă de-o povară apăsătoare şi strivitoare şi neomenească. Se ridică în scări, cu adevărat uriaş. Se simte el însuşi uriaş, cu o putere năprasnică atunci când năvăleşte asupra celor patru spahii turcomani, ieşiţi să-l apere pe Hadîmb. Aude plumbul tras de Simion trecându-i pe la ureche. Unul din spahii cască gura. Scapă suliţa. Plumbul l-a lovit în obraz. Se mototoleşte în şa. Calul bate pe loc. Al doilea plumb tras de Simion. Al doilea spahiu lovit în obraz scapă suliţa. Cade pe crupa calului care nechează, cabrează şi-l zvârle din şa. Acum. Loveşte cu sabia lemnul de abanos al suliţei care-i venea spre piept. Nu mai are vreme să taie cu lama. Gura spahiului îi răsuflă în obraz. Îl izbeşte cu garda în ochi, zemuindu-i-l. Simte zeama ochiului împroşcându-l pe buze. Omul scoate un urlet care i se-nfige în măruntaie.

— Hadîmb, urlă.

— Mickaly, câine sperjur, strigă Hadîmb venind în goană pe armăsarul arab negru corb, cu dinţii rânjiţi, la care se repede Omăt, nechezând.

Îşi împinge scutul pe spate. Hadîmb îl atacă din dreapta. Ştie câinele că este stângaci. Şi mai ştie să-şi mlădieze trupul uriaş peste coama calului, după obiceiul tătarilor, lăsând loviturile de sabie să treacă

vâjâind, în gol.

— Apără-mă, Simioane, din spate.

Îl opreşte pe Omăt cu o zmucitură puternică şi Omăt, neîncercatul în luptă, se opreşte sanie, proptindu-se pe picioarele dinainte. Are vreme să-i dea o lovitură lui Hadîmb, strâmbă şi proastă, care-l prinde în za. Îl aude făcându-l porc de câine. Se răsuceşte pe mâna stângă, într-o voltă pe loc. Hadîmb îi cade în coastă. Îl izbeşte cu atâta putere peste latul scutului, că-i zguduie măruntaiele. Atunci îl prinde el cu lovitura aceea de moarte, fulgerătoare, peste umăr şi de sus în jos, icnită, care-l despică pe Hadîmb de la ţeastă la gât, împroşcându-i creierii în coama calului.

— Mori, se aude răcnind neomeneşte, ca în aceeaşi clipă să audă rânchezatul jalnic al lui Omăt, rânchezat bărbătesc, omenesc şi să vadă vârful unei suliţi ieşind din pieptul armăsarului, chiar sub genunchiul lui drept. Se smulge din scăriţe. Simte cum îi fuge şaua de sub el. Sare cu o spaimă acră. Cade într-un genunchi, între picioare de cai şi lănci încrucişate şi săbii care-i caută gâtul. Ţâşneşte în picioare. Îl vede pe Simion între doi spahii care-l lovesc cu săbiile. Pe Dionisie Rally tăindu-se cu alţi doi călăreţi. Căpitanul Caloian năvăleşte spre el, rânjit, plin de sânge. Strigă:

— Un cal, Caloiene!… Un cal pentru Dumnezeu!

Atunci se simte izbit în umăr atât de groaznic, că-i pleznesc cureluşele platoşei. Vede dinţii galbeni ai unui cal căutându-i beregata. Se gândeşte fulgerător că este calul lui Hadîmb şi că în viaţa lui n-a ucis un cal. Pe ăsta îl ucide, împlântându-i jungherul în gât, cu dreapta.

— Calul, stăpâne.

Habiiba sare din şa. Fără coif. Halucinată de spaimă. Cu sabia în mână. Încalecă dintr-un salt. În clipa când îşi vâră picioarele în scări, patru spahii îl năvălesc din dreapta, şarjându-l cu suliţele. Cea dintâi suliţă se-nfige în pieptul femeii. O aude intrând în piept. Spărgând zaua şi intrând în piept. Aude chemarea cornului lui Sfetea. Aude un glas care nu poate fi decât al uriaşului războinic Stroe Buzescu. Izbeşte nebun suliţa care-l loveşte în cuirasă. O apucă de lemn, smulgând-o cu dreapta din mâna spahiului, în vreme ce cu stânga îi ia capul. A treia suliţă o retează ca pe un gătej. Lovitura puternică îl smulge aproape din şa. Vrea s-o ferească pe Habiiba, căzută pe spate, cu mâinile încleştate pe lemnul care-a ucis-o. În aceeaşi clipă aude vârful de oţel izbindu-i cuirasa. Spahiul sărit din şa îl atacă de jos. Aude oţelul lunecând pe oţel. Îl simte scăpând sub platoşă, în apărătoarea de piele. Îl simte dintr-o dată rece, scurmându-i măruntaiele cu durere care-i împăienjeneşte ochii. Fulgerător, ia sabia în dinţi. Apucă lemnul suliţei cu amândouă mâinile. Îl vede pe spahiul uriaş, galben ca Moartea însăşi, proptindu-se pe picioare şi împingând coada suliţei, brobonit sub coif, cu ochii ieşiţi din orbite, cu spumă albă pe buze. Ah, vede totul cu o luciditate cumplită. Spahiul care-i strigă nebun:

— Mori, Mikaly, câine turbat! Mori pe Allah! Mori ucis de Mithat Bali, pentru slava lui Allah… Mori!… Mori!…

Îl vede dintr-o dată pe Stroe Buzescu cu barba plină de sânge, căutându-l din priviri. Pe Preda Buzescu strigând:

— Ce faci acolo, măria-ta?!

Ţine lemnul pe care-l simte alunecându-i în pântec printre degetele mănuşilor năclăite de sângele lui însuşi. Calul. Dacă calul s-ar da înapoi un pas. Îi e frică de cea mai mică mişcare. Dacă acest cal necunoscut ar face un singur pas înainte, ar fi pierdut. Stă aşa, cu sabia în dinţi, cocârjat peste arcul şeii, cu ochii împăienjenindu-i-se, simţind fierul măcinându-i măruntaiele. Îl aude pe Stroe Buzescu, ca prin pâclă:

— Îl răpune!

Se ridică anevoie în scări, ţinând suliţa cu puterea disperării. Atunci, în clipa aceea îngrozitoare, când o simte scăpându-i printre degetele sleite, îl vede pe Stroe Buzescu năvălind asupra spahiului Mithat Bali, odată cu bătrânul Preda Buzescu. Vede săbiile sclipind în acelaşi fulger şi ca dintr-o altă lume, dintr-o depărtare fără seamăn, parcă printr-o pâclă plină de lentori şi mişcări serbede, vede obrazul spahiului scăldat în sudori crăpându-se în două. Vede zeci de spahii venind asupra celor doi boieri, gărzile lui privindu-l nemişcate, îngheţate într-o groază care pe el însuşi îl înspăimântă şi atunci se propteşte în scări cu un geamăt pe care-l ucide în dinţii încleştaţi pe lama de oţel a sabiei – îi simte gustul de sânge – îşi smulge cu un icnet

al

trupului întreg suliţa din pântece, o apucă de lemn şi izbind-o de arcada şeii, o frânge, lăpădând-o cu sângele lui cu tot, cu durerile care-l sfâşie, cu bucuria sălbatică a vieţii care-l năpădeşte nebună, lacomă, acoperindu-l de sudori.

Pisicile. Niciodată nu le-a suferit, lingave, linguşitoare, albe şi negre, grămadă în pântecul lui, sfâşiindu-l cu ghearele, rozându-i măruntaiele cu dinţii lor ascuţiţi. Trece Habiiba pe-un nour alb, încleştată pe suliţa care-i iese prin spate, acolo unde-o săruta lacom, spatele ei arcuit şi mijlocul mlădios tremurând ca ramurile de saxaul înflorit, bătute de vântul pustiului. Trec mereu călăreţi cu calpace, rânjindu-i, el stă legat de-o suliţă în pustiul arzător şi Mithat Bali îi desface pântecul cu hangerul, scoate dintr-un sac cinci pisoi albi şi cinci pisoi negri, deschide marginile tăieturii şi-i vâră pisoii în pântec; unul alb, altul negru, unul alb, altul negru, pisoii sunt flămânzi şi-i scurmă în pântec până-l trece scârna, îi aude bălăcărind în sângele lui şi Habiiba stă prăvălită la picioarele lui, îi intră furnicile în ochi, îl strigă, se târăşte spre el cu suliţa înfiptă în coşul pieptului şi el nu se poate mişca din scârna şi durerile lui; iar pe deasupra zboară trei vulturi hoitari, scoţând cârâituri cumplite.

— Măria-ta… Mihail, nădejdea noastră… Mihail, fiul visului nostru, stăpânul nostru, lumina noastră, nu ne lăsa Mihail împărate al nostru, sabia noastră, mândria noastră, omenia noastră, Mihail stăpâne, nu ne lăsa!!!

Iată-l pe Dionisie Rally Paleolog, desculţ, cu straiele ferfeniţă, acoperit de bubele remuşcării, pline de puroi, rugându-se la apa Iordanului, la marginea pustiei, pe locurile călcate de Ioan Botezătorul, despuiat de măreţia lui deşartă. Râde… Apoi se teme şi se cufundă în durere, pentru că peste cupolele aurite ale Sfintei Sofii calcă Daureţiu, desculţ, având chipul lui Zamolxis, face semnul şi-i spune în franceză: *Samudaia*, Mihail… Nu poţi hărăzi durere altora, fără ca tu însuţi să nu treci prin durere! Dincolo de ea stă *Tao*, în strălucirea ei de poartă spirituală. *Tao*, Poarta! Treci Mihail!… Treci Mihail!… Treci Mihail!

Este dintr-o dată uşor şi alb, aude zumzetul adormitor al albinelor şi şopotul dulce al Oltului şi zefirii trecând alinător prin cireşii înfloriţi, poate o vede pe Maica Domnului în chipul întristat al Velicăi şi apoi nu mai este decât muntele Cozia cu o glugă albă din nouri strălucitori şi nu mai este nimic decât o lumină albastră, plină de harul lui Dumnezeu care-l primeşte în ea şi-n care el se topeşte cu o durere blândă şi sfâşietoare şi neomenească.

— Măria-ta, nu ne lăsa!…

Cine îndrăzneşte să-i tulbure Trecerea? Şi cine-i smulge din uitare amintirea că este Vodă? Ah! Stroe, netrebnicul de Stroe plângând în hohote lângă carnea lui sfâşiată, amintindu-i de lăcaşul durerilor lui pământeşti, de acest trup sfârtecat care-l umileşte şi de care se desprinsese cu atâta uitare…

Cercuri roşii, verzi, mereu cercuri scânteietoare, de ce numai

cercuri? Apoi pâcla aceea stranie, densă, un fel de aură prin care se întoarce la sine, regăsindu-se în durere. Şi un glas şoptindu-i în francă:

— Unde fugi, Închinătorule?… Datorinţa ta nu s-a împlinit… Rămâi şi du-te până la capăt, Mihail…

Deschide ochii… Ştie cu ascuţime că s-a împlinit în faţa Porţii. Că cele patru, din cele opt nemărturisite lui de Daureţiu, îi sunt astăzi cunoscute: vederea, judecata, cuvântul şi fapta.

— De ce plângi, Stroe, întreabă sleit… Şi voi, de ce plângeţi?… La ce staţi în genunchi?

Atunci se înspăimântă de laşitatea lui. De graba cu care voise să se părăsească. Se vede întins într-o telegă, cu şaua la căpătâi. Sultan legat la codârlă îi suflă aburi calzi pe obraz. Telegă joasă pe tălpici. Stroe îi scaldă mâna în lacrimi. Se bate cu pumnul în piept şi se bleastămă c-a ajuns prea târziu. Stau acolo în zăpadă cu toţii, îngenuncheaţi, o mare de capete bărboase, chipuri de bărbaţi, stau îngenuncheaţi între caii lor, un cerc de oşteni îngenuncheaţi, de cai şi de suliţe şi-n fiecare suliţă câte un cap îndurerat, ori senin, ori mirat, capete, mereu capete şi lângă sania lui în două suliţe lungi, două capete de nerecunoscut, unul purtând coif aurit, celălalt un coif de spahiu şi mitropolitul Dionisie Rally cu patrafirul pe după gât, bolborosind o rugă fierbinte în elină, rugă pe care îşi aduce aminte c-a mai auzit-o, mai mult slăvindu-l pe el, pe vodă, decât cerând mila Preaputernicului. Simte ceva străin pe pântece. E acoperit cu blănuri. A început să ningă.

— Doftorul meu vrea să te coasă, măria-ta, spune Radu Buzescu. A mai venit un doftor, pe care nu-l ştim şi nu l-am lăsat să se apropie de măria-ta… Zice că-l cunoşti… Ce porunceşti?

— Unde este Marcu?

— Aici sunt, doamne.

Îl vede pe Marcu şi ştie. Ştie dintr-o dată totul, cu o luciditate înspăimântătoare.

— Să le îngropaţi pe amândouă, peste Dunăre, la noi… Şi Omăt?

— L-am îngropat, măria-ta, aici.

— Să vină doftorii.

Închide ochii. E sleit. Îi vâjâie urechile… Îl cuprinde dintr-o dată o bucurie sălbatică, clocotitoare. Iată-l asemenea oştenilor lui. Hăcuit ca ei… Ca ei om în durere şi vodă în durere şi bărbat ca ei şi cu sângele lui scriindu-şi poruncile de război şi cu sfâşierea cărnii lui. De aceea stau în genunchi şi-l priveghează. Se ridică dintr-o dată pe coate:

— Ce-i cu lumânările astea, sfinţia-ta?… Vă mulţumesc, oştenilor mei, pentru biruinţa voastră şi vitejia voastră.

Vorbele se aud până la cele dintâi rânduri de oşteni îngenuncheaţi, care le spun şoptit. Sunt luate de alte rânduri şi de alte rânduri până se ridică deasupra călărimilor ca o rugă ciudată şi sălbatică… El o

ascultă lacom, flămând dintr-o dată de murmurul acesta omenesc, care-l întregeşte şi-l sfinţeşte… Da!… Ştie chipul acesta ascetic, cu ochii arzând de luciditatea cunoaşterii. Este un mesager al lumilor veşnice, coborâte din Cetatea de piatră. Vede cum oştenii din gardă prind cu ţăruşi inima unei sănii şi dricul ei, aşternându-le cu scânduri de podină. Vede cum se face foc în câteva căldări de aramă. Vede cum chizilbaşul lui Radu Buzescu – Doamne, ce noapte a fost aceea cu Habiiba – scoate dintr-o cutie lungă căptuşită cu catifea cuţitele lui de hirurg, mosorelele cu aţă, din maţe de peşte, acele lungi, îndoite, cum se aduc chingi şi frâie, apoi un polog mare de haraba pus pe arcuri de alun. Îl trec broboane grele de sudoare. Iat-o. *Samudaia* lui, continuă… Ori ceva, o faţă a acestei pricini a durerii, cea carnală, trupească, menită să-l aplece mai mult asupra celeilalte, spirituale.

— Acum, măria-ta, spune Stroe.

— Acum, Stroe… Sunt gata.

Plânge răzbit marele ban Calotă Bozianu, care-l apucă de picioare. Închinătorul doftor îi strecoară sub spate o scândură. Stroe şi Calotă Bozianu îl ridică din sanie. Îl duc pe masa joasă, de lemn negeluit.

— Eşti greu, măria-ta, cât trei, spune Stroe.

Îl aşază uşor.

— Acum te legăm, doamne… Iartă-ne, da nu se poate altfel.

— Legaţi-mă.

Bătrânul Preda Buzescu îşi face cruce. Apucă să-i vadă pe cei doi doftori frecându-şi mâinile cu zăpadă şi cu nişte flori, ori frunze care miros puternic a mentă. Apoi, Preda Buzescu îi trage nădragii până deasupra genunchilor: Oştenii, mulţi oşteni, îi trec pe deasupra pologul, ţinându-l pe umeri. Nu se ruşinează de ei. Simte cum i se leagă picioarele cu chingile. Stroe îi trece o chingă peste piept. Îl leagă atât de strâns, că geme. Altcineva, poate Radu Buzescu, îi leagă mâinile. I se aşază la cap. Îi trece mâinile peste frunte. I-o şterge cu batista albă, aromind parfumuri subţiri de paciuli.

— Astăzi să petreacă oştile, Radule… Auzi, Boziene?… Să petreacă de hramul sfinţilor arhangheli Mihail şi Gavril.

— Voia ta, doamne!

— Mâine, sfat de oaste… Să-mi spună sârbii lui Baba Novac, voia lor… La Belgrad, la Niş, ori la Sofia… Auzi, Baba Novac?!… Unde-i Baba Novac?

— Aici sunt, stăpâne.

— Acuşica taci, măria-ta…

— Ce fac doftorii?

— Trec cuţitele prin foc.

— Le purifică, şopteşte Radu Buzescu.

— Unde-i Simion?

— Stă cu pistoalele în spatele hirurgilor…

— Vai lor! Dacă mă omoară, Simion le bea sângele strop cu strop.

Râde… îşi aţinteşte privirea în ochii lui Radu Buzescu.

— Ce viaţă duserăm noi la Strejeşti, vere Radule, şopteşte.

Apoi simte cuţitele fierbinţi intrându-i în pântece. Simte cum îl curăţă pe viu, pentru că nu-i pot da rachiu pe măruntaiele sfârtecate, cineva i-a băgat între dinţi o căciulă ostăşască mirosind a sudoare de cal, Radu Buzescu îi şterge mereu obrazul cu batista şi fruntea, îl ţine de fălci, el muşcă nebuneşte căciula aceea flocoasă mirosind a sudoare de cal, aude ceva plescăind şi ştie că hirurgii îl curăţă de sânge, ştie când încep să-l coasă, acele îi înţeapă creierii, îl ia un leşin de la lingurică, se stăpâneşte să nu se smulgă din legături, să nu urle, i se înceţoşează ochii, abia-l mai vede pe Radu Buzescu, se cheamă pe sine cu disperare, îi e groază acum de nefiinţă, ah, acele cosându-i creierii, sfâşiindu-i măruntaiele, apoi ceva răcoritor pe pântecele arzând în dureri neomeneşti, un fum aromitor la nări, o ceaţă dulce, albăstrie, plină de lumini ciudate şi de foşnete ciudate şi de glasuri ciudate, atât de îndepărtate încât nu desluşeşte decât un murmur legănător şi dulce, mereu un foşnet şi un murmur şi o zvoană din ce în ce mai cristalină şi mai pierdută apoi şi mai stinsă şi mai palidă şi mai ofilită.

6

— Ce arde acolo, Simioane?

— Rakovica, măria-ta.

— Bine.

— Ce zi este astăzi, Simioane?

— Duminică, doamne… A douăzeci şi patra după Rusalii. Să-ţi pun ficatul ăsta crud de măgăriţă pe rană.

— Pune-l… Unde-s doftorii?

— La telega lor, în urma noastră.

— Îmi dau să mănânc?

— Ba!

— Dă-mi tu…

— Iartă-mă şi măria-ta, de nu-ţi dau.

— Sunteţi nişte câini.

— Suntem.

— Ce face Habiiba?

— Doarme, măria-ta.

— Bine… Şi Iovanca?

— Şi măria-sa.

— Şi principesa Nurbanu?

— E cu căpitanul Tudor Maldăr spre Ruzinci.

— Să nu iasă călare, c-o surghiunesc la monastire.

— Nu iese.

— Bine, Baba Novac. Îţi iau mărturisirea asta ca pe cugetul meu

luminat. Îţi dau mulţămita mea de voievod şi domn. Mai presus, pe cea de oştean. Ai judecat drept, după cugetul tău drept şi neîntinat. Să ne facem fraţi de arme, Baba Novac. Ah, iartă-mă Serbie…

Trece Serbia în văluri negre şi-n flăcări şi-n lacrimi, cu chipul Iovancăi Rudnik de Zagubica prin ninsorile nebune, pline de pojaruri învâlvorate şi Baba Novac îi cere iertare în genunchi. Este gol, cu tălpile degerate pline de răni sângerânde. Umblă pe zăpezi, gol, lăsând urme de sânge. Îi spune Iovancăi că nu s-a lăpădat de Serbia, dar că Hadîmb Hasan este prea tare la Belgrad, pentru oştile lor degerate, răzbite de viscole şi nemâncate… El se duce la Sofia, aşa gol şi-nsângerat, să se reculeagă la Bojana, la monastire. Apoi vine Sfântul Sava şi-o cuprinde pe Iovanca într-o poleială de aur care se sfâşie în crivăţ şi nişte câini mari, negri, trag de trupul feciorelnic, gol, plin de sânge. În jurul acelui trup, căpeteniile haiducilor sârbi.

— Venim la Sofia, măria-ta, pe la Bor şi Paracin şi Aleksinac prin Niş şi pe valea lui Nisavo, după ce ne adăpăm caii în Morava. Altfel ne blesteamă oasele albite ale copiilor noştri, spune căpitanul Deli Marcu Dubrowniki. Stau cu toţii în ninsoare, poartă torţe aprinse, se văd purcoaiele de capete turceşti pe care le troieneşte viscolul, zidul de suliţe otomane, ridicat în faţa cetăţii Vidinului, având în bolduri capetele ofiţerilor şi mai înaltă decât toate, suliţa cu capul lui Hadîmb de Caramania. El stă pe o sanie, în fân, acoperit cu blănuri. Are fierbinţeli şi în gură gust de sânge. Chizilbaşul îi schimbă de pe frunte prosoapele tăvălite prin zăpadă. Trec mereu, trec la nesfârşit şiruri de oşteni cu făclii. Se opresc în dreptul săniei. Îngenunche. Îşi scot chivărele, ori căciulile din blănuri de iepure, ori de oaie, ori de vulpe.

— Să trăieşti la mulţi ani, măria-ta.

— Tu eşti, Coţofană?

— Alei, că mă mai cunoşti doamne!

— Te cunosc după faptele tale…

— Atunci primeşte darul ăsta al meu şi-al cetaşilor mei!.. Un noaten de chivirgic, să-l ai de sămânţă.

— Îl primesc, Coţofană… Să trăieşti.

— Să trăieşti, sfinte voievoade… Să nu-ţi fie ziua asta a numelui, ziua durerilor, ca astăzi.

— Să trăieşti, Negară Limbă dulce… Ce mai e pe la Dăbuleni?

— Ce să fie, doamne… De-ale noastre… Io-te că ne puserăm zece din Dăbuleni să-ţi dăm tretinul ăsta, dacă-l pierduşi pe Omăt ăla viteazul…

Tretinul joacă în frâu, alb, nepătat, cu piept lat şi-ncomat.

— Mă plec vouă, dăbuleştenilor… Să-mi trăiţi…

Dumnezeule, cât este de bogat. Cât îl îmbogăţesc oştenii lui din bogăţia sufletului lor şi el pribegeşte în visul de aur al Bizanţului ca un cerşitor netrebnic la porţile arhonţilor şi nu bate smerit la porţile

ăstora, care luminează noaptea cu făcliile lor şi cu inimile lor.

— Ce arde acolo, Simioane?

— Gavril-Genovo, măria-ta.

— Bine!…

— Ce zi este astăzi, Simioane.

— Vineri în 13, a sfântului Ioan Gură de Aur şi Lăsatul Secului, măria-ta.

— Mâine intrăm în postul Crăciunului. Mi-e foame.

— Ce pofteşti să mănânci, doamne?…

Se ridică pe coate. Sania aleargă printre dealurile sure, încenuşite. Ninge uşor, cu fulgi deşi şi grăbiţi. *Ahankara*. Conştiinţa fiinţei. Poate adâncită de durerile cărnii sfârtecate, tratată de cei doi hirurgi cu zemuri de rădăcini necunoscute şi hălci de carne crudă puse peste buzele sângerânde ale rănii; ori cu ficat crud de bou şi de măgar. Tratată de el însuşi cu voinţa de a se vindeca, voinţă pătimaşă şi crudă, prin care-a evadat din el, lăsând fiinţa lui trupească să lupte cu răul, netulburată de spaime şi gânduri. S-a dedat cu desprinderea de sine. Cu obiceiul de a se lăsa zăcând în blănuri, în sania care a gonit mereu spre Balcani trasă de patru cai, cu Sultan alergând slobod pe lângă ea şi Simion vârât în fân şi-n şubă, mânând pe urma călărimilor răsfirate pe toate şleahurile de la Pirot până la Plevna. În desprinderea din clipă, în serenitatea de gheaţă a rosturilor veşnice. S-a găsit pe sine dincolo de orice lanţ făurit de mâna şi gândul oamenilor, de obişnuinţa timpului şi a obiceiurilor, de searbăda convenienţă a curţilor, de viermuiala colcăitoare a treburilor politiceşti unde oameni mărunţi, cotropiţi de trufia neghioabă a rangului lor, îşi înalţă lăcomiile şi neputinţele şi golul lăuntric la înălţimi vane şi mincinoase, murdărind albul imaculat al timpului cu scârna lor de viermi trăitori în minciună. S-a văzut pe sine în vreme, gol de deşărtăciune şi s-a înţeles până la capăt şi până dincolo de vreme. El însuşi a fost destinul lui însuşi, trecându-se prin voinţă nestrămutată şi neşovăitoare în destinul larg cuprinzător al Ţării Româneşti. Ştie că s-a zidit în acest destin, prin faptă. Ştie, acolo în serenitatea singurătăţii lui absolute, că singura măsură a destinului omenesc este fapta. Ştie că stă mai presus decât toate Iglisiile şi partidele boiereşti şi luptele lor mărunte şi neghiobiile trufiei, ori ale lăcomiei; mai presus decât ostenitoarea monotonie a obişnuinţei; după cum ştie cu o durere aspră, bărbătească, limpede, că nu poate fi slobod de ele decât în aceste clipe de mare şi încrâncenată singurătate.

Sultan nechează uşor. Îşi lasă capul pe loitra de răchită împletită a săniei ostăşeşti. Îi suflă în obraz aburi calzi, privindu-l cu ochi duioşi, omeneşti. Scoate mâna de sub blănuri. Îl scarpină între urechi. Îl alintă cu vorbe şoptite, duioase. Îi spune «băiatul tatii» şi «curvar bătrân», se-nţepeneşte-n el pentru că-şi aduce aminte de clipa când a

străpuns-o suliţa pe Habiiba, apoi, ca o pedeapsă a întoarcerii sale în trupul amorţit de durere, o doreşte cumplit pe Velica şi-i este dor sfâşietor de ea. De nopţile lor în chioşcul fermecat, când era primăvară şi cântau privighetorile în via înflorită. De dimineţile însorite, când se scăldau goi în bazinul cu apă verde albastră şi ea răsărea goală şi albă şi măreaţă, înrobindu-l cu toate frumuseţile trupului şi cugetului şi o simţea parte din sine însuşi, veghetoare şi limpede, duioasă şi neistovită, vorbind cu gândurile lui şi gândind cu graiul lui. Ceasurile trec după ceasuri. Sania n-are polog, după porunca lui. Întors în sine, este lacom de simţurile lui. Vrea să audă foşnetul tălpicilor de salcâm prin zăpada moale, afânată. Tropotul cailor. Clinchetul zurgălăilor de argint de la gâtare. Tropotele gărzilor, scârţâitul şeilor, clinchetul armelor, tusea înfundată a oştenilor. Ori, câteodată, când simt ei că a deschis ochii, cântecele lor de luptă. Ori câte-o doină legănată. Ori câte-o sârbă trasă pe nai, când îşi arată soarele chipul ofticos dintre nourii de zăpadă, cenuşii.

— Ce arde acolo, Simioane?

A poruncit să se strămute toţi creştinii peste Dunăre. Are nevoie de braţe la câmp. Să-şi sloboadă braţele pământenilor, pentru arme. Toate aşezările să fie date focului. Să facă pustiul între Dunăre şi Balcani, aşa cum cei vechi, ai lui, făceau pustiul între Dunăre şi Cetatea de Scaun. S-a întors vremea. A venit sorocul să plătească şi turcul.

— Nu arde nimic, măria-ta. Sunt focurile de tabără ale vel banului Calotă Bozianu.

— Buzeştii sunt cu el?

— Au venit azi-noapte de la Vraca, pe care-au dat-o focului.

— Unde suntem?

— Ne apropiem de Berkovica, doamne… Te mai doare, măria-ta?! Simion îl priveşte cu ochi trişti, care-l umilesc. Dealurile împădurite se apropie uşor de sanie. Stau sub ninsoare, gheboşate, cenuşii, într-o pustietate tristă. Fagi înalţi, cenuşii şi ei, zăbrelesc albul pur al zăpezilor. Închide ochii. Simte fulgii aninându-i-se în gene. În mustăţi. În barbă. De când nu s-a mai odihnit în lăpădarea trupului? Îl cuprinde o leşuială amară. Totul rămâne în afara lui, curgând într-o depărtare sleită, cenuşie şi searbădă.

7

Luna nebună, aproape neagră, pântecoasă, stă spânzurată deasupra vârfului Cerni vrah, aruncând umbrele platanilor uriaşi pe zăpada scânteietoare. În cerul verde albăstriu, sticlos, Carul mic îşi ridică oiştea spre cumpăna lui Dumnezeu. Boarul a ieşit în păşunile îngheţate din care cade chiciura. Balanţa îşi pleacă braţele spre el, amintindu-i că încă o noapte trece din talgerul vieţii, pe talgerul

morţii. Jos, dincolo de platani şi nuci, în vale, se văd acoperişurile Sofiei. Târgul cu uliţe strâmte şi întortocheate îşi fumegă spaimele prin hornuri. Turcii şi-au încărcat calabalâcul în sănii. Iscoadele spun c-au trecut Balcanii, unii spre Sidiró Kastron, alţii spre Edirnè… Stă pe năsălia acoperită cu blănuri, în faţa geamlâcului din odaia mare a casei sangiakului de Sofia. Sangiakul Hamdî Ishakoglu s-a dovedit mai mult înţelept decât viteaz. Când oştile lui au pălit la Slivnica, a pus ienicerii să caute tot ce-a rămas creştin în târg. A adunat câteva sute de moşnegi şi de babe, de târgoveţe şi târgoveţi cu copiii lor. Le-a vorbit despre binefacerile împăratului, despre puterea lui veşnică şi despre adevărata credinţă, care este legea lui Mahomed. Le-a spus că şi-au câştigat viaţa sub oblăduirea flamurei verzi, care fâlfâie până la Dunărea de sus. Că nu-i taie, cum ar trebui s-o facă pentru răzvrătirea lor şi trecerea sub flamurile beyului necredincios de la Kara Iflak, care astăzi este tot atât de puternic cât este puternic nisipul ridicat de vânt, în pustie. Nu-i sileşte să treacă la dreapta credinţă, descăpăţânându-le copiii în faţa lor, cum ar avea datoria s-o facă. Nu le pune foc caselor. Nu le pradă avutul. Nu-i vatămă nici în carnea lor, nici în cugetul lor. Îi lasă singuri, să facă ce vor vrea. El se va întoarce, cel mai târziu la primăvară şi atunci vor mai sta de vorbă.

A intrat în târg acum două seri, între oştile Buzeştilor şi vel banului Calotă Bozianu, urmat de oştile martologilor, de haiducii lui Baba Novac, sub un cer cenuşiu şi zgribulit, pe uliţele aproape pustii. Se aştepta să-i iasă în cale bătrânii, cu pâine şi sare. Să vadă în medean preoţimea şi stările, cu prapori făcuţi în grabă, bătând mătănii şi preaslăvindu-l. Aşa cum a fost pretutindeni, acolo unde a intrat în târguri mai răsărite, în sunetul trâmbiţelor şi-n huruitul tobelor. În pustietatea sură a uliţelor a înţeles spaimele şi laşităţile, chibzuinţă şi gândul la mâine. A găsit cetăţuia sangiakatului cu porţile deschise şi podul lăsat. A găsit şi scrisoarea lui Hamdî Ishakoglu prinsă cu un hanger la intrarea în casele lui, de pământ bătut şi spoit proaspăt cu var.

> *Mulţumeşte-te cu cât poate cuprinde sabia ta, de la vârf până la mânerul gărzii. Pavăza ta nu te poate apăra decât pe tine şi numai atât din tine, cât este ea de mare. Nu-ţi măsura puterea cu trufia, ci trufia ta măsoar-o cu puterea ta. Ce trece dincolo de putere taie şi lapădă la câini, astfel încât niciodată umbra ta să nu fie mai mare decât eşti tu însuţi. Îţi încredinţez sangiakatul meu, care mi-a fost încredinţat mie, de stăpânul meu. Am fost cu Cogea Sinan Paşa la Kara Iflak, când te-am alungat din scaunul tău şi m-am purtat după legile omeniei. Nu-ţi cer nimic decât să te porţi ca un oştean viteaz ce eşti şi nu ca un câine turbat cum pari. Îţi las în grijă cincisprezece ieniceri bolnavi pe care să-i vindece doftorii tăi. Facă Allah, ca mintea ta să cugete la*

înţelepciunea celor veşnice care sunt: sământa, pământul şi apa… Dacă vrei să-mi vorbeşti, sunt la Kjustendil. Pot face pentru tine ce n-a făcut Kaplan. Allah să-ţi dăruiască glasul înţelepciunii.

Ienicerii bolnavi stau acolo în bolniţa lor. Li se face focul. Li s-au dat pături. Îşi fierb orezul singuri. Cei care s-au mai înzdrăvenit fac de strajă în arme. A trimis o sanie, cu gardă şi căpitanul Mîrzea, la Kjustendil. Cine se ascunde sub acest nume: Hamdî Ishakoglu? Din crengile platanilor înhorbotate şi bătute în diamanticale se scutură puf alb, căzând peste umbrele deasupra cărora stă spânzurată luna. Ca niciodată visul lui bizantin i se pare o fantasmagorie. Nu are cu ce. Nu are cu cine. Nu are pentru cine. La Slivnica l-au găsit Vasile Kavalla şi Xanthi dascălul de elină de la biserica Sfântul Constantin din Istanbul. Amândoi, oamenii lui Andronic Cantacuzino. I-au spus că la Constantinopol partidele sunt făcute. Că tot mai mulţi arhonţi din partida patriarhului Meletie Pigas vin pe ascuns să jure credinţă lui Andronic Cantacuzino, care-l roagă să se gândească de pe acum la viitorul patriarh, la comandanţii fortăreţelor, care nu pot fi decât greci, la restabilirea averilor monastirilor de la Muntele Athos, la egumenii lor, la confiscarea flotei genoveze şi trecerea ei la compania Cantacuzino; dar mai ales să se gândească la cei care vor comanda oştirea şi flota şi care nu pot fi decât urmaşii împăraţilor… Xanthi, cu chipul lui de diavol şchiop, i-a cântat la ureche numele pe care Andronic Cantacuzino le voia mai mari în flotă, în oştire, la arsenale şi şantiere, la companiile de negoţ. Apoi cei de la arendarea birurilor, a minelor, a sării. Nimic nu-i scăpase lui Andronic Cantacuzino. Nici măcar timpul rezervat serbărilor «renaşterii», care era de şapte zile. Câte o zi pentru fiecare colină a Constantinopolului. Îi pregătise purpura de «eliberator şi salvator», dar nu vorbea nimic acest Andronic Cantacuzino de tron şi încoronare. Cu toată oratoria vicleană a dascălului de elină, deghizat în călugăr cerşetor, a înţeles totul cu luciditatea stranie pe care i-o dau durerile cărnii cusute cu acele şi cu maţe de peşte. Au nevoie de sabia lui, nu de el. Au nevoie de un erou jertfit pe altarul «eliberării», dacă se poate mort pe ţărmul asiatic al Bosforului, pe care eventual să-l sanctifice şi ale cărui moaşte să le poarte în procesiuni strălucite la fiecare sfânt arhanghel Mihail. Au nevoie de un mit, nu de un Mihai *imperator*. Locul acela câştigat de el «eroul şi campionul» cu preţul vieţii să rămână la alegerea marelui sfat al arhonţilor cu sânge imperial în vine. Oricât de corcit; dar imperial. A fost Xanthi atât de grăbit să dea listele cu măririle şi avuţiile viitorului Constantinopol, încât a uitat să-l întrebe de sănătate şi rană. Ah, singurătatea lucidă a nopţilor de veghe! Blestemata singurătate care-i ucide visul, bucată cu bucată, sub recea lumină a stelelor! Sub lumina arsă, galbenă a lunii, acum argintie şi feciorelnică, ieşind pură din chiciuri şi ger, plutind în pustietăţile

cerului pe deasupra platanilor cercelaţi şi poleiţi cu beteală albă. N-a simţit niciodată atâta amărăciune sleindu-i cugetul. Totul i se pare atât de străin şi îndepărtat. El însuşi îi este lui însuşi străin şi îndepărtat… Iată-i…

Se ridică în coate, stăpânindu-şi durerea surdă din pântec. Călări. Înconjuraţi de făclieri. Făcliile arzând fumegos. Lumina alergându-se roşie pe zăpadă. Simion intră cu sfeşnicele. Umbrele se chircesc prin colţurile odăii scunde, cu tavanul din grinzi.

— Au venit, măria-ta.

— I-am văzut… întoarce-mă cu faţa spre uşă…

Tropote. Strigătele oamenilor de arme. Nechezatul cailor.

— Aruncă, bă, burca pe el… Plimbă-l să se aşeze splina în el!…

— Auzişi, bă?

— Auzii, domnia-ta.

Recunoaşte glasul lui Preda Buzescu, cu o leşuială acră.

— Veniră̆ţi cu toţii, cum fu porunca?

— Venirăm, domnia-ta.

Simion apucă năsălia de mânerele de la cap. Îl răsuceşte spre uşa scundă, dincolo de care veghează vânătorii din gardă. Apucă să-l mai vadă pe Baba Novac, înconjurat de căpitanii de haiduci, urcând colnicul la galop. Luna îi scânteiază pe coiful de oţel. Îl recunoaşte după ţundra de oaie albă… I-au dat bani cu împrumut. De zece ani îi tot dau. Acum i-au scăpat viaţa. Le este recunoscător din adâncuri. Şi-i urăşte din adâncuri. De împrumuturi s-a plătit. Dar cu ce se poate plăti de viaţa dăruită prin săbiile lui Stroe şi Preda? De ce l-a batjocorit destinul?! Putea să fie Simion acela care să-l mântuie… Putea fi Calotă Bozianu. Căpitanul Caloian, care lupta lângă el… Pe care i-ar fi putut dărui cu averi. Cu ranguri. Cu moşii… Dar au fost ei. Buzeştii. Soarta lui, care l-a dat, a câta oară, pe mâna lor. De data asta pentru totdeauna. De data asta pentru veşnicie. Iată-i.

Uşa se deschide şi în rama ei se arată Preda Buzescu.

— Slobod, măria-ta?

— Pentru domniile voastre, mântuitorii mei, cu inima deschisă, vere Preda.

— Prea mare cinste ne faci, măria-ta… Prea mare şi nemeritată… Doar îţi suntem oşteni, juruiţi pe evanghelie…

Îl simte pe Preda mâhnit că vorbele astea nu sunt auzite de toată curtea. Intră unii după alţii, zăngănind din pinteni şi din săbii, fără platoşe de data asta, îmbăiaţi, cu bărboaiele până mai ieri pline de gheaţă, acum potrivite din foarfeci, sătui, mirosind a cal, a curelărie, a parfumuri şi-a muiere, pentru că şi-au luat roabe turcoaice la sănii şi nu-i ţine de rău. Marcu. Îl caută lacom pe Marcu. Intră cu cei doi viconţi, alb la obraz şi parcă beat. Nu… Stroe pute a rachiu şi-a ridiche cu ceapă şi-a usturoi. Îl mântuie de spaime cu mirosurile lor

ostăşeşti, bărbăteşti. Îl mântuie de gânduri. De el însuşi, duşman ce-şi este. Printr-o înţelegere ciudată, statornicită în sfatul de oaste de când l-au cusut doftorii, Buzeştii îi stau aşa cum i-au stat atunci, când l-au legat de podina aceea negeluită. Preda în stânga, pe tobă. Stroe în dreapta, pe tobă. Radu în spatele năsăliei, în picioare. Apoi ceilalţi, pe tobe, într-un cerc; iar atunci când sunt chemaţi şi căpitanii, aceştia în picioare, fiecare pe lângă căpetenia lui. Simte că-l nedreptăţeşte pe marele logofăt Theodosie Rudeanu, obişnuit să-i stea mereu în cotul stâng. Că oricât de învăţat este marele logofăt, oftează după locşorul lui, din cotul stâng. Aseară, Radu Buzescu i-a povestit cum a găsit şanţul acela tainic, săpat de legumgiii lui Hadîmb de Caramania, astfel încât oştile ieşite printr-un gang subpământean să cadă în coasta oştilor lui.

— De ce mi-o spui atât de târziu, Radule?

— Era s-o uit, măria-ta…

— Ca să n-o uiţi tu?

— Şi eu, doamne…

— Sfat de oaste, din porunca mărie sale, spune marele logofăt Theodosie Rudeanu… Carele husite ale bravului căpitan Jean Pišek s-au dovedit prea grele să poată umbla pe şleahurile de toamnă. Asta îl supără, după cum îl supără proasta lui inspiraţie care l-a făcut să lupte pentru un tui, cu un stegar oarecare, în loc să lupte sub ochii lui vodă şi pentru vodă; aşa cum au făcut-o cu genială intuiţie scumpii lui cumnaţi. Iată o lovitură de sabie providenţială, care a câştigat într-o clipită mai mult decât a câştigat el în patru ani de ţesături diplomatice şi politice, cheltuind o avere… Theodosie Rudeanu simte din privirea voievodului că i-a venit rândul să intre în joc. Că i-a venit rândul să preia rezultatele luptelor, să le macine în moara lui şi să le scoată de-acolo făină pentru arhivă, amestecată cu zeamă de bozii, acră şi îmbâcsită prin călimările logofeţilor şi diecilor. Începe cu glas înalt, de diacon. Din datele venite de la toate căpeteniile de oaste şi din dările de seamă făcute cu multă sârguinţă de către signor Vicenzo Bombardier Mantovano (artileristul face o reverenţă largă) s-au luat de la turci 120 de tunuri uşoare de câmp şi 28 de tunuri mari, de asediu, pe care le trag câte douăsprezece perechi de cai. S-a luat mai puţină pulbere şi s-au luat puţine ghiulele…

— Pentru câte zile de luptă, signor Mantovano, întreabă voievodul şi la auzul glasului binecunoscut, dur şi tăios, se schimbă ceva pe feţele căpeteniilor…

Se simte o aşteptare mută, încrâncenată.

— Pentru trei zile, măria-ta.

Voievodul se ridică pe coate. Îi cade lumina galbenă a lumânărilor pe obrazul slăbit de suferinţă. I se văd ochii afundaţi în orbite, mari şi plini de dureri stăpânite, barba crescută sârmoasă, năpădită de fire

albe, tâmplele scobite, gâtul plin de vine albăstrii.

— Doamne Dumnezeule, parc-ai fi sculat din morţi, măria-ta, spune marele ban Calotă Bozianu.

— Din moartea unor gânduri, vel bane… Te-ascultăm vel logofete. Ascultaţi vitejilor şi judecaţi voi înşivă… Ascultaţi.

I se usucă gura. Îl trec sudori reci. Ar fi vrut să spună mai mult. Se stăpâneşte. Radu Buzescu îl ia de subţiori.

— Aşează-te, doamne, îi spune cu glas duios, de frate.

Marele logofăt macină cifre şi iarăşi cifre. Le macină viclean, îngropând în ele marşurile de noapte, atacurile la sabie, asaltul celor aproape treizeci de cetăţui de strajă, al celor peste o sută de caravansaraiuri întărite, luptele scurte, ucigătoare cu garnizoanele de ieniceri, vitejia marelui paharnic într-o luptă spre Trân, cu un steag de spahii trimis în cercetare dinspre Crna Trava, când era singur cu doisprezece curteni, şarjele nebuneşti ale principelui Marcu, lupta lui Stroe Buzescu, cu sabia şi buzduganul, în faţa oştilor la Mezdva, cu Ahmet Kafer Zincirli, cel mai temut timariot din Rumelia. De trei ori dăruit de Cogea Sinan paşa pentru vitejiile lui… Până astăzi s-au trecut peste Dunăre paisprezece mii două sute treizeci şi doi de creştini, cărora li s-au dat ocine în braniştile Băniei şi-n cele domneşti. S-au luat pentru oaste o mie de cai, cincisprezece mii de oi, atâţia tauri, atâţia boi, atâtea vaci. Nu mai sunt pezmeţi pentru oaste. Nu mai este făină. Nu-i pot jupui pe creştini, tocmai ei, veniţi să-i miluie. Convoaiele trec greu prin nămeţi. În zece zile…

— În zece zile o să ne mâncăm de sub unghie, măria-ta, spune marele şătrar Vasile Ţâru.

— Dacă mă mai îngăduie o clipă vel şătrarul.

— Doamne, fereşte-mă de ispita vorbii, vel logofete Rudeanule… Nu vrusăi să zic decât că braşovenii şi sibienii nu ne trimiseră iarba de puşcă tocmită astă toamnă şi arvunită. Că nu mai am pături, potcoave, hamuri şi crăpelniţă, tu-i crăpelniţa… Doamne iartă-mă, că… era să zic vorbă mare. Asta-i, măria-ta… Nu voi să fiu firoscos, da zic că-i destul. Frăţie, frăţie, creştini suntem, făcurăm şi noi pe potriva puterilor pentru sfânta cruce şi creştinătate, da mai avem şi noi muieri, mai avem copii şi n-avem decât o singură viaţă pe care măria-ta ne-o ţii călare, prin tabere… Zic să ne-ntoarcem până nu se pune toiul iernii. Să ne prinză Crăciun bătrânul pe cuptor.

— Isprăvişi, vel şătrarule?

— Cu voia domniei tale, da, vel logofete.

Theodosie Rudeanu spune că mâine ajunge la Sofia contele Gyula Petnehazy de Gymes – se roagă de iertare, dar abia în seara asta a sosit olăcarul de la Božumšte, l-au rătăcit nişte călugări purtându-l toată ziua prin troiene – contele vine cu cincizeci de spahii cu steaguri albe şi cincizeci de călăreţi din banderia lui. Vine de la Alba-Iulia, prin

Caransebeş şi Orşova.

— Nu era mai scurt drumul pe Valea Oltului? mârâie voievodul. De ce aflu aşa de târziu?

Foială între căpetenii. Vel banul Calotă Bozianu, uitându-se chiorâş la mitropolitul Dionisie Rally, crâmpoţit de sabie la obraz, care ţine pe genunchi *Iliada* tipărită în greceşte la Veneţia de Aldo Manuzio în 1517, legată în piele roşie, cu înfloriturі de aur, din care-i citeşte voievodului în ceasurile de răgaz ale după-amiezii… Mitropolitul îşi spune că exemplarul acesta din *Iliada*, păstrat de bunicul său cu sfinţenie şi trecut tatălui său, este o adevărată comoară de artă tipografică şi de ştiinţă elenistică şi că… probabil, după felul cum se conduc discuţiile în seara asta, îi va fi prieten în exilul care i se pregăteşte. De după lupta homerică, înspăimântătoare de la Vidin, când l-a văzut pe voievod smulgându-şi suliţa din pântec şi rupând-o, are o cu totul altă viziune a evenimentelor şi raţiunii lor. Ştie că Mihai nu va putea fi niciodată «jucat» de partida lui Andronic Cantacuzino, şi că, dacă prin minune ar intra în Constantinopol, ar trebui ori să fie încoronat împărat, ori să moară. Andronic Cantacuzino n-ar accepta să intre în singura formaţie politică posibilă. Mihai pe tronul lui Constantin Dragases; Dionisie Rally pe cel al lui Meletie Pigas; Andronic Cantacuzin prim demnitar al curţii… De săptămâni întregi îl zgârie pe creier întrebările voievodului din noaptea aceea hotărâtoare, de la Dunavci. «Ce limbă? Ce credinţă? Ce hotare?» Şi-a pus iscoadele să umble pe la focurile haiducilor sârbi, ale martologilor bulgari, ale cetelor de albanezi şi morovlahi şi greci… Cu fiecare ştire adusă de iscoade s-a întărit în gândul exilului. Iată-l pierzând, a treia oară, totul. De data asta, absolut totul. Stă într-o resemnare tăcută, jucându-şi rolul pe care şi l-a impus: de mitropolit ortodox, ridicat la cruciada ortodoxiei împotriva islamului. Un fel de papă răsăritean, cel puţin mai glorios în fapte de arme decât cel catolic, infinit mai sărac, redus de mâine la bunăvoinţa acestui voievod de care şi-a legat destinul.

— De ce te uiţi ca un lup la sfinţia-sa, vel bane? întreabă, voievodul.

— Nu mă uit, măria-ta, da mă gândesc şi eu ce este cu călugăraşii şi sihaştrii ăştia care răsar din troiene, din schituri, din sihăstrii, zic că ne arată drumuri tainice, ne blagoslovesc şi pe urmă ne încurcă prin codrii şi ne poartă după coadă până ne găsim urmele dintâi şi ei se fac nevăzuţi, pier ca strigoii şi ne lasă rătăciţi, cu vremea pierdută, caii nehrăniţi şi neadăpaţi… C-am dat poruncă să-i prinză şi să-i bată cu bicele… De asta mă uit eu lupeşte, cum zici.

— *Iglisia*, gândeşte voievodul şi se face alb de mânie…

I-a stat pe urme de la trecerea Dunării. I-a trimes semne. Ştie că se va întâlni cu mai marii ei, aici, pentru că, aici este cumpăna şi răscrucea drumurilor lui. Ori peste Balcani, spre Constantinopol. Ori înapoi, spre Dunăre. I-a trimis vorbă lui Andronic Cantacuzino, prin

Xanthi: *«trec Balcanii şi-mi pun taberele la Adrianopole, dacă în zece zile arhonţii pornesc răscoala în însăşi inima imperiului – Constantinopole. Am iscoade acolo. Primesc ştiri de două ori pe zi. Arhonţii să lase taclalele şi dezbaterile sofisticate, să apuce sabia şi să ducă mulţimile la răscoală. Să se cucerească cheiurile şi arsenalul de la Galata, Porta Charisius, Porta Romanus, Galata şi Pera. Să se înconjoare toate cazărmile ienicerilor. Corăbiile să lupte ca niciun steag de spahii să nu treacă de la Üsküdar, peste Bosfor. Să mi se spună ceasul şi ziua răscoalei. Voi veni cu patru mii de călăreţi în Belgrad Orman, pădurea Belgradului, unde nimeni nu va bănui că am curajul să mă ascund. Voi lovi a doua zi, prin Pera şi Galata, când turcii, mă vor aştepta pe drumul Adrianopolei»*. Xanthi s-a învineţit. A bâlbâit ceva despre Ahile, despre vitejia spartană, a pus că arhontele Andronic Cantacuzino este bolnav şi el i-a văzut atunci limpede pe aceşti conspiratori histrioni, viteji în adunările tainice din catacombe şi apeducte, în stare să vorbească câte trei ore despre gloria apusă, ca a doua zi s-o ia de la capăt cu negoaţele, cu furtişagurile, cu goana după slujbe, după aur şi femei. Au trecut patru zile de când Xanthi a plecat la Constantinopole. Andronic Cantacuzino îi va da singur cheia întoarcerii la Târgovişte. Pentru că nu se va răscula… Totul a fost o fantasmagorie. Tot complotul, toate iţele ţesute de ani de zile, totul a fost o viclenie murdară prin care să-l prindă în plasă. Au vrut arhonţii ca Ţara Românească, slobodă şi bogată, să fie jertfită aici, pentru ei, sub flamurile ortodoxiei şi el s-a lăsat înşelat de acest vis plin de măreţie, jertfindu-şi oştenii şi vânzând vise creştinilor de peste Dunăre, singurii care-au apucat armele, sculându-se la luptă. Cu cât s-a depărtat de Dunăre, apropiindu-se de inima puterii turceşti, cu atât flacăra răscoalei s-a micşorat. Iată-l aici, la Sofia, fostă cetate de scaun, între creştinii zăvoriţi în casele lor, mai bucuroşi să-l vadă plecat spre Dunăre, decât trecut dincolo de Balcani.

— Nu sunt călugării mei, spune uscat Dionisie Rally.

— Ştiu, sfinţia ta. Vă ascult, vitejilor. Care este sfatul vostru?

Se aşterne o linişte apăsătoare, închegată. El închide ochii, să nu i se vadă privirea. Să nu-l ghicească din privire. Clipele cad unele după altele. Le aude cum îi cad pe frunte. Cum îi ciocăne în frunte. Cum îi scurmă în creieri. Apoi glasul lui Baba Novac. Atât de îngheţat, că-l taie la inimă. Atât de dureros, atât de plin de durere bărbătească, de sfâşiere lăuntrică chinuită, că-l podidesc lacrimile. Baba Novac spune că ei s-au pierdut pe ei înşişi de câteva ori până în seara asta, când se vor pierde pentru cea din urmă oară şi poate pentru totdeauna. S-au pierdut când s-au ridicat la răscoală, crezând în jurămintele de ajutor ale papii şi principelui Sigismund. Atunci, dintre toţi stăpânitorii, numai măria sa şi-a jucat capul, venind în Banat, lângă Vârseţ, să lege prietenie. Să le primească jurământul. Să le întoarcă jurământul. De atunci, numai el îşi ţine jurământul. N-a sângerat la Călugăreni,

apărându-şi brazda şi smulgând el însuşi victoria cu barda lui cumplită? A sângerat la Vidin, în pământul pe care-a juruit să-l sloboadă de sub jug şi ei nu vor uita asta nici în morminte. De aceea, el, căpitanul Baba Novac, îngenunche aici, la picioarele domnului său şi-i juruie că-l va sluji până la moarte. Iar când va muri, va muri cu numele lui pe buze, pentru că, atunci când a pierdut totul: femeia iubită şi copiii, pământul strămoşesc şi credinţa în oameni, el, voievodul, i-a arătat că pe această lume mai trăiesc bărbaţi adevăraţi şi oameni adevăraţi, că aceştia sunt veşnicia pământurilor strămoşeşti şi că merită să trăieşti şi să făptuieşti cu danie de sânge, închinându-ţi viaţa luptei pentru dreptatea neamului tău.

Simte buzele lui Baba Novac pe mâna stângă. Îi trage capul la piept. Îl sărută pe gură. Îi şopteşte:

— Iartă-mă! Nu pot mai mult!

Baba Novac se ridică. Spune că iscoadele sârbe aduc veşti rele. Oştirea lui Hadîmb Hasan este prea puternică la Belgrad, ca să nu trimeată zece mii de ieniceri în spatele voievodului dacă ar trece Balcanii. Că i-ar închide dincolo, ca pe lupi, silindu-i să urce pe ţărmul Mării Negre, unde le-ar tăia calea cu oştile din Anatolia şi flota şi… nu se ştie dacă nu cu însuşi Ghazi Ghirai. Maria sa şi-a împlinit jurământul. Dacă n-a slobozit noroadele de dincoace de Dunăre, le-a arătat că puterea turcului nu este nici de neînvins, nici veşnică. Dar mai ales le-a adus cel mai nepreţuit dar, din toate darurile câte se pot face unor oropsiţi: nădejdea.

— Dumnezeu să te binecuvânteze pentru nădejdea pe care ne-ai adus-o şi pe care o-ngropăm în inimile noastre, ca pe-o văpaiţă sfântă, măria-ta… Căpitanii de haiduci te povăţuiesc să te întorci peste Dunăre. Nu putem lăsa să piară oastea Ţării Româneşti, chezăşia visului nostru. Nici nu putem lăsa pământul Ţării Româneşti fără apărare, el fiindu-ne nouă apărare şi pâine. Stăm neclintiţi în acest sfat al nostru…

…Ceasurile de noapte. Ceasurile lui de noapte şi de veghe a spiritului. Sfatul de oaste i-a dat dezlegarea să se întoarcă. I-a dat-o însuşi mitropolitul Dionisie Rally Paleolog, binecuvântându-l. Iată-l din nou, ca la Călugăreni, un biruitor învins. Învins în cele mai strălucite biruinţe ostăşeşti de propriile lui neputinţe. Învins de greşelie lui. De nebunia lui. Toţi îl preaslăvesc şi nimic nu-l sfâşie mai cumplit decât conştiinţa că slava bătută de clopote este de fapt prohodul unor vise născute moarte. *Ahankara,* conştiinţa fiinţei… Umbrele cenuşii ale platanilor s-au mutat spre miazăzi. Gerul de după miezul nopţii fulguie alb, cu promoroacă. Senin. Călăreţi. Mîrzea adunat pe greabănul calului, cu şoimul pe umăr. Umbrele călăreţilor fugind pe albul zăpezilor. Strigătele străjilor. Paşi. Simion cu sfeşnicul primenit. Lumina spăimoasă, galbenă, a lumânărilor. Iarăşi paşi.

Mîrzea închinându-se adânc:

— Hamdî Ishakoglu, măria-ta.

— Slujbele tale n-au preţ, Mîrzeo… Adu-l şi lăsaţi-ne singuri.

Simte mânerul rece al stiletului, pe care vătaful Simion i-l strecoară sub blana de urs cu care este acoperit.

— Veghez, doamne, îi şopteşte.

Hamdî Ishakoglu. Un bătrân venerabil cu trăsături turce: ori turkmene, smolit, cu sprincene albe, stufoase, nas coroiat, mustăţi şi barbă de Dumnezeu, ori de Allah.

— Allah cu tine, beyule.

— Să-ţi fie inima albă, ca barba, Hamdî Ishakoglu. Ai vrut să-mi vorbeşti. Te-ascult.

— Nu ştiam că eşti rănit.

— Turcii sunt oşteni viteji.

— Allah a vrut-o… Voiai să-mi vorbeşti… Iată-mă.

— Hamdî Ishakoglu!… Hamdî Ishakoglu! şopteşte voievodul… Ah, Hamdî Ishakoglu, cât ai îmbătrânit, Hamdî, bunule şi viteazule Hamdî, cruntule şi invăţatule Hamdî, înţeleptule, astrologule, adeptul lui Iunus Emrè, sufitul.

— Taci, pe Allah!

— Sarayul tău este păzit de oştenii mei. Vino să te îmbrăţişez Hamdî…

— Zi-mi Ishakoglu… Pe Talat îngroapă-l în uitare, cum l-am îngropat eu însumi.

Hamdî Talat, cadi-askeri, judecător religios în oştirea paşii de Iskenderum, judecând după dreptul musulman al hanefiţilor, el însuşi cap de răscoală urmărit spre Gaziantep de unde se întorcea cu o caravană de cămile, de la Urfa. Un bărbat voinic, în zdrenţe, acoperit de plăgi puroinde, cu carnea smulsă de cleştele călăului, una din acele răscoale cumplite ale vechilor oguzi apăsaţi de oştile sultanului… L-a ascuns într-un coş cu viguri de mătase de Damasc, încărcat pe singura cămilă albă a caravanei. Spahii năvălind dintr-o pădurice de tamarişti. Numai povara cămilei albe n-au căutat-o… O poveste veche de douăzeci de ani, aproape uitată. L-a dus la Kilis. L-a lăsat lângă o grotă. Atât. Nu i-a spus măcar cum îl cheamă. Nu i-a spus de unde este. Un neguţător şi atât. Cine este Hamdî Ishakoglu?

— Te-am văzut la Topkapi Saray, când ţi s-a dat cuca, beyule. Şi te-am cunoscut. Sunt Hamdî Ishakoglu, prietenul tău. Crede în mine şi nu cerceta…

I se pare că trăieşte una din poveştile orientale auzită la focurile de caravane. Bătrânul venerabil aşezat lângă el, pe propriile lui perne, îi ia mâna între degetele uscate, Îi cercetează zvâcnetul sângelui. Încheieturile degetelor.

— Rana ta nu s-a otrăvit. Curând ai să încaleci… Ce ai de gând?

— Nu m-am hotărât încă… De ce?

— Întoarce-te… Oricât de slab este Mohamed, oştile lui sunt destul de tari să te zdrobească… Aurul lui l-a cumpărat pe Sigismund. Eşti ca leul rănit, înconjurat de şacali… Când vei fi slăbit, vor muşca din trupul tău încă viu.

— Ce sfat îmi dai?

— Plânge-te sultanului.

— Eu?

— Tu! Plânge-te c-ai fost tulburat în credinţa ta faţă de Sublima Poartă, de nemernicul paşă al Silistrei care ţi-a stricat ţara. A făcut-o?!

— A făcut-o.

— Trimite haraciul, chiar de-aici. Ai de unde. Trimite câteva tuiuri pe care le-ai smuls *«oştenilor luminăţiei tale, care şi-au pierdut vitejia stând pe lângă muieri şi bind vin»*. Plânge-i pe paşii nevrednici, pe care i-ai pedepsit tu însuţi pentru neputinţa lor în slujba padişahului, luându-le capetele.

— N-o să creadă o iotă.

— Nu va crede nimic, dar te va lăuda. Vor cădea câteva capete, care vor răscumpăra astfel înfrângerile cumplite ale oştirii împărăteşti… Mohamed va înţelege că-i întinzi o mână care-l va scăpa de ruşine. Ţi-o va apuca cu ghearele lui învăţate cu sânul femeilor, nu cu mânerul iataganului. Şi astfel…

— Îl va aduce în marele vizirat pe prietenul meu, Ibrahim.

— Prietenul nostru, Ibrahim… Nu-i mai da bani lui Kaplan, până când nu-ţi aduce sangiakalemul împărătesc.

— Crezi că-l va mai aduce?

— Cel mai târziu în primăvară. Vei avea pace la Dunăre, ţi-o jur pe Allah, şi pe viaţa mea, care-ţi aparţine… Vom trimete la Dunăre un prieten vechi.

— Pe cine?

— Pe Ghiuzeldi-Mahmud.

— Şi el este…

— Taci… Şi el… Ce porunceşti, stăpâne al meu?

— Dumnezeule, nu-mi vine să cred că eşti tu, Hamdî. Şi că voi…

— Crede şi taci. Nu-ţi lăsa limba slobodă, să nu te doară spinarea. Ce-ai făcut cu bătrânii mei?

— Ţi-i oploşesc, după rugăminte.

— Allah cu tine. Vremea zboară şi ne ia cu ea, către peşterile tăcerii. Mă duc să-mi văd credincioşii… Ce porunceşti?… Uită-ţi trufia, stăpâne al meu… Ceasul de moarte al împărăţiei n-a bătut încă. Şi poate nu va bate niciodată, beyule… Niciodată…

Iarăşi clipele şi singurătăţile cu spaimele lor negre şi cu zgripţorii gândurilor şi cu povara de moarte a răspunderii.

— Îţi reped olăcar la Kjustendil, Hamdî Talat…

— Talat a murit, stăpâne, născându-l pe Hamdî Ishakoglu, cu toate amintirile celui mort. Allah să te răsplătească. Allah să te lumineze. Allah să te ocrotească…

Fumegările închiciurate ale gerului de zori. Şi Destinul.

8

Roşii de ţară intră în careu la galop mic, cu steguleţele roşii, albastre şi galbene fâlfâindu-şi vesel coada de rândunică sub vârfurile strălucitoare de oţel ale suliţelor, pilite proaspăt. În faţa cetăţuii sangiakatului este un medean mare, mărginit de casele cu un cat ale spahiilor şi dregătorilor turci, ridicate din pământ bătut şi scândură, cu bârfelniţele scoase în afară. Case verzi, albastre, roşii, în care au intrat vel boierii lui şi mai marii oştirii, curţile acestora şi slugile. Lumina albă de noiembrie cade în valuri peste zăpezi, peste platanii străvechi, peste tunicile zmeurii ale roşiilor.

— Pe legea mea, prinţe, o manevră perfectă, spune vicontele Louis d'Antognac.

— Sunt cei mai buni călăreţi pe care i-am văzut vreodată, viconte.

— Înseamnă că n-aţi fost în Gasconia, monseniore, se înclină din şa vicontele Jeanpierre Sabatou de Bouziniac de Montastruc de Lavardac… Apropo de Gasconia. Mi-am luat permisiunea să vorbesc cu prietenul meu, d'Antognac, despre alteţa voastră.

— Şi la ce concluzie aţi ajuns?

— Că singurul lucru care vă va vindeca este să schimbaţi aerul… O clipă, alteţă… Regele Henri al Navarei este bearnez înainte de a fi regele Franţei. Iar Marguerite de Valois nu este atât de bătrână încât să fi uitat amintirea tatălui vostru. Oriunde se poate da o lovitură straşnică de spadă; dar nicăieri cu atâta umor şi bonomie ca la curtea regelui Henri.

— Ştiu.

— Atunci?

— Ştiu că şarja de la Fontaine-Française, domniile voastre veţi regreta toată viaţa că n-aţi fost acolo, l-a acoperit de glorie, luptând ca un diavol, unul contra cinci. Păstrez toate poeziile suave ale tatălui meu, dedicate reginei Marguerite… Poate şi amintirile lui de la Nérac, de la Blois şi Chenonceaux. Aş vrea să-i cinstesc memoria, călcându-i pe urmele care l-au dus la tron şi la moarte…

— Atunci, monseniore, întreabă amândoi viconţii…

— Atunci, domnii mei, rămân!

— Parbleu? De ce?

— Am jurat credinţă prinţului meu.

— Este în culmea gloriei, alteţă. Prinţii glorioşi sunt înclinaţi să facă favoruri.

— În schimb, eu însumi, nu-mi acord niciun favor, domnii mei. Vă

mulţumesc pentru bunele intenţii… Voi încerca să mă împac cu gândul că soţia mea a murit în luptă. Până atunci priviţi manevra curtenilor şi găsiţi-i vr-un cusur, pe care limba voastră de gasconi înrăiţi să-l transforme într-o catastrofă… Pe sfânta Fecioară… Hei!… Carlo Magno… Carlo Magno, prietene! Unde goneşti ca un turbat?… De unde vii?… Unde te duci?…

— *Madona!*… strigă Carlo Magno… Prinţe, pe toţi zeii, la măria-sa!

Dintr-o hudiţă vin la galop nebun câţiva haiduci sârbi, conduşi de trei călăraşi domneşti. Îl înconjoară pe Carlo Magno, amenințându-l cu pistoalele.

— Nu vru să oprească la caraulă, măria-ta, spune hotnogul de călăraşi… Noroc că nu-mi luă pistolul foc. Altădată să nu se mai joace cu noi, că piere…

Prinţul Marcu face prezentările. Văzându-l pe Carlo Magno asudat de goană şi nerăbdător, îşi alătură calul de calul lui, traversând medeanul la galop mic.

— Ce s-a-ntâmplat, Carlo Magno?!

— A murit regele Filip al Spaniei, monsegniore. Ştirea a fost ţinută în secret la Praga. Acum două săptămâni a aflat-o Sigismund. A înţeles că Rudolf a rămas singur, fără ajutorul celui mai puternic stat catolic din lume. Duce tratative cu turcii. Sultanul îi acceptă vasalitatea, cu condiţia să intre în Ţara Românească.

— Şi imbecilul?

— Imbecilul şi *«Il cornuto»*, cum i se spune astăzi, a chemat banderiile nobiliare la Făgăraş.

Trec la galop pe sub grila cetăţuii.

— Ştii?

— Nu ştiu nimic, decât că vuiesc toate cancelariile diplomatice de victoriile voievodului. Primele trofee au şi ajuns la Praga. Este şi altceva în afara acestor victorii strălucite?

Prinţul Marcu se face livid.

— Da! Este şi altceva, spune… A fost rănit de moarte, în lupta de la Vidin.

— *La rocca di Brancaleone!*… Domnule Pitigliano (îşi bate spada imensă pe gardă) eşti un ticălos netrebnic, care-ai înspăimântat doamnele boite ale curţii, atunci când trebuia să fii aici, unde bărbaţii se măsoară cu lungimea săbiilor.

În medean intră la trap bătut haiducii sârbi, cu steagul pe care este pictat chipul Iovancăi Rudnik de Zagubica, desfăşurat. Diaconi şi paraclisieri bulgari aşază în mijlocul medeanului tetrapoade şi sfeşnice înalte. De pe hudiţele strâmte, acele *sokac* întortochiate, încep să iasă târgoveţii. Din ce în ce mai mulţi. Guslari bătrâni cântă la colţuri isprăvile beyului Mihai, plecat să ridice crucea de aur în locul semilunei de pe Sfânta Sofie. Se aud glasuri tremurate, ori vânjoase de

başi, amestecate cu zdrăngănitul corzilor. Trec salepgiii turci, furişându-se cocârjaţi sub turbane. Trec bragagii şi alviţari, plăcintari şi simigii, ieşiţi din maghernițele lor, strigându-şi marfa cu glasuri înalte, chelălăite. În faţa unei case cu bârfelniţa vopsită roşu şi geamlâc verde, un mărgelar uriaş cu mustăţile pe oală îşi face loc spre curtenii în coantăşe violet, ridicând deasupra capului tablaua cu mărgele din chihlimbar şi sticlă de Constantinopol, multicoloră.

— Încotro, voinicilor, întreabă bulgăreşte… Ia mărgică, ia mărgică, strigă gros, trăgându-i cu ochiul stegarului Crăcănete. Avem femei frumoase, giugiuc, boierule, spune turceşte… Avem vin bun, vechi, avem pastramă de oaie, kivirgic sadea şi usturoi şi măsline, boierule…

— Iscoadaaa, strigă cineva, Crăcănete nu-l vede, omul strigă româneşte şi stegarul Crăcănete sare din şa în gheba mărgelarului, trântindu-l în zăpadă. Ca din pământ răsar doi armăşei care-l leagă.

— De azi-noapte îl căutăm, blestematul… îl ucise pe martologul Boris Aleksandrov, după ce-i dădu nişte zemuri, de-i luară minţile.

Rândurile curtenilor se strâng. De foarte departe răzbate prin văzduhul gheţos un dangăt de clopot. Călăreţii îşi fac cruci, scoţându-şi căciulile de noaten negru, cu surguci şi panaş din pene verzi, de cocoş.

Douăzeci şi patru de popi în odăjdii slujesc slujba de mulţumire pentru biruinţe, înconjurându-l pe mitropolitul Dionisie Rally, îmbrăcat în odăjdiile ţesute cu aur, şiraguri de perle şi olmazuri; cu mitra bătută în nestemate, toate făcute pe cheltuiala lui, ori, cine ştie, pe a partidei lui Andronic Cantacuzino, spre a dovedi puterea şi bogăţia ei. Planul vel logofătului Theodosie Rudeanu de a aduce cu oastea pe toţi băjenarii din preajma Sofiei, ca şi tot ceremonialul, ţine de gândirea politicească a acestui bărbat, care-l împlineşte acolo unde el s-ar lăsa în seama asprimii şi simplităţii de oştean. Tot medeanul este plin de creştini (o mie şapte sute douăzeci şi doi, după catastiful Rudeanului, în afara târgoveţilor sofioţi) îngenuncheaţi în zăpadă. Sunt aici cei peste şapte mii de călăreţi ai oştirii cu care a trecut Dunărea. Sunt în colţul din dreapta neguţători din Fener şi Pera, este meşterul Alberoni din Ravenna, neguţătorul de mozaicuri şi vopsele venit de la Constantinopol, este jupânul Krüger-Ruggieri, meşterul de carâte din Viena în drum spre Roma de la Istanbul, tot pe uscat, de spaimă corsarilor, este jupânul Lueger, marochinarul şi bancherul din Nürenberg, este bătrânul vulpoi Zaccaria, bancherul din Veneţia, întors de la Istanbul şi mergând la Praga, stând între gărzi, onoraţi cu un covor sub botinele lor îmblănite, sunt căpeteniile oştirii în platoşe, cu coifuri sub braţ, sunt vel boierii, împlătoşaţi, cu pelerinele de brocat căzute pe crupele cailor, sunt cei doi Buzeşti, Preda şi Stroe, de-a stânga şi dreapta lui Sultan, îngerii lui păzitori, pentru că Radu Buzescu a plecat în zori la Istanbul, prin Ihtiman, unde-l va aştepta pe

Hamdî Ishakoglu. A plecat cu trei sănii garnisite cu vârf şi treizeci de umblători domneşti de Ţarigrad, înveşmântaţi în catifele şi blănuri de vulpe, să se plângă sultanului de strâmbătăţile făcute voievodului de paşalele dunărene.

N-a vrut să se arate norodului şi oştilor pe năsălie. Mai ales nu vrea să se arate aşa solului oprit la porţile Sofiei şi ţinut acolo cu toate salvconductele lui. Doftorii i-au strâns pântecul cu un brâu lat de piele, după ce i l-au uns cu grăsime de bursuc. Simion l-a îmbrăcat cu platoşa aurită, cu vulturul imperial bătut în relief, având ochiul din rubin şi aripile emailate, ca şi herbul Ţării Româneşti. L-au rugat în genunchi să nu încalece. Îl duc ei, în jilţ, ca pe Mesia, dar să nu încalece.

— Nimeni nu mă ştie altfel decât călare, binecredincioşilor mei. Să nu le stricăm visul.

L-au dus pe umeri până jos. L-au încălecat, trăgându-l în şa cu scripetele. Când i-au vârât tălpile în scăriţe, a renăscut. L-au podidit lacrimile. Îl coborau pe scări, când a venit Carlo Magno, vânăt de frig, frânt de osteneală, cu barba crescută şi nespălat, mărturisindu-i că n-a mâncat de două zile şi stă în şa de cincisprezece ceasuri încheiate.

— Cine te-a trimis, Carlo Magno? l-a întrbeat, cu toate că ştia.

— Doamna Velica Genga, măria-ta.

Stă în pelerina sângerie de brocat, cusută cu vulturi din fir, ascultă slujba, răspunsurile date de corul vânătorilor domneşti pe româneşte, glasul puternic, seducător al mitropolitului Dionisie Rally, simte o durere surdă în pântec, o durere plină de fiere şi crudă, vede ca printr-o pâclă şirurile nesfârşite de oşteni stând în şei, lăncile strălucind, platoşele fulgerând, caii jucând pe loc, pelerinele colorate şi burcile de oaie, valtrapurile sângerii, ori violet, ori verzi şi galbene şi albastre, panaşele cailor ofiţereşti; iar la picioarele fiecărui steag, vraful de arme, coifuri şi platoşe turceşti clădite pe zăpadă, sparte de lovituri. Suliţe de spahii, cu coada de abanos, frânte, jumătăţi de iatagane, coifuri turtite de măciucile mehedinţenilor.

În faţa lui, doi paici îl ţin pe Sultan de dârlogi. La zece paşi spre altar, douăzeci şi unu de oşteni domneşti, cinci haiduci sârbi, doi martologi bulgari, un albanez, un morovlah şi un grec, în şei, încoifaţi, ţin aplecate pe zăpadă tuiurile şi bairacele smulse în lupte. La scăriţa stângă, un paic îi ţine gugiumanul cu surguci de diamante şi trei pene de egretă albă. Îl vede pe Theodosie Rudeanu făcând un semn. Un logofeţel plecând din capul medeanului, acolo unde, între neguţătorii străini şi călăraşii domneşti este un loc slobod, păzit de trei rânduri de armăşei călări. Vel spătarul îi ţine sabia. Slujba se face în slavoneşte de către popi. În greceşte de mitropolit. Apoi corul bărbătesc, puternic, care cântă – «Aliluia» şi «Doamne miluieşte-ne» şi «Mărire ţie, Dumnezeule», ridicându-se puternic deasupra mulţimilor,

deasupra caselor troienite, deasupra cetăţuii sangiakatului şi platanilor dantelaţi de chiciuri strălucitoare, în cerul albastru, plin de-o lumină dumnezeiască. Soarele adânc, lacom, aerul rece, plin de-o forţă proaspătă şi îmbătătoare. Simte până-n străfunduri bucuria de a fi viu şi călare. Vede picurând un ţurţure lung, verde albăstrui, agăţat de streaşina unei case… Se gândeşte c-ar putea veni moină. Că s-ar putea dezgheţa Dunărea. Că este aici la poalele Balcanilor şi netrebnicul Sigismund ar putea ajunge la Târgovişte, cu toţi cazacii şi roşii lui Matei ot Brâncoveni şi cu toate oştile vornicului Dumitru. Vede cu coada ochiului cum este adusă solia lui Sigismund, între suliţele haiducilor sârbi. Vede steagurile albe de la suliţele spahiilor. Îi vede ducându-şi stânga la ochi, atunci când găsesc tuiurile şi bairacele aşternute pe zăpadă. Printre gene îl vede pe solul încotoşmănat într-o blană uriaşă de vulpi, care-i cade dincolo de tălpile cizmelor, până la genunchii calului. Nu mai ascultă slujba. Nici rugăciunea mitropolitului Dionisie Rally, chemându-l pe Dumnezeu să-l ocrotească pe «nebiruitul oştean Mihai voievod, nădejdea celor oropsiţi şi asupriţi, soldatul lui Iisus, apărătorul creştinătăţii, carele cu sângele lui şi-a pecetluit jurămintele către creştinătate…» Ascultă doar furia crescând în el, năvalnică şi otrăvită, atât de năvalnică încât nu mai vede şi nu mai aude nimic. Se cufundă într-o dementă oarbă, cu sângele zvâcnindu-i în urechi, cu o leşuială dureroasă încleştându-i fălcile, sleindu-i încheieturile şi limba. Îşi face trei cruci mărunte şi dese.

— Sunt lângă tine, Mihail, îşi şopteşte… Sunt lângă tine, de veghe, Mihail!

Are, într-o străluminare, viziunea întregului. Luptele de *«politezza»,* duse de generalii italieni ai lui Rudolf, în Ungaria de sus, unde anul ăsta au mâncat bătaie de la turci, ei şi vitejii lui Sigismund; turcii la Caransebeş, Temişoara, Oradea, până la Buda, turcii la Belgrad şi-n Muntenegru şi-n Croaţia, revărsaţi spre coasta dalmată, turcii în Moreea şi-n Peloponez şi la Cairo şi la Damasc şi-n Armenia, turcii în Anatolia şi la Istanbul, pe coastele Mării Negre, la Azov şi la gurile Niprului, turcii pe Nistru şi în Dobrogea şi el înfipt în această mulţime turcească până-n Balcani; cu Zamoyski asmuţindu-l pe Ieremia Movilă, amândoi temându-se de marele han, jurându-şi mereu credinţă şi întărâtându-se unul pe altul şi dincolo de Carpaţii troieniţi, cu cerul acela de gheaţă albastră şi codrii nebuni şi-ameţitori, Sigismund, nebun de orgoliu, cu viaţa făcută praf de neputinţele lui, zăcând în pizmă, încercând să recâştige totul, chiar dacă ar fi pus să mănânce scârna sultanului. Mânia colcăitoare, viermuitoare îşi aşază drojdia, lăsându-l rece şi neînduplecat. De data asta nu este conştient numai de sine. De data asta este conştient de tot ce-a făcut. De toate semnificaţiile acestei slujbe dumnezeeşti, la Sofia. De toate urmările

morţii regelui Filip al Hispaniei, halucinatul apărător al catolicismului şi cel mai zelos susţinător al războiului antiotoman dus de Habsburgul Rudolf.

— Măria-ta, şopteşte Theodosie Rudeanu… Slujba s-a mântuit doamne…

— Măria-ta, mitropolitul.

— Cei cu mitropolitul, Stroe?

— Te binecuvântă.

Se închină. Vrea să se plece în şa. Îl străpunge un ic în pântec. Dionisie Rally îl stropeşte cu aghiazmă. Vine lângă Sultan. Îi întinde crucea aceea de abanos şi aur, străveche, bizantină. O sărută cu buze lacome.

— Vorbeşte-le, fiule, îi spune… Aşteaptă glasul tău, ca pe glasul Domnului…

Nemernicul de popă. Nemernicul de arhonte. Se spală pe mâini, ca Pilat… Şi-a încărcat avuţiile în zece sănii. Rădăcinile lui sunt într-o idee, într-o ambiţie, nu într-un pământ plin de oasele celor care l-au scurmat veacuri în şir. Îşi încarcă avuţiile şi se oploşeşte acolo unde găseşte ascultători dornici să-i vânture vorbele. Ăştia de-aici, trenţăroşii, bulgari plugari, ori albanezi păstori, ori morovlahi chervanagii cu satele agăţate de creste, ăştia se smulg din ei, sângerând, lăpădându-se pe ei înşişi în sângele şi durerile lor.

Ştie că sunt fraţi. Că s-au zdrumicat în ei. Îşi ascultă glasul Este puternic şi hăulitor şi dureros şi stăpân. *«Treceţi Dunărea, să vă pot ocroti şi să vă găsiţi liniştea»* le spune. Nu vrea să-i înşele. Nu poate să-i înşele. Pentru că nu se poate înşela pe sine. *«V-am făgăduit libertatea. Iată, vi-o dau în ţerişoara mea, zmulgând-o tiranului păgin, cu puterea credinţei şi-a armelor»*.

Apoi aceia cad în genunchi. Ridică palmele lor obidite spre cer. Cad în genunchi şi popii lor sărmani. Şi călugării trenţăroşi. Îşi bat frunţile de zăpadă. Îl cheamă pe Dumnezeu, cu glasuri care-l sfâşie. Apoi vin neguţătorii şi bancherii, purtând darurile pe braţe. I se închină şi-l firitisesc cu vorbe mari. Este sătul de ei, dar le zâmbeşte pentru că are neovie de negoaţe şi comptuare şi schele pentru vase şi antrepozite… Le spune vorbe poleite în levantină, ori în turcă:

— Întinereşti mereu, messer Zaccaria!

— N-am crezut vreodată să văd steaguri creştine, aici, măria-ta! Am să i-o spun dogelui. Am să o strig în toate *Avizo*-urile…

Bătrânul minte neruşinat, privindu-l cu ochi albaştri, ascunşi sub sprâncenele stufoase, cenuşii.

— Ce-ai făcut cu Hector Vorsi, Zaccaria?

— L-am slujit ca pe mine însumi. S-o spună messer Alberoni, care i-a vândut cele mai bune vopsele pictorului măriei tale, Mina.

— Este un pictor mare, care trebuia să ucenicească mai mult la

Firenze, monseniore. Ştie să picteze mişcarea cailor, a oamenilor.

— Dar ce nu ştie, messer Alberoni?

— Nu ştie încă să le ghicească gândurile.

— Poate!… Am să i-o spun.

Messer Alberoni îi închină o cutie de fildeş, sculptată cu figurine.

— Să treceţi diseară în cetăţuie, pentru salvconducte şi plângeri.

— Cu voia măriei-tale, plângeri n-avem… Ne-ar onora, dacă am putea încheia negoaţe. Aflăm că sunt nenumărate turme…

— Messer Zaccaria, asta o faci cu marele meu logofăt şi nu aici.

— Iertare, măria-ta.

Se retrag cu temenele şi ploconeli. I-a ţinut de vorbă să-l umilească pe solul «suzeranului» său, pe care l-a supravegheat printre gene. L-a văzut foindu-se în şa. L-a văzut ridicând mâinile în sus. L-a auzit strigând şi i-a văzut pe armăşei apucându-i calul de dârlogi, iar pe el ameninţându-l cu buzduganele. Îi face semn lui Theodosie Rudeanu. Paicii îl îndeamnă pe Sultan, care-şi înalţă capul încomat, nechezând uşor. Purtătorii trofeelor intră în alai, călărind înaintea lui. Trece prin faţa creştinilor îngenuncheaţi, care-l cheamă pe nume, îl strigă şi-i cer mântuire. Un clocot de strigăte, o litanie dureroasă din care-şi aude numele, miros de opinci umplute cu paie, de zdreanţă şi trup nespălat. Crainicii domneşti sună din trâmbiţe, prelung. Le strigă bulgăreşte, sârbeşte şi turceşte, să treacă fiecare cap de familie la logofeţie în medeanul mic al cetăţii, unde să se scrie la catastif şi să primească cinci aspri vechi şi cartea pentru tain, până trec Dunărea în sloboziile lor. Dintre cei îngenuncheaţi se ridică un bătrân trunchios, fără o mână. Vine la scăriţă. Îi tremură barba de patriarh. Îi spune în slavona veche:

— Am fost duhovnicul Bojanei, doamne… Am cutezat să-l înfrunt pe cadiu. Iată ce mi-au făcut… înalţă ciotul de mână, ciumpăvit de la cot… Egumenul m-a zvârlit în drum. Cerşesc de zece ani. Şi de zece ani bat drumurile de la Varna în Rodope şi din Rodope în Balcani şi la Dunăre, cetind cărţile şi aşteptându-l pe Mesia de care se vorbeşte acolo. Ia-mă la monastirea Bistriţa, unde vreau să tălmăcesc acele cărţi gruzine.

— Facă-se voia ta, bătrâne.

Bătrânul îşi lipeşte buzele de cizma lui. Îi şopteşte.

— Au venit cei patru şi cei treizeci şi patru, la Bojana, în tainiţe. Te cheamă la noapte, la judecată.

— Cine eşti?

— Un ochi!… Ţi-o spun la Târgovişte. Aici mă tem…

Iat-o deci… *Iglisia!*… De când o aşteaptă… Se lasă purtat prin faţa şirurilor de oşteni care văzându-l, chiuie şi bat cerul albastru cu căciulile. Chiuie haiducii sârbi… Tobele fiecărui steag răpăie nebune. Corniştii îl veselesc cu chemări prelungi – *«staţi drepţi!… Cătare de*

oaste!… Domnul…».

— Îţi trecu rana, măria-ta?

— Îmi trecu, Veveriţă.

— Slavă Domnului.

— Zicea hotnogul Iepure că ne duci la Stambul, să-l vedem pe sultan.

— Mare viteaz eşti tu, Niculae.

Călăraşii râd. Îi strigă să trăiască. Spun că zăpada asta timpurie e bună la câmp. Trece la pas şi ei se înmulţesc din ei înşişi, zâmbăreţi în şei, bărboşi, chiuind şi firitisindu-l. Steagul curtenilor. Vel paharnicul Radu Şerban, în arme. Îşi impinge calul cu pintenii.

— Vine, măria-ta.

— Cine?

— Solul… Calcă legile… Lasă-l pe mine… Nu te uita pe dreapta.

Închide ochii. Scrâşneşte.

— Adu-mi-l la scară, Şerbane.

Marele paharnic ţistuie şi cele trei rânduri de curteni din spatele stegarului se rup la galop de pe loc. Ceilalţi îl firitisesc şi-i cântă cu glasuri înalte că *«sare pe şapte cai, de strigă Stambulul vai».*

— Să mi-l cântaţi de Anul nou, la ospăţ, la curte, vitejilor şi prietenilor…

Ei îi răspund cu «trăiască». Îi aude cum le strigă celor din dreapta şi din stânga, că măria sa i-a chemat la ospăţ: «la curte băăă călăraşilor, de An nou»… «la curteee, băăă», «La curteee»… Toată oştirea se umple de acest «La curte» şi el simte uşurarea fremătând în rânduri, bucuria ţâşnind din ei şi ştie că din clipa asta s-a sfârşit *«Planul Bizantin»*… Le spune paicilor să-l întoarcă pe Sultan către medean. Îl vede pe solul lui Sigismund ţinut în genunchi de doi curteni, fără căciulă şi blană. Îi vede pe spahiii din gardă stând în şei, somnolenţi şi indiferenţi. Pe oamenii din banderie între suliţele haiducilor sârbi şi buzduganele armăşeilor.

— Nelegiuire, strigă contele Gyula Petnehazy de Gymes, încercând să fie demn în mustăţile lui hunice şi-n vestonul plin de brandenburguri de argint.

— De ce nu respecţi legile solilor, conte, îl întreabă Theodosie Rudeanu.

— Am venit să aduc porunci, nu să respect pe vasalii stăpînului meu, strigă contele.

Este ciolănos, are trăsături bărbăteşti şi ţipă îngâmfarea în el.

— Atunci să-i dea douăzeci de trăgători la curul gol, vel logofete, spune aproape şoptit.

— Măria-ta, nu se poate… Doamne, Dumnezeule…

— Se poate dacă eu o voi, Rudene, şi dacă vrei să te întorci cu capul pe umeri… Vesteşte…

Se înspăimântă el însuşi de glasul lui. Se înţepeneşte în şa. Vel logofătul galopează în mijlocul medeanului, în faţa tetrapoadelor şi sfeşnicelor în care abia mai ard mucurile de lumânări. Crainicii călări îşi umflă bucile pe muştiucul trâmbiţelor. Se sună: *din porunca măriei-sale*. Îl vede pe Theodosie ridicându-se în scări, livid. Strigă răguşit în slavonă, în elină, în turcă, italieneşte şi nemţeşte, că solul principelui Sigismund Báthory al Ardealului, a călcat cu neruşinare sfruntată bunăcuviinţa ce i se cere unui sol, drept pentru care, din porunca măriei-sale voievodului Mihai al Ugrovlahiei, singur stăpânitor, Amlaşului şi Făgăraşului herţog, i se iau semnele soliceşti, nu se ascultă solia, iar contele Gyula Petnehazy de Gymes, nedemn de slujbă pe lângă domnul Ţării Româneşti se pedepseşte cu bastonada în faţa mulţimii şi trupelor. Când curtenii îi dau jos nădragii de piele, contele care se zvârcolise ca un diavol, cade în genunchi, implorându-i îndurare… Să se gândească la lupta de la Târgovişte. El, contele, a fost printre cei dintâi la asalt. Îi curg lacrimi pe obrazul plin de cicatrice. Îl doare umilinţa contelui. Îl răscoleşte şi-l macină.

— Să fie iertat, spune şi nu ştie cum de l-a auzit Theodosie Rudeanu, care vesteşte iertarea domnească, venită la fel de năpraznic ca şi pedeapsa…

— Rău făcuşi că-l iertaşi, măria-ta, îl mustră Preda Buzescu. Trufia nu uită şi nu iartă nici dincolo de mormânt, doamne. Ai să mai auzi de neamişul ăsta, ascultă-mă pe mine.

Curtenii fac zid împrejurul contelui, până când îşi trage nădragii. Îl duc între săbii la solia lui. Trâmbiţele. Tobele. Cornii. Şi deasupra cerul, albastru şi-nlăcrimat şi trist, vârful înzăpezit al muntelui Cerni vrah şi sub el, în taina pădurii, monastirea Bojana, acolo unde-i presimte pe cei 38 la sfat, pentru ceremonia pe care i-o pregătesc la noapte.

— Lăsaţi frâiele, porunceşte.

Pune pulpă. Sultan îl saltă în galop uşor, grijuliu. Taie medeanul spre poarta cetăţii urmat de alaiul curţii învăluit în strălucirea brocaturilor şi-n pulberea diamantină, scânteietoare a zăpezii răscolite de copitele cailor.

9

Nimic nu mai are fiinţă în jur. Totul pluteşte în beznele începuturilor. Timpul a încremenit în sine.

— *Okale mie o vimi a om!*… Ochii mei au văzut un om!

Bolţi joase. Cina cea de taină pictată deasupra uşilor împărăteşti, luminată de câteva candele. Este aici una din tainele *Iglisiei*. Ioniţă Asan, ctitorul Boianei. Corul de bărbaţi slăveşte răsăritul Astrului, stăpânul Ţării Munţilor, al Ţării Nisipului Arzător şi al Ţării Soarelui. Îl încearcă sentimentul uitării de sine, capcana şi puterea *Iglisiei*. Poate

a fost miezul nopţii când au venit Închinătorii să-l ia cu năsălia pe care zăcea, pierzând sânge.

— Ne-nchinăm ţie, Doamne, stăpânul văzutelor şi nevăzutelor, spune Marele preot din aura lui fosforescentă, suit pe altarul de piatră din faţa uşilor împărăteşti… Îl slăvim pe preotul soarelui, Zamolxis, părintele nostru pământean, cel dintâi Mare preot, aducătorul credinţei vechi, stăpânul Oamenilor de piatră. Sfatul nostru întru veşnicirea urmaşilor în Ţara Soarelui să fie binecuvântat de mare puterea Preoţilor veşnici, acum şi-n vecii vecilor, amin.

Izbucnesc flăcări mlădioase de jur-împrejurul Marelui preot, înălţându-i-se până la genunchi, până la mijloc, până la frunte, apoi şerpuitoare şi încolăcitoare, până în bolţile clopotniţei, luminând straniu bolta înstelată şi chipul Pantocratorului şi uşile împărăteşti din spatele Marelui preot, stăpânul focului, care-şi face purificarea.

— *Ehove! Ehove!* psalmodiază Închinătorii.

Îi vede în şiruri de câte patru, pe rânduri de câte patru, puţini, cu lumânările aprinse, glugă neagră lângă glugă neagră.

— *Ehove!* Marele preot este curat ca lumina, spune unul din cei patru din faţa uşilor împărăteşti.

— *Ehove!* Glasul lui este glasul adevărului.

Flăcările scad. Marele preot le face semn să se stingă. Flăcările se sting.

— *Ehove!* Jertfa sufletului meu a fost primită, spune Marele preot.

Vrea să se smulgă forţei tainice care emană din ritual. Forţei care-l scoate din raţiune, lăsându-l pradă Timpului fără început şi fără sfârşit, în carele toate sălăşluiesc, forţei hipnotice pe care-o simte radiind din aura Marelui preot, care-i ucide voinţa şi-l ucide pe el, domnul şi oşteanul, care-l despoaie de el însuşi, cufundându-l în anonimatul Închinătorilor, cu toate că acum stă fără glugă, pe năsălie, în faţa altarului de piatră, înconjurat de Închinători în glugile şi rantiile roşii, de judecată.

— Care sunt poruncile, rătăcitule, întreabă Marele preot.

Aura fosforescentă se pleacă spre el. Geme. Se ridică pe coate. Pisicile flămânde îi scurmă în măruntaie cu gheare de oţel.

— Răspund nu ca un rătăcit, ci ca un stăpân de sine, supus credinţei celei vechi, amin.

— *Ehove!* spun glasurile.

Lumânările se clatină de la stânga la dreapta, semn de tulburare.

— Poruncile stăpâne de sine, repetă Marele preot.

— Întâia: Se crezi în nemurirea Poporului, spune cu tărie.

— Şi ai crezut?

— *Ehove!* Am crezut! Nemurirea lui stând în faptele lui. Şi faptele lui zidindu-i nemurirea prin dreptatea lor. Şi dreptatea stând în libertatea de a fi el însuşi. *Ehove!*

Freamăt între cei 44 Închinători, pe care-i bănuie a fi numai iniţiaţii celor patru ramuri.

— Al doilea: Precum fiecare ramură pleacă de la un singur trunchi, aşa şi cele patru ramuri ale Poporului pleacă de la un singur trunchi. Crede!

— Tu ai crezut?

— Am crezut, hrănind rădăcinile trunchiului cu huma izbăvirii prin faptă. Ramurile să crească în cele patru vânturi. Florile să înflorească deasupra pământului acoperit de coroană. Am fost grădinarul care-am tăiat ramurile uscate. Care-am săpat la rădăcină. Care-am udat brazda cu sângele meu…

— Brazda copacului tău, rătăcitule?

— Brazda credinţei, mele, Mare preot.

— *Ehove!* se tânguie Iniţiaţii…

— Al treilea: De două ori în vechime Poporul a fost Una întru fiinţa Soarelui. Urgiile l-au plecat, dar nu l-au înfrânt. Crede!

— Şi tu, trufaşule?

— Eu voi fi ceasul al treilea… Sabia care va făptui în vreme, una întru fiinţa Soarelui, călăuzindu-l în Cetatea de Piatră unde voi afla taina cea mare. Pentru aceasta m-am juruit, pe sângele meu, pe inima mea, pe cugetul meu, amin!

Îl părăsesc puterile. Cade pe blana de urs aşternută peste năsălie. Aude ca prin pâclă *Ehove*-ul Iniţiaţilor, plin de spaime şi-i compătimeşte pentru lanţurile lor. Pentru spiritul lor de turmă. Aude, cu alt auz, interior, glasul Marelui preot care rosteşte a patra poruncă a *Iglisiei*:

— Se apropie din neguri ziua de slavă când Poporul va fi călăuzit în Cetatea de piatră – acest al doilea auz, tainic şi ascuţit, viu, el însuşi viu în sine îl vesteşte că Marele preot schimbă porunca a patra, ah, *Iglisia* nu-l vrea decât sabie, decât faptă, oprindu-şi pentru sine puterea veşnică a cugetului – va fi călăuzit în Cetatea de piatră, prin cugetul şi dania sa (asta este adăugirea Marelui preot) unde va afla taina cea mare. Pentru aceasta ne-am juruit, ducând din veac în veac dreapta credinţă… Şi o vom duce din veac în veac, până când vom ajunge să sălăşluim netulburaţi în însăşi inima noastră. Amin!

— Amin, şopteşte.

— Amin, psalmodiază Iniţiaţii.

— Pentru tine şi păcatele tale, pentru saţiul tău de tine pentru bântuirile tale, ascultă glasurile celor din patru vânturi. Înţelege. Şi pleacă-te.

— Sunt Închinătorul de la miază-noapte. Ascultă-mă şi cugetă.

Formula rituală este «ascultaţi-mă şi cugetaţi». Încearcă să se ridice din nou pe coate. Nu poate. Îl învăluie un abur străveziu prin care vede aura strălucitoare a Marelui preot, punctele de lumină fâlfâitoare

ale candelelor şi lumânărilor, dar mai ales «vede» cuvintele Închinătorului de la miază-noapte, care vorbeşte de Timpul acestui miază-noapte, ca şi când, el Închinătorul ar trăi, ori ar avea puterea să fie în acest Timp, ca o conştiinţă de sine… După moartea Marelui Zidar, miază-noapte se reculege. Este doar o retragere de-o clipă. Zamoyski pregăteşte în Academia Zamoyska, cucerirea fraţilor, prin cultură. Fratele Omicron se străduie să lupte cu aceleaşi arme, chemând alături de el, vremea… — Iar tu, 31, spune Închinătorul de miază-noapte, găteşte-te să primeşti dragonii şi cuirasierii pe care-i strânge în Pocuţia. Răsăritul (adică marele han) nu este statornic. A trimes un caic la stăpânul lui, încărcat cu cele mai frumoase femei robite din miază-noapte. Nunţiul Germanico Malaspina îţi este duşman de moarte. Varsă cuvinte otrăvite la curtea regelui leah, spunându-ţi vorbe necuviincioase. Andrei Báthory este de rangul 29 la Zidari. Aceştia l-au cumpărat prin Zamoyski, pe Malaspina. Malaspina are poruncă să găsească la Roma încă trei cardinali pentru Zidari… Împotriva ta se ridică oastea cea tainică, de spaimă, otrăvită a Zidarilor liberi, cărora le închizi răsăritul. Teme-te.

Au vorbit Închinătorii de apus şi răsărit. A vorbit cel de miază-zi spunând că până la Damasc, Teba şi Sicilia, *Iglisia* este puternică prin statornicie şi că puterea lumească a înaltei Porţi nu atinge şi nu vatămă puterea veşnică a *Iglisiei*. Apoi i s-a părut că a fost întrebat care este profetul său şi a răspuns: Zaharia, lunecând ciudat peste spusele celor patru Închinători din care nu i-a rămas în minte decât un nume: Zamoyski şi, ciudat, o imagine: mii de dragoni în cuirase negre, cu aripi de lebădă la umeri, năpustindu-se asupra lui într-o şarjă mută…

— Care este ţara ta, Închinătorule?

— Ţara Soarelui.

— Eşti călăuzit de numărul 31… Treci din lumea văzutelor, în lumea nevăzutelor. Ascultă-mă.

Nu s-a mişcat de pe năsălie. Are senzaţia că este singur în faţa uşilor împărăteşti ale monastirii Bojana, că ard doar candelele şi că de foarte departe se aude corul Închinătorilor cântând Imnul soarelui. Nu se mişcă de pe năsălie şi totuşi se mişcă într-o lume ciudată de simboluri, în care nu mai trăieşte frângerea trupului ca să ajungă în faţa învăţătorului său, că s-a eliberat de forţa ascultării oarbe prin faptele sale şi că el însuşi este de-o fiinţă cu raţiunea *Iglisiei*. Stă într-o albăstrime densă, plină de glasuri şi de-o muzică ciudată, un fel de, ţiuit al Timpului pe care-l percepe la început vag, apoi prin glasul din stânga lui, dacă acolo, în albăstrimile acelea poate exista o stângă a lui, el însuşi fiind conţinut în totul acela de culori diafane şi sunete pure.

— Înţelegi rostul cuvântului, Închinătorule?

Poate că nimic nu s-a spus aşa, poate a-nţeles el asta din alcătuirea altfel a mării de sunete pure, ori poate că s-a spus în limba aceea mai veche decât franca. Dar oricum s-ar fi spus, sunetele se alcătuiesc unele pe altele şi unele din altele şi el înţelege rostul cuvântului, carele a fost începutul. Când înţelege rostul cuvântului, Timpul oprit în nemişcarea sa albastră începe să curgă peste el, îmbătrânindu-l. Ciudat cum îmbătrâneşte odată cu rostirea cuvintelor:

— Thales a primit învăţătura la Memphis în Egipt, a trecut-o lui Pitagora, în Grecia, care l-a avut ucenic pe Zamolxis. Zamolxis a venit în Cetatea de piatră, trecând-o strămoşilor daci… Aceştia au cioplit-o în stâncă, o istorie de piatră care are patru chei tainice, după numărul patru al acelor popoare. În patru munţi, sunt patru sfincşi. Fiecare sfinx închide o taină. Eşti foarte aproape de dezlegarea lor. Cutezi?

— Cutez!

— Ce te împinge spre ele?

— Nevoia de a şti!

— Chiar dacă te va costa capul?

— Poate fi pedepsită setea cunoaşterii?

— Orânduirea lumii văzutelor, pedepseşte cunoaşterea nevăzutelor. Cunoaşterea este ea însăşi o pedeapsă. Cugetă.

— Am făcut-o!

— Şi?

— Primesc urmările care-mi sunt hărăzite. Nu mai pot da înapoi.

— Vei ajunge la picioarele Elefantului şi vei afla de ce stă cioplit în stâncă, privind spre Apus.

— Amin.

— Vei ajunge în faţa Înţeleptului şi el va rămâne mut, îndreptându-te spre Marele războinic.

— Amin.

— Acolo vei afla taina vieţii tale şi te vei cutremura şi te vei pierde pe tine.

— Amin, zic ţie, Învăţătorule. Nu mă voi cutremura şi nu mă voi pierde pe mine. Am trăit desprinderea sufletului meu, de trupul meu. Ştiu că nimic nu mi se poate întâmpla mai rău decât Moartea şi pentru aceea sunt pregătit cu toate ale cugetului şi împăcat.

— Deşertăciunea fricii, Închinătorule… Nu moartea îţi va chinui sufletul, ci neputinţele tale. Vei avea un Munte al măslinilor şi o grădină Ghetsimani a ta. Cununa ta de spini îţi va sângera inima şi fruntea.

— Sunt toate acestea ale cutezătorului?

— Te-ai răscumpărat prin înţelegere…

— Mi-am câştigat dreptul să ştiu?

— Atât cât ştim cu toţii, cei ce venim din veac.

— Amin!

— Întreabă-mă!

— Poporul, Chitaii, Egiptul, India. Erau de-o fiinţă?

— În spirit. Lucrau în spirit, pe deasupra depărtărilor. Ţelul lor era: omul!

— Şi Roma?

— A tăiat legăturile vechi.

— Le vezi închegate prin Islam?

— Le văd trăind prin Islam!

— Mă întorc la poala Cetăţii de piatră.

— Este drumul spre picioarele înţeleptului.

— Celălalt, spre Bosfor?

— Al pierzaniei în nimic. Eşti din trunchiul cu rădăcinile în Cetatea de piatră. Nu te poţi prinde în altă humă. Te-ai usca.

— Toate împărăţiile se usucă?

— Toate ramurile care acoperă altă humă decât aceea care-o hrănesc.

— Care este taina religiilor?

— Clădesc în nemurire. Adică în spirit.

— Ştiu ce-a fost de la Zamolxis la Mircea Bătrânul.

— Simţeai nevoia s-o ştii?

— Fără asta nu mă puteam duce spre mâine. Pentru că nu aveam ce duce spre mâine.

— Ce-a fost de la Zamolxis la Mircea Bătrânul, Închinătorule?

— Regăsirea în cuget, Învăţătorule, săpată în cei patru lei slobozi din stema Olteniei, în al 1111 an de la Hristos. Adună fiecare cifră a anului 1111 de la Hristos şi vei afla numărul patru, al *Iglisiei*, Învăţătorule.

— O aflu din gura ta. Ai trecut pragul, Mihail, îmbogăţind numărul Memphisului. Din clipa asta ai voie să ţi-l sapi în pecete, ori pe inel, ori să-l aşezi în casa ta, pe armele tale, în iscălitura ta, pentru a-ţi îmbogăţi viaţa ta, cu taina dezlegată a *Iglisiei*.

— Amin.

— Te dezleg să scrii scrisori tainice în limbile *Iglisiei*, astfel încât Zidarii să ştie că eşti sabia *Iglisiei* şi să se cutremure.

— Amin.

În albăstrimile pline de glasuri se face linişte. Coboară uşor peste tâmpla Bojanei, deasupra năsăliei unde se regăseşte înconjurat de pacea tainică a bisericii. Ard patru candele la icoanele mari, împărăteşti. La picioarele lui, Marele preot în aura fosforescentă înconjurat de ceilalţi trei preoţi, fără glugi. Îi priveşte holbat, lacom să-i cunoască, lacom să-i ştie, lacom să pătrundă una din tainele cele mai cumplite ale *Iglisiei*, care i se dezvăluie dintr-o dată, orbindu-l. Obraze vechi, mineralizate, coborâte dintr-o piatră cioplită, ori tot atât de bine dintr-un târg de Paşti, ori dintr-o cătare de oaste, ori din

amintirile lui cu Daureţiu, peste care se cerne o astfel de lumină, verde albăstrie, acoperindu-le cu vreme. Vreme veche, din ce în ce mai veche, pietrificată, vreme străveche şi răstrăveche, plină de neuitare. Marele preot spune că s-a împlinit pe sine, împlinind poruncile *Iglisiei*. Dându-l vlădică văzut al părţilor de peste munţi pe Ioan al Prislopului şi-a deschis drum spre inima Cetăţii de piatră. Venind cu oştile aici, a aruncat sămânţa renaşterii în inimile popoarelor dintre Dunăre şi Mediterana, care va rodi în vreme, islamul rămânând să apere credinţa lor, de a doua năvală a Romei, de data asta în hainele papei. Va fi slobod încă patru ani. Şi facă ceea ce împrejurările şi cugetul lui îl silesc să facă. Nu va mai fi Iniţiatul cu rangul 31… Pentru *Iglisia*, pentru Zidarii liberi şi pentru vreme, el este unul şi singurul, Mihail voievod.

O clipă de linişte nepământească. Senzaţie stranie de nefiinţă. De desprindere de sine însuşi. De plutire. Glasuri bărbăteşti izvorâte din ziduri, cântând imnul străvechi în care distinge cuvintele latineşti *«ad Caucalandensem, locum, altitudine silvarum inaccessum et montium»*, numele lui Zamolxis, aproape strigat, apoi ale lui Pitagora, Thales, al lui Coşnilă Asan, Athanaric şi al lui Kirano Kuyula ot Saka ot Lahor, marele rege din India, împreună cu al Ţării Soarelui. O implorаţie repetată soarelui. Cuvinte de adoraţie pentru Cetatea de piatră a munţilor. Atunci cei patru coboară de pe altarul lor. Îngenunche în jurul năsăliei. Se roagă ei înşişi, cu glasuri de piatră, vechi, într-o limbă străveche, alta decât franca, pe care-o înţelege, pentru că cer viaţă faptelor şi fapte vieţii, vorbesc pământului şi astrelor, mai ales celor nefaste, le ceartă, după cum imploră soarele, ori pe altcineva cu numele ăsta, să vegheze asupra celui hărăzit, dăruit, aşteptat, chemat, Mihail domnul.

Simte pe mâna stângă apăsarea unor buze de piatră.

De patru ori apăsarea unor buze de piatră.

Mâna stângă, Dumnezeule, mâna stângă i s-a prefăcut în stană de piatră. El însuşi s-a prefăcut în stană de piatră. O lume de piatră, adâncă şi grea îl striveşte. Un glas de piatră îi şopteşte în cuget, cuvinte de piatră:

— Te-ai iertat prin tine, de vina de a fi cutezat dincolo de tine. Ia-ţi crucea ta şi umblă, Mihail om. Ia-ţi crucea ta şi umblă, Mihail domn… *Okale mie o vimi a om!*

Corul se preface în stană de piatră. Glasurile mor în piatră.

— Măria-ta.

Glasul îl cheamă de dincolo de mormânt. Se zmulge pietrii, se zmulge timpului aceluia mineral cu o sfâşiere lăuntrică dureroasă. Trece prin pânze de lumină sângerie. Prin pânze de lumină albăstruie.

— Măria-ta!

Lumină de zi, strălucitoare. Platanii închiciuraţi. Încercelaţi.

Scânteind alb şi pur din răsmiile de diamanticale. Trâmbiţe. Huruitul vesel al tobelor.

— Te-aşteaptă martologii şi coconii lor, să-şi ia rămas bun de la măria-ta, spune Simion.

Aşază lighenaşul de argint lângă năsălie. În pervazul ferestrii un botgros sprinţar îşi înfoaie guşa cărămizie. Pe picioarele lui cade o trâmbă de lumină caldă, plină de-o necunoscută bucurie şi sete de viaţă.

10

Trece o aripă de ghiaţă pe sub stelele clipind a ger. În dreapta, la trei bătăi de tun, ies din negurile înserării zidurile mohorâte ale cetăţii Nikopolului. Vede masalaua de la porţi licărind galben. Jos, la picioarele râpelor de pe malul Dunării, cele două şiruri de călăreţi şerpuind negre până în spate, spre valea Osîmului. La dreapta, băjenarii creştini din Balcani. Sănii după sănii. Asini şi oi şi vaci şi dulăi ducând în spinare calabalâcul lor mizer. Îl îneacă mirosul greu de suferinţă şi sărăcie, care se ridică până la el, din râpa în care îi vede aşteptând pe băjenari. Aude, dincolo de răsufletul miilor de cai şi oameni, de mugetul sleit al vitelor, de behăitul oilor, aude vântul trecând sus, pe sub stele. Vine dinspre Ţara Românească, tăios, aulind prelung peste Dunărea îngheţată. Sultan îl adulmecă, rânchează uşor, ca şi când l-ar recunoaşte, îşi întoarce capul spre el, apoi îşi freacă botul de vârful cizmei. Pipăie legăturile de piele ale burdufelor strânse sub aripile şeii. Deasupra ţărmului Ţării Româneşti se ridică spre stele un văl albăstriu, dens, răsucindu-se în fuioare.

— La noi viscoleşte, măria-ta, spune vel banul Calotă Bozianu, cocârjat sub şubă.

— Viscoleşte, Boziene.

— Te mai rog o dată… Treci măria-ta întâi… Trecem pe urmă noi. Fiecare la trupul său de oaste şi după cum i-a fi norocul şi soarta.

— Treci, măria-ta! Nu ne mai încrâncena inima.

— Ne-o sângeraşi destul în războiul ăsta.

— Treci, dacă te rugăm cu toţii.

— Vrei să-ţi cădem în genunchi?

Sunt ei toţi ai lui acolo, cei doi Buzeşti şi Radu Şerban şi Theodosie Rudeanu şi mai ales căpăţânosul de mare ban şi altceva dincolo de ei, gândurile, temerile, nădejdiile miilor lui de călăreţi, pe caii lor legaţi cu burdufe şi sarcini de trestie, legaţi peste mijloc cu funii, înlemniţi în şei, ascultând ca şi el chicotul bezmetic al vântului venind de pe Dunărea îngheţată.

Se ridică în scări. Jos, pe negura albăstrie a Dunării se ivesc încercătorii. Puncte negre risipite în lanţ lung spre Nikopole şi spre Cerkovica. Ţărmureni de la Turnu şi Corabia, care cunosc ghiaţa după

culoare… Ropotul unui galop opintit la deal. Un călăreţ cu calul prins între burdufe. Îşi scoate căciula.

— Ţine, măria-ta…

— Cât?

— Zic până la un ceas după miezul nopţii.

— Ştiuculiţă!

— O bătui cu sabia măria-ta. Sună şi răsună pe lat şi pe lung. Săpărăm două copci, în deal şi în vale… Groasă cât statul. E mai slabă spre vale. Dăm călăuză la fiecare trup de oaste. Pe măria-ta te călăuzesc eu.

— Dacă ies turcii din cetate, Ştiuculiţă?…

— N-au pe unde, măria-ta. Săpărăm ghiaţa la ţărmure, noapte de noapte. Dacă ies, îi înghite Dunărea.

— Asta au făcut-o şi ei la Zagražden, omule.

— Ştiu, doamne. Da' ţine.

S-a întors cu oştile pe amândouă aripile, bântuind jumătate dintre pământurile cuprinse între Balcani şi Mare. A coborât la Plevna, unde s-a adunat toată oştirea. Aici îi aşteptau băjenarii. A risipit prin iscoade vestea că trece Dunărea la Corabia, departe de cetatea Nikopolului. A stat la Plevna trei zile. În noaptea a treia s-a mişcat cu toată oştirea spre Trâstenik. A tăbăruit în zori, cu zarvă, repezind caraule spre Gigen. Iscoadele de pe maluri au văzut topciii de la Nikopole spărgând copci mai sus de Zagražden şi mai jos de el, copci mari, legate unele de altele, ca să slăbească ghiaţa. Le-au umplut cu crengi şi peste crengi au pus zăpadă peste care-au turnat apă, să prindă coajă de ghiaţă. Au plimbat o sanie spre vadul Corăbiei, făcând urme multe şi înşelătoare. A doua noapte a trimes grosul pe valea Vituiui, spre Nikopol. Baba Novac s-a dus la Gigen şi Zagražden, făcând focuri multe pe ţărm şi prin văgăuni. Grosul a dormit în şube, între caii culcaţi în troian. Când s-a arătat la Nikopol, caraulele au găsit ienicerii de la cetate ieşiţi în lunci după lemne.

— Vel banule Calotă… Domnul cu tine.

— Măria-ta.

— Treci şi găteşte-mi adăpost bun şi cald, la noi. Sunt lacom să dorm la noi, vel bane. Treceţi boierilor mei şi vitejilor mei şi fraţilor mei la oştile voastre.

Forfotă de cai. Ei se descoperă. Descalecă. Îi sărută mâinile. Le simte bărbile arându-i mâinile. Stroe boceşte ca la mort. Îi pune mâna pe creştet.

— Mă cunoaşte ea, Dunărea, măicuţa noastră, Stroe… Du-te!

Pleacă în zăngănit de arme. În tropotul copitelor. Îşi lasă barba în piept. Şopteşte:

— De ce nu te-ai dus, Dionisie Rally?

— Pentru că mi-ai îngemănat steaua, măria-ta.

— Şi tu, Marcule?

— Pentru că numai măria-ta mi-ai rămas, tată!

Îl podidesc lacrimile. Şi-o aduce aminte pe Iovanca Rudnik de Zagubica, cum îl privea pe bordul «Rândunicii» când a trecut Dunărea, cu oastea. I-a spus atunci, lui Marcu: «N-o mustra. Mai curând apăr-o de ea însăşi. De focul care-o mistuie.» Cine poate apăra pe cine de propriul lui destin? De chemarea aceea lăuntrică, de glasurile acelea tăinice, răscolitoare şi definitive? Care-a fost steaua din pustiurile strălucitoare ale Kara-Kumului, care-a călăuzit-o pe Habiiba la locul unde-o aştepta ţărâna, poate de-o veşnicie?! Se pleacă peste gâtul lui Sultan. Jos, în negurile pline de chicotul viscolului, îl vede pe marele ban intrând pe gheaţă, urmat de garda steagului Craiovei. Aude zgomotele oştirii în marş, desperecheate, clinchetitoare, sfâşiate de vânt. O vede, şarpe lung, parcă şovăitor, deznodându-şi inelele pe albăstriul Dunării spulberată cu pale de zăpadă hăulitoare. Deasupra, sus, în tăcerile de dincolo de vânturi, stelele. I se pare că rămâne gol, cu bietul lui ascunziş de haine zmuls de crivăţul care-l taie cu întrebările zmulse din pământurile de dincolo. Că rămâne gol cu adevărurile conştiinţei de sine, zidite în el şi-n aceste oşti pe care le-a adus din nou la ţărmurele Dunării, bătrânei, înturnându-le spre alte istorii. Zmulgându-le acum din istorii moarte, abia nişte amintiri pline de sânge rămase prin văile pustiite, prin grămezile de cenuşe peste care s-au aşternut zăpezile, peste care croncăne corbii căutând globii ochilor. Se întreabă îngrozit dacă eliberându-se pe sine, prin faptă, faptele acestea au vreun tâlc adânc, care să rămână în temeiurile celor de aici, de pe acest ţărm bântuit de noaptea asta fără sfârşit, de crivăţul acesta fără început?

Aude sutele de copite bătând gheaţa Dunării.

Aude tălpicile săniilor, scrijelind-o.

Aude viscolul hohotind nebun. Îl simte cuprinzându-l în mrejele lui de zăpadă rece şi albă ca odihna. Rece şi albă ca nesfârşirea. Rece şi albă cu uitarea. Aude viscolul hohotind nebun. Îl simte îngropând în troian *Planul Bizantin*. Îl aude îngropând în chicote nebune, dezlănţuite, pline de furii, dangătele de aramă ale clopotelor de slavă, îl vede troienind cupola aurită a Sfintei Sofii, minaretele de la Suleymaniè albe şi marea Marmara, de faianţă albastră şi Cornul de aur şi procesiunile în odăjdii şi alaiul împărătesc şi-l doare crivăţul nemilos care-i îngroapă visele şi-ngroapă în chicotele lui besmetice numele libertăţii pe care l-a strigat la Nikopole şi la Vidin, la Plevna şi la Tîrnovo, la Kalofer şi Loveč, la Belogradčik şi Kula şi Slivnica şi Sofia. L-a strigat cu sânge. L-a strigat cu lacrimi. L-a strigat cu nădejdi chinuite. A strigat că se poate. Că libertatea nu se cerşeşte. Că libertatea se smulge. Cu sabia. Cu jertfa de sine. Cu conştiinţa de sine.

Neguri bântuite de strigoi.

Simte zăpada înghețându-i în barbă. Își ridică gluga. Se întoarce în șa. Vânătorii călări sub crivăț. Stegarul. Deasupra, stelele de decembrie licăritoare și verzi și îndepărtate. O umbră zmulgându-se din viscol.

— Măria-ta, gheața.

— Cât este ceasul, Știuculiță.

— Să tot fie miezul nopții, doamne.

— Trecură toți?

— Rămase o roată de albanezi care se rătăci prin viscol.

— Să treacă.

— Măria-ta… Gheața.

— Gheața, mărite, strigă, ori poate șoptește mitropolitul Dionisie Rally, nici de Tîrnovo măcar. A stat aici, înlemnit, ceasuri după ceasuri, uitat în sine, mereu întors în sine, ca și când totul n-ar putea începe decât cu sine. Gheața. Nu gheața. Altceva decât gheața. Niște troznete cumplite iscate din măruntaiele Dunării. Din străfundurile ei reci, pline de mâl și moarte verde, vâscoasă. Ceva dincolo de fire, cumplit și șuvoitor, ca un potop, tăind viscolul și stăpânindu-l.

— Legați-i pe albanezi de cai, porunceşte… Au muieri?

— Ba! Sunt oșteni.

Îl împinge pe Sultan în iadul de sub picioare. În zăpada răscolită, învârtoșată de troznetele cumplite ale gheții, bătută de șuvoaiele țâșnite pe deasupra… Sultan coboară sanie, încordat. Abia-i mai vede urechile. O masala. Un chip galben, cu mustăți de gheață.

— *Okale mie o vimi a om!*

— Cine ești?

— Papahagi, măria-ta. Cu cincizeci de palikari.

— Ai inimă, Papahagi?

Aude apele Dunării bolborosind, undeva, sub viscolul care chiuie pe deasupra văii. Dezleagă pripit arcanul de la șa.

— Leagă-te peste mijloc. Dacă-ți îngheață mâinile, apucă-l cu dinții.

Aude un fel de scrâșnet rânjit. Papahagi se leagă peste mijloc, de trei ori. Peste piept. Face nod. Înnoadă și el capătul arcanului la inelul șeii. Îl trece pe sub arcadă. Îl mai înnoadă odată. Un glas:

— I-am legat pe toți, măria-ta.

Îl întoarce pe Sultan. Papahagi se ține de coarda arcanului. Aleargă pe lângă armăsarul de luptă, ținând masalaua în dreapta. Vede fețele gărzii. Vede morovlahii legați cu arcanele de șei. Au șușanelele la umăr. Călăreții lui țin noaptea pe umeri. Viscolul, amintirile, timpul, veacurile, slava, cerul.

Se ridică în scări. Strigă:

— Vă răsfirați la vedere.

— După măria-ta și-n iad.

— Doamne ajută, spune.

— Şi ne iartă pre noi, păcătoşii, răspunde căpitanul Caloian.

Ştiuculiţă şi-a legat două masalale aprinse la oblâncul şeii. El se frânge spre Papahagi. Îi ia fânarul fâlfâitor. Pune pinten. Sultan coboară la ţărm, tremurând. Peste ghiaţa spălată se prelinge o undă parşivă de apă verde.

— Şticuliţă!

— Dumnezeu, măria-ta.

Sultan trece pe ghiaţă. Îl îndeamnă la trap. Ridică fânarul în crivăţul nebun, urlător şi bezmetic, care se străduie să-l smulgă din şa. Să-l întoarcă pe ţărmurele negru, bântuit de spaimă şi deznădejdi.

— Pedeapsa ta, Dumnezeule, pentru făgăduielile mele neîmplinite.

Îşi face cruce cu limba în gură. Aude tropotele gărzii izbind gheaţa troznitoare. Aude bolborositul apei în copitele cailor. Îl simte pe Sultan trecând la galop mărunt. Dunărea se vaicără sub platoşa pe care-o zobeşte goana gărzii. Papahagi aleargă, ţinându-se de arcan. Crivăţul scăpat în largul Dunării chiuie năpraznic, pătrunzându-l prin burcă. Apa. Simte apa la gleznele calului. O aude şuvoind sălbatic în pieptul lui. O vede năpustindu-se din noapte mânată de crivăţ, învălmăşită cu pânzele de zăpadă într-un urlet chiuitor. Troznetele gheţii se fac tunete înăbuşite. Se roagă, gonind nebuneşte, culcat pe gâtul lui Sultan. Pipăie din când în când coarda întinsă, la capătul căreia ştie că Papahagi se lasă târât de galopul înnebunit al armăsarului. Goneşte culcat pe oblânc, ţinând în stânga fânarul. Vede lumina căzând pe valurile înspumate care-i ajung la tocul cizmei. Care-i ajung la gleznă. Crivăţul trece hohotindu-i bezmetic la urechi. Dunărea şi morţii şi nădejdiile spulberate şi visele şi cei rămaşi să-şi înfrunte destinul şi libertatea trădată. Dumnezeule bun, iartă-mă. Dar nu aşa!… Sultan se aruncă într-un vârtej. I se pare că se clatină. Că i se scufundă dintre pulpe şi că rămâne agăţat într-un gol înspăimântător. Un val îl izbeşte în piept. O clipă de deznădejde. Pune pinten. Îl aude pe Sultan nechezând prelung. Îl regăseşte între pulpele încleştate. Ridică fânarul. S-a stins. Sultan urcă undeva, sub crivăţ. Înţelege c-a trecut de jumătatea Dunării, la adăpostul luncii Ţării Româneşti. Aude apa scăzând sub burta armăsarului. Aude colţii potcoavelor muşcând în ghiaţa zgrunţuroasă, dintr-o dată tare sub copite, scoţând vuiete seci. Apoi vede nişte ochi de lumină tivind întunerecul. Apoi vede ghiaţa troienită, lină, vede garda venind la galop, vede mogâldeţele pe care le târăsc călăreţii după ei, aude crivăţul trecând prin tării, mânând vălătucii înfuioraţi de zăpadă şi îşi spune că Destinul i-a dat şi această cupă amară, pentru că, din toată omenirea asta pe care-a dus-o cu el, el singurul este cel menit să răspundă cu viaţa, pentru viaţă, el singur, Mihail voievod fiind cel chemat la marea judecată a veacurilor.

Vede ca prin pâclă lunca Dunării, sălciile străvechi gheboşate sub

viscol şi printre ele vâlvorile roşii, vâlvorile înalte ale focurilor ostăşeşti aruncându-şi luminile sângerii în noapte, mereu şi mereu ca o chemare alinătoare şi bărbătească, ca un crug al vremii şi o pecete pusă fierbinte pe destinul lui. Îl trece pe Sultan la trap. Îl simte pe cetnicul Papahagi din Pind zgrepţănându-se pe coarda arcanului. Îi simte mâna pe pulpă. Îl aude şoptind printre dinţii încleştaţi de ceva care nu se mai poate numi frică:

— *Okale mie, o vimi a om!*

O pală roşie de flacără ostăşească smulge din umbră chipul aproape necunoscut, îmbrăcat într-o za de gheaţă.

— Ochii mei văd în tine un om, Mihail, îşi spune în vreme ce oştenii ţâşniţi din luncă tărăsc lângă focuri mumiile de gheaţă care stnt morovlahii, despuindu-i cu lovituri de jungher, iar pe el îl primesc lângă foc, îngenungheaţi, bărbaţii aceia care sunt căpeteniile oştirii, deasupra cărora el aude chinuitor de limpede rostindu-se dincolo de aulitul viscolului, dincolo de uraniscul de iarnă înstelat, rostindu-se cuvântul acela magic care i-a unit, trecându-i mereu din astăzi, spre acel mâine al tuturor judecăţilor…

Sfârşitul volumului II

Braşov – ianuarie 1970 Bucureşti – februarie 1971

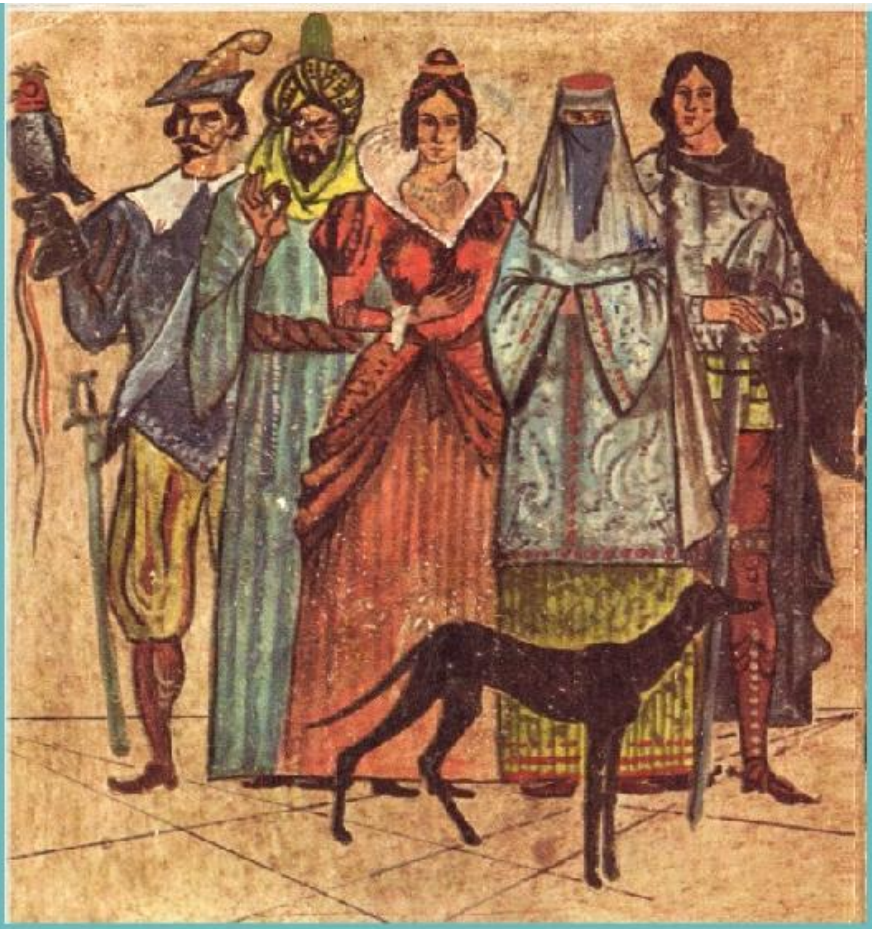

EDITURA MILITARĂ

Lei 20

Table of Contents

CAPITOLUL ÎNTÂI
CAPITOLUL AL DOILEA
CAPITOLUL AL TREILEA
CAPITOLUL ÎNTÂI
CAPITOLUL AL DOILEA
CAPITOLUL AL TREILEA
CAPITOLUL ÎNTÂI
CAPITOLUL AL DOILEA
CAPITOLUL AL TREILEA